GÜNEŞ & GÜNEŞ HUKUK BÜROSU

2025

AYM Bireysel Başvuru Kararları

Bölüm 10 / 19 | 100 karar

Kararlar Bilgi Bankasındaki yayımlanmış kararların resmî tam metinlerinden hazırlanmış bağımsız okuma derlemesi.

Bu dosya, AYM'nin yıllık "Bireysel Başvuru Seçme Kararlar" kitabının kopyası değildir. Kararların sözcükleri ve kaynak künyeleri aktarılmış; sayfa düzeni yeniden oluşturulmuştur.

Sıralama: karar tarihi, ardından başvuru numarası. İçindekiler ve PDF yer imleri kararların başlangıcına bağlanır. Kitap yılı ile karar yılı farklı kavramlardır.

Arşiv kesiti: 12 Ekim 2026. Anonimleştirilmiş başvuru adları resmî kaynakta olduğu gibi korunmuştur.

İçindekiler

001 2021/34373 03.07.2025
KEMAL BÜYÜKELYAS

002 2021/39177 03.07.2025
YAVUZ DEMİR

003 2021/39282 03.07.2025
ERHAN TAŞKAN

004 2021/40061 03.07.2025
MULLA ZİNCİR

005 2021/44920 03.07.2025
İMAM BELGE

006 2021/47873 03.07.2025
BAYRAM ÇETİNER

007 2021/51417 03.07.2025
ERKAN KARADAĞ

008 2021/57168 03.07.2025
AYTEN USTA

009 2021/63600 03.07.2025
METİN CAN YILMAZ

010 2022/35689 03.07.2025
A.F.K.

011 2022/39911 03.07.2025
ATİLLA DARENDELİ

012 2022/41333 03.07.2025
OSMAN KILINÇ

013 2022/42474 03.07.2025
İHSAN AKÇAİR

014 2022/66051 03.07.2025
ZEKİ TAŞ VE DİĞERLERİ

015 2022/66404 03.07.2025
SERVET YILMAZ

016 2022/74111 03.07.2025
ERSİN CEYLAN

017 2022/74587 03.07.2025
Z. S.

İçindekiler - devam

018 2022/84033 03.07.2025
MUSTAFA AKSOY

019 2022/84054 03.07.2025
PERİHAN ERDOĞAN

020 2022/96784 03.07.2025
AYŞE TÜFEKCİ

021 2022/100456 03.07.2025
ERTUĞRUL ŞAHBAZ

022 2022/102484 03.07.2025
MURAT ŞAŞMAZ

023 2022/106161 03.07.2025
SÜLEYMAN SIRRI KUŞ

024 2023/9005 03.07.2025
EVREN DEMİR

025 2023/14121 03.07.2025
UĞURLU GAZETECİLİK BASIN YAYIN MATBAACILIK REKLAMCILIK LTD. ŞTİ. (6)

026 2023/15851 03.07.2025
TASFİYE HALİNDE UYGUN TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ

027 2023/53670 03.07.2025
SEBAHATTİN KORUK VE DİĞERLERİ

028 2023/71273 03.07.2025
HABİBE KOLACA VE DİĞERLERİ

029 2023/106625 03.07.2025
GÖKALP BİLDİRİCİ VE DİĞERLERİ

030 2019/11053 08.07.2025
BİRLEŞİK KAMU İŞGÖRENLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

031 2020/38849 08.07.2025
AYUBDZHON MURODOV

032 2022/60188 08.07.2025
ERCAN YILDIZ VE DİĞERLERİ (2)

033 2023/7631 08.07.2025
BURCU GÖKDAĞ

034 2024/41763 08.07.2025
CANER ŞAFAK

İçindekiler - devam

035 2025/10406 08.07.2025
İBRAHİM MUHAMMED ALİ

036 2019/36400 16.07.2025
EBRU KAYA

037 2020/6403 16.07.2025
MEHMET HİKMET YILDIZ

038 2020/10027 16.07.2025
HALİL ÇELEBİ (2)

039 2020/11744 16.07.2025
ORHAN AYDİN (2)

040 2020/17448 16.07.2025
NASER SADEGH ALI

041 2020/19219 16.07.2025
MUHAMMET ENES ERTEM

042 2020/23633 16.07.2025
MEHMET PERVANE VE MEHMET EMİN DÜNEN

043 2020/33647 16.07.2025
FEVZİ KAYACAN (6)

044 2021/4654 16.07.2025
ÖNDER SOYLO

045 2021/7047 16.07.2025
SEDAT KUYTU

046 2021/15508 16.07.2025
MEHMET VASIF YAVAŞ

047 2021/31005 16.07.2025
MEHMET SAİT KALE VE NEZAHAT KALE

048 2021/39023 16.07.2025
EDİP YAĞARCIK VE HÜSNÜ DADAK

049 2021/42294 16.07.2025
AKTEKİN GÜLTEKİN

050 2021/57189 16.07.2025
AYTEN KARADAĞ

051 2021/64346 16.07.2025
BURAK BÜYÜKKAYA

İçindekiler - devam

052 2021/65659 16.07.2025
MUSTAFA ASIM KAFKAS

053 2021/66060 16.07.2025
FUNDA GEREN VARLIK

054 2022/20774 16.07.2025
ESMAEIL FATTAHI

055 2022/21280 16.07.2025
MOHAMMAD POURAKBARI KERMANI

056 2022/26028 16.07.2025
ŞENOL DURMUŞ

057 2022/48125 16.07.2025
KÖKSAL ARKAN VE DİĞERLERİ

058 2022/55575 16.07.2025
MUSTAFA UĞUR

059 2022/57029 16.07.2025
MEHMET ENDER DABAN

060 2022/63523 16.07.2025
SELİM SARI VE DİĞERLERİ

061 2022/64196 16.07.2025
HÜSEYİN DAŞ

062 2022/67303 16.07.2025
ACUN PAPAKÇI VE NUH BÜLBÜL

063 2022/74190 16.07.2025
EROL ŞEVİK

064 2022/86339 16.07.2025
ERKAN SEZGİN

065 2022/93735 16.07.2025
MUSTAFA MOL

066 2022/107510 16.07.2025
ZÖHRE YAKIŞIK VE DİĞERLERİ

067 2023/29881 16.07.2025
M. İ.

068 2019/41949 17.07.2025
FATİH LİKOĞLU

İçindekiler - devam

069 2019/42095 17.07.2025
SEZGİN AKIN

070 2020/13045 17.07.2025
MUSA KOLAY

071 2020/15781 17.07.2025
YUSUF MEMİŞ

072 2020/16904 17.07.2025
TOLGA GÜLTEKİN

073 2020/19433 17.07.2025
GÜLİN KARAHAN

074 2020/21683 17.07.2025
RACİ ÜN

075 2020/40116 17.07.2025
E.B.Y.

076 2021/825 17.07.2025
AYHAN ÜN

077 2021/11462 17.07.2025
KEREMU ASIMUGULI

078 2021/15836 17.07.2025
H.C.A.

079 2021/18350 17.07.2025
YİĞİT AKSAKOĞLU (2)

080 2021/19598 17.07.2025
YURDUM ANADOLU TELEVİZYON YAYINCILIK A.Ş.

081 2021/23712 17.07.2025
SÜSÜN DİNÇ

082 2021/26480 17.07.2025
MESUT GÜNEY

083 2021/26974 17.07.2025
SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET ORDUSU SENDİKASI

084 2021/28240 17.07.2025
SELDA TATAR VE DİĞERLERİ

085 2021/29216 17.07.2025
ŞEVKET AKDUMAN

İçindekiler - devam

086 2021/31467 17.07.2025
MEHMET GÜRBİLEK

087 2021/34031 17.07.2025
HAYAT ERDOĞAN VE MUSA ERDOĞAN

088 2021/44107 17.07.2025
GÖKALP BAŞTÜRK

089 2021/45664 17.07.2025
YUNUS AYKIN

090 2021/48824 17.07.2025
İSMAİL KURT

091 2021/54442 17.07.2025
ASIM ŞAHİN

092 2021/65631 17.07.2025
KAAN YALÇIN

093 2022/2112 17.07.2025
ARİF BEKLER

094 2022/5837 17.07.2025
SERDAR ES

095 2022/31558 17.07.2025
A.A.H.

096 2022/33712 17.07.2025
A.N.

097 2022/53714 17.07.2025
İBRAHİM HALİL ŞEKER

098 2022/66222 17.07.2025
CEMAL YILDIRIM

099 2022/79744 17.07.2025
SOFİ BEYGO

100 2022/97483 17.07.2025
ARİF KÖROĞLU

KEMAL BÜYÜKELYAS

B. No: 2021/34373 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34373

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEMAL BÜYÜKELYAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34373)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Kemal BÜYÜKELYAS

Vekili : Av. Tarık AVŞAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında suç oluşturmayan bazı eylemlere dayanılması nedeniyle suç ve cezaların kanuniliği ilkesinin; başvurucunun savunmalarındaki yargılamanın sonucunu esastan etkileyecek argümanların mahkemece dikkate alınmaması ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından değerlendirme yapılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Tavas Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında başvurucunun işyerinde arama yapılmasına ve aramada ele geçirilecek suç konusu eşyalara el konulmasına karar verilmiştir. Arama sırasında başvurucunun sahibi olduğu işyerlerinde örgütün ideolojisini yayma amacı taşıyan gazete kupürleri, kitaplar, dergiler ve örgüt liderinin video kasetleri ile evinde 2 tanesi F serisi 27 adet 1 dolar ele geçirilmiştir.

3. Başvurucu 25/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır. Başsavcılık tarafından başvurucu anılan suçtan tutuklanması istemiyle 20/8/2016 tarihinde Tavas Sulh Ceza Hâkimliğine (Hâkimlik) sevk edilmiş; sorgu sonucunda Hâkimlik, başvurucunun tutuklanmasına karar

vermiştir. 2/8/2016 tarihinde Hâkimlik, soruşturmanın amacının tehlikeye düşürülmesi ihtimali nedeniyle soruşturma dosyası hakkında kısıtlılık kararı vermiştir.

4. Aynı soruşturma kapsamında Başsavcılıkta müdafiinin de hazır bulunmasıyla ve şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan İ.Ö.nün Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) Tavas ilçesi yapılanması hakkında verdiği bilgilere dair beyanında özetle; İlçenin FETÖ imamı eğer devlette görevli ise onun yaptığı işlerde imzaları başvurucunun attığını belirtmiştir. Y.K. ve başvurucunun örgütün Tavas'taki en önemli kişileri arasında olduğunu, bu kişilerin şirketi yönetmekte olduğunu, bildiği kadarıyla Tavas genelinde örgüt için toplanan paraların %10'unun yurt dışındaki okullara gönderildiğinin söylendiğini, kalan paranın ise yurt, pansiyon gideri, eleman çalışanları maaş ödemesinde kullanıldığını, himmet parasının da kendilerinden toplanan paralar gibi Haziran ayında ilçe imamı tarafından tespit edildiğini ve 10 taksitle ödendiğini ifade etmiştir.

5. Yine aynı soruşturma kapsamında Başsavcılıkta müdafiinin de hazır bulunmasıyla ve şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan M.T.nin FETÖ/PDY'nin Tavas ilçesi yapılanması hakkında verdiği bilgilere dair ifadesinde özetle; 15-16 yıl önce A.E.H.A.Ş.nin FETÖ/PDY doğrultusunda hizmet vermeyi amaç edinerek kurulduğu, başvurucu ve şüpheliler T.K ve H.H.E. isimli şahısların bu şirkete üye olduklarını, şirket amacının eğitim, öğretim, yurt ve dershane gibi kurumlar açarak örgüte öğrenci yetiştirmek olduğunu, bu şirketin daha çok FETÖ/PDY'nin parasal konularına ağırlık vererek hizmet verdiğini, kendisinin 2010 yılından bu yana örgüte bağlı Tavas Genç İş Adamları Derneğinin başkanlığını üstlendiğini, A.E.H.A.Ş.nin ortakları olan şüphelilerin ve başvurucunun bu derneğe üye olup, dernek adına görevler aldıklarını belirtmiştir. Ayrıca örgüt adına faaliyet gösteren beş adet sohbet grubu olduğu, dördünün esnaf grubu, birinin de öğretmen grubu olduğu, en büyük sohbet grubunu ise Tavas'ın imamı olan yine Aktif Eğitimsen üyesi olup örgüt bağlantısı nedeniyle açığa alınan şüpheli İ.Knin topladığı, bu sohbet grubunda başvurucunun ve ismini verdiği diğer şüphelilerin bulunduğu hususlarına değinmiştir.

6. Başsavcılık tarafından 28/9/2016 tarihinde düzenlenen iddianamenin kabulü ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Denizli 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır. İddianamede aramada ele geçenler dışında başvurucunun işyerinde yakalanan F.T.nin dosyada şüpheli olarak verdiği ifadesinde, başvurucunun kendisini işe almasında FETÖ/PDY örgütü üyesi olmasının etkili olduğunu ifade ettiği bilgisine yer verilmiştir. Ayrıca iddianamede başvurucunun örgütün hiyerarşik yapısına dâhil olduğu ve ilçede eğitim faaliyetleri yürüten A.E.H.A.Ş.nin yönetim kurulu başkanlığını yapması nedeniyle Tavas ilçesi yapılanmasının üst kademesinde bulunduğu belirtilmiştir.

7. Mahkeme 17/10/2016 tarihinde iddianamenin kabulüne karar vermiş ve kovuşturma aşaması başlamıştır.

8. Yargılamanın ikinci celsesinin devam eden 13/12/2016 tarihli oturumunda savunması alınan sanık M.T. ifadesinde özetle; 17/25 Aralık öncesinde cemaatin içinde olduğunu ancak 17/25 Aralıktan sonra cemaatle ilişkisini kestiğini, 2013 yılına kadar cemaatin toplantılarına katıldığını, katıldığı sohbet grubunda başvurucunun da yer aldığını ifade etmiştir.

9. Yargılamanın ikinci celsesinin devam eden 13/12/2016 tarihli oturumunda savunması alınan sanık İ.Ö. ifadesinde özetle; sohbet hocalığı yaptığını, Kuran, risale ve tefsir sohbeti yaptıklarını, sohbetlerde genellikle Fettullah Gülen (F.G.) videolarını izlettirdiklerini, mütevellinin o beldede cemaatin öğrenci yurtlarının sıkıntılarını, ihtiyaçlarını gideren ve

destek olan kişiler olduğunu, kapalı bir sistem olduğu için başvurucunun, C.Z.nin ve H.H.E.nin dışında kimlerin mütevelli heyetinde olduğunu bilmediğini ancak bu kişilerin mütevelli heyetinde olduğunu bildiğini ifade etmiştir.

10. Yargılamanın ikinci celsesinin devam eden 14/12/2016 tarihli oturumunda savunması alınan sanık L.D. ifadesinde; ilçede öğretmen olarak görev yaptığını, 17-25 Aralık öncesinde sohbetlere katıldığını, bildiği kadarıyla cemaatin başındaki kişinin başvurucu olduğunu ifade etmiştir.

11. Yargılamanın ikinci celsesinin devam eden 19/12/2016 tarihli oturumunda müdafi huzurunda başvurucunun savunması alınmıştır. Savunması öncesinde başvurucuya iddianame okunmuş, yüklenen suçlar anlatılmış ve kanundan kaynaklı hakları hatırlatılmıştır. Duruşmada başvurucuya dosya içerisindeki bilgi ve belgeler okunarak başvurucunun bilgi sahibi olması sağlanmıştır. Başvurucu savunmasında, yüklenen suçları kabul etmemiştir.

12. Yargılamanın dördüncü celsesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEBGİS) ile ifadesi alınan gizli tanık Cesur Efe ifadesinde; Ü.D. Yurdu yapılırken Y.K. ve başvurucunun ilgilendiklerini, gelip gittiklerini, zaman zaman işi gereği ya da kahvede gelip giderken bu yurdun yanından geçtiğinde içeriden amin sesleri duyduğunu, bu sebeple dua edildiğini anladığını, gece saat 01.00-02.00-03.00 gibi geç vakitlerde duyduğu olduğunu, Y.K. ve başvurucunun deri, zekat, fitre topladığına şahit olduğunu ifade etmiştir.

13. 30/5/2018 tarihli celsede başvurucunun 7 yıl 13 ay 15 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun A.E.H.A.Ş.nin ortağı ve yönetim kurulu başkanı olduğuna, Tavas ilçesi ana mütevelli heyetinde yer aldığına, sohbet toplantılarına katıldığına, Zaman gazetesi abonesi olduğuna, evinde yapılan aramada 27 adet 1 ABD Doları'nın ve F.G.ye ait pek çok kitap, CD, yazılı ve görsel dokümanın ele geçtiğine, başvurucunun yurt dışına gittiğine, dijital materyallerin incelenmesinde örgütle irtibatlı bazı sitelere (Samanyoluhaber, Aktifhaber, Herkülnağme, herkül.com. vb.) erişimin sağlandığının tespit edildiğine, Bank Asya'da çok aktif olmayan hesabının varlığına değinilmiştir. Ayrıca alt sınırdan uzaklaşılmasına ilişkin kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... [A.E.H.A.Ş.nin] ortak ve yönetim kurulu başkanı olduğu, Tavas İlçesi ana mütevelli heyetinde yer aldığı, sohbet toplantılarına katıldığı, Zaman Gazetesi abonesi olduğu, evinde yapılan aramada 27 adet 1 ABD Dolarının ve [F.G.ye] ait pek çok kitap, CD. vs.yazılı ve görsel dökümanın ele geçtiği, yurt dışına gittiği, dijital materyallerin incelenmesinde; örgütle irtibatlı bazı sitelere (Samanyoluhaber, Aktifhaber, Herkülnağme, herkül.com. vs.) erişimin sağlandığının tespit edildiği, Bankasya'da hesabının olduğu, çok aktif olmadığı,

....

Aynı şekilde bu örgütün Tavas yapılanmasında ana çatıyı oluşturan [A.E.H.A.Ş.nin] yöneticilerinin de örgüt içindeki konumları dikkate alınarak TCK 61 md. uyarınca diğer örgüt üyelerine verilecek cezadan daha fazla cezaya hükmedilmesi gerektiğinin düşünüldüğünden, sanıkların üzerlerine atılı "silahlı terör örgütüne üye olma" suçundan sabit olan eylemlerine uyan TCK.'nun 314/2, 3713 Sayılı TMK.'nun 5/1,TCK.'nun 53,58/9,63 maddeleri uyarınca ayrı ayrı cezalandırılmalarına,

....

Sanıklar [C.G.], [T.K.], Kemal Büyükelyas TCK.nun 314/2 Maddesi gereğince sanıkların terör örgütüne üye olma suçundan suçun işleniş biçimi, suçu konusunun önem ve değeri, suçun işlendiği yer ve zaman meydana gelen zarar, örgütteki konumları ve faaliyetleri, faaliyetlerindeki çeşitlikik nazara alınarak takdiren ve teşdiden ayrı ayrı 6 yıl 6 ay hapis cezasına mahkumiyetlerine,

3713 Sayılı terörle Mücadele Kanunun 5/1 maddesi gereğince cezaları 1/2 oranında arttırılarak ayrı ayrı 9 yıl 9 ay hapis cezasına mahkumiyetlerine,

TCK 220/7 maddesinin eylemin niteliği itibariyle koşulları oluşmadığından sanıklar lehine uygulanmasına yer olmadığına,

TCK'nın 62 maddesi uyarınca cezalarından 1/6 oranında indirim yapılarak sonuç olarak ayrı ayrı 7 yıl 13 ay 15 gün hapis cezasına mahkumiyetlerine,"

14. Başvurucunun istinaf talebi 26/2/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir. Temyiz talebi üzerine ise 20/4/2021 tarihinde Yargıtay 16. Ceza Dairesi hükmü onamıştır. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Vicdani kanının oluştuğu duruşma sürecini yansıtan tutanaklar, belgeler ve gerekçe içeriğine göre örgütle irtibatlı Bank Asya hesaplarında örgüt liderinin talimat tarihlerine uygun para artışı içermeyen mutad bankacılık işlemlerinin, söz konusu bankaya ait plaketi bulundurmanın, Zaman Gazetesine ve sızıntı dergisine abone olmanın, çocuklarını yurtiçinde ya da yurtdışında örgütle iltisaklı okula ya da dershaneye göndermenin, lise döneminde örgütle iltisaklı dershanede öğrenim görmenin, çocuklarının ve eşinin örgütle iltisaklı kurumlarda çalışma kaydının bulunmasının, cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturacak şekilde eş, kardeş, baba ya da çocuklar gibi akrabalık bağı bulunan kişilerin aynı suç nedeniyle yargılanmalarının mahkumiyet hükmüne esas alınmasının müsnet suç yönünden örgütsel delil ya da faaliyet olarak kabul edilemeyeceği belirlenerek yapılan incelemede;

...

Silahlı terör örgütüne üye olma suçundan sanıklar Kemal Büyükelyas, T.K. ve C.G. hakkında hükmolunan temel cezadan 5237 sayılı Kanunun 62. maddesi gereğince indirim yapılırken "8 yıl 1 ay 15 gün" yerine "7 yıl 13 ay 15 gün" hapis cezasına hükmolunmak suretiyle eksik ceza tayini aleyhe temyiz olmadığından bozma nedeni yapılmamıştır."

15. Başvuru 14/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon; başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

16. Öte yandan başvurucu, 20/2/2019 tarihinde, adil yargılanma hakkının, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. 2019/5619 numaralı bu başvuruyu görüşen Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümü 4/3/2020 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının, tutukluluk süresinin makul olmaması ve gözaltının hukuki olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiaları yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi, adil yargılanma hakkı kapsamında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ve sulh ceza hâkimliklerinin yapısı ve tutuklamanın hukuki olmaması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiaları

yönünden açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; işlendiği tarihte suç olarak kabul edilmeyen fiillere dayanılarak cezalandırılmasının hukuka aykırı olduğunu, bu yönündeki iddia ve itirazlarına karşılık yargı mercilerince yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

18. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararının başvurucunun A.E.H.A.Ş.nin ortak ve yönetim kurulu başkanı olmasına, sohbet toplantılarına katılmasına, Zaman gazetesi abonesi olmasına, evinde yapılan aramada 27 adet 1 ABD Dolarının ve örgüt liderine ait çok sayıda yazılı ve görsel dokümanın ele geçirilmesine, örgüt bağlantılı bazı internet sitelerine erişim kaydının bulunmasına dayandığına vurgu yapılmıştır. Ayrıca hükmün istinaf ve temyiz incelemesinden geçerek kesinleştiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

19. Başvurucunun bu kısımdaki şikâyetleri suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

20. FETÖ/PDY Fetullah Gülen tarafından kurulan, 1960'lı yıllardan itibaren faaliyette bulunan ve uzun yıllar boyunca dinî bir grup olarak nitelenen bir yapılanmadır. Bu yapılanma, süreç içinde "cemaat", "Gülen cemaati", "Fetullah Gülen cemaati", "hizmet hareketi", "gönüllüler hareketi" ve "camia" gibi isimlerle anılmıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, § 22). Anılan yapılanma özellikle kamu kurum ve kuruluşlarında örgütlenmiş; bunun yanı sıra başta eğitim ve din olmak üzere farklı sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda yasal faaliyetlerde bulunmuş; sivil alanda önemli bir etkinliğe ulaşmıştır. Bazen bu yasal kuruluşların içinde gizlenen, bazen de yasal yapıdan tamamen farklı şekilde konumlanan ve hareket eden, özellikle de kamusal alana yönelik faaliyetlerde bulunan illegal bir yapılanma söz konusudur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; Mustafa Baldır [2. B.], B. No: 2016/29354, 4/4/2018, § 75; Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, § 44; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 26).

21. FETÖ/PDY ancak 2013 yılı sonrasında bir terör örgütü olarak nitelendirilmiş, örgütlenmesine ve faaliyetlerine ilişkin olarak bu tarihten sonra soruşturma ve kovuşturmalar yoğun olarak yürütülmüştür (adli makamlar tarafından FETÖ/PDY mensubu oldukları ve bu örgütün faaliyetleri doğrultusunda çeşitli suçlar işledikleri değerlendirilen kişiler hakkında başlatılan soruşturmalara ve yapılan yargılamalara, devletin güvenlik birimlerinin karar, açıklama ve uygulamalarına ilişkin izahat için bkz. Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, §§ 13-25, 116; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 45; Hasan Sarıcı, § 27).

22. Yargıtay, kökleri eskiye dayanmakla beraber terör ve devlet güvenliği aleyhine faaliyetleri oldukça yakın tarihlerde görünür hâle gelen FETÖ/PDY'ye üye olma suçunun oluşup oluşmadığına ilişkin değerlendirmelerinde terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin olarak -Anayasa Mahkemesinin Metin Birdal ([GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019) kararında özetlediği- önceki içtihatlarından ayrılmamıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesi hususunu incelemiş;

özellikle terör örgütü üyeliği suçunun yapısına ve bu suç bağlamında yarışan değerler arasında denge kurulmasına dair ayrıntılı açıklamalar yapmıştır (Metin Birdal, §§ 60-72).

23. Anayasa Mahkemesi, yukarıda yer verilen değerlendirmeleri ilk olarak PKK terör örgütüne üye olma suçundan verilen mahkûmiyet kararı üzerine yapılan bir bireysel başvuruda ortaya koymuştur. Söz konusu incelemenin daha başında Anayasa Mahkemesi, bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi için "Kişinin örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, örgütün bir parçası olmayı istemesi ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağlaması gerekir." şeklinde eldeki başvurunun çözümlenmesinde de anahtar olan bazı değerlendirmeler yapmıştır. Söz konusu karar ve onu takip eden kararlarda örgüte üye olmanın "fiilî bir katılma olduğu ve dolayısıyla üyeliğin suç olarak kabul edilmesinin ve cezalandırılmasının altında yatan sebebin, terör örgütü üyesi olan kişinin aslında bu şekilde terör örgütünün toplum için arz ettiği tehlikeye bilerek ve isteyerek katkı sağlaması olduğu, kişinin örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek dâhil olduğunun yeterli bir gerekçe ile ispat edilmesi gerektiğini" ifade etmiştir (Metin Birdal, §§ 62, 67; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 32; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 47; Hasan Sarıcı, § 29).

24. Nitekim Yargıtay da FETÖ/PDY'nin PKK gibi oldukça uzun süredir mahkemelerce ve devlet kurumlarınca terör örgütü olarak kabul edilen, toplum tarafından da öyle bilinen bir örgüt olmadığını gözönünde bulundurmuştur. Yargıtay, birçok kararında FETÖ/PDY'nin başlangıçta bir ahlak ve eğitim hareketi olarak ortaya çıktığı, "sözde meşruiyetini sivil alanda dinden, kamusal alanda ise hukuktan aldığı izlenimi vermek için yeterli güce ulaşıncaya kadar alenen kriminalize olmamaya özen göster[diği]" ve toplumun her katmanının büyük bir kesimi tarafından da böyle algılandığı tespitini yapmıştır. Gerçekten de toplumda önemli bir kesim, bu yapılanmanın -illegal yönünü bilmeden- sosyal ve ekonomik alanda gelişerek kurumsallaşmasına ve faaliyetlerine destek olmuştur (Mustafa Baldır, § 76; Adnan Şen, §§ 117, 118; Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19, 48; Hasan Sarıcı, § 30).

25. Dolayısıyla illegal yönünü bilerek örgüt üyesi olan kişilerle öyle olmayan sıradan kişiler arasında dikkatli bir ayrım yapmak gerekmektedir. Fakat FETÖ/PDY yargılamalarının temelinde söz konusu ayrımı yapmanın zorluğu yatmaktadır. Bu zorluğun ilk nedeni terör yargılamalarının bizzat doğası, hükmedilen cezaların ağırlığı, birey ve toplum hayatı üzerindeki etki derecesinin yüksekliğidir. Zorluğun ikinci sebebi ise FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesi sürecinden kaynaklanmaktadır. Birçok durumda yargılamalara konu eylemler FETÖ/PDY'nin hukuk alanında bir terör örgütü olarak kabul edilmesinden ve üçüncü kişiler için de bilinir hâle gelmesinden önce işlenmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 49; Hasan Sarıcı, § 31).

26. Bununla birlikte bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile

irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması oldukça önemlidir (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50; Hasan Sarıcı, § 32; Yahya Turgut [GK], B. No: 2021/43694, 9/10/2024, § 49).

27. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay -terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde- FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığı, bu yapının kamu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiği, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığı, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay, bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51; Hasan Sarıcı, § 33; Yahya Turgut, § 50).

28. Bu sebeple Yargıtay, FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13;Yahya Turgut, § 51).

29. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan örgüt mensuplarının örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; Hasan Sarıcı, § 35; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; Yahya Turgut, § 52).

30. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit eden kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı

olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Hasan Sarıcı, § 36; Yahya Turgut, § 53).

31. Başvurucunun cezalandırılmasında mahkemece; başvurucunun A.E.H.A.Ş.nin ortak ve yönetim kurulu başkanı olduğuna, Tavas ilçesi ana mütevelli heyetinde yer aldığına, sohbet toplantılarına katıldığına, Zaman gazetesi abonesi olduğuna dayanıldığı anlaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun evinde yapılan aramada 27 adet 1 ABD Doları'nın ve F.G.ye ait pek çok kitap, CD., yazılı ve görsel dokümanın ele geçtiğine, başvurucunun yurt dışına gittiğine, dijital materyallerin incelenmesinde; örgütle irtibatlı bazı sitelere (samanyoluhaber, aktifhaber, herkülnağme, herkül.com.) erişimin sağlandığının tespit edildiğine, Bank Asya'da çok aktif olmayan hesabının olduğuna ilişkin delillerin hükme esas alındığı görülmüştür. Böylelikle mahkemece başvurucunun FETÖ/PDY terör örgütü ve örgüt üyeleri ile organik bağ içerisinde olduğu ve FETÖ/PDY terör örgütünün kuruluş amaçlarını, faaliyet ve eylemlerini benimsediğini gösterir şekilde örgütün amaçları doğrultusunda yoğunluk, süreklilik ve çeşitlilik arz eden eylem ve faaliyetlerde bulunduğu sonucuna varılmıştır.

32. İlk derece mahkemesi, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun Zaman gazetesi aboneliğini de dikkate almıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre derece mahkemelerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan gazete aboneliği delili de bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir. Nitekim Yargıtay birçok kararında Zaman gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/9/2023 tarihli ve E.2021/19352, K.2023/6277 sayılı; 11/7/2023 tarihli ve E.2022/35615, K.2023/5156 sayılı; 21/6/2023 tarihli ve E.2021/18634, K.2023/4539 sayılı kararları ile (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2019/7999, K.2021/4462 sayılı; 28/6/2021, 30/6/2021 tarihli ve E.2020/7443, K.2021/4348 sayılı kararları). Buna karşılık somut olayda Mahkemece başvurucunun Zaman gazetesi aboneliğine dayanılsa da Yargıtay yapmış olduğu temyiz incelemesinde örgütle irtibatlı Bank Asya hesaplarında örgüt liderinin talimat tarihlerine uygun para artışı içermeyen mutad bankacılık işlemlerinin, söz konusu bankaya ait plaketi bulundurmanın, Zaman gazetesine ve Sızıntı dergisine abone olmanın, çocuklarını yurt içinde ya da yurt dışında örgütle iltisaklı okula ya da dershaneye göndermenin, lise döneminde örgütle iltisaklı dershanede öğrenim görmenin, çocuklarının ve eşinin örgütle iltisaklı kurumlarda çalışma kaydının bulunmasının, cezaların şahsiliği ilkesine aykırılık oluşturacak şekilde eş, kardeş, baba ya da çocuklar gibi akrabalık bağı bulunan kişilerin aynı suç nedeniyle yargılanmalarının mahkûmiyet hükmüne esas alınmasının müsnet suç yönünden örgütsel delil ya da faaliyet olarak kabul edilemeyeceği değerlendirmesini yapmıştır (bkz. § 14).

33. Diğer yandan gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında mahkûmiyetin temel olarak başvurucunun "mütevelli heyetinde yer alması"na ilişkin delillere dayandırıldığı anlaşılmıştır. Aynı soruşturma kapsamında Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan İ.Ö.

beyanında; ilçenin FETÖ imamı eğer devlette görevli ise onun yaptığı işlerde imzaları başvurucunun attığını ve başvurucunun örgütün Tavas'taki en önemli kişileri içerisinde yer aldığını belirtmiştir (bkz. § 4). Sanık İ.Ö. kovusturma aşamasındaki beyanında; "mütevelli"nin o beldede cemaatin öğrenci yurtlarının sıkıntılarını, ihtiyaçlarını gideren, öğrencilere destek olan kişiler olduğunu, kapalı bir sistem olduğu için başvurucu dışında kimlerin mütevelli olduğunu bilmediğini ifade ettiği görülmüştür (bkz. § 9). Aynı soruşturma kapsamında Başsavcılıkta şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan M.T. beyanında; 15-16 yıl önce A.E.H.A.Ş.nin FETÖ/PDY doğrultusunda hizmet vermeyi amaç edinerek kurulduğunu, başvurucu ve ismini saydığı diğer şahısların bu şirkete üye olduklarını, şirket amacının eğitim, öğretim, yurt ve dershane gibi kurumlar açarak örgüte öğrenci yetiştirmek olduğunu, bu şirketin daha çok FETÖ/PDYnin parasal konularına ağırlık vererek hizmet verdiğini belirtmiştir. Ayrıca örgüt adına Tavas ilçesinde beş ayrı sohbet grubunun bulunduğu, bu grupların dört tanesinin esnaf sohbet grubu, bir tanesinin de öğretmenlerden oluşan sohbet grubu olduğu; Tavas'taki en büyük sohbet grubunun Tavas imamı İ.K.nin sohbet hocalığını yaptığı grup olduğu ve bu grupta başvurucunun bulunduğunu ifade etmiştir (bkz. § 5).

34. Böylelikle Mahkemenin dosya kapsamındaki tüm delilleri bir bütün olarak değerlendirmek suretiyle oluşturduğu kabulün somut olayın koşullarına göre temelsiz ve keyfî olmadığı vurgulanmalıdır. Nitekim Mahkeme, tanık ve dosyada yer alan diğer sanık beyanları doğrultusunda başvurucunun örgütün Tavas'taki en önemli kişileri içerisinde ve ana mütevelli heyetinde yer aldığını, başvurucunun terör örgütü hiyerarşisi içerisinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığını ortaya koymuş ve aksi yöndeki savunmalarına itibar etmemiştir. Mahkemenin bu yorumunun kanun koyucunun yasak olarak belirlediği fiilin kapsamını suç ve cezaların kanuniliği ilkesine aykırı olacak şekilde genişletmediği, örgüt üyeliğine ilişkin kuralın özüyle çelişmediği ve öngörülebilir olduğu anlaşılmıştır. Mahkeme, atılı suçun unsurlarını netleştirirken öngörülebilir ve suçun mahiyetine uygun olma konusunda özen göstermiştir. Buna göre başvurucunun yukarıda anılan eylemleri dolayısıyla bu oluşumun suç işlemek amacında olduğuna ve üzerine atılı örgüt üyeliği suçunun unsurlarını bilebilecek konumda bulunduğuna ilişkin varılan sonucun temelsiz olduğu söylenemez (bkz. Yahya Turgut, § 58). Dolayısıyla Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesine yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

36. Başvurucu, savunmalarında yargılamanın sonucunu esastan etkileyecek argümanların mahkemece dikkate alınmaması ve temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından değerlendirme yapılmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

37. Bakanlık görüşünde; mahkemenin dava konusu maddi olay ve olguları, delilleri değerlendirmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu ve kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini gerekçelendirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığının öncelikle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

38. Başvurucunun bu kısımdaki şikâyetleri adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

39. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

40. Anayasa Mahkemesi tanık sorgulama hakkına ilişkin verdiği bir kararda, bir delilin belirleyici olup olmadığının sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Anayasa Mahkemesi birçok kararında ise cezanın miktarını ya da niteliğini etkileyen bireyselleştirme kurumlarının uygulanmasına ya da uygulanmamasına karar verilirken mahkemelerce ayrı ve açık bir değerlendirmeye yer verilmemesinin de gerekçeli karar hakkını ihlal ettiğine karar vermiştir (İzzet Pirbudak [2. B.], B. No: 2015/392, 27/6/2018, § 37; E.O.[1. B.], B. No: 2016/9607, 10/1/2019, § 26). Bu çerçevede başvurucunun somut olaydaki gibi ceza miktarına ilişkin alt sınırdan neden uzaklaşıldığına ilişkin değerlendirme yapılmadığı iddiasına da yargılama mercilerince ilgili ve yeterli bir yanıt verilmesi gerekçeli karar hakkının bir gereği olarak kabul edilmelidir.

41. Somut başvuruda Mahkeme dosyada mevcut delilleri değerlendirerek başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapısına dâhil olduğu ve bu örgüte üye olma suçunu işlediği sonucuna ulaşmıştır. Gerekçeli kararda, başvurucu hakkında örgütün Tavas yapılanmasında ana çatıyı oluşturan A.E.H.A.Ş.nin yöneticilerinin de örgüt içindeki konumları dikkate alınarak 5237 sayılı Kanun'nun 61. maddesi uyarınca diğer örgüt üyelerine verilecek cezadan daha fazla cezaya hükmedilmesi gerektiğinin düşünüldüğü yönünde gerekçeye yer verildiği görülmektedir (bkz. § 13). Kanun yolu incelemesi sonucunda verilen kararda, değerlendirme konusu hüküm ve gerekçesinin uygun bulunduğu dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

42. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

43. Başvurucunun savunma hakkının kısıtlandığı iddialarının Erol Aydeğer ([1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 32) kararı doğrultusunda; hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, §§ 43-46) kararı doğrultusunda; mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının Hikmet Balabanoğlu ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24) ve Hamdi Akın İpek ([2. B.], B. No: 2015/17763, 24/5/2018, § 121) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

44. Başvurucu ayrıca silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, özel hayata saygı hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bununla birlikte başvurucu aynı ihlal iddialarıyla daha önce bireysel başvuru yapmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu başvuruda bu iddialar hakkında karar vermiştir (bkz. § 16). Açıklanan gerekçelerle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, özel hayata saygı hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamında suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddialarının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesinin, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının, özel hayata saygı hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialar yönünden başvurunun mükerrer başvuru niteliğinde olması nedeniyle REDDİNE,

4. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YAVUZ DEMİR

B. No: 2021/39177 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39177

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

YAVUZ DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39177)

Karar Tarihi: 3/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Yavuz DEMİR

Vekili : Av. Mahmut KAÇAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, gözaltı tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/7/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar şöyledir:

A. Ceza Davasına İlişkin Süreç

5. Silahlı terör örgütü propagandası yapma suçundan yürütülen soruşturma kapsamında 9/4/2019 tarihinde ifadesine başvurulan başvurucu aynı gün serbest bırakılmıştır.

6. Muradiye Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından 9/4/2019 tarihinde düzenlenen belgeye göre soruşturmayı yürüten kolluğa başvurucunun ifadesinin alınmasını müteakip karakoldan serbest bırakılması talimatı verildiği, başvurucunun gözaltına alınmasına ilişkin bir talimat ya da tespit bulunmadığı anlaşılmaktadır.

7. Açılan kamu davasının 15/1/2020 tarihli duruşmasında savunmasını sunan başvurucunun beyanları şu şekildedir:

"...Her ne kadar kolluk ifadem de suça konu paylaşımların tarafımdan yapıldığını kabul etmiş isem de kolluk ifademin alındığı gün, karakoldan aradılar, bende karakola gittim. Karakola gittiğim de söz konusu hesabın bana ait olduğunu söyleyip ifadeyi imzalamam istendi. Bende korktuğum için kolluk evraklarını imzaladım..."

8. 15/1/2020 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Gerekçeli kararda başvurucunun gözaltına alındığına ilişkin bir tespit bulunmadığı gibi karar duruşmasında ya da gerekçeli kararda 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin üçüncü fıkrasının "Beraat eden sanığa, tazminat isteyebileceği bir hâl varsa bu da bildirilir." hükmü uyarınca başvurucuya bir bilgilendirmenin yapılmadığı görülmüştür.

9. Ağır Ceza Mahkemesi kararına yönelik istinaf talebi, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 10/7/2020 tarihinde temyiz kanun yolu açık olmak üzere reddedilmiştir.

10. Karara karşı temyiz yoluna gidilmemesi sonrası başvurucu hakkındaki beraat kararı 4/9/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

11. Başvurucu, verilen beraat kararının kesinleşmesini müteakip uygulandığını iddia ettiği gözaltı tedbiri nedeniyle tazminat davası açmıştır.

12. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 9/2/2021 tarihinde dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler ışığında davanın reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... İlgili belgelerin, dava dilekçesinin ve dosyanın incelenmesinde; Davanın 5271 sayılı yasa hükümlerine göre açılan maddi ve manevi tazminat talebine ilişkin olduğu, Van 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nin 27/11/2020 tarihli cevabı yazısında, davacı hakkında herhangi bir yakalama, gözaltı kararı, serbest bırakma, tutuklama ve tahliye tutanağının bulunmadığı, 09/04/2019 tarihinde şüpheli sıfatı ile kollukta beyanı alınarak aynı gün tahkikat evraklarının Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderildiği, sanık hakkında mahkemelerinin 2019/185 esas sayılı dosyasında açılan davada 15/01/2020 tarihinde beraat kararı verildiği, bu kararın Van Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi tarafından 10/07/2020 tarihinde esastan reddine karar verilerek kesinleştiği belirtilmiştir. Yazı cevabı ekinde gönderilen soruşturmaya ilişkin davacı hakkında verilen talimatlar incelendiğinde, davacının şüpheli sıfatı ile ifadesinin alınmasından sonra karakoldan serbest bırakılmasına ilişkin Cumhuriyet Savcısı tarafından talimat verilmiş olduğu görülmüş, davacı hakkında gözaltına alma kararının bulunmadığı ve bu sebeple de davacının gözaltına alınmadığı mahkememizce anlaşılmış olduğundan, davacının tazminat istemine ilişkin CMK'nın 141. maddesindeki aranan yasal koşulların oluşmadığı anlaşılmakla, davacı Yavuz Demir'in maddi ve manevi tazminat talebinin CMK'nın 141.maddesi uyarınca reddine... [karar verildi.]"

13. Başvurucu, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

14. Bölge Adliye Mahkemesi 16/6/2021 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi kararında usule ve esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar vermiştir.

15. Başvurucu, nihai hükmü 27/7/2021 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

16. 5271 sayılı Kanun'un "Tazminat istemi" başlıklı 141. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"(1) Suç soruşturması veya kovuşturması sırasında;

...

e) Kanuna uygun olarak yakalandıktan veya tutuklandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen,,

...

Kişiler, maddî ve manevî her türlü zararlarını, Devletten isteyebilirler"

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Metinleri

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İçtihadı

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) göre Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasında geçen "özgürlük" kavramı, kişinin fiziksel özgürlüğünü kapsamaktadır (Engel ve diğerleri/Hollanda, B. No: 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, 8/6/1976, § 58). AİHM, özgürlükten yoksun bırakmanın nesnel ve öznel iki unsurunun bulunduğunu belirtmektedir. Buna göre nesnel unsur, kişinin gözardı edilemeyecek uzunlukta bir süre boyunca sınırları belli bir yere kapatılması; öznel unsur ise bu kapatılmanın geçerli bir rızaya dayanmamasıdır (Storck/Almanya, B. No: 61603/00, 16/6/2005, § 74).

19. Fakat AİHM, Sözleşme anlamında “demokratik toplum”da, özgürlük hakkı salt tutulmaya rıza gösterdiği için bir kimsenin Sözleşme’nin korumasından yararlanma imkânının dışına çıkarılmasını meşru hâle getirmeyecek kadar önemli olduğunu vurgulamaktadır. AİHM’e göre tutulma, ilgili şahıs rıza gösterse bile 5. maddeyi ihlal edebilir. Kişinin başta gösterdiği rıza ile karakola gitmesi ya da götürülmesi hâllerinde dahi baştaki rızanın varlığı kişinin özgürlüğünden yoksun kalıp kalmadığı yani kişinin fiziksel özgürlüğüne yönelen bir müdahale bulunup bulunmadığı hususunda belirleyici değildir (Venskutė/Litvanya, B. No: 10645/08, 11/12/2012; De Wilde, Ooms ve Versyp/Belçika, B. No:2832/66, ..., 18/6/1971, § 65; bir kimsenin tanıklığına başvurulması amacıyla tutulmasına

ilişkin olarak bkz. Osypenko/Ukrayna, B. No: 4634/04, 9/11/2010, §§ 48,49). Kişinin tutmanın başında gösterdiği rıza her zaman için geri alınabilir (Van der Leer/Hollanda, B. No: 11509/85, 21/2/1990, § 30).

20. AİHM'e göre kişilerin fiziksel özgürlüğünün konu edildiği Sözleşme'nin 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının amacı hiç kimsenin özgürlüğünden keyfî bir biçimde mahrum bırakılmamasını güvence altına almaktır. Yalnızca seyahat özgürlüğüne ilişkin kısıtlamalar ise bu maddenin değil Sözleşme'ye ek 4 No.lu Protokol'ün 2. maddesinin kapsamına girmektedir. Bununla birlikte özgürlükten mahrum bırakma ve özgürlüğün kısıtlanması arasındaki fark esasa ya da niteliğe ilişkin olmayıp bir derece ya da yoğunluk farkıdır. Bir kimsenin 5. madde anlamında özgürlüğünden mahrum bırakılıp bırakılmadığının değerlendirilmesinde somut olayın özelliklerinin yanı sıra uygulanan tedbirin çeşidi, süresi, etkileri ve uygulanma şekli gibi çeşitli faktörlerin dikkate alınması gerekir (Guzzardi/İtalya, B. No: 7367/76, 6/11/1980, §§ 92, 93).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 3/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

22. Başvurucu, hakkında uygulandığını iddia ettiği gözaltı tedbiri nedeniyle açtığı tazminat davasının reddedilmesinden yakınmış; bu gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Bakanlık görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne katılmadığını belirtmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

B. Değerlendirme

24. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen :

Mahkemelerce verilmiş hürriyeti kısıtlayıcı cezaların ve güvenlik tedbirlerinin yerine getirilmesi; bir mahkeme kararının veya kanunda öngörülen bir yükümlülüğün gereği olarak ilgilinin yakalanması veya tutuklanması; bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; toplum için tehlike teşkil eden bir akıl hastası, uyuşturucu madde veya alkol tutkunu, bir serseri veya hastalık yayabilecek bir kişinin bir müessesede tedavi, eğitim veya ıslahı için kanunda belirtilen esaslara uygun olarak alınan tedbirin yerine getirilmesi; usulüne aykırı şekilde ülkeye

girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir. Hâkim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir.

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.

Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç en geç kırksekiz saat ve toplu olarak işlenen suçlarda en çok dört gün içinde hâkim önüne çıkarılır. Kimse, bu süreler geçtikten sonra hakim kararı olmaksızın hürriyetinden yoksun bırakılamaz. Bu süreler olağanüstü hal ve savaş hallerinde uzatılabilir.

Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhal bildirilir.

Tutuklanan kişilerin, makul süre içinde yargılanmayı ve soruşturma veya kovuşturma sırasında serbest bırakılmayı isteme hakları vardır. Serbest bırakılma ilgilinin yargılama süresince duruşmada hazır bulunmasını veya hükmün yerine getirilmesini sağlamak için bir güvenceye bağlanabilir.

Her ne sebeple olursa olsun, hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir.

Bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişilerin uğradıkları zarar, tazminat hukukunun genel prensiplerine göre, Devletçe ödenir."

26. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucu, gözaltı tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasının reddedilmesinden yakınmaktadır. Somut olayda başvurucunun şikâyetinin özü uygulandığını iddia ettiği gözaltı tedbiri nedeniyle açılan tazminat davasının reddine ilişkin olduğundan iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü ve dokuzuncu fıkraları kapsamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı yönünden incelenmesi gerekir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Anayasa Mahkemesinin Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023, §§ 36-39) kararındaki ilkeler uyarınca başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiası bakımından başvuru yollarının tüketildiği kabul edilmiştir. Öte yandan iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olup olmadığı bakımından değerlendirilmesi gerekmektedir.

a. Genel İlkeler

28. Anayasa'nın 19. maddesinde düzenlenmiş olan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bireylerin keyfî olarak özgürlüklerinden yoksun bırakılmalarını önlemeye yönelik güvenceler içeren temel bir hak niteliğindedir (Erdem Gül ve Can Dündar [GK], B. No: 2015/18567,

25/2/2016, § 62).

29. Anayasa'nın 19. maddesinin metni bir bütün olarak değerlendirildiğinde maddenin ikinci ve üçüncü fıkralarındaki sınırlama sebeplerinin kişilerin fiziksel özgürlüklerine ilişkin olduğu, ayrıca devam eden fıkralardaki güvencelerin de fiziki olarak hürriyetinden yoksun bırakılmış kişiler bakımından getirildiği görülmektedir. Dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının güvence altına aldığı şey bireylerin yalnızca fiziksel özgürlüğüdür (Galip Öğüt [GK], B. No: 2014/5863, 1/3/2017 § 35).

30. Öte yandan Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası uyarınca tazminat hakkının doğabilmesi için kişinin anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulduğunun derece mahkemelerince ya da Anayasa Mahkemesince tespit edilmesi gerekir (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 46).

31. Anayasa Mahkemesi, Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hürriyetten yoksun bırakma kavramını tanımlamıştır. Buna göre hürriyetten yoksun bırakma, bir kimsenin kısıtlı bir alanda ihmal edilemeyecek bir süre için tutulması ve bu kişinin söz konusu tutmaya rıza göstermemiş olması şeklinde ifade edilebilecek iki unsuru içermektedir (Cüneyt Kartal [2. B.], B. No: 2013/6572, 20/3/2014, § 17, Galip Öğüt, § 34). Kişinin kendi rızasıyla fiziksel özgürlüğünden mahrum kaldığı hâllerde söz konusu rızanın tutma süresince mevcut olması gereklidir. Kişinin başta gösterdiği rızanın daha sonra ortadan kalktığı tutmalarda eğer tutma ihmal edilmeyecek bir süre devam etmiş ise kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı bağlamında bir müdahalenin varlığı gündeme gelecektir (benzer mahiyette bkz. Abdulkadir Yapuquan [GK], B. No: 2016/35009, 2/5/2019, § 128).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Somut olayda başvurucu 9/4/2019 tarihinde ifadesinin alınmasının ardından serbest bırakılmış, hakkında yapılan yargılama sonrası beraat kararı verilmesi üzerine tazminat davası açmıştır. Başvurucu açtığı tazminat davasında hakkında gözaltı tedbirinin uygulandığını iddia etmesine rağmen hakkındaki ceza davasında yapılan davet üzerine karakola gittiğini belirtmiştir (bkz. § 7). Dosya kapsamındaki belgelere göre de Başsavcılık tarafından başvurucunun ifadesinin alınmasını müteakip serbest bırakılması talimatının verildiği, başvurucunun da ifadesinin alınmasını müteakip karakoldan ayrıldığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 5-7). Bununla birlikte başvurucunun yapılan davet sonrası gittiği karakolda ifade vermeden önce bekletildiğine, ifade sonrası soruşturmaya ilişkin usuli bir işlem nedeniyle tutulmaya devam edildiğine veya rızası dışında karakoldan ayrılmasına izin verilmediğine yönelik bir şikâyeti de bulunmamaktadır. Dolayısıyla şu hâlde başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale oluşturacak şekilde hareket serbestîsinin kısıtlandığını kabul etmek mümkün değildir (benzer değerlendirmeler için bkz. Canan Çelik [2. B.], B. No: 2021/31418, 27/2/2024, § 25).

33. Nitekim somut olayda Ağır Ceza Mahkemesi de başvurucunun yürütülen soruşturmada rızası dışında hürriyetinden yoksun bırakılmadığını, verilen bir gözaltı kararı ve dolayısıyla uygulanan bir gözaltı tedbiri bulunmadığını ifade ederek yukarıda belirtilen bağlamlarda tazminat davasının reddine karar vermiştir (bkz. § 12). Bu doğrultuda rızası dışında fiziksel özgürlüğünden yoksun bırakılmadığı anlaşılan başvurucunun açtığı tazminat davasının reddi yönünde verilen Ağır Ceza Mahkemesi kararında ilgili ve yeterli gerekçe bulunduğu ve kararın bariz takdir hatası ya da açık bir keyfîlik içermediği değerlendirilmiştir.

34. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası bağlamındaki tazminat hakkı ancak

maddenin ilk sekiz fıkrasındaki esaslara aykırı bir durumun varlığı hâlinde söz konusu olabileceğinden ve somut olayda başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik bir müdahale bulunmadığı sonucuna ulaşıldığından Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası yönünden ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERHAN TAŞKAN

B. No: 2021/39282 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39282

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERHAN TAŞKAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39282)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Erhan TAŞKAN

Vekili : Av. Zeki YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; subaylıktan istifa sonrasında rütbenin geri alınmasına karar verilmesi üzerine açılan davada, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, 2002 yılında Kara Harp Okulunu bitirdikten sonra kara havacı pilot subay olarak göreve başlamıştır. Başvurucunun 2016 yılının Şubat ayında kendi isteğiyle istifa dilekçesi vermesi üzerine 8/4/2016 tarihinde istifası kabul edilerek meslekle ilişiği kesilmiştir. Daha sonra Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisakı veya irtibatı olduğu değerlendirilmesi üzerine 13/3/2019 tarihli işlemle, 25/7/2018 tarihli ve 7145 sayılı Kanun'un 26. maddesiyle 30/6/1989 tarihli ve 20211 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye eklenen geçici 35/D-1 maddesi kapsamında rütbesinin geri alınmasına karar verilmiştir.

3. Ankara 12. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 28/10/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Olayda; davacının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile irtibatlı veya iltisaklı olduğuna dayanak olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 2018/187226 soruşturma numaralı dosyası kapsamında gözaltına alınması ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak isteyerek bu doğrultuda ifade vermesi hususunun belirtildiği görülmüştür.

Bu durumda; her ne kadar davacı tarafından hakkında yürütülen soruşturma nedeniyle rütbelerinin geri alınmasının masumiyet karinesine aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de söz konusu soruşturma ve davacının soruşturma kapsamında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini beyan etmesi hususları davacının FETÖ/PDY silahlı terör örgütü ile iltisaklı veya irtibatlı olduğunun değerlendirmesine yetecek düzeyde olduğundan davacının rütbelerinin geri alınmasına ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık görülmemiştir..."

4. Başvurucu karara karşı11/6/2020 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, hakkında başlatılan terör örgütüne üye olma suçuna ilişkin yargılama sonucunda Ankara 26. Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) 29/1/2020 tarihinde hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar verildiği belirtilmiştir. Denetim süresi sonunda şartlar yerine getirildiğinde kamu davasının düşeceği ve hakkında verilen bir mahkûmiyet hükmü bulunmayacağı ifade edilmiştir. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 10/12/2020 tarihinde istinaf başvurusunu reddetmiştir. Karar, temyiz yolu açık olarak verilmiştir.

5. Başvurucu, karara karşı 21/1/2021 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede, dava dilekçesi ve istinaf dilekçesinde belirtilen hususlar yinelenmiştir. Danıştay Beşinci Dairesi 29/6/2021 tarihinde temyiz istemini incelenmeksizin reddetmiştir. Kararda, istinaf incelemesi üzerine kesinleşen karar aleyhine yapılan temyiz başvurusunun incelenmesine hukuken imkân bulunmadığı belirtilmiştir.

6. Nihai karar başvurucuya 16/8/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu 7/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Ağır Ceza Mahkemesi 29/1/2020 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve HAGB'ye karar vermiştir. Kararda, başvurucunun örgüt içinde uzun bir süre bulunduğu, örgüt üyelerinin kod isimler kullandığı ve kendisine de "Ertuğrul" kod isminin verildiği belirtilmiştir. Örgüt içinde gizliliği sağlamak amacıyla ankesörlü/sabit hatlardan iletişim sağlandığı ifade edilmiştir. Başvurucunun sosyal ve ekonomik durumu, eğitim seviyesi, yaptığı görev nedeniyle edindiği mesleki bilgi ve tecrübeleriyle bu oluşumun bir terör örgütü olduğunu bilebileceği vurgulanmıştır. Başvurucunun duruşmadaki tutum ve davranışları değerlendirildiğinde suç tarihinden önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmaması, yeniden suç işleyeceği konusunda olumsuz bir kanaat oluşmaması ve suça bağlı somut bir zararın bulunmaması nedeniyle başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması gerektiği sonucuna varılmıştır. Karara karşı başvurucu 2/3/2020 tarihinde itiraz etmiştir. 27. Ağır Ceza Mahkemesinin 13/3/2020 tarihinde itirazı reddetmesi üzerine 18/3/2020 tarihinde karar kesinleşmiştir.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu 2016 yılında istifa etmesine rağmen 2018 yılında çıkartılan düzenlemenin geçmişe yürütülerek rütbesinin geri alındığını ifade etmiştir. Bu durumun kanunların geçmişe yürümezliği ilkesine aykırı olduğunu vurgulamıştır. Öte yandan Bölge İdare

Mahkemesince esaslı iddiaların karşılanmadığını, matbu olarak istinaf başvurusunun reddedildiğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığına (Bakanlık) görüşünde, mahkemelerce sonuca nasıl ulaşıldığının ve kullanılan takdir yetkisinin sebeplerinin gerekçelendirildiği belirtilmiştir. Bu sebeple mahkeme kararlarında takdir hatası ya da keyfî bir durumun olmadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti olup olmadığının yapılacak incelemede dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

11. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

14. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

15. Mahkeme başvurucunun soruşturma aşamasında gözaltına alındığını ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istediğini ve bu durumun terör örgütü ile irtibat ve iltisakını ortaya koyduğu değerlendirmesinde bulunmuştur. Mahkeme kararından sonra Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında HAGB kararı vermiştir. Söz konusu karar kesinleşmiş ve başvurucunun denetim süresi de başlamıştır.

16. Mahkeme, başvurucunun ifadesini aktarmakla birlikte herhangi bir şekilde değerlendirmemiştir. Kararda başvurucunun ifadesine atıf yapılmakla yetinilmiştir. Ancak bu husus yeterli olmayıp ceza yargılamasına konu olay ve olguların da irdelenmesi gerekmektedir. Bu bağlamda olayın meydana geliş şekli, fiilin özelliği, ağırlığı gibi olaya özgü durumlar değerlendirilerek karar sonucuna ulaşılma nedeni yeterli bir gerekçeyle ortaya konulmalıdır.

17. Ceza yargılamasında yer alan bilgi ve belgelere ulaşılarak söz konusu verilerin rütbenin geri alınmasına olan etkisinin değerlendirilmesinin önünde -masumiyet karinesine uygun

olmak koşuluyla- herhangi bir engel bulunmamaktadır. Mahkeme ceza yargılamasında yer alan verilerin rütbenin geri alınmasına olan etkisini ortaya koyması gerekmektedir. Olaya bakıldığında ise Mahkeme, soruşturmadaki ifadeyi esas almakla birlikte ceza yargılamasında yer alan olguların dava konusu işleme olan etkisini irdelememiştir. Başvurucu hakkında yürütülen soruşturmanın sonradan kovuşturma aşamasına geçtiği ve başvurucu hakkında HAGB kararı verildiğinin de altı çizilmelidir.

18. Kural olarak mahkeme kararlarında esasa ilişkin hususlarda yeterli gerekçe bulunması hâlinde kanun yolu merciince bu karara atıf yapılarak değerlendirme yapılması makul görülebilir. Mahkeme kararlarında gerekçe bulunmadığı hâllerde ise kişilerin ileri sürdüğü esaslı itirazların kanun yolu mercii tarafından gerekçeli bir şekilde karşılanması gerekir. Somut olayda mahkeme kararı yukarıda belirtilen bağlamda bir gerekçe içermemektedir. Mahkeme kararından sonra verilen HAGB kararı ise istinaf başvurusunda ısrarla vurgulanmıştır. Buna rağmen Bölge İdare Mahkemesi tarafından mahkeme kararına atıf yapılarak herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu itibarla yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

20. Başvurucu tarafından masumiyet karinesinin ihlal edildiğinin ileri sürüldüğü görülmekte ise de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

21. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

22. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

23. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

24. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2019/958, K.2019/2241) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 667,80 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.667,80 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Başvurucu, pilot subay olarak görev yapmaktayken istifa etmiştir. İstifası kabul edildikten sonra başvurucunun rütbesinin geri alınmasına karar verilmesi üzerine iptal davası açılmıştır. Mahkeme, başvurucu hakkında başlatılan soruşturma kapsamında başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak istemesinin FETÖ/PDY ile iltisaklı veya irtibatlı olduğunun değerlendirilmesinde yeterli bulunduğunu kabul ederek dava konusu işlemi hukuka uygun kabul etmiştir. Daha sonra Ağır Ceza Mahkemesi başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet hükmünün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Başvurucu söz konusu hususu istinaf aşamasında ileri sürmüştür. Bölge İdare Mahkemesi bu iddia hakkında herhangi bir değerlendirme yapmaksızın istinaf başvurusunu reddetmiştir.

2. Anayasa’nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında “Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır.” denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü,

yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) mahkemelerin davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerekir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

3. Yargılama makamlarınca gerçekleştirilen araştırma ve incelemeler neticesinde tespit edilen hususların hukuki güvenlik ve belirlilik ilkelerini temin edecek ve keyfî uygulamaların önüne geçecek şekilde somut olayın özelliği dikkate alınarak gerekçeli kararda ortaya konulması gerekmektedir. Bu kapsamda sadece şeklî anlamda bir gerekçenin varlığı yeterli olmayıp gerekçenin aynı zamanda makul olması da aranmaktadır. Makul gerekçeden anlaşılması gereken, mahkemelerin dava konusu maddi olay ve olguların kanıtlanmasını, delillerin değerlendirilmesini, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını, uyuşmazlıkla ilgili vardığı sonucu, sonuca varmada kullandığı takdir yetkisinin sebeplerini ortaya koymasıdır.

4. Mahkeme başvurucunun FETÖ/PDY terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında gözaltına alındığına ve etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanarak ifade verdiği bilgisine kararında yer vermiştir. Başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmasını ise FETÖ/PDY terör örgütü ile irtibat ve iltisak hususunda değerlendirme açısından yeterli olduğu kanaatine vararak dava konusu işlemi hukuka uygun kabul etmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de Mahkeme ile aynı görüşü paylaşarak istinaf istemini reddetmiştir.

5. Yargılama mercilerince varılan sonuca hangi nedenle ulaştığını ve delillerin değerlendirilmesini başvurucu ve üçüncü kişiler tarafından objektif olarak anlaşılmasına imkân verecek yeterli gerekçe ile ortaya koymuştur. Zira terör örgütüne üye olma suçundan başlatılan soruşturma kapsamında etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanan bir kişinin terör örgütü ile hiçbir irtibatının olmadığını söylemek imkansızdır. Yargılama mercileri de anılan durumu yorumlayarak başvurucu hakkında idare tarafından yapılan değerlendirmenin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varmıştır. Mahkemelerin yaptığı yorum hukuk kurallarının somut olaya uygulanmasına yönelik olup bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir unsur içermediği anlaşılmaktadır. Başvuru konusu olayda yargılamanın esasına tesir eder nitelikte karşılanmayan bir iddia bulunmadığından gerekçeli karar hakkının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6. Ayrıca başvurucu hakkında suçlayıcı bir ifade kullanılmadığından masumiyet karinesinin zedelendiği bir durumdan da bahsedilemeyecektir. Zira masumiyet karinesi, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına alır. Masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai

sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47).

7. Somut olayda Mahkeme başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmasının idare tarafından değerlendirilmesinin hukukiliğini ortaya koymuştur. Başvurucunun suçlu olduğuna yönelik bir ithamın bulunmadığı, suç vasfının ve mahiyetinin tartışılmadığı, yalnızca somut olayın işlem tarihindeki koşullar dikkate alınarak mevzuat bağlamında idari yönden değerlendirildiği ve tesis edilen işlemin hukuka uygun olduğu yönünde hüküm kurulduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle somut olayda masumiyet karinesine ilişkin bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna varılmaktadır.

8. İzah edilen bu nedenlerle çoğunluğun adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine dair görüşüne iştirak mümkün olmamıştır.

Üye Muhterem İNCE

MULLA ZİNCİR

B. No: 2021/40061 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/40061

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MULLA ZİNCİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/40061)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Batuhan Salim YEŞİLKÖY

Başvurucu : Mulla ZİNCİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, çıplak arama işlemini kabul etmeyen tutukluya ceza infaz kurumu görevlilerince fiziksel ve sözlü şiddet eylemlerinde bulunulması ve bu olay hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 22/6/2019 tarihinde ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunmaktadır. Nakil olarak geldiği kuruma giriş işlemleri kapsamında yapılan çıplak arama işlemini kabul etmemesi üzerine kendisine sözlü ve fiziksel şiddet uygulandığını iddia ederek 24/6/2019 tarihli suç duyurusu dilekçesini ceza infaz kurumu yönetimine vermiş ancak bu dilekçe üzerine soruşturma başlatılmamıştır. Başvurucu, dilekçesinde çıplak arama yapılırken kendisine fiziksel ve sözlü şiddet uygulayan infaz koruma memurlarının üç kişi olduğunu ileri sürmüş; bu kişilerin kendisini zorla yere yatırdığını, boynuna ayaklarıyla bastırdıklarını, yüzüne yumruk attıklarını iddia etmiştir. Başvurucu, bu olay nedeniyle yüzünde ve boynunda şişlik ve morluklar oluştuğunu ifade etmiştir.

3. Başvurucu, ceza infaz kurumunda maruz kaldığını ileri sürdüğü fiziksel ve sözlü şiddet eylemleri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben yazdığı 11/1/2021 tarihli dilekçeyle bir suç duyurusunda daha bulunmuştur. Dilekçesinde başvurucu şu iddialarda bulunmuştur:

i. Nakil olarak geldiği ceza infaz kurumuna kabul edilirken çıplak arama işlemine tabi tutulmak istenmiştir. Üst araması yapıldıktan sonra mahkûm kabul odası olarak ifade ettiği bir odaya alınmıştır. Burada iki infaz koruma memuru bulunmaktadır. İki infaz koruma memuru odadayken bir infaz koruma memuru da kapıda beklemektedir (Başvurucu, odaya giren infaz koruma memurlarının kapıyı gören kameranın kayıtlarının incelenmesi suretiyle tespit edilebileceğini belirtmiştir).

ii. Odadaki infaz koruma memurlarından biri kendisinden soyunmasını istemiş, ancak bunu kabul etmemiştir. Bu esnada diğer infaz koruma memuru kendisinin gömleğini çıkarmaya çalışmıştır. Daha sonra infaz koruma memurları boğazını sıkarak kendisini yere yatırmış ve kolunu arkasından bükerek tekmelemiş, aynı zamanda ağır hakaret etmiştir. Önce gömlek ve pantolonunu yırtmış, ardından iç çamaşırlarını çıkarmıştır. Bu esnada suratına vurmuşlar, tamamen çıplak kaldığında da onu yerden kaldırarak bir sandalyeye oturtmaya çalışmıştır. Kendisini sandalyeye oturtmaya çalışırlarken küfretmiş, suratını yumruklamış, göğsünü tekmelemişlerdir. Bu olayların ardından infaz koruma memurları odadan çıkmış ve onu tek başına bırakmıştır.

iii. Olayın ardından bir devlet hastanesine götürülmüştür. Burada kendisini muayene eden doktora yaşadıklarını anlatmış ancak doktor sadece gömleğini kaldırıp bakarak bir şeyi olmadığını ifade etmiş ve muayeneyi bitirmiştir. Akabinde ceza infaz kurumuna dönmüştür.

iv. Ceza infaz kurumunda bulunan bir arkadaşı vücudundaki yaralanmaları görmüştür (Bu kişinin adres bilgisi dilekçede belirtilmiştir).

4. Cumhuriyet Başsavcılığı başvurucunun suç duyurusu dilekçesi üzerine soruşturma başlatıp dilekçenin bir örneğini şikâyet edilen konuların araştırılması için Ceza İnfaz Kurumuna göndermiştir. Ceza İnfaz Kurumunun Başsavcılığa gönderdiği cevabi yazı ve eklerine göre;

i. Başvurucu 22/6/2019 tarihinde başka bir ceza infaz kurumundan nakil gelmiştir. İddia edilenin aksine 22/6/2019 tarihinde başvurucuya çıplak arama işlemi uygulandığına dair kurum kayıtlarında herhangi bir tutanak veya belge yoktur.

ii. Nakil işleminin gerçekleştiği gün başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna kabul işlemleri kapsamında adli muayenesinin yapılması için devlet hastanesine götürülmüştür. Başvurucunun muayenesi akabinde düzenlenen 22/6/2019 tarihli adli muayene raporunda vücudunda herhangi bir darp ya da cebir izine rastlanmadığı belirtilmiştir. Ayrıca başvurucu 25/6/2019 tarihinde kurum tabipliğinde de muayene edilmiş ve hakkında bir adli rapor daha düzenlenmiştir (Başvurucunun 25/6/2019 tarihinde neden muayene edildiğine dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır). Kurum tabipliği tarafından düzenlenen 25/6/2019 tarihli adli raporda başvurucunun sağ göz çevresinde ödem ve ekimoz, sağ kürek kemiği üzerinde ve sağ kaburga altında sıyrıklar olduğu tespit edildiği belirtilmiştir.

iii. Başvurucunun yakındığı olaya ilişkin kamera kayıtları, ceza infaz kurumu tarafından kurum personeli hakkında yürütülen disiplin soruşturması evrakı arasından çıkarılarak ceza soruşturma dosyasına sunulmuştur. Buna karşın ceza infaz kurumu tarafından soruşturma dosyasına sunulan belgeler arasında altı aydan fazla kayıt tutulmaması sebebiyle söz konusu görüntülerin mevcut olmadığına dair 22/1/2021 tarihli tutanak da bulunmaktadır.

iv. Başvurucunun şikâyeti üzerine haklarında disiplin soruşturması başlatılan kamu görevlilerinin kimlik bilgileri, disiplin soruşturma dosyasının bir sureti ile birlikte soruşturma dosyasına sunulmuştur. Ceza infaz kurumu tarafından yürütülen disiplin

soruşturması kapsamında söz konusu kamu görevlilerinin savunmaları alınmış ve bu kişilerden ikisi savunmalarında 22/6/2019 tarihinde başvurucunun DHKP-C tutuklusu olduğunu ve kuruma kabul işlemleri kapsamında başvurucuya çıplak arama işlemi yapılacağının bildirildiğini, başvurucunun bu işleme direnmesi ve bu aramanın "şerefsizce" olduğunu söylemesi üzerine güç kullanılarak arama işleminin gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Savunması alınan üçüncü kişi ise başvurucunun ceza infaz kurumuna kabulü esnasında orada olmadığını ifade etmiştir. Söz konusu disiplin soruşturması, çıplak arama işleminin ve güç kullanımının hukuka uygun olduğu kanaatine varılarak disiplin cezası verilmesine yer olmadığına dair kararla sonuçlanmıştır. Kararda çıplak aramanın mevzuata uygun biçimde, görüntü kaydı alınmayan bir odada, tene çıplak elle dokunulmadan ve giydirilen önlük üzerinden yapıldığı hususu vurgulanmıştır.

v. Başvurucunun çıplak arama yapılırken fiziksel ve sözlü şiddete uğradığı iddiasıyla Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben yazdığı 24/6/2019 tarihli dilekçe, Ceza İnfaz Kurumu yönetimi tarafından 26/6/2019 tarihli üst yazıyla hem fiziki olarak hem de Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmiştir. Söz konusu dilekçeye istinaden Cumhuriyet Başsavcılığı hangi numara üzerinden işlem yapıldığını tespit edememiştir.

vi. Başvurucunun tanık olarak gösterdiği kişinin tahliye edildiği Ceza İnfaz Kurumunca tespit edilmiş ve tahliye sonrasında düzenlenen Adres Beyan Tutanağı soruşturma dosyasına sunulmuştur.

5. Başsavcılık, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumu aracılığıyla gönderdiği 26/6/2019 tarihli dilekçe üzerine soruşturma başlatılıp başlatılmadığı konusunda herhangi bir araştırma yapmamış ve Ceza İnfaz Kurumunun kimlik bilgilerini sunduğu infaz koruma memurları ile başvurucunun tanık olarak bildirdiği kişinin ifadesini almamıştır.

6. Başsavcılık, soruşturma dosyasına giren bir CD üzerinde bilirkişi incelemesi yaptırmıştır. 4/4/2021 tarihli bilirkişi raporunda, izlenen görüntülerde ses kaydı bulunmadığı ve herhangi bir darp olayına rastlanmadığı belirtilmiştir. Söz konusu rapora göre ceza infaz kurumuna gelen hükümlüleri jandarma dışarıdan getirmiş ve infaz koruma memurları hükümlülerin üstlerini arayarak hükümlüleri koridorun sağında bulunan kapıdan içeri almıştır. Raporda başkaca bir tespit bulunmamaktadır.

7. Başsavcılık 4/5/2021 tarihinde başvurucunun iddiaları hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir. Kararda 22/6/2019 tarihinde çıplak arama yapıldığına dair herhangi bir tutanak veya belge bulunmadığı, başvurucunun 24/6/2019 tarihli dilekçesine hangi soruşturma numarası üzerinden işlem yapıldığının tespit edilemediği, CD üzerinde yapılan bilirkişi incelemesi neticesinde hazırlanan bilirkişi raporunda herhangi bir darp olayına rastlanmadığı sonucuna varıldığı vurgulanarak başvurucunun iddialarının soyut olduğuna kanaat getirildiği belirtilmiştir. Sulh Ceza Hâkimliği, başvurucunun anılan karara yaptığı itirazı 28/6/2021 tarihinde reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 28/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; çıplak arama işlemini kabul etmemesi üzerine kamerası olmayan bir odada, ağır hakaretler altında, kıyafetleri de parçalanarak ağır bedensel işkenceye uğramasından ve darbedilmesinden yakınmıştır. Bu kapsamda başvurucu; ifadesinin alınmamasının, tanık olarak bildirdiği kişinin dinlenmemesinin ve 24/6/2019 tarihli suç duyurusu dilekçesinin işleme konulmamasının yürütülen soruşturmanın etkisiz olduğunu gösterdiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun usuli güvencelerden faydalandığı belirtilerek değerlendirme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundakilerle aynı yönde açıklamalar yapmıştır.

12. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa’nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa’nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte yasak, tüm kötü muamele durumlarını kapsamaz. Bir muamelenin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine (ciddiyet seviyesine) ulaşmasına bağlıdır. Asgari ağırlık derecesine ulaşılıp ulaşılmadığı, görecelidir ve somut olayın koşullarının değerlendirilmesiyle belirlenir. Yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi etkenler önem taşır. Bu etkenlere ardındaki kasıt veya saik ile birlikte muamelenin amacı da eklenebilir. Ayrıca gerilimin ve duyguların yükseldiği atmosfer gibi muamelenin yapıldığı bağlam da dikkate alınması gereken diğer bir etkendir (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, §§ 80, 83; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74, 75; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

15. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K. § 27).

16. Güç kullanımına ilişkin bu ilkeler, güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin hukuka uygun olarak verdikleri emre karşı etkin (aktif) veya edilgin (pasif) direniş gösterilmesi hâlinde de geçerlidir (Oğulcan Yiğit Özdemir [1. B.], B. No: 2020/16726, 17/9/2024, § 19; ayrıca bkz. Arif Haldun Soygür [2. B.], B. No: 2013/2659, 15/10/2015, §§ 51, 52).

17. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen

delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K., § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 83).

18. Kişinin gözaltı veya tutukluluk gibi devletin kontrolü altında bulunduğu sırada yaralanması hâlinde yetkili makamlar, bu olaya ilişkin tatmin edici ve inandırıcı bir açıklama getirmekle yükümlüdür (S.D. [1. B.], B. No: 2013/3017, 16/12/2015, §§ 89, 90; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 95) zira bu tür olayların gerçekleşme koşullarına ilişkin bilgiler çoğunlukla yetkili makamların erişimindedir (Ferit Kurt ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/9957, 8/6/2021, § 74).

19. Somut olayda Başsavcılık, çıplak arama yapıldığına dair herhangi bir tutanak veya belge bulunmadığına ve bilirkişi raporunda herhangi bir darp olayına rastlanmadığı sonucuna varıldığına işaret ederek başvurucunun iddialarının soyut olduğunu değerlendirmiştir. Ne var ki Ceza İnfaz Kurumunca yürütülen disiplin soruşturması kapsamında savunmaları alınan iki infaz koruma memuru, kuruma kabul işlemleri kapsamında başvurucuya çıplak arama işlemi yapılacağının bildirildiğini ve başvurucunun bu işleme direnmesi üzerine güç kullanılarak arama işleminin gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Başvurucunun olay günü yapılan muayenesi akabinde düzenlenen adli muayene raporunda vücudunda herhangi bir darp ya da cebir izine rastlanmadığı belirtilse de başvurucu başvuruya konu soruşturmada sözü edilen muayenenin gerektiği gibi yapılmadığını iddia etmiş ve olaydan üç gün sonra kurum tabipliği tarafından düzenlenen adli raporda başvurucunun sağ göz çevresinde ödem ve ekimoz, sağ kürek kemiği üzerinde ve sağ kaburga altında sıyrıklar olduğu açıklanmıştır. Ayrıca anılan rapordaki bulgular, başvurucunun iddialarıyla uyumludur (bkz. §§ 3, 4). Bu sebeple kurum tabipliğince düzenlenen rapordaki tıbbi bulguların infaz koruma memurlarının başvurucuya karşı kullandıkları maddi güç sonucu oluştuğu makul şüphenin ötesinde sabittir. Bu durumda güç kullanımının gerekli ve başvurucunun tutumuna nazaran orantılı olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

20. İnfaz koruma memurlarının ne çıplak arama işlemi ne de başvurucuya karşı kullanılan güçle ilgili tutanak düzenledikleri görülmüştür. Konuyla ilgili disiplin soruşturmasında savunmaları alınan infaz koruma memurları, başvurucunun arama işlemine direndiğini iddia etseler de bu direnmenin kapsam ve mahiyetini açıklamamıştır. Başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen ceza soruşturması da kurum tabipliğince düzenlenen adli rapordaki bulguların -özellikle göz çevresindeki bulguların- başvurucunun tutumu nedeniyle kendisine karşı kesinlikle kullanılmak zorunda kalınan orantılı güç kullanımının sonucu olduğunu ortaya koyamamıştır.

21. Başvurucu, ağır hakaretlere uğradığını iddia etse de bu hakaretlerin içeriğiyle ilgili bir açıklama yapmamıştır. Ayrıca başvuru dosyasındaki bilgi ve belgeler iddiayı desteklememektedir.

22. Anayasa Mahkemesinin Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında yasaklanan muamelelerle ilgili değerlendirmelerine göre başvurucunun yaralanmasına neden olan muamele, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele olarak kabul edilebilir (bahsi geçen muamelelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar için birçok karar arasından bkz. S.D., §§ 84-88; Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek, §§ 90-94). Bu durumda insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu ihlal edilmiştir.

Muhterem İNCE bu görüşe katılmamıştır.

23. Anayasa’nın 17. maddesi -“Devletin temel amaç ve görevleri” başlıklı 5. maddedeki genel yükümlülükle birlikte yorumlandığında- bireyin bir devlet görevlisinin hukuka aykırı ve Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal eden bir muamelesine uğradığına ilişkin savunulabilir iddiası hakkında etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirir. Kötü muamelenin kasten yapıldığının ileri sürüldüğü durumlarda iddia hakkında ivedilikle bir ceza soruşturması başlatılmalıdır. Şikâyet olmadığında bile kişiye kötü muamelede bulunulduğuna ilişkin yeterince açık belirtiler varsa konuyla ilgili bir ceza soruşturması açılmalıdır. Ceza soruşturmasının Anayasa’nın 17. maddesinin gerektirdiği şekilde etkili olduğunun kabul edilebilmesi için soruşturmayı yürüten kişiler olaya karışan kişilerden bağımsız olmalı, soruşturmada olayı aydınlatabilecek ve sorumluların belirlenmesini sağlayabilecek tüm deliller toplanmalıdır. Dahası soruşturma süreci gerektiği ölçüde kamu denetimine açık olmalı, mağdur soruşturmaya etkili şekilde katılabilmeli ve soruşturmada makul bir özen ve süratle hareket edilmelidir. Yetkililer, soruşturmayı sonlandırmak için aceleci davranmamalı ve temelden yoksun sonuçlara dayanmamalıdır (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 25; Cezmi Demir ve diğerleri, §§ 111, 112, 114-117; Ali Rıza Özer ve diğerleri, §§ 101-103). Ayrıca soruşturma sonunda verilen karar, kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığıyla ilgili bir değerlendirme içermelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cebrail Bektaş ve Yüksel Şahin [2. B.], B. No: 2015/4787, 25/9/2019, § 64).

24. Somut olayda başvurucu 24/6/2019 tarihli dilekçeyle suç duyurusunda bulunmasına ve bu dilekçe 26/6/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumunca Başsavcılığa gönderilmesine rağmen konuyla ilgili ceza soruşturması, başvuru dosyasındaki bilgilere göre ancak başvurucunun 11/1/2021 tarihli suç duyurusu sonrasında başlatılmıştır. Bu durum, saklanma sürelerinin bulunması nedeniyle konuyla ilgili kamera görüntülerinin elde edilmesini tehlikeye atmıştır. Nitekim Ceza İnfaz Kurumu tarafından soruşturma dosyasına sunulan belgeler arasında altı aydan fazla kayıt tutulmaması sebebiyle söz konusu görüntülerin mevcut olmadığına dair 22/1/2021 tarihli tutanak da bulunmaktadır.

25. Başvurucunun 11/1/2021 tarihli dilekçesi üzerine başlatılan soruşturmada infaz koruma memurlarının ve başvurucunun bildirdiği tanığın kimlik ve adres bilgilerinin ceza infaz kurumunca tespit edilmesine rağmen (bkz. §§ 4/iv, vi) Başsavcılık bu kişilerin ifadesinin alınması için gerekli işlemleri yapmamıştır.

26. Başsavcılık -daha önce de ifade edildiği gibi- çıplak arama yapıldığına dair herhangi bir tutanak veya belge bulunmadığına ve bilirkişi raporunda herhangi bir darp olayına rastlanmadığı sonucuna varıldığına işaret ederek başvurucunun iddialarının soyut olduğunu değerlendirse de disiplin soruşturması kapsamında savunmaları alınan iki infaz koruma memuru, kuruma kabul işlemleri kapsamında başvurucuya çıplak arama işlemi yapılacağının bildirildiğini ve başvurucunun bu işleme direnmesi üzerine güç kullanılarak arama işleminin gerçekleştirildiğini ifade etmiş; olaydan üç gün sonra kurum tabipliği tarafından düzenlenen adli raporda da başvurucunun sağ göz çevresinde ödem ve ekimoz, sağ kürek kemiği üzerinde ve sağ kaburga altında sıyrıklar olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla Başsavcılık, başvurucunun şikâyetleri hakkında sonuca varmak için acele etmiş ve temelden yoksun bir sonuca ulaşmıştır. Oysa Başsavcılık, mevcut adli rapor ve disiplin soruşturmasında verilen savunmalar doğrultusunda gerekli delilleri toplayarak başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliği ve orantılığını değerlendirmelidir. Bu sebeple insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutu da ihlal edilmiştir.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutlarının ihlal

edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılmasına ve 70.000 TL maddi ve manevi tazminat ödenmesine karar verilmesini talep etmiştir.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği soruşturma makamınca yapılması gereken iş, yeniden soruşturma işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek soruşturma sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin soruşturmanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, varılan sonuçtan bağımsız olup soruşturmanın şüpheli kişi veya kişiler hakkında kamu davası açılması gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak soruşturmanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak soruşturma sonunda da delillerin soruşturmayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili soruşturma makamına aittir.

31. Ayrıca başvurucuya manevi zararları karşılığında talebine bağlı kalınarak net 70.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

32. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi veya belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE'nin karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden soruşturma yapılmak üzere Kırıkkale Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/566) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 70.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru

tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucu ceza infaz kurumunda çıplak arama işleminin kabul etmemesi üzerine infaz koruma memurlarının fiziksel ve sözlü şiddet eylemlerine maruz kaldığını ve bu olaylar hakkında yürütülen soruşturmanın etkili olmadığını ileri sürmüştür. Mahkememizin çoğunluğu başvurucu hakkında düzenlenen adli rapor ve disiplin soruşturması dosyasında yer alan bazı veriler üzerinden değerlendirme yaparak insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi ve usul boyutunun ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Usul boyutun bakımından çoğunluğun görüşüne katılmakla birlikte, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutunun da ihlal edildiği yönündeki görüşe aşağıda açıkladığım gerekçeler doğrultusunda katılmıyorum.

2. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasıyla yasaklanan muamelelerin varlığına ilişkin iddialar, uygun delillerle desteklenmelidir. Bu delillerin değerlendirilmesinde ise sözü edilen delillerin iddiayı makul şüphenin ötesinde ispat edip etmediği gözetilmelidir. Bununla birlikte yeterince ciddi, açık ve tutarlı emareler ya da aksi ispat edilemeyen birtakım karineler de iddianın ispatı için yeterli kanıt teşkil edebilir (K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 28; bazı değişikliklerle birlikte bkz. Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 95; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 83).

3. Güç kullanmaya yetkili kamu görevlilerinin, tutumu nedeniyle kendisine karşı güç kullanılması kesin olarak gerekli olmayan bir kişiye karşı fiziksel güce başvurmaları, kişi üzerindeki etkisi ne olursa olsun ilke olarak Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ihlal eder. Kesin gerekli olduğu hâllerde de güç, aşırıya kaçmadan kullanılmalı ve kişinin tutumuyla orantılı olmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri, § 81; K.K. § 27).

4. Somut olayda başvurucu, kendisine yapılmak istenilen çıplak arama işlemini kabul etmediğini başvuru formunda ve suç duyurusu dilekçelerinde açıkça ifade etmektedir. Bu noktada çıplak arama işleminin ve bu işlemi kabul etmediği için başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı konusunda sonuca varılabilmesi için olayla ilgili yürütülen adli soruşturma kapsamında oldukça detaylı bir araştırma yapılmış olması gerekmektedir. Ancak yürütülen soruşturmada gerçekleştirilen detaylı bir araştırmanın sonucunda elde edilen verilerin değerlendirilmesi suretiyle insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu bakımından sağlıklı bir kanaat oluşturulabilir. Bir başka deyişle, insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu bakımından doğru bir irdeleme yapılabilmesi için olayla ilgili yürütülen adli soruşturma kapsamında olayla ilgili hususların büyüt oranda aydınlatılmış olması gerekir.

5. Başvurucunun iddialarıyla ilgili yürütülen soruşturmada birçok eksiklik bulunmaktadır. Başvurucu ve infaz koruma memurlarının ifadeleri alınmamış, başvurucunun tanık olarak

bildirdiği kişinin adres bilgileri belirlenmiş olmasına rağmen bu kişi dinlenilmemiştir. Bu kişilerin ifadelerinin alınmasının olayın aydınlatılması bakımından belirleyici bir öneme sahip olduğu şüphesizdir. Zira bu kişilerin ifadelerinden başvurucuya çıplak arama işlemi gerçekleştirilmesi gerektiği yönünde bir sebebin mevcut olduğu ya da başvurucunun çıplak arama işlemini kabul etmemesinin ona karşı güç kullanımını gerektirdiği yönünde bilgiler elde edilmesi mümkündür. Dolayısıyla bu eksiklikler, çıplak arama işleminin ve başvurucuya karşı kullanılan gücün gerekliliği ve orantılılığı bakımından sonuca varmayı engelleyecek mahiyettedir.

6. Bu noktada Anayasa Mahkemesinin ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçecek şekilde delillerin doğrudan değerlendirmesini yapmasının da söz konusu olamayacağı belirtilmelidir. Başka bir ifadeyle Anayasa Mahkemesinin görevi, bu makamların maddi olaylara ilişkin yaptıkları değerlendirmenin yerine kendi değerlendirmesini koymak değildir (Hıdır Öztürk ve Dilif Öztürk [2. B.], B. No: 2013/7832, 21/4/2016, § 185). Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar, ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir. Bunun aksine bir durum, ancak olaya ilişkin kesin, ikna edici nitelikte bulguların varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58).

7. Somut olayda başvurucunun şikâyeti üzerine yürütülen bir disiplin soruşturması ve bu kapsamda elde edilen birtakım verilerin mevcudiyetine rağmen soruşturmayı yürüten Cumhuriyet Başsavcılığı bunları kararında değerlendirmemiştir. Oysaki bu veriler Cumhuriyet Başsavcılığınca değerlendirilmiş olsaydı duruma göre yeni delillerin soruşturma dosyasına getirtilmesi ve olay hakkında yeni bilgilerin edinilmesi söz konusu olabilirdi. Dolayısıyla soruşturma makamı tarafından değerlendirilmeyen ancak soruşturmaya konu olayın aydınlatılması bakımından oldukça etkili olan hususların Anayasa Mahkemesince ilk elden değerlendirilerek insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağı bakımından sonuca varılması mümkün değildir.

8. Açıklanan nedenlerle, somut olayda Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan insan haysiyetiyle bağdaşmayan muamele yasağının maddi boyutu bakımından değerlendirme yapılmasının mümkün olmadığı kanaatini taşıdığımdan, çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmıyorum.

Üye Muhterem İNCE

İMAM BELGE

B. No: 2021/44920 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44920

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İMAM BELGE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44920)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : İmam BELGE

Vekili : Av. Mustafa DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tam yargı davasında uyuşmazlığın esasına yönelik bir inceleme yapılmadan ret kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, İzmir ili Bergama Mal Müdürlüğünde mal müdürü olarak görev yapmakta iken 22/11/2016 tarihli ve 677 sayılı Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname uyarınca kamu görevinden çıkarılmış, bu işleme karşı Olağanüstü Hâl İşlemleri İnceleme Komisyonuna (Komisyon) başvurmuştur.

3. Komisyonun 7/8/2019 tarihli kararıyla göreve iade edilmesi üzerine İzmir Valiliğinin 5/9/2019 tarihli kararıyla Menemen Mal Müdürlüğüne veri hazırlama ve kontrol işletmeni olarak atanmış ve 25/9/2019 tarihinde görevine başlamıştır. Başvurucuya 22/11/2016 ile 25/9/2019 tarihleri arasında açıkta geçen süreye ilişkin mali haklarına karşılık 171.089,96 TL ödeme yapılmıştır. Bunun üzerine başvurucu, uğradığı zararın tam karşılanmadığını belirterek 1.000 TL maddi ve 120.000 TL manevi zararın kamu görevinden çıkarıldığı tarihten itibaren işleyecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi istemiyle 30/1/2020 tarihinde dava açmıştır.

4. İzmir 5. İdare Mahkemesi (Mahkeme) 9/12/2020 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararda, 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince kanun hükmünde kararname ile kamu görevinden çıkarılanlardan Komisyon kararı ile kamu görevine iadesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonlarına atanacaklarının düzenleme altına alındığı ifade edilmiştir. Ancak aynı düzenlemede, bu kişilerin kamu görevinden çıkarılmalarından ötürü herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacaklarının kurala bağlandığı belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun tazminat taleplerinin reddedilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

5. Başvurucu karara karşı 20/1/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 29/4/2021 tarihinde istinaf başvurusunun reddine kesin olarak karar vermiştir.

6. Başvurucu nihai hükmü 2/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 23/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu, Anayasa'nın 36. maddesi gereğince adil yargılanma hakkına sahip olmasına karşın sebep gösterilmeksizin kamu görevinden çıkarılması nedeniyle silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa'nın 125. maddesi gereğince idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olması nedeniyle uğradığı zararın tazmin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı kapsamında mevcut bir mülkünün veya somut ve yeterli bir hukuki temele dayalı olarak mülkiyeti elde etme yönünde meşru bir beklentisinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Tazminat talebinin olağanüstü hâl (OHAL) döneminde çıkarılmış düzenlemelere dayanılarak reddedildiği ve OHAL dönemi içinde işlemin tesis edildiği ifade edilmiştir. Bu nedenle yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvuru, adil yargılanma hakkının unsurlarından biri olan karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Demokratik bir toplumda vazgeçilmez bir hak niteliğindeki adil yargılanma hakkının güvencelerinden biri olan mahkeme hakkı; uyuşmazlığın bir mahkeme önüne getirilebilmesini, dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı iddia ve savunmaların yargı merciince incelenerek değerlendirilmesini ve bir karara bağlanmasını, ayrıca verilen kararın icra edilmesini gerektirir. Buna göre mahkeme hakkı; mahkemeye erişim hakkı, karar hakkı ve kararın icrası hakkını içerir. Karar hakkı genel itibarıyla mahkeme önüne getirilen uyuşmazlığın karara bağlanmasını isteme hakkını ifade eder. Zira dava hakkını kullanan bireyin asıl amacı uyuşmazlık konusu ettiği talebinin esasıyla ilgili olarak davanın sonunda bir karar elde edebilmektir. Bir başka ifadeyle dava sonucunda şayet bir karar elde edilemiyorsa dava açmanın da bir anlamı kalmayacaktır. Öte yandan karar hakkı bireylerin

sadece yargılama sonucunda şeklî anlamda bir karar elde etmelerini güvence altına almaz. Bu hak aynı zamanda dava konusu edilen uyuşmazlığa ilişkin esaslı taleplerin yargı merciince bir sonuca bağlanmasını da gerektirir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. İbrahim Demiroğlu [GK], B. No: 2017/15698, 26/7/2019, § 55).

12. Diğer taraftan görülmekte olan bir dava, yargılama usulü kuralları gereğince uyuşmazlığın esasının incelenemediği birtakım kararlarla da neticelenmiş olabilir (düşme, açılmamış sayılma, karar verilmesine yer olmadığı, süre aşımı vb.). Bu durum kural olarak karar hakkı yönünden bir sorun teşkil etmez. Zira söz konusu hakkın sağladığı güvence bakımından önemli olan husus; açıldığı sırada davanın -usule ilişkin sorunlar hariç- uyuşmazlığın esasını çözüme kavuşturma niteliğinde, bir başka ifadeyle dava açılmasındaki asıl amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasıdır. Ancak bu nitelikleri taşıyan bir davada yargılamanın henüz devam ettiği bir süreçte taraflardan birinin aleyhine olacak ve yargı merciinin uyuşmazlık konusu talep hakkında karar vermesini engelleyecek şekilde davayı ortadan kaldıran ya da davanın incelenmesini durdurarak karara bağlanmasına mâni olan kanunlar çıkarılması karar hakkının ihlaline yol açabilir (İbrahim Demiroğlu, § 56).

13. Başvuruya konu yargılamada davanın reddedilmesine gerekçe gösterilen 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"...

Kamu görevinden, meslekten veya görev yapılan teşkilattan çıkarılan ya da ilişiği kesilenlere ilişkin başvurunun kabulü hâlinde karar, kadro veya pozisyonunun bulunduğu kuruma, yükseköğretim kurumlarında kamu görevinden çıkarılan öğretim elemanları için Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilir. Kamu görevine iade edilmesine karar verilenlerin eski kadro veya pozisyonuna atanması esastır. (İptal üçüncü cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 24/12/2019 tarihli ve E.:2018/159, K.: 2019/93 sayılı Kararı ile.) Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına bildirilenlerin atama teklifleri; Ankara, İstanbul, İzmir illeri dışında ve 2006 yılından sonra kurulan yükseköğretim kurumlarına öncelik verilmek kaydıyla, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından kamu görevinden çıkarıldığı yükseköğretim kurumu haricinde tespit edilecek yükseköğretim kurumlarından birine önceki kadro unvanlarına uygun olarak on beş gün içinde yapılır. Kurumlar, bildirim veya atama teklif tarihini takip eden otuz gün içerisinde atama işlemlerini tamamlar. Bu kapsamda yer alan personele ilişkin kadro ve pozisyonlar, ilgililere ilişkinatama onaylarının alındığı tarih itibarıyla diğer kanunlardaki hükümlere bakılmaksızın ve başka bir işleme gerek kalmaksızın ilgili mevzuatı uyarınca ihdas, tahsis ve vize edilmiş sayılır. Söz konusu kadro ve pozisyonlar, herhangi bir şekilde boşalmaları hâlinde başka bir işleme gerek kalmaksızın iptal edilmiş sayılır. Atama emri, ilgili kamu kurum ve kuruluşu tarafından 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre ilgililere tebliğ edilir. Tebliğ tarihini takip eden on gün içerisinde göreve başlamayanların bu maddeden doğan atanma hakkı ile mali hakları düşer. Kamu kurum ve kuruluşları atama ve göreve başlatma işlemlerinin sonucunu, işlemlerin tamamlanmasını takip eden on beş gün içinde Devlet Personel Başkanlığına bildirirler. İlgililerin kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin kanun hükmünde kararname hükümleri, bu fıkrada belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ortadan kalkmış sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarılma tarihlerini takip eden aybaşından göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz... "

14. Anayasa Mahkemesinin 30/6/2022 tarihli ve E.2018/137, K.2022/86 sayılı kararı ile anılan fıkranın son cümlesinde yer alan ve davanın reddine de gerekçe yapılan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." hükmü, Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmiştir. Karar gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

457. Olağanüstü hâl tedbirleri kapsamında terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı oldukları değerlendirilen kişiler liste usulüyle kamu görevinden çıkarılmışlardır. Komisyonca tedbire ilişkin şartların oluşmadığı gerekçesiyle başvurunun kabulüne karar verilerek kişilerin göreve iade edilmesi, tedbirin sebep unsurunun gerçekleşmediği, başka bir deyişle bu kişilerin herhangi bir örgüt ya da yapıya aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatlarının belirlenemediği ve hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldıklarının idare tarafından tespit edildiği anlamına gelmektedir.

458. Komisyon kararıyla kamu görevine iade edilen kişilerin tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramaları söz konusu olabilir. Dolayısıyla OHAL kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânını tanıması gerekmektedir.

459. Kural kapsamında göreve iade edilenlerin kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları öngörülmekle bu kişilerin tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatını ortadan kaldırılmaktadır. Kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere dava açma imkânı verilmemesi, devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır..."

15. Anayasa Mahkemesi Türker Bayal ([1. B.], B. No: 2021/24988, 11/6/2024), Şeyda Kara ([2. B.], B. No: 2021/59514, 12/6/2024) ve Yusuf Şimşek ([1. B.], B. No: 2021/39407, 7/1/2025) kararlarında başvuruya konu olayı değerlendirmiştir. Kararlarda özetle; olaya dair mahkeme kararlarında başvurucuların Komisyon kararı gereğince kamu görevine iade edildiği bilgisi verildiği, 7075 sayılı Kanun'un 10. maddesinin (1) numaralı fıkrasının son cümlesinde yer alan "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralı gereğince idarenin tazmin yükümlülüğünün olmadığı gerekçesiyle davaların reddedildiği belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi ilgili Kanun hükmüne yönelik iptal kararında, Komisyon kararıyla görevine iade edilenlerin tazminat talep edemeyeceğine dair düzenlemenin etkili başvuru hakkını düzenleyen Anayasa'nın 40. maddesine aykırı olduğunu saptadığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla başvuruculara özgü hukuki ve fiilî koşullar değerlendirilmeksizin verilen davanın reddi kararlarının -Anayasa Mahkemesinin iptal kararındaki değerlendirmesi de gözönüne alındığında- başvuruculara dava açmaktaki gayesiyle bağdaşır bir nitelikte olduğu söylenemeyeceği değerlendirilmiştir. Buradan hareketle de yargısal fonksiyonun esasını oluşturan uyuşmazlığın içinde yer alan maddi ve hukuki sorunların bütünüyle ele alınması ve karara bağlanması işlevinin ilgili mahkemelerce yerine getirilmediği ve başvurucuların şikâyet konusu ettiği hususlara ilişkin olarak herhangi bir karar verilmediği sonucuna varılmıştır.

16. Somut olayın aynı duruma ilişkin olması ve yukarıda belirtilen kararlardan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmaması karşısında başvurucunun karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

18. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekte ise de karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden diğer ihlal iddiası hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasının gerekli olmadığı değerlendirilmiştir.

III. GİDERİM

19. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 1.000 TL maddi ve 1.200.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

20. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

21. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

22. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 5. İdare Mahkemesine (E.2020/154, K.2020/1393) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama

giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BAYRAM ÇETİNER

B. No: 2021/47873 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/47873

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BAYRAM ÇETİNER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/47873)

Karar Tarihi: 3/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Muhterem İNCE

Raportör : Yüksel GÜNARSLAN

Başvurucu : Bayram ÇETİNER

Vekili : Av. Ali BOZAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki canlı bomba saldırısı sonucu meydana gelen yaralanma ve bu olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkı başta olmak üzere anayasal hakların ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhiye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Mitinge katılmak için Mersin'den Ankara'ya gelen başvurucu da patlama sonucu vücuduna isabet eden bilye taneleri nedeniyle yaralanmıştır.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri belirtilmiştir.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve "emniyet tedbiri" konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra ülkemizde ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür

yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından genellikle kişilerin Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar gerçekleştirilmiştir. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler -bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır- alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-15).

6. Başvurucu, İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunarak bombalı saldırı sonucu uğradığını ileri sürdüğü maddi ve manevi zararları için tazminat talebinde bulunmuştur. Başvurucunun talebi zımnen reddedilmiştir.

7. Başvurucu, Ankara 15. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 200.000 TL manevi ve fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 5.000 TL maddi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu; saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesini, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılmasını, Adıyaman'da bulunan birimlerle yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesini, Suruç'ta gerçekleşen saldırıyla ilgili bilgi talep edilmesini, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesini talep etmiştir. Bunların yanında miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiilî tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. İdare Mahkemesi 23/5/2017 tarihli ara kararıyla Ankara Valiliğinin hasım konumuna alınmasına karar vermiştir.

9. İçişleri Bakanlığı; savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiğini, manevi zararların ise 5233 sayılı Kanun kapsamında olmadığını öne sürmüştür.

10. Diğer davalı Ankara Valiliği de İçişleri Bakanlığının savunmaları ile benzer şekilde savunma yapmıştır. Ayrıca Ankara Valiliği savunma ekinde, olay sonrası idareye yönelik -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısını, olayda zarar gören kişilerin kimler olduğunu gösteren listeyi, başvurucunun tazminat talebi sürecine ilişkin yazışmaları, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısını, olay sonrası sağlık hizmeti

sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazıları ile Olay Tutanağı'nı İdare Mahkemesine sunmuştur.

11. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında, patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulans görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında, olaya ilişkin ilk çağrının 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formunun düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

12. Ankara Valiliğinin savunma dilekçesi ekindeki 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 adet bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Özel Harekat Şube Müdürlüğünce yeteri kadar personel, talep edilmesi hâlinde görev almak üzere hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara Vali Yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeterli sayıda görevli tim ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da güvenlik şube müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü ekipler amirine arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. Arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz adet, toplamda ise 13 adet İl Emniyet Müdürlüğü birliği görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform, platform çevresi ve miting alanında bomba arama dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

13. İdare Mahkemesi 31/12/2018 tarihinde davanın maddi tazminat istemi yönünden reddine, manevi tazminat istemi yönünden ise kısmen kabulüyle başvurucuya 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. 5233 sayılı Kanun ve sosyal risk ilkesine ilişkin geniş çaplı açıklamada bulunulan karar gerekçesinde, terör saldırısı niteliğini haiz olay nedeniyle yaralanan başvurucunun yaşadığı elem ve üzüntü sonucu oluşan manevi zararının tazmini talebinin 5233 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilmesi gerektiği, bu bağlamda başvurucunun duymuş olduğu acı ve üzüntü ile orantılı olarak manevi tazminat talebinin kısmen kabulüne karar verilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir.

14. Başvurucu ile davalı İçişleri Bakanlığının istinaf istemleri Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) tarafından incelenmiştir. İstinaf Mahkemesi hükmün maddi tazminata ilişkin kısmının onanmasına, manevi tazminata ilişkin kısmının kaldırılmasına ve manevi tazminat talebinin kısmen kabulüyle başvurucuya 10.000 TL ödenmesine 11/12/2019 tarihinde karar vermiştir.

15. Başvurucu ile davalı idareler, İstinaf Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Onuncu Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde temyiz talepleriyle ilgili kararını vermiştir. Karar gerekçesinde öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceğini belirtmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararları üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiğini açıklamıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporunda Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği, DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazısının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge bulunmadığını vurgulamıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan söz konusu yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi bulunan idarece önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özenin gösterilmediğinin düşünülebileceğini ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriğe sahip olması gerektiğini, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceğini ifade etmiştir. Daire gerekçede ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel aramanın yapılmadığını, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığını, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığını belirterek idarenin bu yönden de kusurunun bulunmadığını değerlendirmiştir. Yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiğini, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiğini, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığını belirterek idarenin bu bakımdan da hizmet kusuru olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığını ifade ederek İstinaf Mahkemesi hükmünü onamıştır.

16. Başvurucu, nihai hükmü 7/8/2021 tarihinde tebellüğ etmesinin ardından 24/8/2021

tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

17. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

18. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu;

i. İzin alınarak yapılacak mitingde bombalı saldırı gerçekleştirileceğine dair gerçek ve yakın bir riskin varlığına rağmen bu riskten haberdar olan kamu makamlarının sahip oldukları yetkiler kapsamında ve makul ölçüler çerçevesinde riskin gerçekleşmesini önlemek için gerekli önlemleri almadığını,

ii. Güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere müdahale edenlerin ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını,

iii. Yargılama makamlarının ileri sürdüğü iddiaları dikkate almadan, yeterli araştırma yapmadan ve olayda hizmet kusurunun neden bulunmadığını açıklamadan sosyal risk ilkesine dayalı olarak yetersiz manevi tazminata hükmettiğini belirterek yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle başvurucu lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvurucunun uğradığı zararın giderildiği ve bu nedenle mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bakanlık görüşünde esasa ilişkin olarak İdare Mahkemesi, İstinaf Mahkemesi ve Danıştay tarafından olayın hangi koşullar altında meydana geldiğini ortaya koymaya elverişli bir yargılama yapıldığı belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

21. Başvurucu, güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere müdahale edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini ileri sürse de ölen herhangi bir yakınının varlığından söz etmemiştir. Bu nedenle başvurucunun anılan iddiasının yaşam hakkı veya Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanındaki bir başka hak, özgürlük veya yasak kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

22. Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre bir olayda yaşam hakkına ilişkin ilkelerin uygulanabilmesi için gerekli şartlardan biri doğal olmayan bir ölümün gerçekleşmesi olmakla birlikte bazı durumlarda ölüm gerçekleşmese dahi olayın yaşam hakkı çerçevesinde incelenebilmesi mümkün olup bu inceleme yapılırken eylemin potansiyel olarak öldürücü nitelikte olup olmadığı, maruz kalınan eylemin mağdurun fiziki bütünlüğü üzerindeki sonuçlarının değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Karadağ [2. B.], B. No: 2013/2030, 26/6/2014, § 20; Yasin Ağca [1. B.], B. No: 2014/13163, 11/5/2017, §§ 10, 109). Başvuruya konu terör saldırısı, miting için toplanan kalabalığın bulunduğu alanda bomba patlatılması suretiyle gerçekleşmiş olup öldürücü niteliği konusunda şüphe bulunmayan bu saldırı nedeniyle 100'den fazla kişi hayatını kaybetmiş; aralarında başvurucunun da olduğu

çok sayıda kişi yaralanmıştır. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkı kapsamında incelenebileceği sonucuna varılmıştır.

23. Başvurucunun bütün şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenemediği, açtığı tazminat davasında da aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşıldığına ve yetersiz manevi tazminata hükmedildiğine yöneliktir. Bu nedenle başvurunun yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmesi gerekir.

24. Başvuruya konu terör saldırısında yaralanan veya yakınları vefat eden pek çok kişi tarafından saldırının öngörülebilir ve önlenebilir olmasına rağmen idarenin saldırıyı kusuru nedeniyle önleyemediği iddiasıyla Anayasa Mahkemesine çok sayıda başvuru yapılmıştır. Bu başvurulara konu yargı süreçlerinin bir kısmında olayın meydana gelmesinde idarenin kusurunun bulunmadığı sonucuna varılmış ancak bu sonuca nasıl varıldığı konusunda bir gerekçe sunulmamış; bir kısım yargı sürecinde ise idarenin olayın meydana gelmesinde kusuru olduğuna ilişkin iddialar hakkında hiçbir değerlendirme yapılmadan sosyal risk ilkesi çerçevesinde inceleme yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, birinci grup yargı süreçlerini yaşam hakkının usul boyutu kapsamında incelemiş ve idari yargı mercilerinin Anayasa'nın 17. maddesinin gerektirdiği titizlikte inceleme yapmadığı zira uyuşmazlığın çözümü için gerekli delilleri toplamadığı ve/veya başvuruculaların iddialarını karşılamadığı sonucuna varmıştır (örnek kararlar için bkz. Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021; Okan Aladağ [2. B.], B. No: 2019/20420, 24/11/2021). İkinci grup yargısal süreçleri ise yaşam hakkıyla bağlantılı etkili başvuru hakkı kapsamında incelemiştir. Bu başvurularda Anayasa Mahkemesi başvuruculaların iddiaları yönünden teoride ve uygulamada etkili olan tam yargı davası yolunun meselenin yalnızca sosyal risk ilkesi çerçevesinde ele alınması nedeniyle etkisiz kılınıp yaşamı koruma yükümlülüğüne yönelik ihlalin tespit edilmesi hususunda başvuruculara başarı şansı sunulmadığını değerlendirmiştir (örnek kararlar için bkz. Celaleddin Çakmak [2. B.], B. No: 2018/22072, 11/3/2021; Ali Hıdır Tekin [1. B.], B. No: 2018/35243, 15/9/2021). Eldeki başvuruya konu yargısal süreçte Daire, toplanan deliller çerçevesinde saldırının önlenmesinde idarenin kusurunun bulunup bulunmadığı konusunda ayrıntılı değerlendirmeler yapmış ve idarenin kusurunun bulunmadığına kanaat getirmiştir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin daha önce karara bağladığı başvurulardan ayrılan bu başvuruda, hem yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu hem de etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu incelenmelidir.

25. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk ilkesi uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunulmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır (anılan kararda bkz. §§ 41-43). Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

27. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği

pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

28. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

29. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Bilal Turan ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

30. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kitlesel kalabalığa yönelik terör saldırıları yapılmıştır. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli kitlesel etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülük doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve bu yükümlülüğün oluşması devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığına, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmediklerine veya bilmelerinin gerekip gerekmediğine, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvuruda yapılan benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

31. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 15) ve Hasan Kılıç başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması,

iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı da (bkz. § 12) görülmüştür.

32. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı görülmüştür (bkz. § 11). Başvurucunun öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı bir şekilde müdahale etmesini herhangi bir şekilde engellediği yönünde tespit yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucu, yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

33. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada henüz gösteri başlamamışken saat 10.04'te peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda var olduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda olmadığı anlaşılmıştır.

34. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidinin varlığından habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorlukları gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

35. Açıklanan gerekçelerle somut başvuruda yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

36. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (T.A., § 134; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 38).

37. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemişse etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

38. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 39) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri,

yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 40).

39. Başvurucunun yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiği yönündeki iddiası idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine yöneliktir.

40. Dairenin nihai kararında, hizmet kusurunun hatta kusursuz sorumluluk hâlinin bulunmadığı sonucuna ulaşılırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanılarak durumu değerlendirilmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları tespit edilmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye ettirilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı, saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvurucunun manevi tazminat talebi sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

41. Mevcut durumda yapılan yargılamada yaralanma olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvurucunun iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusuru olup olmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvurucunun ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan gerekçelerle başvuruda yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

43. Başvurucu, tam yargı davasının uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, bu iddiaya ilişkin olarak bir değerlendirmeye yer verilmemiştir.

44. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır.

45. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla makul sürede yargılanma hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

46. Başvurucu, gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli önlemlerin alınmadığını beyan ederek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru dosyasındaki hiçbir unsur bu iddia hakkında ayrı bir inceleme yapılmasını gerektirmemektedir. Ayrıca başvurudaki temel mesele yaşam hakkının ihlal edilip edilmediğidir ve bu mesele zaten incelenmiştir (bkz. §§ 19-42). Dolayısıyla toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia hakkında inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. 1. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN KARADAĞ

B. No: 2021/51417 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/51417

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN KARADAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/51417)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Erkan KARADAĞ

Vekili : Av. Banu ÇUKADAR YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ziynet alacağı yönünden açılan davada adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 13/7/2012 tarihinde evlendiği eşine karşı evlilik birliğinin temelinden sarsılması nedeniyle 3/1/2018 tarihinde boşanma davası açmıştır. Başvurucunun eşi de başvurucuya karşı dava açmış ve ziynet alacaklarını talep etmiştir.

3. Çayırlı Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme), aile mahkemesi sıfatıyla baktığı davada 6/7/2018 tarihinde tarafların boşanmasına, ziynet alacağı yönünden başvurucunun eşinin talebinin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmında, başvurucunun eşinin düğün CD'sini mahkemeye ibraz edemediği gibi ziynet eşyalarının nelerden ibaret olduğunu ispata yarar delil de sunamadığı belirtilmiş ve evden ayrılırken ziynet eşyalarını götürmesine engel olunduğunu veya zorla elinden alındığını ispata yarar delil sunamadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun eşinin belirttiği tanıkların bu iddiaları doğrular ve destekler nitelikte görgüye dayalı, açık ve net anlatımlarda bulunmadıkları, başvurucunun eşinden aktarma beyanlarda bulundukları vurgulanmıştır.

4. Başvurucunun eşi karara karşı 26/7/2018 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Erzurum Bölge Adliye Mahkemesi 2. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 18/11/2020 tarihinde istinaf başvurusunu kabul ederek mahkeme kararının ziynet alacağına ilişkin kısmının kaldırılmasına ve başvurucunun eşi tarafından ziynet eşyaları yönünden açılan davayı kabul ederek 50.300 TL ziynet eşyası bedelinin başvurucudan alınarak başvurucunun eşine verilmesine karar vermiştir. Kararda, tanık E.K.nin beyanlarından davalı-karşı davacının tedavisinde ziynet eşyalarının bir kısmının harcandığı belirtilmiştir. Tanık A.A.nın beyanları ile davalı-karşı davacının müşterek haneden ayrıldığında üzerinde ziynet eşyasının bulunmadığının anlaşıldığı ifade edilmiştir. Ziynet eşyalarının davacı-karşı davalı erkek tarafından alındığı ispatlandığı fakat iade edildiği hususunun davacı-karşı davalı erkekçe ispatlanamadığı sonucuna varılmıştır.

5. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesinin 18/11/2020 tarihli kararına karşı 12/1/2021 tarihinde temyiz yoluna başvurmuştur. Yargıtay 2. Hukuk Dairesi (Yargıtay) 12/4/2021 tarihinde temyiz dilekçesinin reddine karar vermiştir. Kararda, Bölge Adliye Mahkemesince ziynet alacağı davasına yönelik verilen kararın kesin olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle başvurucunun ziynet alacağına ilişkin temyiz dilekçesinin reddine karar verilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

6. Öte yandan Bölge Adliye Mahkemesi 30/11/2020 tarihinde boşanma davasının ziynet eşyası alacağına yönelik kısmını tefrik ederek mahkeme kararının ziynet eşyası alacağına ilişkin kısmının kaldırılmasına ve dosyanın Mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir. Kararda, istinaf aşamasında ziynet alacağına yönelik davanın tefrik edildiği belirtildikten sonra taraf tanıklarından eşler arasında ziynet eşyalarına yönelik bir anlaşma veya bu konuda yerel bir âdet olup olmadığının etraflıca sorulup bunun maddi olaylara dayanılarak açıklattırılması gerektiği belirtilmiştir. Tanık beyanlarının çelişmesi hâlinde gerektiğinde ilgili kişilerin yüzleştirilmesi suretiyle çelişkinin giderilmeye çalışılması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun eşinin ziynet eşyalarının kadının kişisel malı olduğunu güçlü ve inandırıcı delillerle ispatlaması hâlinde bu sonuca göre, aksi hâlde kadına özgü olmayan ziynet eşyalarının eşlerin paylı mülkiyetinde olduğu kabul edilerek karar verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

7. Mahkeme 14/7/2021 tarihinde, başvurucunun eşinin ziynet alacağına yönelik açtığı davanın reddine karar vermiştir. Kararda, istinaf aşamasında boşanma davasının ziynet alacağı yönünden tefrik edildiği ve sonrasında Bölge Adliye Mahkemesinin 30/12/2020 tarihli kararıyla bozularak geri gönderildiği bilgisine yer verilmiştir. Başvurucunun eşinin düğün CD'sini mahkemeye ibraz edemediği gibi ziynet eşyalarının nelerden ibaret olduğunu ispata yarar delil de sunamadığı belirtilmiştir. Evden ayrılırken ziynet eşyalarını götürmesine engel olunduğunu veya zorla elinden alındığını ispata yarar delil sunamadığı ifade edilmiştir. Başvurucunun eşinin belirttiği tanıkların bu iddiaları doğrular ve destekler nitelikte, görgüye dayalı, açık ve net anlatımlarda bulunmadıkları, başvurucunun eşinden aktarma beyanlar verdikleri tespit edilmiştir. Başvurucu tarafından çeyiz eşyalarının dahi verilerek buna ilişkin tutanak tutulduğu, ekonomik olarak değeri daha fazla olan altınları almayan başvurucunun eşinin çeyiz eşyalarını karşılıklı anlaşma ile almasının hayatın olağan akışına aykırı olacağı değerlendirilmiştir. İstinaf kararı doğrultusunda yapılan inceleme sonucunda ziynet alacağının varlığına ilişkin kanaat oluşmadığı, bu hâliyle başvurucunun eşinin ziynet eşyası alacağı olduğunu ispat edemediği sonucuna varılmıştır.

8. Başvurucunun eşi karara karşı 16/8/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi 30/11/2022 tarihinde istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir.

Kararda, ziynet eşyalarını eşinin götürdüğü beyanı ile ziynet eşyalarının varlığının başvurucu tarafından kabul edildiği belirtilmiştir. Ziynetler taşınabilir eşyalardan olup olağan yollardan evden ayrılan başvurucunun eşinin karine olarak ziynet eşyalarını da yanında götürdüğünün kabul edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucunun eşinin evden ayrılırken ziynet eşyalarının başvurucuda kaldığı iddiasını da ispatlayamaması nedeniyle Mahkemece delillerin takdirinde usul ve yasaya aykırılık görülmediği sonucuna varılmıştır.

9. Yargıtayın 12/4/2021 tarihli kararının 28/7/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 23/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu, Yargıtayın 12/4/2021 tarihli kararında, Bölge Adliye Mahkemesinin 18/11/2020 tarihli kararının ziynet alacağına yönelik kısmının kesin olduğunun belirtildiğini ifade etmiştir. Aynı ziynet alacağı yönünden Bölge Adliye Mahkemesinin 30/12/2020 tarihli tefrik kararı neticesinde Mahkeme tarafından 14/7/2021 tarihli kararıyla ziynet alacağı yönünden davanın reddine karar verilmekle kararlar arasında çelişki doğduğu belirtilmiştir. Bu nedenle hukuki güvenlik ve hukuki belirlilik ilkesinin ortadan kalkarak adil yargılanma hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

“Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir.”

12. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

“(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hallerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir.”

13. Adil yargılanma hakkı ile bağlantılı olan kesin hükme saygı ilkesi, kesinleşmiş bir mahkeme hükmüyle bireylere tanınan statüye (hak ve borçlara) hukuk düzenince istisnai durumlar dışında müdahale edilmemesini gerekli kılar (Mustafa Altın [GK], B. No: 2018/10018, 27/10/2021, § 63). Kesin hükme saygı ilkesi, yürürlükteki kurallara göre çözümlenen bir konunun o konunun ilgilileri arasında -kanunun öngördüğü yargılamanın yenilenmesi gibi ayrık durum dışında- yeniden incelenmesine engeldir. Değişik kanunlarda yer alan bu hukuksal kurum, yargı alanında kararlılık sağlamak amacına bağlanmaktadır. Biçimsel ve nesnel anlamda tanımları yapılan bu kurumun ögeleri; yargı kararlarına tanınan bir nitelik olması, bu niteliğin yasalarla tanınması ve yargı kararına uyulması zorunluluğudur (Mustafa Altın, § 57; AYM, E.1988/36, K.1989/24, 2/6/1989).

14. Kesin hükme saygı ve kesin hükmün bağlayıcı olması, hükmü veren mahkeme de dâhil diğer bütün mahkemelerin ve diğer ilgili kurumların bu kararla bağlı olması anlamına gelir. Yargının verdiği ve bağlayıcı olan kesin hüküm, zarar gören taraflardan biri açısından işlevsiz duruma getirilmişse adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin bir anlamı kalmayacaktır (Mustafa Altın, § 58).

15. Başvuruya konu olayda, Bölge Adliye Mahkemesi öncelikle 18/11/2020 tarihinde ziynet alacağı yönünden başvurucunun eşinin haklı olduğuna kanaat getirerek alacak ödenmesine hükmetmiştir. Karara karşı temyiz yolu açık olarak verilse de temyiz aşamasında Bölge Adliye Mahkemesince verilen kararın kesin olduğu belirtilmiş ve karar kesinleşmiştir. Öte yandan Bölge Adliye Mahkemesi 30/12/2020 tarihinde ziynet alacağı yönünden davayı tefrik etmiş ve 6/7/2018 tarihli Mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermiştir. Bireysel başvuruda bulunulduktan sonra Mahkeme, Bölge Adliye Mahkemesinin tefrik etmesine yönelik kararı doğrultusunda yaptığı araştırmalar neticesinde başvurucunun eşinin ziynet alacağı yönünden açtığı davayı reddetmiştir. Başvurucunun eşinin karara karşı yaptığı istinaf başvurusu reddedilerek karar kesinleşmiştir.

16. Dolayısıyla kesin hükme rağmen ortada birbiriyle çelişen iki farklı karar ortaya çıkmıştır. Başvurucunun şikâyeti de ziynet alacağı yönünden birbiriyle çelişki doğuran kararlar verilmesine yöneliktir. Ziynet alacağına dair başvurucunun eşini haklı bulan ilk Bölge Adliye Mahkemesi kararı kesinleştikten sonra tefrik kararı uyarınca Mahkeme tarafından ziynet alacağı ayrı bir dava olarak değerlendirilmiş ve toplanan delil durumuna göre dava reddedilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi de aynı görüşü paylaşarak karara karşı yapılan istinaf başvurusunu esastan reddetmiş ve karar kesinleşmiştir. Ziynet alacağı davasıyla ilgili kesinleşen son karara bakıldığında başvurucunun aleyhine verilmiş bir karar bulunmadığı görülmektedir. Bu bağlamda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin bulunmadığı anlaşılmıştır.

17. Öte yandan İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başvurunun incelenmesinin devamında Anayasa'nın uygulanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı herhangi bir durumun da söz konusu olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir nedenin kalmadığı anlaşıldığından İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi gereğince başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYTEN USTA

B. No: 2021/57168 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57168

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYTEN USTA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57168)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Eren Can BENAKAY

Başvurucu : Ayten USTA

Vekili : Av. Fırat İMAT

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tazminat davasının kanunun iptal edilen bölümüne dayanarak reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/11/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun eşinin idaresindeki aracın 1/3/2017 tarihinde Giresun'un Önerli köyünden Görele ilçesine seyir hâlindeyken yoldan çıkarak takla atması sonucu başvurucu ağır yaralanmıştır. Karadeniz Teknik Üniversitesi Adli Tıp Başkanlığının 22/3/2019 tarihli raporuna göre başvurucunun yüzünde zigoma kırığı oluşmuştur. Tıbbi iyileşme süresinin iki

aya kadar uzayabileceği ve bu süre zarfında %100 malul sayılması gerektiği belirtilmiştir. Toplam özürlülük oranının %9 olduğu kanaatine varılmıştır.

6. Yaşanan olaya ilişkin olarak başvurucu ile eşi 23/6/2017 tarihinde ceza soruşturması kapsamında uzlaşmıştır. Raporda, uzlaşma teklifinin kabul edildiği belirtilmiştir. Başvurucunun eşinin özür dilediği ve başvurucunun uzlaşmak için başka bir talebinin olmadığı ifade edilmiştir.

7. Görele Cumhuriyet Başsavcılığı olaya ilişkin olarak 31/7/2017 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş; kararda, şüphelinin üzerine atılı suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253. maddesi uyarınca uzlaşma kapsamında kaldığını, taraflar arasında yapılan uzlaştırma işlemleri neticesinde uzlaşmanın sağlandığını ifade edilmiştir. Bu suretle şüpheli hakkında kovuşturma yapılmasının mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

8. Başvurucu, kaza yapan aracın sigorta şirketine 10/4/2019 tarihinde başvurarak uğradığı zararın karşılanmasını talep etmiştir. Sigorta şirketi 18/4/2019 tarihinde talebi reddetmiştir.

9. Başvurucu, sigorta şirketi aleyhine 19/6/2019 tarihinde tazminat davası açmıştır. Dava dilekçesinde, yaşanan olaya ilişkin yukarıda belirtilen hususlar özetlendikten sonra yaralanma nedeniyle yatarak tedavi görüldüğünü, daha sonra bakıcı gideri ve hizmetçi masrafı yaptığını belirtmiştir. Kaza sonucunda kalıcı olarak zarar görmesi nedeniyle beden gücünde eksilme meydana geldiği ifade etmiştir. Emsal Yargıtay kararlarından bahsettikten sonra haklı davanın kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

10. Görele 1. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) 2/4/2021 tarihinde davayı kısmen kabul etmiş; kararda, başvurucunun kazada cismani zarara uğrayan olması nedeniyle zararın riski üstlenen sigorta şirketinden tazmin edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Konuya ilişkin olarak bilirkişi incelemesi yaptırıldığını ve bilirkişi tarafından düzenlenen 4/12/2020 tarihli raporda talep edilebilecek tazminat tutarının asgari ücret üzerinden hesaplanmasının doğru olduğunun tespit edildiğini, başvurucunun bakıcı giderinin makul görüldüğünü ancak hizmetçi giderini kanıtlayamadığını ifade etmiştir. Ayrıca arabanın başvurucunun eşinin sevk ve idaresindeyken kazaya karışması sebebiyle hatır taşıması indirimi yapılmasının hakkaniyetli olacağını değerlendirmiştir. Bu veriler ışığında 60.041,96 TL tazminatın sigorta şirketi tarafından başvurucuya ödenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

11. Başvurucu, karara karşı 20/5/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede, iyileşme sürecinde ev işlerini yerine getiremediğinden haftada bir gün yardımcı çalıştırılması sebebiyle hizmetçi giderinin ödenmesi gerektiğini belirtmiştir. Aracın sevk ve idaresi eşinde olsa bile kendi kusuru olmaması nedeniyle hatır taşıması indirimi yapılamayacağını ifade etmiştir. Bu nedenle davanın kabul edilmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

12. Sigorta şirketi karara karşı 23/5/2021 tarihinde istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Dilekçede, tazminat oranının yanlış hesaplandığını belirtmiştir. Geçici iş göremezlik tazminatı ile bakıcı giderinin tedavi gideri kapsamında olması nedeniyle teminat dışı olduğunu ifade etmiştir. Başvurucunun yaşanan kazada kusuru olduğunu zira emniyet kemeri takmadığını ileri sürmüştür.

13. Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesi 22/9/2021 tarihinde mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine kesin olarak karar vermiş; kararda 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 253. maddesine göre uzlaşmanın sağlanması

hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamayacağı ve açılan davadan feragat edilmiş sayılacağını, uzlaşma raporunun düzenlenmesi ile birlikte başvurucunun tazminat davası açma hakkı bulunmadığını belirtmiştir. Bu nedenle davanın reddine karar verilmesi gerekirken kabulüne karar verilmesinin yerinde görülmediği belirtilmiştir.

14. Nihai karar başvurucuya 13/10/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat Hükümleri

15. 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin (19) numaralı fıkrası şöyledir:

“Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def’aten yerine getirmesi halinde, hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzetmesi halinde, 171 inci maddedeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, 171 inci maddenin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır. [Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E.2023/43, K.2023/141 sayılı kararı ile iptal edilmiştir.] Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır. Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi halinde uzlaşma raporu veya belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetini haiz belgelerden sayılır."

16. Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E.2023/43, K.2023/141 sayılı kararı ile iptal edilen bölüm şöyledir:

"Uzlaşmanın sağlanması halinde, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz."

17. 7/11/2024 tarihli ve 7531 sayılı Kanun'un 16. maddesiyle 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin (19) numaralı fıkrasının beşinci cümlesinin başına şu ibare eklenmiştir.

"Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz;"

B. Anayasa Mahkemesi Kararı

18. Anayasa Mahkemesinin 26/7/2023 tarihli ve E.2023/43, K.2023/141 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

25. Uzlaşma sürecinde suç nedeniyle ortaya çıkan tüm sonuçların öngörülebildiği ve gerçek zararın belirlenebildiği durumlarda uzlaşan kişinin tazminat davası açamamasının anayasal bir soruna sebep olmayacağı açıktır. Zira anılan süreçte öngörülebilen ve hesaplanabilen zararlar yönünden uzlaşılması durumunda ilke olarak uyuşmazlık ortadan kalkmış olacaktır.

26. Buna göre uzlaşan kişinin tazminat davası açamamasının katlanılamayacak bir külfet olmadığından söz edebilmek için soruşturma konusu suç nedeniyle uğranılan zarar uzlaşma görüşmeleri esnasında en azından yaklaşık olarak belirlenebilmelidir. Başka bir ifadeyle gerçek zararın altında kalan bir edim karşılığında uzlaşan kişinin edimi aşan kısım

yönünden tazminat davası açmaktan vazgeçmiş sayılabilmesi için uzlaşma sürecinde zararı öngörebilmesi gerekir.

27. Suç teşkil eden fiil nedeniyle uğranılan zararın uzlaşma süreci içinde bilinmesinin her durumda mümkün olmayacağı, özellikle maluliyet oranı gibi teknik bazı verilere ihtiyaç duyulan hâllerde uzlaşma süreci içinde zararın sağlıklı şekilde belirlenebilmesinin güçleşeceği açıktır. Başka bir ifadeyle taraflara uzlaşmanın sağlanmasının sonuçları hakkında bilgi verilmesi öngörülmüş ise de teknik birtakım verilerle ve ayrıntılı hesaplamalarla ortaya konulabilecek zararın uzlaşma görüşmeleri esnasında belirlenmesi mümkün olmayabilir. Buna göre ilgililerin uzlaşmanın sağlanması durumunda edimi aşan ve tazminat davasına konu edilemeyecek zarara ilişkin her durumda eksiksiz ve doğru bilgiye sahip olabilecekleri söylenemez.

28. Bu bağlamda uzlaşma görüşmeleri esnasında sağlıklı şekilde belirlenmesi güç veya öngörülmesi mümkün olmayan zararlara ilişkin açılacak davalar yönünden herhangi bir ayrım yapılmaksızın uzlaşmanın sağlanması durumunda tazminat davası açılamayacağını düzenleyen kuralla ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklenmiştir. Başka bir deyişle kuralda yargının iş yükünün azaltılması amacıyla mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlama arasında makul bir denge kurulamamıştır.

29. Bu itibarla kuralın orantılık alt ilkesi yönünden ölçülülük ilkesini ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

30. Açıklanan nedenle kural, Anayasa’nın 13. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Anayasa Mahkemesinin 3/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından ilgili mevzuatın yanlış yorumlanarak karar verildiğini ve kararın yeterli gerekçe içermediğini belirtmiş; kararda, belirtilen kanun maddesine neden dayanıldığının açıklanmadığını, mahkeme kararında belirtilmeyen ve davanın hiçbir aşamasında ileri sürülmeyen uzlaşmanın dikkate alınarak davanın reddedilmesinin haksız ve hukuka aykırı olduğunu, savunma hakkı verilmeksizin Bölge Adliye Mahkemesince karar verildiğini belirterek silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

22. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyeti mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini

gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı ve Hakkın Kapsamı

24. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

25. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğü, bir temel hak olmanın yanında diğer temel hak ve özgürlüklerden gereken şekilde yararlanılmayı ve bunların korunmasını sağlayan en etkili güvencelerden biridir. Bu bakımdan davanın bir mahkeme tarafından görülebilmesi ve kişinin adil yargılanma hakkı kapsamına giren güvencelerden faydalanabilmesi için ilk olarak kişiye iddialarını ortaya koyma imkânının tanınması gerekir. Diğer bir ifadeyle dava yoksa adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerden yararlanmak da mümkün olmaz (Mohammed Aynosah [1. B.], B. No: 2013/8896, 23/2/2016, § 33). Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

26. Somut olayda uzlaşmanın sağlanması hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamayacağı belirtilerek davanın esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu görülmüştür.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

27. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

28. Yukarıda anılan müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

29. Somut olayda Bölge Adliye Mahkemesi, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamayacağına ve açılmış dava var ise davadan feragat etmiş sayılacağına ilişkin

yorumunu 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin (19) numaralı fıkrasına dayandırdığından başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının mevcut olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

30. Anayasa'nın 36. maddesinde hak arama özgürlüğü için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte bunun hiçbir şekilde sınırlandırılması mümkün olmayan mutlak bir hak olduğu söylenemez. Özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Ayrıca hakkı düzenleyen maddede herhangi bir sınırlama nedenine yer verilmemiş olsa da Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanılarak bu hakların sınırlandırılması mümkün olabilir. Dava açma hakkının kapsamına ve kullanım koşullarına ilişkin bir kısım düzenlemenin hak arama özgürlüğünün doğasından kaynaklanan sınırları ortaya koyan ve hakkın norm alanını belirleyen kurallar olduğu açıktır. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz (Yusuf Bilin [1. B.], B. No: 2014/14498, 26/12/2017, § 53; AYM, E.2015/96, K.2016/9, 10/2/2016, § 10).

31. Yargılama usullerinin düzenlenmesinde usul ekonomisinin gözetilmesi, bu suretle iyi adalet yönetiminin de sağlanarak kamu yararının gerçekleştirilmesi Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin gereklerinden biridir. Dolayısıyla usul ekonomisi ile iyi adalet yönetimi ilkesi gözetilerek idari işlemlerin dava konusu edilebilirliğinin belli koşullara bağlanması mümkündür (Levent Tütüncü [2. B.], B. No: 2015/3690, 18/7/2018, § 48).

32. Uzlaşmanın sağlanması hâlinde uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç olmak üzere uzlaşan kişinin tazminat davası açamamasının, en genel ifadeyle yargının iş yükünün azaltılması ve nihayetinde yargılamanın usul ekonomisi gözetilerek makul sürede bitirilmesinin sağlanması şeklinde meşru bir amacı bulunmaktadır.

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

33. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınacak ölçütlerden biri olan ölçülülük, hukuk devleti ilkesinden doğmaktadır. Hukuk devletinde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması istisnai bir yetki olduğundan bu yetki ancak durumun gerektirdiği ölçüde kullanılması koşuluyla haklı bir temele oturabilir. Bireylerin hak ve özgürlüklerinin somut koşulların gerektirdiğinden daha fazla sınırlandırılması kamu otoritelerine tanınan yetkinin aşılması anlamına geleceğinden hukuk devletiyle bağdaşmaz (AYM, E.2013/95, K.2014/176, 13/11/2014).

34. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

35. Mahkemeye erişim hakkının sınırlanması için seçilen aracın öngörülen amaca ulaşılabilmesi bakımından elverişli olması gerekir. Ayrıca seçilen araç bu hakkı en az zedeleyici nitelikte bulunmalıdır. Bununla birlikte hakkı daha az zedeleyen aracın tercih edilmesi gerektiğinin söylenebilmesi için söz konusu araç aynı amacı gerçekleştirmeye elverişli olmalıdır. Daha hafif sınırlama teşkil eden aracın tercih edilmesi hâlinde öngörülen amaç gerçekleşmeyecek ise daha ağır müdahale oluşturan aracın seçimi hususundaki tercih, Anayasa'ya aykırı olmaz. Bunun dışında hangi müdahale aracının tercih edileceği hususunda kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi vardır (Mustafa Berberoğlu [2. B.], B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 48).

36. Öte yandan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahaleler orantılı olmalıdır. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfetin aşırı ve orantısız olmaması gerekir (Mustafa Berberoğlu, § 49).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

37. Somut olayda başvurucu, yaşadığı trafik kazasında uğradığı zararın karşılanması amacıyla sigorta şirketine başvurmuştur. Sigorta şirketi tarafından talebinin reddedilmesi üzerine dava açmıştır. Mahkeme, davayı kısmen kabul etmiştir. Başvurucunun cismani zarara uğraması nedeniyle sigorta şirketinin sorumlu olduğunu belirterek bilirkişi incelemesi sonucunda tespit edilen tazminat oranının sigorta şirketi tarafından ödenmesine karar vermiştir. Başvurucu, karşılanmayan alacaklarının ödenmesi gerektiğini belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Sigorta şirketi de başvurucunun yaşanan olayda kusurunun bulunduğunu ve ödenecek tutarın yanlış hesaplandığını belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bölge Adliye Mahkemesi, mahkeme kararını kaldırmış ve davayı kesin olarak reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi başvurucu ile kazada sorumlu olan kişinin uzlaştığını belirtmiştir. 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin (19) numaralı fıkrası uyarınca uzlaşma sağlanması hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamayacağı, açılmış dava var ise davadan feragat etmiş sayılacağı anlaşılacağından davanın reddine karar vermek gerektiğini ifade etmiştir.

38. Ölçülülük incelemesi yönünden uzlaşma sağlanması hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamamasının, açılmış dava var ise davadan feragat edilmiş sayılmasının yargının iş yükünün hafifletilmesine katkıda bulunacağı, dolayısıyla yargının iş yükünün hafifletilmesi amacına ulaşma bakımından müdahalenin elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

39. Bununla birlikte müdahalenin ölçülü olabilmesi için bu aracın son çare olması, diğer bir ifadeyle başvurucunun haklarını en az zedeleyen bir araç olması gerekir. Bölge Adliye Mahkemesinin karar verdiği tarihte yürürlükte olan ve kararda gerekçe olarak gösterilen 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin (19) numaralı fıkrasının Anayasa Mahkemesince iptal edilmeden önceki bölümüne göre tarafların ceza soruşturmasına konu suç hakkında uzlaşma sağlamaları hâlinde suç nedeniyle zarara uğrayan kişilerin maddi ve manevi tazminat talebiyle yargı mercilerine başvurmaları mümkün görünmemektedir. Bu itibarla uzlaşmanın sağlanması hâlinde ilgililerin soruşturma konusu suç nedeniyle uğradıkları zararın tazmini talebiyle yargı mercilerine başvurulabilmesine imkân tanımayan bu bölüm, mahkemeye

erişim hakkını sınırlamaktadır.

40. Anayasa Mahkemesi 26/7/2023 tarihli kararında, ceza soruşturması kapsamında uzlaşmanın sağlanması hâlinde tazminat davası açılamamasının yargının iş yükünün hafifletilmesine katkıda bulunacağını, kuralın yargının iş yükünün hafifletilmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığının söylenemeyeceğini belirtmiştir. Uzlaşma teklifinde bulunulması hâlinde kişiye uzlaşmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul etmesinin veya reddetmesinin hukuki sonuçlarının anlatılacak olması nedeniyle kişinin tazminat davası açamayacağının bilincinde olmadan uzlaşması ihtimalinin önüne geçebilecek önemli bir güvencenin bulunduğunu ifade etmiştir (AYM, E.2023/43, K.2023/141, 26/07/2023, §§ 22, 23).

41. Aynı kararda, uzlaşma sürecinde suç nedeniyle ortaya çıkan tüm sonuçların öngörülebildiği ve gerçek zararın belirlenebildiği durumlarda uzlaşan kişinin tazminat davası açamamasının anayasal bir soruna sebep olmayacağı belirtilmiştir. Uzlaşan kişinin tazminat davası açamamasının katlanılamayacak bir külfet olmadığından söz edebilmek için soruşturma konusu suç nedeniyle uğranılan zararın uzlaşma görüşmeleri esnasında en azından yaklaşık olarak belirlenebilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ancak uzlaşmanın sağlanması durumunda edimi aşan ve tazminat davasına konu edilemeyecek zarara ilişkin her durumda eksiksiz ve doğru bilgiye sahip olabileceklerinin söylenemeyeceği kararda vurgulanmıştır. Bu sebeple uzlaşma görüşmeleri esnasında sağlıklı şekilde belirlenmesi güç veya öngörülmesi mümkün olmayan zararlara ilişkin olarak açılacak davalar yönünden herhangi bir ayrım yapılmaksızın uzlaşmanın sağlanması durumunda tazminat davası açılamayacağını düzenleyen kuralın ilgililere katlanamayacakları bir külfet yüklediği sonucuna varılmış ve kural iptal edilmiştir.

42. Bunun üzerine 7531 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 253. maddesinin (19) numaralı fıkrasının beşinci cümlesine "Uzlaşmanın sağlanması halinde, uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç, soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamaz." ibaresi eklenmiştir.

43. Belirtilen düzenleme ile uzlaşma anında tespit edilemeyen veya uzlaşmadan sonra ortaya çıkan zararlar hariç tutularak uzlaşmanın sağlanması hâlinde soruşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılamayacağı ifade edilmiştir. Söz konusu hüküm gereği uzlaşma anında ilk başta tespit edilemeyen, daha sonra kullanılacak argümanlar ile ortaya çıkabilecek zararlar dava açılamayacak alandan çıkarılmıştır.

44. Somut olayda başvurucu, uzlaştıktan sonra uğradığı zarara yönelik dava açmıştır. Mahkeme bilirkişi incelemesi yaptırdıktan sonra başvurucunun uğradığı zararın ne kadar olduğunu tespit etmiştir. Başvurucunun bilirkişi incelemesi sonucunda tespit edilen zararı, uzlaşma sırasında bilebilecek konumda olduğu söylenemez. Başka bir deyişle başvurucunun ne kadar zarara uğradığı uzlaşmadan sonra teknik birtakım verilerle ve ayrıntılı hesaplamalarla ortaya konulabilmiştir.

45. Diğer taraftan ceza soruşturmasında gerçekleşen uzlaşmadan sonra açılan tazminat davasında uzlaşmanın tarafı olmayan ve sözleşme hukuku kapsamında hukuki sorumluluğu bulunan sigorta şirketi aleyhine açılan davanın esası incelenmeksizin ret ile sonuçlandırılmıştır.

46. Bu bağlamda söz konusu zararın henüz tam olarak tespit edilmediği bir aşamada gerçekleştirilen ceza soruşturmasındaki uzlaşma nedeniyle başvurucunun açtığı davanın

esasının incelenmeksizin reddedilmesi suretiyle başvurucuya ağır bir külfet yüklendiği değerlendirilmiştir. Öte yandan uzlaşma aşamasında yer almayan sigorta şirketinin sözleşme hukuku kapsamında sorumlu olup olmadığı hususunun değerlendirilmediği de vurgulanmalıdır. Bu itibarla başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfetin hedeflenen meşru amaçla orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

47. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 77.599,03 TL maddi ve 10.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin davayla ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

51. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Trabzon Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesine (E.2021/1039, K.2021/1201) iletilmek üzere Görele 1. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2019/238, K.2021/345) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

METİN CAN YILMAZ

B. No: 2021/63600 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/63600

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

METİN CAN YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/63600)

Karar Tarihi: 3/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Metin Can YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun belirli resmî internet sitelerine erişim talebinin kabul edilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklu olarak Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır. Başvurucu ayrıca Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde araştırma görevlisi olarak çalışmakta iken 24/12/2017 tarihli ve 695 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılmıştır.

3. Başvurucu 28/10/2021 tarihinde infaz hâkimliğine yazdığı dilekçede "insan hakları hukuku doktoru olduğunu, halihazırda kendi başvuruları kapsamında Anayasa Mahkemesinin vermiş olduğu 3 karara ilişkin Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine (AİHM) başvuru hazırlayacağını, bu başvuruları hazırlayabilmesi için hem Anayasa Mahkemesi hem de AİHM'in içtihatlarına ulaşması gerektiğini ve bunun da Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in internet sitelerinde bulunan kararlar bilgi bankasına erişmekle mümkün olacağını, mesleği

ve akademik çalışmaları için de söz konusu sitelere erişiminin gerektiğini, benzer konuda AİHM'in Ramazan Demir/Türkiye (B. No: 68550/17, 9/2/2021) davasında ihlal kararı verdiğini" belirterek Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) kararlar bilgi bankasına erişiminin sağlanmasını talep etmiştir.

4. Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 28/10/2021 tarihinde başvurucunun talebine konu hususta Ceza İnfaz Kurumundan bilgi talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu 28/10/2021 tarihli yazısında "başvurucunun talebine konu ettiği bilgi ve belge örneklerine yönelik, Ceza İnfaz Kurumunun internet erişiminin UYAP bağlantılı olması nedeniyle kısıtlı olduğu ve bu belgeleri avukatı veya yakınları aracılığı ile temin edebileceği" bilgisini vermiştir.

5. İnfaz Hâkimliği 5/11/2021 tarihinde başvurucunun şikâyetinin kabulüne ve AİHM ile Anayasa Mahkemesi resmî internet sitelerinde yer alan karar bankalarına erişim izni verilmesine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... her ne kadar ceza infaz kurumunca tutuklunun bilgisayar kullanımı talebine konu ettiği belge örneklerinin ceza infaz kurumunun internet erişiminin UYAP bağlantılı olması nedeniyle kısıtlı olduğu, bu belgeleri avukatı veya yakınları aracılığı ile temin edilebileceği gerekçesiyle talebinin reddine karar verilmiş ise de, 5275 sayılı Kanun'un 67/3. maddesinde hükümlü/tutukluların eğitim ve iyileştirme programları çerçevesinde internete erişimlerinin sağlanmasının hüküm altına alındığı, ancak bunun her hükümlü/tutuklu açısından uygulanması gereken emredici bir hüküm olarak yorumlanmaması, yani faydalanabilecek hükümlü/tutuklunun mesleki vb. ilgisini ispatlaması gerektiği aksi halde kanunla getirilen amacın aşılarak ceza infaz kurumuna makul olmayan bir yükümlülük yükleneceği değerlendirilmiştir.

Dosyamıza konu olayda tutuklunun ihraç olmadan önce Marmara Üniversitesi İnsan Hakları Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalışması ve erişmek istediği iki internet sitesinin niteliği göz önüne alındığında bu talebin, aynı zamanda ve tartışmasız bir şekilde, ulusal mevzuata göre tutukluların internete erişimini haklı gösteren eğitim ve iyileştirme amaçları kapsamına girdiğinin açık olduğu, tutuklunun yalnızca mesleği ve ilgi merkezleri çerçevesinde gelişimine ve rehabilitasyonuna hizmet edecek nitelikte hukuki bilgiler içeren Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi internet sitelerine erişiminin kısıtlanmasının, tutuklunun bilgi alma hakkını kullanmasına yönelik bir müdahale teşkil edeceği değerlendirildiğinden şikayetinin kabulüne..."

6. Söz konusu karara karşı Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 9/11/2021 tarihinde itiraz edilmiştir. İtirazda "başvurucunun talebiyle ilgili Ceza İnfaz Kurumuna başvurusunun bulunmadığı, Ceza İnfaz Kurumunda internet bağlantısı kurulacak alt yapının bulunmadığı, talebe konu karar örneklerinin başka suretle temininin mümkün olduğu, başvurucunun devam ettiği bir eğitim-öğretim programı bulunmadığı ve pandemi nedeniyle Ceza İnfaz Kurumunda iyileştirme programı uygulanmadığı" gibi hususlara değinilmiştir. Bununla birlikte Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nden (UYAP) temin edilen bilgi ve belgelere göre Cumhuriyet savcısının itirazının başvurucuya tebliğ edildiğine dair bir bilgiye ulaşılamamıştır.

7. İnfaz Hâkimliği, Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine dosyayı 26/11/2021 tarihinde itiraz merciine göndermiştir. İtirazı inceleyen Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 29/11/2021 tarihinde itirazın kabulü ile İnfaz Hâkimliği kararının kaldırılmasına ve başvurucunun talebinin reddine karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Cumhuriyet Savcısı ...ın karara itirazı üzerine, itiraz değerlendirilmek üzere dosyanın mahkememize gönderildiği anlaşılmıştır.

Tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; Cumhuriyet Savcısı .. tarafından sunulan itiraz dilekçesindeki gerekçeler yerinde görülmekle itirazın kabulü ile usul ve yasaya aykırı bulunan Ankara Batı 1. İnfaz Hakimliği'nin 05/11/2021 tarih ve 2021/4884 Karar sayılı kararının kaldırılmasına.."

8. Başvurucu, nihai hükmü 2/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in kararlar bilgi bankasına erişimi yönünden İnfaz Hâkimliğinin talebin kabulüne karar verdiğini ancak Cumhuriyet savcısının karara itiraz ettiğini, Cumhuriyet savcısının itirazının kendisine tebliğ edilmediğini ve itiraz nedenlerini göremediğini, Ağır Ceza Mahkemesinin de itiraz üzerine herhangi bir gerekçe göstermeksizin aleyhine karar verdiğini belirtmiştir. Başvurucu devamında; insan hakları hukuku doktoru olduğunu ve Anayasa Mahkemesinin kendisine yönelik verdiği üç karara ilişkin olarak AİHM'e başvuru yapacağını, bu başvuruları hazırlamak için Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in kararlar bilgi bankasına erişmesi gerektiğini, benzer konuda AİHM'in Ramazan Demir/Türkiye (B.No: 68550/17, 9/2/2021) kararının bulunduğunu ve bu karara tüm devlet organlarının uyması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, neticeten gerekçesiz bir şekilde talebinin reddedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkı ile ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri ele alınırken Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararında, tutuklu ve hükümlülerin radyo, televizyon ve internet olanaklarından yararlanma taleplerinin reddedilmesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Muhittin Pirinççioğlu [1. B.], B. No: 2014/4397, 21/9/2016, § 20; Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz [2. B.], B. No: 2014/13310, 18/7/2018, § 19; Abdulmenaf Osman [1. B.], B. No: 2015/5483, 10/5/2018, §§ 14,15). Bu kapsamda bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun belirli resmî internet sitelerine erişim imkânının engellenmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucunun Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in resmî internet sitelerine erişiminin

engellenmesiyle bilgiye erişim hakkına, dolayısıyla da ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (3) numaralı fıkrasının kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı ve müdahalenin amacının ceza infaz kurumunun düzenini ve güvenliğini sağlamak olduğu, bu bağlamda müdahalenin kamu düzeninin sağlanmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu aşamadan sonra yapılması gereken, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığını değerlendirmektir.

16. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

17. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

18. Anayasa Mahkemesi, bir ceza infaz kurumunda bulunan mahpusların bilgisayar veya bu gibi bazı araçlara erişimi konusunda ceza infaz kurumu idaresinin geniş bir takdir yetkisi bulunduğunu kabul etmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumu idaresinin mahpusların kendi araçlarını bulundurmaları ve kullanmaları da dâhil olmak üzere teknik bazı araçlara ilişkin düzenlemeler yapması, bunları organize etmesi ve ceza infaz kurumu şartlarına göre denetlemesi mümkündür. Bu takdir yetkisi işin teknik boyutu, devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri gibi koşullarla da bağlantılıdır (Abdulmenaf Osman, § 15). Nitekim bu takdir yetkisinin bir sonucu olarak 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinde, bilgisayara erişimin yalnızca eğitim ve iyileştirme programları yönünden mümkün kılındığı anlaşılmaktadır.

19. Başvurucu, internet olanağından yararlandırılmamasını şikâyet konusu etmiştir. Daha önce de vurgulandığı üzere ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda başvurucunun internet olanağından yararlandırılmamasına karar verilebilecektir. Öte yandan Anayasa'nın ve ilgili mevzuatın mahpusların haber veya fikir alma özgürlüğüne ilişkin olarak belli bir iletişim aracını güvence altına aldığı da söylenemez. Bunun sonucu olarak mahpusların bilgiye ulaşmasını anlamsız ve imkânsız hâle getirmeyen münferit uygulamalar konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisinin olduğu vurgulanmalıdır (televizyondan

yararlanma imkânı yönünden bkz. Murat Gösterit [2. B.] , B. No: 2019/9396, 27/2/2024, § 32).

20. Bununla birlikte ceza infaz kurumlarınca yapılacak belirli bir ulaşım aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin münferit uygulamaların tamamen denetimsiz alan olarak görülmesi de mümkün değildir. Dolayısıyla mevcut başvurudaki gibi ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde kurumların ve mahkemelerin belirli bir ulaşım aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin uygulamaların ceza infaz kurumunun asayişi ve güvenliği için gerekli olduğunu değerlendirmeleri gerekir. Ceza infaz kurumlarından teknik bazı araçlara ilişkin yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesi ise idarenin ve mahkemelerin bilgiye ulaşmak için kullanılan teknik bir araca getirilen kısıtlama hususundaki geniş takdir yetkilerini meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle, öngörülemez ya da keyfî olarak kullanıp kullanmadıklarını inceleyecektir (Murat Gösterit, § 33).

21. 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (3) numaralı fıkrasının mahpuslara, eğitim ve iyileştirme faaliyetleri kapsamında olmak kaydıyla ve denetim altında internetten yararlanma olanağı sunduğu görülmektedir. Kamu görevinden çıkarılmadan önce başvurucunun insan hakları alanında araştırma görevlisi olması, kendisi hakkında Anayasa Mahkemesi tarafından verilen kararlara yönelik AİHM'e başvuru yapacak olması ve erişmek istediği iki internet sitesinin (AİHM ve Anayasa Mahkemesinin resmî internet sitesi) niteliği gözönüne alındığında, başvurucunun talebinin aynı zamanda 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (3) numaralı fıkrası gereğince eğitim ve iyileştirme faaliyeti kapsamına girdiği görülmektedir. Nitekim AİHM de Ramazan Demir/Türkiye kararında Anayasa Mahkemesi ve AİHM resmî internet sitelerine erişim talebi konusunda aynı yönde tespitte bulunmuştur (anılan kararda bkz. § 46). Kaldı ki Anayasa Mahkemesi ile AİHM'in kararlarının birçoğu yalnızca çevrim içi olarak erişilebilir olup ilgili internet sitelerinde arama yapmayı gerektirmektedir.

22. Mevcut başvuruda da başvurucunun Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in resmî internet sitelerine erişiminin sağlanmamasına yönelik şikâyeti sonucunda İnfaz Hâkimliği başvurucunun talebini kabul etmiştir. İnfaz Hâkimliği, gerekçeli kararında; yukarıda da belirtildiği üzere (bkz. § 5) başvurucunun kamu görevinden çıkarılmadan önce Marmara Üniversitesi İnsan Hakları Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak çalıştığını, erişmek istediği iki internet sitesinin niteliği gözönüne alındığında bu talebin aynı zamanda eğitim ve iyileştirme amaçları kapsamına girdiğini, başvurucunun yalnızca mesleği ve ilgi merkezleri çerçevesinde gelişimine ve rehabilitasyonuna hizmet edecek nitelikte hukuki bilgiler içeren AİHM ve Anayasa Mahkemesi internet sitelerine erişiminin kısıtlanmasının bilgi alma hakkını kullanmasına yönelik bir müdahale teşkil edeceğini belirtmiştir.

23. Bununla birlikte Cumhuriyet savcısının itirazı üzerine dosyayı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi; yalnızca Cumhuriyet savcısının itirazına dayanarak -ve itirazın içeriğine değinmeksizin- herhangi bir gerekçe göstermeden başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararında yer alan gerekçenin Cumhuriyet savcısının itiraz nedenlerine dayandığı ve bu suretle yeterli olduğu savunulabilirse de Cumhuriyet savcısının itiraz nedenlerine yönelik olarak başvurucunun resmî ve usule uygun şekilde haberdar edilmemiş olduğu görülmektedir. Bu husus gözönüne alındığında Ağır Ceza Mahkemesinin kararından başvurucunun, talebinin hangi nedenlerle reddedildiğini anlaması mümkün değildir. Bu durum da Ağır Ceza Mahkemesinin başvurucunun talebini yalnızca Cumhuriyet savcısının itirazına atıfla reddetmesinin yeterli olmadığını göstermektedir.

24. Bu hâliyle Ağır Ceza Mahkemesinin şikâyetin kabulüne ilişkin İnfaz Hâkimliği kararında yer alan gerekçelerin neden hukuka uygun olmadığına yönelik bir değerlendirme yapmadığı görülmektedir. Başvurucunun mesleği ve ilgi alanı, yine başvurucunun Anayasa Mahkemesinin verdiği kararlara ilişkin AİHM nezdinde başvuruda bulunacağını belirtmesi ve bu kapsamda erişmek istediği Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in resmî internet sitelerinin niteliği gözönüne alındığında Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun söz konusu resmî internet sitelerine erişiminin neden eğitim ve iyileştirme faaliyeti kapsamında kalmadığına, aynı zamanda söz konusu sitelere erişim hâlinde ceza infaz kurumu düzeni ve güvenliğinin nasıl tehlikeye düşeceğine yönelik herhangi bir değerlendirme yapmamıştır.

25. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde; başvurucunun resmî iki internet sitesine mesleki faaliyetleri ve ilgili alanı sebebiyle erişme talebinin reddine dair Ağır Ceza Mahkemesince verilen kararda kanunun amacı doğrultusunda ve yukarıda yer verilen tespitler uyarınca başvurucuya özgü, somut olay ve olgulara dayalı değerlendirmeler yapılmaksızın başvurucunun Anayasa Mahkemesi ve AİHM'in resmî internet sitelerinden yararlanma imkânının elinden alındığı görülmüştür. Dolayısıyla söz konusu kararda başvurucunun anılan talebinin reddine ilişkin somut olaya özgü ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmediği anlaşılmış ve bu kapsamda müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan gerekçesiz müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 1.000.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.] B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Ayrıca ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL

EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Batı 1. Ağır Ceza Mahkemesine (D. İş 2021/3392) iletilmek üzere Ankara Batı 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2021/4789, K.2021/4884) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.F.K.

B. No: 2022/35689 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/35689

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.F.K. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/35689)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : A.F.K.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında esaslı iddia ve savunmaların gerekçede değerlendirilmemesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Bireysel Başvuru Süreci

2. Başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olma suçundan yapılan yargılama sonucunda Edirne 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 22/4/2021 tarihli kararıyla başvurucunun 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir.

3. Anılan karara yönelik istinaf kanun yoluna başvuru talebini İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (İstinaf Dairesi) 1/7/2021 tarihinde esastan reddetmiştir. Başvurucu, İstinaf Dairesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuş; 5/11/2021 tarihinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebini içeren ek dilekçe sunmuştur. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 27/12/2021 tarihli kararıyla, Mahkemenin mahkûmiyet kararına yönelik istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin İstinaf Dairesi kararını onamıştır.

4. Başvurucu, Yargıtay kararını 9/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 9/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Komisyon 27/5/2024 tarihinde başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Sonrası Süreç

6. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 308. maddesi uyarınca başvurucu hakkındaki onama kararına 12/4/2023 tarihinde itiraz etmiş; itiraznamede, başvurucunun henüz temyiz incelemesi devam ederken sanık müdafii tarafından verilen ek dilekçe ile etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanma talebinde bulunulduğu gerekçesiyle onama kararının kaldırılmasını ve İstinaf Dairesinin kararının bozulmasını talep etmiştir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi 4/7/2023 tarihinde itirazın kabulüne, İstinaf Dairesi kararının bozulmasına karar vermiştir. Bozma gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın temyiz aşamasında sunduğu dilekçesinde etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak istediğini bildirmesi karşısında, sanığın duruşmada hazır edilerek etraflıca beyanı alınıp, vereceği bilgilerin örgüt içerisindeki kaldığı süre, örgütsel faaliyet ve konumuna uygun faydalı bilgiler olup olmadığı, eldeki bilgilerle örtüşüp örtüşmediği ilgili birimlerden sorulup değerlendirilerek sonucuna göre hakkında 5237 sayılı TCK'nın 221/4-2. maddesinde düzenlenen etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağının tartışılmasında zorunluluk bulunmaktadır."

7. Bozma kararı üzerine devam eden yargılamada 31/10/2023 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda duruşmanın 18/1/2024 tarihinde yapılmasına, başvurucu ile müdafiine bozma kararını içeren ve duruşma gününü bildiren davetiye gönderilmesine karar verilmiştir. Davetiye başvurucu müdafiine 6/11/2023 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucunun da hazır bulunduğu yargılamanın 18/1/2024 tarihli birinci celsesinde Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/7/2023 tarihli bozma kararı okunmuştur.

8. Başvurucu hakkında bozma kararı sonrası yapılan yargılama dört celsede tamamlanmıştır. Mahkeme 8/10/2024 tarihinde başvurucunun atılı suçtan 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesi şöyledir:

"Sanığın, eylemlerine uyan TCK'nın 314/2, TCK 221 ve TCK 61 maddesi gereğince suçun işleniş biçimi, sanığın hakkında aynı suç nedeniyle yargılama devam ederken örgütün darbe girişiminden sonraki yapılanmasında yer aldığı nazara alındığında kastının yoğunluk derecesi, suçun işlendiği yer ve zaman suç konusunun değer ve önemi göz önünde bulundurularak takdiren ve teşdiden ceza tayin edilmiş, verilen ceza 3713 sayılı yasanın 5. Maddesi uyarınca yarı oranında artırılmıştır. Etkin pişmanlık hükümlerinden yararlanmak isteyen sanığın örgütün yapısı ve faaliyeti çerçevesinde işlenen göçmen kaçakçılığı suçuna ilişkin bilgi verdiği, verdiği bilgileri doğrular nitelikte dosyada dijital materyal raporlarının olduğu nazara alınarak TCK'nın 221/4 maddesi gereğince cezasında 1/3 oranında indirim yapılmıştır. Sanığın geçmişi, sosyal ilişkileri, fiilden sonraki ve yargılama sürecindeki davranışları, cezanın sanığın üzerindeki olası etkisi göz önüne alınarak hakkında TCK'nın 62.maddesi takdiren 1/6 oranında uygulanarak aşağıdaki gibi hüküm kurulmuştur".

9. Başvurucu, anılan hükmü temyiz etmiş olup başvurunun incelendiği tarih itibarıyla temyiz incelemesi devam etmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu, hükmün temyiz incelemesi devam ederken etkin pişmanlıktan yararlanma

talebini içeren dilekçesinin dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

13. Genel olarak bir hakkın açıkça öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alınmaktadır. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve mahkemenin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31; S.Ö. [2. B.], B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28).

14. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (Mehmet Güven Ulusoy, § 32; S.Ö., § 29).

15. Somut olayda başvurucu hakkındaki bireysel başvuruya esas olan Yargıtay 3. Ceza Dairesinin kararı (nihai karar) bireysel başvuruda bulunulmasından sonra Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının itirazı üzerine Yargıtay 3. Ceza Dairesince kaldırılmış ve İstinaf Dairesinin kararı bozulmuştur (bkz. § 6). Bozma kararı başvurucu müdafiine 22/1/2024 tarihinde tebliğ edilmiş, bozma kararı doğrultusunda başvurucunun da hazır bulunduğu 18/1/2024 tarihli celsede anılan karar başvurucuya okunmuştur. Yargılamanın 8/10/2024 tarihli dördüncü celsesinde başvurucunun atılı suçtan 5 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiş, başvurucu hükmü temyiz etmiştir (bkz. §§ 7-9). Ancak başvurucu; mahkûm olduğu suça dair nihai karar olan ve bireysel başvuruya konu ettiği onama kararının kaldırılarak İstinaf Dairesinin kararının bozulduğu, bozma üzerine yapılan yargılamaya ilişkin celsede bu kararın kendisine okunduğu, bu suçtan hakkında mahkûmiyet kararı verildiği ve bu kararın temyiz aşamasının devam ettiği hususlarında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemiştir.

16. Bireysel başvurunun yapılmasından sonraki süreçte onama ilamının kaldırılarak İstinaf Dairesi kararının bozulması ve bozma üzerine yapılan yargılama sonucunda başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilip bu kararın henüz kesinleşmemiş olması mahkûmiyet kararıyla ilgili ihlal iddialarına yönelik kabul edilebilirlik ve esas incelemesi bakımından oldukça önemlidir. Buna karşılık başvurucu, Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında belirtilen yükümlülüklerine açıkça aykırı şekilde yukarıda ifade edilen olgulara ilişkin olarak herhangi bir bildirimde bulunmamıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun başvurusunun değerlendirilmesi noktasında esaslı bir unsur hakkında bilgi vermediği, bu süreçte vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında Anayasa Mahkemesini bilgilendirmemek suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasını engellediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle REDDİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ATİLLA DARENDELİ

B. No: 2022/39911 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/39911

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ATİLLA DARENDELİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/39911)

Karar Tarihi: 3/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Atilla DARENDELİ

Vekili : Bahar Gizem POLAT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda radyo ve televizyondan yararlanma imkânı verilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, olayların yaşandığı tarihte anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan hükümlü olarak Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır.

3. İddiasına göre 31/7/2017 tarihinde başvurucunun odasında bulunan radyo ve televizyon Ceza İnfaz Kurumu tarafından herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin alınmış ve bu aşamadan sonra başvurucunun dilekçelerine herhangi bir cevap verilmemiştir. Akabinde Ceza İnfaz Kurumu İdare ve Gözlem Kurulu Başkanlığı (İdare ve Gözlem Kurulu) 26/7/2018 tarihinde ilgili mevzuata atıfla "tek kişilik odada barındırılan FETÖ terör örgütü suç grubunda bulunanların odalarına radyo ve televizyon verilmemesine, kararın ilgili tutuklu ve hükümlülere tebliğine" karar vermiştir.

4. Başvurucu 27/9/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine bir dilekçe yazmış ve

"...tarihinde radyo ve televizyonunun alındığını, sonrasında dilekçelerine cevap verilmediğini, akabinde ise CİK tarafından genel nitelikli bir karar alındığını, bununla birlikte aynı CİK'te bulunan ve tek kişilik odada bulunan başka tutuklu ve hükümlülere radyo ve televizyon verildiğini, yine başka ceza infaz kurumlarında da bu uygulamanın devam ettiğini, kendisine radyo ve televizyon imkanı verilmemesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, diğer yandan kendisinin tehlikeli ve örgüt mensubu hükümlü statüsünde olmadığını ve buna yönelik bir karar da bulunmadığını" belirterek Ceza İnfaz Kurumunun 26/7/2018 tarihli kararının yeniden değerlendirilmesini, kendisine de radyo ve televizyon verilmesini talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu 30/9/2021 tarihli yazısıyla "İdare ve Gözlem Kurulunun 26/7/2018 tarihli kararının başvurucuya 27/7/2018 tarihinde tebliğ edildiğini ancak başvurucunun yasal süresi içinde karara itiraz etmediğini ve karar doğrultusunda işlem tesis edildiğini" belirterek söz konusu uygulama hakkında infaz hâkimliğine şikâyette bulunulabileceğini belirtmiştir.

5. Başvurucu 30/11/2021 tarihinde Ceza İnfaz Kurumuna yeniden dilekçe yazmış, Ceza İnfaz Kurumu aynı tarihte önceki cevabi yazısına benzer şekilde başvurucunun dilekçesine cevap vermiştir.

6. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun anılan cevabı üzerine infaz hâkimliğine başvurmuştur. Adana 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 24/1/2022 tarihinde "İdare ve Gözlem Kurulunun 26/7/2018 tarihli kararının alınmasında usul ve yasaya aykırılığın olmadığı; kurum idaresinin kendi iç işleyişini, kurum düzen ve disiplinini sağlamaya yönelik olarak usul ve yasa çerçevesinde takdir değerlendirmesi yaptığı" gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir.

7. İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz üzerine dosyayı inceleyen Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 7/2/2022 tarihinde "İnfaz Hâkimliği kararında usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığını" belirterek itirazı kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai kararı 16/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Başvurucu 31/7/2017 tarihinde herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin radyo ve televizyonunun Ceza İnfaz Kurumu tarafından alındığını, akabinde Kurum tarafından 26/7/2018 tarihinde genel nitelikli bir karar alınarak Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) suçundan tek kişilik odada bulunanlara radyo ve televizyon verilmeyeceğinin bildirildiğini belirtmiştir. Kendisinin tehlikeli hâlde bulunduğuna ya da örgüt mensubu olduğuna dair bir karar bulunmadığını, aynı zamanda kendisi ile benzer durumda bulunan başka mahpuslara radyo ve televizyon verildiğini ifade etmiştir. Başvurucu; Ceza İnfaz Kurumunun hukuka ve mevzuata aykırı bir kararla radyo ve televizyon imkânından yararlandırılmasının engellendiğini belirterek çeşitli anayasal haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel hatlarıyla bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

12. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda tutuklu ve hükümlülerin radyo ve televizyon yayınlarından yararlanma taleplerinin reddedilmesini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir (ilgili kararlar için bkz. Muhittin Pirinççioğlu [1. B.], B. No: 2014/4397, 21/9/2016, § 20; Erdener Demirel ve Feki Roni Temizyüz [2. B.], B. No: 2014/13310, 18/7/2018, § 19). Bu kapsamda bir ceza infaz kurumunda bulunan başvurucunun radyo ve televizyondan yararlanma imkânının engellenmesinin haber veya fikir alma özgürlüğü, dolayısıyla ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerekir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucunun radyo ve televizyondan yararlanmasının engellenmesiyle ifade özgürlüğüne bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahalenin dayanağı olan 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasında söz konusu hakların tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu olan hükümlüler bakımından kısıtlanabileceği düzenlenmiştir. Bununla birlikte anılan düzenlemenin kanunla sınırlama ölçütünü karşılayıp karşılamadığı noktasında Anayasa Mahkemesince tereddüt hasıl olmuşsa da oluşan tereddütlerin müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığına yönelik incelemeyle birlikte ele alınarak nihai bir karara varmanın daha isabetli olacağı değerlendirilmiştir.

15. Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007). Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendini göstermesi gerekir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51).

16. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 65). Bu bağlamda tutuklu ve hükümlülerin ifade özgürlüğü de Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Murat Karayel (5) [2. B.], B. No: 2013/6223, 7/1/2016, § 27). Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak değildir ve Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında öngörülen sebeplerle sınırlanabilir. Bu bağlamda ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda mahpusların sahip olduğu haklara sınırlama getirilebilecektir (Murat Karayel (5), § 29).

17. Anayasa Mahkemesi, ceza infaz kurumunun mahpusların bilgisayar veya bu gibi bazı araçlara erişimi konusunda geniş bir takdir yetkisi olduğunu kabul etmiştir. Bu bağlamda ceza infaz kurumu idaresinin mahpusların kendi araçlarını bulundurmaları ve kullanmaları da dâhil olmak üzere teknik bazı araçlara ilişkin düzenlemeler yapması, bunları organize etmesi ve ceza infaz kurumu şartlarına göre denetlemesi mümkündür. Bu takdir yetkisi işin teknik boyutu, devletin olanakları, kurumların imkân ve kapasitesi ile infaz hukukunun gereklilikleri gibi koşullarla da bağlantılıdır (Abdülmenaf Osman [1. B.], B. No: 2015/5483,

10/5/2018, § 15). Bu doğrultuda anılan ilkeler, hükümlü ve tutukluların radyo ve televizyon olanağından yararlanma talebi yönünden de geçerlidir.

18. Başvurucu, radyo ve televizyon imkânından yararlandırılmamasını şikâyet konusu etmiştir. Daha önce de vurgulandığı üzere ceza infaz kurumunda bulunmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi kurumda güvenliğin ve düzenin korunmasına yönelik kabul edilebilir gerekliliklerin olması durumunda başvurucunun radyo ve televizyon imkânından yararlandırılmamasına karar verilebilecektir. Öte yandan Anayasa'nın ve ilgili mevzuatın mahpusların haber veya fikir alma özgürlüğüne ilişkin olarak belli bir iletişim aracını güvence altına aldığı da söylenemez. Bunun sonucu olarak mahpusların bilgiye ulaşmasını anlamsız ve imkânsız hâle getirmeyen münferit uygulamalar konusunda ceza infaz kurumlarının geniş bir takdir yetkisi olduğu vurgulanmalıdır (Murat Gösterit [2. B.] , B. No: 2019/9396, 27/2/2024, § 32).

19. Bununla birlikte ceza infaz kurumlarınca yapılacak belirli bir bilgiye erişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin münferit uygulamaların tamamen denetimsiz alan olarak görülmesi de mümkün değildir. Dolayısıyla mevcut başvurudaki gibi ifade özgürlüğüne yapılan müdahalelerde kurumların ve mahkemelerin belirli bir bilgiye erişim aracına getirilen kısıtlamaya ilişkin uygulamaların ceza infaz kurumunun asayişi ve güvenliği için gerekli olduğunu değerlendirmeleri gerekir. Ceza infaz kurumlarından teknik bazı araçlara ilişkin yapılan başvurularda Anayasa Mahkemesi ise idarenin ve mahkemelerin bilgiye ulaşmak için kullanılan teknik bir araca getirilen kısıtlama hususundaki geniş takdir yetkilerini meşru bir temeli olmaksızın ayrımcı bir nedenle, öngörülemez ya da keyfî olarak kullanıp kullanmadıklarını inceleyecektir (Murat Gösterit, § 33).

20. Somut olayda başvurucunun radyo ve televizyonu -Ceza İnfaz Kurumunca da aksi belirtilmemiştir- 2017 yılında kendisinden alınmış, akabinde de Kurumun 26/7/2018 tarihinde aldığı genel nitelikli bir karara atıfla sonrasında da verilmemiştir. İdare ve Gözlem Kurulunun aldığı kararda ise 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin dördüncü fıkrasına atıfla tek kişilik odada bulunan FETÖ/PDY'den tutuklu ve hükümlü olanlara radyo ve televizyon verilmeyeceği belirtmiştir. Başvurucunun radyo ve televizyondan yararlanma talebinde bulunması üzerine Ceza İnfaz Kurumu 26/7/2018 tarihli karara süresinde itiraz edilmediğinden talebi reddetmiş, başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyet ise ilgili mevzuata atıfla ve Ceza İnfaz Kurumunun takdir yetkisinde kalan bir işlem olduğu gerekçesiyle reddedilmiştir. İtirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi de daha fazla bir değerlendirme yapmaksızın itirazın reddine karar vermiştir.

21. Kural olarak 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesi gereğince mahpusların ceza infaz kurumlarında merkezî yayın sistemi bulunduğu takdirde bu sisteme bağlı olarak radyo ve televizyon yayınlarını izleme imkânı vardır. Merkezî yayın sistemi bulunmayan kurumlarda ise yararlı olmayan yayınların izlenmesini ve dinlenmesini engelleyecek önlemler alınmak suretiyle mahpusların bağımsız anten kullanılarak televizyon ve radyo izlemesine ve dinlemesine izin verilmektedir. Bu cihazlar, bedeli kendisi tarafından ödenmek koşuluyla mahpuslar adına kurumca da satın alınabilir. Ancak anılan Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince bu imkânın tehlikeli hâlde bulunan veya örgüt mensubu olan mahpuslar yönünden kısıtlanabileceği belirtilmiştir.

22. Öte yandan bahse konu fıkra, tehlikeli statüsünde bulunan veya örgüt mensubu olan hükümlüler yönünden televizyon yayınlarından yararlanmanın otomatik olarak kısıtlanmasını değil sadece kısıtlanabilmesini düzenlemektedir. Bu durumda bir mahpusun

televizyon yayınlarından yararlanmasına kısıtlama getirilebilmesine yönelik olarak ceza infaz kurumlarına bir takdir yetkisi verildiği görülmektedir. Ancak bu takdir yetkisinin kullanımında keyfîlik olmaması gerekir. Bu nedenle televizyon yayınlarından yararlanmaya kısıtlama getirilebilmesi için ceza infaz kurumları tarafından mahpusun tehlikeli hâlde bulunduğunun veya örgüt mensubu ise buna ilişkin tespit ve gerekçelerin somut, ilgili ve yeterli bir şekilde ortaya konulması, söz konusu gerekçeler nedeniyle mahpusa televizyon yayınlarından yararlanma imkânı verilmesi hâlinde ceza infaz kurumu düzeni ve güvenliğinin neden tehlikeye düşeceğinin açık bir şekilde belirtilmesi gerekir.

23. Ayrıca verilecek kısıtlama kararında televizyon yayınlarından yararlanmanın hangi süreyle ve ne şekilde uygulanacağı gibi hususların da belirtilmesi, söz konusu kısıtlamanın pratikte yasaklamaya dönüşecek nitelikte olmaması gerekir. Somut nedenlere dayanmaksızın, ilgili ve yeterli bir gerekçe içermeksizin yalnızca ilgili mevzuata atıfla mahpusun tehlikeli hâlde bulunduğunun veya örgüt mensubu olduğunun belirtilmesi kısıtlama kararı verilmesi için tek başına yeterli olmayacaktır. Bu noktada ceza infaz kurumu kararlarını denetleyen yargı mercileri de bu yöndeki kararları anılan tespitler doğrultusunda incelemeli ve ceza infaz kurumlarının kısıtlama kararına ilişkin takdir yetkilerini yerinde kullanıp kullanmadıklarını irdelemelidir.

24. Söz konusu tespitler neticesinde somut olay değerlendirildiğinde başvurucu anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan hükümlü olarak Ceza İnfaz Kurumunda bulunmaktadır. Bu husus gözetildiğinde başvurucunun radyo ve televizyondan yararlanma imkânından faydalanmasına Ceza İnfaz Kurumu idaresince kısıtlama getirilmesi için şeklî şartın var olduğu söylenebilir. Bununla birlikte İdare ve Gözlem Kurulunun 26/7/2018 tarihli kararının genel nitelikli olduğu ve yalnızca Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasına atıfta bulunduğu, Kurumun söz konusu karara dayanarak başvurucu özelinde bireysel, somut ve ilgili bir gerekçe belirtmeksizin başvurucuyu radyo ve televizyon imkânından mahrum bıraktığı görülmüştür. Başvurucunun ilgili mevzuatta belirtildiği şekliyle tehlikeli hâlde bulunduğuna ya da örgüt mensubu olduğuna dair bir belirlemeye gidilmediği gibi tehlikeli hâlde bulunduğunun ya da örgüt mensubu olduğunun kabul edilmesi durumunda somut olarak hangi gerekçelerle bu kabule varıldığı ve bu kabulün ceza infaz kurumu güvenliğini nasıl tehlikeye düşüreceği hususlarında herhangi bir gerekçe gösterilememiştir. Bu hâliyle Ceza İnfaz Kurumunun başvurucunun hükümlü olarak bulunduğu suç tipini gözönüne almak suretiyle otomatik olarak bu suç tipinin Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince kısıtlamaya gerekçe oluşturduğunu kabul ettiği anlaşılmıştır.

25. İkinci olarak başvurucunun radyo ve televizyon imkânından yararlanmaya yönelik talepte bulunması üzerine Ceza İnfaz Kurumunun 26/7/2018 tarihli kararın başvurucuya tebliğ edilmesi üzerine süresinde itirazda bulunmadığı gerekçesiyle talebi reddetmesinin de somut olayın koşullarına uygun olmadığı görülmektedir. Nitekim söz konusu kararın içeriği radyo ve televizyon yayınlarından yararlanmaya ilişkin olup anılan karar esasen ileriye dönük ve devam eden bir sürece ilişkin yasaklama içermektedir. Bu hâliyle kararda yer alan yasaklamaya yönelik itirazların da kararın uygulandığı her zaman yapılması mümkündür.

26. Son olarak başvurucunun talebini reddeden İnfaz Hâkimliğinin kararında, 5275 sayılı Kanun'un 67. maddesinin (4) numaralı fıkrasına atıfta bulunulduğu ve Ceza İnfaz Kurumunun takdir değerlendirmesi yaptığı belirtilmiştir. Bununla birlikte İnfaz Hâkimliğinin kararında; başvurucunun tehlikeli hâlde bulunduğuna ya da örgüt mensubu olduğuna dair bir belirlemeye gidilmediği, tehlikeli hâlde bulunduğu ya da örgüt mensubu olduğunun kabul edilmesi durumunda somut olarak hangi gerekçelerle bu kabule varıldığı, bu kabulün

Ceza İnfaz Kurumu güvenliğini nasıl tehlikeye düşüreceği ve nihai olarak radyo ve televizyon sınırlamasının gerekli olduğunun kabulü hâlinde söz konusu sınırlamaların ilgili mevzuata, Anayasa'ya ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarına uygun olup olmadığı hususlarında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı görülmüştür.

27. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde başvurucunun radyo ve televizyondan yararlanma talebinin reddine dair idare ve mahkemelerce verilen kararlarda yukarıda yer verilen tespitler uyarınca somut olaya özgü ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmediği görülmüş ve bu kapsamda müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamadığı sonucuna varılmıştır. Bu durumda müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olduğu söylenemez.

28. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması ile 500.000 TL manevi tazminata karar verilmesini talep etmiştir.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. İhlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Adana 2. İnfaz Hâkimliğine (E.2022/144, K.2022/424) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

OSMAN KILINÇ

B. No: 2022/41333 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/41333

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

OSMAN KILINÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/41333)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Osman KILINÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu, silahlı terör örgütü kurduğu ve yönettiği şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucunun tanık ifadelerine göre asker öğrencilerden sorumlu mahrem yapılanma içinde görev yaptığını, himmet adı altında örgüt adına yardım topladığını, ByLock kullanıcısı olduğunu iddia etmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Yargılamada duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğer hususların yanında tanık A.E.nin istinabe yoluyla dinlenmesine karar verilmiştir.

5. Yazılan istinabe yazısına ikmalen cevap verilmiş ve tanık, başvurucu hakkında beyanda bulunmuştur. Gaziantep 9. Ağır Ceza Mahkemesinde 10/7/2018 tarihinde dinlenen tanık A.E.nin beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"...Osman Kılınç'ı tanırım... Ocak 2015 Haziran 2015 tarihleri arasında Jandarma Lojistik komutanlığında kurs gördüğüm sırada evde kalmıştım. Bu eve Osman Kılınç (Akif kod ya da Bülent Kod) aylık olarak gelirdi dini sohbetler yapardı. Örgüt için himmed adı altında para isterdi. Bu paralarda durumu olmayan çocukların okutulduğu söylenirdi. Ben para vermediğim zaman bu hususu Hamza kod ile görüşeceğimi söylerdi. Hamza kod isimli şahıs Osman Kılınç ın üstüydü. Hamza kod isimli şahıs toplam evimize 2 defa geldi... Bizim ile sürekli ilgilenen Osman Kılınç tır. Biz sohbet toplantılarına katılmadığımızda okuldan ve meslekten atılmakla tehdit ediyordu. Bu şahıslarla 2015 yılı haziran ayında Aksaray iline tayinim çıktıktan sonra görüşmedim..."

6. Aynı yargılamada yer alan sanık H.F.E. soruşturma ve kovuşturma sürecinde başvurucu hakkında beyanlarda bulunmuştur:

i. H.F.E.nin 21/3/2017 tarihinde müdafi eşliğinde Aksaray Cumhuriyet Başsavcılığında verdiği ifadenin ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu şahıs itfaiyeciydi, benim gibi öğretmen statüsündeydi. Yukarıda ismini belirttiğim ve benim öğrencim olan [A.E.yi] bu şahsa devretmiştim. Yine kendisini [C.nin] söylemi üzerine TARIK kod adlı biri ile tanıştırmıştım. Ben HARUN koda devrolduktan sonra şahsı bir daha görmedim. Ancak 2015 yılı sonuna kadar öğretmen statüsünde görev yapıyordu..."

ii. H.F.E.nin 18/10/2017 tarihinde Mahkeme huzurunda alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"... Aksaray emniyetinde ve savcılığına vermiş olduğum ifadeyi kabul etmiyorum reddediyorum. Zaten sizin mahkemenize göndermiş olduğum dilekçe ile ifademi geri çektim çünkü bu dilekçe ile bana sistematik işkence altında uygulanarak alınmıştır..."

7. Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan alt sınırdan uzaklaşarak 9 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Sanığın örgüt içerisinde BÜLENT VE AKİF kod adlarını kullanarak örgütün Ankara İli Jandarma yapılanması içerisinde öğretmen statüsünde yer aldığı, bu kapsamda sorumlu olduğu öğrencilerin bulunduğu, Ankara Emniyet Müdürlüğü KOM Şube Müdürlüğünün raporu ve BTK'dan temin edilen İnternet bağlantı (CGNAT) iletişim kayıtlarına göre... Bylock programını kullandığı... tanık [A.E.] ve sanık [H.F.E.nin] soruşturma ve kovuşturma esnasında alınan ve sanığın örgüt hiyerarşisi konumunu ortaya koyan tutarlı beyanları ile örgüt üyeleri tarafından telefonuna bylock uygulamasının yüklenmesi yönündeki talimata uyduğu, örgüt üyeleri tarafından telefonuna bu gizli ve kripto haberleşme uygulamasının kurulduğu... Sanığın FETÖ/PDY silahlı törör örgütü ile irtibatını ortaya koyan tanık anlatımları ve dosya muhteviyatındaki diğer deliller de dikkate alındığında sanığın FETÖ örgüt üyesi olmadığına ilişkin ileri sürülen açıklamaların kendisini suçtan ve cezadan kurtarmaya matuf savunma içgüdüsü içerisinde ileri sürüldüğü değerlendirilmiş ve mahkememizce itibar edilmemiştir...

suçun işleniş biçimi, failin güttüğü amaç ve saik, sanığın kastının yoğunluğu, FETÖ/PDY terör örgütü mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve gizliliği sağlamak için

haberleşme amacıyla kullanılan kriptolu iletişim ağı olan Bylock isimli programı kullanmış olması, sanığın jandarma mahrem yapılanması içinde olması nedeniyle tehlikenin ağırlığı, eylemlerinin yoğunluğu çeşitliliği örgüt içindeki konumu göz önüne alınarak takdiren alt sınırdan uzaklaşılarak sanığın mahkumiyetine karar verilmiş..."

8. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 7/2/2022 tarihli onama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olması karşısında.... Osman Kılınç ... ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanaklarının beklenmeden karar verilmesi sonuca etkili görülmemiştir..."

9. Başvurucu, istinaf ve temyiz dilekçelerinde diğerlerinin yanı sıra tanık A.E.nin mahkeme huzurunda dinlenilmediğini ve soru sorma hakkının kullandırılmadığını ileri sürmüştür. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 20/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 30/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve tanık sorgulama hakkı dışındaki iddiaların kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanık A.E.nin huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanığa soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formunda yer verdiği iddialarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun iddiaları, adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili verdiği kararlarda tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46;

AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

16. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 43-46).

17. Sanığın aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

18. Nitekim 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/37533, K.2021/118; (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

19. Tanıkların duruşmada dinlenmemesi hususunda geçerli bir neden gösterilmemesi adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılabilmesi bakımından tek başına yeterli

değildir. Bu nedenle tanıkların duruşmada dinlenmemiş ve başvurucu tarafından sorgulanmamış olmasının genel olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediği de belirlenmelidir. Bu bağlamda mahkûmiyet hükmünün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı tanıklar tarafından verilen ifadelere dayalı olup olmadığı önem taşımaktadır. Ayrıca hükmün tek veya belirleyici ölçüde sanığın sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayanması durumunda savunma tarafına dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün takip edilip edilmediği, karşı dengeleyici imkânların tanınıp tanınmadığı tespit edilmelidir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Onur Urbay, § 40).

20. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ya da tanıkların ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanık ya da tanıkların ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanıkların ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır

21. Somut olayda başvurucu; örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock isimli programı kullandığına yönelik tespitlere ve duruşmada dinlenmeyen tanık A.E. ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde dinlenilen diğer sanık H.F.E.nin beyanlarına dayanılarak mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanığın başvurucu aleyhine verdiği beyanı ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece bu beyanların tutarlı olarak değerlendirilmesi sonucu hükme esas alındığı görülmüş ve Yargıtay tarafından "tüm dosya kapsamı gözetilerek diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulunmamış" kabulü ile kararın onandığı anlaşılmıştır.

22. Somut olayda Anayasa Mahkemesinin dinlenmeyen tanığın beyanlarının mahkûmiyet hükmü sonucu açısından ne derece ağırlık taşıdığını değerlendirmesi gerekir. Bu çerçevede bakıldığında duruşmada dinlenen diğer sanık H.F.E.nin soruşturma aşamasındaki ifadelerini inkâr ettiği ve başvurucu ile ilgili somut olgulara dayalı ayrıntılı ifadelerin ise istinabe suretiyle dinlenen tanık A.E. tarafından verildiği anlaşılmıştır. Nitekim hüküm kurulurken alt sınırdan da uzaklaşan mahkeme adı geçen tanığın soruşturma ve kovuşturma aşamasındaki anlatımlarını dikkate almış, diğer sanık anlatımları yönünden de soruşturma ve kovuşturma ayrımı yapmadan bir bütün hâlinde bu beyanlara göre başvurucunun silahlı terör örgütü ile irtibatının ortaya konulduğunu değerlendirmiştir. Yargıtay da tanık beyanlarını diğer delillerle birlikte esas alarak hükmü onamıştır. Bu durumda hükmü veren

mahkemece dinlenmeyen tanığın beyanlarının -içerdiği himmet verilmesi, tehdit iddiası ve hiyerarşiye yönelik önemli bilgiler dikkate alındığında- alt sınırdan da uzaklaşılarak verilen mahkûmiyet hükmü sonucuna varılabilmesi bakımından en azından belirleyici olduğu söylenebilir.

23. Bu bilgiler ışığında söz konusu yargılamada başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararının tanık beyanlarına dayanılarak verildiği kabul edilmelidir. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanığın anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

24. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de vardır ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da ona soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanığın istinabe yoluyla alınan beyanında başvurucu, hazır bulunmadığı için tanığın verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanığın beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken başvuranın ve tanığın gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânının tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları, belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanığın duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlal tespiti ile yeniden yargılama yapılmasını, maddi ve manevi tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate

veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

30. Başvurucu; maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/40, K.2019/186) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İHSAN AKÇAİR

B. No: 2022/42474 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/42474

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

İHSAN AKÇAİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/42474)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : İhsan AKÇAİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Siirt Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile bağlantılı olarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçunu işlediği şüphesiyle o tarihte Siirt 3. Komanda Tugay Komutanlığında yarbay olarak görev yapmakta olan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma kapsamında Siirt 3. Komanda Tugay Komutanlığına ait kamera görüntülerine el konulmuş, 5/9/2016 tarihli Görüntü İnceleme Tutanağı ile başvurucunun tugay karargâh binasında bulunan hareket merkezine girdiğinin tespit edildiği belirlenmiştir. Başvurucu soruşturma işlemleri kapsamında alınan ifadesinde; Yurtta Sulh Konseyi'nin ismini darbe girişiminden sonra öğrendiğini, konseyin kendisine görev vermediğini, akşam saatinde telefon gelmesi üzerine sivil olarak karargâha gittiğini, bir gün önce şehirde gelişen PKK olayları nedeniyle meskûn mahal operasyonu için beklemeye başladığını, Valilik binasına ve Eruh'a giden askerlerin amaçlarını bilmediğini, olay günü silah kullanmadığını ve örgütle

hiçbir bağlantısının bulunmadığını beyan etmiştir.

4. Başvurucu, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunu işlediği şüphesiyle 15/9/2016 tarihinde gözaltına alınmış; 26/9/2016 tarihinde ise tutuklanmıştır.

5. Başsavcılık, başvurucunun anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan cezalandırılması talebiyle 13/1/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun mesaiden sonra çağrılması üzerine karargâha geldiği, görüntü kayıtlarına göre tugay araçlarının Valilik önüne gittiği esnada başvurucunun tugay karargâhında gelişmeleri takip ettiği, darbe teşebbüsünü öğrendikten sonra da karargâhta kalmaya devam ederek muhtemel emirleri yerine getirmeyi beklediği ve teşebbüsü engellemeye yönelik herhangi bir eyleminin olmadığı belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

6. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Siirt 2. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 15/3/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- gizli tanıkların beyanlarının Mahkemece alınmasına yönelik işlem yapılmasına, Mali Suçları Araştırma Kurulundan (MASAK) rapor düzenlenmesinin istenmesine, başvurucunun görev tanımının ve hakkında ByLock tespiti bulunup bulunmadığının araştırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme sanık sayısının fazlalığı nedeniyle başvurucu hakkındaki duruşmanın 3/8/2017 tarihinde yapılmasına karar vermiştir.

7. Yargılamanın 3/8/2017 tarihli celsesinde başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak darbeden bir gün önce PKK örgütünün silahlı saldırılarının olması nedeniyle operasyon durumlarının olduğunu, darbe teşebbüsünün yaşandığı gün mesai sonrasında kışladan ayrıldığını, akşam olunca birlikte görev yaptığı arkadaşlarıyla oturup çay içtiklerini, saat 23.20 civarında astsubay M.nin kendisini arayarak meskûn mahal saldırıları nedeniyle kışlaya çağırdığını, kışlaya gittikten sonra darbe girişiminden haberinin olduğunu, Valilik binasına hiç gitmediğini, şehir merkezinden gelen silah seslerinin meskûn mahal operasyonuyla ilgili olduğunu düşündüğünü, sabah saatlerinde ise kışladan ayrıldığını, silah almadığını ve suç işlemediğini beyan etmiştir. Sanık savunmalarının tamamlanması sonrasında Mahkeme 8/9/2017 tarihli celsede başvurucunun tahliyesine, diğer sanıklar yönünden dinlenmesine karar verilen tanıkların dinlenmesinin beklenmesine karar vermiştir.

8. Celse arasında ardışık arama kayıtlarına ilişkin olarak Siirt Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 3/10/2017 tarihli Tespit ve Değerlendirme Tutanağı Başsavcılığa gönderilmiştir. Tutanağa göre başvurucunun V. Market isimli işyerine ait sabit telefondan farklı zamanlarda 23 ve 50 saniye, F. Market isimli işyerine ait sabit telefondan 0 saniye ve yine K. Market isimli işyerine ait sabit telefondan ise 39 saniyelik görüşme kayıtlarının bulunduğu tespit edilmiştir.

9. Mahkeme 25/10/2017 tarihli celsede başvurucu hakkında beyanda bulunan tanık A.K.nın istinabe mahkemesi tarafından dinlenmesine yönelik işlem yapmıştır. Başvurucu bir veya iki defa görüştüğünü beyan ettiği tanığa sorulmasını istediği soruları 8/1/2018 tarihli dilekçesi ile mahkemeye sunmuştur.

10. Öte yandan sabit telefonlardan aramaya ilişkin temin edilen rapor doğrultusunda Başsavcılık tarafından 27/10/2017 tarihli yeni iddianame düzenlenmiştir. İddianamede, başvurucu adına kayıtlı GSM hattının mahrem sorumlular tarafından üç farklı sabit numara üzerinden arandığının tespit edildiği belirtilerek başvurucunun silahlı terör örgütüne üye

olma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Mahkeme, başvurucu hakkındaki silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında açılan bu dava ile görülmekte olan anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçuna ilişkin yargılamaların birleştirilmesine karar vermiştir. Başvurucu birleşen dosya kapsamında 22/12/2017 tarihli celsede yaptığı savunmasında; sadece üç aranma kaydının olmasının sayı olarak örgüt üyesi olmadığını göstermeye yeteceğini, örgüt üyesi olması hâlinde aranma sayısının daha çok olması gerektiğini, sabit aramaların yapmış olduğu ihale işleriyle ilgili olabileceğini, kendisi gibi örgüt mensubu olmayan kişilerin de sabit telefonlardan aranmak suretiyle örgütsel aramaların gizlenmeye çalışıldığını, kendisinin kimseyi aramadığını ve suçsuz olduğunu beyan etmiştir.

11. İstinabe mahkemesi tarafından dinlenen tanık A.K., başvurucu ile 2000-2001 yıllarında Kıbrıs'ta görev yaptıkları dönemde Rıdvan kod isimli örgüt üyesi ile görüştüklerini beyan etmiştir. Tanık A.K. başvurucuyu teşhis de etmiştir. İstinabe mahkemesi başvurucunun dilekçesinde sorulmasını istediği soruları tanığa sormuş, tanık A.K. da başvurucunun rütbesi, görüşme sayıları, görev yeri ve kod ismi gibi sorulara cevaplarını vermiştir. Başvurucu 29/12/2017 tarihli celsede tanık A.K.nın beyanlarını kabul etmediğini ve tanığın mahkeme huzuruna getirilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

12. 7/2/2018 tarihli celse öncesinde, Y.S.Y.nin kendisi hakkında yürütülen soruşturma dosyasında başvurucu hakkındaki beyanları Mahkemeye gönderilmiştir. Mahkeme Y.S.Y.nin Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla dinlenmesine karar vermiştir. Başvurucunun da hazır bulunduğu 7/2/2018 tarihli celsede dinlenen tanık Y.S.Y., Siirt'te görev yaptığı 2012-2014 yıllarında başvurucuyla birlikte Selim kod isimli -başvurucu ile birlikte yargılanan sanık- M.A.nın verdiği sohbete katıldıklarını ve Selim kod isimli kişinin kendilerini sabit numaradan aradığını beyan etmiştir. Başvurucu, tanığın beyanlarının tarihsel olarak Siirt'teki çalışma dönemiyle uyumlu olmadığını ve bu beyanları kabul etmediğini ifade etmiştir. Sanık M.A. ise tanığı ve başvurucuyu tanımadığını beyan etmiştir.

13. Cumhuriyet savcısının esas hakkındaki mütalaasında; başvurucunun kullanmakta olduğu GSM hattı ile üç farklı sabit numara üzerinden ardışık olarak görüşme yaptığı, dinlenen tanık beyanlarına göre bu aramaların Selim kod isimli olup öğretmen statüsünde görev yapan sanık M.A. tarafından yapıldığı, tanık Y.S.Y.nin hakkındaki soruşturma dosyasında başvurucunun da kendisiyle birlikte Selim kod isimli M.A.nın yanına gittiğine ilişkin beyanlarda bulunduğu belirtilmiştir. Mütalaada ayrıca tanık A.K.nın da benzer şekilde başvurucu ile Kıbrıs'ta bulundukları dönemde Rıdvan kod isimli kişinin yanına gittiklerini beyan ettiği dikkate alınarak başvurucunun üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasına, anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçundan ise beraatine karar verilmesi talep edilmiştir.

14. Başvurucu esas hakkındaki savunmalarında; tanık A.K.nın beyanlarının 2000 yılına ait olduğunu ve beyanlarını ispatlayacak delil bulunmadığını, tanığın beyanlarının çelişkili olduğunu, tanık Y.S.Y.nin atama ve kişisel bilgilerine ilişkin beyanlarının gerçek dışı olduğunu, darbe girişiminden bir buçuk yıl sonra verdiği beyanların samimi kabul edilemeyeceğini, ardışık arama kayıtlarının tanık Y.S.Y.nin beyanları ile örtüşmediğini, arama sayısı ve süresinin ardışık arama yapıldığını göstermediğini, kendisinin yaptığı ihale işleri doğrultusunda sabit hatlardan aranmış olabileceğini beyan etmiştir.

15. Mahkeme, başvurucunun darbe teşebbüsüne katıldığına ilişkin icrai bir hareketinin tespit edilememesi nedeniyle anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçu

yönünden beraatine, silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek bu suçtan ise alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle 7 yıl 6 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme alt sınırdan uzaklaşma gerekçesini meydana gelen zarar ve tehlikenin ağırlığı, failin kastı, güttüğü amaç ve saik hususlarına dayandırmıştır. Mahkeme ayrıca başvurucunun inkâra dayanan, muhtemel suç ve cezadan kurtulmaya yönelik savunmasına da itibar edilmediğini açıklamıştır. Gerekçeli kararın silahlı terör örgütüne üye olma suçuyla ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Sanık İhsan Akçair'in [başvurucu] Siirt 3'üncü Komando Tugay Komutanlığı Lojistik Şube Müdürlüğünde yarbay rütbesiyle görev yaptığı, Siirt Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 03.10.2017 tarihli 'Değerlendirme ve Tespit Tutanağı' içeriğine göre; ... FETÖ Silahlı Terör Örgütü mahrem yapılanması içerisinde bulunan sivil imam kişiler tarafından örgüt mensubu asker kişilerle irtibat kurulmasında kullanılan sabit hatlardan olan [V] Market isimli işyerine ait 0484 ... 87 numaralı sabit hattan sanık İhsan Akçair adına kayıtlı ve fiili kullanıcısı olduğu 0533 ... 62 numaralı gsm hattının 23.02.2014 tarihi saat 16:33.31'de aranarak 23 saniyelik görüşmenin yapıldığı, sanığın ankesörlü telefondan arandığı aynı tarih ve zaman dilimi içerisinde [V.] Markete ait aynı sabit numaradan fetö terör örgütü üyeliğinden yargılanan sözde imam [M.D.] ile fetö terör örgütünden yargılanan ve görevinden ihraç edilmiş bulunan binbaşı [S.Y.nin] sanık İhsan Akçair ile birlikte ardışık ve seri bir şekilde arandığının tespit edildiği, [F.] Market isimli işyerine ait 0484 ... 39 numaralı sabit hattan sanık İhsan Akçair adına kayıtlı ve fiili kullanıcısı olduğu 0533 ... 62 numaralı gsm hattının 24.01.2014 tarihi saat 17:40.34'te arandığı, sanığın ankesörlü telefondan arandığı aynı tarih ve zaman dilimi içerisinde [F.] Markete ait aynı sabit numaradan fetö terör örgütü üyeliğinden yargılanan ve görevlerinden ihraç edilmiş bulunan askerler binbaşı [Y.S.Y.] ile binbaşı [E.Ş.nin] sanık İhsan Akçair ile birlikte ardışık ve seri bir şekilde arandığının tespit edildiği, [K.] Market isimli işyerine ait 0484 ... 11 numaralı sabit hattan sanık İhsan Akçair adına kayıtlı ve fiili kullanıcısı olduğu 0533 ... 62 numaralı gsm hattının 26.01.2014 tarihi saat 15:21.26'da arandığı, sanığın ankesörlü telefondan arandığı aynı tarih ve zaman dilimi içerisinde [K.] Markete ait aynı sabit numaradan fetö terör örgütü üyeliğinden yargılanan ve görevlerinden ihraç edilmiş bulunan askerler albay [R.T.] ile üsteğmen [E.Ö.nün] sanık İhsan Akçair ile birlikte ardışık ve seri bir şekilde arandığının tespit edildiği, [V.] Market, [F.] Market ve [K.] Marketi işleten tanıklarca ankesörlü telefonları kullanan askeri mahrem yapı içerisine Müdür yardımcısı ve öğretmen seviyesinde bulunan askeri mahrem imamları teşhis ettikleri, tespit edilen aramaların bir kısmının cevapsız çağrı, bir kısmının ise kısa süreli görüşme olduğu,

...

Etkin pişmanlıktan yararlanmak isteyen asker kişi tanık [A.K.] sanık İhsan Akçair'in 1998 devresi ikmal yarbay olduğunu, Trabzonlu olduğunu, İhsan Akçair ile birlikte Kıbrısta Rıdvan kod isimli fetö abisi ile görüştüklerini beyan etmesi, tanığa 12 adet fotoğraf rastgele dizilerek gösterildiğinde tanığın [A.K.nın] sanık İhsan Akçair'i teshis etmesi ve sanığın 2000-2001 yılları arasında Kıbrısta görev yaptıkları zamanda kendisi ile grup yapılan askeri personel olmasını beyan etmesi, tanığın [A.K.] mahkememizce samimi bulunan anlatımları da nazara alındığında sanığın FETÖ/PDY silahlı terör örgütü üyesi olduğunda şüphe bulunmadığı..."

16. Başvurucu, istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tanık A.K.yı sorgulayamadığını ileri sürmüştür. Başvurucunun istinaf talebi Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 18. Ceza Dairesince (Daire) 6/12/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir.

17. Başvurucu, temyiz dilekçesinde de -diğerlerinin yanı sıra- tanık A.K.nın beyanlarının istinabe mahkemesi tarafından alınması nedeniyle tanıkla yüzleştirilmediğini belirtmiştir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını 24/1/2022 tarihinde onamıştır.

18. Başvurucu, nihai hükmü 17/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 31/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

20. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanık A.K.nın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun kendisi hakkında beyanda bulunan tanığın yanıtlamasını istediği soruları Ağır Ceza Mahkemesine sunduğu, duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafiine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, tanık beyanının yanı sıra dosya kapsamındaki diğer delillere de kararda yer verildiği, tanık beyanının tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı A.K.nın beyanlarını sorgulayamaması nedeniyle tanık beyanındaki çelişkileri ortaya koyamadığını ileri sürmüştür.

22. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

24. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir [2.B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015; (Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

25. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test

uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

26. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 43-46).

27. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

28. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin

hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/37533, K.2021/118; (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

29. Somut olayda Mahkemece; tanık A.K.nın 2000-2001 yıllarında Kıbrıs'ta görev yaptıkları dönemde başvurucuyla birlikte Rıdvan kod isimli örgüt üyesi ile görüştüklerine ilişkin beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanığın duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

30. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hallerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

31. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir

değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

32. Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. CD.nin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150 sayılı; Yargıtay 3. CD.nin 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586 sayılı; Yargıtay 3. CD.nin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı).

33. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek bu kayıtların üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda "gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı" hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirtilerek duruşmada 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025).

34. Mahkeme mahkûmiyet kararının gerekçesinde, başvurucunun Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu albay ve binbaşı rütbesindeki şahıslar ile sabit hatlardan dört kez ardışık olarak arandığını gösteren HTS analiz raporu ile başvurucunun duruşmada sorgulayamadığı tanık A.K.nın, başvurucuyla 2000-2001 yıllarında Kıbrıs'ta görev yaparken Rıdvan kod isimli örgüt üyesi ile görüştüklerine ilişkin beyanlarına dayanmıştır. Başvurucu ise sabit numaralardan yapılan aramaların görevi doğrultusunda yaptığı ihale işleriyle ilgili olduğunu ve tanıkla yüzleşmek istediğini ileri sürmüştür.

35. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

36. Gerekçeli karar içeriği ile Yargıtayın ardışık arama kriteri bakımından yapılmasını istediği araştırmanın yapılmamış olması gözönüne alındığında, tanık A.K.nın başvurucunun Kıbrıs'ta görev yaptıkları zamanda kendisi ile aynı grupta yer alan askerî personel olduğuna ve Kıbrıs'ta Rıdvan kod isimli FETÖ abisi ile görüştüklerine ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği yönündeki kanaatin

oluşmasında önemli ağırlıkta dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Nitekim Mahkeme gerekçeli kararında tanık A.K.nın samimi bulunan anlatımları da dikkate alındığında başvurucunun terör örgütü üyesi olduğunda şüphe bulunmadığını açıkça vurgulamıştır (bkz. § 15). Son olarak başvurucu hakkında verilen mahkûmiyet kararında başvurucunun sorgulama fırsatı bulduğu tanık Y.S.Y.nin başvurucuyla birlikte Selim kod isimli sanık M.A.nın düzenlediği sohbet toplantılarına katıldıklarına dair beyanlarına dayanılmadığının da altı çizilmelidir. Buna göre duruşmada dinlenmeyen tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

37. Tanık beyanının belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi nedeniyle üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır. Somut olayda başvurucu, tanık A.K.ya sorulmasını istediği soruları 8/1/2018 tarihli dilekçesiyle Mahkemeye sunmuştur. Mahkeme başvurucunun tanığa sorulmasını istediği soruları istinabe mahkemesine göndermiş ve istinabe mahkemesi de soruları tanığa ayrı ayrı sormuştur (bkz. § 11). Başvurucunun tanığın hangi konuda beyanda bulunacağını bilmediği bir aşamada önceden hazırladığı soruların tanığa sorulması dengeleyici güvence açısından yeterli olmamıştır. Diğer taraftan soru sorma ve sorgulama tanığın vermiş olduğu beyanlara göre yeni sorular sorulmasını da gerekli kılabilir. Ayrıca bu yöntemde tanığın sorulan sorulara ne şekilde reaksiyon gösterdiği de başvurucu tarafından gözlemlenememektedir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Bu nedenle tanığa yazılı soru sorma usulünün telafi edici bir güvence teşkil ettiği söylenemeyecektir.

38. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile 10.000.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

43. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B.No:2013/1664, 16/7/2014, § 53).

44. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Siirt 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/95, K.2018/258) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun manevi tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZEKİ TAŞ VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/66051 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66051

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZEKİ TAŞ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66051

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : Zeki TAŞ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet ile adil yargılanma haklarının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda yer verilen başvuruların 2022/66051 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırma Bedelinin Değer Kaybına Uğratılması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri, ([1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım

Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Kamulaştırma bedelinin değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2022/79635 numaralı başvurudaki başvurucunun kamuya açık belgelerde kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (G) sütununda belirtilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen harç ve (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretlerinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararların tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SERVET YILMAZ

B. No: 2022/66404 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66404

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERVET YILMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66404)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Servet YILMAZ

Vekili : Av. Mehmet Zahit ÜLKÜ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/257, K.2020/225) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERSİN CEYLAN

B. No: 2022/74111 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74111

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERSİN CEYLAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74111)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Ersin CEYLAN

Vekili : Av. Emircan AKKOL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan sanık beyanlarına itibar edilerek ceza verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 2012 yılı Polis Akademisi Giriş Sınavı'na ilişkin soruların sızdırıldığına yönelik yapılan ihbar doğrultusunda o tarihte Polis Akademisinde öğrenci olan başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma işlemleri kapsamında, başvurucunun 2012 yılında girmiş olduğu Yüksek Öğrenime Giriş Sınavı (YGS) ve Polis Akademisi Giriş Sınavı sonuç belgeleri temin edilmiştir. Anılan belgeler doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu tarafından sınav inceleme raporu hazırlanmış, akademisyenlerden oluşan kuruldan ise başvurucunun cevap örüntüleri ve YGS puan artışı çerçevesinde sınav sonucuna kendi performansı dışında başka faktörlerin etkisinin olmasına bağlı olarak sınav sonucu bakımından kuvvetli şüpheli olduğuna dair bilirkişi raporu alınmıştır. Diğer taraftan aynı

sınavla ilgili olarak yürütülen başka bir soruşturma kapsamında ifade veren şüpheli M.K.nın, sınavdan bir gün önce başvurucunun da bulunduğu evde sınav sorularının kendisine verildiğine ilişkin başvurucuyla ilgili beyanları da dosyaya gönderilmiştir.

4. Başvurucu soruşturma aşamasındaki ifadesinde; 2012 yılındaki Polis Akademisi Giriş Sınavı'nı çalışarak kazandığını, FETÖ/PDY ile hiçbir bağlantısının bulunmadığını, aleyhine beyanda bulunan M.K.yı akademiden devresi olması nedeniyle tanıdığını, sınav öncesi döneme ait aralarındaki HTS irtibatının sebebini hatırlamadığını ve kimsenin kendisine sınav sorularını vermediğini beyan etmiştir.

5. Hakkındaki soruşturma ayrı yürütülmekte olan şüpheli M.K.; başvurucuyu ders çalışma amacıyla gittiği evin abisi olarak tanıdığını, başvurucunun kendisini Harp Okulu ve Polis Akademisine yönlendirdiğini, sınavdan bir gün önce başvurucunun bulunduğu eve gittiğinde kendisine yemin ettirildikten sonra 75 adet sorunun gösterildiğini beyan etmiştir. Aynı soruşturma kapsamında ifadesi alınan şüpheli S.D.nin ise akademiden sonra başvurucu ve diğer şüpheli B.Ö. ile birlikte sohbet grubu oluşturduklarını, kendilerine akademide nasıl davranmaları gerektiğinin anlatıldığını beyan etmek sureti ile başvurucuyu teşhis ettiği anlaşılmaktadır.

6. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve nitelikli dolandırıcılık şüphesiyle 6/3/2017 tarihinde gözaltına alınmış; 16/3/2017 tarihinde ise tutuklanmıştır.

7. Başsavcılık; başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık suçlarından cezalandırılması talebiyle 16/5/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle;

i. Başvurucunun YGS ve Polis Akademisi Giriş Sınavı arasındaki puan artışı, doğru cevapladığı sorular ve müfredat dışı sorulara verilen doğru cevaplara ilişkin hazırlanan raporlara göre sınav sonucunda kendi performansı dışında başkaca faktörlerin etkisi olduğunun tespit edildiği,

ii. Hakkında benzer suçtan kovuşturma bulunan M.K.nın, üniversite hazırlık döneminde tanıştığını beyan ettiği başvurucunun kendisine örgüte ait evde ders verdiği, örgüt liderine ait kitaplar okuduğu, Polis Akademisi ve Harp Okuluna girmek konusunda kendisini yönlendirdiği, Polis Akademisi Giriş Sınavı'ndan bir gün önce başvurucu ile birlikte örgüt evinde bulunduklarında tanımadığı bir kişinin 75 adet soruyu göz atmaları amacıyla kendilerine verdiği ve sınavı bu şekilde kazandığına dair beyanlarda bulunduğu,

iii. Başvurucunun kullandığı telefon hattına ilişkin HTS kayıtlarına göre başvurucunun M.K. ile ortak irtibat ve baz bilgisinin tespit edildiği, ayrıca sınav sorularının verildiği değerlendirilen zaman diliminde şüpheli A.Ö. ile aynı yerden ortak baz sinyali verdiği,

iv. Polis Akademisi Giriş Sınavı sorularının örgüt tarafından ele geçirildikten sonra üyelerine verildiği belirtilerek atılı suçları işlediği iddia edilmiştir.

8. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 2/6/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun duruşma günü hazır edilmesine yönelik işlem yapılması ile başvurucu hakkında Bank Asya hesap hareketleri ve ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının bulunup bulunmadığının araştırılmasına karar verilmiştir.

9. Yargılama on iki celsede tamamlanmıştır. 1/8/2017 tarihli celsede başvurucunun

savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak; polis akademisine giriş sınavına kimsenin yönlendirmesi ile girmediğini, 2012 yılında girdiği YGS sonucu ile akademi sınav sonucu arasında farklılık bulunmadığını, 2011 yılında kaldığı yurdun örgütle irtibatlı olduğunu sonradan öğrendiğini, yurttan bir yıl sonra ayrıldığını ve halasının evinde kaldığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca bu dönemde M.K.nın ifadesinde geçen E. isimli kişinin kendisini arayarak öğrencilere ders verip gelir elde etmeyi teklif ettiğini, M.K.yı da bu şekilde özel ders vermesi ve aynı zamanda da akademiden devresi olması nedeniyle tanıdığını, HTS ortak baz kaydı bulunan A.Ö.yü ise tanımadığını beyan etmiştir.

10. Başvurucunun da hazır bulunduğu 1/8/2017 tarihli celsede, başvurucu ile birlikte yargılanan diğer sanık S.D.nin beyanları alınmıştır. S.D., sınavdan bir gün önce gittiği örgüt evinde sınav sorularının kendisine ve diğer sanık B.Ö.ye gösterildiğini, sınavdan sonraki akademi döneminde ise soyadını bilmediği E. aracılığıyla başvurucu ile tanıştırıldığını, birlikte sohbete katıldıklarını beyan etmiştir. 4/8/2017 tarihli celsede ise yine başvurucu ile birlikte yargılanan B.Ö., sınav öncesinde çalıştığı örgüte ait evde sanık S.D. ile tanıştığını, soruların kendilerine gösterildiğini, akademide ise M.K. ve duruşma salonunda bulunan başvurucu ile tanıştırıldığını, bu kişilerle akademide sohbet grubu olduklarını beyan etmiştir.

11. Onuncu celsede Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkındaki mütalaa verilmiştir. Esas hakkındaki mütalaada; sınav sonucunda düzenlenen belgenin sahte olmaması nedeniyle sahtecilik suçu bakımından beraatine karar verilmesi, nitelikli dolandırıcılık ve silahlı terör örgütüne üye olma suçları bakımından ise HTS irtibatı, etkin pişmanlık kapsamında başvurucu hakkında verilen beyanlar ile bilirkişi raporlarına göre örgüt üyesi olan başvurucunun 2012 yılı polis akademisi yazılı sınav sorularını sınavdan önce alarak Polis Akademisine yerleştiği, sınav sonucuna kendi performansının dışında başka faktörlerin etkisi olduğu gerekçesiyle atılı suçlardan cezalandırılması talep edilmiştir. Başvurucu ve müdafii, M.K.nın sanık sıfatıyla verdiği beyanlarının bağlayıcı olmadığını ve beyanlarının çelişkili olduğunu, örgüt ile irtibatının olmadığını ve atılı suçun unsurlarının oluşmadığını beyan etmiştir.

12. Mahkemece, başvurucunun sabit kabul edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçunu bakımından 6 yıl 3 ay; kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçu yönünden 3 yıl 4 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve yine resmî belgede sahtecilik suçu yönünden ise suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraatine karar verilmiştir. Mahkeme, başvurucunun kaçınılamaz bir hataya düştüğünün kabul edilememesi nedeniyle suçu inkâra yönelik savunmasına itibar edilmediğini de açıklamıştır. Mahkemenin -her iki suç yönünden- mahkûmiyet gerekçesinin dayanağını şu hususlar oluşturmaktadır:

i. Polis Akademisi Giriş sınavıyla ilgili düzenlenen Millî Eğitim Bakanlığı sınav inceleme raporu ve bilirkişi raporlarında yer alan başvurucunun sınav sonucuna kendi performansı dışında başka faktörlerin de etkisi olduğuna ilişkin değerlendirme,

ii. Haklarındaki soruşturma ayrı yürütülen bir kısım şüpheli beyanlarından, 2012 yılı Polis Akademisi Giriş Sınavı sorularının örgüt tarafından ele geçirilerek sadece örgütle organik bağı bulunan üyelere verildiğinin anlaşılması ve bu durumun bilirkişi raporlarındaki kuvvetli şüpheye ilişkin değerlendirme ile uyumlu olması,

iii. Başvurucunun ve yine başvurucunun irtibatlı olduğu üçüncü kişilerin sınav öncesi ve sonrasındaki dönemde başvurucu aleyhine beyanda bulunan ve benzer suçtan yargılanan tanık M.K. ile ortak HTS irtibatlarının bulunması,

iv. Aynı sınava giren ve hakkında soruşturma bulunan A.Ö. isimli kişi ile başvurucunun sınav sorularının verildiği değerlendirilen zaman dilimi içinde aynı yerde ortak baz kayıtlarının tespit edilmesi,

v. Başvurucu ile aynı kovuşturma dosyasında yargılanan S.D.nin başvurucuya yönelik beyan ve teşhisi,

vi. Hakkındaki kovuşturma ayrı yürütülen tanık M.K.nın kendi dosyasında verdiği üniversite döneminde örgüte ait evde görüştüğü başvurucunun, kendisini polis akademisi sınavlarına girmeye yönlendirdiğine, başvurucunun da bulunduğu örgüt evinde kendilerine 75 adet sınav sorusunun verildiğine, akademiye girdikten sonra başvurucu, sanıklar B.Ö. ve S.D. ile birlikte görüştüklerine ilişkin beyanları.

13. Başvurucu, istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- sanık sıfatı ile yargılanan M.K. isimli kişinin etkin pişmanlık kapsamında verdiği beyanlarıyla kendisine ceza verilmesinin hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

14. Başvurucunun istinaf talebi nitelikli dolandırıcılık suçu yönünden kesin, silahlı terör örgütüne üye olma suçu bakımından ise temyiz yolu açık olmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesince (Daire) 3/6/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir. Başvurucu, dolandırıcılık suçu yönünden verilen karara karşı da temyiz başvurusunda bulunmuş ise de Daire 1/9/2020 tarihli ek karar ile temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu müdafii, temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- kendisi hakkında yürütülen kovuşturma dosyasında etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan sanık M.K.nın, başka delillerle desteklenmeyen ve hukuki menfaati doğrultusunda vermiş olduğu itiraf içeren beyanlarıyla ceza verilemeyeceğini belirtmiştir.

16. Yargıtay 3. Ceza Dairesi silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını 23/3/2022 tarihinde onamıştır. Diğer taraftan Dairenin dolandırıcılık suçu yönünden vermiş olduğu temyiz başvurusunun reddine dair ek kararının da onanmasına karar verilmiştir.

17. Başvurucu, örgüt üyeliği suçu yönünden nihai hükmü 18/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyon; adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu Yönünden Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanık M.K. ile duruşmada yüzleştirilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, 1/8/2017 ve 2/8/2017 tarihli duruşmalarda başvurucu müdafii tarafından iki sanığa soru sorulabildiği, tanık beyanının yanı sıra dosya kapsamındaki diğer delillere de kararda yer verildiği, tanık beyanının tek

veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

23. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

24. Somut olayda başvurucunun, Mahkemenin mahkûmiyet kararında dayandığı ve aleyhine beyanda bulunan tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmemelerine bağlı olarak tanıkları sorgulayamadığına ilişkin şikayetini istinaf ve temyiz kanun yolunda ileri sürmediği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 13-15). Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama hakkına dair ihlal iddialarını yargılama sürecinde dile getirmediği, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadığı ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu Yönünden Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, kendisi ile benzer suç isnadı altında yargılanan diğer sanıkların etkin pişmanlık kapsamında vermiş oldukları beyanlar doğrultusunda mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Bakanlık görüşünde; başvurucunun atılı suçlamanın hukuki niteliği, iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu, yargılama aşamasının tamamında lehine olan hususları hem yazılı hem de sözlü olarak Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda ileri sürebildiği ve aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

28. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

29. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

30. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken

hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

31. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci, Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

32. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuyla ilgili olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

33. Gerekçeli kararının içeriği ile atılı suçlara ilişkin yapılan hukuki değerlendirme çerçevesinde, başvurucunun örgüt üyeliği suçundan mahkûmiyetine esas alınan delillerin; başvurucunun sınav sorularına verdiği cevaplar bakımından kuvvetli şüpheli olarak görüldüğüne dair raporlar, başkaca soruşturma dosyalarında sınav sorularının sadece örgüt üyelerine verildiğini beyan eden bir kısım şüpheli anlatımları, söz konusu beyanlarla uyumlu bilirkişi raporundaki değerlendirmeler, kendisi hakkında yürütülen kovuşturmada etkin pişmanlık kapsamında başvurucu hakkında beyanda bulunan M.K.nın tanık sıfatıyla verdiği beyanlar, başvurucu ile aynı kovuşturma dosyasında yargılanan sanık S.D.nin beyan ve teşhisi ile başvurucunun ve yine başvurucunun irtibatlı olduğu üçüncü kişilerin M.K. ile tespit edilen HTS irtibatları olduğu anlaşılmaktadır.

34. Başvurucu, soruşturma ve kovuşturma aşamalarındaki savunmalarında aleyhe beyanda bulunan tanık M.K.yı üniversite döneminde kendisine özel ders vermiş olması ve akademide aynı dönem olması nedeniyle tanıdığını, sanık S.D.yi ise akademiden tanıdığını ileri sürmüştür. Tanık M.K. ise başvurucuyu gittiği örgüte ait evin abisi olarak tanıdığını, başvurucunun kendisini polis akademisi sınavına yönlendirdiğini ve sınavdan bir gün önce 75 adet sorunun yemin ettirdikten sonra kendisine gösterildiğini beyan etmiştir. Sanık S.D., sınavdan önce tanımadığı bir kişinin kendisine ve sanık B.Ö.ye soruları gösterdiğini, sınavı kazandıktan sonra akademide başvurucu ile birlikte sohbete katıldıklarını beyan etmiştir.

Son olarak, aynı dosyada yargılanan sanık B.Ö.nün de S.D.nin beyanlarını doğruladığı ve akademiden sonra kendisinin başvurucu, S.D. ve M.K. ile sohbet grubu olduklarını beyan ettiği anlaşılmaktadır.

35. Somut olayda başvurucunun örgüt üyeliği suçu yönünden tanık ve diğer sanık beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için toplanmasını talep ettiği bir delil bulunmamaktadır. Nitekim başvurucu, tanık M.K. ile tespit edilen ortak HTS irtibatının verdiği özel dersle ilgili olduğunu ileri sürmekte ise de başvurucunun sanıklar S.D. ve B.Ö.nün beyanlarına karşı ayrı bir savunması bulunmamaktadır. Mahkeme ise başvurucu, tanık ve diğer sanıklar arasındaki HTS irtibatını gösteren rapor dışında başvurucu ile birlikte yargılanan S.D. ve B.Ö.nün beyanları arasındaki uyuma da değinmiştir.

36. Görüleceği üzere, başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan tek delil, aynı örgüte üye olduğu iddiası ile yargılanan tanık M.K.nın etkin pişmanlık hükümlerden faydalanmak amacıyla soruşturma evresinde tanık sıfatıyla verdiği ifade değildir. Bu doğrultuda, aynı kovuşturma dosyasında yargılanan sanık S.D.nin, başvurucu ve müdafiinin de hazır bulunduğu duruşmadaki soruların önceden kendisine verildiğine ve sınavı kazandıktan sonra başvurucu, M.K. ve kendisinin sohbet grubu yapıldığına ilişkin beyanları ile bir kısım şüphelilerin soruların örgüt üyelerine verildiğine dair beyanlarının örgüt üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet kararı yönünden önemli ağırlıkta belirleyici bir delil olarak kabul edildiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan başvurucunun istinaf ve temyiz dilekçelerinde tanıkların Mahkeme huzurunda dinlenmediğine ve tanıkları sorgulayamadığına ilişkin şikâyetinin olmadığının da altı çizilmelidir. Son olarak sorgulama imkânı verilmediği beyan edilen M.K.nın beyanları ile huzurda dinlenmesi nedeniyle sorgulanabilen S.D.nin beyanlarının birbiri ile uyumlu olduğu, tanık M.K.nın beyanlarının delil olarak kabulünün başvurucuyu usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmediği de söylenebilecektir.

37. Bu itibarla başvuru konusu olayda, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin olduğu, Mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Dolandırıcılık Suçu Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Anayasa Mahkemesince olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) ve Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeler belirlenmiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde başvurucu ya da (seçilmiş veya atanmış) müdafiinin nihai kararı açarak okuduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunu öğrendiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

40. Somut olayda da nitelikli dolandırıcılık suçuna ilişkin nihai kararın başvurucunun

seçilmiş müdafii tarafından UYAP üzerinden 17/6/2020 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 18/7/2022 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun söz konusu suç yönünden süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Dolandırıcılık suçu yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Z. S.

B. No: 2022/74587 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74587

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Z. S. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74587)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Z. S.

Vekili : Av. Salih EFE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine uyulmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Afganistan İslam Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu hakkında Kayseri Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünce 28/3/2022 tarihinde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali için açtığı dava Kayseri 1. İdare Mahkemesi tarafından 29/6/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 9/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar

verilmiştir. Bölüm tarafından 4/8/2022 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

6. Başvurucu, bireysel başvuru dosyasına sunduğu 27/3/2025 tarihli dilekçeyle bireysel başvurusundan feragat ettiğini belirtmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğunu belirten başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (yabancıların adli yardım taleplerinin değerlendirilmesinde dikkate alınan ölçütler için bkz. Nadali Agheli Kohne Shari [1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18).

8. Başvurucu, Hazara etnik kimliğine ve Şii mezhebine mensup bir kadın olarak Afganistan'a sınır dışı edilmesi hâlinde Taliban'ın hedefi hâline geleceğini, bu nedenle kötü muamele yasağının ihlal edileceğini ileri sürmüştür. Sınır dışı kararına itiraz süresinin kısa tutulduğunu, avukat yardımından faydalanabileceğine ilişkin bildirim yapılmadığını ve idare mahkemesinin kararına karşı kanun yollarının kapalı olduğunu belirterek adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının da ihlal edildiğini iddia etmiştir. Türkiye'de uzun yıllar statüsüz ve kimliksiz bırakılması nedeniyle temel hizmetlere erişemediğini belirten başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının da ihlal edileceğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Anayasa ve mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili içtihadının yanı sıra somut olaya özgü tespitlerin de dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu beyan dilekçesinde başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

9. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrasında davadan feragat hâlinde düşme kararı verileceği belirtilmiştir. İçtüzük'ün 80. maddesinde ise başvurucunun davadan açıkça feragat etmesi hâlinde düşme kararı verilebileceği ancak Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edilebileceği ifade edilmiştir. Somut olayda, başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve incelemeye devam edilmesini gerektiren bir durum bulunmadığı dikkate alındığında başvuru hakkından feragat nedeniyle düşme kararı verilmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

10. Açıklanan gerekçelerle başvurunun feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. Sınır dışı etme işlemine dair verilen tedbir kararının SONLANDIRILMASINA,

E. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF

TUTULMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA AKSOY

B. No: 2022/84033 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/84033

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA AKSOY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/84033)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Mustafa AKSOY

Vekili : Av. Mehmet Akın OKYAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 31/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 31/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu

doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 3. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/645, K.2020/516) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

PERİHAN ERDOĞAN

B. No: 2022/84054 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/84054

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

PERİHAN ERDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/84054)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Perihan ERDOĞAN

Vekili : Av. Mehmet Akın OKYAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 1/8/2022 tarihinde öğrendikten sonra 31/8/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi ve manevi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/318, K.2019/937) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYŞE TÜFEKCİ

B. No: 2022/96784 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/96784

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYŞE TÜFEKCİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/96784)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Ayşe TÜFEKCİ

Vekili : Av. Yasin GÜNHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 25/10/2022 tarihinde öğrendikten sonra 3/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/828, K.2020/251) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERTUĞRUL ŞAHBAZ

B. No: 2022/100456 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/100456

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERTUĞRUL ŞAHBAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/100456)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Ertuğrul ŞAHBAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisakı nedeniyle 22/7/2016 tarihli ve 667 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınan Tedbirlere İlişkin Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmasına karar verilen Özel S. Y. Erkek Öğrenci Yurdunda çalışanlarla ilgili yürütülen soruşturma kapsamında, o tarihte yurt çalışanı olan başvurucu hakkında da FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle Beypazarı Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma işlemleri kapsamında, başvurucunun çalışma kayıtlarına ilişkin Sosyal Güvenli Kurumu (SGK) hizmet dökümü, Asya Katılım Bankasındaki (Bank Asya) hesap hareketleri ile başvurucu hakkında ilçe imamının altında görev yaptığına ve esnaf yapılanmasından sorumlu alt imamlardan biri olduğuna dair anlatımlarda bulunan Ü.D.nin müdafi huzurunda alınan beyanları temin edilmiş ve yine başvurucuya ait dijital materyallere el konulmuştur.

4. Başvurucu soruşturma aşamasında müdafi huzurunda alınan beyanlarında; üniversite

eğitimine devam ettiği dönemde maddi durumunun iyi olmaması nedeniyle Özel S. Y. Yurdunda sigortalı olarak çalışmaya başladığını, burada kalan öğrencilere derslerinde yardımcı olduğunu, aleyhine beyanda bulunan Ü.D.yi tanımadığını, Bank Asyadaki hesabını rutin bankacılık işlemleri için kullandığını ve 17/25 Aralık sürecinden sonra örgütle bağını kestiğini beyan etmiştir.

5. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 17/3/2017 tarihinde gözaltına alınmış; 20/3/2017 tarihinde ise tutuklanmıştır.

6. Beypazarı Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan fezleke Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) gönderilmiştir. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 12/7/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun 2010-2012 yılları arasında örgütle bağlantılı kurumlarda çalışma kaydının bulunduğu, Bank Asya hesabında 31/12/2013 tarihinden sonraki dönemde artış yaptığı, kendisine ait GSM hattına kayıtlı IMEI numarası üzerinden kriptolu haberleşme programı olan ByLock kullandığı ve tanık Ü.A.nın başvurucu hakkındaki ilçe imamının altında imam olarak görev yapıp himmet topladığına dair beyanlarda bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

7. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 6/10/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucuya ait ByLock kaydı tespit edilen telefona ait HTS kayıtları ile varsa içerik tespit değerlendirme tutanağının istenmesine ve yine tanık Ü.D.nin beyanlarının alınması amacıyla istinabe mahkemesine yazı yazılmasına karar verilmiştir.

8. Yargılama dokuz celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde başvurucu tarafından kullanıldığı tespit edilen ByLock uygulamasının kaydına ilişkin Tespit Değerlendirme Tutanağı'nın henüz temin edilemediği dosyaya bildirilmiştir. Ayrıca tanık Ü.D.nin adresinde bulunamaması nedeniyle istinabe evrakı iade edilmiştir.

9. Birinci celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak eğitimine devam ettiği dönemde hem yurtta kalan öğrencilerin derslerine yardım etmek suretiyle para kazanmak hem de kalacak yer sorununu çözebilmek amacıyla Beypazarı'nda bulunan özel öğrenci yurdunda kaldığını, iki yıl boyunca bu şekilde yurtta kalıp çalıştığını, örgütle irtibatının bulunmadığını, tanık Ü.D.yi tanımadığını, Bank Asya hesabında artış olmadığını, başka bankalarda da hesabının olduğunu, ByLock tespit edilen numarayı kullandığını ancak ByLock indirmediğini, Wi-Fi üzerinden başkalarının indirmiş olabileceğini ve suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir. Mahkeme, ByLock içerik tespit tutanaklarının araştırılması ve tanık Ü.D.nin tespit edilen yeni adresi doğrultusunda dinlenmesi amacıyla istinabe mahkemesine yazı yazılmasına karar vererek celseyi ertelemiştir.

10. İkinci celse öncesinde tanık Ü.D. istinabe mahkemesi tarafından dinlenmiştir. Tanık Ü.D. alınan beyanlarında özet olarak başvurucunun çalıştığı yurdun müdürü olduğunu ve daha önceki beyanlarında ilçe imamı ile altında görev yapan imamları ve başvurucunun görevlerini açıkladığını beyan etmiştir. Aynı şekilde başvurucuya ait HTS kayıtları ile ByLock sorgu sonucuna ilişkin rapor dosyaya gönderilmiştir. İkinci celse sonrasında Mahkeme, ByLock Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nın beklenmesi amacıyla duruşmayı ertelemiştir.

11. Dördüncü celse öncesinde, hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan işlem yapılan H.U.nun başvurucu hakkında müdafi huzurunda verdiği beyan ve yaptığı teşhis Mahkemeye gönderilmiştir. H.U. söz konusu ifadesinde başvurucuyu Erkan ismiyle tanıdığını, başvurucunun yurt müdürü olarak çalıştığını ve yurtta bulunanlara sohbet düzenlediğini beyan etmiştir. Mahkeme tanığın beyan ve teşhisini başvurucuya okumuştur. Aynı şekilde benzer suç isnadı kapsamında hakkında soruşturma yürütülen ve o tarihte astsubay olan S.K.nın başvurucu hakkında müdafi huzurunda verdiği beyan ve yaptığı teşhis de dosyaya gönderilmiştir. Astsubay olan S.K. soruşturma aşamasında vermiş olduğu ifadesinde, 2004-2006 yıllarında Ankara'ya gittiğinde başvurucunun kendisiyle ilgilenen kişi olduğunu ve kendisine cemaatin kötü bir yapı olmadığını anlattığını beyan etmiştir.

12. Mahkeme, tanık H.U.nun dinlenmesine yönelik işlem yapmamış ise de tanık S.K.nın huzurda dinlenmesine karar vermiştir. Başvurucu ve müdafiinin hazır bulunduğu beşinci celsede Mahkemece dinlenen tanık S.K. beyanlarında özet olarak başvurucuyu öncesinde Sincan'da ders çalışmak için gittiği evden tanıdığını, daha sonra astsubay hazırlığı okuduğu 2004-2006 yıllarında Ankara'da bulunan ailesinin yanına geldiğinde de başvurucu ile görüştüklerini ve birlikte yemek yediklerini, soruşturma aşamasındaki ifadelerini tekrar ettiğini beyan etmiştir. Başvurucu ise tanık S.K.yı tanımadığını ileri sürmüştür.

13. Altıncı celsede Cumhuriyet savcısı tarafından başvurucunun örgütle irtibatlı kurumlarda çalışma kaydının tespit edildiği, Bank Asya hesabında artış yaptığı, ByLock kullandığı ve tanık Ü.D.nin beyanlarının örgütsel irtibatını ortaya koyduğu belirtilerek silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebini içeren esas hakkındaki mütalaa sunulmuştur. Başvurucu önceki savunmaları doğrultusunda beraatine karar verilmesini talep etmiştir. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle 10 yıl 15 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme, olaya uygun ve samimi bulunan tanık beyanları, ByLock ve SGK kayıtları ile banka hesap hareketleri çerçevesinde başvurucunun suçu inkâra yönelik savunmasına itibar edilmediğini ve yine başvurucunun eyleminin vahameti, sürekliliği, yoğunluğu ve çeşitliliği nedeniyle de alt sınırdan uzaklaşıldığını açıklamıştır.

14. Mahkeme mahkûmiyet gerekçesinde şu hususlara dayanmıştır:

i. Başvurucunun örgütle irtibatı nedeniyle kapatılan yurtta 2010-2012 yıllarına ait SGK çalışma kaydının bulunması

ii. Bank Asya hesabında 31/12/2013 tarihinde bakiye bulunmazken 30/9/2014 tarihinden itibaren hesap bakiyesinin artmış olması

iii. Adına kayıtlı bulunan GSM hattı üzerinden tespit edilen 88 adet sinyal kaydına göre ByLock kullanması

iv. Tanık Ü.D.nin soruşturma aşamasında verdiği ve başvurucunun ilçe imamının altında bulunan dört imamdan biri olduğuna, esnaftan sorumlu olarak himmet topladığına ve mütevelli toplantıları yaptığına ilişkin beyanları

v. Tanık H.U.nun başvurucuyu Erkan olarak tanıdığına, başvurucunun yurtta belletmen olarak görev yaptığına ve sohbet düzenlediğine dair anlatımları

vi. Mahkeme huzurunda dinlenen tanık S.K.nın ise başvurucuyu ilk olarak Sincan'da ders çalışmak için gittiği evden tanıdığına, daha sonra astsubay hazırlık okulunda okuduğu

dönemde Ankara'da bulunan ailesinin yanına geldiğinde de başvurucu ile görüştüklerine ilişkin beyanları

15. Başvurucu, istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- tanıklarla yüzleştirilmediğini ve tanıkları sorgulayamadığını belirtmiştir. Başvurucunun istinaf talebi Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesince (Daire) 26/2/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir.

16. Başvurucu, temyiz dilekçesinde de -diğerlerinin yanı sıra- tanıklarla yüzleştirilmediğini ileri sürmüştür. Yargıtay 3. Ceza Dairesi istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını, başvurucunun ByLock kullanıp kullanmadığının tespiti için ayrıntılı ByLock tespit değerlendirme raporunun beklenmemesinin sonuca etkili görülmediğini açıklamak suretiyle 11/1/2022 tarihinde onamıştır.

17. Başvurucu, nihai hükmü 21/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 4/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama ve gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkesi dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanıklar Ü.D. ve H.U.nun duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafiine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, tanık beyanının yanı sıra dosya kapsamındaki ByLock kayıtları, Bank Asya hesap hareketleri, SGK belgeleri ve diğer delillere de kararda yer verildiği, tanık beyanının tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı formdaki şikâyetlerini tekrar ile tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı

tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

24. Başvuru konusu olayda incelenmesi gereken ilk sorun, tanıklar Ü.D. ve H.U.nun duruşmada dinlenmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığıdır. Mahkeme, başvurucunun mahkûmiyetine karar verirken duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarına da dayanmıştır. Tanıklar, başvurucu ve müdafiinin yokluğunda dinlenmiş ve başvurucu aleyhinde çeşitli açıklamalarda bulunmuştur. Mahkeme, tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığıyla ilgili bir değerlendirme yapmamıştır. İlgili Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda, tanıkların aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak geçerli bir neden ileri sürülmemesi, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir.

25. İkinci olarak hükmün başvurucunun duruşmada sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye tek veya belirleyici ölçüde dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır. Mahkeme, gerekçeli kararında başvurucunun örgütle irtibatlı olması nedeniyle kapatılan kurum bünyesindeki çalışmasına ait SGK kayıtlarına, Bank Asya hesap hareketlerinde tespit edilen artış miktarına, ByLock kullandığına ilişkin sorgu raporuna, huzurda dinlediği tanık S.K.nın beyanları doğrultusunda başvurucunun astsubay okulu öğrencileri ile gizliliğe riayet ederek görüştüğüne ve bu öğrencilerin örgütle bağlantılarını devam ettirmeye yönelik eylemlerde bulunduğuna, huzurda dinlenmeyen diğer tanıklar Ü.D. ve H.U.nun ise başvurucunun ilçe imamının altında bulunan dört imamdan biri olduğuna, yurt müdürlüğü yaptığına, Erkan kod ismini kullandığına, esnaf gruplarına mütevelli toplantısı yaptığına ve himmet topladığına yönelik beyanlarına istinaden mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Bu hüküm, Yargıtay tarafından "...[başvurucunun] ByLock kullanıp kullanmadığının tespiti için ayrıntılı Bylock tespit değerlendirme raporunun beklenmemesi sonuca etkili görülmediği" belirtilmek suretiyle onanmıştır.

26. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan getirtilen CGNAT kayıtlarının yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

27. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle iltisaklı Bank Asya'ya örgüt liderinin talimatıyla ve terör örgütüne yardım etme kastıyla destek amaçlı para yatırdıklarına ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmaması durumunda, mevcut şüphe sanık lehine

değerlendirilmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2022/24737, K.2024/15026; 12/12/2024 tarihli ve E.2022/30656, K.2024/18046 ile 23/12/2024 tarihli ve E.2022/34231, K.2024/19255 sayılı kararları].

28. Yine Yargıtay uygulamasında kişilerin örgütle irtibatlı kurumlarda çalışmalarının terör örgütü üyeliği suçu açısından tek başına yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmektedir [(kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı].

29. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında, duruşmada dinlenen tanık S.K.nın 2004-2006 yıllarında astsubay hazırlık okulunda eğitim gördüğü dönemde Ankara'da bulunan ailesinin yanına geldiğinde başvurucu ile görüştüğünü beyan etmesi ve özellikle beyanına konu olayların geliştiği tarihler dikkate alındığında, duruşmada dinlenmeyen diğer tanıklar Ü.D. ve H.U.nun başvurucunun örgüt içindeki konumunu açıklayıcı nitelikteki 2012-2014 yıllarında başvurucunun ilçe imamının altında bulunan dört imamdan biri olduğuna, yurt müdürlüğü yaptığına, Erkan kod ismini kullandığına, esnaf gruplarına mütevelli toplantısı yaptığına ve himmet topladığına ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle kişiye sorgulama imkânı tanınmayan tanığın beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

30. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanı dışında başka delillere de dayanılmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanığı başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ya da tanıkların istinabe olunan Mahkemede dinlenirken başvurucunun haberdar edilip edilmediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların soruşturma aşamasında alınmış yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanık beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda huzurda dinlenmeyen tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

32. Başvuruda tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden, kararda varılan

sonuca ve uygun görülen giderime göre başvurucunun adil yargılanma hakkına ilişkin gerekçeli karar hakkı ile silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma ilkesine ilişkin şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

33. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

34. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

35. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

36. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

37. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılamanın yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 13. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/132,

K.2019/23) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MURAT ŞAŞMAZ

B. No: 2022/102484 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/102484

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MURAT ŞAŞMAZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/102484)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Murat ŞAŞMAZ

Vekili : Av. Seda Nur AK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) emniyet mahrem hizmetler yapılanması kapsamında başvurucu hakkında silahlı terör örgütü kurma ve yönetme şüphesiyle soruşturma başlatılmıştır.

3. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütü kurma ve yönetme suçundan cezalandırılması talebiyle 5/10/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun Garson isimli gizli tanıktan ele geçen dijital materyallerde Selim kod adı ile BB Ege İzmir bölgesinde personel/sekreter olarak görev yaptığı ve "A" vasfında tanımlandığı, ByLock kullandığı ve yine şüpheliler S.M.Ç. ile E.Ş.G.nin başvurucunun emniyet mahrem imamının sohbetlerini organize eden mahrem imamlardan biri olduğuna dair beyanlarda bulundukları belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

4. İddianamenin kabulüyle açılan dava, Ankara 25. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır.

5. Birinci celse öncesinde, 2010 yılında gerçekleştirilen Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ile ilgili olarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan başka soruşturma doğrultusunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından da cezalandırılması talebiyle 15/1/2018 tarihli iddianame düzenlenmiştir. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi fiilî ve hukuki irtibat gerekçesiyle vermiş olduğu 17/7/2018 tarihli birleştirme kararı doğrultusunda dosyayı Mahkemeye göndermiştir.

6. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle 12 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına, resmî belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçlarından ise beraatine karar verilmiştir. Mahkemenin gerekçeli kararında; başvurucunun Garson isimli gizli tanıktan ele geçen dijital materyallerde Selim kod adı ile BB Ege İzmir bölgesinde personel/sekreter olarak kodlandığı, sorgu raporuna göre kullandığı GSM hattı üzerinden ByLock kullandığının tespit edildiği, Bank Asya hesabında 31/12/2013 tarihinden sonra artış yapıldığı, tanıklar S.M.Ç. ve E.Ş.G. ile gizli tanık Garson'un beyanlarına göre başvurucunun emniyet yapılanmasında mahrem imam olarak görev aldığı hususlarına dayanılmıştır.

7. Başvurucunun tanık sorgulama hakkına yönelik şikâyetini de içeren istinaf talebi Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesince (Daire) 30/6/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir.

8. Başvurucu, Dairenin kararına karşı sunmuş olduğu temyiz dilekçesinde de diğerlerinin yanı sıra tanıklarla yüzleştirilmediğini de belirtmiştir. Yargıtay 3. Ceza Dairesi (Ceza Dairesi) istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını, başvurucunun ByLock kullandığına ilişkin ayrıntılı ByLock tespit değerlendirme raporunun beklenmemesi mevcut delil durumu itibarıyla sonuca etkili görülmediğini belirtmek suretiyle "...dosya kapsamıyla örtüşmeyen ve olaya özgü yeterli olmayan gerekçe ile TCK'nın 62. maddesinin uygulanmasına yer olmadığına karar verilmiş olduğu" gerekçesiyle kararın bozulmasına karar vermiştir.

9. Mahkeme bozma sonrasında gerçekleştirdiği 3/2/2022 tarihli celsede bozma ilamına uyulmasına karar vermiştir. Başvurucu esas hakkındaki savunmalarında suçlamaları kabul etmediğini ve AİHM kararlarına göre suçun unsurlarının oluşmadığını beyan etmiştir. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle 10 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme mahkûmiyet gerekçesinde bozma öncesinde açıklanan aynı kabul ve delillere dayanmıştır (bkz. § 6).

10. Başvurucu müdafii bozma sonrasında verilen mahkûmiyet kararına karşı sunmuş olduğu 16/2/2022 tarihli temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan tanık beyanları ile ceza verilemeyeceğini ve tanık beyanlarının çelişkili olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun söz konusu temyiz dilekçesinde tanıkların Mahkeme huzurunda dinlenmemesine bağlı olarak tanıkları sorgulayamadığına yönelik şikâyetinin ise bulunmadığı anlaşılmaktadır.

11. Yargıtay 3. Ceza Dairesi Mahkemenin mahkûmiyet kararını 10/10/2022 tarihinde onamıştır.

12. Başvurucu, nihai hükmü 17/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 24/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

14. Başvurucu, aleyhine beyanda bulunan tanıkların istinabe mahkemeleri tarafından dinlenmeleri nedeniyle beyanlarının doğru olarak kabul edilmesi ve tanıklarla yüzleşememesine bağlı olarak onları sorgulayamaması nedeniyle adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mahkûmiyet kararında dayanılan tanıkların beyanları ve Teşhis Tutanağı'nın başvurucu ve müdafiinin de bulunduğu duruşmada okunduğu, tanık beyanından bilgi sahibi olan başvurucu ve müdafiinin bu beyana karşı açıklamada bulunma ve itirazlarını ileri sürme imkânına sahip olduğu, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararında tanık beyanının yanı sıra diğer delillere de yer verildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın bu konudaki görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

17. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

18. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

19. Somut olayda başvurucunun Mahkemenin mahkûmiyet kararında dayandığı ve aleyhine beyanda bulunan tanıkların istinabe mahkemelerinde dinlenmesine bağlı olarak tanıkları sorgulayamadığına ilişkin şikâyetini temyiz kanun yolunda ileri sürmediği anlaşılmaktadır (bkz. § 10). Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama hakkına dair ihlal iddialarını yargılama sürecinde dile getirmediği, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadığı ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmaktadır.

20. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜLEYMAN SIRRI KUŞ

B. No: 2022/106161 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/106161

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜLEYMAN SIRRI KUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/106161)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Süleyman Sırrı KUŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kullanılan ifadeler sebebiyle adli para cezasına mahkûm edilmenin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Ankara Barosuna bağlı avukattır. 2019 yılının ilk yarısında Cumhurbaşkanı tarafından yargı reformu strateji belgesi açıklanmış ve mezkûr reform paketi ülke gündeminde önemli bir yeri işgal etmiştir. Hak ve özgürlüklerin korunması ve geliştirilmesi; yargı bağımsızlığı, tarafsızlığı ve şeffaflığının geliştirilmesi; insan kaynaklarının nitelik ve niceliğinin artırılması ve benzeri konularda dokuz ana başlıktan oluşan yargı reformu ekseninde gelişen toplumsal tartışmalar çerçevesinde çeşitli açıklamalarda bulunan dönemin Türkiye Barolar Birliği Başkanı M.F. de bazı kesimlerin eleştirilerine maruz kalmıştır. 2010'lu yılların ilk yarısında baskın gelen muhalif hukukçu kimliğini geride bırakarak siyasi iktidara yakınlaştığı iddiası üzerine M.F., bazı kesimlerin eleştiri oklarının hedefi hâline gelmiştir. Bireysel başvuru formundan anlaşıldığı üzere avukat başvurucu bu bağlamda sosyal medya hesabından 27/8/2019 tarihinde M.F. hakkında çizilmiş bir karikatürü paylaşmıştır. Mezkûr karikatürde M.F.nin görseli ile birlikte şu ifadeler yer almaktadır:

"beni siz gözünüzde büyüttünüz, yavşaklık benim genlerimde var"

3. Mezkûr karikatürün odağındaki M.F., ceza hukuku profesörü olup 2013-2021 yılları arasında Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı yapmıştır. 30/10/2022 tarihinde Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliğine atanmıştır. Bahsi geçen karikatürle ilgili M.F. (müşteki) kendisine hakaret ettiği iddiasıyla başvurucu aleyhine şikâyet dilekçesi sunmuştur. Başvurucu ise paylaşımın yapıldığı hesabın kendisine ait olduğunu kabul etmiş fakat karikatürü hazırlayanın kendisi olmadığını, başka bir profilde mevcut görseli aynen paylaştığını, bir avukat olarak meslektaşı olan müşteki aleyhine müştekinin bulunduğu makamı da gözeterek sert eleştiride bulunma gayesi taşıdığını vurgulamıştır.

4. İlk derece mahkemesi, somut olayda hakaret suçunun sübuta erdiğini değerlendirmiş; 3.480 TL adli para cezasına hükmetmiştir. Mahkemeye göre "görsel paylaşım dahilinde" kullanılan sözcüklerin bütünlüğü doğrudan müştekinin kişilik değerlerini hedef alır biçim, yapı ve yoğunlukta olup eleştiri sınırları dışındadır. Mezkûr kararın istinaf edilmesi üzerine, ilgili hüküm düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir.

5. Başvurucu nihai hükmü 28/11/2022 tarihinde öğrendikten sonra 19/12/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Başvurucu; adına kayıtlı profil hesabından yapılan paylaşımda mevcut karikatürün kendisi tarafından tasarlanmadığını, başka profilde gördüğü karikatürü aynen paylaştığını, kendisinin avukat olduğunu, yine avukat ve Türkiye Barolar Birliği Başkanı olan müştekinin görevini layıkıyla yerine getirmediğine ve avukatları kötü temsil ettiğine dair eleştirilerini ortaya koyma amacı taşıdığını savunmuştur. Müştekinin konumu itibarıyla hakkındaki eleştirilere tahammül etme yükümlülüğünün geniş olduğunu belirten başvurucu, hakkında adli para cezasına hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğü ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

7. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; ifade özgürlüğü ile şeref ve itibar hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği; somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak başvurucunun yargılamanın bütünlüğü içinde yargı mekanizmaları önünde dezavantajlı bir duruma düşürülüp düşürülmediği ve başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği yönünden değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

8. Başvuru ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

9. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

10. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için kamu makamları tarafından ortaya konulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olması gerekir (diğerleri arasından

bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 60). Bunun için başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Dengeleme yapılırken kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuoyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

11. Eldeki başvuruda, ifade hürriyetine yapılan müdahalenin ulaşılmak istenen meşru amaç karşısında demokratik toplumda zorunlu sosyal bir ihtiyacı karşılayıp karşılamadığı ve

orantılı olup olmadığı, ilk derece ve istinaf mahkemesinin kararlarının bu konuda -yukarıda belirtilenlerden davaya uygulanabilir olanları gözeten- ilgili ve yeterli bir gerekçeye sahip olup olmadığı üzerinden belirlenecektir.

12. Anılan ölçütler ışığında somut olay incelendiğinde tarafların her ikisinin de avukat oldukları diğer yandan müştekinin ihtilafa konu paylaşımın yapıldığı tarihte Türkiye Barolar Birliği başkanı olduğu görülmektedir. Paylaşımın yapıldığı dönemde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi planlanan Yargı Reformu Strateji Belgesi'nin ilk paketinin kapsamına dair tartışmaların bulunduğu anlaşılmaktadır. Başvurucuya göre, müşteki Türkiye Barolar Birliği Başkanı olmasına rağmen siyasi tanımlanabilecek konularda açıklamalarda bulunmaktadır. Yargılama sürecindeki beyanlarından anlaşıldığı üzere, başvurucu bazı avukat meslektaşlarıyla birlikte, kendilerini temsil eden meslek odasının başındaki isim olarak müştekinin sarf ettiği politik beyanlardan hoşnut olmayıp kendisini eleştirmektedir. Başvurucu müştekinin tutarsızlıklarına işaret etmek amacıyla ihtilafın odağındaki paylaşımı yaptığını, hakaret etme amacı gütmediğini vurgulamıştır. Yavşak kelimesinin kendisine göre müştekinin yıllar içerisindeki tutarsızlıklarına işaret ettiğini belirten başvurucu, Türkiye Barolar Birliği Başkanı olarak görev alan kişinin söz ve davranışlarını bir avukat olarak eleştirme hakkının olduğunu ifade etmiştir.

13. Avukat başvurucu, kendisinin oluşumunda herhangi bir katkısı olmayan karikatürü sosyal medya sayfasından paylaştığı için hakaret suçunu işlediği gerekçesiyle cezalandırılmıştır. Derece mahkemeleri de yargılama sürecinde karikatürdeki sözlerin ve özellikle yavşak ifadesinin müştekinin kişiliğini hedef aldığını kabul etmiş ve ilave bir gerekçe ortaya koymamıştır. Oysa somut olayda, tarafların konumu, ifadelerin sarf edildiği bağlam gibi unsurların yanında, başvurucunun cezalandırılmasına sebep gösterilen ihtilaflı sözlerin bir karikatürün parçası olduğu da değerlendirilmemiştir. Önemle altı çizilmelidir ki ifade sahibinin vermek istediği mesajı salt metin üzerinden değil aynı zamanda görsel olarak okuyucuya sunan, bazen de olayların abartılarak çarpıtıldığı, mizahın görünür hâle geldiği bir ifade türü olan karikatür de ifade hürriyeti kapsamındadır.

14. Şüphesiz ki karikatürde kullanılan dil ve üslup ifadelerin muhatabı açısından rahatsız edici olabilir. Ancak Anayasa Mahkemesinin pek çok kararında benimsediği gibi demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olan ve toplumun ilerlemesi ve bireyin özgüveni için gerekli temel şartlardan birini teşkil eden ifade özgürlüğü, sadece kabul gören veya zararsız yahut kayıtsızlık içeren bilgiler ya da fikirler için değil aynı zamanda kırıcı, şok edici veya rahatsız edici olanlar için de geçerlidir (Emin Aydın (2) [2. B.], B. No: 2013/3178, 25/6/2015, § 35; Bekir Coşkun, § 52).

15. Üstelik karikatürün başvurucu tarafından paylaşıldığı dönemde Yargı Reformu Strateji Belgesi etrafında dönen güncel ve tartışılmasında kamu yararı olan bir mesele mevcut olup müşteki bir üst meslek kuruluşu olan Türkiye Barolar Birliği Başkanı olarak önemli bir pozisyonda görev almaktadır. Bu noktada müştekinin eylemleri ve açıklamalarıyla bazı çevrelerin hedefinde olmasının olağan olduğu unutulmamalıdır. Şu hâlde, karikatürün merkezinde yer alan müştekinin ülke çapında bilinen bir kimse olduğu, itiraz götürmeyen tanınmışlık derecesi gözetildiğinde kendisine yöneltilen eleştiri ve düşünce açıklamalarına daha toleranslı olması gerektiği açıktır (Önder Balıkçı, § 49).

16. Kaldı ki rahatsız edici de olsa tanınmış kişilere ilişkin bilgilendirme ve eleştirilerin cezalandırılması caydırıcı etki doğurarak toplumdaki ve kamuoyundaki farklı seslerin susturulmasına yol açabilir. Cezalandırılma korkusu, çoğulcu toplumun sürdürülebilmesine

engel olabilir (Ergün Poyraz (2), § 79; Önder Balıkçı, § 50).

17. Bunlara ilaveten Anayasa Mahkemesi, çok sayıdaki kararında ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

18. Yukarıdaki tespitlere karşın başvurucunun ifade özgürlüğü ile ifadelerin muhatabının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurmaya çalışmayan; yalnızca soyut bir değerlendirmeyle yavşak ifadesinin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul eden derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyeti bakımından ileri sürdüğü gerekçesinin, mahkûmiyetin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ortaya koyacak nitelikte, başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahale için ilgili ve yeterli olduğunu söylemek mümkün olmamıştır.

19. Başvurucunun ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olmadığı sonucuna ulaşıldığından Anayasa'nın 26. maddesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

20. Başvurucu ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 47. Asliye Ceza Mahkemesine (E. 2020/177, K. 2021/114) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 34.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 664,10 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin, kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EVREN DEMİR

B. No: 2023/9005 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/9005

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EVREN DEMİR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/9005)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Evren DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca başlatılan Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında ifadesi alınan O.Y.B., başvurucunun da aralarında bulunduğu bazı şahıslar hakkında beyanda bulunmuştur. Bu beyanın başvurucuyla ilgili kısmında özetle kendisinin 2007 yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü kazandığını, ilk sene FETÖ/PDY ile irtibatlı evde kaldığını, aynı apartmanda üç dairenin yapıya ait olduğunu, bu dairelerden birinde aynı Fakültede Türkçe Öğretmenliği birinci sınıf öğrencisi olan başvurucunun da kaldığını ifade etmiştir.

3. İhbar evrakı üzerine 1988 doğumlu olan başvurucu hakkında Denizli Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma kapsamında Asya Katılım Bankası Anonim Şirketine (Bank Asya) müzekkere yazılarak talep edilen başvurucunun banka verilerinin 10/10/2018 tarihli yazı ekinde CD ile gönderildiği anlaşılmaktadır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma

suçundan cezalandırılması talebiyle iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle O.Y.B.nin beyanlarına, başvurucunun yapıya ait şirket ve dershanelerdeki çalışma kayıtlarına, Bank Asyada 12/8/2011 tarihinde açtırdığı hesabının bulunduğunun ve örgüt liderinin talimat verdiği değerlendirilen dönemde hesap bakiyesinde artırımda bulunduğunun tespit edildiğine, aramada ele geçirilen ve el konulan dijital materyallerin incelemesinin devam etmekte olduğuna, başvurucunun müdafi huzurunda kollukta alınan ifadesindeki beyanlarına dayanılmıştır.

5. Denizli 3. Ağır Ceza Mahkemesince iddianame kabul edilmiş ise de dosya yetkisizlik kararı verilerek Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesine (Mahkeme) gönderilmiştir. Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen yargılama üç celsede tamamlanmıştır.

6. İlk celsede duruşma salonunda hazır bulunan başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özetle üzerine atılı suçla ilgili olarak soruşturma aşamasında verdiği ifadeleri tekrar ettiğini, 2011 yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinden mezun olduğunu, atanmak için Kamu Personeli Seçme Sınavı'nda yeterli puanı alamayınca Denizli ve birkaç ilde FETÖ/PDY ile irtibatlı kurumlarda çalışmaya başladığını belirtmiştir. Bank Asyada hesabının bulunduğu iddiası yönünden ise ücretinin yatırılması için Bank Asyada hesap açtırdığını, talimatla Bank Asyaya para yatırmadığını, başka bir bankadan kredi çekip Bank Asyaya yatırdığının doğru olduğunu ancak bu krediyi borçları bulunan dayısına vermek üzere çektiğini, dayısının borçları olduğundan ve haciz işlemi gerçekleştirilmesi ihtimali bulunduğundan onun hesabına parayı doğrudan iletemediğini, dayısının paranın kendisinde muhafaza edilmesini istediğini, olayların gerçekleştiği tarihte mevcut olan Bank Asya hesabına böylece parayı yatırdığını, para bir süre hesabında kaldıktan sonra dayısı ile birlikte parayı çektiklerini ve dayısının kredi borcuna mahsuben başka bir bankaya yatırdığını, sunduğu dilekçe, IBAN numaraları ve icra dosyasından iddialarının doğruluğunun anlaşılabileceğini beyan etmiştir. Ayrıca bildiği kadarıyla herhangi bir dernek ya da sendika üyeliğinin bulunmadığını ifade ederek suçlamaları kabul etmemiştir. İlk celsede dosyaya gelen bilgi ve belgeler başvurucuya okunmuş, başvurucunun beyanları alınmış, tespit edilen diğer bir kısım eksikliğin giderilmesine yönelik ara kararları verilmiştir.

7. Mahkemece başvurucu hakkında beyanda bulunduğu anlaşılan O.Y.B.nin tanık sıfatıyla ifadesinin alınması için istinabe talebinde bulunulmasına karar verilmiştir. Tanık O.Y.B. istinabe yoluyla alınan beyanında; 2007 yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesinde Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünü kazandığını, ilk sene yaklaşık dört ay süreyle anılan dönemde cemaat diye adlandırılan yapının evlerinde kaldığını, başvurucuyu hem okuldan hem de kaldığı binada bulunan örgüte ait bir başka evde kalmasından dolayı tanıdığını, başvurucunun Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuduğunu, başvurucunun örgüt içinde herhangi bir görevi olup olmadığını veya kaldığı süre dışında herhangi bir irtibatının devam edip etmediğini bilmediğini, yapı ile bağlarını 2007 yılı Aralık ayı veya 2008 yılı Ocak ayında kopardığını, bu tarihlerden sonra başvurucunun örgütle irtibatı olup olmadığına ilişkin bilgisinin bulunmadığını belirtmiştir.

8. Duruşmanın ikinci celsesinde dosyaya gelen tanık O.Y.B.nin beyanından hazır bulunan başvurucu ve müdafii haberdar edilmiş, celse arasında müdafiinin savunma dilekçesi sunduğu tespit edilmiş, müdafi savunma dilekçesini tekrar ettiğini ifade ederek beyanlarda bulunmuştur. Tespit edilen eksikliklerin giderilmesine yönelik ara kararlar alınmıştır.

9. Yargılamanın 13/2/2020 tarihli üçüncü celsesinde soruşturma aşamasında temin edilen

Bank Asya hesap hareketlerine ilişkin evraklar (bkz. § 3) başvurucuya okunmuş, başvurucu talimatla para yatırmadığını beyan etmiştir. Alanında uzman olan bir bilirkişiden başvurucunun Bank Asya hesabına dair rapor alınmasına ilişkin karar ya da evraka rastlanmamıştır.

10. Aynı celsede iddia makamı esas hakkında mütalaasını sunmuştur. Mahkeme, başvurucu ve müdafiinin esas hakkında mütalaaya karşı beyanlarını ve silahlı terör örgütüne yardım etme suçundan ek savunmasını aldıktan sonra başvurucunun silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan 1 yıl 14 ay 7 gün hapis cezası ile mahkûmiyetine karar vermiştir. Gerekçeli kararda özetle başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı eğitim kuruluşlarında çalıştığı, Bank Asyada 12/8/2011 tarihinde hesap açılış kaydının bulunduğu, 29/1/2014 tarihinde 10.000 TL tutarında katılım hesabı açtığı, bu işlemin örgüt lideri tarafından talimat olarak verilen Bank Asyanın işlem hacmini yükseltmek, rasyonel durumunu korumak ve Bankayı mali yönden desteklemek amacına yönelik olduğu, tanık beyanına göre başvurucunun üniversite eğitimi sırasında örgüte bağlı evlerde kaldığı hususlarına dayanılmıştır.

11. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu nihai hükmü 19/1/2023 tarihinde öğrendikten sonra 24/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; tanık beyanının soyut olduğunu ve örgütsel bağlantısını ortaya koymadığını, Bank Asya hesabını çalışma ücretinin yatırılması için 2011 yılında açtığını, ücretinin yatırılması, para ödünç alma ve vermeden kaynaklanan rutin bankacılık işlemleri bulunduğunu, hesap hareketlerinin incelenmesinden bu hususların anlaşılabileceğini, örgüt liderinin talimat tarihi öncesinde de bu Bankada hesap hareketlerinin olduğunu, Bank Asyadaki mutat hesap hareketlerine dayanılarak yeterince araştırma yapılmadan cezalandırıldığını, mahkûmiyet kararında bu konularda yeterli açıklamalara yer verilmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Başvuru gerekçeli karar hakkı kapsamında incelenmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, Bank Asya verilerinin mahkûmiyette belirleyici delil olarak kabul edildiği bir yargılamanın şikâyet konusu yapıldığı başvuruda başvurucunun mutat hesap hareketlerine dayanılarak ceza verildiği yönündeki savunması hakkında mahkûmiyet kararında yeterli açıklamalara yer verilmemesini gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirmiştir (Gürcan Balık [2. B.], B. No: 2020/16435, 17/11/2022).

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. İlgili mevzuat için bkz. Gürcan Balık, §§ 34-37; Yargıtay kararları için bkz. Hakan Darıcı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2021/34045, 20/7/2023, §§ 13-21; Ruhi Erginer ve diğerleri [2. B.], B. No: 2023/24807, 15/4/2025, §§ 15-17.

18. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi özellikle açık ve somut bir biçimde öne sürülen

iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemelerce makul bir gerekçe ile yanıt verilmesi gerektiğine dikkat çekmiştir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

19. Anayasa Mahkemesi Gürcan Balık kararında başvurucunun Bank Asyadaki mevduatına ilişkin ileri sürdüğü iddiasının karar sonucunu değiştirebilecek nitelikte esaslı bir iddia olduğu hâlde bunun gerekçede karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (aynı kararda bkz. §§ 68-72). Anayasa Mahkemesi anılan kararında öncelikle ilgili Yargıtay içtihadına atıf yapmak suretiyle bahse konu Bankada parasal bir işlem yapılmasının kategorik olarak örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilmediğini belirtmiştir. Nitekim Yargıtay kararlarında 22/7/2016 tarihinde faaliyet izni kaldırılıncaya kadar faaliyetlerine devam eden ve FETÖ/PDY ile iltisaklı olan Bank Asyada gerçekleştirilen mutat hesap hareketlerinin örgütsel faaliyet kapsamında değerlendirilemeyeceği kabul edilmektedir. Yargıtay önceki tarihli kararlarında mutat işlemlerin dışında kalan, örgüt liderinin talimatı üzerine örgütün amacına hizmet eden ve Bankanın yararına yapılan ödeme ve sair işlemleri suç delili olarak kabul etmiştir (ilgili kararlar için bkz. Gürcan Balık, §§ 39-47). Bununla birlikte Yargıtayın sonraki içtihadında, sanığın örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir, kastını ortaya koyan yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle atılı suçtan beraatine karar verilmesi gerekirken mahkûmiyetine karar verilmesini bozma gerekçesi yaptığı anlaşılmaktadır (bkz. §§ 17, 18).

20. Somut başvuruda Mahkeme gerekçeli kararında başvurucunun terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan mahkûmiyetine karar vermiştir. Bu karara göre başvurucu hakkındaki Bank Asya hesap hareketleri başvurucunun FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin talimatı doğrultusunda hareket ettiğini, örgütle irtibatlı eğitim kuruluşlarında çalışması ve üniversite eğitimi sırasında örgüte bağlı evlerde kalması eylemleri ise örgütün ideolojisini benimsediğini göstermektedir.

21. Mahkemenin kararın gerekçesinde hükme esas aldığı delillerin ağırlığı hususunda herhangi bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Bununla birlikte Yargıtay örgütün profesyonel eylemlerinin kamuoyunca bilinir hâle geldiği süreçten önce icra edilen yapılanmanın evlerinde kalmak ve sohbetlere katılmak gibi faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla silahlı terör örgütünün amacına hizmet ettiğinin somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğine karar vermiştir (birçok karar arasında bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/7057, K.2024/11904; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/5877, K.2024/11981; 6/2/2024 tarihli ve E.2023/24146, K.2024/1337 sayılı kararları; [kapatılan] Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/10/2018 tarihli ve E.2017/3689, K.2018/3718 sayılı kararı). Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz [1. B.], B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 20, 51, 54). Ayrıca Yargıtay, kişilerin Sosyal Güvenlik Kurumu

kayıtlarına göre örgüte müzahir kurum veya kuruluşlarda çalışmalarının tek başına örgütsel bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmektedir [birçok karar arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 2/3/2021 tarihli ve E.2019/5505, K.2021/1793 sayılı kararı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/10/2022 tarihli ve E.2021/14774, K.2022/6617 sayılı kararı].

22. Başvuruya konu olayda ise Mahkemenin başvurucunun birtakım kurumlarda çalışmasının ve örgüte bağlı evlerde kalmasının örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda bir değerlendirmede bulunmadığı görülmüştür. Buna göre başvurucunun Bank Asya hesap hareketliliğine ilişkin delilin silahlı terör örgütüne bilerek ve isteyerek yardım etme suçundan mahkûmiyet kararına götüren belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekir.

23. Başvurucu; aşamalardaki savunmalarında hesap hareketlerinin ücret ödemelerinden kaynaklandığını, 2014 yılı Ocak ayında 10.000 TL para yatırmasının ise zirai kredi ve vergi borçları olan dayısı M.M.nin icra tehdidi altında bulunduğunu, bu nedenle kredi çekemediğini söyleyerek kendisinden kredi çekmesini istemesinden ve icra takibi yapılması ihtimali nedeniyle dayısının hesabına çektiği parayı yatıramadığından kendi hesabının bulunduğu tek banka olan Bank Asyaya yatırmasından kaynaklandığını belirtmiştir. Başvurucu ayrıca anılan miktar Bank Asya hesabında bir süre kaldıktan sonra dayısı ile birlikte parayı çektiklerini ve ertesi gün dayısının kredi borcuna mahsuben başka bir bankaya yatırdığını, dilekçelerinde belirttiği ve ek olarak sunduğu IBAN numaraları ve icra dosyası üzerinden de durumun anlaşılabileceğini beyan etmiştir.

24. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

25. Somut olayda gerekçeli kararda bir kısım hesap hareketine değinilmiş ancak başvurucunun Bank Asyadaki hesabının hangi tarihte açıldığına, bu hesaba ilişkin bankacılık işlemlerinin FETÖ/PDY liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı öncesindeki niteliği ve hacmine, bu talimattan sonra anılan hesabın ne şekilde kullanıldığına, aktif kullanım olarak kabul edilen işlemlerin hacminin ne olduğuna ilişkin herhangi bir açıklama yapılmamıştır. Diğer bir ifadeyle söz konusu bankacılık işlemlerinin neden mutat olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin yeterli bir değerlendirmeye yer verilmemiştir. Dolayısıyla başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı sonrasındaki bankacılık işlemlerinin bu talimattan önceki dönemle uyumlu olmadığı veya olağan dışı bir hesap hareketliliği niteliğinde olduğu ortaya konulmamıştır. Dahası başvurucunun Bank Asya nezdindeki 2014 yılı öncesi de dâhil olmak üzere hesap açılış bilgileri, aylık bakiye gelişimi ve tüm hesap hareketlerine ilişkin olarak alanında uzman bilirkişi marifeti ile bir inceleme de yaptırılmamıştır. Bununla birlikte özellikle Yargıtay içtihadında yer verilen (bkz. § 17) ilkelerin herhangi bir şekilde kararlarda tartışılmadığı, bu çerçevede Yargıtay içtihadında ortaya konulması gerektiği belirtilen, başvurucunun örgüte yardım kastıyla, bilerek ve isteyerek bu hesabı açtığını gösterir,

kastını ortaya koyan yeterli delil bulunup bulunmadığı hususunun kararda yeterince değerlendirilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla mahkûmiyet kararında; başvurucunun örgüt liderinin ve yöneticilerinin Bank Asyaya destek olunması şeklindeki talimatı üzerine örgüte yardım kastıyla bankacılık işlemleri yaptığının yeterli gerekçeyle ortaya konulamadığı görülmüştür. Mahkûmiyet gerekçesi, örgüt liderinin talimatı üzerine mevduat hesabında artışa gidildiği ve Bankaya böylelikle likidite sağlandığı şeklinde soyut ve genel ifadelerle dile getirilmiştir. Sonuç olarak başvurucunun terör suçu işlemek amacıyla kurulmuş örgütün amacını gerçekleştirmesine katkı sağlamak için hareket etmediğine ilişkin kararın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddialarının gerekçede karşılanmadığı anlaşılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; yeniden yargılama yapılması, 100.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Öte yandan yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin de reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Manisa 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2019/448, K.2020/80) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 1.480,40 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

UĞURLU GAZETECİLİK BASIN YAYIN MATBAACILIK REKLAMCILIK LTD. ŞTİ. (6)

B. No: 2023/14121 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/14121

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

UĞURLU GAZETECİLİK BASIN YAYIN MATBAACILIK REKLAMCILIK LTD.ŞTİ. BAŞVURUSU (6)

(Başvuru Numarası: 2023/14121)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd.Şti

Vekili : Av. Ali PACCI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ulusal bir gazetede yayımlanan bir haber nedeniyle başvurucu aleyhine tazminata hükmedilmesinin adil yargılanma hakkı ile ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Yeni Akit gazetesinin (gazete) sahibi ve yayımcısıdır. Davacı M.D. ise Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde çalışan bir kamu görevlisidir.

3. Yeni Akit gazetesinin internet sitesi olan www.yeniakit.com.tr'de (internet sitesi) 11/1/2019 tarihinde -hâlen yayımda olan- "[K.A.nın] 'İP'liği pazara çıktı! İşkenceci polisi danışman yapmış" başlığı altında bir haber yayımlanmıştır. Haberin yapıldığı dönemde milletvekili olan aynı zamanda siyasi bir partinin de kurucuları arasında yer alan K.A.ya ilişkin yapılan haberde, K.A.nın danışmanlığını yapan ve davacının da babası olan İ.D.nin başkomiser olarak görev yaptığı dönemde gözaltına alınan bir üniversite öğrencisini işkence altında öldürdüğünden ve bu suçtan yapılan yargılaması sonucunda 4 yıl 8 ay hapis cezasına

mahkûm edildiğinden bahsedilmiştir. K.A.nın ise Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanı olarak görev yaptığı dönemde İ.D.yi danışman olarak işe aldığı ve hakkında yakalama kararı çıkarılmasına rağmen yanından uzaklaştırmadığı belirtilmiştir. Haberin son bölümünde ise davacının da 2003 yılında bir üniversite öğrencisine işkence yaptığı (olaya ilişkin detaylı bilgi için bkz. Şenol Gürkan [1. B.], B. No: 2013/2438, 9/9/2015, § 6-46) suçlamasıyla içerisinde bulunduğu bir grup polisle beraber yargılanıp ceza aldığından söz edilmektedir. Anılan haberin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Baba oğul işkenceciler

İşkenceci [İ.D.nin] Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde komiser yardımcısı olarak görev yapan oğlu [M.D.nin de] bir üniversite öğrencisine işkence yaptığı öğrenildi.

Arşivlerde yer alan bilgilere göre, 2003 yılında Şenol Gürkan adlı üniversite öğrencisine işkence yaptıkları suçlamasıyla hakim karşısına çıkan oğul [M.D.nin de] içerisinde bulunduğu bir grup polis, işkence suçundan yargılanarak hapis cezası almıştı."

4. Bahsi geçen haber üzerine davacı, noterlik aracılığıyla 25/1/2019 tarihinde başvurucuya ihtarname göndererek haberin internet sitesinden kaldırılmasını istemiştir. Ardından M.D., haberin kaldırılmaması ve internet sitesinde görünür hâlde olmasından kaynaklı olarak kişilik haklarının zedelendiği iddiasıyla başvurucu aleyhine 20.000 TL tutarlı manevi tazminat davası açmıştır. Davanın görüldüğü Ankara Batı 2. Asliye Hukuk Mahkemesi (Mahkeme) davanın kısmen kabulüne karar vermiş ve başvurucu aleyhine 10.000 TL manevi tazminata hükmetmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...haberin içeriğinde davacı ile ilgili haber yapıldığı ve işlemediği bir suçun sanığı olarak belirtildiği, kamuoyuna bu şekilde gerçeğe aykırı bilgi verildiği, ilgili haberin internet sitesinden kaldırılması ve tekzip metninin yayınlanması konusunda Nallıhan Noterliği'nin 25.01.2019 tarih ve 179 yevmiye nolu ihtarnamesi ile 31.01.2019 tarihinde davalı tarafa tebliğ edilmesine rağmen haberin ilgili internet sitesinden kaldırılmadığı, dava konusu haberde bahsedilen suçlama ile ilgili yapılan yargılama sonucunda Ankara 1 Ağır Ceza Mahkemesi'nin 01.10.2004 tarih, 2004/143 Esas sayılı dosyasında beraat kararı verildiği, bu kararın Yargıtay denetiminden geçerek kesinleştiği, dava konusu haberin gerçeğe aykırı olduğu, haberde belirtilen olay nedeniyle yapılan yargılama sonucu beraat etmesine ve kararın onanmak suretiyle 01.10.2004 tarihinde kesinleşmesine rağmen 11.01.2019 tarihinde yayınlanan ve halen internet sitesinde bulunan haberde 'oğul [M.D.nin de] içerisinde bulunduğu bir grup polis, işkence suçundan yargılanarak hapis cezası almıştı' şeklindeki ifadelere yer verilmesinin davacıya da da yapılan yargılama sonucu hapis cezası verildiği, mahkum olduğu algısının yaratılmasının kişilik haklarını zedeler mahiyette olduğu, üstelik olayın üzerinden ve beraat kararının kesinleşmesinden itibaren de uzun yıllar geçmesi nedeniyle güncel haber değerinin bulunmadığı değer yargısı da içermediği anlaşılmakla bu eylemin davacının kişilik haklarına basın yoluyla saldırı teşkil ettiği, davalı tarafça da haberdeki iddianın gerçekliğine ilişkin herhangi bir bilgi, emare, belgenin dosyaya sunulmadığı, dolayısıyla haberin görünür gerçeğe uygun olması gerekliliği ilkesinin de ihlal edildiği, ifade ve basın özgürlüğü sınırlarının aşıldığı kanaatine varıl[mıştır]."

5. Kararın istinaf edilmesi üzerine dosyayı inceleyen Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi), ilk derece mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesinin usul ve esas yönünden hukuka uygun olduğu gerekçesiyle 28/12/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 30/1/2023 tarihinde öğrendikten sonra 24/2/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; dava konusu haberde davacının ana unsur olmadığını, babasının geçmişte işlemiş olduğu suçla beraber düşünüldüğünde ilgisiz denilmeyecek bir yan unsur olduğunu, davacının beraat etmesine karşın mahkûm olduğu yönünde hatalı bir bilgi verilmişse de bunun başvurucuya zarar verme kastı taşımadığını belirtmiştir. Başvurucunun beraat ettiğinin bilinmeden haber yapılmasının iyi niyet savunması kapsamında kaldığını, isnadın ağırlığı ve baba oğul polis memuru olan kişilerin aynı suçlardan yargılanmasındaki ilginçliğin haberin değerini arttırdığını, farklı giderim yöntemleri ve orantılı bir müdahale tercih edilmemesi sebebiyle adil yargılanma hakkı ile ifade ve basın özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin içtihatları doğrultusunda, yargılama makamları tarafından ifade ve basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması arasında makul bir denge sağlanıp sağlanmadığının, başvuranın şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edilip edilmediğinin Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede somut olayın kendine özgü koşullarına göre değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucunun iddiaları basın özgürlüğü ışığında ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Somut başvuruda ulusal ölçekte yayın yapan Yeni Akit gazetesinin internet sitesinde yayımlanan bir haber nedeniyle açılan davada başvurucunun 10.000 TL manevi tazminat ödemesine karar verilmiştir. Söz konusu mahkeme kararı ile başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahalede bulunulmuştur. Müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. Bu kapsamda söz konusu müdahale yönünden 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 49. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı, müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. O hâlde mevcut başvuruda söz konusu müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

12. Anılan denetim sırasında Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin gerekçesine odaklanır. Kamu makamlarının temel hak ve özgürlüklere -zorunlu

bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini ve orantılı olduğunu- ilgili ve yeterli bir gerekçe ortaya koymadan yaptıkları müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edecektir (Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [G.K.], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 120).

13. Anayasa Mahkemesi, mevcut başvuruya benzer başvurularda başvurucunun müdahale edilen ifade özgürlüğü ile başvurucunun ifadeleri nedeniyle davacının müdahale edilen şeref ve itibar hakkının korunması arasında adil bir dengenin gözetilip gözetilmediğini değerlendirmiştir (Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 27, 41, 52; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015 § 49; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 49; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 56-58). Somut başvuruda çözümlenmesi gereken esas meselenin basının doğru ve güvenilir bilgi verme ödev ve sorumluluğu kapsamında kaldığı görülmektedir (ifade özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkının dengelenmesinde dikkate alınacak kriterlere ilişkin daha detaylı açıklama için bkz. Bilal Uçar [1. B.], B. No: 2019/10122, 21/9/2022, § 14).

14. Anayasa’nın 26. ve 28. maddeleri basına tamamen sınırsız bir ifade özgürlüğünü garanti etmemiştir. Anayasa’nın 12. maddesinin “Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.” biçimindeki ikinci fıkrası, kişilerin sahip oldukları temel hak ve hürriyetleri kullanırken ödev ve sorumluluklarına da gönderme yapmaktadır. Anayasa’nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sınırlamalara uyma yükümlülüğü, ifade özgürlüğünün kullanımına basın için de geçerli olan bazı görev ve sorumluluklar getirmektedir (Orhan Pala [2. B.], B. No:2014/2983, 15/2/2017, § 46; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 43).

15. Bu görev ve sorumluluklar başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu ve özellikle adı verilen bir şahsın itibarının söz konusu olduğu durumlarda özel önem arz eder (Orhan Pala, § 47). Basın özgürlüğü ilgililerin meslek ahlakına saygı göstermelerini, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini zorunlu kılmaktadır. Gerçeğin çarpıtılması kabul edilebilir eleştiri sınırlarını aşar. Dolayısıyla haber verme görevi zorunlu olarak ödev ve sorumluluklar ile basın kuruluşlarının kendiliğinden uymaları gereken sınırlar içermektedir (Orhan Pala, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, §§ 42, 43; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 53, 54; İlhan Cihaner (2), §§ 60, 61). Bu bağlamda geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan ve onları harekete geçirebilen basının basın etik kurallarına uyması, bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınması gerekir (Emin Aydın [1. B.], B. No: 2013/2602, 23/1/2014, § 47).

16. Somut olayda başvurucunun sahibi olduğu gazeteye ait internet sitesi, K.A. ve danışman olarak görevlendirdiği İ.D.ye yönelik bir haber yapmıştır. Söz konusu haberin başlığı ve içeriği incelendiğinde, özü itibarıyla K.A. ve İ.D.ye ilişkin olduğu, İ.D.nin geçmişte işlediği bir suça rağmen K.A.nın yanında aldığı göreve vurgu yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte haberde İ.D.nin oğlu olan davacı M.D.den de söz edilmekte ve M.D.nin geçmişte babasının da işlemiş olduğu gibi işkence suçunu işlediği ve bir grup polis memuruyla birlikte bu suçtan yargılanarak hapis cezası aldığı aktarılmaktadır (bkz. § 3). Başvurucu, aynı

haberde M.D.ye yönelik bilgi verilmesinin sebebini ise aynı mesleği yapan baba ve oğulun aynı suçtan yargılanmış olmasındaki ilginçlik olarak açıklamaktadır (bkz. § 8).

17. Kişilere ilişkin haberlerde, gerçeğe aykırı bir haber vermenin o kişinin şeref ve itibar hakkına verebileceği zarar gözönüne alınarak haberin gerçeğe uygunluğu iyi niyetle sorgulanmalıdır (Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) [GK], B. No: 2016/12313, 26/12/2019, § 54). Bununla birlikte yapılan haberlerde haberin içeriğinin denetlenmesi de ayrı bir önem taşımaktadır.

18. İncelenen bilgi ve belgelerde; davacının efrada sui muamele suçundan bir grup polis memuruyla birlikte Ankara 1. Ağır Ceza Mahkemesinde yapılan yargılaması sonucunda üzerine atılı suçu işlediğine dair mahkûmiyetine yeterli delil bulunmadığı gerekçesiyle 1/10/2004 tarihinde beraatine hükmedildiği, bu kararın Yargıtay 8. Ceza Dairesinin 2/3/2006 tarihli kararıyla onandığı görülmektedir.

19. Somut olayda başvurucu, verdiği bilgilerin haberin yayımlandığı andaki görünür gerçekliğe uygun olduğu yönünde yeterli donelere sahip olduğunu gösterebilmiş değildir. Buna karşın haberde yer alan bilginin doğruluğuna ilişkin okuyucuda hiçbir şüphe bulunmadığı algısını oluşturacak derecede kesin bir dil kullanıldığı görülmüştür. Davacının insanlığa karşı işlenen suçlar içerisinde yer alan işkence suçu gibi ciddi bir suçtan ceza aldığının ulusal çapta yayın yapan bir siteden haber yapılmasından önce başvurucunun basının ödev ve sorumlulukları içerisinde kalan asgari araştırma yükümlülüğünü yerine getirmesi gerekmektedir. Başvurucunun, davacının ceza yargılaması sonucunda beraatine hükmedildiğini ve bu kararın kesinleştiğini dikkate almaksızın haber yaptığı açıktır. Nitekim haberde yer alan bilginin doğruluğunu ve güvenilirliğini teyit edecek başka bir kaynakla da haberin desteklenmediği, kaldı ki haberin doğru olmadığının bireysel başvuru formunda hatalı bilgi verilse de bunun davacıya zarar verme kastıyla yapılmadığı şeklindeki ifadelerle kabul edildiği de görülmektedir.

20. Hâl böyleyken başvurucunun, davacının işkence suçunu işlediği ve bu suçtan yargılanarak hapis cezası aldığına yönelik haberde yer alan bilginin basının üzerine düşen ödev ve sorumluluklar çerçevesinde asgari araştırma yapmadan haber konusu yaptığı görülmektedir.

21. Öte yandan, her ne kadar bir emniyet görevlisinin işkence suçundan yargılanması münferit bir haber değeri taşısa da somut olaydaki suçun işleniş tarihi (6/6/2001) ve davacıya ilişkin yargılamanın beraatle sonuçlanarak kesinleştiği tarih (2/3/2006) dikkate alındığında haberin güncelliğini koruduğunu söylemek de güç görünmektedir. Söz konusu yargılamanın güncelliğini koruduğu dönemde çeşitli ulusal basında haber yapılmış olması da başvurucunun yaptığı haberin güncelliğine dair yeterli bir dayanak teşkil etmemektedir. Hâkeza M.D.nin işkence suçu isnadıyla yargılandığı dönemde yapılan haberlerin görünür gerçeğe uygunluğu ile başvurucunun yaptığı haberin görünür gerçeğe uygunluğu arasında da ciddi bir fark bulunmaktadır. Zira başvurucunun haberi yaptığı tarihte davacının beraat ettiği hususu net olduğu için haberin görünür gerçeğe uygun olduğundan bahsedilemez.

22. Somut başvuruya konu tazminat yargılamasında ilk derece mahkemesi başvurucunun manevi tazminat ödemesine konu edilen haberdeki ifadeleri incelerken, haberin güncel bir değerinin olmadığı, görünür gerçeğe aykırı olduğu ve başvurucunun iddiasının gerçekliğine ilişkin somut bilgi ve belge sunamadığı değerlendirmesinde bulunmuştur (bkz. § 4). Kamunun haber alma hakkının bulunması, gerçeğe aykırı bilgilerin yayılmasının haklı bir gerekçesi olarak kabul edilemeyecektir. Dolayısıyla yeterli bir araştırmayla doğru ve

güvenilir bilgi verecek şekilde hareket etmek için çabaladığını ortaya koyamayan (Mehmet Ali Yılmaz [1. B.], B. No: 2019/21052, 15/3/2022, § 37) başvurucunun ifade özgürlüğüne yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve başvurucu aleyhine verilen tazminat miktarı da gözönüne alındığında orantılı olduğu, bu hâliyle derece mahkemelerinin çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir paylarını aşmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

23. Sonuç olarak başvurunun bütün şartları gözönünde tutulduğunda başvurucu aleyhine hükmedilen manevi tazminat ile Anayasa'nın 26. maddesinde koruma altında olan ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereği olarak zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ve orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu; ilk derece mahkemesince tahkikat ve sözlü yargılama için ihtaratlı davetiyeyle çağrılmadığını, savunma hakkının kısıtlandığını, usule ilişkin itirazlarının Bölge Adliye Mahkemesinde kabul edilmediğini iddia etmektedir.

26. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılamanın yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun imkânların sağlanması şarttır (Yüksel Hançer [1. B.], B. No: 2013/2116, 23/1/2014, § 19). Yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir (Mustafa Kupal [1. B.], B. No: 2013/7727, 4/2/2016, § 52).

27. Silahların eşitliği ilkesi davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması, taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması ve tarafların yargılamaya etkin katılımlarının sağlanması anlamına gelir (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32). Bu usul güvencesi, uyuşmazlığın her iki tarafına da savunmasının temel dayanağı olan delilleri sunma imkânı tanınmasını kapsamaktadır (Yüksel Hançer, § 18).

28. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesinin tarafların öne sürdüğü ve esasa etkili olan iddiaların işin mahiyetinin gerektirdiği ölçüde incelenip incelenmediğini ve özellikle ispat külfeti konusunda taraflardan birinin diğerine nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülüp düşürülmediğini denetleme görevi bulunmaktadır (Ahmet Korkmaz [2. B.], B. No: 2014/16232, 25/1/2018, § 29).

29. İlk derece mahkemesi, davanın yazılı yargılama usulüne göre yürütüleceğini tensip tutanağıyla düzenlenmiş ve başvurucuya tebliğ etmiştir. Duruşmalı yapılan ön incelemenin sonunda da tahkikat aşamasına geçilmesine karar vermiştir. Başvurucu duruşmaya katılmamasına karşın Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden duruşma tutanağını okumuş ve Mahkemenin iddia ve savunmalar ile delilleri değerlendirip esas hakkında bir karar vereceğine vakıf olmuştur. Ön inceleme duruşma tutanağının tebliğinden sonra dosyaya cevap dilekçesini sunan başvurucu, bu tarihten sonra yapılan duruşmalara ise katılım sağlamamış ve Mahkemeye de herhangi bir mazeret sunmamıştır.

30. Bu hâliyle, davanın tahkikat aşamasına geldiğinden ve bu aşamadan sonra yapılacak

duruşma tarihinden haberdar olan başvurucunun mazeretsiz olarak duruşmalara katılım sağlamadığı görülmektedir. Tahkikat aşamasında ilk derece mahkemesinin gerekli inceleme ve değerlendirmelerin ardından sözlü yargılamaya geçip bir kanaate ulaşarak davanın esasına yönelik karar verecek olması usuli bir sonuçtur. Başvurucunun bu sonucu öngöremeyeceğini söylemek mümkün görünmemekle birlikte tarafı olduğu davada gerekli takibi sağlamayarak üzerine düşen özen yükümlülüğünü getirmediği de açıktır. Nitekim Bölge Adliye Mahkemesi de başvurucunun savunma hakkının kısıtlandığı iddiasına yönelik başvurucu vekilinin katılmadığı ön inceleme duruşma tutanağını ve bir kısım tahkikat duruşma tutanaklarını sistemden okuduğunu tespit ederek, başvurucunun tahkikat aşamasına geçildiğini ve yapılan yasal değişiklik ile tahkikat devam ederken duruşma ertelemesi yapılmaksızın sözlü yargılamaya geçilebileceğini bildiğini kabul etmiştir. Mazeretsiz şekilde katılmadığı duruşmalar nedeniyle başvurucunun savunma hakkının kısıtlanmadığına işaret ederek, esas yönünden yaptığı değerlendirme sonucunda istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir. Buna göre yargılamanın bütünü değerlendirildiğinde başvurucunun silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri yönünden dezavantajlı durama düşürülmediği anlaşılmıştır.

31. Sonuç olarak, başvuruya konu somut yargılamanın bütünü yukarıda belirtilen ilkeler ve tespitler doğrultusunda incelendiğinde başvurucunun, yargılamanın sonucunu etkileyecek usule ilişkin bir imkândan mahrum kalmadığı anlaşıldığından, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TASFİYE HALİNDE UYGUN TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/15851 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/15851

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

TASFİYE HALİNDE UYGUN TARIM ÜRÜNLERİ SANAYİ VE TİCARET LTD. ŞTİ. VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/15851)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : Tasfiye Halinde Uygun Tarım Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Ekli listenin (E) sütununda belirtilen vekiller

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırma bedelinin değer kaybına uğratılması ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların 2023/15851 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B.

No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

4. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

5. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

6. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

8. Başvuruda mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (G) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda yer alan başvuru harçlarının belirtildiği şekilde, ekli listenin (F) sütununda yer alan vekâlet ücretinin tabloda gösterildiği şekliyle başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararların tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEBAHATTİN KORUK VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/53670 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/53670

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEBAHATTİN KORUK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/53670)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Sebahattin KORUK ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvuruculara mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/53670 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2023/53670 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıkların dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculaların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin

güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş, bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumunun işleyişine dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurarak kurumun temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre ilk olarak, HAGB kurumunun haklarında uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar yönünden yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığının denetiminin istinaf kanun yolunda denetiminin yapılamadığı ve bu durumun hak ihlallerine yol açtığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kararda; istinaf kanun yoluna tabi olması öngörülen bir yargılamanın sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesiyle itiraz yoluna tabi hâle geldiği, hakkında HAGB kararı verilmesini kabul etmekle sanığın istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat ettiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte kararda, mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklanan belirli bir kanun yolundan feragat iradesinin adil yargılanma hakkı yönünden anayasal geçerlilik koşullarını sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

14. İptal kararı sonrasında 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile HAGB kurumuna ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yapılan düzenlemeyle sanığın kabul etmemesi hâlinde HAGB kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece şartların oluştuğuna kanaat getirmesi hâlinde mahkemeler resen HAGB kararı verebilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile kural olarak HAGB kararına karşı istinaf yoluna başvurulabileceği, istinaf mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin 286. maddesi hükümlerinin uygulanacağı; HAGB kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebileceği kabul edilmiştir. İstinaf ve temyiz yolunda HAGB kararının usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden inceleneceği öngörülmüştür.

15. Bununla birlikte söz konusu kanun değişikliğinden önceki yargılamalara ilişkin somut başvurularda Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararları birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmaktadır. İlk olarak HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki gerekliliklere uyulmamış; mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklandığı için anayasal geçerlilik koşullarını taşımayan feragat iradesi esas alınarak anılan kurum uygulanmıştır. İkinci olarak yargılamaların bir kısmında sanıkların delil toplatma ve inceletme talepleri silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak reddedilmiş, başvurucular iddia makamına nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülmüştür. Başvurucular usule ilişkin birçok imkândan yararlandırılmamıştır. Teknik bilgi gerektiren ve uzmanlık isteyen konularda başvurucuların talepleri yetersiz gerekçelerle reddedilmiştir. Gerekçeli kararlarda, başvurucuların davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaları ve savunmaları karşılanmamıştır. Dahası, başvuru konusu olaylar bakımından HAGB kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının mevzuatta yer alması, mevcut uygulanış şekli itibariyle yetersiz kalmış; itiraz yolu uygulamada başvurucuların iddiaları hakkında başarı şansı sunamamıştır. Başvuru konusu somut yargılamaların icra edildiği tarihlerde HAGB kararlarına karşı yapılan itiraz incelemelerinde, HAGB kurumunun uygulanmasından ve bu kararla sonuçlanan yargılama sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan adil yargılanma hakkı ihlalleri giderilmemiştir. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvuruculların Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculların diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculların mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

18. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1. B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa'nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasındahukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculaların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının

ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HABİBE KOLACA VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/71273 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/71273

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HABİBE KOLACA VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/71273)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : Habibe KOLACA ve diğerleri [bkz. ekli listenin (C) sütunu]

Vekilleri : Ekli listenin (E) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. 2023/100193 numaralı başvurunun 2023/100179 numaralı başvuru ile birleştirilmesine ve incelemenin 2023/100179 numaralı bireysel başvuru üzerinden yürütülmesine Komisyonca karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

3. 2023/92736 numaralı başvuruda ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculara adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların birleştirilmesine ve incelemenin 2023/71273 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1. B.], B.

No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1. B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1. B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1. B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 2023/92736 numaralı başvurudaki başvuruculara adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

B. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (G) sütununda belirtilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen harç ve (F) sütununda belirtilen vekâlet ücretlerinden oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararların tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKALP BİLDİRİCİ VE DİĞERLERİ

B. No: 2023/106625 | Karar tarihi: 03.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/106625

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKALP BİLDİRİCİ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/106625)

Karar Tarihi: 3/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Furkan Samet ESER

Başvurucular : Gökalp BİLDİRİCİ ve diğerleri [bkz. ekli listenin (B) sütunu]

Vekilleri : Bkz. ekli listenin (C) sütunu

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin adil yargılanma haklarını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucular hakkında ekli listenin (D) sütununda gösterilen suçlardan açılan kamu davalarında ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelerce başvurucuların mahkûmiyetine karar verilmiş ancak verilen mahkûmiyet hükümlerinin açıklanması geri bırakılmıştır.

3. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması (HAGB) kararına yapılan itiraz, ekli listenin (F) sütununda gösterilen mahkemelerce reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararlarda esas olarak HAGB kararlarının usul ve kanuna uygun olduğu, kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

4. Başvurucular, nihai kararları öğrendikten sonra süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Ekli listenin (A) sütununda gösterilen dosyalar konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2023/106625 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmiş ve inceleme 2023/106625 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmüştür.

Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

5. Ekli listenin (H) sütununda adli yardım talebinde bulunduğu belirtilen ve ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculaların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

6. Başvurucular; açıklanması geri bırakılan mahkûmiyet hükümlerinin yeterli gerekçe içermediğini, kendilerine yüklenen suçların sabit olup olmadığı yeterince araştırılmadan varsayımlar üzerine cezalandırıldıklarını ifade etmiştir. Bu kapsamda bazı bilgi, belge veya raporları dosyaya sunarak yargılama sonucunu etkileyecek araştırmalar yapılmasını, bazı tanıklarını dinlenilmesini talep ettikleri hâlde bu taleplerinin mahkemelerce karşılanmadığını veya herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin reddedildiğini belirterek HAGB kararı verilen yargılamalarda adil yargılanma hakkının çeşitli güvenceleri ile diğer anayasal haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca HAGB kararlarına itiraz etme hakları olsa bile itiraz mercilerinin kalıplaşmış ve soyut gerekçelerle itirazları reddettiğini, esastan bir inceleme yapmayıp yalnızca HAGB kararı verilmesinin şeklî şartlarının oluşup oluşmadığı yönünde bir değerlendirme yaptığını belirtmiştir. Dahası ileri sürdükleri argümanların itiraz mercilerince değerlendirilmemesi nedeniyle bu yolun etkisiz bir hak arama yolu hâline geldiğini ve hak arama özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bahse konu iddialara ek olarak bir kısım başvurucu isminin kamuya açık belgelerde gizlenmesi talebinde bulunmuştur.

7. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmiştir. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

8. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculaların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

9. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu

hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

10. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş, bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

11. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

12. Akabinde Anayasa Mahkemesi; HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun'un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

13. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumunun işleyişine dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurarak kurumun temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre ilk olarak, HAGB kurumunun haklarında uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar yönünden yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığının denetiminin istinaf kanun yolunda denetiminin yapılamadığı ve bu durumun hak ihlallerine yol açtığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kararda; istinaf kanun yoluna tabi olması öngörülen bir yargılamanın sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesiyle itiraz yoluna tabi hâle geldiği, hakkında HAGB kararı verilmesini kabul etmekle sanığın istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat ettiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte kararda, mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklanan belirli bir kanun yolundan feragat iradesinin adil yargılanma

hakkı yönünden anayasal geçerlilik koşullarını sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

14. İptal kararı sonrasında 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile HAGB kurumuna ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yapılan düzenlemeyle sanığın kabul etmemesi hâlinde HAGB kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece şartların oluştuğuna kanaat getirmesi hâlinde mahkemeler resen HAGB kararı verebilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile kural olarak HAGB kararına karşı istinaf yoluna başvurulabileceği, istinaf mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin 286. maddesi hükümlerinin uygulanacağı; HAGB kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebileceği kabul edilmiştir. İstinaf ve temyiz yolunda HAGB kararının usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden inceleneceği öngörülmüştür.

15. Bununla birlikte söz konusu kanun değişikliğinden önceki yargılamalara ilişkin somut başvurularda Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararları birlikte değerlendirildiğinde başvurucular hakkındaki yargılamaların adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmaktadır. İlk olarak HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki gerekliliklere uyulmamış, mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklandığı için anayasal geçerlilik koşullarını taşımayan feragat iradesi esas alınarak anılan kurum uygulanmıştır. İkinci olarak yargılamaların bir kısmında sanıkların delil toplatma ve inceletme talepleri silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine aykırı olarak reddedilmiş, başvurucular iddia makamına nazaran dezavantajlı bir konuma düşürülmüştür. Başvurucular usule ilişkin birçok imkândan yararlandırılmamıştır. Teknik bilgi gerektiren ve uzmanlık isteyen konularda başvuruculaın talepleri yetersiz gerekçelerle reddedilmiştir. Gerekçeli kararlarda, başvuruculaın davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaları ve savunmaları karşılanmamıştır. Dahası, başvuru konusu olaylar bakımından HAGB kararlarına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının mevzuatta yer alması, mevcut uygulanış şekli itibariyle yetersiz kalmış; itiraz yolu uygulamada başvuruculara iddiaları hakkında başarı şansı sunamamıştır. Başvuru konusu somut yargılamaların icra edildiği tarihlerde HAGB kararlarına karşı yapılan itiraz incelemelerinde, HAGB kurumunun uygulanmasından ve bu kararla sonuçlanan yargılama sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan adil yargılanma hakkı ihlalleri giderilmemiştir. Bu nedenle somut başvurularda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

17. Başvuruculaın Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen ilkeler doğrultusunda adil yargılanma haklarının ihlal edildiğine karar verilmiş, anılan kararda adil yargılanma hakkı dışında diğer temel hak ve özgürlüklere ilişkin de bir kısım tespit ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bahse konu tespitler ve eldeki başvuruda uygun görülen giderim birlikte gözetildiğinde yapılacak yeniden yargılamada ilgili mahkemelerce başvuruculaın diğer şikâyetlerinin değerlendirilebileceği anlaşıldığından başvuruculaın mevcut başvuruda değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddiaları hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkı, Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı ve Seyahat

Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddialar

18. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023), Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024, §§ 25-42) kararları doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32), Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir. Ayrıca bir kısım başvurucunun haklarında yurt dışına çıkamama şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması sonucunda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Sebahat Tuncel ([1. B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 41-54) kararı doğrultusunda Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğü kapsamında incelenmesine ve ihlal iddiasının konu bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekmektedir.

III. GİDERİM

19. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

20. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalelerin başvuruculaların Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

21. Başvurucular, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvuruculaların istinaf ve temyiz hakları bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvuruculaların tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde kimliklerinin gizlenmesi talebinde bulunan başvuruculaların kimliklerinin gizli tutulması taleplerinin KABULÜNE,

B. Adli yardım talebinde bulunan başvuruculaların adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Ekli listenin (İ) sütununda belirtilen başvuruculaların makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Ekli listenin (J) sütununda belirtilen başvuruculaların kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Seyahat özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın konu bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

4. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Başvuruculaların değerlendirme konusu yapılmayan diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK BULUNMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

G. Başvuruculaların tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Vekille temsil edilen başvuruculara ekli listenin (G) sütununda belirtilen vekâlet ücretleri ile ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçların tabloda gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BİRLEŞİK KAMU İŞGÖRENLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU

B. No: 2019/11053 | Karar tarihi: 08.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/11053

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

BİRLEŞİK KAMU İŞGÖRENLERİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/11053)

Karar Tarihi: 8/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 23/12/2025 - 33116

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Muhammed Cemil KANDEMİR

Başvurucu : Birleşik Kamu İşgörenleri Sendikaları Konfederasyonu

Vekili : Av. Doğan ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, toplu sözleşme görüşmelerine katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 29/3/2019 tarihinde yapılmıştır.

3. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

4. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

5. Birinci Bölüm tarafından başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

6. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

A. Genel Bilgiler

7. Türkiye'nin 1950'li yıllardan itibaren imzaladığı uluslararası sözleşmelerde genel olarak sendika hakkı, özel olarak da kamu görevlilerinin sendikal hakları detaylı bir biçimde düzenlenmiştir. Bunlardan çalışanların örgütlenme özgürlükleri ve sendikal haklarını en geniş biçimde düzenleyen 87 No.lu Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Sözleşmesi ise Türkiye tarafından 1993 yılında onaylanmıştır. Bunu müteakip 1995 yılında 23/7/1995 tarihli ve 4121 sayılı Kanun'la Anayasa'nın 53. maddesine kamu görevlileri tarafından oluşturulan sendikaların üyeleri adına yargı mercilerine başvurabileceklerini ve idareyle amaçları doğrultusunda toplu görüşme yapabileceklerini öngören bir paragraf eklenmiştir. Daha sonra 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu (4/4/2012 tarihli ve 6289 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikle bu kanunun adı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu şeklinde değiştirilmiştir.) devlet memurlarının toplu görüşme haklarını kullanmalarını düzenleyen şartları ortaya koymuştur (Semiha Ayhan Yundan [1. B.], B. No: 2018/27682, 4/10/2023, § 42).

8. 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle Türkiye'de kamu görevlilerine toplu sözleşme hakkı verilmiştir. Böylece ülke tarihinde ilk defa 2012 yılında kamu görevlileri mali ve sosyal haklarını müzakere etmeye başlamıştır.

B. Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti

9. Kanunu'nun 4688 sayılı "Toplu sözleşmenin tarafları ve imza yetkisi" başlıklı 29. maddesinde toplu sözleşmelere kamu idaresi ve kamu görevlileri adına kimlerin katılacağı düzenlenmiştir.

10. Mezkûr maddenin üçüncü fıkrasında kamu görevlileri adına toplu sözleşmeye katılacak konfederasyonların belirlenmesinde bağlı sendikaların üye sayılarının esas alınacağı belirtilmiştir. Bu maddeye göre bağlı sendikaların üye sayıları temel alınmak şartıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sıradaki konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci kamu görevlileri sendikaları heyetine katılacaktır.

C. Başvuruya İlişkin Olay ve Olgular

11. Başvurucu, kamu iş kollarında örgütlü on sendikanın bir araya gelmesiyle oluşan bir kamu görevlileri konfederasyonudur. Başvurucu Konfederasyonu oluşturan sendikalar BÜRO-İŞ, EĞİTİM İŞ, ENERJİ-İŞ, TARIM ORMAN-İŞ, GENEL SAĞLIK İŞ, KÜLTÜR SANAT-İŞ, TAPU ÇEVRE YOL-İŞ, TÜM YEREL SEN, ULAŞIM-İŞ, GÜVEN HABER SEN'dir.

12. Başvurucu; Birleşik Kamu İşgörenleri Sendikaları Konfederasyonu (BİRLEŞİK KAMU-İŞ) 62.248 üye sayısı ile en fazla üyesi bulunan dördüncü konfederasyon olduğunu, üyelerinin özgür pazarlık imkânını serbestçe kullanabilmeleri için toplu sözleşme görüşmelerine resmî yolla davet edilerek katılımının ve temsilinin sağlanmasını talep etmiştir. Başvurucunun talebi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının 17/7/2017 tarihli işlemi ile Devlet Personel

Başkanlığına gönderilmiştir. Devlet Personel Başkanlığı başvurucunun talebini 26/7/2017 tarihli işlemiyle reddetmiştir. Başvurucu, bu işlemlerin iptali talebiyle dava açmış; açtığı davada, kamu görevlileri adına toplu görüşmelere hangi konfederasyonların katılacağını düzenleyen 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesinin üçüncü fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüş ve iptali için itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulmasını talep etmiştir.

13. Ankara 9. İdare Mahkemesinin (Mahkeme) 31/5/2018 tarihli kararıyla davanın reddine karar verilmiştir. Kararda, öncelikle başvurucunun Anayasa'ya aykırılık iddiası değerlendirilmiş ve iddianın ciddi görülmediği belirtilmiştir. Bunun gerekçesi olarak kararda; 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesinin üçüncü fıkrasının özgür pazarlık yapma ilkesini zedelemediği, kamu görevlilerini üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan sendikaya üye olmaya zorlayıcı mahiyet arz etmediği, sendika ve konfederasyonların yasal mevzuat çerçevesinde üye sayılarını artırma olanaklarının her zaman var olduğu ve iptali istenen düzenlemeden yararlanma imkânlarının sonlanmadığı ifade edilmiştir.

14. Mahkeme kararının davanın reddine ilişkin gerekçesinde ise bağlı sendikaların toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilcinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmasının 4688 sayılı Kanun'un emredici hükmü olduğu 5/7/2017 tarihli ve 30115 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu Gereğince Kamu Görevlileri Sendikaları ile Konfederasyonların Üye Sayılarına İlişkin 2017 Temmuz İstatistikleri Hakkında Tebliğ'e (Tebliğ) göre başvurucu konfederasyonun 62.248 üye sayısıyla 4. sırada yer aldığı, dolayısıyla toplu sözleşme görüşmelerinde temsil edilme hakkını elde edemediği belirtilmiştir.

15. Başvurucu, bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesinin (Bölge İdare Mahkemesi) 23/1/2019 tarihli kararıyla başvurucunun istinaf talebi reddedilerek mahkeme kararı kesinleşmiştir.

16. Başvurucu, nihai kararı 1/3/2019 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

17. 4688 sayılı Kanun'un 6289 sayılı Kanun'la değiştirilen "Amaç" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve meslekî hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için oluşturdukları sendika ve konfederasyonların kuruluşu, organları, yetkileri ve faaliyetleri ile sendika ve konfederasyonlarda görev alacak kamu görevlilerinin hak ve sorumluluklarını belirlemek ve toplu sözleşme yapılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."

18. 4688 sayılı Kanun'un 6289 sayılı Kanun'la değiştirilen "Sendika ve konfederasyonların yetki ve faaliyetleri" başlıklı 19. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...

Sendika ve konfederasyonlar kuruluş amaçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeterek aşağıdaki faaliyetlerde bulunabilirler:

a) Genel olarak kamu personelinin hak ve ödevleri, çalışma koşulları, yükümlülükleri, iş

güvenlikleri ile sağlık koşullarının geliştirilmesi konularında görüş bildirmek ve toplu sözleşmenin uygulanmasını izlemek üzere yapılacak çalışmalara temsilciler göndermek.

b) Devlet personel mevzuatında kamu görevlilerinin temsilini öngören çeşitli kurullara temsilci göndermek.

c) Verimlilik araştırmaları yapmak, sonuçlarla ilgili raporlar düzenlemek, önerilerde bulunmak ve işverenlerle bu konularda ortak çalışmalar yapmak.

d) Üyelerin mesleki yeterliliklerinin artırılması ve sorunlarının çözülmesi ile sendikal faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik kurs, seminer ve sosyal amaçlı toplantılar düzenlemek, bilimsel çalışmalar yapmak ve yayınlarda bulunmak.

e) Üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri ile personel hukukunu ilgilendiren konularda ilgili kurumlara ve yetkili makamlara sunulmak üzere çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek.

f) Üyelerin idare ile ilgili doğacak ihtilaflarında, ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını, her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek, dava açmak ve bu nedenle açılan davalarda taraf olmak.

g) Üyeleri ve ailelerinin yararlanmaları için hizmet amacıyla, eğitim ve sağlık tesisleri, dinlenme yerleri, misafirhane, spor alanları ve benzeri yerler ile kitaplık, kreş, yuva ve huzur evleri, yardımlaşma sandıkları kurmak ve yönetmek ile herhangi bir bağışta bulunmamak kaydı ile üyeleri için kooperatifler kurulmasına yardım etmek ve nakit mevcudunun yüzde onundan fazla olmamak kaydıyla bu kooperatiflere kredi vermek.

..."

19. 4688 sayılı Kanun'un 6289 sayılı Kanun'la değiştirilen "Toplu sözleşmenin kapsamı" başlıklı 28. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Toplu sözleşme; kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını düzenleyen mevcut mevzuat hükümleri dikkate alınarak kamu görevlilerine uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, ek ödeme, toplu sözleşme ikramiyesi, fazla çalışma ücreti, harcırah, ikramiye, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ve diğer mali ve sosyal hakları kapsar."

20. 4688 sayılı Kanun'un 6289 sayılı Kanun'la değiştirilen "Toplu sözleşmenin tarafları ve imza yetkisi" başlıklı 29. maddesinin (3) ve (4) numaralı fıkraları şöyledir:

"Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti, bağlı sendikaların toplam üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan konfederasyonun Heyet Başkanı olarak belirleyeceği bir temsilci ile her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek birer temsilci, bağlı sendikaların üye sayıları esas alınmak kaydıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci olmak üzere onbeş üyeden oluşur. Heyet Başkanı ve temsilciler, toplu sözleşme görüşmelerinin başlamasından onbeş gün önce konfederasyonlar tarafından Devlet Personel Başkanlığına bildirilir. Heyet Başkanlığı sıfatını haiz konfederasyon temsilcisinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması veya görüşmelerden çekilmesi halinde Heyet Başkanlığı yetkisi, en çok üyeye sahip ikinci sırada bulunan konfederasyon temsilcisi tarafından kullanılır. Her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri

sendikaları tarafından belirlenecek temsilcinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması veya görüşmelerden çekilmesi halinde aynı hizmet kolunda en fazla üyeye sahip ikinci sırada bulunan kamu görevlileri sendikası temsilcisi Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetine dahil edilir.

Toplu sözleşmeyi imzalamaya kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti Başkanı, kamu görevlileri adına sözleşmenin kamu görevlilerinin geneline yönelik bölümü için Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti Başkanı ve hizmet kollarına yönelik bölümleri için ilgili sendika temsilcisi yetkilidir."

21. 4688 sayılı Kanun'un 6289 sayılı Kanun'la değiştirilen "Üye sayılarının tespiti" başlıklı 30. maddesi şöyledir:

"Sendika ve konfederasyonların üye sayılarının belirlenmesinde aşağıdaki esaslar uygulanır:

a) Kurumlarca yapılacak tespit;

Tespite ilişkin toplantıya kurumun işveren vekili ile tahakkuk memuru veya mali hizmetler birimi yetkilisi ve kurumun hizmet kolunda faaliyette bulunan sendikalardan birer temsilci katılır. Toplantı her yıl 15 mayıs tarihinden sonra beş iş günü içerisinde kurumca belirlenerek sendikalara bildirilen yer ve günde yapılır.

Bu Kanuna tâbi olarak kurumda çalışan kamu görevlilerinin, 15 mayıs tarihi itibarıyla listesi ile üyelerinden aidat kesintisi yapılan sendikaların üyelerini gösterir liste, toplantıya katılanlarca değerlendirilir. Bu değerlendirmeden sonra, toplam kamu görevlisi sayısı ile sendika üyesi kamu görevlilerinin sendikalara göre toplam sayılarını belirten tutanak toplantıya katılan taraflarca imzalanır. İmzalı tutanak, kamu işvereni ve sendikalarca mayıs ayının son iş gününe kadar Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderilir.

Kurumların taşra teşkilatları, yukarıdaki esaslara göre tarafların katılımı ile yapılacak toplantı neticesinde düzenlenecek tutanakları kurum merkezinde yapılacak tespitte değerlendirilmek üzere 15 mayıs tarihini takip eden iki iş günü içerisinde kurum merkezine gönderirler. Bu tutanaklar kurum merkezinde tarafların katılımı ile tek tutanak haline getirilir.

b) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca kurumlardan ve sendikalardan gelen müşterek imzalı listeler üzerinden yapılacak tespit;

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kurumlarda çalışan toplam kamu görevlisi sayısı ile sendikalar itibarıyla üyelik kesintisi yapılan üye sayılarını dikkate alarak her yıl 15 mayıs tarihi itibarıyla hizmet kollarındaki bütün kamu görevlileri sayısı ile hizmet kolundaki sendikaların üye sayılarını tespit eder. Buna göre … kamu görevlileri sendikaları ile konfederasyonların toplam üye sayısını belirler ve sonuçları her yıl temmuz ayının ilk haftasında Resmî Gazetede yayımlar.

Sonuçların yayımı tarihinden itibaren beş işgünü içinde kamu görevlileri sendikaları ile konfederasyonlarının üye sayılarının yanlışlığı iddiasıyla sendika ve konfederasyonlarca Ankara İş Mahkemesine itiraz edilebilir. Mahkeme itirazı onbeş gün içinde karara bağlar."

B. Uluslararası Hukuk

1. Uluslararası Sözleşmeler

22. 8/8/1951 tarihli ve 5834 sayılı Teşkilatlanma ve Kolektif Müzakere Hakkı Prensiplerinin

Müteallik 98 Numaralı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesinin Onanması Hakkında Kanun'la onaylanarak 14/8/1951 tarihinde yürürlüğe giren Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 98 No.lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Sözleşmesi'nin ilgili maddeleri şöyledir:

"Madde 1: İşçiler çalışma hususunda sendika hürriyetine halel getirmeye matuf her türlü fark gözetici harekete karşı tam bir himayeden faydalanacaktır.

Böyle bir himaye bilhassa,

Bir işçinin çalıştırılmasını, bir sendikaya girmemesi veya bir sendikadan çıkması şartına tabi kılmak;

Bir sendikaya üye olması yahut çalışma saatleri dışında veya işverenin muvafakatı ile çalışma saatlerinde sendika faaliyetlerine iştirak etmesinden dolayı bir işçiyi işinden çıkarmak veya başka suretle onu izrar etmek; maksatları güden hareketlere mütaallik hususlarda uygulanacaktır.

Madde 2: İşçi ve işveren teşekkülleri, gerek doğrudan doğruya, gerek mümessilleri veya üyeleri vasıtasıyla birbirlerinin kuruluşları, işleyişleri ve idarelerini müdahalede bulunmalarına karşı gerekli surette himaye edileceklerdir.

Bilhassa işçi teşekküllerini bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kontrolüne tabi kılmaya, bir işverenin veya bir işveren teşekkülünün kendi nüfuzu altına alınmış işçi teşekkülleri ihdasını tahrik etmeye veya işçi teşekküllerinin mali yollarla veya başka bir şekilde desteklemeye matuf tedbirler, bu maddedeki manası ile müdahale hareketlerinden sayılır.

...

Madde 4: Çalışma şartlarını kollektif mukavelelerle tanzim etmek üzere işverenler veya işveren teşekkülleriyle işçi teşekkülleri arasında ihtiyari müzakere usulünden faydalanılmasını ve bu usülün tam bir surette geliştirilmesini teşvik etmek ve gerçekleştirmek için lüzumu halinde milli şartlara uygun tedbirler alınacaktır."

23. 25/11/1992 tarihli ve 3847 sayılı Sendika Özgürlüğüne ve Örgütlenme Hakkının Korunmasına İlişkin 87 Sayılı Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'la onaylanarak 12/7/1993 tarihinde yürürlüğe giren ILO 87 No.lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 2:

Çalışanlar ve işverenler herhangi bir ayırım yapılmaksızın önceden izin almadan istedikleri kuruluşları kurmak ve yalnız bu kuruluşların tüzüklerine uymak koşulu ile bunlara üye olmak hakkına sahiptirler.

Madde 3:

Çalışanların ve işverenlerin örgütleri tüzük ve iç yönetmeliklerini düzenlemek, temsilcilerini serbestçe seçmek, yönetim ve etkinliklerini düzenlemek ve iş programlarını belirlemek hakkına sahiptirler.

Kamu makamları bu hakkı sınırlayacak veya bu hakkın yasaya uygun şekilde kullanılmasına engel olacak nitelikte her türlü müdahaleden sakınmalıdırlar.

...

Madde 5:

Çalışanların ve işverenlerin örgütler, federasyon ve konfederasyon kurma ve bunlara üye olma ve her örgüt, federasyon veya konfederasyon, uluslararası çalışanlar ve işverenler örgütlerine katılma haklarına sahiptirler.

Madde 6:

Yukarıda yazılı 2,3 ve 4'üncü maddeler hükümleri çalışanların ve işverenlerin örgütlerinin federasyon ve konfederasyonları hakkında uygulanır.

...

Madde 10:

Bu sözleşmede 'örgüt' terimi, çalışanların veya işverenlerin çıkarlarına hizmet ve bu çıkarları savunma amacını güden çalışanların ve işverenlerin her türlü kuruluşunu ifade eder.

Madde 11:

Hakkında bu sözleşmenin yürürlükte bulunduğu Uluslararası Çalışma Örgütünün her üyesi, çalışanların ve işverenlerin örgütleme hakkını serbestçe kullanmalarını sağlamak amacıyla gerekli ve uygun bütün önlemleri almakla yükümlüdür."

24. 25/11/1992 tarihli ve 3848 sayılı Kamu Hizmetinde Örgütlenme Hakkının Korunmasına ve İstihdam Koşullarının Belirlenmesi Yöntemlerine İlişkin 151 Sayılı Sözleşmenin Uygun Bulunduğuna Dair Kanun'la onaylanarak 12/7/1993 tarihinde yürürlüğe giren ILO 151 No.lu Çalışma İlişkileri (Kamu Hizmeti) Sözleşmesi'nin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 1:

Bu Sözleşme, diğer uluslararası çalışma sözleşmelerinde bu kesime uygulanabilecek daha elverişli hükümler bulunmadığı durumlarda kamu makamlarınca çalıştırılan herkese uygulanır.

Bu Sözleşmede öngörülen güvencelerin, görevleri izlenecek politikaları belirleme ve yönetim işleri kabul edilen üst düzey görevlilere veya çok gizli nitelikte görevler ifa edenlere hangi ölçüde uygulanacağı ulusal yasalarla belirlenecektir.

...

Madde 4:

Kamu görevlileri, çalıştırılmaları konusunda sendikalaşma özgürlüğüne halel getirecek her türlü ayrımcılığa karşı yeterli korumadan yararlanacaklardır.

Böyle bir koruma, özellikle aşağıdaki amaçlara yönelik tasarruflara karşı uygulanacaktır:

Kamu görevlilerinin çalıştırılmalarını, bir kamu görevlileri örgütüne katılmama veya üyelikten ayrılma koşuluna bağlamak,

Bir kamu görevlisini, bir kamu görevlileri örgütüne üyeliği veya böyle bir örgütün normal faaliyetlerine katılması nedenleriyle işten çıkarmak veya ona zarar vermek.

Madde 5:

Kamu görevlileri örgütleri, kamu makamlarından tamamen bağımsız olacaklardır.

Kamu görevlileri örgütleri kuruluş, işleyiş veya yönetimlerinde kamu makamlarının her türlü müdahalesine karşı yeterli korumadan yararlanacaklardır.

Bir kamu makamının tahakkümü altında kamu görevlileri örgütlerinin kuruluşunu geliştirmeye veya kamu görevlileri örgütlerini bir kamu makamının kontrolü altında tutmak amacıyla mali veya diğer biçimlerde desteklemeye yönelik önlemler bu madde bakımından müdahaleci faaliyetler olarak kabul edilecektir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

25. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) Demir ve Baykara /Türkiye (B. No: 34503/97, 12/11/2008, § 154) başvurusunun ilgili kısmı şöyledir:

"... Sonuç olarak, AİHM, hem uluslararası hem de ulusal alanda çalışma kanunundaki gelişmeleri ve Sözleşmeci devletlerin bu konulardaki uygulamalarını dikkate alarak, işverenle toplu görüşme yapma hakkının, esas itibariyle, 11. maddede ortaya konan 'çıkarlarını korumak için sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak hakkının' temel unsurlarından biri haline geldiğini ve devletlerin sistemlerini, gerekli gördükleri takdirde temsilci sendikalara özel statü tanıyacak şekilde, düzenlemekte serbest olduklarını değerlendirmiştir. Bu hakların kullanılmasında AİHS'nin 11/2 maddesi anlamı dahilinde 'devletin idare mekanizmasında görevli olanlar' - ancak somut davada başvuranlar bu sınıflandırmaya dahil değildir -üzerinde uygulanması gerekebilecek 'meşru sınırlamalar' saklı kalmak kaydıyla, çok özel durumlar dışında, diğer çalışanlar gibi devlet memurları da bu haklardan yararlanmalıdırlar."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

26. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

27. Başvurucu; bir sendikanın esas işlevini yerine getirebilmesi için toplu sözleşme görüşmelerine katılması ve özgür pazarlık ilkesi gereği üyelerini burada temsil etmesinin şart olduğunu, ILO Sözleşmesi ile Avrupa Sosyal Şartı'ndaki ilgili kuralların ve AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihadının da bu yönde olduğunu ileri sürerek sendika hakkının, sendikal faaliyette bulunma hakkının, toplu sözleşme hakkının ve grev hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca toplu sözleşme görüşmelerine katılamamasının dayanağı olarak 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesinin öngörülebilir olmadığını, hükûmete yakın konfederasyonların toplu sözleşme görüşmesine katıldığını, bu maddeye ilişkin Anayasa'ya aykırılık iddiasının Mahkeme tarafından değerlendirilmediğini, Bölge İdare Mahkemesi kararında da iddialarının karşılanmadığını ileri sürerek eşitlik ilkesinin, hak arama özgürlüğünün ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. Bakanlık görüşünde; başvurucunun mevzuatı uygulayan idarenin işlemine karşı sendika hakkının ihlal edildiğine yönelik iddialarının temellendirilmemiş şikâyet niteliğinde olup olmadığı hususunun yapılacak değerlendirmede gözönünde bulundurulması gerektiği ileri sürülmüştür. Ayrıca başvuru konusu idari işlemin gayesinin sendika hakkının, amacına uygun olarak kullanılmasını sağlamak olduğu, anılan hakkın kullanılmasına kamu makamlarının keyfî müdahalesinin olmadığı, derece mahkemelerinin kararlarında dayandıkları gerekçelerin sendika hakkını kısıtlama bakımından demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülülük ilkesine uygun olduğunun inandırıcı bir şekilde ortaya konulduğu,

emredici düzenlemelerin zorlayıcı bir toplumsal ihtiyaca işaret ettiği bu zorlayıcı nedenin de inandırıcı biçimde ve açıklıkla ortaya konulduğu belirtilmiştir.

29. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

B. Değerlendirme

30. Anayasa'nın “Sendika kurma hakkı” başlıklı 51. maddesinin ilk üç fıkrası şöyledir:

“Çalışanlar ve işverenler, üyelerinin çalışma ilişkilerinde, ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için önceden izin almaksızın sendikalar ve üst kuruluşlar kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten serbestçe çekilme haklarına sahiptir. Hiç kimse bir sendikaya üye olmaya ya da üyelikten ayrılmaya zorlanamaz.

Sendika kurma hakkı ancak, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâk ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebepleriyle ve kanunla sınırlanabilir.

Sendika kurma hakkının kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunda gösterilir”

31. 7/5/2010 tarihli ve 5982 sayılı Kanun ile yapılan Anayasa değişikliği sonrası Anayasa’nın “Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı” başlıklı 53. maddesinin üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkraları şöyledir:

“Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler.

Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurabilir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.

Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğü, toplu sözleşme hükümlerinin emeklilere yansıtılması, Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.”

32. Başvurucu, toplu sözleşme görüşmelerine katılma talebinin reddedilmesi nedeniyle sendika hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa'nın 51. maddesinde çalışanlar ve işverenlerin üyelerinin çalışma ilişkilerinde ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek için sendika kurma hakkına sahip olduğu düzenlenmiştir. Sendika hakkı örgütlenme özgürlüğünün bir parçasını oluşturmaktadır. Bu hak, mensuplarının menfaatlerini korumak üzere yapılan sendikal faaliyetlere izin verilmesini de gerektirir. Bu çerçevede her ne kadar ayrı bir hak grubu teşkil etmese de toplu sözleşme hakkı, üyelerinin menfaatlerini korumak için sendikaların kullanabileceği en önemli yollardandır (benzer değerlendirmeler için bkz. Kristal-İş Sendikası [GK], B. No: 2014/12166, 2/7/2015, § 27; Birleşik Metal İşçileri Sendikası [2. B.], B. No: 2015/14862, 9/5/2018, § 21). Öte yandan Anayasa'nın 53. maddesinde memurlar ve diğer kamu görevlilerinin ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu sözleşme yapma hakkına sahip oldukları belirlenmiştir. O hâlde başvurucunun tüm iddiaları Anayasa'nın "Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı" başlıklı 53. maddesi ışığında ve Anayasa'nın "Sendika kurma hakkı" başlıklı 51. maddesi kapsamında ele alınmalıdır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

33. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

34. Anayasa’nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkı, demokratik toplumun temeli olan örgütlenme özgürlüğünün bir parçasıdır. Örgütlenme özgürlüğü, bireylerin kendi menfaatlerini korumak için kolektif oluşumlar meydana getirerek bir araya gelebilme özgürlüğüdür. Bu özgürlük bireylere siyasal, kültürel, sosyal ve ekonomik amaçlarını topluluk hâlinde gerçekleştirme imkânı sağlar (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

35. Örgütlenme özgürlüğü, içinde temel iki hak barındırır: Bunlardan biri örgütün varlığı ve işleyişinin korunmasıdır. Diğeri ise bireyin örgüt içinde faaliyette bulunma ve örgütle ilişki kurma özgürlüğüdür. İstihdam alanında kendi üyelerinin menfaatlerinin korunmasını amaçlayan örgütler olan sendikalar, örgütlenme özgürlüğünün önemli bir parçasıdır. Dolayısıyla sendika hakkı da çalışanların bireysel ve ortak çıkarlarını korumak amacıyla bir araya gelerek örgütlenebilme serbestîsini gerektirmekte ve bu niteliğiyle bağımsız bir hak değil örgütlenme özgürlüğünün bir şekli veya özel bir yönü olarak görülmektedir. Demokrasilerde böyle bir örgüt, devlet tarafından saygı gösterilmesi ve korunması gereken temel haklara sahiptir (Tayfun Cengiz [2. B.], B. No: 2013/8463, 18/9/2014, § 31).

36. Anayasa'nın 51. maddesinde düzenlenen sendika hakkı, hakkın etkin bir şekilde kullanılması bağlamında devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklemektedir. Kamu görevlileri sendikaları açısından sendika hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüklerden biri de sendikaların üye sayılarının tespitidir. Bu tespit, kamu görevlilerinin sendikalaşma konusundaki tercihlerini ve her sendikayla birlikte hareket eden kamu görevlisi sayısını yani sendikanın arkasındaki gücü göstermektedir. Sendika üye sayılarının tespiti, sendikaların kamu görevlilerinin mali ve sosyal hak talepleri konusunda ileri sürdüğü görüşlerinin arkasındaki örgütlü desteği göstermesi açısından önemlidir. Dahası bu tespit esas alınarak yapılacak düzenlemeler ile toplu pazarlık gücünün artırılması ve sendika hakkının etkin bir şekilde kullanılması temin edilebilir (bkz. §§ 44,45). Nitekim 4688 sayılı Kanun'un 30. maddesinde toplu sözleşme görüşmelerinde esas alınacak sendika ve konfederasyonların üye sayılarının ne şekilde belirleneceği detaylı şekilde düzenlenmiştir.

b. 2018-2019 Toplu Sözleşme Görüşmelerinde Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetinin Teşekkülü

37. Toplu sözleşme görüşmesinin tarafları 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddenin üçüncü fıkrasına göre kamu görevlileri sendikaları heyeti on beş üyeden oluşmakta olup en fazla üyeye sahip konfederasyonun belirleyeceği bir temsilci heyet başkanı olacaktır. Bu heyetin on bir üyesi, her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikalarının belirleyeceği temsilcilerden oluşacaktır. Kalan üç üye ise üye sayısı itibarıyla ilk üç sıradaki konfederasyonlar tarafından belirlenecektir.

38. 2017 yılının Temmuz ayında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından yayımlanan Tebliğ'e göre en fazla üyeye sahip ilk dört konfederasyonun sırasıyla 997.089 üye sayısıyla Memur Sendikaları Konfederasyonu (MEMUR-SEN), 395.250 üye sayısıyla Türkiye Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonu (TÜRKİYE KAMU-SEN), 167.403 üye

sayısıyla Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK) ve 64.248 üye sayısıyla başvurucu Birleşik Kamu-İş Konfederasyonu olduğu görülmektedir. Buna göre sendikalı kamu görevlilerinin yaklaşık %92'sinin ilk üç konfederasyondan birine üye olduğu görülmektedir.

c. Somut Olay

39. Başvurucunun üye sayısı itibarıyla ilk üç konfederasyondan biri olduğuna ilişkin bir iddiası yoktur. Bununla birlikte başvurucu, üyelerini temsilen toplu görüşmelere katılamamasının dayanağı olan kanun hükmünün Anayasa'ya ve uluslararası sözleşmelere aykırı olduğunu ileri sürmektedir.

i. Müdahalenin Varlığı

40. Başvurucunun üye sayısı itibarıyla ilk üç sırada bulunan konfederasyondan biri olmadığı gerekçesiyle toplu sözleşme görüşmelerine katılma talebi kabul edilmemiştir. Toplu sözleşme görüşmelerine katılmanın sendika hakkına mündemiç önemli bir kazanım olduğu dikkate alındığında söz konusu kararla başvurucunun sendika hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu kabul edilmelidir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

41. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı müddetçe Anayasa’nın 51. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa’nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.”

42. Toplu sözleşmede kamu görevlilerinin kimlerden teşekkül edeceğinin belirlenmesi suretiyle sendika hakkına yapılan müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen ilkelere uygun olması gerekir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa’nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa’nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk şartlarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

43. Başvurucunun sendika hakkına yapılan müdahalenin dayanağı toplu sözleşme görüşmelerine kamu görevlileri adına katılan kamu görevlileri sendikaları heyetinde üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyon tarafından belirlenecek temsilcilerin yer alacağına ilişkin olan 4688 sayılı Kanun’un 29. maddesinin (3) numaralı fıkrasıdır. Başvurucunun en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyon arasında olmaması sebebiyle toplu sözleşme görüşmelerine katılma talebi mezkûr kanun maddesi gerekçe gösterilerek reddedilmiştir. Söz konusu kural 12/7/2001 tarihli ve 24460 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanmış ve bu tarihten 30 gün sonra yürürlüğe girmiştir. 4688 sayılı Kanun'un 30. maddesinde sendika ve konfederasyonların üye sayılarının belirlenmesine, yayımlanmasına ve yayımlanan sonuçlara itiraza ilişkin sürecin ayrıntılı olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu hususlar dikkate alındığında müdahalenin dayanağı olan kuralın ulaşılabilir, belirli ve öngörülebilir mahiyette olduğu açıktır. Bununla birlikte başvurucunun iddialarının temelini söz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu iddiası oluşturmaktadır. Başvurucunun bu iddialarının demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk

incelemesinde ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

(2) Meşru Amaç

44. Anayasa'nın 53. maddesinin son fıkrasında toplu sözleşme hakkının kapsamının, istisnalarının, toplu sözleşmeden yararlanacakların, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğünün kanunla düzenleneceği belirtilmekle birlikte bu hakkın sınırlama sebeplerine yer verilmemiştir. Ancak toplu sözleşme hakkı, sendika hakkının bir unsuru olarak görüldüğünden, Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında sendika hakkı için öngörülen sınırlama nedenlerinin toplu sözleşme hakkı yönünden de geçerli olduğunun kabulü gerekir. Buna göre toplu sözleşme hakkının, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlak ile başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerine dayanılarak kanunla sınırlanması mümkündür (AYM, E.2013/1, K.2014/161, 22/10/2014, § 301).

45. Kamu görevlileri sendikaları heyetine katılacak konfederasyon temsilcilerinin en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyonun belirleyeceği temsilcilerle sınırlandırılması, toplu sözleşme imzalama sürecinde kamu görevlilerinin daha güçlü temsil edilmeleri amacına dayanmaktadır (iş kolu barajı konusunda benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2013/1, K.2014/161, 22/10/2014, § 303 ; AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Bu durumda toplu sözleşme görüşmelerine katılacak konfederasyon sayısının sınırlandırılmasında daha güçlü örgütlü desteğin temininde menfaati bulunan kamu görevlilerinin haklarının korunması amacı bulunduğu anlaşılmıştır. Bu yönüyle bakıldığında toplu sözleşme görüşmelerine kamu görevlilerini temsilen katılacak konfederasyonların en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyonla sınırlandırılmasının Anayasa'nın 51. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan sınırlama sebeplerinden başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı söylenebilir.

(3) Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(a) Genel İlkeler

46. Anayasa Mahkemesi demokratik toplum düzeninin gerekleri ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır (sendikalarla ilgili olarak bkz. Kristal-İş Sendikası §§ 53, 70, 74; Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve diğerleri [GK], B. No: 2014/920, 25/5/2017, § 73; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, §§ 42, 43; derneklerle ilgili olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç [1. B.], B. No: 2014/4711, 22/2/2017, § 45). Temel hak ve özgürlüklere yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir.

47. Buna göre sendika hakkına yapılan bir müdahale, zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamıyorsa ya da zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamakla birlikte orantılı değilse demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun bir müdahale olarak değerlendirilemez (benzer değerlendirmeler için bkz. Ahmet Parmaksız [GK], B. No: 2017/29263, 22/5/2019, § 80; Birleşik Metal İşçileri Sendikası, § 43; Kristal-İş Sendikası, § 70). O hâlde sendika hakkına yargısal veya idari bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin sürekliliği için zorunlu olup olmadığına, bu bağlamda toplumsal bir ihtiyaç baskısını karşılayıp karşılamadığına ve sınırlamanın izlenen amaçlarla orantılılığına bakmak gerekir.

(b) Somut Olayın Değerlendirilmesi

48. Somut olayda başvurucunun temel iddiası toplu sözleşme görüşmelerine kamu görevlileri adına katılan kamu görevlileri sendikaları heyetinde yer alacak konfederasyon temsilcilerinin en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyonun belirleyeceği temsilcilerle sınırlandırılmasına ilişkin olan 4688 sayılı Kanun'un 29. maddesinin (3) numaralı fıkrasının Anayasa'ya aykırı olmasıdır. Yargılama mercileri Anayasa'ya aykırılık iddiasının ciddi olmadığına, bu kurala dayanılarak tesis edilen işlemde de hukuka aykırılık bulunmadığına karar vermiştir (bkz. §§ 13-15). Başvurucunun söz konusu iddiası da bu başlık altında incelenecektir (bkz. § 43).

49. Sendika hakkı temel olarak sendika kurma ve sendikaya üye olma hakkı, bir sendikanın üyeleri adına işveren tarafının kendisini dinlemesini talep etme hakkı ve ilke olarak işveren tarafıyla toplu pazarlık hakkını içerir. Toplu pazarlık hakkı, toplu sözleşme özerkliğini de kapsayan bir haktır. Toplu sözleşme hakkı ise çalışanlara üyesi bulundukları sendikalar aracığıyla işverenle karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını, çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla görüşme ve anlaşma yapabilme yetkisi tanır (Semiha Ayhan Yundan, [1. B.], B. No: 2018/27682, 4/10/2023, § 44). Eldeki başvuruda başvurucu Konfederasyonun 2017 yılında en fazla üyeye sahip dördüncü konfederasyon olduğu hususunda bir tartışma bulunmamaktadır. Başvurucu, bu konumu itibarıyla toplu sözleşme görüşmelerine katılamamasından, diğer bir ifadeyle toplu sözleşme görüşmelerine katılımın en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyonla sınırlı tutulmasından şikâyet etmektedir.

50. Toplu sözleşme hakkı; çalışanlara üyesi bulundukları sendikalar aracığıyla işverenle karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla görüşme ve anlaşma yapabilme yetkisi tanıyan sendikal bir haktır (AYM, E.2013/1, K.2014/161, 22/10/2014, § 304). Toplu sözleşme görüşmelerine kamu görevlilerini temsilen kimlerin katılacağı kanunla düzenlenmiştir. Bununla birlikte toplu sözleşme hakkı sendika özgürlüğünün önemli bir parçasını oluştursa da sendikal özgürlükler toplu sözleşme hakkından ibaret olmayıp bunun dışında başka araçlar da bulunmaktadır (işçi sendikaları açısından benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

51. Anayasa'nın 51. maddesinin birinci fıkrasında, sendikaların çalışanların ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak ve geliştirmek amacıyla faaliyet gösterecekleri ifade edilmiş ancak hangi araçlarla bu amacı gerçekleştirecekleri hususunda herhangi bir belirlemeye gidilmemiştir. Dolayısıyla tüm sendikalara toplu sözleşme hakkı tanınmasının çalışanların ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerinin korunması amacı bakımından zorunluluk taşıdığı söylenemez (benzer değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). Bu itibarla kanun koyucunun toplu sözleşme görüşmelerine en yüksek temsil gücüne sahip ilk üç konfederasyona katılma hakkı tanıma şeklinde kullandığı takdirin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerinin korunması amacına hizmet ettiği görülmektedir. Bu takdir kapsamında on beş kişilik kamu görevlileri sendikaları heyetinin üç üyesinin en fazla üyeye sahip konfederasyonların belirleyeceği temsilciler olacağı düzenlenmiştir. Bu şekilde bir sınırlamaya gidilmesinin kamu çalışanlarının toplu pazarlıktaki gücünü artırmak amacını gerçekleştirdiği de açıktır (bkz. § 45). Dolayısıyla başvurucunun sendika hakkına yapılan müdahalenin zorunlu sosyal ihtiyacı karşıladığı değerlendirilmiştir.

52. Müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu ölçütüne ilişkin olarak değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise başvurucunun sendika hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilip gözetilmediği yani müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

53. AİHM de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin örgütlenme özgürlüğünü düzenleyen 11. maddesinin birinci fıkrasında geçen “çıkarlarını korumak amacıyla” başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma kavramının sendikalara danışılma/dinlenilme hakkını tanıdığı biçiminde yorumlamakta ve toplu görüşmeyi, danışılma hakkının araçlarından biri olarak görmektedir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015). AİHM, her sendikanın toplu sözleşme yetkisine sahip olmasının bir zorunluluk olmadığını, taraf devletlerin gerekli gördükleri takdirde temsilci sendikalara özel statü tanıyacak şekilde düzenleme yapabileceklerini kabul etmektedir (Demir ve Baykara/Türkiye, § 154).

54. ILO denetim organları da AİHM içtihatlarına paralel bir şekilde “en çok temsil gücüne sahip örgütlere” mevzuat yoluyla bazı ayrıcalıklar tanınabileceğini kabul etmekte ancak çoğunluğu sağlayamayan sendikaların da üyelerinin çıkarlarını koruma yönünden işlevsiz kalmaması, toplu pazarlığa katılamasalar da en azından üyelerin hak ve çıkarlarını dile getirip bireysel şikâyet ve başvurularda üyelerini temsilen hareket edebilmeleri gerektiğini ifade etmektedir (AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

55. Bu itibarla müdahalenin orantılı olup olmadığı değerlendirilirken toplu sözleşme görüşmelerine katılamayan konfederasyonların danışılma haklarını kullanacak araçlara sahip olup olmadıklarının da gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Bunun için toplu sözleşme görüşmelerine katılamayan konfederasyonların sendikal haklarının başka suretle dengelenip dengelenmediğine de bakılması gerekir.

56. 4688 sayılı Kanun’un 19. maddesinde, sendika ve konfederasyonların yetkileri düzenlenmiştir (bkz. §18). Bu maddede sayılan yetkiler arasında; üyelerin ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatleri ile personel hukukunu ilgilendiren konularda ilgili kurumlara ve yetkili makamlara sunulmak üzere çalışmalar yapmak ve öneriler getirmek, üyelerin idareyle ilgili doğacak ihtilaflarında ortak hak ve menfaatlerinin izlenmesinde veya hukuki yardım gerekliliğinin ortaya çıkması durumunda üyelerini veya mirasçılarını her düzeyde ve derecedeki yönetim ve yargı organları önünde temsil etmek veya ettirmek bulunmaktadır. Buna göre üye sayısı itibarıyla ilk üç sırada yer alamayan konfederasyonlar, toplu sözleşme yapma imkânından mahrum kalmakta iseler de ILO denetim organlarınca altı çizilen ve sendikal faaliyetin asgari içeriğini oluşturan, üyelerin hak ve çıkarlarını dile getirme ve bireysel şikâyet ve başvurularda üyelerini temsilen hareket edebilme olanağına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle toplu sözleşme görüşmelerine katılma hakkı elde edemeyen konfederasyonlar, üyelerinin ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerinin korunmasını temin edecek araçlardan tamamen yoksun bırakılmamışlardır (benzer yöndeki tespit için bkz. AYM, E.2014/177, K.2015/49, 14/5/2015).

57. Öte yandan başvurucu konfederasyonun üyelerinin de toplu sözleşmede elde edilen kazanımlardan faydalandığı belirtilmelidir. Ayrıca başvurucu konfederasyonun üye sayısını artırarak en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyon arasına girmesine engel bir durumun olduğuna ilişkin bir iddiası da yoktur. Bu hususlar, başvuruya konu mahkeme kararının gerekçesinde de vurgulanmıştır (bkz. §§ 13,14). Nitekim bireysel başvuru yapılmasından sonra, 6/7/2025 tarihli ve 32948 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu Gereğince Kamu Görevlileri Sendikaları ile Konfederasyonların Üye Sayılarına İlişkin 2025 Temmuz İstatistikleri Hakkında Tebliğ'e göre başvurucu konfederasyonun 189.332 üye sayısıyla en fazla üyeye sahip üçüncü konfederasyon olduğu anlaşılmaktadır.

58. Son olarak kamu görevlileri sendikaları heyetine bağlı sendikaların üye sayıları esas

alınmak suretiyle toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonların temsilci gönderecek olmasının yeterli bir temsil oranını sağladığı görülmektedir. Nitekim başvuru konusu 2018-2019 toplu sözleşme görüşmelerinde sendikalı kamu görevlilerinin yaklaşık %92'sinin toplu sözleşme görüşmelerine katılan ilk üç konfederasyondan birine üye olduğu anlaşılmaktadır (bkz. § 38).

59. Sonuç olarak konfederasyonların üyelerinin hak ve çıkarlarını dile getirme, bireysel şikâyet ve başvurularda üyelerini temsilen hareket edebilme olanağına sahip oldukları ve yeterli temsilin sağlandığı hususları da dikkate alındığında konfederasyonların toplu sözleşme görüşmelerinde güçlü şekilde temsil edilebilmeleri için sayısal bir sınırlama getirilmesinin başvurucuya adil olmayan bir yük yüklemediği değerlendirilmiştir. Bu nedenle toplu sözleşme görüşmelerinde kamu görevlileri sendikaları heyetine katılımın en fazla üyeye sahip ilk üç konfederasyonla sınırlandırılmasının sendika hakkına ölçüsüz bir müdahale teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

60. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Sendika hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 51. maddesinde güvence altına alınan sendika hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYUBDZHON MURODOV

B. No: 2020/38849 | Karar tarihi: 08.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/38849

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

AYUBDZHON MURODOV BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/38849)

Karar Tarihi: 8/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 31/12/2025 - 33124

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Rıdvan DEMİR

Başvurucu : Ayubdzhon MURODOV

Vekili : Av. Abdulhalim YILMAZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; Anayasa Mahkemesinin başvuru yollarının tüketilmediğine ilişkin kararı üzerine idari gözetim altında tutmanın hukuki olmadığı ve geri gönderme merkezlerindeki tutma koşullarının olumsuz olduğu iddiasıyla açılan davanın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, yargılama süresinin uzun olması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının, idari gözetim kararının hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, tutma koşulları nedeniyle de kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 3/12/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 25/6/2015 tarihinden 1/3/2016 tarihine kadar geri gönderme merkezlerinde gayriinsani koşullarda tutulduğundan bahisle idari gözetim kararının hukuka aykırı olması ve tutulma koşulları sebebiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda (B. No: 2016/54) bulunmuştur.

7. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası Anayasa Mahkemesince B.T. ([GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulunmuştur.

8. Anılan karar, başvurucuya 10/5/2019 tarihinde tebliğ edilmiş; başvurucu 9/7/2019 tarihinde İstanbul 1. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde tazminat istemiyle dava açmıştır.

9. İdare Mahkemesi 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 9. ve 12. maddesine dayanarak davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiştir. İdare Mahkemesi kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Olayda davacının, zararın tazmini için davalı idareye dosya kapsamında bir başvurusunun olmadığı tespit edilmekle birlikte işlemden kaynaklanan tam yargı davaları yukarıda alıntılanan mevzuat uyarınca doğrudan açılabileceği gibi iptal davasından sonra da açılabilir ancak iptal davasından sonra açılan tam yargı davalarının; iptal kararlarının kesinleşmesinden sonra 60 gün içinde açılması gerektiği bilinmektedir.

Uyuşmazlıkta, Mahkememizin 26.01.2016 tarih, E:2015/2146, K:2016/125 sayılı kesin kararının davacıya 08.02.2016 tarihinde tebliğ edildiği, yine davacının idari gözetim kararının da İl Göç İdaresi Müdürlüğü'nün talimatıyla 01.03.2016 tarihinde kaldırıldığı, davacı bakımından kesin olarak verilen Mahkememiz kararının tebliğinden ya da idari gözetim kararının icrasından (serbest bırakılma) itibaren 60 gün içinde dava açılması gerekirken bu süreler geçirildikten çok sonra 09.07.2019 tarihinde açılan davada, süre aşımı nedeniyle işin esasını inceleme olanağı bulunmamaktadır.

Her ne kadar davacı tarafından, bazı temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiğinin tespiti ve tazminat istemi ile Anayasa Mahkemesi'ne bireysel başvuruda bulunulması ve anılan yüksek mahkemece taleplerin 'kabul edilemez' olduğuna karar verilmesi üzerine 60 gün içinde dava açıldığı belirtilmiş ise de; davacının aynı işlemlerden kaynaklanan tazminat talebi; görevlilik silsilesini takip etmeksizin Anayasa Mahkemesi'ne yani İdari Yargılama Usulü Kanunun 9. maddesine göre görevli olmayan Mahkeme'ye yapılan başvuru olarak ele alınsa dahi, anılan kanun maddesine göre görevli olmayan Mahkemece verilen kararın kesinleşmesinden itibaren davacının 30 gün içinde görevli Mahkemeye başvurmasının bekleneceği, davacının

Anayasa Mahkemesi'nin kesin olarak verdiği kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren 60. gün açtığı davada bu yönüyle de süre aşımı bulunduğu sonucuna varılmıştır."

10. Başvurucunun istinaf kanun yolu başvurusu reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir. Başvurucu, istinaf kararını 6/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

11. 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Çözümlenmesi Danıştayın, idare ve vergi mahkemelerinin görevlerine girdiği halde, adli ve askeri yargı yerlerine açılmış bulunan davaların görev noktasından reddi halinde, bu hususdaki kararların kesinleşmesini izleyen günden itibaren otuz gün içinde görevli mahkemede dava açılabilir. Görevsiz yargı merciine başvurma tarihi, Danıştaya, idare ve vergi mahkemelerine başvurma tarihi olarak kabul edilir."

12. 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi şöyledir:

"İlgililer haklarını ihlal eden bir idari işlem dolayısıyla Danıştaya ve idare ve vergi mahkemelerine doğrudan doğruya tam yargı davası veya iptal ve tam yargı davalarını birlikte açabilecekleri gibi ilk önce iptal davası açarak bu davanın karara bağlanması üzerine, bu hususdaki kararın veya kanun yollarına başvurulması halinde verilecek kararın tebliği veya bir işlemin icrası sebebiyle doğan zararlardan dolayı icra tarihinden itibaren dava süresi içinde tam yargı davası açabilirler. Bu halde de ilgililerin 11 inci madde uyarınca idareye başvurma hakları saklıdır."

2. Anayasa Mahkemesi Kararı

13. Anayasa Mahkemesinin B.T. kararının ilgili kısmı şöyledir:

"54. 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinde, idari işlem ve eylemlerden dolayı kişisel hakları doğrudan muhtel olanlar tarafından idari yargıda tam yargı davası açılabileceği belirtilmiştir. Buna göre idarenin işlem ve eylemlerinden kaynaklanan her türlü zararın idari yargıda açılacak bir tam yargı davasına konu edilmesi mümkündür. Anılan kuralda idari işlem veya eylem türleri yönünden herhangi bir ayrım yapılmadığından idari fonksiyona giren her türlü işlem veya eylem sebebiyle oluşan zararın tazmininin bu kurala dayanılarak idari yargıda açılacak bir tam yargı davasıyla istenebilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla herhangi bir idari eyleme ilişkin zararın idari yargıda dava konusu edilebilmesi için 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesinin yeterli bir yasal zemin oluşturduğu görülmektedir. Bu durumda nezarethane ve GGM'lerdeki tutulma koşullarının hukuka uygun olmaması nedeniyle doğan zararların 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesi uyarınca idari yargıda tam yargı davasına konu edilmesinin olanaklı olduğu sonucuna varılmaktadır.

55. Bu bağlamda idari yargıda açılacak tam yargı davasında idare mahkemesinin tutulma koşullarının ilgili ulusal ve uluslararası hukuka uygun olup olmadığını denetleme ve bu çerçevede tutulma koşullarının hukuka aykırı olduğunu tespit etmesi hâlinde -zararın ve bu zararla tutulma koşulları arasında illiyet bağının da bulunması kaydıyla- tazminata hükmetme yetkisini haiz olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

56. Öte yandan idari yargı mercileri, bulundukları yerde yabancıların tutuldukları nezarethane ve GGM'lerin fiziki koşullarını değerlendirme bakımından Anayasa Mahkemesine göre daha avantajlı durumdadır. Nezarethane ve GGM'lerin fiziki koşullarının ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğu Anayasa Mahkemesi tarafından kural olarak dosya üzerinden incelenirken derece mahkemelerinin olay mahallinde keşif yapma, bilirkişi raporu alma gibi birçok imkânı bulunmaktadır. Dolayısıyla geri gönderme merkezlerinin fiziki koşullarına ilişkin öncelikli olarak idari yargı mercileri tarafından bir inceleme yapılması sadece ikincillik ilkesine uygun bir yaklaşım olmakla kalmayıp aynı zamanda bunun başvurucu bakımından lehe bir durum oluşturacağı da tartışmasızdır.

57. Bu durumda 2577 sayılı Kanun'un 2. maddesi dikkate alındığında ulaşılabilir ve tutulma koşullarının standartlara uygun olmaması sebebiyle doğan maddi ve manevi zararların karşılanması bakımından başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesini haiz olduğu görülen 'tam yargı davası' başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun 'ikincil niteliği' ile bağdaşmayacağı sonucuna varılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

59. Bununla birlikte bu aşama itibarıyla oluşan durum nedeniyle eldeki başvuru ve eldeki başvuruyla aynı nitelikte olup Anayasa Mahkemesinde derdest olan başvurulara konu olaylar yönünden işbu kararın ardından açılması muhtemel idari davaların süresine ilişkin olarak bir hususun açıklığa kavuşturulması zorunluluğu doğmuş bulunmaktadır. Öncelikle vurgulanmalıdır ki idari yargı yerlerinde açılacak davaların süresine ilişkin koşulları incelemek ve idari davaların süresinde açılıp açılmadığını değerlendirmek idari yargı mercilerinin takdirindedir. Bu bakımdan olumsuz tutulma koşulları nedeniyle uğranılan zararın tazminine ilişkin etkili idari ve yargısal bir başvuru yolunun bulunmadığı sonucuna ulaşılan K.A. başvurusundaki içtihada uygun olarak doğrudan Anayasa Mahkemesinde bireysel başvuruya konu edilen olaylara ilişkin olarak işbu kararın alenileşmesinin ardından açılması muhtemel idari davaların süresinde olup olmadığının değerlendirilmesi yetkisinin de derece mahkemelerine ait olduğu hususu tartışmasızdır. Ancak eldeki başvuru ve bununla aynı nitelikte olup henüz derdest olan başvurular hakkında işbu içtihat değişikliği uyarınca verilen 'başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemezlik kararları'ndan sonra idari yargıya başvuran yabancılar yönünden dava açma sürelerinin bu kişilerin mahkemeye erişim haklarının ihlaline neden olmayacak biçimde değerlendirilmesi gerektiği de tabiidir."

3. Uyuşmazlık Mahkemesi Kararı

14. Uyuşmazlık Mahkemesinin 19/6/2023 tarihli ve E.2023/176, K.2023/482 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"16. Dava, davacı hakkında 6458 sayılı Kanun uyarınca alınan idari gözetim kararı kapsamında geri gönderme merkezinde idari gözetim altında tutulmuş olması nedeniyle maddi ve manevi zarara uğranıldığı gerekçesiyle tazminat ödenmesi istemiyle açılmıştır.

17. Dosyanın incelenmesinden, Bilecik Üniversitesinde yabancı öğrenci statüsünde eğitim ve öğrenim görmekteyken gözaltına alınan ve hakkında yürütülen soruşturma sonuçlanıncaya kadar idari gözetim altında tutulmasına karar verilen davacı tarafından,

Çanakkale 2. Sulh Ceza Hakimliğinin D.İş.2021/2417 sayılı kararı ile idari gözetim kararının sona erdirilmesine karar verildiği, geri gönderme merkezinde haklı sebep olmaksızın özgürlüğünden yoksun bırakıldığı, davacının bu süre boyunca çalışamadığı ve geçimi için gereken iaşeyi temin edemediği, sürekli sınır dışı edilme endişesi yaşadığından bahisle uğradığı maddi ve manevi zararların tazmini istemiyle uyuşmazlık konusu davanın açıldığı anlaşılmaktadır.

18. Olayda, açılan davanın, davacı hakkında 6458 sayılı Kanun uyarınca idari gözetim altına alınması sürecinde uğranılan maddi ve manevi zararların tazmini istemine yönelik olduğu, istemin 5271 sayılı Kanun kapsamında bulunmadığı, 6458 sayılı Kanunda da idari gözetim kararına karşı sulh ceza hakimine başvurulacağı düzenlenmiş olup, aynı işlemden kaynaklanan maddi ve manevi tazminat istemli davalara da adli yargı yerinde bakılacağı, ancak, Mahkememizin adli yargı içerisinde hangi yargı merciinin bu davalara bakmakla görevli olduğu hususunda karar verme yetkisi bulunmadığı gözetildiğinde, bu belirlemenin ilgili yargı kolunun kendi içerisinde yapılması gerektiği sonucuna varılmıştır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

16. Dava açma hakkını kullanmak yasal birtakım şartlara bağlansa da mahkemelerin usul kurallarını uygularken hem yargılamanın adil olmasına halel getirecek aşırı şekilcilikten hem de kanunlar tarafından konulan usul kurallarını ortadan kaldırma sonucunu doğuracak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Walchli/Fransa, B. No: 35787/03, 26/7/2007, § 29). Yapılan düzenlemelerin hukuk güvenliği ilkesi ve adaletin en iyi şekilde tecelli etmesi amaçlarına hizmet etmediği, dava açmak isteyen kişinin önünde davasının esasını yetkili ve görevli mahkeme önünde inceletmek bakımından bir engel oluşturduğu durumlarda mahkemeye erişim hakkı ihlal edilmiş olur (Efstathiou ve diğerleri/Yunanistan, B. No: 36998/02, 27/7/2006, § 24).

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) dava hakkını süre koşuluna bağlayan iç hukuk hükümlerinin yorumlanmasının öncelikli olarak kamu otoritelerinin ve özellikle mahkemelerin görevi olduğunu belirtmekte, kendisinin rolünün bu yorumun etkilerinin Sözleşme ile uyumlu olup olmadığının tespitiyle sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Süre sınırı getiren kuralların uygun adalet yönetiminin güvence altına alınması amacına dayandığına işaret eden AİHM, bu kuralların veya bunların uygulanmasının ilgililerin ulaşılabilir başvuru yollarına müracaatlarını engelleyecek mahiyette olmaması gerektiğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda her bir olayın somut başvuru yolunun özellikleri ışığında ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının amaç ve hedefleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğinin altını çizmektedir (Eşim/Türkiye, B. No: 59601/09, 17/9/2013, § 20).

18. Tazminat davasının ileri sürülen bir kusur veya ihmale dayandığı durumlarda başvurucunun yalnızca bu kusur ya da ihmalin sonuçlarından haberdar olduğu veya haberdar olması gerektiği andan itibaren yani haklarının ihlal edildiğiyle ilgili belge ya da karardan haberdar olduğu tarihten itibaren dava açma süresi işleyecektir (Yeşilkaya/Türkiye (k.k.), B. No: 47157/10, 26/5/2015, § 39).

19. Süre koşulu gibi dava açmaya ilişkin usul koşulları birden fazla yoruma neden olabilecek nitelikte ise mahkemeye erişim hakkı kapsamında o yorumlardan birinin davayı açmak isteyen kişileri engelleyecek tarzda katı bir şekilde kullanılmaması veya söz konusu koşulların sert bir uygulamaya tabi olmaması gerekir (Běleš ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti, B. No: 47273/99, 12/11/2002, § 51).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

20. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

21. Başvurucu, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılama imkânı olmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur.

22. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

23. Başvurucu, Anayasa Mahkemesine yaptığı bireysel başvuru üzerine verilen karar doğrultusunda açtığı davanın süre yönünden reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bakanlık görüşünde; başvurucunun idari gözetim kararına karşı açtığı davanın reddine karar verildiği, mahkemeye erişim hakkı yönünden yapılacak değerlendirmede içtihatların dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

25. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı beyanında idare mahkemelerinin etkili bir başvuru yolu olmadığını, Anayasa Mahkemesi kararlarına rağmen Uyuşmazlık Mahkemesi kararları doğrultusunda idare mahkemelerinin davaları görev yönünden reddettiğini, bu sebeple uyuşmazlığın esasına ilişkin kararın Anayasa Mahkemesi tarafından verilmesi gerektiğini belirterek önceki iddialarını tekrarlamıştır.

C. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

28. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

29. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

30. Somut olayda manevi tazminat istemiyle açtığı davanın süre aşımından reddedilerek uyuşmazlığın esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu anlaşılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

31. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

32. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

33. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

34. Başvuruya konu davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin mahkeme kararında 2577 sayılı Kanun'un 9. ve 12. maddelerine dayanılmıştır. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının olduğu anlaşılmıştır.

ii. Meşru Amaç

35. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadesiyle idari istikrarın sağlanması şeklinde bir meşru amacı olduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm

Sanayii ve Ticaret Limitet Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

36. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade eder (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

37. Orantılılık, amaç ile araç arasında adil bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Buna göre mahkemeye erişim hakkına getirilen sınırlamayla ulaşılmak istenen meşru amaç ve başvurucunun mahkemeye erişim hakkından yararlanmasındaki bireysel yarar arasında makul bir orantı kurulmalıdır. Hedeflenen amaca ulaşıldığında elde edilecek kamusal yararla kıyaslandığında sınırlama ile kişiye yüklenen külfet aşırı ve orantısız olmamalıdır (Mustafa Berberoğlu, B. No: 2015/3324, 26/2/2020, § 49).

38. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen, § 52).

39. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an, mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen derece mahkemelerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi yoktur. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemeleri yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın koşulları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

40. Öte yandan mahkemeler, dava açma süresini öngören kanun hükümlerini yorumlarken sınırlamanın istisna olduğu ilkesini gözeterek aşırı şekilcilikten kaçınmalı; yorum kurallarının imkân verdiği ölçüde davayı ayakta tutma yolunda bir yaklaşım benimsemelidir. Bununla birlikte mahkemelerin sürenin varlık sebebini anlamsız kılma pahasına yorum kurallarının sınırlarını zorlayarak kanunda öngörülen dava açma süresini bertaraf etmesi hukuki güvenlik ve istikrar ilkesinin zedelenmesine neden olabilir. Bu nedenle süreye ilişkin kanun hükümlerinin yorumunda hukuki güvenlik ve istikrar ilkesiyle mahkemeye erişim hakkı arasındaki hassas denge gözetilmelidir (Yaşar Çoban, § 67).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

41. Başvuruya dayanak olan davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşma bakımından elverişlilik ve gereklilik unsurlarını sağladığı konusunda bir tartışma bulunmamaktadır. Somut olaydaki müdahalenin ölçülülüğünün değerlendirilmesi

bakımından üzerinde asıl durulması gereken husus ise müdahalenin orantılı olup olmadığıdır.

42. Başvurucu, idari başvuru süresinin başlangıç tarihi olarak idari gözetim kararının kaldırıldığı 1/3/2016 tarihinin esas alınmasının mahkemeye erişim hakkını ihlal ettiğinden şikâyet etmiştir.

43. İdare Mahkemesi, süre aşımı kararında 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi çerçevesinde bir değerlendirme yapmış; bu kapsamda başvuruya yönelik idari gözetim kararının kaldırılmasından sonra başvurucunun dava açma süresi içinde davasını açması gerektiğini belirtmiştir.

44. Anayasa Mahkemesi B.T. kararından önce idari gözetim koşullarından bahisle yapılan şikâyetler konusunda etkili bir başvuru yolu bulunmadığını belirterek inceleme yapmıştır. Anayasa Mahkemesinin söz konusu içtihadını B.T. kararıyla değiştirdiği konusunda duraksama bulunmamaktadır. Somut olaya ilişkin daha önce verilen kabul edilemezlik kararında da B.T. kararı doğrultusunda (bkz. § 8) kabul edilemezlik kararı sonrasında idare mahkemelerinde açılacak davalara ilişkin süre yönünden yapılacak değerlendirmelerin mahkemeye erişim hakkını ihlal etmemesi gerektiğine (bkz. § 13) vurgu yapılmıştır.

45. Somut olayda İdare Mahkemesinin, idari gözetim kararının sonlandırılmasından sonra 2577 sayılı Kanun'un 12. maddesi uyarınca altmış gün içinde veya Anayasa Mahkemesince verilen kabul edilemezlik kararı neticesinde 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesi uyarınca başvurucunun otuz gün içinde dava açmadığı gerekçesine dayandığı görülmüştür. Başvuruya konu uyuşmazlıkta Anayasa Mahkemesinin B.T. kararında mahkemeye erişim hakkını kısıtlamayacak şekilde dava açma süresinin uygulanması gerektiği belirtilmiştir. Bu bağlamda Anayasa Mahkemesinin kabul edilemezlik kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde dava açılması gerektiğine ilişkin İdare Mahkemesi yorumunun 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesine dayandırıldığı ancak kanun maddesinin tam olarak Anayasa Mahkemesine başvuru ve verilen karar sonrasında yapılacak başvurulara ilişkin süreyi düzenlemediği görülmüştür. Bu itibarla Mahkemenin söz konusu yorumunun Anayasa Mahkemesinin B.T. kararı da dikkate alındığında katı bir yorum olduğu, başvurucunun Anayasa Mahkemesinin kabul edilemezliğe dair kararını tebellüğ ettikten sonra tam yargı davasını makul bir sürede açtığı görüldüğünden mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Anayasa Mahkemesinin yukarıda yer verilen açıklamalar doğrultusunda başvurucunun mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verdiği gözetildiğinde diğer ihlal iddialarının bu aşamada incelenmesine gerek olmadığı değerlendirilmiştir.

VI. GİDERİM

48. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının

gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 1. İdare Mahkemesine (E.2020/939, K.2020/865) GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERCAN YILDIZ VE DİĞERLERİ (2)

B. No: 2022/60188 | Karar tarihi: 08.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/60188

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

ERCAN YILDIZ VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2022/60188)

Karar Tarihi: 8/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 23/12/2025 - 33116

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucular : 1. Ercan YILDIZ 2. Fatih Özgür AYDIN 3. İbrahim ALGAN 4. Umut Gündüz ALTUN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan kişilere verilen disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğince yapılan inceleme sırasında duruşmada hazır bulunma talep edilmesine rağmen yalnızca ses ve görüntü aktarımı yoluyla duruşmaya katılma imkânı verilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 2/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucular, başvuru tarihinde farklı suçlardan hükümlü olarak Adana F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu/İdare) bulunmaktadır. Ceza İnfaz Kurumu tutanaklarına göre 28/1/2022 tarihinde başvurucuların bulunduğu B-59 No.lu koğuşta kısmi arama için odaya girilmiş ve başvurucular üst araması yapılmak üzere havalandırma bahçesine çıkarılmıştır. Üst aramalarının yapıldığı esnada başvurucular "Keyfî aramaya son!" şeklinde slogan atmıştır.

7. Meydana gelen olay üzerine Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığı (Disiplin Kurulu) başvurucular hakkında disiplin soruşturması başlatmıştır. Yapılan soruşturma sonucu Disiplin Kurulu 16/2/2022 tarihinde başvurucuların gereksiz olarak slogan atma eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle haklarında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca bir ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası uygulanmasına karar vermiştir.

8. Başvurucular, Ceza İnfaz Kurumunun kararına itiraz etmiş; itiraz dilekçelerinde de savunmalarını mahkeme huzurunda yapmak istediklerini beyan etmiştir. İtirazı inceleyen Adana 2. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 14/3/2022 tarihli duruşmada başvurucuları Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) kullanarak hazır etmiştir. Başvurucular savunmalarında SEGBİS vasıtasıyla kendilerini ifade edemediklerini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmiştir. İnfaz Hâkimliği ise başvurucuların taleplerini değerlendirerek "4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu'nun 6/3 maddesinde disiplin cezalarına karşı yapılacak itirazlarda, hükümlü veya tutuklunun savunmasının alınması gerektiği ifade edilmiş ve devamı fıkralarda 5271 sayılı CMK'ya atıf yapılmış olup CMK'nın 147 ve 196. maddelerinin sanık ifadesi alınmasında SEGBİS kullanımına imkân tanındığı, yine SEGBİS sistemi ile gerekli sesli ve görüntülü iletişimin sağlanarak doğrudan doğruyalık ilkesinin sağlandığı; ayrıca bu sistemin yargılama sürecini hızlandırarak AİHS' nin 6. maddesine konu adil yargılanma hakkı kapsamındaki makul sürede yargılanma hakkına katkı sağladığı göz önüne alınarak itiraz edenlerin yerinde görülmeyen taleplerinin reddine, ayrıca işbu değerlendirmenin ara karar mahiyetinde olması sebebiyle esas hükümle beraber itiraz yasa yoluna tabi olacağı hususunun itiraz edenlerin bilgisine" şeklinde ara kararı vermiştir.

9. İnfaz Hâkimliği 23/3/2022 tarihli duruşmada başvurucuları yine SEGBİS vasıtasıyla hazır etmiş, başvurucular ise mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini yinelemiş, slogan atma eylemine ilişkin olarak da söz konusu sloganı protesto amacıyla attıklarını beyan etmiştir.

10. İnfaz Hâkimliği 23/3/2022 tarihinde "...Kurumda her zaman ve habersiz şekilde arama yapılabileceğinin düzenlendiği, buna göre kurum personelince yasaya uygun şekilde gerçekleştirilen arama işlemine karşılık olarak şikâyet edenlerin slogan atma eyleminde bulunmalarının gereksiz bir davranış olduğu ve şikâyet edenlerin işbu gereksiz eylemlerinin kurum içerisindeki disiplini ve düzenli yaşamı bozmaya yönelik olduğu, şikâyet edenlerin gereksiz şekilde slogan atma eylemlerini işlediklerinin ikrarları ve tutanak içerikleri ile sabit

görüldüğü..." gerekçesiyle başvurucuların itirazının reddine karar vermiştir.

11. Başvurucular, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 10/5/2022 tarihinde kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle başvurucuların itirazını kesin olarak reddetmiştir.

12. Başvurucular, nihai hükmü 20/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 2/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Başvurucuların slogan atma eylemi nedeniyle ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğine yönelik şikâyetleri hakkında 19/10/2022 tarihinde başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemezlik kararı verilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

14. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun "İnfaz hâkimliklerinin görevleri" başlıklı 4. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendi şöyledir:

"Hükümlü ve tutuklular hakkında alınan disiplin tedbirleri ve verilen disiplin cezalarının kanun veya diğer mevzuat hükümlerine aykırı olduğu iddiasıyla yapılan şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak."

15. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"Şikâyet başvurusu, 5 inci maddede yazılı sürenin geçmesinden sonra veya infaz hâkimliğinin görev ve yetki alanı dışında kalan bir işlem veya faaliyete karşı ya da başvuru hakkı olmayan kimselerce yapılmışsa infaz hâkimi, başvuru dilekçesini esasa girmeden reddeder; şikâyet başvurusu başka bir yargı merciinin görevi içerisinde ise o mercie gönderir.

Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. (Ek cümle: 22/7/2010-6008 S.K/5.md.) İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.

İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir.

İnfaz hâkimi, bu Kanunda hüküm bulunmayan hâllerde 4/4/1929 tarihli ve 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütür ve kararını verir.

İnfaz hâkiminin kararlarına karşı şikâyetçi veya ilgili Cumhuriyet savcısı tarafından, tebliğden itibaren bir hafta içinde Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu hükümlerine göre

acele itiraz yoluna gidilebilir.

İtiraz, infaz hâkimliğinin kurulduğu yer ağır ceza mahkemesine ... yapılır. İnfaz hâkimi aynı zamanda bu mahkemenin üyesi olduğu takdirde itirazla ilgili karara katılamaz."

16. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrası "Yukarıdaki fıkralar içeriğine göre sanığın aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle sorgusunun yapılabilmesi olanağının varlığı hâlinde bu yöntem uygulanarak sorgu yapılır." şeklinde iken 15/8/2017 tarihli ve 694 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (KHK) 147. maddesi ile "Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir." şeklinde değiştirilmiştir. Bu KHK hükmü 1/2/2018 tarihli ve 7078 sayılı Kanun'un 142. maddesi ile aynen kabul edilmiştir.

17. 20/9/2011 tarihli ve 28060 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Ceza Muhakemesinde Ses ve Görüntü Bilişim Sisteminin Kullanılması Hakkında Yönetmelik'in (Yönetmelik) "Ceza infaz kurumunda bulunanlar" başlıklı 14. maddesi şöyledir:

" (1) Teknik altyapının hazır olması durumunda ceza infaz kurumunda bulunan kişi SEGBİS ile dinlenebileceği gibi, SEGBİS üzerinden duruşmalara da katılabilir.

(2) Talep eden makam, dinleme yapacağı kişinin kimlik bilgilerini, dinleme zamanını ve dinleme için yapılması gereken hazırlıkları ilgili ceza infaz kurumu yönetimine bildirir.

(3) İlgili ceza infaz kurumu görevlisi, ikinci fıkrada belirtilen talimatlar doğrultusunda, dinlenecek kişiyi, dinleme odasında hazır eder.

(4) Talep eden makam ayrıca belirtmediği sürece, dinlenecek kişinin dinleme talebinde belirtilen kişi olduğuna dair bir tutanak, ceza infaz kurumu görevlisince düzenlenir ve imzalanır."

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes medeni hak ve yükümlülükleri ile ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini isteme hakkına sahiptir.”

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

19. Duruşmada hazır bulunma hakkı Sözleşme’de açıkça düzenlenmemiş olmasına rağmen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarıyla, yargılamaya etkili katılım hakkaniyete uygun yargılanma hakkının bir parçası olarak kabul edilmektedir (Colozza/İtalya, B. No: 9024/80, 12/2/1985).

20. AİHM, ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunmakta olan başvuruculara hukuk mahkemelerinde açtıkları davaların duruşmalarına götürülmeyerek duruşma salonunda hazır bulundurulmamalarının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği şikâyetini incelediği

Yevdokimov ve diğerleri/Rusya (B. No: 27236/05, 44223/05..., 16/2/2016) kararında ihlal sonucuna ulaşmıştır.

21. Anılan karara konu olayda, haklarında devam etmekte olan ceza kovuşturması kapsamında ceza infaz kurumunda tutuklu olarak bulunan başvurucular tutuklama sırasında üçüncü kişilerin hakaretine maruz kalmaları, gözaltı koşullarının kötü olması ve haksız gözaltı işlemleri gibi nedenlerle bazı kamu görevlileri hakkında şikâyette bulunmuş; hukuk mahkemeleri önünde tazminat davaları açmıştır. Başvurucular, iddialarının inceleneceği bu davalarda bizzat duruşma salonunda hazır bulunarak duruşmalara katılmak istediklerine ilişkin taleplerini hukuk mahkemelerine ilettikleri hâlde duruşmalarda hazır bulundurulmamıştır. Hukuk mahkemeleri ceza infaz kurumundaki tutuklu veya hükümlülerin tarafı oldukları hukuk davalarına bizzat katılabilmeleri için ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmelerine imkân sağlayan herhangi bir mevzuat hükmü bulunmamasını gerekçe göstererek başvurucuların duruşmada hazır bulunma taleplerini reddetmiştir. Başvurucular, duruşmada hazır bulundurulmamaları nedeniyle davanın karşı tarafınca sözlü olarak sunulan deliller hakkında bilgi sahibi olamadıklarını, bunlara karşı kendi delillerini sunma hususunda dezavantajlı konuma düşürüldüklerini iddia etmiştir (Yevdokimov ve diğerleri, §§ 4-20).

22. AİHM, Yevdokimov ve diğerleri kararında başvurucuların iddialarının kabul edilebilir olduğuna karar verdikten sonra esasa ilişkin olarak yaptığı değerlendirmede Sözleşme'nin 6. maddesinin hukuk mahkemelerinde görülen duruşmalarda bizzat hazır bulunma hakkını açıkça garanti etmediğini ancak bundan daha genel olarak kişiye davasını mahkemede etkili bir şekilde sunma ve silahların eşitliği ilkesine uygun olarak iddialarını ileri sürme olanağı tanınması gerekliliğini garanti ettiğini hatırlatmıştır (Steel ve Morris/Birleşik Krallık, B. No: 68416/01, 15/2/2005 §§ 59, 60). AİHM medeni hak ve yükümlülüğe ilişkin davalarda adil yargılanma koşullarını yerine getirme yükümlülüğünün ulusal makamlara ait olduğunu ifade etmiştir (Dombo Beheer B.V./Hollanda, B. No: 14448/88, 27/10/1993, § 33).

23. AİHM, Yevdokimov ve diğerleri/Rusya kararında duruşmaya katılma veya duruşmada temsil edilme haklarının 6. maddenin birinci fıkrasında belirtilen hakkaniyete uygun yargılanma ilkesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. AİHM bir hukuk davasının tarafı olan başvurucunun davanın diğer tarafınca ileri sürülen kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olamadığı veya yorum yapıp yapamadığı, davanın karşı tarafına nazaran dezavantajlı konuma düşürülmeden davasının yürütülmesinde makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususlarını incelemekle görevli olduğunu ifade etmiştir (Yevdokimov ve diğerleri/Rusya, § 22).

24. AİHM, ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmelerindeki zorlukları dikkate aldığını belirtmiştir. Böyle durumlarda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunması yerine vekille temsil edilmesi silahların eşitliği ilkesine uygun olabilir. Ancak davacının duruşmaya bizzat katılması, davanın konusunun davacının karakteri ve yaşam şekliyle doğrudan ilgili olduğu ya da kişinin mevcut ve daha önceki davranışlarının verilecek kararı etkileme ihtimali bulunduğu durumlarda Sözleşme'nin 6. maddesinin gereklerinden biri olarak kabul edilmelidir (Yevdokimov ve diğerleri/Rusya, §§ 24, 25).

25. AİHM, davacının kişisel katılımının gerekli olduğu medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda ceza infaz kurumundan duruşma salonuna getirilemeyen davacının video konferans bağlantısı kurulmak suretiyle duruşmaya katılımının sağlanmasının yargılamanın

hakkaniyete uygun olarak yürütülmesi için usule yönelik dengeleyici bir seçenek olarak değerlendirilebileceğini belirtmiştir (Vladimir Vasilyev/ Rusya, B. No: 28370/05, 10/1/2012, § 84).

26. Video konferans uygulaması, diğer hususların yanında tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferleri nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması amacını taşımaktadır (Marcello Viola/İtalya, B. No: 45106/04, 5/1/2007, § 70). Bu nitelikteki imkânlara başvurmak bizzat duruşmada hazır bulunma hakkının amaçlarıyla çelişmemektedir. Fakat tutuklunun veya hükümlünün yargılama sürecini takip edebilmesinin, duruşmada dinlenen insanları görebilmesinin ve sarf edilen ifadelerden haberdar olabilmesinin, ayrıca kendisinin de mahkeme, tanıklar ve diğer ilgililer tarafından görülmesinin ve dinlenmesinin teknik engeller bulunmaksızın garanti edilmesi gerekir (Sakhnovskiy/Rusya [BD], B. No: 21272/03, 2/10/2010, § 98; Marcello Viola, §§ 72-74).

27. Bu ilkelere göre somut olayı değerlendiren AİHM sonuç olarak hukuk mahkemelerinde görülen davaların başvuruculların doğrudan duruşmada hazır bulunmalarını gerektiren bir nitelik taşıyıp taşımadığı hususunda hukuk mahkemelerince herhangi bir değerlendirme yapılmadan sadece normatif düzenleme bulunmadığı gerekçesiyle başvuruculların yokluklarında duruşma yapılmasının Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrası kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkını ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır (Yevdokimov ve diğerleri/Rusya, §§ 48-53).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

28. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

29. Başvurucular, bireysel başvuru harç ve masraflarını karşılayacak gelirleri olmadığını beyan ederek adli yardım talebinde bulunmuştur.

30. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvuruculların açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvuruculların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

31. Başvurucular; disiplin cezası yönünden yaptıkları itirazda, İnfaz Hâkimliğine birden çok kez mahkeme huzurunda hazır edilerek savunma yapmak istediklerini beyan etmelerine karşın duruşmalarda hazır edilmemeleri nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

32. Bakanlık görüşünde; başvuruculların duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden görüş yazısında aktarılan AİHM ve Anayasa Mahkemesi içtihatları ile somut olayın kendine özgü koşulları gözönüne alınarak değerlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yineleyerek görüş yazısında yer alan hususları kabul etmediklerini beyan etmiştir.

2. Değerlendirme

33. Anayasa'nın “Hak arama hürriyeti” başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.”

34. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvuruculların iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamında duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

35. Anayasa Mahkemesi daha önce verdiği birçok kararda adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyuşmazlıkların ve bir suç isnadının esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğunu belirterek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını kabul etmiştir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, § 23; Nihat Akbulak [GK], B. No: 2015/10131, 7/6/2018, § 35; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, § 44). Öte yandan Anayasa Mahkemesi; ceza infaz kurumunda bulunan tutuklu ya da hükümlüler hakkında uygulanan disiplin cezalarının infazının kişiler üzerinde yaratacağı etkiyi değerlendirmek suretiyle bazı disiplin cezalarının, sonuçları itibarıyla medeni haklara temas ettiğini, söz konusu disiplin cezalarına karşı yapılan şikâyetlerin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin de medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığını ifade etmiştir (örnek olarak bkz. Giyasettin Aydın [2. B.], B. No: 2013/1852, 25/3/2015, § 37; Cihan Yeşil [1. B.], B. No: 2013/8635, 6/5/2015, § 35; Metin Yamalak (2) [1. B.], B. No: 2013/9450, 13/4/2016, § 59).

36. Somut olayda haklarındaki disiplin cezalarının infazından ötürü başvuruculların ziyaretçi kabulünden yoksun bırakılması nedeniyle ve yukarıda anılan içtihattan hareketle söz konusu cezanın da medeni haklarla ilgili olduğu kabul edilmelidir. Dolayısıyla haklarında uygulanan disiplin cezası nedeniyle başvuruculların yaptığı şikâyetin infaz hâkimliği tarafından incelenmesinin medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlık kapsamında kaldığının ve somut olayda Anayasa’nın 36. maddesinin uygulanmasının mümkün olduğunun kabul edilmesi gerekir. Bu kapsamda başvuruculların iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkı yönünden incelenmiştir (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 50; Rıza Şahin [1. B.], B. No: 2016/12909, 22/7/2020, § 52).

37. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

38. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan [1. B.], B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

39. Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin

gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılama hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılama kavramından hareket ederek adil yargılama hakkının gereklerini saptamıştır. Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamında adil yargılanma hakkının gereklerinden birinin de duruşmada hazır bulunma hakkı olduğunu birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının duruşmada hazır bulunma hakkını da kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Emrah Yayla, § 59; Şehrivan Çoban [GK], B. No: 2017/22672, 6/2/2020, § 73).

40. Tarafların duruşmada hazır bulunma hakkı hem savunma hakkının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamakta hem de silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerine işlerlik kazandırmaktadır. Anılan hak, sadece duruşmada hazır bulunmayı değil duruşma sürecini dinlemeyi, takip etmeyi, iddia/savunmaları destekleyecek şeyleri ileri sürmeyi de içerir. Dolayısıyla duruşmada hazır bulunma hakkının tarafların yargılamaya etkili katılmaları ile doğrudan ilişkisi vardır. Medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere tarafların duruşmada hazır bulunmasının sağlanması çelişmeyi gerçekleştirmektedir. Böylelikle taraflar gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olmakta ve bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânını elde etmektedir (Emrah Yayla, § 60; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 77).

41. Diğer taraftan medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklar açısından tarafların duruşmada hazır bulunması onların iddia ve savunma imkânlarını doğrudan kullanmalarına ve uyuşmazlıkla ilgili olan taleplerini huzurda açıklamalarına olanak tanımaktadır. Taraflar duruşmada bizzat hazır bulunmak suretiyle teknik ve fiziksel engeller bulunmaksızın delillerini ileri sürebilmekte ve diğer tarafça gösterilen delillere itiraz etmek ve davasını bizzat savunmak suretiyle kararı etkileme imkânını elde etmektedir (Emrah Yayla, § 61).

42. Somut olayda başvuruculların SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılımının sağlanmaya çalışılması nedeniyle duruşmada hazır bulunma haklarına yönelik bir müdahalenin olduğu görülmektedir.

ii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

43. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan duruşmada hazır bulunma hakkı mutlak olmayıp sınırlamalara konu olabilir. Ancak yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

44. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

45. Bu sebeple müdahalenin somut başvuruya ilişkin olarak Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmiş olan, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

(1) Kanunilik

46. Ceza İnfaz Kurumunda hükümlü olarak bulunmakta olan başvuruculların İnfaz Hâkimliğince açılan duruşmada bizzat hazır bulunma taleplerinin reddedilmesi 4675 sayılı

Kanun'un 6. maddesinin yollamasıyla 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasına dayanmaktadır. Dolayısıyla anılan müdahalenin kanunilik ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

(2) Meşru Amaç

47. Anayasa'nın 141. maddesinde yargıya davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması görevi de verilmiştir. Bu görevin ağır iş yükü altında yerine getirilmesi zorlaştıkça uyuşmazlıkların çözümü için alternatif yöntemlerin yaşama geçirilmesi yargıya ilişkin anayasal kuralların etkililiğinin sağlanması bakımından gerekli görülebilir (AYM, E.2013/85, K.2013/95, 22/9/2010). Dolayısıyla tutuklu veya hükümlülerin ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transferleri nedeniyle oluşan gecikmelerin azaltılması ve yargılamaların hızlandırılması sebebiyle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin usul ekonomisinin gerçekleştirilmesine yönelik meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (benzer bir değerlendirme için bkz. Emrah Yayla, § 67).

iii. Ölçülülük

(1) Genel İlkeler

48. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38; Şehrivan Çoban, § 89).

49. Buna göre duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanında gerekli olması da gerekir. Gereklilik yukarıda da ifade edildiği üzere hakka müdahale teşkil eden birden fazla araç arasından hakkı en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Bununla birlikte hakka müdahale oluşturacak aracın seçiminde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir payının bulunduğu da kabul edilmelidir (gereklilik kavramına ilişkin bazı açıklamalar için bkz. Emrah Yayla, § 69; Şehrivan Çoban, § 90).

50. Duruşmada hazır bulunma asıldır ve bu hak istisnai olarak sınırlandırılabilir. Duruşmada hazır bulunma hakkı, ceza hukukunun çekirdeğini oluşturan konularda daha katı bir biçimde uygulanırken anılan kategorilere girmeyen medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda daha esnek şekilde uygulanabilir. Bu durumda bile gerçekleştirilen işlemin niteliği ile davanın özelliklerinden ötürü ilgili tarafın duruşma salonunda fiziksel olarak yer alması gerekebilir (Emrah Yayla, § 70; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 91).

51. Dolayısıyla ölçülülük ilkesi açısından -duruşmada hazır bulunma, ilgili usul hukuku kurallarına göre zorunlu olsun ya da olmasın- başvuruculların kişisel özellikleri ve davranışları gibi duruşmada hazır bulunmayı zorunlu kılan olguların bulunup bulunmadığı, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte bir incelemeden ibaret olup olmadığı hususları değerlendirilmelidir. Özellikle geleneksel ceza hukuku kategorilerine dâhil olmayan veya medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin uyuşmazlıklarda delil ve ifadelerin sözlü olarak sunulmasını veya tanıkların sorgulanmasını gerektirecek -inandırıcılıkla ilgili- sorunların ya

da kişilerin duruşmada bizzat bulunmasını zorunlu kılacak olayların var olmadığı, taraflara iddialarını yazılı olarak sunma ve aleyhindeki delillere itiraz etme imkânının tanındığı hâllerde kişilerin duruşmada bizzat bulunması gerekli görülmeyebilir (Emrah Yayla, § 71).

52. Bilindiği üzere SEGBİS; Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi'nde (UYAP) ses ve görüntünün aynı anda elektronik ortamda iletildiği, kaydedildiği ve saklandığı ses ve görüntü bilişim sistemi olarak tanımlanmaktadır (Erdal Korkmaz ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/2653, 18/11/2015, § 99). Esasen SEGBİS'in suç isnadına ilişkin uyuşmazlıklar ile medeni hak ve yükümlülüklere -ve bu bağlamda cezaların infazına- ilişkin uyuşmazlıklarda uygulanması kategorik olarak Anayasa'ya aykırı bir durum değildir. Bununla birlikte SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığı da gözardı edilmemelidir. Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir (Emrah Yayla, §§ 72, 73; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, §§ 92, 93).

53. Müdahalenin gerekli olduğunun ortaya konulduğu hâllerde ise başvurucunun duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediği ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan orantılılık açısından gözönüne alınmalıdır. Bu kapsamda duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan tarafın diğer tarafça ileri sürülen görüş ve kanıtlar hakkında bilgi sahibi olup olamadığı veya bunlarla ilgili yorum yapıp yapamadığı, dezavantajlı duruma düşürülmeksizin davaya etkili katılımının sağlanmasında makul bir fırsata sahip olup olmadığı hususları detaylı bir incelemeye tabi tutulmalıdır. Orantılılık açısından yapılacak değerlendirmede, yokluğunda gerçekleştirilen işlemin ilgili tarafın duruşmada fiziki olarak hazır bulunmasını gerektiren (esaslı) nitelikte bir işlem olup olmadığına da bakılmalıdır (Emrah Yayla, § 74; suç isnadı altındaki kişiler yönünden benzer bir değerlendirme için bkz. Şehrivan Çoban, § 94).

54. Diğer taraftan duruşmada hazır bulunma hakkından açıkça veya örtülü şekilde feragat edilmesi mümkündür. Her iki durumda da feragatin tereddüde yer vermeyecek şekilde açık olması ve aynı zamanda kamu yararına aykırılık taşımaması gerekir. Duruşmada hazır bulunma hakkından feragat, ilgili tarafa bu haktan vazgeçmesiyle orantılı asgari güvenceler sağlanmadıkça kamu yararına uygunluk taşımayabilir. Ayrıca örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekmektedir. Dolayısıyla yetkili yargı organlarının bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamaları gerekir (Emrah Yayla, § 75).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

55. Başvuru konusu olayda İnfaz Hâkimliği, ilgili mevzuat hükümleri gereğince başvurucuların savunmasının alınması ve delillerinin sorulması amacıyla duruşmalı inceleme yapmaya karar vermiştir. İlk duruşma tarihinde başvurucuların Ceza İnfaz Kurumundaki SEGBİS odasında hazır edilerek duruşmaya video konferans bağlantısı üzerinden katılması istenmiştir. Başvurucuların anılan yöntemle savunma yapmak istemediklerini ve duruşmada hazır bulunmak istediklerini beyan etmesi üzerine İnfaz Hâkimliği ilgili mevzuat hükümlerine ve yargılamanın makul sürede tamamlanmasına yönelik gerekçesini belirterek başvurucuların talebini reddetmiştir. İkinci duruşmada başvurucular, taleplerini yinelemiş ancak esasa yönelik savunmalarını da yapmıştır. Bunun üzerine İnfaz Hâkimliği, dosyadaki

mevcut bilgi ve belgeleri değerlendirerek başvurucuların disiplin cezasına karşı itirazını reddetmiştir.

56. Ölçülülük ilkesi açısından ilk olarak müdahalenin elverişli olup olmadığı incelenmelidir. Somut olayda ceza infaz kurumunda hükümlü bulunan başvurucuların duruşmaya katılımının SEGBİS yoluyla sağlanmak istenmesinin amacının yargılamadaki gecikmelerin azaltılması ve yargılamanın hızlandırılması olduğu anlaşılmaktadır. İnfaz Hâkimliği, SEGBİS yöntemiyle sorgunun yapılmasının yasal bir imkân olduğu ve somut olayda duruşma salonuna transfere ihtiyaç bulunmadığı inancındadır. Buna göre yargılamanın hızlandırılmasına yönelik meşru bir amaca ağırlık verilerek duruşmada hazır bulunma hakkına sınırlama getirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Başvurucuların duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin makul sürede yargılama yapılması amacına ulaşılması bakımından elverişli bir araç olduğu söylenebilir.

57. İkinci olarak müdahalenin gerekli olup olmadığı incelenmelidir. Somut olayda başvuruculara bir ay ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma cezası verilmiş olup başvurucular, İnfaz Hâkimliği önünde bu cezaya itiraz etmiştir. Başvuruya konu uyuşmazlığın -klasik idari veya hukuk yargılamalarından farklı olsa bile- medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin olduğu ve bu tür uyuşmazlıklarda duruşmada hazır bulunma hakkının daha esnek uygulanabileceği tartışmasızdır (Emrah Yayla, § 70).

58. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi medeni hak ve yükümlülük kapsamında kalan infaz hâkimliği yargılamalarında duruşmada hazır bulunma hakkının esnek uygulanmasının tam olarak ne anlama geldiği, bu konudaki ölçütlerin neler olduğu konusunda Emrah Yayla kararında -karara konu olayın şartları gerektirmediğinden- detaylı değerlendirmelerde bulunmamıştır. Ancak eldeki başvurunun özgün koşulları da hesaba katıldığında anılan karardaki ilkelerin uygulanmasına ilişkin olarak daha ayrıntılı değerlendirme ve açıklamaların yapılması gerektiği anlaşılmıştır.

59. İlk olarak 4675 sayılı Kanun'un 6. maddesi gözönüne alındığında İnfaz Hâkimliği tarafından şikâyet incelemelerinde başvuruda bulunanların her durumda duruşmada bizzat hazır bulundurulması gerekmeyebilir. Nitekim Kanun'un 6. maddesinde infaz hâkimliği tarafından yapılacak incelemelerin kural olarak dosya üzerinden gerçekleştirileceği ancak disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkiminin hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verebileceği belirtilmiştir.

60. Diğer yandan infaz hâkimliği yargılamalarında duruşmada hazır bulunma hakkının esnek uygulanabilirliği; başvurucuların kişisel özellikleri ve davranışlarına, başvurucuların davanın karşı tarafınca sözlü olarak sunulan görüş ve kanıtlar, bilgi ve belgeler hakkında bilgi sahibi olup olamadıkları ve bunlara karşı kendi delillerini sunma hususunda dezavantajlı konuma düşüp düşmediklerine, yargılamanın niteliği, şekli ve teknik nitelikte bir incelemeden ibaret olup olmadığına, ceza infaz kurumundan duruşma salonuna transfer edilmedeki zorluklara, başvurucuların duruşmada bizzat hazır bulunmak istemelerine yönelik olarak ileri sürdükleri gerekçelere ve söz konusu gerekçelerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı gerektirip gerektirmediğine, davanın konusuna, davada tanıkların duruşma salonunda sorgulanmasını gerektirecek nitelikte -inandırıcılıkla ilgili- sorunların var olup olmadığına ve karşı tarafın konumuna bakılmak suretiyle belirlenmelidir. Söz konusu hususlarda yapılacak inceleme neticesinde -ve davanın özel koşulları da dikkate alınmak suretiyle- duruşmada bizzat hazır bulunmanın gerekmeyebileceğinin anlaşılması söz konusu hakkın daha esnek

uygulanabileceği ve SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımın sağlanmasının mümkün olduğu kabul edilmelidir.

61. Somut olayda başvuruculaın disiplin cezasına konu eylemleri, Ceza İnfaz Kurumu uygulamalarına yönelik protesto amacından kaynaklanmaktadır ve başvurucular da bu eylemi gerçekleştirdiklerini kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle disiplin suçu yönünden olmasa da disiplin suçuna konu edilen eylemin sübutu yönünden taraflar arasında bir ihtilaf bulunmamaktadır. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliğinin olmadığı, başvuruculaın da esasen -hazır bulunmak istedikleri duruşmada- işlediklerini kabul ettikleri eylemin neden disiplin suçunu oluşturmayacağı konusunda savunma yapacakları anlaşılabilmektedir. Diğer yandan ise başvuruculaın Ceza İnfaz Kurumu koşulları altında SEGBİS ile ifade vermelerinin ne gibi sakıncaları olduğu hususuna yönelik olarak herhangi bir açıklamada bulunmadıkları ve bu bağlamda SEGBİS ile ifade vermek istememelerinin gerekçelerini ortaya koyamadıkları görülmüştür. Başvurucular, ses ve görüntü naklinde sorunlar yaşandığını da dile getirmemiştir. Aynı zamanda başvurucular hakkında uygulanan disiplin yaptırımının türü ve niteliği de dikkate alındığında duruşmada fiziki olarak hazır bulunmanın gerekli olduğu söylenemeyecektir.

62. Kaldı ki başvurucular İnfaz Hâkimliğine yaptıkları şikâyette SEGBİS'le ilgili itirazlarının haricinde, dinletmek veya sorgulamak istedikleri tanıklardan bahsetmemiştir. Ayrıca başvurucular, İnfaz Hâkimliğinin ret kararına yaptıkları itirazda da duruşmada fiziki olarak hazır bulunmak suretiyle tanıkları sorgulamak istedikleri yönünde talepte bulunmamıştır. Bu kapsamda tanık sorgulama hakkı yönünden de başvuruculaın duruşmada bizzat hazır bulunmaları gereğinden söz edilemeyecektir.

63. Öte yandan Ceza İnfaz Kurumunun bulunduğu il merkezinin büyüklüğü ile Ceza İnfaz Kurumundan mahkemeye sevk esnasında oluşabilecek gecikmeler ve güvenlik sorunları dikkate alındığında İnfaz Hâkimliği tarafından şikâyete konu disiplin yaptırımının dayanağını oluşturan olayla ilgili olarak yapılan yargısal denetimde başvuruculaın savunmasının alınması haricinde esaslı bir işlem yapılmadığı görülmekle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin gerekli olmadığının söylenemeyeceği sonucuna varılmıştır.

64. Son olarak başvuruculaın duruşmada hazır bulunmamasının yargılamanın adilliğine bir bütün hâlinde zarar verip vermediğinin ölçülülük ilkesinin diğer bir unsuru olan orantılılık açısından da değerlendirilmesi gerekir. Bu noktada somut olay değerlendirildiğinde duruşmada bizzat hazır bulundurulmayan başvuruculaın yargılamanın diğer tarafını oluşturan Ceza İnfaz Kurumunun disiplin cezası kararından ve bu karara ilişkin bilgi ve belgelerden haberdar olduğu açıktır. Bundan başka yargılama sürecinde başvuruculaın yokluğunda herhangi bir esaslı işlemin yapıldığı da tespit edilememiştir. Sonuç olarak somut olayda duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin orantılı olmadığının söylenemeyeceği değerlendirilmiştir.

65. Açıklanan gerekçelerle duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğu, aynı zamanda ölçülü olduğu anlaşıldığından Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamıştır.

C. Diğer İhlal İddiaları

66. Başvurucuların müdafi yardımından yararlanma hakkı ile delillerinin değerlendirilmemesi nedeniyle gerekçeli karar haklarının ihlal edildiği yönündeki iddialarının Hikmet Balabanoğlu ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013) ve Ahmet Sağlam ([2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013) kararları doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

67. Başvurucuların tanık dinletme ve sorgulama hakkının ihlal edildiği yönündeki iddialarının ise İnfaz Hâkimliğindeki yargılama esnasında tanık dinlenmesine yönelik bir taleplerinin olmadığı gibi hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeksizin bireysel başvuruda bulundukları anlaşıldığından Nebahat Baysal Gül (B. No: 2016/14634, 28/5/2019) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucuların adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucuların yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 8/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuranlar çeşitli suçlardan hükümlü olarak ceza infaz kurumunda bulundukları sırada “gereksiz yere slogan attıkları” iddiasıyla haklarında disiplin cezası verilmiştir. Başvuranların infaz hakimine yaptıkları şikayette hakim huzurunda savunma yapmak istediklerini belirtmelerine karşın hakim Segbis ile sözlü yargılama oturumu başlatmış, başvuranlar ise yine bizzat hakim huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmişler, ancak talepleri kabul edilmediği için bu oturumda diyeceklerini ifade etmişlerdir. Mahkememiz çoğunluğunca duruşmada bulunma hakkının infaz sürecindeki uyuşmazlıklar bakımından sınırlanabileceği ve esnek uygulanabileceği, başvuru konusu olayda ise başvuranların eylemlerini ikrar ettikleri ve savunmalarını yaptıkları, sübutla ilgili tanık dinlenmesi taleplerinin olmadığı gibi hususlar gözetildiğinde sınırlamanın kanuni

dayanağının olduğu gibi orantısız olmadığı ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

2. Mahkememiz infaz sürecindeki uyuşmazlıkların kural olarak medeni hak ve yükümlülük kapsamında kalacağını, disiplin cezasının niteliğine göre cezai niteliğin ayrıca değerlendirilebileceğini kabul etmektedir. Bununla birlikte 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanunu ile ceza ve tutukevlerinin bulunduğu adli merkezlerde infaz hakimi görevlendirilmesi ve uyuşmazlıklara bu hakimlerin karar vermesi düzenlenmiştir. Kanunun 6. maddesinin 4. fıkrasında ise hakimin bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine göre inceleme ve işlemlerini yürütüp karar vereceği belirtilmiştir. Bu durumda hukukumuz bakımından Kanunda anılan uyuşmazlıkların cezai boyutunun kabul edildiği sonucuna ulaşılabilir.

3. 4675 sayılı İnfaz Hakimliği Kanununun 6/2. maddesinde infaz hakiminin diğer uyuşmazlıklarda duruşma yapmaksızın dosya üzerinde karar vereceği belirtilmiştir. İkinci fıkranın ikinci ve sonraki cümlelerinde ise disiplin cezasına karşı şikayet üzerine infaz hakiminin hükümlü veya tutuklunun savunmasını alıp diğer delilleri topladıktan sonra karar vereceği belirtilmektedir. Aynı fıkranın 6008 sayılı Kanunla eklenen 3. cümlesinde, “Hükümlü veya tutuklu, savunmasını hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir.” denilmektedir. Görüldüğü üzere kanun koyucu anılan düzenleme ile önceki cümlede savunmanın başka yöntemlerle alınabileceğine işaret etmişken, hükümlünün savunmayı hakim huzurunda hazır bulunarak yapma talebi üzerine hakime bir takdir yetkisi tanımaksızın bu talep gibi uygulama yapılacağını öngörmüştür. Bu durumda kanunda “savunmasını hazır bulunmak koşuluyla yapma” ifadesinin yalnızca yalın anlamıyla hakim huzurunda olmayı kapsadığı açıktır.

4. Öte yandan maddenin 4. fıkrasında CMK hükümlerine atıf yapılmasından hareketle Segbis yönteminin de kullanılabileceği ileri sürülebilir. Buna karşılık Kanun koyucu 6008 sayılı Kanunla maddede yaptığı düzenlemede genel hükümlerden ayrılmıştır. Özel kanunun önceliği ilkesi uyarınca genel hükümlere yapılan atfın değerlendirilmesinde, genel hükümler içerisinde istisnai bir yöntem olan Segbis usulüne atıf yapıldığı ileri sürülemez. Kaldı ki CMK hükümlerinde Segbis yöntemi ceza yargılamasına yönelik yurt çapındaki bir uygulamanın parçası olarak sanığın başka bir şehirde yaşadığı durumda ve zorunlu nedenlerin varlığı durumunda uygulanan istisnai bir yöntemdir. Tutuklu ve hükümlünün bulunduğu yerde özel olarak görevlendirilmiş olan infaz hakiminin Segbis yöntemine başvurmasının hangi nedenle zorunlu olduğu da anlaşılamamaktadır. Belirtilen gerekçelerle başvuranın duruşmada hazır bulunma hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunmaması nedeniyle ihlal kararı verilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvurucular, ceza infaz kurumunda kendilerine verilen disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğine yaptıkları başvuru sırasında, duruşmada fiziken hazır bulunma taleplerinin reddedilerek yalnızca SEGBİS yoluyla katılımlarına imkân tanınmasının, adil yargılanma haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüşlerdir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, somut olayda SEGBİS üzerinden sağlanan katılımın yeterli olduğu ve duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Ancak aşağıda açıklanan nedenlerle çoğunluk görüşüne iştirak edilememiştir.

3. Anayasa’nın 36. maddesi ile güvence altına alınan adil yargılanma hakkı, yalnızca yazılı beyan sunmak veya teknik araçlarla bağlanmak suretiyle yerine getirilebilecek bir usul değil; kişinin mahkeme önünde doğrudan, yüz yüze ve sözlü olarak kendini ifade edebilmesini kapsayan, yargılamaya etkili katılımı mümkün kılan bir haktır.

4. Nitekim Mahkememiz, Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) kararında, başvurucunun duruşmada fiziken hazır bulunma talebinin reddedilerek SEGBİS’le katılımının yeterli görülmesini Anayasa’nın 36. maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir.

5. Dolayısıyla somut olayda başvurucunun duruşmaya bizzat katılması yönünde hiçbir çaba içine girilmemiş, aynı şehir merkezinde bulunan bir ceza infaz kurumundan duruşmaya katılamamasının niçin gerekli görüldüğü de açıklanamamıştır. Bu çerçevede Hâkimlikçe hiçbir alternatif değerlendirilmeden ve olaya özgü somut gerekçeler de sunulmadan -genel ve kategorik bir yaklaşımla- başvurucunun duruşmada hazır bulunma talebi reddedilmiştir. Uyuşmazlığın bizzat duruşmada bulunmayı gerektiren bir nitelik taşıyıp taşımadığı hususunda Hâkimlikçe herhangi bir değerlendirme yapılmadan genel ve kategorik bir sebeple başvurucunun yokluğunda duruşma yapılması ve duruşmada hazır bulunma hakkına müdahale için en uygun aracın seçilmemesi müdahalenin gerekli olmadığı sonucuna yol açmıştır (Emrah Yayla [GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020, § 85).

6. Anayasa'nın 36. maddesi uyarınca herkes iddiada bulunma, savunma ve adil yargılanma hakkına sahiptir. Anayasa'nın anılan maddesinde adil yargılanma hakkından ayrı olarak iddia ve savunma hakkına birlikte yer verilmesi, taraflara iddia ve savunmalarını mahkeme önünde dile getirme fırsatı tanınması gerektiği anlamını da içermektedir (Mehmet Fidan, B. No: 2014/14673, 20/9/2017, § 37).

7. Bununla birlikte SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığı da gözardı edilmemelidir. Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu çerçevede talepte bulunan kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmasına imkân sağlayan alternatif tedbirlerin uygulanabilirliğinin hatırda tutulması önemlidir. Duruşmada bizzat hazır bulunmanın önemine istinaden kanun koyucu da 5271 sayılı Kanun'un uygulandığı durumlarda hâkim veya mahkemenin ancak zorunlu gördüğü durumlarda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle

duruşmalara katılıma karar verilebileceğini düzenlemiştir (Emrah Yayla, § 73).

8. Somut olayda ise, başvuruculaların fiziken duruşmaya getirilme talepleri, herhangi bir gerekçeye dayanmaksızın reddedilmiş; mahkemeler, SEGBİS'in genel kullanılabilirliğine atıfla yetinmiştir. Oysa Emrah Yayla kararında da ifade edildiği üzere, SEGBİS'in kullanımı ancak somut olayda zorunluluk koşulu ortaya konulmuşsa haklı görülebilir.

9. Ayrıca, başvurucular isnadı reddetmemiş; ancak eylemlerinin cezaevi koşullarını protesto etmek maksadıyla yapıldığını, cezanın keyfî olduğunu, bu nedenle doğrudan mahkeme huzurunda kendilerini ifade etmek istediklerini ileri sürmüşlerdir. Bu savunmanın inandırıcılığı, ifade tarzı, beden dili, jest ve mimik gibi unsurlarla desteklenebilecek, dolayısıyla yüz yüze iletişim gerektiren bir değerlendirme alanıdır.

10. Başvuruculaın duruşma sırasında SEGBİS ile ifade vermek istemediklerini açıkça beyan ettikleri hâlde, bu taleplerinin mahkemece hiçbir şekilde karşılanmaması, hatta neden fiziken duruşmada hazır bulunmak istediklerinin yeterince açıklanmadığı gerekçesiyle sorumluluğun başvurucuya yüklenmesi, hak ve yükümlülük dengesini tersine çeviren bir yaklaşımdır. Oysa gerekçelendirme yükümlülüğü yargı merciine aittir. Başvurucunun, Anayasa ile güvence altına alınan temel hakkını neden kullanmak istediğini ayrıca ispat yükü altında bırakılması, mahkemeye erişim hakkının özünü zedelemektedir.

11. Kaldı ki duruşmada yüz yüzelik, özellikle ceza yaptırımı niteliği taşıyan uygulamalarda, sıradan bir usuli tercih değil; ceza yargılamasının asli prensibidir. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklarda sınırlı esneklik tanınabilirken, cezaî nitelikteki yaptırımlarda, bireyin özgürlüğünü sınırlayan disiplin cezalarında bu hak daha sıkı koruma altındadır.

12. İnfaz Kanunu kapsamında yer alan disiplin cezaları, şeklen idari yaptırım olmakla birlikte, öz itibarıyla ceza hukukuna özgü sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim 5275 sayılı Kanun'un 44 ve devamı maddelerinde düzenlenen disiplin suçları, 5237 sayılı TCK'daki suç tanımıyla örtüşecek ağırlıkta yaptırımlar içerebilmekte; bu bağlamda disiplin yargılamasında da Ceza Muhakemesi Kanunu hükümlerine (örneğin duruşma usulüne, savunma haklarına) yer verilmiştir. Bu düzenleme dahi, disiplin yargılamasında duruşmada bizzat hazır bulunmanın neden vazgeçilmez bir hak olduğunu teyit etmektedir.

13. Emrah Yayla kararında da bu yön vurgulanmış ve özellikle infaz hâkimliğince yapılan yargılamanın, yargı yetkisini haiz, hukukî anlamda bağlayıcı kararlar veren bir mahkeme faaliyeti olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, başvurucunun fiziken duruşmaya katılmak istemesini sıradan bir teknik tercih değil, adalete erişimin maddi güvencesi olarak değerlendirmek gerekir.

14. Tüm bu nedenlerle somut olayda; başvuruculaın talepleri özenle değerlendirilmemiş, SEGBİS kullanımına ilişkin herhangi bir zorunluluk gerekçesi sunulmamış, müdahalenin ölçülülük ve gereklilik şartları karşılanmamış, Mahkememizin Emrah Yayla kararında benimsediği ilkelerle açık bir çelişkiye düşülmüştür.

15. Sonuç olarak, başvuruculaın duruşmada hazır bulunma taleplerinin reddedilmesi suretiyle, Anayasa'nın 36. maddesi kapsamında güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği kanaatine varılmış; bu gerekçelerle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir

Üye Engin YILDIRIM Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Ceza infaz kurumunda bulunan başvuruculara verilen disiplin cezasına karşı infaz hâkimliğince yapılan inceleme sırasında duruşmada hazır bulunma talep edilmesine rağmen yalnızca ses ve görüntü aktarımı (SEGBİS) yoluyla duruşmaya katılma imkânı verilmesi nedeniyle duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun ulaştığı başvurunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediği şeklindeki karara katılmamaktayım.

2. Hükümlü olarak bulundukları cezaevinde başvuruculara koğuşunda kısmi arama yapılmak üzere odaya girilmesi ve başvuruculara üst araması yapılmak üzere havalandırma bahçesine çıkarılması sonrasında üst aramalarının yapıldığı esnada başvuruculara "Keyfî aramaya son!" şeklinde slogan atmaları üzerine Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Kurulu Başkanlığının (Disiplin Kurulu) başlattığı disiplin soruşturması sonucu Disiplin Kurulu, 16/2/2022 tarihinde başvuruculara gereksiz olarak slogan atma eylemini gerçekleştirdikleri gerekçesiyle haklarında 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 42. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca 1 ay süre ile ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucular bu cezaya itiraz etmişler ve itirazlarında aynı zamanda savunmalarını mahkeme huzurunda yapmak istediklerini de beyan etmişlerdir. Buna rağmen itirazı inceleyen İnfaz Hakimliği bu talebi reddetmiştir. İnfaz Hâkimliği sonraki duruşmada da başvuruculara yine SEGBİS vasıtasıyla hazır etmiş, başvurucular mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini yinelemiş, slogan atma eylemine ilişkin olarak da söz konusu sloganı protesto amaçlı attıklarını beyan etmiş olmalarına rağmen Hakimlik bu itirazları reddetmiştir. Başvuruculara İnfaz Hâkimliğinin kararına yönelik itirazı da Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "kararın usul ve kanuna uygun olduğu" gerekçesiyle kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucular yaptıkları bireysel başvuruda disiplin cezası yönünden yaptıkları itirazda, İnfaz Hâkimliğine birden çok kez mahkeme huzurunda hazır edilerek savunma yapmak istediklerini beyan etmelerine karşın duruşmalarda hazır edilmemeleri nedeniyle adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüş olmalarına rağmen Mahkememiz çoğunluğu ihlal olmadığı kanaatine ulaşırken şu gerekçeye dayanmıştır:

"Somut olayda başvuruculara disiplin cezasına konu eylemleri, cezaevi uygulamalarına yönelik protesto amacından kaynaklanmaktadır ve başvurucular da bu eylemi gerçekleştirdiklerini kabul etmiştir. Diğer bir ifadeyle disiplin suçu yönünden olmasa da disiplin suçuna konu edilen eylemin sübutu yönünden taraflar arasında bir ihtilaf

bulunmamaktadır. Bu bağlamda yargılamanın karmaşık bir niteliğinin olmadığı, başvurucuların da esasen -hazır bulunmak istedikleri duruşmada- işlediklerini kabul ettikleri eylemin neden disiplin suçunu oluşturmayacağı konusunda savunma yapacakları anlaşılabilmektedir. Diğer yandan ise başvurucuların Ceza İnfaz Kurumu koşulları altında SEGBİS ile ifade vermelerinin ne gibi sakıncaları olduğu hususuna yönelik herhangi bir açıklamada bulunmadıkları ve bu bağlamda SEGBİS ile ifade vermek istememelerinin gerekçelerini ortaya koyamadıkları görülmüştür. Başvurucular, ses ve görüntü naklinde sorunlar yaşandığını da dile getirmemiştir. Aynı zamanda başvurucular hakkında uygulanan disiplin yaptırımının türü ve niteliği de dikkate alındığında duruşmada fiziki olarak hazır bulunmanın gerekli olduğu söylenemeyecektir.” (§ 61).

5. Çoğunluğun bu kararına katılmak mümkün değildir. Zira Anayasa Mahkemesi esasında benzer bir bireysel başvuruda verdiği Emrah Yayla kararında ([GK], B. No: 2017/38732, 6/2/2020) bu konuya ilişkin genel yaklaşımını ortaya koyarak başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği kanaatine ulaşmıştır.

6. Her ne kadar eldeki bireysel başvuruya konu olay ile önceki karara konu olay arasında bazı detay farklılıklar mevcut ise de bu iki başvuruda da benzer yönler bulunmakta olup bu nedenle eldeki bireysel başvuruda da aynı şekilde ihlal sonucuna ulaşmak gerekmektedir.

7. Oysa Mahkememiz çoğunluğu ihlal olmadığı sonucuna ulaşırken gerçekleştirilen yargılamada duruşmada hazır bulunma hakkının esas, SEGBİS aracılığı ile katılımın ise istisna olduğu şeklindeki temel yaklaşımı değiştirmiştir.

8. Öte yandan Mahkememiz çoğunluğu SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvurucuların ortaya koymasını beklemektedir. Oysa 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 196. maddesinin (4) numaralı fıkrasındaki “Hâkim veya mahkemenin zorunlu gördüğü durumlarda, aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle yurt içinde bulunan sanığın sorgusu yapılabilir veya duruşmalara katılmasına karar verilebilir”. hükmü gereğince kişinin duruşmaya SEGBİS aracılığıyla katılmasının ancak hakim veya mahkemece zorunlu görülen durumlarda mümkün olduğu ifade edilmelidir.

9. Nitekim Anayasa Mahkemesi bu konuda Emrah Yayla kararında SEGBİS'in kullanılması yoluyla duruşmaya katılmanın duruşmada bizzat hazır bulunmaya göre kişilere kendilerini yargı makamları önünde sözlü olarak ifade etme ve yargılama sürecine aktif olarak katılım sağlama yönünden daha sınırlı bir menfaat sağladığının da gözardı edilmemesi gerektiğine işaret ederek konumuz bağlamında şu değerlendirmeye yer vermiştir:“Bu durumda kişinin duruşmada bizzat hazır bulunma hakkına belirli ölçüde sınırlama getiren bir uygulama olan SEGBİS vasıtasıyla duruşmaya katılımının neden gerekli olduğu derece mahkemelerince gösterilmelidir. Bu gerekliliğin ortaya konulması bağlamında, kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmayı talep etmelerine rağmen SEGBİS yoluyla katılımlarının neden yeterli görüldüğünün ve duruşmada bizzat hazır bulunmayı imkânsız hâle getiren veya büyük ölçüde zorlaştıran koşulların neler olduğunun ifade edilmesi gerekir. Bu çerçevede talepte bulunan kişilerin duruşmada bizzat hazır bulunmasına imkân sağlayan alternatif tedbirlerin uygulanabilirliğinin hatırda tutulması önemlidir. Duruşmada bizzat hazır bulunmanın önemine istinaden kanun koyucu da 5271 sayılı Kanun'un uygulandığı durumlarda hâkim veya mahkemenin ancak zorunlu gördüğü durumlarda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle duruşmalara katılıma karar verilebileceğini düzenlemiştir” (bkz.: §

73).

10. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesi Emrah Yayla kararında vurgulandığı ve 5271 sayılı Kanun'un 196. maddesindeki ilgili fıkra hükmü gereğince sanığın SEGBİS aracılığıyla duruşmaya katılmasının zorunlu nedeni mahkeme veya hakim tarafından mutlaka ortaya konulmalıdır. Bununla birlikte mahkemenin SEGBİS'in neden gerekli olduğunu belirtmediği görülmektedir. Mahkememiz çoğunluğu ise daha da ileri giderek SEGBİS yolu ile katılımın ne tür sakıncalar doğuracağını başvuruculaın ortaya koymasını bekleyen bir yaklaşımla bu konuda SEGBİS'i adeta genel uygulamaya dönüştüren bir yaklaşımı benimsemeye başlamıştır.

11. İnfaz Hakimliğinin zorunlu olmadığı halde duruşma açmış olmasına rağmen bu durumda neden SEGBİS aracılığı ile katılımı tercih ettiğini gerekçelendirmemesi aynı zamanda 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar" başlıklı 6. maddesinin ikinci fıkrasına 2010 yılında eklenen "Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekaletnamesini ibraz etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir." hükmü ile de çelişmektedir. Zira buradaki hazır bulunmanın duruşmada hakim huzurunda bizzat bulunmak şeklinde olduğu aşikardır.

12. Başvurucunun cezaevinde aldığı bir disiplin cezası nedeniyle gerçekleştirilen yargılamada talebi hilafına SEGBİS aracılığı ile yargılamalara katılması esasında burada adil yargılanma hakkı bağlamındaki ihlali daha da bariz hale getirmektedir. Cezaevlerinde fiziksel hürriyetinden mahrum olan kişilerin aldığı disiplin cezaları konumuz bağlamında daha sıkı biçimde adil yargılanma hakkı güvencelerinden faydalanmalıdır. Zira bu kişilerle ilgili gerçekleştirilen yargılamalardaki duruşmalarda kişilerin bizzat mahkeme huzurunda hazır bulunması bu yönü ile gerçekleştirilecek yargılamadaki usuli güvenceyi daha anlamlı kılacaktır.

13. Sonuç olarak, başvurucular savunmalarında SEGBİS vasıtasıyla kendilerini ifade edemediklerini ve mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini beyan etmişlerdir. Hakimlik ise SEGBİS'in neden gerekli olduğunu kararında belirtmemesine rağmen yargılamayı SEGBİS aracılığıyla gerçekleştirmiştir. Yargılamadaki temel ilke yüz yüze yargılama olmasına rağmen başvurucular hiçbir şekilde duruşmada fiziken huzurda bulunamayarak bu temel ilke anlamsız kalmış ve başvuruculaın duruşmada hazır bulunma hakkı böylece ihlal edilmiştir. Dolayısıyla Mahkememiz çoğunluğunun yaklaşımı ile de SEGBİS yolu ile duruşmaya katılım adeta yargılamada temel ilke haline getirilmeye çalışılmıştır.

14. Yukarıda sıralanan gerekçelerle somut bireysel başvuruda da Anayasa Mahkemesinin Emrah Yayla kararındaki yaklaşımdan ayrılmayı gerektiren hiçbir farklı durum olmadığı kanaatinde olduğum için başvuruculaın Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle çoğunluğun aksi yöndeki kararına katılmamaktayım.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

KARŞIOY

1. Mahkemenin sayın çoğunluğu tarafından başvurucunun adil yargılanma kapsamındaki duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Duruşmada hazır bulunma hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

2. Olay ve olgular mahkememizin gerekçeli kararında ayrıntılı olarak özetlenmiştir.

3. Adana F Tipi Ceza evinde cezalarını infaz eden başvurucular üst aramasının yapıldığı sırada “keyfi uygulamaya son” şeklinde slogan atmışlardır. Bu olay nedeniyle bir ay süreyle ziyaretçi kabulünden yoksun bırakma disiplin cezası ile cezalandırılmışlardır. Başvurucular disiplin cezalarına itiraz etmişlerdir. Duruşmada hazır bulunarak mahkeme huzurunda savunma yapmak istediklerini söylemişlerdir. Buna rağmen infaz hakimliği SEGBİS sistemini kullanarak savunmalarını almıştır. İtirazı inceleyen ağır ceza mahkemesi de kararın usul ve yasaya uygun olduğu gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

4. Anayasa Mahkemesi Emrah YAYLA kararında başvurucunun duruşmada fiziken hazır bulunma talebinin reddedilerek SEGBİS ile katılımının yeterli görülmesini Anayasa’nın 36. Maddesinin ihlali olarak değerlendirmiştir. Emrah YAYLA kararının kararın verildiği tarihte karşı oy yazmıştım. İlerleye süreçte mahkemenin duruşmada hazır bulunma hakkı ile ilgili içtihadı Emrah YAYLA kararı doğrultusunda geliştiği için karşı oy yazmaktan vazgeçerek mahkemenin içtihadına katıldım. Başvuruya konu bu dosya kapsamında Anayasa Mahkemesi kendi içtihadı ile farklılaşarak bir sonuca ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesinin içtihat değişikliğine yol açacak şekilde vardığı sonuca katılmamaktayım.

5. Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin içtihat farklılıklarını yorumlamaktadır. İçtihat farklılıklarının yarattığı sonuçlar itibariyle adil yargılanma ilkesi bağlamında ihlal sonucuna da ulaşmaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu yaklaşımı mahkemenin kendisini de bağlamaktadır. Mahkemenin kısa süre içerisinde yaptığı içtihat değişikliklerine koyduğu ilkeler bağlamında uyması gereklidir. Anayasa Mahkemesinin içtihat farklılıkları ile ilgili yaklaşımı şu şekilde belirtilebilir. “Öncelikle içtihat tutarlılığının mahkemeler için önemli olduğunu belirtmek gerekir. Mahkemelerin -özellikle de hukuka ülke çapında yön veren yüksek mahkemelerin- içtihadının sık sık değişmesi ve benzer konularda farklı içtihat uygulaması içtihatta tutarsızlığa yol açar. İçtihattaki tutarsızlık ise gerek bireyler gerek kamu makamları yönünden hukuki belirsizliğin ortaya çıkmasına neden olur. AYM kararlarında sıklıkla vurgulandığı üzere hukuki belirlilik ise hukuk devleti ilkesinin başta gelen unsurlarından biridir (Birçok karar arasından bkz. AYM, E.2020/27, K.2020/52, 24/9/2020, § 11). İçtihat tutarsızlığı mahkeme içi çalışmalarda, özellikle kararların hazırlık süreçlerinde de belirsizliğe yol açar.

6. Anayasa’nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin yargı organlarına davacı ve davalı olarak başvurabilme ve bunun doğal sonucu olarak da iddia, savunma ve adil yargılanma hakkı güvence altına alınmıştır. 3/10/2001 tarihli ve 4709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasına "adil yargılanma hakkı" ibaresinin eklenmesine ilişkin 14. maddesinin gerekçesine göre "değişiklikle Türkiye Cumhuriyeti’nin taraf olduğu uluslararası

sözleşmelerce de güvence altına alınmış olan adil yargılama hakkı metne dahil" edilmiştir. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu ibaresinin eklenmesinin amacının Sözleşme'de düzenlenen adil yargılanma hakkını anayasal güvence altına almak olduğu anlaşılmaktadır (Yaşar Çoban, B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 53).

7. Adil yargılanma hakkı, uyuşmazlıkların çözümlenmesinde hukuk devleti ilkesinin gözetilmesini gerektirmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanması ve uygulanmasında göz önünde bulundurulması zorunlu olan bir ilkedir.

8. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010 ve E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi; hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

9. Hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Anayasa Mahkemesinin kanunilik ilkesi bağlamındaki görevi, hukuk kurallarının birden fazla yorumunun hukuki belirlilik ve öngörülebilirliği etkileyip etkilemediğini tespit etmektir (Mehmet Arif Madenci, B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81).

10. İlgili mevzuatın ilk defa yorumlanmasında yetki ve görevleri açısından farklı durumlarda bulunan mahkemeler arasında farklılıklar oluşması doğaldır. Diğer bir deyişle değişik yargı kademelerinde görev alan hâkimlerin tamamının ilk defa uygulanan bir kuralı aynı şekilde yorumlamaları mümkün olmayabilir. Ancak böylesi bir durumda mahkemelerin uygulamaları arasındaki uyumu ve içtihat birliğini sağlamaya yönelik mekanizmalar önem taşımaktadır (İslam Şahin, B. No: 2014/7280, 21/1/2016, § 54; Uğur Çelik, B. No: 2015/20244, 15/6/2016, § 53). Yüksek mahkemelerin temel fonksiyonlarından biri de yargı kararlarında doğabilecek içtihat farklılıklarına bir çözüm getirmektir. Bununla birlikte yeni kabul edilmiş bir yasanın yorumlanmasında olduğu gibi bazı hâllerde içtihadın müstakar hâle gelmesinin belirli bir zamanı gerektirdiği açıktır (Türkan Bal [GK], B. No: 2013/6932, 6/1/2015, § 56).

11. Bir kanun hükmüne ilişkin içtihadın henüz yerleşik hâle gelmediği bir aşamada o hükmün yargı organlarınca farklı biçimlerde yorumlanabilmesi hukukun doğası gereğidir. Zira hukukta nesnelliğin sağlanabilmesi açısından hukuk kurallarının belli ölçüde soyut kavramlar içermesi kaçınılmazdır. Nesnel hukuk kurallarının maddi alemde gerçekleşen olaylarla birebir örtüşmesi ve bunlara uygulanması ise her zaman mümkün olmayabilmektedir. Öte yandan hukuk kurallarının kapsamının tespitinde kural koyucu ne kadar titiz davranırsa davransın kuralın yürürlüğe girmesinden ve uygulanmaya başlamasından sonra öngörülemeyen bazı yeni durumların ortaya çıkması da mümkündür. Bu gibi hâllerde kuralın yetkili otoritelerce ve özellikle yargı organlarınca yorumlanması

zorunlu hâle gelmektedir. Kuralı yorumlayan otoritelerin birden fazla olması, bazı hâllerde kuralın birden fazla yorumunu önlenemez kılmaktadır. Dolayısıyla hukuk kurallarının bu niteliği dikkate alındığında bir kanun hükmünün yargı organlarınca farklı biçimde yorumlanabilmesi ve kurala ilişkin farklı içtihatların varlığı, tek başına kuralın belirsiz ve öngörülemez olduğu yargısına ulaşmayı haklı kılmaz. Bununla birlikte birden fazla içtihadın varlığı, hukuk kurallarının temel bir özelliği olan bireyin davranışını yönlendirebilme gücünü zayıflatacak bir boyuta ulaşmışsa kamu düzeninin bozulduğundan söz edilebilir. Bu durumda bireylerin hangi içtihada göre davranışlarını yönlendirecekleri belirsizleşeceğinden öngörülebilirlik ortadan kalkar (Mehmet Arif Madenci, § 84).

12. Yargısal kararlardaki değişiklikler, hukukun dinamizmini ve mahkemelerin yaklaşımlarını yaşanan gelişmelere uyarlama kabiliyetlerini yansıtması yönüyle olumludur. Ancak uygulamadaki birlikteliği sağlamaları beklenen yüksek mahkemeler içinde yer alan dairelerin benzer davalarda tatmin edici bir gerekçe göstermeksizin farklı sonuçlara ulaşmaları bir kararın belirli bir daireye düştüğü takdirde onanacağı, başka bir daire tarafından ele alındığı takdirde bozulacağı gibi ihtimale dayalı ve birbirine zıt sonuçları ortaya çıkartır. Bu ise hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkelerine ters düşecektir. Ayrıca böyle bir algının toplumda yerleşmesi hâlinde bireylerin yargı sistemine ve mahkeme kararlarına duymaları beklenen güven zarar görebilir (Türkan Bal, § 64).

13. Uyuşmazlığın çözümünde etkili olan maddi vakıaların değerlendirilmesi, yorumlanması ve nitelendirilmesi derece mahkemelerinin takdirindedir. Maddi vakıalar, uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarından farklı olarak sadece somut bir olayı ilgilendirdiğinden ancak somut olayın koşulları çerçevesinde yorumlanabilir ve anlamlandırılabilir. Somut olayın tek bir uyuşmazlığa konu edildiği durumlarda maddi vakıalara ilişkin olarak mahkemeler arasında görüş ayrılığı oluşması mümkün değildir. Buna mukabil aynı olay çerçevesinde birden fazla uyuşmazlığın birden fazla mahkemede görüldüğü hâllerde farklı mahkemelerin aynı olay kapsamındaki bir maddi vakıayı farklı değerlendirmesi ve yorumlaması mümkündür. Maddi vakıanın farklı yorumlanmasına bağlı olarak aynı olaya ilişkin uyuşmazlıklarda farklı sonuçlara ulaşılması ve birbiriyle çelişen kararlar verilmesi olasıdır. Bu durumda da aynı maddi vakıanın farklı değerlendirilmesine bağlı olarak adil yargılanma hakkının ihlal edilmesi söz konusu olabilir.

14. Anayasa Mahkemesinin yukarıda ilkeleri belirtilen derece mahkemeleri için uyguladığı kriterlerin kendi kararları içinde uygulaması gereklidir. Emrah YAYLA kararından sonra istikrarlı bir şekilde çok sayıda kararında başvurucuların duruşmada hazır bulunma talebinin reddedilerek SEGBİS ile katılımının yeterli görülmesi Anayasanın 36. Maddesinin ihlali olarak değerlendirilmiştir. Başvurucular yönünden de bu karardan ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır. Mahkemenin bu içtihadından kısa süre içerisinde farklılaşması hukuk devleti, hukuki güvenlik ilkeleriyle uyuşmamaktadır. Bu sebeplerle başvurucuların Anayasa’nın 36. Maddesinde belirtilen adil yargılanma hakkının ihlal edildiği düşüncesiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmadım.

Üye Selahaddin MENTEŞ

BURCU GÖKDAĞ

B. No: 2023/7631 | Karar tarihi: 08.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/7631

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

BURCU GÖKDAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/7631)

Karar Tarihi: 8/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 19/1/2026 - 33142

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf Enes KAYA

Başvurucu : Burcu GÖKDAĞ

Vekili : Av. Bülent Turhan GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, yakalama ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvurular 30/1/2023 ve 10/3/2023 tarihlerinde yapılmıştır. Komisyonca başvuruların kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir. 2023/17095 numaralı bireysel başvuru dosyasının kişi ve konu bakımından hukuki irtibat sebebiyle 2023/7631 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine ve incelemenin bu dosya üzerinden yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. Birinci Bölüm, başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 11/7/2006 tarihinden iş akdinin feshedildiği 30/11/2022 tarihine kadar Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu Başkanlığında (müşteki Kurum/Federasyon) sigortalı avukat olarak çalışmıştır. Başvurucunun söz konusu Kurumda çalıştığı dönemde vekillik görevinin gereklerine aykırı davranışlarda bulunduğunun iddia edilmesi üzerine müşteki Kurumun vekili tarafından sunulan 1/12/2022 tarihli dilekçe ile başvurucu hakkında Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) suç duyurusunda bulunulmuştur. Başsavcılık başvurucuya isnat edilen eylemlere ilişkin olarak 1/12/2022 tarihinde fezleke düzenlemiştir. Söz konusu fezleke, suç duyurusu dilekçesi ve ilgili belgelerden oluşan dosyanın Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından incelenmesi neticesinde başvurucu hakkında 2/12/2022 tarihinde soruşturma izni verilmesi üzerine kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

7. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucu hakkında 2/12/2022 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine karar vermiştir.

8. Yürütülen soruşturma kapsamında Başsavcılık, müşteki Kurumun vekilinin suç duyurusu dilekçesinde belirttiği icra dosyalarına ilişkin olarak başvurucuya nakit avans teslimi yapan altı kurum çalışanının 6/12/2022 ve 10/1/2023 tarihlerinde tanık sıfatıyla beyanlarını almıştır. Tanıklar ifadelerinde başvurucunun 2012 yılından iş akdinin feshedildiği 2022 yılına kadar Kurumda fon davası olarak tabir edilen dava ve işleri takip ettiğini, icra dosyalarını ödemek için muhasebeden elden avans istediğini ve tahsilat makbuzuyla da hemen aynı gün ödemeyi yaparak dosyaları kapattığını belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun takip ettiği farklı dosyalardaki ihmal ve eksikliğin fark edilmesi üzerine takip ettiği diğer dosyaların da ele alındığını, başvurucunun fon davalarında sunduğu tahsilat makbuzlarının sahte olduğunun tespit edilmesi üzerine müşteki Kurum tarafından başvurucu hakkında Başsavcılığa suç duyurusunda bulunulduğunu beyan etmiştir.

9. 21/12/2022 tarihinde Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı (MASAK) tarafından yapılan araştırma sonucunda suçtan elde edilen değere ilişkin düzenlenen rapor soruşturma dosyasına sunulmuştur.

10. 2/1/2023 tarihinde Başsavcılık, MERNİS (Merkezî Nüfus İdare Sistemi) adresine yapılan tüm çağrılara rağmen başvurucunun belirtilen süre içinde müracaat ederek beyanının alınamadığı gerekçesiyle araştırılarak bulunmasına, bulunduğu takdirde zorla getirtilmesine karar vermiştir.

11. 6/1/2023 tarihinde Emniyet görevlileri söz konusu adreste başvurucunun bulunamadığını tutanak altına almıştır. Tutanakta; söz konusu adreste başvurucunun kardeşinin oturduğu ancak kapıyı açan olmadığı, apartman sakinleri ve yöneticinin başvurucunun ara sıra geldiğini, kardeşinin ise önceden burada oturmakta iken taşındığını söylediği belirtilmiştir. Başvurucunun işyeri adresine gidildiğine ilişkin bir bilgi ise yoktur.

12. Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği 9/1/2023 tarihinde başvurucunun tüm aramalara rağmen

bulunamadığından ifadesinin alınıp serbest bırakılmak üzere yakalanmasına karar vermiştir.

13. Başvurucu, adliyedeyken yakalanmış; 10/1/2023 tarihinde Başsavcılık tarafından ifadesi alınmıştır. Başvurucu ve müdafii ifadelerinde atılı suçlamaları reddetmiştir.

14. Başvurucu, aynı gün atılı suçlardan tutuklanması talebiyle sulh ceza hâkimliğine sevk edilmiştir. Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucunun sorgusu yapılmıştır. Başvurucu ve müdafii suçlamaları reddetmiştir. Sorgusu sonucunda başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçundan tutuklanma talebinin reddine, kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan ise tutuklanmasına karar verilmiştir. Söz konusu tutuklama kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Her ne kadar şüpheli hakkında resmi belgede sahtecilik suçundan tutuklanma talep edilmiş ise de savcılık talepnamesinde hangi belgelerin sahte olduğu buna ilişkin sahte olduğuna dair bilirkişi raporunun izah ve ibraz edilmediği, dosyanın incelenmesinde bir kısım icra dairesi tahsil makbuzlarının gerçek olmadığı yönünde bilgi ve belge olsa da işbu belgelere ilişkin iğfal kabiliyetini de içerir bilirkişi raporlarının alınmadığı, dosyaya da ibraz edilmediği iğfal kabiliyetinin suçun unsuru olduğu, rapor alınmadan bu hususta karar verilmesinin usul ve yasaya aykırı olacağı anlaşılmakla resmi belgede sahtecilik suçu açısından tutuklama talebinin reddine,

Şüphelinin üzerine atılı bulunan kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık, suçunu işlediğine dair; 23/12/2022 tarihli MASAK raporuna göre ' ... Avans aldığı tarihlerde ve/veya yakın tarihlerde bu tutarlardan toplam 12.092.514 TL'yi kendi hesaplarına ve/veya resmi kurum hesaplarına hiç yatırmadığı...aldığı avanslardan kendi hesaplarına yatırdığı tutarlardan 1.331.689 TL'nin ise farklı kişilere gönderildiği, soruşturma konusu suçun sabit olması durumunda şahsın aldığı avanslardan toplam 13.424.203 TL'nin suç geliri olabileceği ... ' şeklinde tespit yapıldığı, MASAK raporundan anlaşılacağı üzere şüphelinin yukarıda bahsedilen meblağı müşteki kurumdan aldığını sabit olduğunu iş bu meblağı kendi hesabına yatırdığı daha sonra yine raporda belirtilen gerek kardeşi [M.G.nin] gerekse başka hesaplara havale ettiği ancak müşteki kurumun yazılarında ve tanık beyanlarından anlaşılacağı üzere işbu meblağların müşteki kurum işleri için harcanması amacıyla verildiği, şüphelinin de bu hususu ikrar ettiği her ne kadar savunmasında ödemeleri elden nakit olarak alsa da masraflar veya ödenmesi gereken meblağlardan artan kısmı müşteki kurum vekili Av. [H.C.Y.ye] elden ödediğini ve karşılığında herhangi bir belge almadığını iddia etse de, şüphelinin kendi ifadesine göre de yaklaşık 20 yıldır avukatlık yaptığı, kamu kurumu için verilen paraların bakiyesini belge almadan iade edildiği yönündeki savunmasının hayatın olağan akışına akla ve mantığa aykırı olduğu, netice itibariyle paraları aldığını ikrar ettiği ancak iade ettiğini ispat edemediği, bu suretle atılı dolandırıcılık suçu açısından kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin bulunması, atılı suçun Ceza Muhakemesi Kanunu 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması, üzerine atılı suçun vasıf mahiyeti ve yargılama sırasında alabileceği muhtemel ceza miktarı, şüphelinin serbest bırakılması halinde müşteki üzerinde baskı kurma ve bu suretle delil karartma ihtimali atılı suçun Ceza Muhakemesi Kanunu 100/3 maddesinde sayılan katalog suçlardan olması, göz önünde bulundurularak bu aşamada tutuklama tedbirinin ölçülü olacağı, adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı CMK'nun 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suç ile orantılı olarak tedbir kapsamında şüphelinin CMK.nun 101 maddeleri uyarınca tutuklanmasına… [karar verildi.]"

15. Başvurucu hakkında hazırlanan yeni fezlekenin yer aldığı soruşturma dosyası

kovuşturma izni verilmek üzere Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir. Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından soruşturma dosyasının incelenmesi neticesinde 16/1/2023 tarihinde başvurucu hakkında kovuşturma izni verilmiştir.

16. Öte yandan başvurucu 17/1/2023 tarihinde tutuklama kararına itiraz etmiş; dilekçesinde soruşturmanın hiçbir aşamasında söz konusu miktardaki parayı aldığını kabul etmediğini, kabul ettiği elden ödemeye konu paraların icra dairesine ve/veya alacaklı kamu kurumu muhasebesine gerek bankalar gerekse de PTT aracı kılınarak zaten ödenmesi gerektiğini, bunların tamamının da banka ve PTT aracılığıyla eksiksiz şekilde ödendiğini ve buna dair belgelerin şikâyetçi Federasyon yetkililerine teslim edildiğini, dolandırıcılık suçunun unsurlarının oluşmadığını belirtmiştir. Acil doktor müdahalesi gerektiren sağlık sorunları olduğunu, kaçma şüphesi bulunmadığını, şikâyetçi Kurumun bütün kanıtlarını soruşturma dosyasına sunduğunu, söz konusu kanıtların tahrif edilmesinin mümkün olmadığını, avukatının sakatlanması nedeniyle Cumhuriyet Başsavcılığından alınması gereken bilgi ve belgeler için her gün Başsavcılık Kalemine gitmesine rağmen hakkında kanuna aykırı şekilde yakalama kararı düzenlendiğini, Cumhuriyet savcısı ile görüşmek için kapısının önünde beklerken görevliler tarafından gözaltı işlemi uygulandığını ileri sürmüştür. Aramalara rağmen bulunamadığı iddiasının gerçek dışı olduğunu, Ankara Barosuna kayıtlı bir avukat olarak bürosunun adresinin herkese açık olan internet sayfasında ilan edildiğini, nitekim hakkında yürütülen hukuk davasında bürosunda ihtiyati haciz uygulandığını, Başsavcılığın söz konusu işyeri adresine ulaşamamasının mümkün olmadığını ifade etmiştir.

17. Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesi 26/1/2023 tarihinde aşağıdaki gerekçelerle itirazın reddine karar vermiştir:

"... Dosyanın incelenmesinde, tutuklu Burcu Gökdağ'ın Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçundan Ankara 2. Sulh Ceza Hakimliğinin 10/01/2023 tarih ve 2023/22 sorgu sayılı kararıyla tutuklandığı, şüphelinin atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösterir somut delillerin bulunması, atılı suçun Ceza Muhakemesi Kanunu 100/3-a maddesinde sayılan katalog suçlardan oluşu ve üzerine atılı suçun vasıf mahiyeti ve yargılama sırasında alabileceği muhtemel ceza miktarı, şüphelinin serbest bırakılması halinde müşteki üzerinde baskı kurma ve bu suretle delil karartma ihtimali, ve dosya içeriğine göre tutuklama nedenlerinin varlığı soruşturma dosyası kapsamına göre tutuklama tedbirinin ölçülü olması ve şüpheli hakkında adli kontrol hükümlerinin de yetersiz kalacağı anlaşılmakla, itirazın reddine... [karar verildi.]"

18. Bu karar üzerine başvurucu 30/1/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Bakanlık Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından verilen kovuşturma izni üzerine Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucu hakkında serbest meslek sahibi kişiler tarafından mesleklerinden dolayı kendilerine duyulan güveni kötüye kullanmak suretiyle kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık ve resmî belgede sahtecilik suçlarından son soruşturmanın açılmasına karar verilmesi talebiyle 25/1/2023 tarihinde iddianame düzenlemiştir.

20. Söz konusu iddianame, Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 27/1/2023 tarihinde kabul edilmiştir. Diğer yandan Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi, 27/1/2023 tarihli tensip zaptıyla başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına da karar vermiştir. Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi, başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verirken isnat olunan suçun vasıf ve mahiyetini, mevcut delil durumunu ve başvurucunun tutuklulukta geçirdiği süreyi dikkate almış; kovuşturma konusu suçun kanunda öngörülen

cezasının alt ve üst sınırı arasında ölçülülük olması, suçun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında gösterilen katalog suçlardan olması ve adli kontrol hükümlerinin bu aşamada başvurucu açısından yetersiz kalacağı gerekçelerine dayanmıştır.

21. Söz konusu tutukluluğun devamı kararına karşı başvurucu 3/2/2023 ve 6/2/2023 tarihli dilekçeleri ile itiraz etmiştir. Dilekçelerinde başvurucu; üzerine atılı suçu işlediğine dair delil olmadığını, 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 60. maddesi gereğince kovuşturma aşamasından sonra tutuklama kararı verilebileceğini oysa kovuşturma aşaması başlamadan tutuklama kararı verildiğini, kendisine isnat edilen suçun katalog suç olmadığını belirtmiştir.

22. Ankara Batı 3. Ağır Ceza Mahkemesi suç için öngörülen cezanın alt ve üst sınırları gözönüne alındığında tutuklama tedbirinin ölçülü olduğu, adli kontrol uygulamasının yetersiz olacağı, tutukluluk süresi dikkate alınınca makul sürenin aşılmadığı gerekçesiyle 7/2/2023 tarihinde itirazın reddine kesin olarak karar vermiştir.

23. Başvurucu bu karar üzerine 10/3/2023 tarihinde Anayasa Mahkemesine ikinci kez bireysel başvuruda bulunmuştur.

24. Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi iddianamede yer alan tespit ve değerlendirmelere dayanarak 16/2/2023 tarihinde başvurucunun atılı suçlardan yargılanmak üzere hakkında son soruşturmanın açılmasına, yargılamanın nöbetçi ağır ceza mahkemesi tarafından yapılmasına ve başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Tutukluluğun devamı kararında atılı suçun vasıf ve mahiyeti, mevcut delil durumu, iddiaya konu eylemler nedeniyle ortaya çıktığı belirtilen zararın miktarı, tutuklulukta geçen süre ile kovuşturma konusu suçun kanunda öngörülen cezasının alt ve üst sınırları arasında ölçülülük olduğu, adli kontrol hükümlerinin bu aşamada yetersiz kalacağı değerlendirmesine yer vermiştir.

25. Son soruşturmanın açılması kararı ile dosya, Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesine tevzi edilmiştir.

26. Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi 10/3/2023 tarihinde düzenlenen tensip zaptında başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine dair kuvvetli suç şüphesini gösterir somut olguların bulunduğunu, atılı suçun vasıf ve mahiyetini, tutukluluk süresini ve başvurucunun savunmasının ağır ceza mahkemesince henüz alınmamış olmasını gözönünde bulundurarak başvurucu hakkında verilecek adli kontrol tedbirlerinin bu aşamada yetersiz kalacağını ve tutuklama tedbirlerinin isnat edilen suçla orantılı olduğunu belirtmek suretiyle başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

27. 7/4/2023, 5/5/2023, 16/6/2023 tarihli tutukluluk incelemelerinde de 10/3/2023 tarihli tensip zaptında yer verilen başvurucunun tutukluluğunun devamına ilişkin karardaki gerekçelere dayanılarak tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

28. 17/7/2023, 29/8/2023, 18/10/2023, 15/11/2023 tarihli tutukluluk incelemeleri sonucunda verilen kararlarda ve 18/5/2023, 1/8/2023, 20/9/2023, 13/12/2023 duruşmalardaki tutukluluğun devamı kararlarında suçun işlendiğine dair kuvvetli suç şüphesini oluşturan somut deliller bulunduğu, suç için öngörülen ceza miktarı gözönünde tutulduğunda tahliye hâlinde kaçma şüphesinin söz konusu olduğu, bazı tanıkların dinlenmediği dikkate alındığında tanıkları etkileme ihtimali olduğu, adli kontrol uygulanmasının yetersiz kalacağı gerekçelerine yer verilmiştir.

29. Tutukluluğa itirazın reddi kararları da benzer gerekçeler içermektedir.

30. 12/1/2024 tarihli duruşmada başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçundan beraatine, nitelikli dolandırıcılık suçundan 10 yıl 11 ay 7 gün hapis ve 116.660 TL adli para cezasıyla cezalandırılmasına, hükümle birlikte tutukluluğunun devamına karar verilmiştir.

31. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 25. Ceza Dairesi 9/9/2024 tarihinde istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

32. Yargıtay 11. Ceza Dairesi 10/2/2025 tarihinde beraat hükmünün onanmasına, nitelikli dolandırıcılık suçundan kurulan hükmün bozulmasına karar vermiştir. Bozma üzerine yargılama Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesinde devam etmiştir. Mahkeme 30/4/2025 tarihinde başvurucunun dolandırıcılık suçundan 10 yıl 11 ay 7 gün hapis ve 116.660 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına, tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Temyiz incelemesi devam etmektedir.

IV. İLGİLİ HUKUK

33. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun "Nitelikli dolandırıcılık" başlıklı 158. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Dolandırıcılık suçunun;

…

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının, kamu meslek kuruluşlarının, siyasi parti, vakıf veya dernek tüzel kişiliklerinin araç olarak kullanılması suretiyle,

e) Kamu kurum ve kuruluşlarının zararına olarak,

…

İşlenmesi halinde, üç yıldan on yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adlî para cezasına hükmolunur. Ancak, (e), (f), (j), (k) ve (l) bentlerinde sayılan hâllerde hapis cezasının alt sınırı dört yıldan, adli para cezasının miktarı suçtan elde edilen menfaatin iki katından az olamaz."

34. 1136 sayılı Kanun'un "Soruşturmaya yetkili Cumhuriyet Savcısı" başlıklı 58. maddesi şöyledir:

"Avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma, Adalet Bakanlığının vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır. Avukat yazıhaneleri ve konutları ancak mahkeme kararı ile ve kararda belirtilen olayla ilgili olarak Cumhuriyet savcısı denetiminde ve baro temsilcisinin katılımı ile aranabilir. Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı suçüstü hali dışında avukatın üzeri aranamaz.

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu ile Ceza Muhakemesi Kanununun duruşmanın inzibatına ilişkin hükümleri saklıdır. Şu kadar ki, bu hükümlere göre avukatlar tutuklanamayacağı gibi, haklarında disiplin hapsi veya para cezası da verilemez."

35. 1136 sayılı Kanun'un "Kovuşturma izni, son soruşturmanın açılması kararı ve duruşmanın yapılacağı mahkeme" başlıklı 59. maddesi şöyledir:

"58 inci maddeye göre yapılan soruşturmaya ait dosya Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel

Müdürlüğüne tevdi olunur. İnceleme sonunda kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde dosya, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın bulunan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına gönderilir.

Cumhuriyet Savcısı beş gün içinde, iddianamesini düzenliyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine verir.

İddianamenin bir örneği, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun hükümleri uyarınca, hakkında kovuşturma yapılan avukata tebliğ olunur. Bu tebliğ üzerine avukat, kanunda yazılı süre içinde bazı delillerin toplanmasını ister veya kabule değer bir istemde bulunursa nazara alınır, gerekirse soruşturma başkan tarafından derinleştirilir.

Haklarında son soruşturmanın açılmasına karar verilen avukatların duruşmaları, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesinde yapılır. (Ek cümle : 2/5/2001 - 4667/38 md.) Durum avukatın kayıtlı olduğu baroya bildirilir."

36. 1136 sayılı Kanun'un "İtiraz hakkı" başlıklı 60. maddesi şöyledir:

"59 uncu maddede yazılı mahkemelerin tutuklama veya salıverilmeye yahut son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair kararlarına karşı Cumhuriyet Savcısı veya sanık tarafından genel hükümler uyarınca itiraz olunabilir.

Bu itiraz, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesi hariç olmak üzere, itiraz edilen kararı veren mahkemeye en yakın ağır ceza mahkemesinde incelenir."

37. 1136 sayılı Kanun'un "Suçüstü hali" başlıklı 61. maddesi şöyledir:

"Ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suçtan dolayı suçüstü halinde soruşturma, bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından genel hükümlere göre yapılır."

38. 5271 sayılı Kanun’un "Tutuklama nedenleri" başlıklı 100. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren somut delillerin ve bir tutuklama nedeninin bulunması halinde, şüpheli veya sanık hakkında tutuklama kararı verilebilir. İşin önemi, verilmesi beklenen ceza veya güvenlik tedbiri ile ölçülü olmaması halinde, tutuklama kararı verilemez.

(2) Aşağıdaki hallerde bir tutuklama nedeni var sayılabilir:

a) Şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa.

b) Şüpheli veya sanığın davranışları;

1. Delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme,

2. Tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma,

Hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa."

39. 5271 sayılı Kanun'un "Tutuklama kararı" başlıklı 101. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Soruşturma evresinde şüphelinin tutuklanmasına Cumhuriyet savcısının istemi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından, kovuşturma evresinde sanığın tutuklanmasına Cumhuriyet

savcısının istemi üzerine veya re'sen mahkemece karar verilir. Bu istemlerde mutlaka gerekçe gösterilir ve adlî kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını belirten hukukî ve fiilî nedenlere yer verilir.

(2) Tutuklamaya, tutuklamanın devamına veya bu hususstaki bir tahliye isteminin reddine ilişkin kararlarda;

a) Kuvvetli suç şüphesini,

b) Tutuklama nedenlerinin varlığını,

c) Tutuklama tedbirinin ölçülü olduğunu,

d) (Ek:8/7/2021-7331/14 md.) Adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağını,

gösteren deliller somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterilir. Kararın içeriği şüpheli veya sanığa sözlü olarak bildirilir, ayrıca bir örneği yazılmak suretiyle kendilerine verilir ve bu husus kararda belirtilir."

40. 5271 sayılı Kanun'un "Adli kontrol" başlıklı 109. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bir suç sebebiyle yürütülen soruşturmada, 100 üncü maddede belirtilen tutuklama sebeplerinin varlığı halinde, şüphelinin tutuklanması yerine adlî kontrol altına alınmasına karar verilebilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

41. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Yakalamanın Hukuka Aykırı Olduğuna İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

42. Başvurucu, 5271 sayılı Kanun’a aykırı olarak zorla getirme ve yakalama tedbiri uygulandığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

43. Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin derece mahkemelerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

44. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

45. Buna göre 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde belirtilen dava yolunun başvurucunun durumuna uygun, telafi kabiliyetini haiz, etkili bir hukuk yolu olduğu ve bu olağan başvuru yolu tüketilmeden yapılan bireysel başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincillik

niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

46. Açıklanan gerekçelerle yargısal başvuru yolları tüketilmeden bireysel başvuru yapıldığı anlaşıldığından başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

47. Başvurucu 1136 sayılı Kanun gereği henüz açılmamış bir davada tutuklama kararı verildiğini, kovuşturma izni verilmesinden altı gün önce tutuklandığını, henüz son soruşturmanın açılmasına karar verilmediğini, dolayısıyla yasal koşullar gerçekleşmeden tutuklama kararı verildiğini, kendisine isnat edilen suçun tutuklama kararında ve itirazın reddi kararında belirtildiğinin aksine katalog suçlardan olmadığını, tutuklama nedenlerinin bulunmadığını, tutuklama ve tutukluğa itirazın reddi kararlarının gerekçesiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Başvurucu; ciddi sağlık sorunları yaşadığını, sağlık sorunları ile mücadele ettiği bu dönemde tutuklu yargılanmasının maddi ve manevi varlığın geliştirilmesi hakkına aykırı olduğunu, tahliye edilmesi veya adli kontrol tedbirine tabi tutulması gerektiğini ileri sürmüştür.

49. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken yukarıda yer verilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesi içtihatları ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

50. Başvurucu, Bakanlık görüşüne katılmadığını beyan etmiş ve ihlal iddialarını yinelemiştir.

2. Değerlendirme

51. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

52. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesinin birinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının birinci cümlesi şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hâkim kararıyla tutuklanabilir."

53. Başvurucunun şikâyetinin özü, tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkindir. Dolayısıyla başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmesi gerekir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

54. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

55. Tutuklamanın hukukiliğinin incelenmesinde dikkate alınacak genel ilkeler için bkz. Gülser Yıldırım (2) [GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017, §§ 110-124; Zafer Özer [1. B.], B. No: 2016/65239, 9/1/2020, §§ 38-45; Eren Erdem [1. B.], B. No: 2019/9120, 9/6/2020, §§ 131-137.

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

56. Somut olayda öncelikle başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale teşkil eden tutuklama tedbirinin kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, nitelikli dolandırıcılık suçlamasıyla 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır.

57. Diğer taraftan başvurucu, bir avukat olarak mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığını iddia etmektedir.

58. 1136 sayılı Kanun'un 58. maddesinin birinci fıkrasında, avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma yapılmasının Bakanlığın iznine bağlı olduğu düzenlenmiştir. Araştırma sonucuna göre Bakanlık, soruşturma izninin verilmesine veya verilmemesine karar verecektir. Bu aşamada henüz ceza soruşturması başlamadığından herhangi bir koruma tedbirine başvurulamayacaktır. Bakanlığın soruşturma izni vermesi durumunda soruşturma evresi başlamaktadır. Bakanlığın vereceği izin üzerine, suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma yapılır.

59. 1136 sayılı Kanun’un 59. maddesine göre soruşturmaya ait dosya Bakanlık ceza İşleri Genel Müdürlüğüne tevdi olunur. İnceleme sonunda Bakanlık, kovuşturma yapılmasını gerekli gördüğü takdirde dosyayı suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın olan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcılığına gönderecektir. Cumhuriyet savcısı beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine gönderecektir. Haklarında son soruşturmanın açılmasına karar verilen avukatların duruşmaları, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesinde yapılacaktır.

60. 1136 sayılı Kanun’un 60. maddesinde ise 59. maddede yazılı mahkemelerin tutuklama veya salıverilmeye yahut son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı veya sanık tarafından genel hükümler uyarınca itiraz olunabileceği düzenlenmiştir.

61. Somut olayda, başvurucunun yaklaşık on altı yıl boyunca yaptığı Federasyon vekillik görevinin gereklerine aykırı bazı davranışlarda bulunduğunun tespit edilmesi üzerine hakkında soruşturma başlatıldığı, başvurucu hakkındaki tutukluluğa ilişkin belgeler başta olmak üzere soruşturma dosyasında yer alan tespit ve değerlendirmeler ışığında isnat konusu suçun görev suçu olarak nitelendirildiği gözlemlenmektedir. Başvurucuya isnat edilen suç görev suçu olarak nitelendirildiğinden Bakanlıktan soruşturma izni istenmiştir.

Bakanlık soruşturma izni verdikten sonra soruşturma evresi başlamış, başvurucu soruşturma sürecinde 10/1/2023 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğince tutuklanmıştır.

62. Başvurucu kovuşturma evresinde tutuklama kararı verilebileceğini ileri sürmüş ve buna dayanak olarak da 1136 sayılı Kanun'un 60. maddesini göstermiştir. Ancak 1136 sayılı Kanun'un 60. maddesinin başlığı "İtiraz hakkı" olup içeriğinde bir tutuklama yasağı düzenlenmemekte, sadece "59 uncu maddede yazılı mahkemelerin tutuklama veya salıverilmeye yahut son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair kararlarına karşı" itiraz usulünü düzenlemektedir. Soruşturma izni verilmesiyle şüpheli sıfatını alan başvurucu ile ilgili olarak 5271 sayılı Kanun'da yer alan soruşturma hükümlerinin ve bu kapsamda bir koruma tedbiri olan tutuklama tedbirinin uygulanmasına engel bir hüküm bulunmamaktadır. Soruşturma ve kovuşturmayla ilgili bütün unsurların düzenlenmediğinin açık olduğu söz konusu özel soruşturma usulü düzenlenirken genel hükümlerin uygulanamayacağını ileri sürmek soruşturma ve kovuşturmayla ilgili pek çok usul hükmünün uygulanamaması sonucunu doğuracaktır. Dolayısıyla soruşturma izni verilmesinden sonra tutuklama kararı verilebilmesinin mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Nitekim somut olayda da bu şekilde bir uygulama söz konusudur.

63. Anayasa Mahkemesine göre hukuk kurallarının ne şekilde yorumlanacağı veya birden fazla yorumunun mümkün olduğu durumlarda bu yorumlardan hangisinin benimseneceği derece mahkemelerinin yetkisinde olan bir husustur. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruda derece mahkemelerince benimsenen yorumlardan birine üstünlük tanıması veya derece mahkemelerinin yerine geçerek hukuk kurallarını yorumlaması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz (Mehmet Arif Madenci [2. B.], B. No: 2014/13916, 12/1/2017, § 81). Dolayısıyla somut olayın koşullarında başvurucunun mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmediğinden bahisle kanuna aykırı olarak tutuklandığı iddiası yerinde değildir.

64. Kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacı olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

65. Tutuklama kararında MASAK raporuna, tanık beyanlarına dayalı olarak atılı suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin varlığını gösteren somut delillerin bulunduğuna ilişkin değerlendirmelerin (bkz. § 14) keyfî ve temelsiz olduğu söylenemez.

66. Diğer taraftan başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığının ve ölçülülüğünün değerlendirilmesi gerekir. Bu değerlendirmede, tutuklama kararının verildiği andaki genel ve özel koşullar gözardı edilmemelidir.

67. Tutuklama kararlarında tutuklama nedeni olarak atılı suçun 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesinin (3) numaralı fıkrasında sayılan katalog suçlardan olmasına, atılı suçun vasıf ve mahiyetine, başvurucunun alabileceği muhtemel ceza miktarına, başvurucunun serbest bırakılması hâlinde müşteki üzerinde baskı kurma ve bu suretle delil karartma ihtimaline dayanılmıştır. İtirazın reddi kararında da benzer değerlendirmelere yer verilmiştir.

68. Öncelikle tutuklama, tutukluluğa itirazın reddi kararında başvurucunun üzerine atılı suçun katalog suç olduğu belirtilmiştir. Ancak Mahkemelerin iddiasının aksine başvurucunun tutuklandığı nitelikli dolandırıcılık suçunun katalog suçlardan olmadığı görülmektedir. Bu nedenle -5271 sayılı Kanun gereğince de olsa- kaçma riski veya delilleri değiştirme ya da tanıklara, mağdurlara ve diğer kişilere baskı yapılması riski gibi bir tutuklama nedeninin varlığının varsayılabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla

Mahkemelerce tutuklama nedeninin mevcut olup olmadığının ortaya konulması gerekmektedir.

69. Somut olayda tutuklama ve tutukluluğa itirazın reddi kararlarında kaçma şüphesi yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır. Sadece atılı suçun vasıf ve mahiyetine ve muhtemel ceza miktarına değinilmiştir.

70. Bir ceza soruşturması veya kovuşturması bağlamında uygulanan tutuklama tedbirleri bakımından kaçma şüphesinin bulunup bulunmadığının veya devam edip etmediğinin belirlenmesinde -suçun ya da cezanın niteliğine ilişkin olanların yanı sıra- şüphelinin veya sanığın durumunun da özellikle dikkate alınması gerekir. Bu bağlamda şüpheli veya sanığın sabit bir yerleşim yerinin olup olmadığı, mesleği, mal varlığı, ailesinden veya işinden kaynaklı bağlantıları, yakalanma şekli, süreç içindeki tavır ve davranışları, başka bir ülkeye gitmesini veya orada barınmasını kolaylaştıran bazı özel koşulların bulunup bulunmadığı, kişilik özelliklerini ortaya koyan olgular, ahlaki durumunu gösteren tutum ve eylemleri gibi kişisel (subjektif) unsurlar birlikte değerlendirilerek bir kanaate ulaşılmalıdır (Eren Erdem, § 135).

71. Nitekim buna paralel olarak 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (a) bendinde şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa bu tutuklama nedenine dayanılabileceği belirtilmiştir. Yine 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde tutuklama kararında tutuklama nedenlerinin (kaçma şüphesinin) varlığını gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği belirtilmiştir.

72. Somut olayda başvurucu hakkında 2/12/2022 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine hükmedildiği görülmektedir. Başvurucunun bu adli kontrol tedbirine uymadığı yönünde herhangi bir tespit olmadığı gibi soruşturma makamlarınca böyle bir iddia da ileri sürülmemiştir. Öte yandan başvurucu; tutukluluğa itiraz dilekçelerinde evrak işlerini takip etmek ve Cumhuriyet savcısıyla görüşmek için adliyeye geldiği sırada gözaltına alındığını, yakalama kararındaki kendisine ulaşılamadığı şeklindeki değerlendirmenin doğru olmadığını, bu nedenle hakkındaki yakalama kararının usulsüz olduğunu, kaçmak gibi bir amacının olmadığını beyan etmiştir. Başvurucunun soruşturmadan ve suçlamalardan tutuklanmadan önce haberdar olduğu, bu süre zarfında kaçma girişiminde bulunduğuna ilişkin bir olgunun söz konusu olmadığı görülmüştür. Tüm bu hususlar karşısında başvurucunun kaçma riski taşıdığı sonucuna varılmasını haklı çıkaracak herhangi bir kişisel değerlendirme tutuklama kararında bulunmamaktadır.

73. Delillerin karartılması şüphesiyle ilgili olarak ise tutuklama kararında başvurucunun serbest bırakılması hâlinde müşteki üzerinde baskı kurma ihtimaline dayanıldığı anlaşılmaktadır.

74. Delilleri karartma riskinin soyut bir biçimde değerlendirilemeyeceği, olgusal bir temelinin bulunması gerektiği açıktır. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde bu tutuklama nedenine dayanılabilmesi için şüpheli veya sanığın davranışlarının delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme, tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturması gerektiği belirtilmiştir. Diğer bir deyişle delilleri karartma şüphesinin temelinde şüpheli veya sanığın davranışları olmalıdır. Yine 5271 sayılı Kanun'un 101. maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinde bu tutuklama nedenini gösteren delillerin somut olgularla gerekçelendirilerek açıkça gösterileceği vurgulanmıştır.

75. Başvurucunun serbest bırakılması hâlinde kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşu olan ve aynı zamanda kamu tüzel kişiliğini haiz bulunan Federasyonun baskı kurma ihtimalinin ikna edici olmadığı açıktır. Başvurucunun bu yönde somut bir eylemi de bulunmamaktadır.

76. Somut olayda müşteki Kurum tarafından şikâyete konu delillerin ayrıntılı bir şekilde Başsavcılığa sunulduğu, Başsavcılığın da ek deliller elde etme ihtiyacı duymadan bu deliller ışığında iddianame düzenlediği görülmüştür. Ayrıca tutuklamadan önce hakkındaki soruşturmanın başladığını bilen başvurucunun serbest olduğu zaman diliminde delillerin karartılmasına yönelik bir girişiminin bulunduğuna ilişkin bir bilgi veya bulgu söz konusu değildir. Başvurucunun çalıştığı kurumla ilişiği de 30/11/2022 tarihinde kesilmiştir. Bu koşullar altında başvurucunun soruşturmayla ilgili delillerin karartılmasını sağlayabilecek bir konumda olduğu söylenemeyecektir.

77. Dolayısıyla başvurucu hakkındaki tutuklama tedbirine ilişkin kararda yer alan açıklamaların başvurucunun kaçma ve delilleri karartma şüphesinin bulunduğunu, buna dair somut olgular olduğunu ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyduğunu söylemek mümkün değildir.

78. Varılan bu sonuç karşısında tedbirin ölçülülüğü yönünden ayrıca inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

79. Sonuç olarak meşru bir amacının varlığına dair olgular yeterli dayanaklarla ortaya konulmadan başvurucu hakkında tutuklama tedbirinin uygulanmasının Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan güvencelere aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

80. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamında kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE, Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ, Kenan YAŞAR ihlal sonucuna ek gerekçeyle katılmıştır.

VI. GİDERİM

81. Başvurucu, ihlalin tespit edilmesi ve 50.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

82. Başvuruda, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Ancak somut olayda başvurucu hakkında mahkûmiyet kararı verilmiş ve başvurucunun suç isnadına bağlı tutukluluk durumu sona ermiştir. Başvurucu, karar tarihi itibarıyla mahkûmiyete bağlı tutuklu durumundadır. Bu nedenle kararın ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için derece mahkemesine gönderilmesi için bir dayanak bulunmamaktadır. Bununla birlikte kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek manevi zararları karşılığında başvurucuya talebi doğrultusunda 50.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yakalamanın hukuka aykırı olması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal

edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE, Ömer ÇINAR karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 50.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 2.960,80 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 32.960,80 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/7/2025 tarihinde karar verildi.

EK GEREKÇE

1. Kanun koyucu gerek Anayasa'dan kaynaklanan gerekse ilgili görevin veya mesleğin gerektirdiği nedenlerle bazı meslekler ve kamu görevleri bakımından görev sebebiyle işlenen suçların soruşturulması ve/veya kovuşturulmasında özel düzenlemeler yapmış ya da milletvekillerinde olduğu gibi yargı dokunulmazlığı getirmiştir. Örneğin memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında 4483 sayılı Kanunda soruşturma için izin sistemi getirilmiş, hakimler ve C. Savcıları ile avukatlar yönünden ise soruşturma izniyle birlikte kovuşturma izni de aranmıştır. Buna karşın 1512 sayılı Noterler Kanununun 153. maddesinde ise noterlerin, görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlarından dolayı kovuşturma yapılabilmesi Adalet Bakanlığının iznine bağlanmıştır. Başka deyişle noterler yönünden soruşturma engeli olmadığı halde kovuşturma şartı getirilmiştir. Özel kanun hükmü uyarınca örneğin soruşturma için izin verilmemesi ceza muhakemesi bakımından muhakeme engeli teşkil etmekte, bu iznin kalkması ise muhakeme şartı olarak nitelenmektedir (bkz. Cumhur Şahin-Neslihan Göktürk, Ceza Muhakemesi Hukuku, 16. B. Ankara 2025, s. 66; Öztürk/Tezcan/Erdem/Alan/ Gezer/Saygılar/Özaydın/Tütüncü/Tok, Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.B. 2024, s. 52).

2. Avukatlık mesleğine özgü düzenleme ilk olarak 1939 tarihli 3499 sayılı Avukatlık Kanununda yer almıştır. Kanunun 59. maddesinde avukata karşı işlenecek suçlarda aynı suçun hakimlere karşı işlenmesinde uygulanacak hükümler gibi cezayı artırıcı sebeplerin uygulanacağı belirtilmekteydi. Kanunun 60. maddesinde de görevlerinden doğan veya görevleri sırasında suç işlediklerine yönelik şikayet ve ihbarlara C. Savcısı tarafından el konularak (tespit edilerek) dosyanın soruşturma için avukatın bağlı olduğu baroya

gönderileceği, baronun soruşturma yaparak düşüncesiyle birlikte dosyayı C. Savcılığına göndereceği, kovuşturma açılabilmesinin Adalet Bakanlığı'nın iznine bağlı olduğu belirtilmekteydi. Yürürlükte olan 19.3.1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 58 ila 61. maddeleri arasında avukatların görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması özel olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemenin sebebi hakimler gibi avukatların da yargı görevinin bir parçası olması ve gerek idareye gerekse kamuoyuna karşı bağımsızlıklarının korunabilmesi için özel soruşturma-kovuşturma kurallarına ihtiyaç duyulmasıdır. Esasen 5237 sayılı Kanunun 6. maddesinde yer alan "yargı görevi yapan" kavramı kapsamına avukatlar da girmektedir. Kanun koyucu avukatlık mesleğine verdiği önemi 1136 sayılı Kanunun 57. maddesinde de göstermiş ve göreviyle bağlantılı olarak avukata karşı işlenen suçların hakimlere karşı işlenmiş gibi değerlendirilmesi gerektiğini düzenlemiştir.

3. Avukatlık Kanununun 58. maddesine göre gerek görevden doğan gerekse görev sırasında işledikleri iddia edilen suçlar hakkında Adalet Bakanlığı'nın vereceği izinden önce soruşturma başlatılması mümkün olmadığı gibi avukatın ifade için çağrılması da söz konusu değildir. Nitekim Yargıtay bir kararında "Soruşturma izni verilmeden şüpheli avukatın yüklenen suçtan dolayı savunması alınamaz, hakim tarafından sorguya çekilemez, üzeri, konutu ve işyeri aranamaz." demek suretiyle izin öncesi soruşturma işlemlerinin yapılamayacağına işaret etmiştir (Y.4.CD. 31.05.2006, 2006/3595 – 2006/11718). Bu aşamada avukat hakkındaki suç iddialarıyla ilgili ihbar ve şikayetler suç yeri C. Başsavcılığı tarafından kaydedilip, sunulan veya kaybolması muhtemel deliller tespit edildikten sonra ortada makul bir suç şüphesi varsa hazırlanan fezleke yazısını içeren dosya soruşturma izni için Adalet Bakanlığına gönderilmelidir. Anılan yazıda soruşturma izni verilmesi gerekip gerekmediğiyle ilgili görüşün de belirtilmesi gerekir. İhbar ve şikayetin suç teşkil etmediğinin anlaşılması durumunda C. Savcısının işlem yapılmasına yer olmadığı kararı vermesi gerekir.

4. Ceza soruşturması Adalet Bakanlığı'nın vereceği izin üzerine başlar. Bu izin üzerine C. savcısı soruşturma açar, avukatın savunmasını talep eder isnat edilen suçla ilgili delilleri genel hükümler uyarınca toplar. Bu aşamada örneğin CMK'nın tanık dinleme ve belge delillerinin elde edilmesine ilişkin usul işlemleri ile avukat bürolarında aramaya ve postada el koymaya dair CMK madde 130 gereği işlem yapılır. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü'nün 2006/13 sayılı Genelge'sinin IV/2 numaralı kısmında soruşturma izni üzerine C. Savcısının avukatın savunması için çıkartılan davetiyeye "yasal sürede gelmediği veya savunma yapmadığı takdirde savunma hakkında vazgeçmiş sayılacağı" ibaresinin yazılması gerektiği belirtilmiş, başka deyişle zorla getirme kararına başvurulamayacağı ifade edilmiştir. C. Savcısının bu suretle elde edeceği delillerle birlikte soruşturma dosyasını kovuşturmaya yer olmadığı kararı vererek sona erdirme yetkisi bulunmamaktadır. C. Savcısı görüşünü de yazarak kovuşturma izni verilip verilmemesinin değerlendirilmesi için dosyayı Adalet Bakanlığı'na göndermek zorundadır.

5. Soruşturma dosyasını inceleyen Adalet Bakanlığı'nın idari takdiri kovuşturma yapılması yönünde ise yargılama engeli kalkmakta ve kovuşturma şartı gerçekleşmektedir. Dosya bu kez Bakanlık'ça suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi C. Başsavcılığına gönderilmektedir. Bu durumda anılan yer C. Savcısı beş gün içinde iddianame (ki aslında niteliği talepname gibidir) düzenleyerek dosyayı o yer ağır ceza mahkemesine verir. Bu durumda ağır ceza mahkemesi iddianamenin örneğini hakkında kovuşturma yapılan avukata tebliğ eder. Ağır ceza mahkemesi başkanı avukatın süresinde

talep ettiği delillerin toplanmasını temin edeceği gibi kabule değer bir talep halinde soruşturma başkan tarafından derinleştirilir (1136/m.59). Görüldüğü üzere kovuşturma izninden sonra iddianamenin düzenlenmesi veya ağır ceza mahkemesine verilmesi kovuşturmanın başlaması için yeterli değildir. Kovuşturma, en yakın ağır ceza mahkemesinin son soruşturmanın açılması kararı üzerine başlamaktadır. Esasen kamu davasını açan belge bu karardır. Bu kararın mahkeme başkanı tarafından değil, heyet tarafından alınması gerekir. Yargılama ise en yakın yer değil, suç yeri ağır ceza mahkemesinde başlamaktadır. Görüldüğü üzere avukatlık mesleğine özgü özel düzenleme uyarınca gerek soruşturmaya geçiş gerekse kovuşturmaya geçiş konusundaki irade C. Savcısında değildir, yetki Bakanlığa verilmiştir.

6. Tutuklama tedbirine karar verilebilmesinin temel yasal şartlarına (CMK m. 100-101) ek olarak çeşitli kanunlarda özel olarak düzenlenmiş olan “muhakeme şartı”nın da gerçekleşmiş olması zorunludur. Örneğin doktrinde Yenisey/Nuhoğlu “muhakeme şartının” gerçekleşmesini tutuklamanın diğer koşulları içerisinde görmektedir. Yazarlara göre şikayet gibi bir muhakeme şartı gerçekleşmemişse veya memurluk dokunulmazlığında olduğu gibi “dokunulmazlıktan yararlananlar ancak bu dokunulmazlık kalktıktan sonra tutuklanabilirler.” (Yenisey, Feridun/Nuhoğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 12.B. Ankara 2024, s. 390). Diğer bazı yazarlar da soruşturmanın veya soruşturma ile kovuşturmanın izne tabi kılınmasını muhakeme şartı olarak nitelemektedir (bkz. Nur Centel/Hamide Zafer, Ceza Muhakemesi Hukuku, 23.B. 2025, s. 758; Kızılarslan, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, C.I, 1.B. Ankara 2025, s. 466) Bu nedenle anılan yazarlar da muhakeme yapılabilmesinin şarta bağlı olması halinde şart gerçekleşmeden tutuklama kararı verilemeyeceğini ifade etmektedir. Çünkü tutuklama, yargılama yapılabilmesi için başvurulan bir tedbir iken, dava şartının gerçekleşmediği bir durumda bu tedbire karar verilmesi haksızlığa neden olur (Bkz. Centel/Zafer, 23.B. s. 423; Kızılarslan, C.I, 1.B. s. 466). Daha açık ifadeyle muhakeme şartı gerçekleşmeden tutuklama kararı verilmesi özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal eder. Belirtilen hukuk mantığının, dava şartının gerçekleşmesinin bir olasılığa bağlı olduğu haller için de geçerli olduğunu düşünmek gerekir. Şüphesiz muhakeme şartı gerçekleşmeden önce tutuklama tedbirine başvurulmasının kanunda özel olarak düzenlenmesi halinde aksi değerlendirilmelidir. Bu durumda tutuklama engeli ortadan kalkmış olur. Örneğin 2802 sayılı Kanunun 85. maddesinde bu husus açıkça düzenlenmiştir.

7. Nitekim 1136 sayılı Kanunun 60. maddesinde itiraz yasa yolu düzenlenirken aynı zamanda tutuklama kararının verilebileceği evreye ve karar verecek makamlara da değinilmiştir. Kovuşturma izni sonrasında iddianame düzenleyen C. Savcısının, bunu zorunlu görmesi durumunda ağır ceza mahkemesinden tutuklama talebinde bulunması da mümkün olur. Adalet Bakanlığı’nın vereceği kovuşturma izni öncesinde muhakeme şartı gerçekleşmediğinden, daha önce hürriyeti bağlayıcı bu tedbire başvurulması yasal değildir. Esasen kovuşturma izni ve hatta iddianame düzenlenmesinden sonra dahi avukatın talebi üzerine en yakın ağır ceza mahkemesi başkanının delil toplaması ve tahkikatı derinleştirme yetkisi bulunmaktadır. Bu nedenledir ki doktrinde Erem/Sav, da tutuklamaya ancak son soruşturmanın açılması kararını veren ağır ceza mahkemesi ile son soruşturmayı yapmakla görevli ağır ceza mahkemesinin karar verebileceğini belirtmişlerdir (Faruk Erem/Atila Sav, Avukatlar Hakkında Özel Soruşturma ve Kovuşturma, Ankara Barosu Dergisi, 1970, Sayı 2, ss. 267-269, s. 269). Diğer taraftan 2802 sayılı Hakimler ve Savcılar Kanununun 85. maddesinde “Soruşturma sırasındaki tutuklama istemleri, son soruşturma açılmasına karar vermeye yetkili merci tarafından incelenir ve karara bağlanır.” denilmiştir. Avukatların

soruşturma ve kovuşturma usulünün de hakimlerin usulüne benzetildiği gözetildiğinde konu daha açık anlaşılmaktadır. Dolayısıyla incelemeye konu başvuruda kanunilik boyutuyla ihlali gerektiren ikinci konu da sulh ceza hakiminin tutuklama kararı vermeye yetkili olmamasıdır.

8. Sonuç olarak yargılama dokunulmazlığına ilişkin yasal yöntemlere aykırı şekilde tutuklama kararı verilmesi hak ihlaline neden olacaktır. Nitekim AİHM iç hukuk sisteminde tutuklama için özel bir güvence sistemi bulunan meslek mensuplarının bu yönteme uyulmadan tutuklanmalarının özgürlük ve güvenlik hakkını ihlal edeceğine karar vermiştir; "….başvuranların, görevlerini icra ederken işledikleri iddia edilen suçlara ilişkin sağlanan usuli güvencelerden yoksun bırakan koşullarda karar verilen tutukluluklarının Sözleşme'nin 5 § 1 maddesinin gerektirdiği üzere kanunla öngörülen bir usule uygun olmadığı sonucuna varmaktadır. Bu nedenle, söz konusu hüküm ihlal edilmiştir." (AİHM B.No: 30694/15, 30803/15, 13/9/2022, par. 159).

9. Açıklanan nedenlerle, incelenen başvuruda, Mahkememiz çoğunluğunca meşru amaç bakımından varılan ihlal sonucuna katılmakla birlikte; olayda, 1136 sayılı Kanunda düzenlenen kovuşturma izni alınmadan, dolayısıyla tutuklamaya ilişkin muhakeme şartı gerçekleşmeden ve özel kanundaki yetkili merci yerine yetkisiz hakim/mahkeme tarafından tutuklama kararı verilmiş olduğundan, ihlal kararı gerekçesinin öncelikle özgürlük ve güvenlik hakkına yapılan müdahalenin kanuni temelinin bulunmadığı nedenine dayandırılması gerektiği görüşündeyiz.

Başkan Kadir ÖZKAYA Başkanvekili Hasan Tahsin GÖKCAN

EK GEREKÇE

1. Başvurucu Avukat, yakalama ve tutuklama tedbirlerinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur.

2. Mahkeme başvurunun kabul edilebilir olduğuna oy birliği ile müdehalenin meşru amaç yönünden hak ihlaline oy çokluğu ile karar vermiştir. Bu kararlara biz de iştirak ediyoruz.

3. Mahkememiz çoğunluğu, müdahalenin "kanunilik" bakımından ihlal teşkil etmediği sonucuna varmıştır. Ancak aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca, somut başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin kanunilik koşulunun da yerine getirilmediği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

4. Başvurucu 11 Temmuz 2006'dan iş akdinin feshedildiği 30 Kasım 2022'ye kadar Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunda sigortalı avukat olarak görev yapmıştır.

5. Kurum vekilinin 1 Aralık 2022 tarihli dilekçesi üzerine Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına yapılan suç duyurusu aynı gün düzenlenen fezleke ile soruşturma evresine dönüşmüştür. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü 2 Aralık 2022'de soruşturma izni vermiş; aynı gün Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adlî

kontrol tedbiri uygulamıştır.

6. Yürütülen soruşturmada 6 Aralık 2022 ve 10 Ocak 2023 tarihlerinde altı kurum çalışanının tanık beyanlarına başvurulmuş, 21 Aralık 2022 tarihli MASAK raporu dosyaya eklenmiştir. Başsavcılık 2 Ocak 2023'te zorla getirme kararı çıkarmış, kolluk 6 Ocak 2023'te başvurucuyu adresinde bulamadığını tutanak altına almıştır. Ankara 4. Sulh Ceza Hâkimliği 9 Ocak 2023'te ifadesi alınmak üzere yakalama emri düzenlemiştir.

7. 10 Ocak 2023'te alınan ifade sonrasında Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği resmî belgede sahtecilik yönünden tutuklama talebini delil yetersizliği nedeniyle reddetmiş; kamu kurumunun zararına dolandırıcılık suçundan tutuklama kararı vermiştir. Adalet Bakanlığı 16 Ocak 2023'te kovuşturma izni tanımış, başvurucunun 17 Ocak 2023 tarihli tutukluluğa itirazı 26 Ocak 2023'te reddedilmiştir.

8. Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığı 25 Ocak 2023'te iddianame düzenlemiş; Ankara Batı 2. Ağır Ceza Mahkemesi 27 Ocak 2023'te iddianameyi kabul ederek tutukluluğun devamına hükmetmiştir. İtiraz 7 Şubat 2023'te kesin olarak reddedilmiştir. Dosya 10 Mart 2023'te Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesine tevzi edilmiş, mahkeme tutukluluğun devamına karar vermiş; 2023 yılı boyunca yapılan periyodik inceleme ve itirazlarda aynı değerlendirme sürdürülmüştür.

9. Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesi 12 Ocak 2024 tarihli hükmüyle resmî belgede sahtecilik suçundan beraat, nitelikli dolandırıcılık suçundan 10 yıl 11 ay 7 gün hapis ve 116.660 TL adlî para cezası vermiş; hükümle birlikte tutukluluğun devamına karar kılmıştır. İstinaf Mahkemesi 9 Eylül 2024'te istinaf talebini esastan reddetmiş, Yargıtay 10 Şubat 2025'te beraati onamış, dolandırıcılık hükmünü bozmuş; yargılama ilk derece mahkemesinde sürmektedir.

10. Başvurucu süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Somut olayda öncelikle başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale teşkil eden tutuklama tedbirinin kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, nitelikli dolandırıcılık suçlamasıyla 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır.

12. Diğer taraftan başvurucu, bir avukat olarak mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığını iddia etmektedir.

13. 1136 sayılı Kanun'un 58.maddesinin birinci fıkrasında, avukatların avukatlık veya Türkiye Barolar Birliği ya da baroların organlarındaki görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma yapılmasının Bakanlığın iznine bağlı olduğu düzenlenmiştir. Araştırma sonucuna göre Bakanlık, soruşturma izninin verilmesine veya verilmemesine karar verecektir. Bu aşamada henüz ceza soruşturması başlamadığından herhangi bir koruma tedbirine başvurulamayacaktır. Bakanlıkça soruşturma izni verilmesi durumunda soruşturma evresi başlamaktadır.

14. 1136 sayılı Kanun'un 59. maddesine göre soruşturmaya ait dosya Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne tevdi olunur. İnceleme sonunda Bakanlık, kovuşturma yapılmasını gerekli görüldüğü takdirde dosyayı suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın olan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcılığına gönderecektir. Cumhuriyet savcısı beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine gönderecektir. Haklarında son

soruşturmanın açılmasına karar verilen avukatların duruşmaları, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesinde yapılacaktır.

15. 1136 sayılı Kanun'un 60. maddesinde ise 59. maddede yazılı mahkemelerin tutuklama veya salıverilmeye yahut son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı veya sanık tarafından genel hükümler uyarınca itiraz olunabileceği düzenlenmiştir. 1136 sayılı Kanun'un 59. ve 60. maddelerindeki bu düzenlemelerden bir avukat hakkında tutuklama tedbirine kovuşturma evresi olan Bakanlığın kovuşturma izni vermesinden sonra başvurulabileceği, tutuklama kararını da 59. maddede belirtilen ağır ceza mahkemesinin verebileceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan tutuklamaya gerek görülmesi durumunda Bakanlığın kovuşturma izni vererek dosyayı gönderdiği suç yeri ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca istemde bulunulması ve o yer ağır ceza mahkemesince karar verilmesi gerekir. Ancak ağır cezalık suçüstü hâli veya kişisel suçlar söz konusu ise özel soruşturma usulü öngörülmediğinden tutuklama tedbirinin tatbikiyle ilgili olarak genel hükümler uygulanacaktır.

16. Somut olayda, başvurucunun yaklaşık 16 yıl boyunca vekilliğini yaptığı Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu Başkanlığında vekillik görevinin gereklerine aykırı bazı davranışlarda bulunduğunun tespit edilmesi üzerine hakkında soruşturma başlatıldığı ve başvurucu hakkındaki tutukluluğa ilişkin belgeler başta olmak üzere soruşturma dosyasında yer alan tespit ve değerlendirmeler ışığında isnat konusu suçun görev suçu olarak nitelendirildiği gözlemlenmektedir.

17. Somut olayda başvurucuya isnat edilen suç görev suçu olarak nitelendirildiğinden Bakanlıktan soruşturma izni istenmiştir. Bakanlıkça soruşturma izni verildikten sonra soruşturma aşaması başlamış, başvurucu soruşturma sürecinde 1136 sayılı Kanun'a aykırı olarak 10/1/2023 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliğince tutuklanmıştır. Bakanlık tarafından kovuşturma izni başvurucunun tutuklanmasından sonra 16/1/2023 tarihinde verilmiştir. Başvurucu hakkında Bakanlığın kovuşturma izni vermesinden sonra başlayan kovuşturma evresinde ağır ceza mahkemesince tutuklama kararı verilmesi gerekirken Sulh Ceza Hâkimliğince soruşturma evresinde tutuklama kararı verilmesinin 1136 sayılı Kanun'da öngörülen usule aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

18. Başvurucu hakkında daha sonra kovuşturma izni verilmesi tutuklamayı hukuka uygun hâle getirmeyecektir. Aksi takdirde, özgürlükten keyfî ve haksız şekilde yoksun bırakılmayı engelleyen Anayasa'nın 19. maddesinin amacına aykırılık söz konusu olacaktır. Bu nedenle başvurucunun tutuklanmasının kanunda öngörülen usul doğrultusunda gerçekleştirilmediği ve dolayısıyla kanuni olmadığı sonucuna varılmıştır.

19. Bu suretle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kanunilik açısından da ihlal edildiği kanaatinde olduğumuzdan, ihlâl sonucuna belirttiğimiz ek gerekçeyle katılıyoruz.

Üye Engin YILDIRIM Üye Rıdvan GÜLEÇ Üye Kenan YAŞAR

EK GEREKÇE

1. Uygulanan tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruda Mahkememiz çoğunluğunun tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği şeklindeki kararına katılmaktayım. Ancak bu başvuruda tutuklamanın hukukiliği ile ilgili yapılan incelemede öncelikle başvurucu hakkında uygulanan tutuklama biçimindeki tedbirin kanunda öngörülen usul doğrultusunda gerçekleştirilmediği için hukuki dayanağının bulunmadığı kanaatindeyim.

2. Avukat olan başvurucu, nitelikli dolandırıcılık suçlamasıyla 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Bununla birlikte başvurucu; 1136 sayılı Avukatlık Kanunu gereği henüz açılmamış bir davada tutuklama kararı verildiğini, kovuşturma izni verilmesinden altı gün önce tutuklandığını, henüz son soruşturmanın açılmasına karar verilmediğini, dolayısıyla kanuni şartlar gerçekleşmeden tutuklama kararı verildiğini ileri sürerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının bu nedenle de ihlal edildiğini dile getirmiştir.

3. Gerçekten avukatların avukatlık görevlerinden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlardan dolayı haklarında soruşturma, kovuşturma izni, son soruşturmanın açılması kararı ve duruşmanın yapılacağı mahkeme ve tutuklama veya salıverilmeye yahut son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair kararlarına karşı itiraz konuları 1136 sayılı Kanun'un 58., 59. ve 60. maddelerinde özel olarak düzenlenmiştir.

4. İlgili madde hükümlerinden çıkan sonuca göre özetle başvurucu avukatın görev suçu olarak görülebilecek olan somut olaydaki suç iddiası ile ilgili olarak soruşturma Adalet Bakanlığının vereceği izin üzerine suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından yapılmalıdır. Ardından soruşturmaya ait dosya Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne tevdi olunmalı ve inceleme sonunda kovuşturma yapılması gerekli görüldüğü takdirde dosya, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın bulunan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet Savcılığına gönderilmelidir. Cumhuriyet Savcısı ise beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılmasına veya açılmasına yer olmadığına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine vermelidir.

5. İşte ancak bu şekilde kovuşturma izni verilerek hakkında kovuşturma aşamasına geçilmiş olan avukat hakkında kovuşturma aşamasında ağır ceza mahkemesince tutuklama kararı verilmesi kanuna uygun bir tedbir olarak görülebilecektir.

6. Somut olayda başvurucu hakkındaki tutuklama kararı, hakkında başlatılan soruşturma aşamasında ve sulh ceza hakimliği tarafından verilmiştir. Dolayısıyla Bakanlık tarafından soruşturma izni verildikten sonra soruşturma aşaması başlamış ve başvurucu bu aşamada 1136 sayılı Kanun'a aykırı olarak 10/1/2023 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklanmıştır. Oysa Bakanlık tarafından kovuşturma izni başvurucunun tutuklanmasından sonra 16/1/2023 tarihinde verilmiş olduğundan başvurucu hakkında Bakanlığın kovuşturma izni vermesinden sonra başlayan kovuşturma evresinde ağır ceza mahkemesince tutuklama kararı verilmesi durumu gerçekleşmemiş, Sulh Ceza Hâkimliğince soruşturma evresinde tutuklama kararı verilmiştir. Bu durum avukatların görev suçları bağlamındaki tutukluluğu

ile ilgili 1136 sayılı Kanun'da öngörülen usule aykırılık teşkil etmektedir.

7. Sonuç olarak başvurucunun somut olaydaki tutuklanmasının 1136 sayılı Kanun'da öngörülen usule uygun biçimde gerçekleştirilmediği için tutuklamanın hukukiliği ile ilgili yapılan incelemede öncelikle bu yönü ile başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği kanaatindeyim.

Üye Yusuf Şevki HAKYEMEZ

EK GEREKÇE

1. Avukat olan başvurucu tutuklama tedbirinin hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasında bulunmuştur.

2. Mahkememiz başvurunun kabul edilebilir olduğuna ve müdahalenin meşru amaç ölçütü yönünden hak ihlaline sebebiyet verdiğine karar vermiştir. Bu kararlara iştirak ediyorum. Ancak mahkememiz çoğunluğu, müdahalenin "kanunilik" ölçütü bakımından ise bir sorun bulunmadığı sonucuna varmıştır. Aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca, somut başvuruda kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına ilişkin kanunilik koşulunun da yerine getirilmediği kanaatiyle çoğunluğun görüşüne iştirak etmemekteyim.

3. Başvurucu, bir avukat olarak mesleğinden kaynaklanan güvencelere riayet edilmeksizin tutuklandığını iddia etmektedir.

4. 1136 sayılı Avukatlık Kanunu'nun 58. maddesinin birinci fıkrası uyarınca; avukatların görevlerinden doğan veya görevleri sırasında işledikleri iddia edilen suçlar nedeniyle soruşturma başlatılması, Adalet Bakanlığının iznine tabidir. Bakanlık, yapacağı ön inceleme neticesinde soruşturma izni verilip verilmeyeceğine karar verir. Henüz ceza soruşturması başlamadığından, bu ön aşamada herhangi bir koruma tedbirine başvurulamaz. Ancak Bakanlığın soruşturma izni vermesiyle birlikte soruşturma evresi başlar ve suçun işlendiği yer Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma yapılır.

5. 1136 sayılı Kanun'un 59. maddesine göre soruşturmaya ait dosya Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğüne (Bakanlık) tevdi olunur. İnceleme sonunda Bakanlık, kovuşturma yapılmasını gerekli görüldüğü takdirde dosyayı suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesine en yakın olan ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet savcılığına gönderecektir. Cumhuriyet savcısı beş gün içinde iddianamesini düzenleyerek dosyayı son soruşturmanın açılıp açılmamasına karar verilmek üzere ağır ceza mahkemesine gönderecektir. Haklarında son soruşturmanın açılmasına karar verilen avukatların duruşmaları, suçun işlendiği yer ağır ceza mahkemesinde yapılacaktır.

6. 1136 sayılı Kanun'un 60. maddesinde ise 59. maddede yazılı mahkemelerin tutuklama veya salıverilmeye yahut son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına dair kararlarına karşı Cumhuriyet savcısı veya sanık tarafından genel hükümler uyarınca itiraz olunabileceği

düzenlenmiştir. 1136 sayılı Kanun'un 59. ve 60. maddelerindeki bu düzenlemelerden bir avukat hakkında tutuklama tedbirine kovuşturma evresi olan Bakanlığın kovuşturma izni vermesinden sonra başvurulabileceği, tutuklama kararını da 59. maddede belirtilen ağır ceza mahkemesinin verebileceği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan tutuklamaya gerek görülmesi durumunda Bakanlığın kovuşturma izni vererek dosyayı gönderdiği suç yeri ağır ceza mahkemesine en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığınca istemde bulunulması ve o yer ağır ceza mahkemesince karar verilmesi gerekir. Ancak ağır cezalık suçüstü hâli veya kişisel suçlar söz konusu ise özel soruşturma usulü öngörülmediğinden tutuklama tedbirinin tatbikiyle ilgili olarak genel hükümler uygulanacaktır.

7. Somut olayda; yaklaşık 16 yıl boyunca Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu Başkanlığının vekilliğini yürüten başvurucu hakkında, görevin gereklerine aykırı hareket ettiği iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Başta tutukluluğa ilişkin belgeler olmak üzere dosya kapsamındaki tespitler incelendiğinde, isnat edilen fiilin bir "görevle bağlantılı bir suç" olarak nitelendirildiği görülmektedir.

8. İsnat edilen suçun görev suçu olması nedeniyle Bakanlıktan soruşturma izni talep edilmiş ve bu iznin ardından soruşturma aşaması başlamıştır. Başvurucu, Bakanlık tarafından 16/1/2023 tarihinde verilen kovuşturma izninden önce, henüz soruşturma aşamasındayken 10/1/2023 tarihinde Sulh Ceza Hakimliği tarafından Kanun'a aykırı bir biçimde tutuklanmıştır. Tutuklama kararının Bakanlığın kovuşturma iznini müteakip kovuşturma evresinde Ağır Ceza Mahkemesince verilmesi gerekirken, Sulh Ceza Hakimliğince soruşturma evresinde verilmesi kanunda öngörülen usule aykırıdır. Sonradan kovuşturma izni verilmiş olması, başlangıçtaki bu hukuka aykırılığı gidermeyecektir. Bu nedenle başvurucunun tutuklanmasının kanunda öngörülen usul doğrultusunda gerçekleştirilmediği ve dolayısıyla kanuni olmadığı sonucuna varılması gerekir.

9. Yukarıda izah edilen nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası bağlamındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının kanunilik ölçütü açısından da ihlal edildiği kanaatinde olduğumdan, ihlâl sonucuna belirttiğim ek gerekçeyle katılıyorum.

Üye Selahaddin MENTEŞ

KARŞIOY

Başvurucu, yakalama ve tutuklama tedbirlerinin hukuki aykırı olması nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından başvurucunun Anayasanın 19. maddesinde düzenlenen kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Aşağıda belirtilen gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Çoğunluk gerekçesinde, mahkeme gerekçesinde sanığın üzerine atılı suçun katalog suç

olmamasına karşın katalog suç olarak değerlendirildiği, bu nedenle kaçma riski, delilleri değiştirme veya mağdura tanıklara baskı yapma gibi bir tutuklama nedeninin varsayılmasının mümkün olmadığı, başvurucu hakkında 2.12.2022 tarihinde yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine hükmedildiği, başvurucunun bu adli kontrol tedbirine uymadığı yönünde bir tespit olmadığı, mahkeme kararında adli kontrolün neden yetersiz kalacağına ilişkin bir gerekçe bulunmadığı, tutuklama nedenlerinin varlığı ve ölçülü olduğuna dair olguların yeterince ortaya konulamadığı, bu nedenlerle Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasındaki kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

Başvurucunun çalıştığı kurumdan aldığı avansları icra dosyasına yatırmayıp kendi hesabına yatırdığı ve buna dair makbuzlar düzenlediği iddia edildiği ve yine başvurucunun tüm aramalara rağmen adresinde bulunamaması nedeniyle hakkında yakalama kararı verilmesi nazara alındığında yerel mahkemece kuvvetli suç şüphesinin varlığını gösteren delillerin bulunması, delilleri karartma ve kaçma şüphesinin bulunması gerekçeleri ile tutuklama kararı verilmesi CMK'ya uygun olup, keyfi olarak nitelendirilemez. Sulh Ceza Hakimliği'nin hatalı bir şekilde nitelikli dolandırıcılık suçunu katalog olarak kabul etmesi, tutuklama kararının meşru amacının olmadığını veya ölçüsüz olduğunu göstermez. Başvurucuya isnat edilen nitelikli dolandırıcılık suçu ile ilgili iddia edilen olgu ve açıklamalar nazara alındığında, Sulh Ceza Hâkimliğinin tutuklama kararı, itiraz üzerine verilen karar ve tutukluluğun devamına ilişkin karardaki gerekçeler karsısında müdahalenin ölçülü olduğu kabul edilmelidir.

Açıklanan nedenlerle Anayasa'nın 19. maddesinin 3. fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ihlal edilmediğinden aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Muhterem İNCE Üye Ömer ÇINAR

CANER ŞAFAK

B. No: 2024/41763 | Karar tarihi: 08.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2024/41763

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

CANER ŞAFAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2024/41763)

Karar Tarihi: 8/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 29/9/2025 - 33032

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Olcay ÖZCAN

Başvurucu : Caner ŞAFAK

Vekili : Av. Yılmaz ÇOLAK

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, özel hukuk kişileri arasındaki borç ilişkisinden doğan alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklı zararın tazmin edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 10/7/2024 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevap sunmuştur.

4. Birinci Bölüm tarafından 27/5/2025 tarihinde yapılan toplantıda, başvurunun niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar şöyledir:

6. Başvurucu 1974 doğumlu olup İstanbul'da ikamet etmektedir.

A. İcra Takibi ve İtirazın İptali Davası Süreci

7. Başvurucu, T. Bankası A.Ş. (Banka) aleyhine 9/11/2010 tarihinde Şişli 3. İcra Müdürlüğünde (İcra Müdürlüğü) 48.854 TL asıl alacak üzerinden icra takibi başlatmıştır. Yapılan itiraz üzerine takip durmuş ve başvurucu, davalı Bankanın itirazının iptali ve asıl alacağa ticari faiz işletilmesi talebiyle dava açmıştır. Bu davada, dava dışı B. Konut İnş. Taah. Tic. A.Ş.nin (Şirket) inşa etmeyi taaahhüt ettiği konutu satın almak üzere Bankadan konut finansman kredisi kullandığını, Şirkete 20.000 TL ve Bankaya da 28.854 TL ödeme yaptığını, konutun teslim edilmeyeceğinin anlaşıldığını, bu nedenle dava dışı Şirkete ve Bankaya yaptığı tüm ödemeden Bankanın müteselsilen sorumlu olduğunu ileri sürmüştür.

8. İstanbul 2. Tüketici Mahkemesi (2. Tüketici Mahkemesi) 30/1/2020 tarihinde, dava dışı Şirketin bu krediye kefil olması ve kredinin bağlı kredi olması nedeniyle Şirket ile Bankanın tüketici olan başvurucuya karşı müteselsilen sorumlu oldukları gerekçesiyle davanın kısmen kabulüne, davalının itirazının iptaline, takibin 48.854 TL asıl alacak ve asıl alacağa takip tarihinden borç tamamen ödeninceye kadar işleyecek yıllık %9 temerrüt faizi uygulanmak suretiyle devamına, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nun 67. maddesi gereğince asıl alacak tutarının %20 oranında takdir edilen 9.770.80 TL icra inkâr tazminatının davalıdan alınarak başvurucuya verilmesine, fazlaya ilişkin 738 TL'lik talebin reddine karar vermiştir. Bu karar taraflarca temyiz edilmeyerek 1/7/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

9. Bireysel başvuru dosyasına sunulan 19/6/2020 tarihli icra dosyası kapak hesabında faizin 42.667,61 TL olduğu belirtilmiştir. Banka tarafından 2/7/2020 tarihinde toplam 119.114,76 TL icra dosyasına yatırılmış ve borç ödenmiştir. Ödemeye ilişkin reddiyat makbuzunda alınması gerekli harçlar düşüldüğünde başvurucuya ödenecek bedelin toplamda 115.866,48 TL olduğu anlaşılmıştır.

B. Bireysel Başvuruya Konu Munzam (Aşkın) Zarar Davasına İlişkin Süreç

10. Başvurucu 17/12/2020 tarihinde Banka aleyhine İstanbul 10. Tüketici Mahkemesinde (10. Tüketici Mahkemesi) dava açmıştır. Bu davada lehine hükmedilen icra inkâr tazminatı, vekâlet ücreti ve yargılama gideri toplamı 17.028 TL dâhil olmak üzere toplamda 119.114,76 TL tahsil edilmesine rağmen asıl alacak ve faiz bedeli toplamının ödeme tarihinde yaklaşık 92.822,60 TL olduğunu ve alacağının faizi aşan şekilde değer kaybına uğradığını belirterek 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesi uyarınca munzam zararına karşılık fazlaya ilişkin hak ve alacak talebi saklı kalmak kaydıyla 100.000 TL'nin 2/7/2020 tarihinden itibaren işletilecek faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir.

11. 10. Tüketici Mahkemesi 9/3/2021 tarihinde davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun itirazın iptali davasında temerrüt faizi istediği hâlde yasal faize hükmedildiği, bunu temyiz sebebi yapmadığı, oysa tacir olan Banka yönünden ticari/avans faizine

hükmedilmesinin mümkün olabileceği, munzam zarardan kaynaklanan tazminat borcunun doğması için aranan kusurun borçlunun temerrüde düşmedeki kusuru olduğu, davalı Bankanın temerrüde düşmedeki kusurundan ve munzam zarar şartlarının oluştuğundan bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir.

12. Başvurucu, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 46. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) 15/12/2022 tarihinde gerekçe değişikliğine gidilmiş ve hükmün ortadan kaldırılarak farklı gerekçe ile davanın reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde; munzam zarar iddiasının ileri sürüldüğü durumlarda sorumluluk için diğer koşulların varlığı durumunda borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun varlığının asıl olduğu, temerrüt sonrasında borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun alacaklı tarafından ispatının gerekmeyeceği, aksine borçlunun temerrüde düşmede kusursuz olduğunu ispatlamadıkça ortaya çıkan munzam zarardan sorumlu olacağı ifade edilmiştir. Kusursuzluğu ispat yükünün Banka üzerinde olduğu ancak asıl olanın ülkenin ekonomik şartlarına ilişkin soyut anlatımdan ziyade alacaklının bizzat kendi özel şartlarına ilişkin zarar iddiasının somutlaştırılması ve ispatlanması olduğu, bunun ispatlanamadığı, bu nedenle munzam zarar şartlarının oluştuğundan bahsedilemeyeceği belirtilmiştir.

13. Başvurucu, kararı temyiz etmiştir. Temyiz dilekçesinde, alacağını geç alması ile bu süre zarfında paranın değer kaybına uğraması arasında illiyet bağı olduğunu, ödeme yapılması gereken on yıllık sürede döviz, altın ve enflasyon değerleri dikkate alındığında mal varlığında zarar meydana geldiğini ve oluşan bu munzam zararın 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesi uyarınca davalı tarafça giderilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

14. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Anlatım kolaylığı açısından sonraki bölümlerde Yargıtay Daireleri yönünden sadece Daire numaralarına yer verilecektir.) 12/3/2024 tarihinde Bölge Adliye Mahkemesi kararını onamıştır. Kararın gerekçesinde;

i. Munzam zararın varlığı için gereken ilk koşulun bir para borcunda borçlunun temerrüdünün varlığı olduğu, para borcunun kaynağının aşkın zararın talep edilebilirliği için herhangi bir önemi bulunmadığı, bu anlamda 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesinin kaynağı ne olursa olsun temerrüt faizi yürütülebilir nitelikte olmak koşuluyla bütün para borçlarında uygulanma olanağına sahip olduğu, borcun dayanağının haksız fiil, sözleşme, sebepsiz zenginleşme, kanun yahut vekâletsiz iş görme olabileceği ve aşkın zarar borcunun hukuki sebebinin asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılık olması nedeniyle borçlunun aşkın zararı tazmin yükümlülüğünün asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun ifasına kadar geçen zaman içinde artarak devam eden ve asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borç olduğu,

ii. İkinci koşulun borçlunun temerrüdü nedeniyle temerrüt faiziyle karşılanamayan alacaklı zararının mevcudiyetinin gerektiği, 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesi kapsamına kanuni temerrüt faizinin yanında akdî temerrüt faizinin uygulandığı borç ilişkilerinin de dâhil olduğu,

iii. Üçüncü koşulun borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olması gerektiği, zira aşkın zarar sorumluluğunun temerrüt faizinden sorumluluktan farklı olarak kusur sorumluluğuna dayandığı, aranan kusurun ise borçlunun temerrüde düşmekle ortaya çıktığı, diğer koşulların varlığı durumunda borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun varlığının asıl olduğu, temerrüt sonrasında borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun alacaklı tarafından ispatı gerekmeyeceği, aksine borçlunun temerrüde düşmede kusursuz olduğunu

ispatlamadıkça ortaya çıkan aşkın zarardan sorumlu olduğu,

iv. Son koşulun ise borçlunun temerrüdü ile alacaklının munzam zararı arasındaki illiyet bağının mevcudiyeti olduğu, bu çerçevede alacaklının borçlunun temerrüde düşmesi ile ileri sürdüğü aşkın zarar olgusu arasındaki illiyet bağını ispatla yükümlü olduğu,

v. Asıl alacak ve faizleri yönünden icra takibinde bulunulması veya dava açılmasıyla aşkın zararın sona ermeyeceği gibi icra takibi veya dava açılması sırasında asıl alacak ve temerrüt faizi yanında talep edilmemesi hâlinde dahi takip veya davanın konusuna dâhil bir borç olarak da kabul edilemeyeceği, bu nedenle asıl alacağın faizi ile birlikte tahsiline yönelik icra takibinde veya davada munzam zarar hakkının saklı tutulduğunu gösteren bir ihtirazi kayıt dermeyanına da gerek olmadığı ve ayrı bir dava ile de zamanaşımı süresi içinde her zaman istenmesinin mümkün olduğu,

vi. Aşkın zarar alacaklısının tazminat talebinde bulunabilmesi için öncelikle kaynağı ne olursa olsun bir alacağı olduğunu, borçlunun temerrütte bulunduğunu, illiyet bağını ve bu alacağını tahsil edememesinden veya geç ödeme yapılmasından doğan ve duruma göre mal varlığında azalma veya engellenen kazançlardan oluşan zararını kanıtlamak zorunda olduğu, varlığı iddia olunan zararın yine alacaklı tarafından yasal ispat vasıtalarıyla somut, inanılır ve açık bir biçimde ispatlaması gerektiği, bu itibarla salt ülkenin ve piyasanın içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan olan enflasyon, yüksek faiz, para değerindeki düşüş gibi olgulara dayalı olarak ileri sürülen aşkın zarar talebinin alacaklının bu sebeple zarara uğradığını açık ve somut bir biçimde iddia ve ispat etmediği müddetçe 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesi kapsamında aşkın zararın kanıtı olarak ileri sürülemeyeceği ve anılan şartlar sebebiyle ortaya çıkan olumsuzlukların alacaklı zararı olarak kabul edilemeyeceği, yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma gibi nedenlerin davacıyı ispat yükünden kurtarmayacağı gibi herhangi bir ispat kolaylığı da sağlamayacağı, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan hareketle ileri sürülen soyut ve varsayıma dayalı zarar iddialarının hükme esas alınamayacağı,

vii. Ayrıca bir para borcunun ödenmesinde temerrüde düşülmesinden dolayı alacaklının zarara uğrayacağı kabul edilerek bu zararın ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum dikkate alınarak belli bir oranda olacağının benimsendiği ve 6098 sayılı Kanun'un 120. maddesi yollaması ile 4/12/1984 tarihli ve 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun hükümleri çerçevesinde temerrüt faiz oranlarının belirlendiği, buradan hareketle kanun koyucunun tüm bu ekonomik olumsuzlukları değerlendirip bunların doğuracağı zarar dolayısıyla tazminat oranını Anayasa’dan aldığı kanun yapma yetkisine dayanıp temerrüt faizi olarak belirlemiş iken zımnen bu takdirin yerinde olmadığı ileri sürülüp sadece aynı ekonomik göstergelere dayanılarak tazmin edilecek zararın geçmiş günler faizinden fazla olduğunun kabul edilemeyeceği,

viii. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun (Hukuk Genel Kurulu) 29/3/2022 tarihli ve E.2021/11-938, K.2022/401 sayılı kararında belirtildiği üzere uğranıldığı iddia olunan zararın yetkili mercinin belirlediğinden fazla olduğunun ileri sürülmesi hâlinde ise artık açılmış olan davaya özgü somut vakıalara dayanılması gerektiği, bunların da yasal, elverişli ve geçerli delillerle, geçerli ispat kuralları dairesinde kanıtlanması gerektiği, kanıtlanacak olguların geç ödeme ile davacının maruz kaldığı zararı doğuran vakıalar ve bu vakıalar nedeniyle uğranılan fiilî zarar olduğunun açıklandığı,

ix. Temyizen incelenen kararın tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dayandıkları

belgelere, uyuşmazlığa uygulanması gereken hukuk kuralları ile hukuki ilişkinin nitelendirilmesine, dava şartlarına, yargılama ve ispat kuralları ile kararda belirtilen gerekçelere ve özellikle Hukuk Genel Kurulunun 29/3/2022 tarihli kararında açıklandığı üzere munzam zarar koşullarının somut olayda gerçekleşmediği, aşkın zararın genel ekonomik olumsuzlukların (ülkede cari enflasyon oranı, yüksek ve değişken döviz kurları, mevduat faizleri, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma) dışında davacının durumuna özgü somut vakıalarla ispatlanması gerektiği, yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu ve paranın satın alma gücünde meydana gelen azalmanın davacıyı ispat yükünden kurtarmayacağı gibi herhangi bir ispat kolaylığı da sağlamayacağı, davacının geç ödeme ile maruz kaldığı zararı doğuran vakıaların dosya kapsamında ispat edilemediği ifade edilmiştir.

15. Başvurucu, nihai kararı 10/6/2024 tarihinde öğrenmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Mevzuat Hükümleri

16. 22/4/1926 tarihli ve 818 sayılı mülga Borçlar Kanunu'nun "Munzam zarar" başlıklı 105. maddesi şöyledir:

“Alacaklının düçar olduğu zarar geçmiş günler faizinden fazla olduğu surette borçlu kendisine hiç bir kusur isnat edilemiyeceğini ispat etmedikçe bu zararı dahi tazmin ile mükelleftir.

Bu munzam zarar derhal takdir olunabilirse hakim, esasa dair karar verir iken bu zararın miktarınıdahi tayin edebilir.”

17. Bu Kanun'u ilga eden 6098 sayılı Kanun'un "Aşkın zarar" başlıklı 122. maddesi şöyledir:

"Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder."

18. 3095 sayılı Kanun'un "Kanuni faiz" başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır.

Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir."

19. 3095 sayılı Kanun'un "Temerrüt faizi" başlıklı 2. maddesi şöyledir:

"(Değişik : 15/12/1999 - 4489/2 md.) Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya

daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz."

2. Anayasa Mahkemesi Kararları

20. Anayasa Mahkemesinin 15/12/1998 tarihli ve E.1997/34, K.1998/79 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...

İTİRAZIN KONUSU : 4.12.1984 günlü, 3095 sayılı 'Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un 1., 2. ve 4. maddelerinin, Anayasa'nın 2., 5. ve 10. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

...

Eser sözleşmesine aykırılık nedeniyle açılan alacak davasında davacı vekilinin Anayasa'ya aykırılık savını ciddi bulan Mahkeme, 3095 sayılı Yasa'nın 1., 2. ve 4. maddelerinin iptali için başvurmuştur.

....

A- İtiraz Konusu Yasa Kuralları

4.12.1984 günlü, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un iptali istenilen maddeleri şöyledir:

1-'Madde 1-Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse faiz ödemesi senelik yüzde otuz oranında yapılır.

Bakanlar Kurulu, ekonomik şartları dikkate alarak bu oranın yüzde seksenine kadar artırma ve eksiltme yapabilir. Bakanlar Kurulunun bu konudaki kararı, kararın alınmasını izleyen takvim yılı başından itibaren uygulanır.'

2-'Madde 2-Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.

Bakanlar Kurulu Kararı ile bu oran 1 inci maddesindeki oran dahilinde artırılabilir veya eksiltilebilir.

Ödeme yerinde ve ödeme zamanındaki banka iskontosu yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile, ticari işlerde temerrüt faizi T.C. Merkez Bankasının kısa vadeli krediler için öngördüğü reeskont faiz oranına göre istenebilir.

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz.'

...

3095 sayılı Yasa'nın genel gerekçesinde :

"Türk parasının değerinin önemli ölçüde azalmadığı, enflasyon oranının çok düşük olduğu devirlerde yürürlüğe giren Borçlar Kanunu'nun 72 ve 103 üncü maddeleriyle kanunî faiz ve temerrüt faizi yüzde beş olarak tespit edilmiştir. Türk Ticaret Kanununun 9 uncu maddesiyle de kanunî faiz yönünden Borçlar Kanununun sözü edilen maddesine atıfta bulunularak aynı oran benimsenmiş, temerrüt faizi ise ticarî işler için yüzde on olarak kabul olunmuştur.

10 Mayıs 1984 gün ve 18397 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası tebliği ile vadeli mevduat faizleri yüzde elli ikiye varan oranlarda tespit edilmiştir. Diğer bir ifadeyle zamanında hakkını elde edemeyen bir alacaklı parasını bankaya veya Devlet tahviline yatıramamaktan ötürü yukarıda açıklanan miktara varan bir kâr mahrumiyeti ile karşı karşıya bulunmakta, buna karşılık yüzde beş ve yüzde on oranındakanunî faiz ve temerrüt faizi alabilmektedir. Alacaklı kişi aynı zamanda paraya ihtiyacı bulunduğunda kredi sağlama yoluna gitmekte ve bu sefer daha da yüksek oranda bir faiz borcu altına girmektedir. Bu durumda borçlu, borcunu zamanında ödememesinden kazançlı çıkmakta, dava ve icra yoluna başvurulmadan ödemede genellikle bulunulmamaktadır. Zira dava ve takip sırasında geçecek her süre borçlunun lehine çalışmaktadır.

Belirtilen durumun dava ve icra takiplerini artırdığı açıktır. Borçlular sadece haklarında dava açılmasına ve icra takibinde bulunulmasına sebebiyet vermekle kalmayıp bunların uzaması için her türlü yola başvurmaktadırlar.

Tasarı kötü niyetli kişilerin bu davranışlarının önüne geçilmesi, kanunî faiz ve temerrüt faizinin günün koşullarına uydurulması için düzenlenmiştir.

Temerrüt faizi ile ilgili olarak Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu dışındaki diğer kanunlarda da hükümler bulunduğundan, bunların tamamının değiştirilmesi güçlük arz edeceğinden ve ayrıca ilerde enflasyon oranının düşmesi sonucu kanunlarımızdaki eski oranlara kolaylıkla dönüşü sağlama açısından düzenlemenin ilgili kanunlarda değişiklik suretiyle yapılması yoluna gidilmemiş, ayrı bir kanunla yapılmasının yerinde olacağı düşünülmüştür"

denilmektedir.

...

2- Yasa'nın 1. Maddesiyle 2. Maddesinin Birinci ve İkinci Fıkralarının İncelenmesi

Mahkeme, itiraz konusu kuralların, Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerine aykırılığını ileri sürmüştür.

Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasakoyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasa bulunduğu bilincinde olan devlettir.

Anayasa'nın 5. maddesinde, 'Devletin temel amaç ve görevleri ...; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî manevî varlığının gelişmesi

için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.' denilmektedir. Buna göre Devlet, bireyin yaşamını kolaylaştırmak, insan onuruna yaraşır bir ortam yaratmakla yükümlüdür.

3095 sayılı Yasa'nın 1. ve 2. maddelerinin birinci fıkralarında, yasal ve temerrüt faiz oranı senelik % 30 olarak belirlenmiş, maddelerin ikinci fıkralarında da belirli koşulların gerçekleşmesi durumunda, bu oranın % 80'ine kadar artırma ve eksiltme yetkisi Bakanlar Kurulu'na verilmiştir.

Bakanlar Kurulu bu yetkiye dayanarak 1.1.1998 gününden geçerli olmak üzere % 30 oranını % 50'ye çıkarmıştır. Bu artırmaya karşın, yasal ve temerrüt faiz oranları banka mevduat faiz oranlarının çok gerisinde kalmıştır.

Hazine'nin iç borçlanma aracı olarak kimi zaman çıkardığı tahvil ve bonolara ödediği faizler de yasal faiz oranının çok üzerinde gerçekleşmiştir. Dövizin Türk lirası karşısında kazandığı yıllık değer de yasal faiz oranlarının çok üstünde olmuştur.

Hazine Müsteşarlığı verilerine göre 1984-1998 yıllarının 14 yıllık ortalama artışı Toptan Eşya Fiyat Endeksi'ne göre % 65, Tüketici Fiyat Endeksine göre % 68'dir. T.C. Merkez Bankası'nca belirlenen ağırlıklı mevduat faiz oranları 1992 yılında % 74,24, 1993 yılında % 74,68'dir.

Enflasyon ve buna bağlı olarak oluşan döviz kuru, mevduat faizi, hazine bonosu ve devlet tahvili faiz oranlarının sabit yasal ve temerrüt faiz oranlarının çok üstünde gerçekleşmesi borçlunun yararlanması alacaklının zarara uğraması sonucunu doğurmuştur. Bu nedenle, borçlu, süresinde borcunu ödememekte, yargı yoluna başvurulduğunda da yargı sürecini uzatma gayreti göstermekte, böylece yargı mercilerindeki dava ve takipler çoğalmakta, yargıya güven azalmakta, kendiliğinden hak almak düşüncesi yaygınlaşarak, kamu düzeni bozulmakta kişi ve toplum güvenliği sarsılmaktadır.

İtiraz konusu kuralların borçlu yararına, alacaklı zararına sonuçlar doğurması, ekonomik ve sosyal yaşamı olumsuz yönde etkilediği gibi Hukuk Devleti ilkesini de zedelemektedir.

Açıklanan nedenlerle, Yasa'nın incelenen kuralları Anayasa'nın 2. ve 5. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

...''

21. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. ([GK] B. No: 2014/2267, 21/12/2017) kararının ilgili kısmı şöyledir:

''...

1. Başvuru, mahkemece hükmedilen alacağın değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının; yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

...

74. Başvurucunun baraj inşaatı sözleşmesi çerçevesinde alacağının tahsili istemiyle açtığı dava Mahkemece 19/4/2002 tarihinde kısmen kabul edilmiş, temyiz üzerine hüküm Yargıtay 15. Hukuk Dairesince 6/6/2002 tarihinde onanmıştır. Buna göre derece mahkemelerince, başvurucunun baraj inşaatı sözleşmesi çerçevesinde yaptığı işlerin karşılığı olarak 62.969,69 TL alacağının DSİ'den tahsili gerektiği kabul edilmiştir. Ancak başvurucunun bu alacağının tespit edilmiş olması tek başına mağdur sıfatını ortadan kaldırmamaktadır.

Başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kaldırılabilmesi için ileri sürülen ihlalin hem zamanı hem de mağdurun bu hakkı kullanamadığı süre gözönüne alınarak telafi yoluna gidilmesi gerekmektedir.

75. Somut olayda başvurucuya 62.969,69 TL asıl alacağı yanında 348.027,70 TL tutarında faiz ödemesi yapılmıştır. Bununla birlikte başvurucu, alacağına geç kavuştuğundan ve bu süreçte ülkede yaşanan enflasyonist ortamda alacağının değer kaybettiğinden yakınmaktadır.

76. Yukarıda da değinildiği üzere Anayasa Mahkemesinin daha önce gerek norm denetimi kapsamında gerekse de bireysel başvuru kapsamında verdiği çeşitli kararlarında alacakların da mülkiyet hakkı kapsamında olduğu, devlet tarafından alacakların geç ödenmesi hâlinde enflasyon oranları altında olmayan bir faiz ödenmesinin gerek bireyin hakları gerekse de kamu düzeni bakımından önem taşıdığı belirtilmiştir (bkz. §§ 71-73). Anayasa Mahkemesi bu bağlamda kişilerin mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen alacaklarının kamu kurumlarınca makul olmayan bir sebeple geç ödenmesi yüzünden değer kaybına uğratılmasının mülkiyet hakkının ihlaline yol açtığını kabul etmiştir (bkz. § 73).

77. Başvuru konusu olayda derece mahkemelerince, başvurucunun alacağı yönünden dört ayrı kalemde farklı temerrüt tarihleri esasları tespit edilmiş; buna göre başvurucunun 486,69 TL tutarındaki alacağının 10/10/1990 tarihi, 2.870,82 TL tutarındaki alacağının 9/6/1988 tarihi, 55.569,36 TL tutarındaki alacağının 16/3/1995 tarihi ve KDV düşüldükten sonra kalan 4.041,82 TL tutarındaki alacağının ise yine 16/3/1995 tarihi esas alınarak hak kazanıldığı belirlenmiştir. Başvurucuya bu alacaklarının toplamı olan 62.968,91 TL ise 348.027,70 TL tutarında işlemiş faiz ile birlikte 23/9/2002 tarihinde ödenebilmiştir.

78. Merkez Bankası verilerine göre enflasyonda meydana gelen artış oranları şöyledir:

- Haziran/1988 - Eylül/2002 : %203.613 (1988 yılı Haziran ayındaki 100 TL'nin 2002 yılı Eylül ayındaki gerçek karşılığı 203.512,50 TL'dir.).

- Ekim/1990 - Eylül/2002 : %60.427 (1990 yılı Ekim ayındaki 100 TL'nin 2002 yılı Eylül ayındaki gerçek karşılığı 60.326,70 TL'dir.).

- Mart/1995 - Eylül/2002 : %4.392 (1995 yılı Mart ayındaki 100 TL'nin 2002 yılı Eylül ayındaki gerçek karşılığı 4.291,59 TL'dir.).

79. Buna karşılık başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen toplam 62.968,91 TL tutarındaki alacağı için aynı dönemde başvurucuya 348.027,70 TL tutarında faiz ödemesi yapılmıştır. Bu verilere göre, ödenen faiz tutarına rağmen aynı dönemde enflasyonun yaklaşık kümülatif olarak %13.254 oranında arttığı, diğer bir deyişle başvurucunun alacağı %1'inden bile daha az bir miktara düştükten sonra enflasyon karşısında bu alacağın önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödendiği görülmektedir. Nitekim Mahkemece alınan bilirkişi raporunda da başvurucunun alacağının enflasyon karşısında değer kaybetmiş olduğunun açıkça belirtildiği görülmektedir (bkz. § 24).

80. Diğer taraftan kural olarak kişilerin kamudan olan alacaklarının herhangi bir yargısal sürece veya icra takibine gerek olmadan ödenmesi beklenir. Somut olayda ise başvurucunun alacağının geç ödenmesinin makul bir gerekçesi mevcut olmadığı gibi, derece mahkemelerinin geriye dönük olarak tespit ettiği başvurucunun alacağını kamu makamlarının ancak yapılan yargılama sonucu ödeyebildiği ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle yine kamu makamlarının yarar sağlamış olduğu anlaşılmaktadır.

81. Sonuç olarak başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödendiği anlaşıldığından başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiği kanaatine varılmıştır. Bu tespite rağmen derece mahkemelerinin başvurucunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu değerlendirilmiştir.

82. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

..."

3. Özel Hukuk Kişileri Arasındaki Uyuşmazlıklarda Munzam Zarara İlişkin Yargıtay Kararları

22. Hukuk Genel Kurulunun 10/11/1999 tarihli ve E.1998/13-353, K.1999/929 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir (benzer yöndeki kararlar için bkz.13. Hukuk Dairesinin 1/6/1995 tarihli ve E.1995/267, K.1995/5451; 13. Hukuk Dairesinin 13/2/1997 tarihli ve E.1996/9985, K.1997/810; 11. Hukuk Dairesinin 14/2/2000 tarihli ve E.1999/10052, K.2000/1010; Hukuk Genel Kurulunun 7/2/2007 tarihli ve E.2007/11-55, K.2007/53; 13. Hukuk Dairesinin 19/6/2007 tarihli ve E.2007/4821, K.2007/8754; 7. Hukuk Dairesinin 9/3/2010 tarihli ve E.2009/8308, K.2010/1227; 15. Hukuk Dairesinin 25/4/2018 tarihli ve E.2017/2736, K.2018/1742; 11. Hukuk Dairesinin 16/9/2021 tarihli ve E.2019/5372, K.2021/5538; 3. Hukuk Dairesinin 18/10/2021 tarihli ve E.2020/10700, K.2021/10183; 6. Hukuk Dairesinin 14/11/2024 tarihli ve E.2023/1766, K.2024/4097; 6. Hukuk Dairesinin 13/1/2025 tarihli ve E.2024/3534, K.2025/15 sayılı kararları):

"...

Borçlu para borcunu vadesinde ödemediğinde (temerrüdü oluştuğunda) sözleşme veya yasada belirlenen 'gecikme faizi' ödeme yükümü altına girer. Bu durumda BK. 103 uyarınca alacaklının mutlak ve tartışmasız bir zarara uğradığı kabul edilmektedir. O nedenle alacaklıya, uğradığı zararı isbat yükümü verilmeksizin, en önemlisi borçlunun, kusuru olup olmadığı araştırılmaksızın yasa gereği kabul edilen zararı giderme hakkı tanınmıştır.

...

BK. 105, kaynağı ne olursa olsun, temerrüt faiz yürütülebilir nitelikte olmak koşuluyla bütün para borçlarında uygulanma olanağına sahiptir. Borcun dayanağı haksız fiil, sözleşme, nedensiz zenginleşme, kanun, vekaletsiz işgörme olabilir.

...

Ülkemizde süregelen hiperenflasyonun yüzde yüzlerde seyrettiği, vadeli mevduatların en az bu oranlarda gelir getirdiği, yabancı para değerinin (kurların) her zaman temerrüt faiz oranlarını aştığı, banka kredilerinin yüzde iki yüze kavuştuğu, paranın iç alım (satım) alma değerinin büyük ölçüde azaldığı tartışmasız, yaşanan bir gerçek olduğu çok açıktır.

Böyle bir enflasyonist ortamda bireyin parasının değerini sabit tutmak ve kazanç sağlamak için bir çaba ve girişimlerde bulunması örneğin en azından vadeli mevduat veya kurları devamlı yükselen döviz yatırımlarında değerlendirmesi, olayların normal akışına, hayat tecrübelerine uygun düşen bir karine olarak kabul edilmesi zorunludur.

Gerçekte de, anlatılan enflasyonist ortamda yaşayan makul, normal bir kişinin parasını atıl

biçimde elde tutmayacağı, gelir getirici bir yatırıma dönüştüreceği, insan yapısının ve menfaatlerini koruma içgüdüsünün de tabii bir sonucudur.

Hal böyle olunca, enflasyonist ekonominin olumsuz etki ve sonuçları kamuca az veya çok herkesin bildiği, en önemlisi gerekli olduğu taktirde bilinebilmesinin, kolayca gerçekleştirilebileceği ve mahkemelerinde bilgisi altında olan vakıalar olarak. kabulü gerekir. Yasal deyimi ile 'MARUF VE MEŞHUR' vakıalardır ve bunların. isbatına gerek yoktur (HUMK. md. 238/2).

Yine Bankalar Kanununun 37. maddesiyle, 121.1 sayılı Merkez Bankası Kanununun 4 ve 40 maddeleri gereğince, Hükümet ve Merkez Bankasınca ilan edilen vadeli mevduat faizleri ile Resmi Gazetede yeralan 'T.C. Merkez Bankası'nca Belirlenen Döviz Kurları ve Devlet İç Borçlanma Senetlerinin Günlük Değerleri' şeklinde gösterilen ve tüm günlük gazetelerde T.R.T. ile özel televizyonlarda da tekrarlanan ilanlar; hukuki güvenlik nedeni ile gerçeği aksettirdiği ve aksi sabit oluncaya kadar yazılı delil oluşturacağı da göz ardı edilemeyecek bir realitedir (MK. md. 7, 29, İİK. md.8/son f).

Bunların yanında; 20.10.1989 T. K.3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararında 'para her zaman kullanılması mümkün ve temettü getiren bir meta olduğundan geç ödenmesi halinde zararın vücudu muhakkaktır' şeklindeki kabülde az yukarıda açıklanan hukuki tesbit ve bulguları doğrulamaktadır. Şu durum karşısında, alacaklının davasında dayandığı maddi olgulara uygulanması zorunlu görülen HUMK. md.238/2, ve MK.7 anlamında belirlenen delillerle alacaklı zararının kanıtlandığına ilişkin karinenin vücut bulduğu ve böylece davacının zararını isbat yükümünü ifa ettiği açıktır. Bu aşamadan sonra subut bulan karinenin aksini kanıtlayarak, sorumluluktan kurtulmak isteyen borçlunun; somut olayın özellikleri nedeni ile ya alacaklının bir zarara uğramadığını, yada borcunu zamanında ifa etmiş olsa idi .dahi alacaklının borç konusu miktarı değeri düşmeyecek bir biçimde değerlendiremeyeceğini ispat etmesi gündeme gelebilir.

Az yukarıda açıklananların ışığında, mahkemece özel dairenin bozma kararında tesbit edilen yöntem ve araştırmalar eksiksiz yerine getirilmeli BK. 42 ve 43/2. maddeleri hükümleri de dikkate alınmak suretiyle toplanan deliller değerlendirilmeli ve hasıl olacak uygun sonuç çerçevesinde belirlenecek munzam zarara hükmedilmelidir.

...''

23. Hukuk Genel Kurulunun 29/3/2022 tarihli ve E.2021/11-938, K.2022/401 sayılı kararının ilgili kısımları şöyledir (benzer yöndeki kararlar için bkz.13. Hukuk Dairesinin 26/4/1984 tarihli ve E.1984/2506, K.1984/3157; 15. Hukuk Dairesinin 27/1/1995 tarihli ve E.1994/4985, K.1995/363; 15. Hukuk Dairesinin 21/3/2005 tarihli ve E.2004/4662, K.2005/1596; 19. Hukuk Dairesinin 20/3/2006 tarihli ve E.2005/11377, K.2006/2827; Hukuk Genel Kurulunun 31/10/2007 tarihli ve E.2007/11-668, K.2007/798; 14. Hukuk Dairesinin 8/7/2008 tarihli ve E.2008/5486, K.2008/9057; 15. Hukuk Dairesinin 12/5/2016 tarihli ve E.2016/1049, K.2016/2737; 19. Hukuk Dairesinin 2/4/2019 tarihli ve E.2018/1690, K.2019/2185; 17. Hukuk Dairesinin 25/3/2021 tarihli ve E.2020/2916, K.2021/3278; 3. Hukuk Dairesinin 10/3/2022 tarihli ve E.2022/691, K.2022/2136; 11. Hukuk Dairesinin 28/9/2022 tarihli ve E.2019/4241, K.2022/6411; 9. Hukuk Dairesinin 1/11/2023 tarihli ve E.2023/11296, K.2023/16397; 2. Hukuk Dairesinin 17/1/2024 tarihli ve E.2023/7422, K.2024/292; 10. Hukuk Dairesinin 27/11/2024 tarihli ve E.2023/13690, K.2024/11814; 3. Hukuk Dairesinin 24/4/2025 tarihli ve E.2024/3150, K.2025/2368 sayılı kararları sayılı kararları):

''...

16. Borcun ifasının geciktirilmesi borçlunun temerrüdü sonucunu doğuracaktır. Borçlunun temerrüdü hâlinde ise ortaya çıkacak olan hukukî sonuçlar TBK'nın 117 ve devamındaki maddelerde düzenlenmiştir. Bu sonuçlar arasında uyuşmazlığın niteliği itibariyle önem arz edenlerden ilki; TBK'nın 122. maddesinde düzenlenen aşkın (munzam) zarar kavramıdır. Öte yandan aşkın (munzam) zararın anlaşılabilmesi için öncelikle, borçlu temerrüdünün bir diğer sonucu olan temerrüt faizinin hukuksal niteliği üzerinde durulmasında yarar bulunmaktadır.

17. Temerrüt faizi, borçlunun para borcunu zamanında ödememesi ve temerrüde düşmesi üzerine TBK'nın 120. maddesi gereği kendiliğinden işlemeye başlayan ve temerrüdün devamı süresince varlığını sürdüren bir karşılık olması itibariyle zamanında ifa etm olgusuyla doğrudan bir bağlantı içerisindedir. Bu kapsamda borçlu, kusurlu olsun veya olmasın borcunu zamanında ifa etmemiş olması durumunda temerrüt faizi ödemekle yükümlü olup bu durum ve temerrüt faiz oranları, 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun'un (3095 sayılı Kanun) 2. maddesinde 'Bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlu, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecburdur.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizi bu oran üzerinden istenebilir. Söz konusu avans faiz oranı, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olur.

Temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdi faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizi, akdi faiz miktarından az olamaz.' şeklinde düzenlenmiştir.

18. Buna göre hukukumuzda alacaklıya, zararın varlığını, miktarını ve borçlunun kusurunu ispat zorunda kalmaksızın temerrüt faizini talep edebilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca temerrüt faizi yükümlülüğünün doğumu için borçlunun alıkoyduğu paradan yarar sağlaması şart olmadığı gibi bu yararların iadesi amacı da bulunmaz. Temerrüt faizi talep edebilmek için borçlunun temerrüde düşmekte kusurlu olması şart değildir. Borçlu, bu konuda kendisine hiçbir kusur yüklenemeyeceğini ileri sürerek ve bunu kanıtlayarak faiz ödeme yükümlülüğünden kurtulamaz. Bunun yanında temerrüt faizi, sözleşmeden doğan para borçlarının yanı sıra, sözleşme dışı hukukî ilişkiden kaynaklanan para borçlarında da uygulama alanı bulur (Barlas, Nami; Para Borçlarının İfasında Borçlunun Temerrüdü ve Temerrüt Açısından Düzenlenen Genel Sonuçlar, İstanbul 1992, s. 127).

19. Uyuşmazlık konusunun temelini oluşturan aşkın (munzam) zarara ilişkin olarak ise TBK'nın 122. maddesi 'Alacaklı, temerrüt faizini aşan bir zarara uğramış olursa, borçlu kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlüdür.

Temerrüt faizini aşan zarar miktarı görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkim, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmeder.' hükmünü haizdir. Bu hükümle uygulamada munzam zarar, kanunî tanımı ile aşkın zarar olarak adlandırılan hukukî kurum düzenleme altına alınmış olup mülga 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun (BK) 105. maddesi de bu hususta aynı yönde düzenleme içermektedir.

20. Aşkın (munzam) zarar, para borcunun ifasında borçlunun kusuruyla temerrüde düşmesi nedeniyle alacaklı nezdinde ortaya çıkan zararın temerrüt faiziyle karşılanamaması hâlinde söz konusu olan bir zarar olup bu zarar, borçlunun temerrüdü ile borcun ödendiği tarih aralığındaki dönemi kapsamaktadır. Bu anlamda aşkın (munzam) zarar, temerrüt faizini aşan ve kusur sorumluluğuna dair ilkelere bağlı bir zarar türü olarak kabul edilir (Uygur, Turgut: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi, Cilt I, 2012, s. 810). Aşkın (munzam) zarar, borçlu temerrüde düşmeden borcunu ödemiş olsaydı, alacaklının mal varlığının kazanacağı durum ile temerrüt sonucunda ortaya çıkan ve oluşan durum arasındaki farktır.

21. Aşkın (munzam) zararın varlığı için gereken ilk koşul, bir para borcunda borçlunun temerrüdünün varlığıdır. Bu para borcunun kaynağının, aşkın (munzam) zararın talep edilebilirliği için herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Bu anlamda TBK'nın 122. maddesi, kaynağı ne olursa olsun temerrüt faizi yürütülebilir nitelikte olmak koşuluyla bütün para borçlarında uygulanma olanağına sahiptir. Borcun dayanağı haksız fiil, sözleşme, sebepsiz zenginleşme, kanun yahut vekâletsiz iş görme olabilir. Öte yandan hemen belirtilmelidir ki; aşkın (munzam) zarar borcunun hukukî sebebi, asıl alacağın temerrüde uğraması ile oluşan hukuka aykırılıktır. Bu nedenle borçlunun aşkın (munzam) zararı tazmin yükümlülüğü, asıl borç ve temerrüt faizi yükümlülüğünden tamamen farklı, temerrüt ile oluşmaya başlayan asıl borcun, ifasına kadar geçen zaman içinde artarak devam eden, asıl borçtan tamamen bağımsız yeni bir borçtur.

22. Aşkın (munzam) zararın varlığı için gereken ikinci koşul; borçlunun temerrüdü nedeniyle temerrüt faiziyle karşılanamayan alacaklı zararının mevcudiyetidir. Ancak alacaklının zararının temerrüt faizinden az yahut temerrüt faizine eşit olması durumunda, zararın temerrüt faiziyle karşılanacak olması sebebiyle aşkın (munzam) zararın varlığından söz edilemez. Bu aşamada önemle belirtilmelidir ki; TBK'nın 122. maddesi kapsamına kanunî temerrüt faizinin yanında akdi temerrüt faizinin uygulandığı borç ilişkileri de dâhildir. Eş söyleyişle alacaklının, borçlu ile arasındaki hukukî ilişkiden doğan temerrüt faizinin akdi yahut yasal olması, aşkın (munzam) zararın talep edilebilirliğine engel teşkil etmez. Burada önem arz eden husus alacaklının temerrüt faiziyle karşılanamayan zararının mevcudiyetinin ispatıdır.

23. Aşkın (munzam) zararın varlığı için gereken üçüncü koşul; borçlunun temerrüde düşmede kusurlu olmasıdır. Zira aşkın (munzam) zarar sorumluluğu, temerrüt faizinden sorumluluktan farklı olarak kusur sorumluluğuna dayanmakta olup burada aranan kusur, borçlunun temerrüde düşmekteki kusurudur. Ancak aşkın (munzam) zarar iddiasının ileri sürüldüğü durumlarda sorumluluk için, diğer koşulların varlığı durumunda borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun varlığı asıldır. Başka bir anlatımla temerrüt sonrasında borçlunun temerrüde düşmedeki kusurunun alacaklı tarafından ispatı gerekmez. Aksine borçlu, temerrüde düşmede kusursuz olduğunu ispatlamadıkça ortaya çıkan aşkın (munzam) zarardan sorumludur.

24. Aşkın (munzam) zararın varlığı için gereken son koşul ise; borçlunun temerrüdü ile alacaklının aşkın (munzam) zararı arasındaki illiyet bağının mevcudiyetidir. Bu çerçevede alacaklı, borçlunun temerrüde düşmesi ile ileri sürdüğü aşkın (munzam) zarar olgusu arasındaki illiyet bağını ispatla yükümlüdür.

25. Aşkın (munzam) zarar bu hukukî niteliği ve karakteri itibariyle, asıl alacak ve faizleri yönünden icra takibinde bulunulması veya dava açılmasıyla sona ermeyeceği gibi, icra takibi veya dava açılması sırasında asıl alacak ve temerrüt faizi yanında talep edilmemiş olması

hâlinde dahi (TBK m. 122/2) takip veya davanın konusuna dâhil bir borç olarak da kabul edilemez. Bu nedenle asıl alacağın faizi ile birlikte tahsiline yönelik icra takibinde veya davada munzam zarar hakkının saklı tutulduğunu gösteren bir ihtirazî kayıt dermeyanına da gerek bulunmamakta olup ayrı bir dava ile de zamanaşımı süresi içerisinde her zaman istenmesi mümkündür.

26. Uyuşmazlık çerçevesinde üzerinde durulması önem arz eden bir diğer husus ise, aşkın (munzam) zararın ispatı olup esasen aşkın zararın ispatına ilişkin yükümlülük, bu zararın varlığını iddia eden alacaklının üzerindedir. Bu bağlamda aşkın (munzam) zarar alacaklısı, TBK'nın 122. maddesine dayalı olarak tazminat talebinde bulunabilmesi için öncelikle kaynağı ne olursa olsun evvela bir alacağı olduğunu, borçlunun temerrütte bulunduğunu, illiyet bağını ve bu alacağını tahsil edememesinden veya geç ödeme yapılmasından doğan ve duruma göre malvarlığında azalma veya engellenen kazançlardan oluşan zararını kanıtlamak durumundadır.

27. Aşkın (munzam) zararın talebinde varlığı iddia olunan zararın, yine alacaklı tarafından yasal ispat vasıtalarıyla somut, inanılır ve açık bir biçimde ispatlaması gerekir. Başka bir anlatımla alacaklı tarafça aşkın (munzam) zarar olgusu, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun (HMK) 194. maddesi gereğince ispata elverişli şekilde somutlaştırılarak ileri sürülen iddianın ispatı için gerekli tüm deliller somut olarak ortaya konulmalıdır. Bu itibarla salt ülkenin ve piyasanın içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan olan enflasyon, yüksek faiz, para değerindeki düşüş gibi olgulara dayalı olarak ileri sürülen aşkın (munzam) zarar talebi, alacaklının bu sebeple zarara uğradığını açık ve somut bir biçimde iddia ve ispat etmediği müddetçe, TBK'nın 122. maddesi kapsamında aşkın (munzam) zararın kanıtı olarak ileri sürülemez ve anılan şartlar sebebiyle ortaya çıkan olumsuzluklar alacaklı zararı olarak kabul edilemez. Dolayısıyla TBK'nın 122. maddesinde karşılanması öngörülen faizi aşan aşkın zararın, genel ekonomik olumsuzlukların (ülkede cari enflasyon oranı, yüksek ve değişken döviz kurları, mevduat faizleri, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma) dışında davacının durumuna özgü somut vakıalarla ispatlanması gerekir. Başka bir anlatımla yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma, davacıyı ispat yükünden kurtarmayacağı gibi herhangi bir ispat kolaylığı da sağlamaz. Bu itibarla ülkenin içinde bulunduğu ekonomik olumsuzluklardan hareketle ileri sürülen soyut ve varsayıma dayalı zarar iddiaları hükme esas alınamaz (Uygur, s. 816).

28. Ayrıca bir para borcunun ödenmesinde temerrüde düşülmesinden dolayı alacaklının zarara uğrayacağı kabul edilerek bu zararın, ülkenin içinde bulunduğu ekonomik durum dikkate alınarak belli bir oranda olacağı benimsenmiş ve TBK'nın 120. maddesi yollaması ile 3095 sayılı Kanun'un hükümleri çerçevesinde temerrüt faiz oranları belirlenmiştir. Buradan hareketle kanun koyucu tüm bu ekonomik olumsuzlukları değerlendirip, bunların doğuracağı zarar dolayısıyla tazminat oranını T.C. Anayasası'ndan aldığı yasa yapma yetkisine dayanıp temerrüt faizi olarak belirlemiş iken, zımnen bu takdirin yerinde olmadığı ileri sürülüp sadece aynı ekonomik göstergelere dayanılarak tazmin edilecek zararın geçmiş günler faizinden fazla olduğu kabul edilemez.

29. Uğranıldığı iddia olunan zararın, yetkili merciin belirlediğinden fazla ve bu nedenle TBK'nın 122. maddesine dayanılarak aşkın (munzam) zarar istenilmesi hâlinde ise artık açılmış olan davaya özgü somut vakıalara dayanılması gerekir. Bunlar da yasal, elverişli ve geçerli delillerle, geçerli ispat kuralları dairesinde kanıtlanmalıdır. Burada kanıtlanacak olgular geç ödeme ile davacının maruz kaldığı zararı doğuran vakıalar ve bu vakıalar

nedeniyle uğranılan fiili zarardır.

30. Yapılan açıklamalar ışığında somut olay değerlendirildiğinde; davacı tarafından 09.12.1999 tarihinde toplam 450.000TL'nin ... A.Ş.'nin Fatih Şubesi'ne yatırıldığı, anılan bedelin ... Off Shore Ltd. adlı bankaya ait hesaba aktarılması sonrasında davacı tarafından bu paranın tahsili için açılan davada yapılan yargılama sonucunda İstanbul 14. Asliye Ticaret Mahkemesinin 12.02.2015 tarihli ve 2014/1304 E., 2015/64 K. sayılı kararı ile 450.000TL'nin 09.12.1999 tarihinden itibaren işlemiş avans faizi ile birlikte davalıdan tahsiline karar verildiği, anılan kararı müteakip davacı tarafından İstanbul 22. İcra Müdürlüğünün 2015/4956 E. sayılı dosyası ile başlatılan icra takibi sonrasında 09.05.2016 tarihinde mahkemece hüküm altına alınan bedelin faiziyle davalıdan tahsil edildiği anlaşılmaktadır.

31. Dava dilekçesinde; davacının hüküm altına alınan alacağının 16 yıl sonrasında avans faiziyle tahsiline karar verildiği, sadece anaparaya işletilen avans faizi sonrasında temerrüt faiziyle karşılanamayan bir zararın ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğu, bu suretle paranın satın alma gücünün azaldığı, enflasyon oranın temerrüt faiz oranından fazla olması nedeniyle aradaki farkın aşkın (munzam) zararı oluşturduğu, ekonomik olumsuzlukların mevcut olduğu bir durumda bireyin parasını atıl tutmak yerine döviz, altın, devlet tahvili, gayrimenkul gibi yatırım araçlarına yönlendirerek yahut bir yıllık vadeli hesaba yatırıp enflasyonun olumsuz etkisinden korunacağı, bu sebeple benzer yatırım araçlarının getirisinin ortalaması bulunarak davacının aşkın (munzam) zararının belirlenmesi gerektiği iddiasıyla aşkın zararın tahsili talep edilmiştir.

32. Her ne kadar bozma kararında, ülkemizde belirli dönemlerde mevcut olan ekonomik olumsuzluklar nedeniyle paranın satın alma değerinin önemli derecede azaldığı, böyle bir ortamda bireyin parasının değerini sabit tutmak ve kazanç sağlamak için girişimlerde bulunmasının olayların normal akşına, genel hayat tecrübelerine uygun düşen bir karine olarak kabul edilmesinin zorunlu olduğu, enflasyonist ekonominin olumsuz etki ve sonuçlarının kamu tarafından bilindiği yahut bilinebileceğinden bu durumun mahkemelerin bilgileri dâhilinde olduğu, bu sebeple aşkın (munzam) zararın oluşumundaki zaman diliminin ekonomik koşullarının farklılığı gözetilmeksizin tüm dönem için somut ispat arayan yazılı gerekçeyle sonuca gidilmesinin hatalı olduğu belirtilmiş ise de; davacı tarafından talep edilen aşkın (munzam) zararın dayanağı olarak ileri sürülen iddia, geç ödeme nedeniyle kendisince, bizzat ve somut olarak uğranılan zarar iddiasından ziyade ekonomik koşullardaki olumsuzluklar nedeniyle paranın satın alma gücündeki meydana gelen azalmanın aşkın (munzam) zararı oluşturduğu yönündedir. Başka bir anlatımla davacı tarafından, ülkemizdeki belirli dönemlerdeki ekonomik koşullarda mevcut olumsuzluklardan hareketle, kendi durumuna özgü şekilde açık ve somut olarak oluşan bir zarar olgusuna dair bir iddiada bulunulmadığı gibi bu yönde ispata yeter herhangi bir delil de sunulmamıştır. Açılan davada sadece, ekonomik koşullardaki olumsuzluklardan hareketle davacının durumunda olan bir bireyin elindeki varlığını koruma amacıyla belirli yatırımlara yönlendireceğine dair faraziyeye dayalı olarak aşkın (munzam) zararın ortaya çıktığı ileri sürülmüştür.

33. Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesi kapsamında aşkın (munzam) zararın talep edilebilirliğinin bir koşulu da alacaklı yönünden mevcut olan zararın açık ve somut bir biçimde ispatıdır. Bu bağlamda ekonomik koşullardaki olumsuzluklar nedeniyle paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma, alacaklı yönünden aşkın (munzam) zarar olarak nitelendirilemeyeceği gibi salt bu olguya dayanılması neticesinde zararın ispatına dair

koşulun gerçekleştiği söylenemez. Zira burada zararın olgusunun, HMK'nın 194. maddesi kapsamında ispata elverişli bir şekilde somutlaştırılarak zarar iddiasının ispatı için gerekli tüm deliller ortaya konulmalıdır.

34. Bu itibarla davacı tarafından ileri sürülen, ülkemizdeki belirli dönemlerde mevcut olan ekonomik olumsuzluklardan enflasyon, yüksek faiz, para değerindeki düşüş gibi olgulara dayalı aşkın (munzam) zarar talebi, zarar olgusunun delili olarak kabul edilemez. Zira ülkemizdeki belirli dönemlerde var olan ekonomik koşullardaki olumsuzluklar nedeniyle paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma, tek başına davacının temerrüt faizi dışında bir zararının varlığının ispatı değildir. Dolayısıyla ekonomik şartlar sebebiyle ortaya çıkan yüksek enflasyon, döviz kurlarındaki dalgalanma, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma gibi olumsuzluklar, bir karine olarak kabul edilip davacıyı, kendi somut durumuna özgü vakıalarla oluştuğu iddia olunan zararı ispat yükümlülüğünden kurtarmayacağı gibi davacıya bu yönde herhangi bir ispat kolaylığı da sağlamaz.

35. Hâl böyle olunca, TBK'nın 122. maddesinde karşılanması öngörülen faizi aşan aşkın (munzam) zararın, genel ekonomik olumsuzlukların (ülkede cari enflasyon oranı, yüksek ve değişken döviz kurları, mevduat faizleri, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma) dışında davacının durumuna özgü somut vakıalarla ispatlanması gerekir. Burada kanıtlanacak olgular; ekonomik şartlar sonucu ortaya çıkan olumsuzluklar gibi genel ve soyut hususlardan ziyade geç ödeme nedeniyle davacının kendisinin, şahsen ve somut olarak uğradığı zarardır. Ancak mahkemece yapılan yargılama sırasında, davacı tarafından yukarıda belirtildiği şekilde bir zarar olgusunun ileri sürülüp yasal çerçevede ispatlandığı söylenemez.

...''

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

24. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "Mülkiyetin korunması" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez.

..."

25. Sözleşme'nin "Etkili başvuru hakkı" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin devletin doğrudan müdahalesinin söz konusu olmadığı özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar yönünden de -belirli durumlarda- mülkiyet hakkının korunması için gerekli tedbirleri alma yükümlülüğünü içerdiğini kabul etmektedir. Devletin pozitif yükümlülükleri çerçevesinde -özel kişiler arası mülkiyet ilişkileri bakımından olsa bile- kişilerin mülkiyet haklarına yapılacak keyfî müdahalelere karşı hukuksal bir koruma sağlaması gerekir. Bu bağlamda devlet, özellikle tarafların mülkiyet hakkına ilişkin uyuşmazlıklar yönünden gerekli usule ilişkin güvenceleri sunan etkin bir yargısal mekanizma oluşturma yükümlülüğü altındadır. Bu çerçevede oluşturulan yargı yollarında ulusal mahkemeler de iç hukukta yer alan ilgili kanunlar ışığında makul ve adil bir biçimde mülkiyet uyuşmazlıklarını çözmek durumundadır. AİHM bu gerekliliğin sağlanıp sağlanmadığını değerlendirirken uygulanan usulün bütününü incelemektedir (Sovtransavto Holding/Ukrayna, § 96; Fuklev/Ukrayna, B. No: 71186/01, 7/6/2005, §§ 90, 91; Kotov/Rusya [BD], B. No: 54522/00, 3/4/2012, § 112; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, §§ 82-87; Capital Bank AD/Bulgaristan, B. No: 49429/99, 24/11/2005, § 134; Kushoglu/Bulgaristan, B. No: 48191/99, 10/5/2007, § 47).

27. Ayrıca AİHM Sözleşme'nin 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklerin ulusal düzeyde korunması için etkili bir başvuru yolunun var olması gerektiğini belirtmektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi yetkili ulusal makamlar tarafından Sözleşme kapsamına giren bir şikâyetin esasının incelenmesine izin veren ve uygun bir telafi yöntemi sunan bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu hukuk yolu teoride olduğu kadar pratikte de etkili bir yol olmalıdır (İlhan/Türkiye [BD], B. No: 22277/93, 27/6/2000, § 97; Kudla/Polonya [BD], B. No: 30210/96, 26/10/2000, § 157; Özpınar/Türkiye, B. No: 20999/04, 19/10/2010, § 82).

28. AİHM, etkili başvuru hakkının Sözleşme çerçevesinde savunulabilir nitelikteki bir şikâyetin mahkemelerce etkili bir şekilde incelenmesini ve öngörülen yolun uygun bir telafi imkânı sunmaya elverişli olmasını güvence altına aldığını vurgulamaktadır (Kudla/Polonya, § 157; Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan, B. No: 11379/03, 10/2/2011, § 35). AİHM, iç hukuktaki düzenlemelerin başvuruculara bu anlamda asgari güvenceleri içerecek şekilde yeterli bir hukuk yolu sunup sunmadığını irdelemektedir (Dimitrov-Kazakov/Bulgaristan, § 36).

29. Hazine arazisi üzerine inşa edilen bir gecekondunun etrafındaki çöplüğün patlaması üzerine zarar meydana gelmesi olayının ele alındığı Öneryıldız/Türkiye ([BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004) kararında AİHM, mülkiyet hakkının pozitif yükümlülükler yönünden ihlal edildiğine karar verdiği gibi meseleyi etkili başvuru hakkına ilişkin 13. madde yönünden de ele almıştır. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi, ulusal hukuk sistemlerinin yetkili ulusal otoritelere Sözleşme kapsamında ileri sürülebilir bir şikâyetin özünü ele almalarına salahiyet tanıdığı etkili bir hukuk yolunu erişilebilir kılmasını gerektirir. Bunun amacı ise uluslararası şikâyet mekanizmasını AİHM önünde harekete geçirmek zorunda kalmadan önce bireylerin Sözleşme haklarının ihlalleri için ulusal düzeyde uygun bir telafi elde edebilecekleri bir yol sağlamaktır (Öneryıldız/Türkiye, § 145). Bununla birlikte AİHM 13. madde ile sağlanan korumanın herhangi bir özel çözüm yöntemi gerektirecek kadar ileri gitmediğini, taraf devletlerin bu hüküm kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirme konusunda belirli bir takdir aralığının olduğunu kabul etmiştir (Öneryıldız/Türkiye, § 146). AİHM, başvurucunun evinin ve eşyalarının kaybı yönünden tazminat yolu etkili bir şekilde işletilmediği için Sözleşme'ye ek (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir

(Öneryıldız/Türkiye, §§ 156, 157).

30. AİHM, özel hukuk kişileri arasındaki alacağın değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyeti Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye (B. No: 62318/09, 9/2/2021) kararında incelemiştir. Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye kararına konu olayda başvurucu şirket ile müşterilerinden biri arasında 1992 yılında cebri icra prosedürüyle başlayan bir uyuşmazlığın ardından 2002 yılında sözleşmeye dayanan sorumluluk kapsamında başvurucuya bir miktar tazminatın gecikme faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmiştir. Başvurucu alacağına uygulanan faiz oranının enflasyon oranından düşük olduğunu ve zararını karşılamak için yeterli olmadığını belirterek olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan 818 sayılı mülga Kanun'un 105. maddesine dayanarak munzam zarar davası açmıştır. Ticaret Mahkemesi, 11. Hukuk Dairesinin içtihadına yer vermiş ve daha büyük bir zarar kanıtlanmadığı sürece borçluya ihtarın yapıldığı tarihle alacağın ödendiği tarih arasında alacaklının uğradığı alım gücü kaybı ile gecikme faizi arasındaki farkın munzam zarara ilişkin tazminat olarak belirlenmesi gerektiğini belirterek faizi ile birlikte davayı kabul etmiştir. Yapılan temyiz talebini inceleyen 15. Hukuk Dairesi 2006 yılında alım gücü kaybı (enflasyon oranı) ile alacağa uygulanan faiz oranı arasındaki farkın ileri sürülen munzam zararın varlığını kanıtlamak için yeterli olmadığı ve davacının ödemenin gecikmesi nedeniyle bir zarara uğradığını somut bir şekilde kanıtlaması gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Ticaret Mahkemesi bozmaya uyarak davayı reddetmiş ve karar yasal yollardan geçerek 2009 yılında kesinleşmiştir. Bunun yanında başvurucu 818 sayılı mülga Kanun'un 105. maddesinin yorumunda Yargıtay Dairelerinin ve Hukuk Genel Kurulu içtihatlarında bir farklılığın bulunduğunu belirterek içtihatların birleştirilmesini talep etmiş ancak Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulu (Yargıtay Başkanlık Kurulu) 22/9/2008 tarihinde, 1999 yılında bu türden bir talebe ilişkin olarak daha önce verilen karara atıfta bulunarak talebi reddetmiştir (Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye, §§ 4-14).

31. AİHM; başvurucunun Yargıtay içtihatlarında sürekli bir tutarsızlığın bulunduğu iddiasıyla ilgili şikâyetini, Sözleşme'nin 6. Maddesinin birinci fıkrasının kapsamında incelemiştir. AİHM; somut olayda farklılığın munzam zararın tanımına ve özel kişilerle ilgili davalarda ispat yüküne ilişkin olarak hukukun uygulanmasında olduğunu, dosyaya eklenen mahkeme kararlarının iki ayrı içtihat yaklaşımının varlığını açıkça ortaya koyduğunu belirtmiştir. Birinci içtihat yaklaşımında, enflasyon oranının alacağın ödenmediği dönemdeki gecikme faizi oranından daha yüksek olmasının zarar karinesi oluşturmak ve ispat yükünü tersine çevirmek için yeterli olduğu kanısına varıldığı hâlde ikinci içtihat yaklaşımında ise enflasyon oranı ile faiz oranı arasındaki farkın munzam zararın ispatı için yeterli olmadığı, faizlerle karşılanan zararın ötesinde somut ve maddi bir zararın ortaya konulması gerektiği görüşünün benimsendiği ifade edilmiştir. Derin ve sürekli içtihat farklılıklarının varlığının Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının ihlali olarak nitelendirilmesi için tek başına yeterli olmadığını, ulusal mevzuatın bu tutarsızlıkların ortadan kaldırılmasına imkân veren mekanizmaları öngörüp öngörmediğinin, bu mekanizmaların uygulanıp uygulanmadığının tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Somut olayda içtihat farklılıklarının hem Hukuk Daireleri hem de Hukuk Genel Kurulu ile ilgili olduğunu, ulusal hukukun bu türden bir farklılığa son vermeye yönelik olarak Yargıtay Başkanlık Kurulu tarafından Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kuruluna (YİBGK) başvurulması yönünde bir mekanizma sunduğunu ancak bu yöndeki talebin ileri sürülen farklılıkların her davanın kendine özgü koşullarından kaynaklandığı ve munzam zarara ilişkin tek bir ispat yöntemini kabul ederek hâkimin takdir yetkisini engellemeye gerek olmadığı gerekçesiyle kabul edilmediğini, başvurucunun içtihatların birleştirilmesine ilişkin talebinin de aynı YİBGK kararına atıfla reddedildiğini

ifade etmiştir. Dolayısıyla iç hukuk tarafından öngörülen mekanizmanın söz konusu olan farklılığı sona erdirmeye imkân vermediğini belirtmiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin birinci fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye, §§ 60-74).

32. Bununla birlikte başvurucu, enflasyonun etkisiyle alacağının değer kaybetmesi ve ulusal mahkemelerin farklı bir içtihada dayanarak tazminat ödemeyi reddetmeleri nedeniyle mülküne saygı hakkının ihlal edildiğinden de şikâyetçi olmuştur. AİHM, daha önce Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ilke olarak, devletlere, enflasyonun etkilerini telafi etmek ve alacakların veya diğer varlıkların değerini korumak için tedbirler alma yükümlülüğü getirdiği şeklinde yorumlanamayacağını birçok defa ifade ettiğini (diğer kararlar arasından bkz. Todorov/Bulgaristan (k.k.), B. No: 65850/01, 13/5/2008; Cular/Hırvatistan (k.k.), B. No: 55213/07, 22/4/2010), başvurucunun ileri sürdüğü Akkuş/Türkiye (B. No: 19263/92, 9/7/1997) davasının kamulaştırmayla ilgili olduğunu, bu kararda mülkü kamulaştırılan kişi tarafından sonunda tahsil edilen meblağın kişinin yoksun bırakıldığı mülkün değeriyle makul bir şekilde ilişkili olduğunu tespit etmeyi amaçladığını ancak somut olayın ticari bir dava olup kamulaştırmaya ilişkin tedbirlerin uygulanması gerekmediğini, enflasyonun etkilerini telafi etmek ve alacakların değerini korumak için tedbirler alma yükümlülüğü bulunmamasına rağmen devletin enflasyona bağlı bazı zararları tazmin etmeye yönelik yasal bir düzenlemeyi kabul etmesi hâlinde bu düzenlemenin mümkün olduğunca ilgili hukuki konulara ilişkin olarak hukuki güvensizlikten ve belirsizlikten kaçınmak amacıyla makul bir açıklık ve tutarlılıkla uygulanması gerektiğini, başvuran şirketin özellikle tutarsızlığa dayanan şikâyetinin devletin pozitif yükümlülükleriyle ilgili olduğunu oysa Sözleşme'nin 6. Maddesinin birinci fıkrası kapsamında vardığı sonuçları dikkate alarak bu şikâyetin kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verilmesinin gerekli olmadığını ifade etmiştir (Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye, §§ 75-80).

33. Son olarak AİHM Denizci/Türkiye (B. No: 57031/12, 17/3/2022) kararında; özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin başvuruda, başvurucunun aldığı tazminatın yüksek değer kaybına uğradığından şikâyet ettiği ancak makul başarı şansı sunduğu değerlendirilen ve başvurucunun tüketmesi gereken 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesine dayanan hukuk yolunu tüketmediği gerekçesiyle başvurunun kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

34. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

35. Başvurucu; yaklaşık on yıllık süreçte döviz ve altın fiyatlarının önemli oranda yükseldiğini, uyuşmazlığın makul bir süreyi aşar şekilde çözümlenmesi sonucunda borcun geç ödenmesi nedeniyle temerrüt faizini aşan zararının bulunduğunu, benzer davalarda uygulanan ispat kriterlerinin uygulanmadığını ve katı bir yöntem benimsendiğini, ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. kararında belirtilen ilkelere aykırı bir yargılama yapıldığını ve devletin mülkiyetin korunmasına ilişkin yükümlülüğünü yerine getirmediğini belirterek eşitlik ilkesi, adil yargılanma ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

36. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel şikâyetinin munzam zararının varlığının

ispatlanması hususunda Yargıtay kararları arasında çelişki bulunması nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin olduğu ifade edilmiştir. Özel hukuk kişileri arasındaki munzam zarar davasının reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti inceleyen AİHM'in Ahmet Nihat Özsan Anonim Şirketi/Türkiye başvurusunda konuyu adil yargılanma hakkı kapsamında incelediği ve şikâyetin mülkiyet hakkı bakımından incelenmesini gerekli bulmadığı, bu nedenle başvurucunun şikâyetinin adil yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucunun itirazın iptali davasında temerrüt faizi istemesine rağmen ilk derece mahkemesince yasal faize hükmedildiği, başvurucunun ise bu kararı temyiz etmediği, tacir olan banka yönünden daha yüksek faiz oranı olan ticari faiz talep edebilecekken buna tevessül etmediği ifade edilmiştir. Ayrıca AİHM'in Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin ilke olarak devletlere enflasyonun etkilerini telafi etmek ve alacakların veya diğer varlıkların değerini korumak için tedbirler alma yükümlülüğü getirdiği şeklinde yorumlanamayacağının Todorov/Bulgaristan; Cular/Hırvatistan; Taşkaya/Türkiye ((k.k), B.No: 14004/06, 13/2/2018) kararlarında belirtildiği, dolayısıyla başvurunun konu bakımından yapılacak kabul edilebilirlik incelemesinde bu hususun dikkate alınmasının faydalı olacağı belirtilmiştir. Yargılama mercilerinin ilgili hukuk kurallarını yorumlayarak vardığı sonuç ve bu sonuca ilişkin gerekçelerinin açıkça keyfî olduğu veya bariz bir takdir hatası içerdiğinin söylenip söylenemeyeceğinin kabul edilebilirlik incelemesinde değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin atıfta bulunduğu ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. kararının kamudan olan alacağın değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin olduğu, somut başvurunun ise özel hukuk kişileri arasındaki bir uyuşmazlık olduğu, devletin müdahalesinin bulunmadığı ve başvurunun devletin pozitif yükümlülükleri kapsamında incelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda mülkiyetin korunmasına yönelik belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir kanun hükümlerinin ve buna dayalı olarak yerleşik yargısal içtihatların mevcut olduğu, bireysel başvuruya konu yargılama süreci bir bütün olarak dikkate alındığında mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı, kararlarda yer verilen tespit ve gerekçelere göre yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı sonucuna ulaşıldığı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı sunduğu cevabında önceki iddialarını tekrar etmiştir.

B. Değerlendirme

37. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir."

39. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (içtüzük) "Pilot karar usulü" başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler, bir başvurunun yapısal bir sorundan kaynaklandığını ve bu sorunun başka

başvurulara da yol açtığını tespit etmeleri ya da bu durumun yeni başvurulara yol açacağını öngörmeleri hâlinde, pilot karar usulünü uygulayabilirler. Bu usulde, konuya ilişkin Bölüm tarafından pilot bir karar verilir. Benzer nitelikteki başvurular idari mercilerce bu ilkeler çerçevesinde çözümlenir; çözümlenmediği takdirde Mahkeme tarafından topluca görülerek karara bağlanır.

(2) Bölüm, pilot karar usulünü resen, Adalet Bakanlığının ya da başvurucunun istemi üzerine başlatabilir.

(3) Pilot karar uygulaması için seçilen başvuru, gündemin öncelikli işleri arasında sayılır.

(4) Bölüm pilot kararında, tespit ettiği yapısal sorunu ve bunun çözümü için alınması gereken tedbirleri belirtir.

(5) Bölüm pilot kararla birlikte, bu karara konu yapısal soruna ilişkin benzer başvuruların incelenmesini erteleyebilir. İlgililer erteleme kararı hakkında bilgilendirilirler. Bölüm, gerekli gördüğü takdirde ertelediği başvuruları gündeme alarak karara bağlayabilir."

40. Başvurucunun şikâyetinin özü, yargılama sonunda faiziyle ödenen bedelin enflasyon nedeniyle meydana gelen değer kaybını karşılamadığına ve bu zararın karşılanması maksadıyla açtığı munzam zarar davasında ise enflasyon olgusunun davanın ispatı için yeterli görülmeyerek davanın reddedilmesine ilişkindir. Başvurucunun şikâyetinin Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

41. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Mülkün Varlığı

42. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsar (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallarla bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60). Somut olayda başvurucunun alacağının varlığı mahkeme kararı ile kesinleşmiştir. Kesinleşmiş alacaklar icra edilebilir nitelik kazandığından Anayasa'nın 35. maddesi bağlamında mülk teşkil etmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Fatma Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/6577, 16/2/2017, § 45).

b. Genel ilkeler

43. Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkı, temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla oluşturulan idari ve yargısal mekanizmalara yapılan başvuruların

mutlaka başvurucu lehine sonuçlanmasını güvence altına almamaktadır. Bu bağlamda ilgili idari ve yargısal mercilere düşen ödev, başvurucunun şikâyetinin esasını inceleyerek ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karara bağlamaktır. Bununla birlikte mahkemelerin yorum ve değerlendirmelerinin söz konusu başvuru yoluna müracaat edilmesini anlamsız kılacak, başarı şansını zayıflatacak derecede keyfîlik içermesi ya da açıkça makul olmayan bir muhakemeye dayanması hâlinde etkili başvuru hakkı ihlal edilebilir (Seyfettin Şimşek [2. B.], B. No: 2019/21111, 30/3/2022, § 41).

44. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47; Murat Haliç [1. B.], B. No: 2017/24356, 8/7/2020, § 44).

45. Bu hak tek başına, bağımsız olarak kullanılması mümkün olmayan ancak Anayasa'da güvence altına alınan başka bir temel hak ve özgürlüğün ihlal edildiği iddiasının bulunması hâlinde kullanılabilecek tamamlayıcı nitelikte bir haktır. Bir başka ifadeyle etkili başvuru hakkının ihlal edilip edilmediğinin tartışılabilmesi için hangi temel hak ve özgürlük konusunda etkili başvuru hakkının kısıtlandığı sorusuna cevap verilmesi gerekir (Onurhan Solmaz [1. B.], B. No: 2012/1049, 26/3/2013, §§ 33, 34; Sıtkı Güngör [2. B.], B. No: 2013/5617, 21/4/2016, § 86).

46. Etkili başvuru hakkı, Anayasa'ya aykırılığı iddia edilen bir hususta kendisinin zarar gördüğünü düşünen kişinin hem iddiaları hakkında karar verilmesini hem de mümkünse zararının giderilmesini sağlamak için hukuki bir yola başvurabilmesini gerektirir. Başka bir deyişle Anayasa'da düzenlenen temel hak ve özgürlüklerden birinin savunulabilir düzeyde ihlal edilmesinden dolayı mağdur olduğunu ileri süren herkes Anayasa'nın 40. maddesi kapsamında etkili başvuru hakkına sahiptir (Sıtkı Güngör, § 87).

47. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önlemesi, ihlal devam etmekte ise sonlandırması, gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak ise makul bir tazmin imkânı sunması gerekir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71).

48. Şikâyetlerin esasının incelenmesine imkân sağlayan ve gerektiğinde uygun bir telafi yöntemi sunan etkili hukuk yollarının olması ilgililere etkili başvuru hakkının sağlanmasının bir gereğidir. Buna göre kişilerin mağduriyetlerinin giderilmesi amacıyla öngörülen yargı yollarının mevzuatta yer alması yalnız başına yeterli olmayıp bu yolun aynı zamanda pratikte de başarı şansı sunması gerekir. Söz konusu yola başvurulabilmesi için öngörülen koşullar somut olaylara tatbik edilirken dayanak işlem, eylem ya da ihmallerden kaynaklanan savunulabilir nitelikteki iddialar bu doğrultuda geniş şekilde değerlendirilmeli; koşulların oluşmadığı sonucuna ulaşılması durumunda ise bu durum yargı makamları tarafından ilgili ve yeterli gerekçelerle açıklanmalıdır (İlhan Gökhan [2. B.], B. No: 2017/27957, 9/9/2020, §§ 47, 49).

49. Enflasyon ve buna bağlı olarak oluşan döviz kuru, mevduat faizi, Hazine bonosu ve devlet tahvili faiz oranlarının sabit yasal ve temerrüt faiz oranlarının çok üstünde gerçekleşmesi; borçlunun yararlanması, alacaklının ise zarara uğraması sonucunu

doğurmaktadır. Bu nedenle borçlu borcunu süresinde ödememekte, yargı yoluna başvurulduğunda da yargı süresini uzatma gayreti göstermekte, böylece yargı mercilerindeki dava ve takipler çoğalmakta, yargıya güven azalmakta, kendiliğinden hak almak düşüncesi yaygınlaşarak kamu düzeni bozulmakta, kişi ve toplum güvenliği sarsılmaktadır (AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998). Mülkiyet hakkı kapsamında alacağın geç ödenmesi durumunda aradan geçen sürede enflasyon nedeniyle paranın değerinde oluşan hissedilir aşınmayla mülkiyetin gerçek değeri azaldığı gibi bu bedelin tasarruf veya yatırım aracı olarak getirisinden yararlanmak imkânı da yoktur. Bu şekilde kişiler mülkiyet haklarından mahrum edilerek haksızlığa uğratılmaktadır (AYM, E.2008/58, K.2011/37, 10/2/2011).

50. Anayasa Mahkemesi tespit edilen kamulaştırma bedeline işletilecek faizi düzenleyen 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinin dokuzuncu fıkrasının Anayasa'nın 2., 5., 35. ve 46. maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle yapılan iptal başvurusunu incelemiştir. Kararda, 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinde ''Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılır./Cumhurbaşkanı, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkilidir.'' hükmüne yer verildiği ve kanuni faizin yüzde yirmi dördü aşamadığı ifade edilmiştir. İtiraz konusu kuralla geç ödenen kamulaştırma bedeli için sadece kanuni faiz ödeneceğinin belirtildiği, enflasyon nedeniyle uğranılacak ve kanuni faizi aşan zararlarla ilgili herhangi bir düzenlemeye ise yer verilmediği belirtilmiştir. Özellikle yüksek enflasyonist dönemlerde devletin kamulaştırma nedeniyle borçlu olduğu tutar ile alacaklı hak sahibi tarafından nihai olarak alınan tutar arasındaki enflasyon nedeniyle oluşan değer kayıplarını gidermenin mümkün olmayacağı ve hak sahibinin kamulaştırılan taşınmazının bedelini gerçek karşılık ölçütüne uygun olarak aldığından da söz edilemeyeceği ifade edilmiştir. Bu gerekçelerle hükmün Anayasa'nın 13., 35. ve 46. maddelerine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmış ve iptaline karar verilmiştir (AYM, E.2022/83, K.2023/69, 5/4/2023).

51. Anayasa Mahkemesi, kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına ilişkin şikâyetleri Ali Şimşek ve diğerleri ([1.B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri ([1.B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar ([1.B.], B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz ([1.B.], B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz ([1.B.], B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri ([1.B.], B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında incelemiş ve uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedellerinin enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır.

52. Anayasa Mahkemesi, kamulaştırma ve kamulaştırmasız el atma bedelleri dışındaki kamu kurumlarından olan çeşitli para alacaklarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına (veya uğratılarak ödenmesine) ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamu makamlarından olan alacakların enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2013/28, 25/2/2015;

deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa [1. B.], B. No: 2013/6880, 23/3/2016; Yıldız Korkut [2. B.], B. No: 2016/8532, 9/5/2019; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay [1. B.], B. No: 2015/4812, 7/2/2019).

53. Anayasa Mahkemesi ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. kararı sonrasında özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin alacağın değer kaybına uğradığına yönelik şikâyeti Esen Mepa ve diğerleri ([1.B.], B. No: 2019/28945, 18/1/2022) kararında incelemiştir. Anılan kararda etkili bir giderim sağlama kapasitesi sunduğu değerlendirilen munzam zarar davası yoluna başvurulmaksızın Anayasa Mahkemesine başvuru yapılması nedeniyle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

c. İlkelerin Olaya Uygulanması

54. Somut olayda başvurucunun 9/11/2010 tarihinde başlattığı icra takibine Banka tarafından itiraz edilmiş ve icra takibi durmuştur. Başvurucu, itirazın iptali davası açmış; yargılama sonunda borçlunun itirazının iptaline, takibin 48.854 TL asıl alacak üzerinden ve asıl alacağa takip tarihinden borç tamamen ödeninceye kadar işletilecek yıllık %9 temerrüt faizi uygulanmak suretiyle devamına, 2004 sayılı Kanun'un 67. maddesi uyarınca asıl alacak tutarının %20'si oranında takdir edilen 9.770,80 TL icra inkâr tazminatının davalıdan alınarak başvurucuya verilmesine, fazlaya ilişkin 738 TL'lik talebin reddine karar verilmiştir. Bu karar taraflarca temyiz edilmeyerek 1/7/2020 tarihinde kesinleşmiştir. Karar sonrası borçlu, 2/7/2020 tarihinde toplam 119.114,76 TL yatırmış ve borcu ödemiştir.

55. Başvurucu; borçlu aleyhine açtığı ve bireysel başvuruya konu edilen davada, yaklaşık on yıllık sürede ödenen yasal faizin alacağın enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını karşılamadığını belirterek 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesi uyarınca munzam zararına karşılık fazlaya ilişkin hak ve alacak talebi saklı kalmak kaydıyla 100.000 TL'nin 2/7/2020 tarihinden itibaren işletilecek faiziyle birlikte ödenmesini talep etmiştir. Yargılama sonunda munzam zarar koşullarının gerçekleşmediği, aşkın zararın genel ekonomik olumsuzlukların (ülkede cari enflasyon oranı, yüksek ve değişken döviz kurları, mevduat faizleri, paranın satın alma gücünde meydana gelen azalma) dışında başvurucunun durumuna özgü somut vakıalarla ispatlanması gerektiği, yüksek enflasyon, dolar kurundaki artış, serbest piyasadaki faiz oranlarının yüksek oluşu ve paranın satın alma gücünde meydana gelen azalmanın başvurucuyu ispat yükünden kurtarmayacağı gibi herhangi bir ispat kolaylığı da sağlamayacağı, başvurucunun geç ödeme ile maruz kaldığı zararı doğuran vakıaları dosya kapsamında ispat edemediği gerekçeleriyle dava reddedilmiştir. Dolayısıyla zararın ispatı için enflasyon olgusu dışında başka somut olguların varlığının arandığı anlaşılmıştır (ayrıntılı değerlendirme için bkz. § 14).

56. Borçluların yargılama sonunda ödemekle yükümlü tutulacakları faizin enflasyon oranının önemli ölçüde altında kalması ve bu zararın başka bir hukuki yolla telafi edilmesinin mümkün olmaması hâlinde, borçların zamanında ödenmemesi olasılığı artacaktır. Bu durum, özel hukuk kişilerinin taraf olduğu uyuşmazlık ve dava sayılarında önemli bir artışa sebebiyet verecektir. Borçlular zamanında ödemedikleri borçlar nedeniyle enflasyonun altında faiz ödemesi yapacak, dolayısıyla borcu ödememekle kârlı çıkmış olacaktır (bazı farklılıklarla birlikte bkz. AYM, E.1997/34, K.1998/79, 15/12/1998). Anayasa’nın 35. ve 40. maddeleri, devlete özel hukuk kişileri arasındaki alacakların enflasyon karşısında uğrayacağı önemli ölçüdeki değer kayıplarını giderecek hukuki altyapı ve mekanizmaları oluşturma sorumluluğu yüklemektedir. Bir başka deyişle devlet, özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklarda tarafların menfaatleri arasındaki adil dengenin sağlanmasına

yönelik tedbirleri almakla yükümlüdür.

57. Alacaklının alacağını geç tahsil etmesi halinde, enflasyon karşısında meydana gelen değer kaybının giderilmemesi, alacağına gerçek değeriyle ulaşmasını engellemekte; borçlunun ise borcunu gerçek değerinin altında ödemesine yol açmaktadır. Bu durum, taraflar arasındaki adil dengeyi alacaklı aleyhine bozmakta ve alacaklıya ölçüsüz bir külfet yüklemektedir. Adil dengenin kurulabilmesi için borçlunun borcunu gerçek değeri üzerinden ödemesi gerekir. Nitekim bu yükümlülüğün borçluya orantısız veya aşırı bir külfet yüklemeyeceği açıktır.

58. Anayasa Mahkemesi, öncelikle başvurucunun mülkü kapsamındaki kesinleşmiş alacağının önemli ölçüde değer kaybına uğratılmaksızın tahsil edebilmesine imkân tanıyan etkili bir başvuru yolunun bulunup bulunmadığını inceleyecektir. Etkili bir başvuru yolunun bulunduğunu tespit etmesi hâlinde ise teorik düzeyde etkili olduğu tespit edilen bu yolun pratikte başarı şansı sunup sunmadığını belirleyecek, son olarak bu hukuk yoluna başvuran tarafların menfaatleri arasında aşırı bir dengesizlik bulunup bulunmadığını tespit edecektir.

59. Kanun koyucunun geç ödenen alacakların enflasyon etkisiyle uğradığı değer kaybının telafisi ve tazmini için 3095 sayılı Kanun ile bir hukuk yolu oluşturduğu, bu Kanun'da kanuni ve temerrüt faizine ilişkin düzenlemelere yer verdiği görülmektedir. 3095 sayılı Kanun'un 1. maddesinde, Borçlar Kanunu'na ve Türk Ticaret Kanunu'na göre faiz ödenmesi gereken hâllerde miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödemenin yıllık yüzde on iki oranı üzerinden yapılacağı ve Cumhurbaşkanının bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu belirtilmiştir. Aynı Kanun'un 2. maddesinde ise temerrüt faizinin 1. maddede belirlenen orana göre belirleneceği, ticari işlerde ise Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının (TCMB) önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranı, yukarıda açıklanan miktardan fazla ise temerrüt faizinin bu oran üzerinden istenebileceği ifade edilmiştir. Kanun'un genel gerekçesi incelendiğinde borçlunun borcunu zamanında ödememesinden kazançlı çıktığı, dava ve icra yoluna başvurulmadan ödemede genellikle bulunulmadığı zira dava ve takip sırasında geçecek her sürenin borçlunun lehine çalıştığı, belirtilen durumun dava ve icra takiplerini artırdığı, borçluların sadece haklarında dava açılmasına ve icra takibinde bulunulmasına sebebiyet vermekle kalmayıp bunların uzaması için her türlü yola başvurduğu, tasarının kötü niyetli kişilerin bu davranışlarının önüne geçilmesi, kanuni faiz ve temerrüt faizinin günün koşullarına uydurulması için düzenlendiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla kanun koyucunun iradesinin enflasyonun neden olduğu sorunları ortadan kaldırmak olduğu açıktır (ayrıntılı değerlendirme için bkz. § 20). Ancak Kanun'un 1. maddesine göre kanuni faiz yüzde yirmi dördü aşamaz. Dolayısıyla anılan düzenlemeler ile farklı hukuki konular için bir kısım oranların tespit edildiği anlaşılmakla birlikte bu düzenlemelerin enflasyon oranları ile bağlantısının kurulmadığı görülmüştür. Bir başka deyişle enflasyon karşısında alacakların değer kaybının önlenmesi maksadıyla düzenlenen 3095 sayılı Kanun'da yer verilen faize ilişkin hükümlerin teorik düzeyde dahi değer kaybının önlenmesine ilişkin başarı şansı sunma kapasitesinin bulunmadığı anlaşılmıştır.

60. 3095 sayılı Kanun ile öngörülen hukuk yolunun somut olaya etkisi yönünden yıllık faiz oranları ve enflasyon verilerinin incelenmesi suretiyle enflasyonun başvurucu üzerinde olumsuz bir etkiye yol açıp açmadığının tespit edilmesi gerekir. Buna göre 3095 sayılı Kanun ve TCMB verilerine göre şikâyete konu ve günümüze kadarki döneme ilişkin kanuni faiz, temerrüt faizi ve ticari temerrüt faizi oranları şöyledir:

Tarih Aralığı (gün, ay, yıl) Kanuni Faiz Oranı (%) Sözleşmeyle Tespit Edilmemişse Temerrüt Faiz Oranı (%) TCMB Tarafından Belirlenen, Avans İşlemlerinde Uygulanacak Faiz Oranları (%)

22/12/2009-29/12/2010 9 9 16

30/12/2010-28/12/2011 9 9 15

29/12/2011-18/6/2012 9 9 17,75

19/6/2012-19/12/2012 9 9 16,50

20/12/2012-20/6/2013 9 9 13,75

21/6/2013-26/12/2013 9 9 11

27/12/2013-13/12/2014 9 9 11,75

14/12/2014-30/12/2016 9 9 10,50

31/12/2016-28/6/2018 9 9 9,75

29/6/2018-10/10/2019 9 9 19,50

11/10/2019-20/12/2019 9 9 18,25

21/12/2019-12/6/2020 9 9 13,75

13/6/2020-18/12/2020 9 9 10

19/12/2020-30/12/2021 9 9 16,75

31/12/2021-30/12/2022 9 9 15,75

31/12/2022-23/6/2023 9 9 10,75

24/6/2023-31/8/2023 9 9 16,75

1/9/2023-27/9/2023 9 9 26,75

28/9/2023-31/10/2023 9 9 31,75

1/11/2023-30/11/2023 9 9 36,75

1/12/2023-22/12/2023 9 9 41,75

23/12/2023-31/3/2024 9 9 44,25

1/4/2024-31/5/2024 9 9 51,75

1/6/2024-27/12/2024 24 24 51,75

28/12/2024-7/3/2025 24 24 49,25

8/3/2025 tarihinden itibaren 24 24 44,25

61. Bunun yanında enflasyon oranlarının tespiti için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri dikkate alınmalıdır. Şikâyete konu ve günümüze kadarki döneme ilişkin yıllık tüketici fiyat endeksi (TÜFE) oranları şöyledir:

Tarih Aralığı (ay, yıl) Yıllık % Değişim

12/2009-12/2010 6,4

12/2010-12/2011 10,45

12/2011-12/2012 6,16

12/2012-12/2013 7,4

12/2013-12/2014 8,17

12/2014-12/2015 8,81

12/2015-12/2016 8,53

12/2016-12/2017 11,92

12/2017-12/2018 20,30

12/2018-12/2019 11,84

12/2019-12/2020 14,60

12/2020-12/2021 36,08

12/2021-12/2022 64,27

12/2022-12/2023 64,77

12/2023-12/2024 44,38

62. Yukarıda yer verilen tablolardaki verilere göre 3095 sayılı Kanun'da belirlenen faiz oranlarının enflasyon oranlarının altında kaldığı, bu nedenle başvurucunun -borçlunun borcunu vadesinde ifa etme yükümlülüğünü yerine getirmemesinden kaynaklı olarak geç kavuştuğu- alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğradığı açıktır.

63. 3095 sayılı Kanun'daki düzenlemelerin alacağın enflasyon karşısında uğradığı değer kaybını önlemeye elverişli olmaması nedeniyle faizi aşan zararlar 818 sayılı mülga Kanun'un 105. ve 6098 sayılı Kanun'un 122. maddesi uyarınca munzam zarar davası yoluyla giderilmeye çalışılmıştır. 1980'li yıllardan bu zamana kadar bazı yargı kararlarında enflasyon olgusunun zararın ispatı için yeterli görülerek bu davaların kabul edildiği ancak bazı kararlarda ise munzam zarar talebinin enflasyon etkisi dışında somut bir zarara ilişkin olması gerektiği gerekçesiyle reddedildiği görülmektedir (bkz. §§ 22, 23).

64. Anayasa Mahkemesi ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. kararında alacağın enflasyon nedeniyle değer kaybına uğraması ve 3095 sayılı Kanun ile belirlenen faiz oranları ile bu zararın karşılanamaması durumunda faizi aşan zararın 818 sayılı mülga Kanun'un 105. ve 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında munzam zarar davası yoluyla talep edilebileceğini ifade etmiştir. Ayrıca Esen Mepa ve diğerleri (B. No:2019/28945, 18/1/2022) kararında özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin alacağın değer kaybına uğradığına yönelik şikâyette, etkili bir giderim sağlama kapasitesi sunduğu değerlendirilen munzam zarar davası yoluna başvurulmaksızın Anayasa Mahkemesine başvuru yapılması nedeniyle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Fakat ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. ile Esen Mepa ve diğerleri kararları sonrasında bu davanın ispatı açısından iki farklı görüşün sürdürüldüğü ve son olarak Hukuk Genel Kurulunun 29/3/2022 tarihli kararı ile munzam zararın aslında enflasyon olgusundan bağımsız ayrı ve somut bir zararın karşılanmasına ilişkin hukuk yolu olduğu ifade edilmiştir. Anılan Hukuk Genel Kurulu Kararı sonrasında 6. Hukuk Dairesi dışındaki hukuk dairelerinin bu görüşe uygun karar verdikleri anlaşılmıştır.

65. Dolayısıyla 818 sayılı mülga Kanun'un 105. ve 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında munzam zarar davasının alacakların enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini güvence altına almadığı ve bu yöndeki içtihadın etkili bir hukuk yolunun bulunduğu yönünde gelişme göstermediği görülmüştür. Bu nedenle alacağın enflasyon nedeniyle uğradığı değer kaybının tazmin edilmesi açısından 818 sayılı mülga Kanun'un 105. ve 6098 sayılı Kanun'un 122. maddeleri kapsamında munzam zarar davasının da teorik düzeyde başarı şansı sunma kapasitesinin bulunmadığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak hukuk sisteminde başvurucunun alacağının enflasyon karşısında uğradığı değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

66. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

A. Genel İlkeler

67. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 50. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir…

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

68. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

69. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

70. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemlerden, yargısal işlemlerden veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır

(Mehmet Doğan, § 57).

71. İhlal, Anayasa Mahkemesine başvuru yapmadan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yoluna ilişkin açık kanun hükmünün bulunmamasından kaynaklanabilir. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi ancak ihlale yol açan konuda açık kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ile mümkün olur. Bunun yanında kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin değiştirilmesinin ihlalin tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeterli olabilmesi mağdurların ihlalden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını telafi edici birtakım tedbirlerin alınmasını da gerektirebilir (Nevriye Kuruç [GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022, § 105).

72. 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasını temin eden yollardan biri de İçtüzük'ün 75. maddesinde öngörülen pilot karar usulünün işletilmesidir. İhlalin yapısal bir sorundan kaynaklandığının tespiti ile bu sorunun başka başvurulara, bir diğer ifadeyle yeni ihlallere sebebiyet verdiğinin anlaşılması veya bu durumun yeni başvurulara sebebiyet verebileceğinin öngörülmesi hâlinde sadece somut olay bakımından alınan bir ihlal kararı temel hak ve özgürlüklere yönelik gerçek bir koruma sağlamaktan uzak kalacaktır (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 69).

73. Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi, resen veya Bakanlığın ya da başvurucunun istemi üzerine pilot karar usulünü başlatabilecektir. Pilot karar usulünün başlatılması hâlinde yapısal sorunun tespiti ve bunun çözüm önerilerinin ortaya konulması gerekir (Y.T., § 70).

74. Pilot karar usulünün benimsenmesindeki en önemli amaç, benzer başvuruların tamamının ihlalle sonuçlanması yerine ilgili mercilerce çözüme kavuşturulması ve bu suretle ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak yapısal sorunun düzeltilmesinin sağlanmasıdır (Y.T., § 71).

75. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, pilot kararında belirttiği yapısal sorunun ortadan kaldırılması ve benzer başvuruların çözüme kavuşturulması için belirli bir süre öngörüp bu süre zarfında diğer başvuruların incelenmesini erteleyebilir. Ancak bu durumda erteleme kararı hakkında bilgilendirme yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesi tarafından öngörülen süre içinde yapısal sorunun ve bu kapsamda kalan şikâyetlerin ilgili mercilerce çözülmemesi hâlinde benzer nitelikteki başvuruların artık topluca karara bağlanması mümkün olacaktır (Y.T., § 72).

B. İlkelerin Olaya Uygulanması

76. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 250.000 TL maddi ve 250.000 TL manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur.

77. İncelenen başvuruda, alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle meydana gelen zararın karşılanması için hukuk sisteminde etkili bir hukuk yolunun bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumun Anayasa'nın 35. maddesiyle bağlantılı olarak 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

78. Bu kapsamda özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddiası ile yapılan başvuruların sayısı her geçen gün artmakta, bu konuda çok sayıda şikâyet Anayasa Mahkemesi önüne bireysel başvuru yolu ile getirilmektedir.

79. Anayasa Mahkemesi tarafından mevcut başvuru ve diğer derdest başvurular bakımından ihlal kararı verilerek Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilse de bu durum benzer başvuruların yapılmasını önlemeyeceği gibi özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasından kaynaklanan ihlalleri de sonlandırmayacaktır. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi dikkate alınarak, özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması dolayısıyla meydana gelen zararların tazmin edilmesini sağlayacak başvuru yollarının bulunmamasından kaynaklı ihlaller nedeniyle ortaya çıkan ve yapısal sorun teşkil eden durumun telafi edilebilmesi için açık bir kanuni bir düzenleme yapılması gerekmektedir. Oluşturulacak başvuru yolunun hâlihazırda yapılan ve bundan sonra yapılacak başvurular açısından özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğramasını önleyecek nitelikte olması gerektiği açıktır.

80. Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünde, kuvvetler ayrımının devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği ancak belli yetki ve görevlerin kullanılmasından ibaret olduğu, erkler arasında medeni bir iş bölümü ve iş birliği ilişkisinin bulunduğu belirtilmiştir. Bunun yanında Anayasa'nın 5. maddesinde kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak ve insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak devletin temel amaç ve görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen yetki ve görevlerini yerine getirerek özel hukuk kişileri arasındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybının tazmin edilmesini sağlayacak etkili bir hukuk yolunun bulunmadığını tespit etmiş ve başvuru yapılabilecek etkili bir yolun ihdas edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kararın bir örneğinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan bir temel hak ve hürriyetin ihlaline yol açtığı tespit edilen söz konusu yapısal sorunun çözümü için Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) de bildirilmesi gerekir.

81. Bu bağlamda İçtüzük'ün 75. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca işbu kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihe kadar özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlıklara ilişkin alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı mahiyetteki başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren altı ay süreyle ertelenmesine karar verilmesi gerekir.

82. Diğer taraftan kararın bir örneğinin yasama organına gönderilmesi somut başvuru bağlamında başvurucunun ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermemektedir. Buna göre ihlalin sonuçlarına ilişkin eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucunun varsa zararlarının giderilmesi için bir imkân tanınması gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Sabri Uhrağ [GK], B. No: 2017/34596, 29/12/2020, § 79). Somut başvuru açısından bu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucunun da aralarında olduğu bu durumda olan kişilerin zararlarının giderilmesine imkân tanıyacak şekilde düzenleme yapılması hususunda keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesi gerekir.

Selahaddin MENTEŞ, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR bu görüşe katılmamıştır.

83. Başvurucunun da aralarında olduğu bu durumdaki kişilerin zararlarının giderilmesine imkân tanıyacak şekilde düzenleme yapılması hususunda keyfiyetin TBMM'ye bildirilmesine

karar verildiğinden başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

C. İhlalin yapısal sorundan kaynaklandığı anlaşıldığından PİLOT KARAR USULÜNÜN UYGULANMASINA Selahaddin MENTEŞ, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Yapısal sorunun çözümü için keyfîyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine BİLDİRİLMESİNE Selahaddin MENTEŞ, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

E. Kararın yayımlandığı tarihe kadar mülkiyet hakkının ihlali iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı konuda yapılan ve karardan sonra yapılacak başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren ALTI AY SÜREYLE ERTELENMESİNE Selahaddin MENTEŞ, Muhterem İNCE ve Ömer ÇINAR'ın karşı oyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

F. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE OYBİRLİĞİYLE,

G. 3.518,70 TL başvuru harcı ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 33.518,70 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin bilgi için İstanbul 10. Tüketici Mahkemesine (E.2020/412, K.2021/143) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, özel hukuk kişileri arasındaki uyuşmazlığa ilişkin alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu'nun çoğunluğu tarafından Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ve ihlalin yapısal sorundan kaynaklandığı anlaşıldığından pilot karar usulünün uygulanmasına, yapısal sorunun çözümü için durumun TBMM'ye bildirilmesine ve kararın yayımlandığı tarihe kadar mülkiyet hakkının ihlal iddiası ile yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı konuda yapılan ve karardan sonra yapılacak başvuruların incelenmesinin kararın Resmi Gazete'de

yayımlanmasından itibaren altı ay süreyle ertelenmesine karar verilmiştir.

Alacağın enflasyon karşısında değer kaybına uğratılması nedeniyle başvurucunun, Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği açısından çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, aşağıda belirttiğimiz nedenlerle, giderim açısından ihlalin yapısal sorundan kaynaklandığı ve pilot karar usulünün uygulanması gerektiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (m.118), temerrüde düşen borçlunun, temerrüde düşmekte kusuru olmadığını ispat etmedikçe, borcun geç ifasından dolayı alacaklının uğradığı zararı gidermekle yükümlü olduğu düzenlenmiştir. Aynı Kanunda (m.120), para borçlarında temerrüde düşülmesi halinde borçlunun kusurlu olup olmadığına bakılmaksızın alacaklının temerrüt faizi isteyebileceği, uygulanacak yıllık temerrüt faizi oranının, sözleşmede kararlaştırılmamışsa faiz borcunun doğduğu tarihte yürürlükte olan mevzuat hükümlerine göre belirleneceği, sözleşme ile kararlaştırılacak yıllık temerrüt faizi oranının, sözleşmede belirlenen yıllık faiz oranının yüzde yüz fazlasını aşamayacağı, akdî faiz oranı kararlaştırılmakla birlikte sözleşmede temerrüt faizi kararlaştırılmamışsa ve yıllık akdî faiz oranı da yasal mevzuatta belirtilen faiz oranından fazla ise, temerrüt faizi oranı hakkında akdî faiz oranının geçerli olduğunu düzenlenmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun faizin belirlenmesi konusunda atıf yaptığı yasal mevzuat 3095 sayılı Kanuni Faiz ve Temerrüt Faizine İlişkin Kanun olup, söz konusu Kanun'un 1. maddesinde, Borçlar Kanunu ve Türk Ticaret Kanununa göre faiz ödenmesi gereken hallerde, miktarı sözleşme ile tespit edilmemişse bu ödeme yıllık yüzde oniki oranı üzerinden yapılacağı, Cumhurbaşkanı'nın, bu oranı aylık olarak belirlemeye, yüzde onuna kadar indirmeye veya bir katına kadar artırmaya yetkili olduğu, aynı Kanun'un 2. maddesinde ise, bir miktar paranın ödenmesinde temerrüde düşen borçlunun, sözleşme ile aksi kararlaştırılmadıkça, geçmiş günler için 1 inci maddede belirlenen orana göre temerrüt faizi ödemeye mecbur olduğu, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının önceki yılın 31 Aralık günü kısa vadeli avanslar için uyguladığı faiz oranının, yukarıda açıklanan miktardan fazla olması halinde, arada sözleşme olmasa bile ticari işlerde temerrüt faizinin bu oran üzerinden istenebileceği, söz konusu avans faiz oranının, 30 Haziran günü önceki yılın 31 Aralık günü uygulanan avans faiz oranından beş puan veya daha çok farklı ise yılın ikinci yarısında bu oran geçerli olacağı, temerrüt faizi miktarının sözleşmede kararlaştırılmamış olduğu hallerde, akdî faiz miktarı yukarıdaki fıkralarda öngörülen miktarın üstünde ise, temerrüt faizinin, akdî faiz miktarından az olamayacağı düzenlenmiştir.

Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesinde ise, alacaklının temerrüt faizini aşan bir zarara (munzam veya aşkın zarar) uğramış olması halinde, borçlunun kendisinin hiçbir kusuru bulunmadığını ispat etmedikçe, bu zararı da gidermekle yükümlü olduğu, temerrüt faizini aşan zarar miktarının görülmekte olan davada belirlenebiliyorsa, davacının istemi üzerine hâkimin, esas hakkında karar verirken bu zararın miktarına da hükmedeceği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen yasal mevzuat hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, alacaklı, para borcunun ifasında geciken borçludan herhangi bir zararı olduğunu ispat etmek zorunda olmaksızın asıl alacak ile birlikte temerrüt faizini de isteyebilecek olup, borçlu kusurlu olmadığını ispat ederek bu faizi ödemekten kurtulamayacaktır. Ancak, alacaklının temerrüt faizini aşan bir zararı varsa, borçlu temerrüde düşmekte kusurlu olmadığını ispat etmedikçe, borçlu bu zararı da tazmin ile yükümlüdür. Enflasyonun çok yüksek seyir izlediği dönemlerde kanuni temerrüt faizinin enflasyona göre daha düşük kalması halinde borçlunun

faiz ile enflasyon arasındaki farkı Türk Borçlar Kanunu'nun 122. maddesine göre istemesi mümkündür. Söz konusu düzenlemede borçlunun temerrüt faizini aşan bir zararı olduğunu ispat etmesi aranmamakta sadece borçluya kusurlu olmadığını ispat ederek aşkın zararı tazminden kurtulma hakkı tanınmaktadır. Kanun koyucu temerrüt faizi ile aşkın zararın talep edilebilmesi açısından borçlunun kusurunun rolünü farklı düzenlemiş, ancak aşkın zararın alacaklı tarafından ispatı için özel bir düzenleme öngörmemiştir. Hal böyle olunca, temerrüt faizinin düşük kaldığı enflasyonist dönemlerde alacaklının aşkın zararını isteyebilmesi için ayrıca zararın varlığını da ispat etmesi gerektiği TBK'nın 122. maddesinde yer alan bir kural veya koşul değildir. Alacağın enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğramasına rağmen, alacaklıya aşkın zararın varlığını ispat zorunluluğu yüklenmesi tamamen Yargıtay içtihatları çerçevesinde gelişmiş bir uygulama olup, bu bağlamda kanunilikten ziyade bir uygulama sorunu olarak ortaya çıkmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin Ano İnşaat Ve Ticaret Ltd. Şti. başvurusu'na (Başvuru Numarası: 2014/2267, Karar Tarihi: 21/12/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 25/1/2018-30312) ilişkin kararında, başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödenmesine karşın, derece mahkemelerinin başvurucunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu belirtilerek, başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bun nedenle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararından sonra bazı Yargıtay Daireleri içtihatlarını değiştirmiş ve aşkın (munzam) zarara hükmedilmesi için alacaklının ispat yükümlülüğü bulunmadığına karar vermiştir.

Örneğin, Yargıtay 15. Hukuk Dairesinin 6.12.2018 tarihli ve E. 2018/3765 K. 2018/4907 sayılı kararında, "…Dairemizce uzun yıllar munzam zararın varlığını davacı alacaklının somut delillerle kanıtlamak zorunda olduğu kabul edilip uygulanmış olmakla birlikte, Anayasa Mahkemesi'nin bireysel başvuru sonucunda vermiş olduğu, 21.12.2017 gün ve 2014/2267 Sayılı başvuru numaralı kararına konu uyuşmazlıkta, başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılarak ödendiği anlaşıldığından başvurucuya şahsi ve olağan dışı bir külfet yüklendiği, bu tespite rağmen derece mahkemelerinin başvurucunun zarara uğradığını ayrıca ispatlaması gerektiği yönündeki katı yorumu nedeniyle somut olay bakımından kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine değerlendirilip mülkiyet hakkının ihlâl edildiğine ve yeniden yargılama yapılmasına karar verilmiş olması karşısında, hak ihlâline neden olmamak düşüncesiyle munzam zararın somut delillerle kanıtlanması gerektiği uygulamasından vazgeçilmiş, gelişen ekonomik koşullar, mülkiyet hakkı ile kamu yararı arasındaki adil dengenin korunması Anayasa Mahkemesi'nin ihlâl kararlarının bağlayıcılığı göz önünde tutularak enflasyon ve buna bağlı olarak döviz kurları, mevduat faizleri, devlet tahvilleri ve diğer yatırım araçlarının faiz oranları ile birlikte getirilerinin temerrüt faizden fazla olması halinde munzam zararın varlığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği benimsenmiştir…"denilerek, enflasyonist dönemlerde aşkın zararın varlığının karine olarak kabul edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Yine Yargıtay 6. Hukuk Dairesi'nin 13.01.2025 tarihli, 2024/3534 E. ve 2025/15 K. sayılı kararında, kişinin mal varlığında meydana gelen azalmanın mülkiyet hakkının ihlâli

niteliğinde olduğu munzam zarar ispatı konusunda katı ispat kurallarına bağlı kalındığında ihlâl kararları verildiği ve tazminata hükmedildiği yine yüksek enflasyonist dönemlerde borçlunun borcunu ödemeyerek düşük temerrüt faizinden yararlanarak haksız kazanç elde ettiği ve borçlunun borcunu ödememesi, direngen durumda olması nedeniyle mahkemelerdeki dava sayısının hızla arttığı görüldüğü, bu nedenle yüksek enflasyonist dönemde soyut yöntemin dikkate alınması tüm bu sakıncaları ortadan kaldırarak, adaletin gerçekleşmesini sağlayacağı, her somut olayın özelliği de dikkate alınarak bulunulacak zarar miktarının TBK'nun 50 ve 51. maddeleri (mülga BK'nın 42 ve 43 md) kapsamında değerlendirilerek belirlenmesi gerektiği, mahkemece konusunda uzman bilirkişi veya bilirkişi kurulundan yukarıda belirtilen ekonomik unsurlar dikkate alınarak oluşturulan sepet hesabına göre davacı alacaklının temerrüt faizini aşan bir zarara uğrayıp uğramadığı tespit edilerek, varsa bu zarar miktarından da davacı tarafından tahsil edilen temerrüt faiz miktarı çıkartılarak, davacının munzam zarar miktarı bulunup davacı alacaklının aşkın zararının (munzam) tahsiline karar verilmesi gerekirken, davacının somut olarak zararını ispatlayamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi doğru görülmediği ve kararın bozulması gerektiği belirtilmiştir.

Yukarıda yer verilen Anayasa Mahkemesi ve Yargıtay içtihatlarına rağmen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu ve bazı Yargıtay Dairelerinin içtihatları, enflasyonist dönemlerde bile alacaklının temerrüt faizini aşan munzam (aşkın) zararının varlığını ispatlaması gerektiği yönünde devam etmiştir. Nitekim somut olayda Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 12.03.2024 tarihli kararı ile başvurucunun munzam zarar talebini reddetmiştir. Kararda Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 29.03.2022 tarihli 2021-11-938 E. ve 2022/401 K. sayılı kararının da bu yönde olduğu belirtilmiştir. Munzam zarar için alacaklıyı ispat külfeti altına sokan diğer kararlara gerekçe kısmında yer verildiğinden burada ayrıca değinilmeyecektir.

Söz konusu içtihat farklılıklarının, Türk Borçlar Kanunu’nun 122. maddesinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin olduğu açık olup, Türk Hukukunda paranın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle alacaklının başvurabileceği etkin bir mekanizmanın bulunmadığının kabul edilmesi mümkün değildir. Türk Borçlar Kanunu’nun 122. maddesi alacaklının aşkın zararını tazmin etmesine imkan veren bir düzenleme olup, yerel mahkemelerin katı bir yorum benimsemesi ve alacaklıya olağandışı bir külfet yüklenmesi durumunda Anayasa Mahkemesi, Ano İnşaat Ve Ticaret Ltd. Şti. başvurusunda olduğu üzere Anayasa’nın 35. maddesi çerçevesinde hak ihlali kararı vererek, 6216 sayılı Kanunun 50. maddesi uyarınca mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunduğundan kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verebilecektir.

Somut başvuruda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilmesi, çoğunluk görüşünde iddia edildiğinin aksine yapısal bir sorundan kaynaklanmamakta olup, mahkemelerin Türk Borçlar Kanunu’nun 122. maddesini Anayasa’ya uygun yorumlamamasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenlerle somut başvuru açısından pilot karar uygulaması yapılarak TBMM’ye bildirimde bulunulması ve benzer başvuruların görüşülmesinin kararın Resmi Gazete’de yayımlanmasından altı ay sonraya ertelenmesi yerine 6216 sayılı Kanunun 50. maddesinin 1. ve 2. fıkraları uyarınca yeniden yargılama yapılmak ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için dosyanın ilgili mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekmektedir.

Açıklanan nedenlerle başvurucunun, Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne katılmakla birlikte, giderim

yönünden yeniden yargılamaya hükmedilmesi kanaatinde olduğumuzdan, ihlalin yapısal bir sorundan kaynaklandığı ve pilot karar uygulaması yapılması yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Selahaddin Menteş Üye Muhterem İnce Üye Ömer Çınar

İBRAHİM MUHAMMED ALİ

B. No: 2025/10406 | Karar tarihi: 08.07.2025

Genel Kurul

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2025/10406

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

GENEL KURUL

KARAR

İBRAHİM MUHAMMED ALİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2025/10406)

Karar Tarihi: 8/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 26/2/2026 - 33180

GENEL KURUL

KARAR

Başkan : Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili : Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili : Basri BAĞCI

Üyeler : Engin YILDIRIM Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ Yıldız SEFERİNOĞLU Selahaddin MENTEŞ İrfan FİDAN Kenan YAŞAR Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK Murat İlter DEVECİ

Başvurucu : İbrahim Muhammed ALİ

Vekili : Av. Veysel EFE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; geri gönderme merkezindeki tutulma koşullarının düzeltilmesini sağlayabilecek idari veya yargısal bir yolun bulunmaması nedeniyle kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının, sınır dışı etme kararı nedeniyle kötü muamele yasağının, idari gözetim kararının hukuka aykırı olması ve tutma nedeninin bildirilmemesi nedeniyle de kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/2/2025 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

4. İkinci Bölüm 25/6/2025 tarihli toplantıda başvurunun Genel Kurul tarafından incelenmesine karar vermiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

5. Başvuru formu ve ekleri ile Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

6. Başvurucu 1994 doğumlu bir erkek olup Irak Cumhuriyeti vatandaşıdır ve iddiasına göre 17/1/2017 tarihinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur.

7. Düzensiz göçle mücadele için 20/1/2025 tarihinde jandarma tarafından Mardin'de önleyici kolluk faaliyeti kapsamında yapılan kimlik kontrolünde hakkındaki G-87 (genel güvenlik) kodu nedeniyle arandığı anlaşılan başvurucu, saat 13.30 sıralarında yakalanmıştır. Jandarmanın INTERPOL (Uluslararası Adli Polis Teşkilatı) sorgusu için Mardin Emniyet Müdürlüğünün ilgili birimiyle yaptığı yazışmaya verilen cevapta "Bu şahıs ile ilgili olarak İnterpol-Europol Daire Başkanlığı ... nolu telefonlarla irtibat kurunuz." uyarısı yer alınca uyarıda belirtilen telefon numarası aranmış ve isim benzerliği nedeniyle sistemin uyarı verdiği, başvurucu ile ilgili olarak bir kaydın bulunmadığı öğrenilmiştir. Sonrasında başvurucu, Mardin Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne teslim edilmiştir.

8. Aynı gün Mardin Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünce başvurucunun 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı edilmesine, aynı Kanun'un 57. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereğince altı ay süreyle idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir. Sözü edilen iki karar için başvurucunun anlayabileceği dilde (Arapça) tebliğ formları aynı gün hazırlanmış ancak başvurucu formları imzalamaktan imtina etmiştir. Formlara göre anılan kararların birer örneği başvurucuya verilmiştir. İdari gözetim kararının tebliğiyle ilgili formda kararı veren makam, başvurucunun sınır dışı etme kararı nedeniyle altı ay süreyle geri gönderme merkezinde barındırılacağı, karara karşı sulh ceza hâkimliğine başvurulabileceği, talebi hâlinde avukatlık hizmeti sağlanması için başvurucunun Mardin Barosu ile iletişim kurmasının sağlanacağı ve aleyhine yapılacak başvurunun idari gözetimi durdurmayacağı belirtilmiştir. Sınır dışı etme kararının tebliğiyle ilgili formda da kararı veren makam, sınır dışı etme kararının hangi norma dayandığı, bu karara karşı hangi sürede nereye başvurulabileceği, dava açılmasının sınır dışı etme işlemini durduracağı ve talebi hâlinde avukatlık hizmeti sağlanması için başvurucunun Mardin Barosu ile iletişim kurmasının sağlanacağı ifade edilmiştir.

9. Başvurucu, hakkında tesis edilen sınır dışı etme ve idari gözetim kararlarının ardından saat 20.52 sıralarında Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezine sevk edilmiştir. Şanlıurfa Göç İdaresi Müdürlüğünün 21/1/2025 tarihli kararıyla idari gözetim kararının gerekçeleri ortadan kalkmadığından idari gözetimin devamına karar verilmiştir. Bu kararın başvurucuya tebliğ edilmesi için düzenlenen forma göre karar tercüman aracılığıyla başvurucuya tefhim edilmiş ancak başvurucu formu imzalamaktan imtina etmiştir. Formda idari gözetimle ilgili değerlendirmeyi yapan birim, sınır dışı etme kararı ile idari gözetimin devamına ilişkin kararın tarih ve sayısı, idari gözetim kararının gerekçelerinin ortadan kalkmaması nedeniyle idari gözetimin devamına karar verildiği belirtilmiştir.

10. Başvurucu, idari gözetim kararının devamı yönünde tesis edilen karara karşı sulh ceza

hâkimliği nezdinde itiraz yoluna başvurmuştur. Yaptığı itirazda başvurucu; idari gözetim kararının hukuka aykırı olduğunu, kararın gerekçesinin usulüne uygun olarak kendisine veya vekiline bildirilmediğini, kararda kararı veren makam, kararın dayandığı kanuni neden, kararın tarih ve sayısı ile karara karşı nereye başvurulabileceği hususlarının belirtilmediğini, kararın içeriğinin de kendisine anlatılmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca Sünni olması nedeniyle sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağını ve ölüm cezasıyla cezalandırılacağını öne sürmüştür. Son olarak 20/1/2025 tarihinden itibaren yeterli havalandırma imkânından yoksun, güneş görmeyen, kalabalık ve hijyen açısından yetersiz odalarda barındırıldığını belirterek idari gözetime son verilmesini ve serbest bırakılmasını talep etmiştir.

11. Başvurucunun itirazı Şanlıurfa 2. Sulh Ceza Hâkimliğince (Hâkimlik) 28/1/2025 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir. Kararda başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının iptal edildiğine ilişkin bir bilgi ve belgenin sunulmadığı, başvurucu hakkında Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yürütüldüğü ve G-87 tahdit kodu bulunduğu ifade edilmiştir.

12. Başvurucu, anılan kararı 28/1/2025 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

13. Şanlıurfa Göç İdaresi 21/5/2025 tarihinde idari gözetimin devamına karar vermiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

14. 6458 sayılı Kanun'un "Geri gönderme yasağı" başlıklı 4. maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez."

15. 6458 sayılı Kanun'un "Sınır dışı etme kararı" başlıklı 53. maddesi şöyledir:

"(1) Sınır dışı etme kararı, Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir. Mahkemeye yapılan başvurularda savunmanın verilmesi veya savunma verme süresinin geçmesiyle dosya tekemmül etmiş sayılır. Davacının gösterdiği adrese tebligat yapılamaması halinde, 2577 sayılı Kanunun 26 ncı maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen süre iki ay olarak uygulanır. Duruşma yapılması mahkemenin takdirine bağlıdır. Başvurular dosyanın tekemmülünden veya ara karar ya da duruşma yapılması gereken hâllerde bunların tamamlanmasından itibaren on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancının rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna

başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.”

16. 6458 sayılı Kanun’un “Sınır dışı etme kararı alınacaklar” başlıklı 54. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

...

d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

...”

17. 6458 sayılı Kanun’un “Sınır dışı etme kararı alınmayacaklar” başlıklı 55. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) 54 üncü madde kapsamında olsalar dahi, aşağıdaki yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınmaz:

a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar

...”

18. 6458 sayılı Kanun’un “Sınır dışı etmek üzere idari gözetim ve süresi” başlıklı 57. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“(1) 54 üncü madde kapsamındaki yabancılar, kolluk tarafından yakalanmaları hâlinde, haklarında karar verilmek üzere derhâl valiliğe bildirilir. Bu kişilerden, sınır dışı etme kararı alınması gerektiği değerlendirilenler hakkında, sınır dışı etme kararı valilik tarafından alınır. Değerlendirme ve karar süresi kırk sekiz saati geçemez.

(2) (Değişik:6/12/2019-7196/77 md.) Hakkında sınır dışı etme kararı alınanlardan; kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye’ye giriş veya çıkış kurallarını ihlal eden, sahte ya da asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye’den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar hakkında valilik tarafından idari gözetim kararı alınır ya da 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilir. Hakkında idari gözetim kararı alınan yabancılar, yakalamayı yapan kolluk birimince geri gönderme merkezlerine kırk sekiz saat içinde götürülür.

(3) Geri gönderme merkezlerindeki idari gözetim süresi altı ayı geçemez. Ancak bu süre, sınır dışı etme işlemlerinin yabancının iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâlinde, en fazla altı ay daha uzatılabilir.

(4) (Değişik:6/12/2019-7196/77 md.) İdari gözetimin devamında zaruret olup olmadığı, valilik tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilir. Gerek görüldüğünde, otuz günlük süre beklenmez. İdari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Bu yabancılara, 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilir.

(5) İdari gözetim kararı, idari gözetim süresinin uzatılması ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmelerin sonuçları, gerekçesiyle birlikte yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Aynı zamanda, idari gözetim altına alınan kişi bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa, kendisi veya yasal temsilcisi kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri

hakkında bilgilendirilir.

(6) İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Başvuru idari gözetimi durdurmaz. Dilekçenin idareye verilmesi hâlinde, dilekçe yetkili sulh ceza hâkimine derhâl ulaştırılır. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırır. Sulh ceza hâkiminin kararı kesindir. İdari gözetim altına alınan kişi veya yasal temsilcisi ya da avukatı, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir.

(7) İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde 19/3/1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu hükümlerine göre avukatlık hizmeti sağlanır.

...”

19. 6458 sayılı Kanun’un “İdari gözetime alternatif yükümlülükler” başlıklı 57/A maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

“57 nci maddenin ikinci fıkrasında sayılan yabancılara ya da idari gözetimi sonlandırılan yabancılara aşağıdaki idari gözetime alternatif yükümlülükler getirilebilir:

a) Belirli adreste ikamet etme

b) Bildirimde bulunma

c) Aile temelli geri dönüş

ç) Geri dönüş danışmanlığı

d) Kamu yararına hizmetlerde gönüllülük esasıyla görev alma

e) Teminat

f) Elektronik izleme”

20. 6458 sayılı Kanun’un “Geri gönderme merkezleri” başlıklı 58. maddesi şöyledir:

“(1) İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar.

(2) Geri gönderme merkezleri Bakanlık tarafından işletilir. Bakanlık, kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işlettirebilir.

(3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir.”

21. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’te (Yönetmelik) Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne bağlı kabul ve barınma merkezleri ile geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, işlettirilmesi, işlettirilmeye ilişkin protokol esasları, bu merkezlerde verilecek hizmetlerin çeşit ve niteliği, denetimi, kurumlar arası iş birliği, çalışanların görev ve sorumluluklarıyla mali konulara ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir. Yönetmelik’in “Merkezlerin denetimi” başlıklı 16. maddesinde;

i. Merkezlerin bağlı oldukları il müdürlüğü tarafından sürekli, Göç İdaresi Genel

Müdürlüğünce (Genel Müdürlük) her yıl, İçişleri Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığınca (Teftiş Kurulu) üç yılda bir denetlenmesi, valiliklerin her zaman İçişleri Bakanlığından denetim yapılmasını talep edebilmeleri,

ii. Genel Müdürlükte merkezlerin denetimiyle ilgili olarak bir komisyon oluşturulması, komisyonun çalışma usul ve esaslarının Genel Müdürlük tarafından ayrıca belirlenmesi,

iii. İl ve ilçe insan hakları komisyonlarının düzenleyecekleri raporların denetimlerde öncelikle dikkate alınması, raporlarda dile getirilen hususlarla ilgili yapılanların ilgili komisyonlara ve Genel Müdürlüğe bildirilmesi,

iv. Protokolle işlettirilen merkezlerin denetiminde genel hükümler yanında protokol hükümlerine uyulup uyulmadığının da denetlenmesi,

v. İl müdürlüğü ve Teftiş Kurulu tarafından düzenlenen denetim raporlarının bir örneğinin Genel Müdürlüğe gönderilmesi,

vi. Denetim raporlarında tespit edilen eksiklik ve aksaklıkların giderilmesinden il müdürü ve merkez müdürünün sorumlu olması öngörülmüştür. Ne var ki ne bu madde ne de Yönetmelik'in başka bir maddesi, tutulma koşullarıyla ilgili bir şikâyet söz konusu olduğunda şikâyetin hangi makam tarafından hangi usule göre inceleneceği, tutulma koşullarının ulusal ve uluslararası ölçütlere uygun olmadığının tespit edilmesi hâlinde ise bu koşulların nasıl düzeltileceği konusunda bir düzenleme içermektedir.

2. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Raporu

22. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun (TİHEK) beş çalışanı, 26/2/2024-27/2/2024 tarihlerinde Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezini habersiz olarak ziyaret etmiştir. Bu ziyaret hakkında düzenlenen, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 6/11/2024 tarihli ve 2024/1156 sayılı kararıyla oybirliğiyle kabul edilen 2024/68 sayılı raporda başka hususlar yanında şunlar da yer almıştır:

i. Ziyaret tarihinde Geri Gönderme Merkezinde 775 yabancı bulunmaktadır.

ii. Geri Gönderme Merkezine günlük yabancı giriş ve çıkış sayısının ortalama 10-15 civarında olduğu ancak özellikle Şanlıurfa'ya uzak illerden getirilmesi gereken yabancıların toplu olarak getirildiği, bu nedenle Geri Gönderme Merkezine günlük yabancı giriş ve çıkış sayısının 100'ü bulabildiği beyan edilmiştir.

iii. Geri Gönderme Merkezine kabulü yapılan yabancılara odalarına yerleşmeden önce tutanak karşılığında hijyen ve nevresim setleri verildiği ifade edilmiştir. Ziyaret heyeti tarafından tutanak çizelgesi incelenmiş; eşyaların yabancılara teslim edildiği tarih, saat ve teslim edilen eşyaların içeriğinin tutanaklarda mevcut olduğu, tutanakların yabancılar tarafından da imzalandığı görülmüştür. İncelenen tutanaklardan hijyen setinin sabun, şampuan, diş macunu, diş fırçası, tuvalet kâğıdı ve deterjandan, nevresim setinin ise havlu, nevresim takımı, yastık ve battaniyeden oluştuğu anlaşılmıştır. Ziyaret heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında yabancılara verilen sabun ve şampuan miktarının yetersiz olduğu, bu nedenle yabancıların kişisel temizliklerini sağlamakta sorun yaşadığı anlaşılmıştır.

iv. Görüşme yapılan yabancılar tarafından ziyaret tarihinden önce Geri Gönderme Merkezinde barınan yabancı sayısının Geri Gönderme Merkezinin kapasitesinin çok üzerinde olduğu, yabancıların çoğunun başka geri gönderme merkezlerine sevk edildiği

ifade edilmiştir. Ziyaret heyeti tarafından konuya ilişkin tutanaklar incelenmiş, ziyaretten bir gün önce 25/2/2024 tarihinde 178 yabancının Harran ve Erzurum Geri Gönderme Merkezlerine sevk edildiği, ayrıca son bir ay içinde 959 yabancının başka geri gönderme merkezlerine sevk edildiği anlaşılmıştır.

v. Merkezdeki yatakhanelerde 8 ve 6 kişilik odalar hâlinde toplam 77 oda vardır. Odaların toplam kapasitesi 523 kişidir.

vi. Odalarda üç veya dört ranza tipi yatak ve ortak kullanıma açık metal dolapların yer aldığı, bazı odalarda ise Geri Gönderme Merkezinde kapasite üstünde yabancı barındırılması nedeniyle yabancıların yere konulan yataklarda yattığı görülmüştür.

vii. Odalarda doğal ışık kaynağı olarak iki pencere olup pencerelerde demir parmaklıklar olduğu ve odaların havalandırması ile doğal ışığının yeterli olduğu görülmüştür.

viii. Ziyaret heyeti tarafından yatakhanelerde yapılan incelemeler sırasında bazı odaların tuvalet ve banyo bölümlerindeki lambaların bozuk, bazı odaların banyo bölümündeki duş başlıklarının da kırık olduğu görülmüştür.

ix. Geri Gönderme Merkezinde kapasite üstünde yabancı barındırılması sebebiyle spor odalarının yatakhaneye çevrildiği görülmüştür.

x. Geri Gönderme Merkezinde her yatakhanede yabancıların kişisel kıyafetlerini yıkayabilmeleri için çamaşır makinesi bulunmakta olup bazı çamaşır makinelerinin çalışmadığı, bu nedenle yabancıların kişisel kıyafetlerini odalarında Merkez İdaresi tarafından kendilerine temin edilen kovada çamaşır deterjanı ile yıkadığı ve odalarda kurutma amacıyla ip bulundurulması yasaklandığı için çamaşırları pencere, dolap kapağı ve ranza üzerine sererek kuruttukları görülmüştür.

xi. Geri Gönderme Merkezinde yemekhane girişlerinde duvara monte edilmiş dilek/şikâyet kutuları olduğu görülmüştür. Yabancılar, yapılan görüşmelerde yatakhanelerde kalem ve kâğıt kullanmalarının yasak olduğunu, bu nedenle söz konusu dilek ve şikâyet kutularını kullanamadıklarını dile getirmiştir.

xii. Geri Gönderme Merkezinde kadın ve erkek yabancılar için ayrı iki yemekhane bulunmaktadır. Yemekhaneler aynı anda 464 yabancıya yemek servisi yapılabilecek kapasitededir.

xiii. Geri Gönderme Merkezinde bir gıda mühendisi görev yapmaktadır. Yemekler yabancılara gıda mühendisinin denetim ve gözetimi altında verilmekte olup aylık yemek listesinin öncelikle yüklenici firma tarafından taslak biçiminde hazırlandığı, bu listenin ise gıda mühendisi ve Geri Gönderme Merkezi müdürü tarafından incelenip onaylandıktan sonra nihai hâle geldiği belirtilmiştir. Gıda mühendisi tarafından taslak olarak hazırlanan liste üzerinde değişiklik yapabildiği, bir kişinin günlük olarak alması gereken kalori ihtiyacının gözetildiği, et yemeğinin haftada üç gün, baklagillerin dört gün yemek listesinde olmasına özen gösterildiği ifade edilmiştir.

xiv. Görüşme yapılan yabancılar, sürekli aynı yemeklerin çıktığını, yemeklerin lezzetli olmadığını, patlıcan, bulgur gibi besinlerden memnun olmadıklarını dile getirmiştir. Bunun üzerine ziyaret heyeti tarafından aylık yemek listeleri incelenmiş, her öğün dört çeşit yemek verildiği ve yemeklerin farklı olduğu görülmüştür. Ziyaret tarihinde öğle yemekleri Geri Gönderme Merkezinde yenilmiş, yenen yemeklerin çeşidi, lezzeti ve doyuruculuğu ziyaret heyeti tarafından yeterli bulunmuştur.

xv. Geri Gönderme Merkezinde toplam 280 çeşit ürün satılan iki kantin bulunmakta olup kantinler hafta içi her gün mesai saatlerinde hizmet vermektedir. Kantinde satışa konulan ürünlerin tarihlerinin ve kalite kontrollerinin Geri Gönderme Merkezinde görev yapan gıda mühendisinin gözetim ve denetimi altında yapıldığı ifade edilmiştir. Buna ek olarak görüşme yapılan yabancıların kantinde sabun, şampuan gibi hijyen ürünlerinin satılmadığını belirtmesi üzerine ziyaret heyeti tarafından yapılan incelemede kantinde sabun, diş macunu, tüy dökücü losyon gibi ürünlerin satıldığı ancak şampuan olmadığı görülmüştür. Şampuanın yabancılar tarafından içilebileceği, bu nedenle kantinde satılmadığı Geri Gönderme Merkezi idaresince ifade edilmiştir.

xvi. Görevli personelin yabancılara her öğünde 500 ml pet şişe su verdiği, bunun haricinde yabancıların kantinden de pet şişe su temin edebildiği ifade edilmiştir.

xvii. Geri Gönderme Merkezinin revir biriminde Şanlıurfa İl Sağlık Müdürlüğünün görevlendirdiği bir hekim ve dört hemşire görev yapmaktadır. Görevli personel, bir hekim ve bir hemşirenin her gün 08.00-17.00 saatleri arasında, üç hemşirenin ise vardiya usulü çalıştığı bilgisini vermiştir.

xviii. Geri Gönderme Merkezi idaresinin revir biriminde yapılan muayenenin ardından gerekli görmesi hâlinde yabancıların hastaneye götürüldüğü bilgisi verilmiştir. Ziyaret heyeti yabancıların hastaneye sevk işlemleri ile ilgili belgeleri incelemiş, belgelerde yabancılara ait kimlik bilgileri ile sevki talep edilen hastane bilgilerinin mevcut olduğu görülmüştür. Revir biriminde 2024 yılı içinde ziyaret tarihine kadar olan sürede 674 muayene işlemi, 100 hastaneye sevk işlemi ve 187 reçete yazım işlemi yapılmıştır.

xix. Acil durumlarda ilk müdahalenin Geri Gönderme Merkezinde görevli sağlık personeli tarafından yapıldığı, karşılaşılabilecek her durum için gerekli sağlık ekipmanının Merkezde bulundurulduğu ifade edilmiştir. Ayrıca gerekli görülen durumlarda 112 Acil Çağrı Merkezi aranarak yabancıların hastaneye götürüldüğü, Geri Gönderme Merkezine 3 km mesafede hastane olduğu, ambulansın yaklaşık beş dakika içinde Merkeze ulaştığı bilgisi verilmiştir.

xx. Ziyaret heyeti tarafından yapılan incelemeler neticesinde revir biriminde tansiyon aleti, ateş ölçer, glukometre, oksijen tüpü, sedye ve otoklav bulunduğu, acil durum çantasında gerekli malzemelerin mevcut olduğu görülmüştür.

xxi. Görevli personelce yabancılara ait şahsi sağlık dosyası tutulmadığı, geri gönderme merkezi revir takip defterine işlenen muayene bilgilerinin aynı zamanda elektronik ortama aktarıldığı ve yapılan muayenelerin elektronik ortamdan yabancıların isimleri aratılarak takip edildiği ifade edilmiştir. Ziyaret heyetince elektronik ortama aktarılan muayene bilgileri incelenmiş; yabancının sağlık şikâyetine ilişkin bilgilerin elektronik ortama aktarılmadığı ve yabancıların ismi ile yapılan aramalarda sorun yaşandığı, bu nedenle yabancılara ait şahsi muayene öyküsüne ilişkin doğru veri elde edilemediği anlaşılmıştır.

xxii. Geri Gönderme Merkezi idaresi talep edilmesi hâlinde yabancılara kıyafet yardımı yapıldığını ifade etmiş, bu husus görüşme yapılan yabancılar tarafından da doğrulanmıştır.

xxiii. Geri Gönderme Merkezinde bodrum katta kapalı spor salonu bulunmakta olup Şanlıurfa'da yaşanan sel nedeniyle salonun zarar gördüğü ve ziyaret tarihinde kullanıma açık olmadığı görülmüştür.

xxiv. Kadın ve erkek yabancılar için iki ayrı havalandırma bahçesi bulunmakta olup söz konusu bahçeler aynı zamanda sportif faaliyetler için kullanılmaktadır. Görevli personel

tarafından yabancıların kahvaltı, öğle yemeği ve akşam yemeği sonrasında günlük bir saat olacak şekilde havalandırma hakkından yararlanabildiği ifade edilmiştir. Ziyaret heyeti tarafından kamera kayıtlarında yapılan inceleme neticesinde bu husus doğrulanmış, yabancıların günde üç defa olmak üzere yemeklerini yemelerinin ardından yaklaşık bir saat havalandırma alanına çıktıkları görülmüştür.

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin İlgili Maddeleri

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme/AİHS) "İşkence yasağı" başlıklı 3. maddesi şöyledir:

"Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz."

24. Sözleşme'nin "Özgürlük ve güvenlik hakkı" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

...

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.

...

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

..."

25. Sözleşme'nin "Etkili başvuru hakkı" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) yabancıların idari gözetim altında tutulduğu merkezlerdeki koşulların Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal ettiğine ilişkin şikâyetleri titizlikle incelemektedir. AİHM'e göre Sözleşme'nin 3. maddesinin kapsamına girebilmesi için tutulma koşulları nedeniyle maruz kalınan acı ve küçük düşürücü durum, her hâlükârda özgürlükten yoksun bırakmanın kaçınılmaz olarak gerektirdiğinin ötesine geçmelidir. Devletlerin tutulma koşullarıyla ilgili pozitif yükümlülüğü, özgürlüğünden mahrum bırakılanların insan onuruna uygun koşullarda tutulmasını sağlamak ve tutmanın uygulanış şeklinin kaçınılmaz sıkıntı düzeyini aşan yoğunlukta bir acı veya aşağılanmaya yol açmamasını temin etmektir. Bu bağlamda devletler tutulan kişinin sağlığı ve esenliğini de uygun şekilde güvence altına almalıdır (Khlaifia ve diğerleri/İtalya [BD], B. No: 16483/12,

15/12/2016 § 160).

27. AİHM, idari gözetim altındaki yabancıların genellikle suç isnadı olmaksızın tutulduğunu ve çoğu zaman zulüm veya şiddetten kaçmış kişiler olduğunu hatırlatarak tutulma koşullarının bu hassas duruma uygun olması gerektiğini vurgulamaktadır. Tutulma koşullarının uygun olup olmadığını değerlendirirken AİHM, kural olarak ceza infaz kurumu koşullarıyla ilgili içtihadında geliştirdiği ölçütleri esas alır (Khlaifia ve diğerleri/İtalya, §§ 161-169; belirtilen ilkelerin kabulüne veya gözaltı merkezlerinde tutulan yabancılara uygulanmasına ilişkin diğer kararlar için aynı kararda bkz. §§ 170-177; ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarıyla ilgili AİHM ölçütleri için bkz. Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, §§ 25-37).

28. AİHM'e göre Sözleşme'nin 13. maddesi, Sözleşme'deki hak ve özgürlüklerin özünün ulusal düzeyde uygulanmasını sağlayacak bir hukuk yolunun mevcudiyetini güvence altına almaktadır. Dolayısıyla bu maddenin etkisi, Sözleşme kapsamındaki tartışılabilir (savunulabilir) bir şikâyetin özünü ele alacak ve uygun bir çözüm sağlayacak bir iç hukuk yolunun sağlanmasını gerektirir. Bu hukuk yolu, hukuken olduğu kadar uygulamada da etkili olmalıdır ancak bu etkililik ilgili kişi için olumlu bir sonucun kesinliğine bağlı değildir (birçok karar arasından bkz. M.S.S./Belçika ve Yunanistan [BD], B. No: 30696/09, 21/1/2011, §§ 288, 289).

29. Sözleşme'nin 13. maddesi kapsamındaki yükümlülüğün kapsamı, Sözleşme kapsamındaki şikâyetin niteliğine bağlıdır. İnsanlık dışı veya aşağılayıcı tutulma koşullarına ilişkin 3. madde kapsamındaki şikâyetlerle ilgili olarak iki tür telafi mümkündür: bu koşulların iyileştirilmesi ve bu koşullar nedeniyle uğranılan zararın tazmini. Dolayısıyla bu tür koşullarda tutulan bir kişi için devam eden ihlali hızla sona erdirebilecek bir hukuk yolu çok değerlidir ve 3. maddedeki yasağın koruduğu hakka atfedilen özel önem gözönüne alındığında gerçekten de vazgeçilmezdir. Bununla birlikte söz konusu kişi, serbest bırakıldığı veya 3. maddenin gerekliliklerini karşılayan koşullara yerleştirildiği için bahsi geçen koşullar sona erdiğinde hâlihazırda gerçekleşmiş olan herhangi bir ihlal için tazminat hakkına sahip olmalıdır. Başka bir deyişle bu alanda önleyici ve telafi edici hukuk yollarının etkili sayılabilmesi için birbirlerini tamamlayıcı nitelikte olmaları gerekmektedir (Ananyev ve diğerleri/Rusya, B. No: 42525/07 ve 60800/08, 10/1/2012, §§ 96-98).

30. Sözleşme'nin 13. maddesinde atıfta bulunulan makamın adli bir makam olması gerekmemektedir. Bununla birlikte bir makamın sahip olduğu yetkiler ve usul güvenceleri, önündeki hukuk yolunun etkili olup olmadığının belirlenmesiyle ilgilidir. Örneğin idari bir makam nezdinde tutulma koşullarına ilişkin önleyici bir hukuk yolunun etkili olabilmesi için bu makamın ceza infaz sisteminden sorumlu makamlardan bağımsız olması, tutulanların şikâyetlerinin incelenmesine etkili katılımını sağlaması, şikâyetleri hızlı ve özenli bir şekilde ele alması, bu şikâyetlerin altında yatan sorunları ortadan kaldırmak için geniş bir hukuki araç yelpazesine sahip olması ve bağlayıcı ve uygulanabilir kararlar alabilmesi gerekir. Bu tür bir hukuk yolu aynı zamanda makul ölçüde kısa bir süre içinde rahatlama sağlayabilmelidir (Neshkov ve diğerleri/Bulgaristan, B. No: 36925/10..., 27/1/2015, §§ 182, 183).

31. İster adli ister idari olsun tutulma koşullarına ilişkin telafi edici çözümlere ilişkin olarak iddia sahibine yüklenen ispat yükü aşırı olmamalıdır. Tutulanlardan ilk bakışta bir dava açmaları ve itiraz edilen koşulların ayrıntılı bir tarifi, tanık ifadeleri veya ceza infaz kurumlarına veya denetim organlarına yapılan şikâyetler ve bu makamlardan gelen cevaplar

gibi kolayca erişilebilecek kanıtlar sunmaları istenebilir ancak daha sonra iddiaları çürütmek yetkililere düşer. Ayrıca tazminat taleplerinin incelenmesine ilişkin usul kuralları, makul süre şartı da dâhil olmak üzere Sözleşme'nin 6. maddesinde yer alan hakkaniyet ilkesine uygun olmalı ve masraflara ilişkin kurallar, talebinin haklı olduğu durumlarda tutulana aşırı bir yük getirmemelidir. Son olarak talep sahiplerinin belirli görevlilerin hukuka aykırı davranışlarda bulunduğunu kanıtlamaları gerekmemelidir. Kötü tutulma koşulları mutlaka görevlilerin hatalarından kaynaklanmamakta, genellikle daha geniş kapsamlı faktörlerin ürünü olmaktadır (Neshkov ve diğerleri/Bulgaristan, § 184).

32. Davaya bakan yerel makam ya da mahkeme, ilgili kişinin tutulduğu ya da tutulmakta olduğu koşullarla ilgili olarak Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiğini özü itibarıyla ya da açıkça tespit ederse uygun bir telafi kararı vermelidir. Telafi edici çözümler bağlamında maddi tazminat, insanlık dışı veya aşağılayıcı koşullarda tutulan ve bu yönde bir başvuruda bulunan mevcut veya eski herhangi bir tutulan için erişilebilir olmalıdır. Koşulların Sözleşme'nin 3. maddesinin gerekliliklerini karşılamadığına dair bir bulgu, mağdur kişiye manevi zarar verdiğine dair güçlü bir karineye yol açar. Hukuk yolunun işleyişini düzenleyen ulusal kurallar ve uygulamalar, tazminatın verilmesini davacının duygusal sıkıntı şeklinde manevi zararın varlığını haricî delillerle kanıtlayabilmesine bağlı kılmamalı; bu karinenin varlığını yansıtmalıdır (Neshkov ve diğerleri/Bulgaristan, §§ 188, 190).

33. Ulusal düzeyde incelenmesi gereken şikâyetin Sözleşme'nin 3. maddesi kapsamında olduğu davalarda davaya bakan ulusal makam veya mahkeme, bu maddenin ihlali anlamına geldiği iddia edilen eylem veya ihmalleri, AİHM'in içtihadında ortaya koyduğu ilke ve ölçütler doğrultusunda incelemelidir. Dolayısıyla tutulma koşullarına ilişkin bir iç hukuk yolunun etkili olabilmesi için davaya bakan makam veya mahkeme, Sözleşme'nin 3. maddesi uyarınca AİHM'in içtihadında ortaya konan ilgili ilkelere uygun olarak davayı ele almalıdır. Önemli olan görünüşten ziyade durumun gerçekliği olduğundan yerel kararlarda bu maddeye sadece atıfta bulunulması yeterli değildir (Neshkov ve diğerleri/Bulgaristan, §§ 185-187).

34. Kunshugarov/Türkiye (B. No: 60811/15 ve 54512/17, 14/1/2025) kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

136. Hükûmet, yukarıda 79. paragrafta belirtilen, başvurunun bu kısmının [Kumkapı Geri Gönderme Merkezindeki tutulma koşulları nedeniyle Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edildiği iddiasıyla ilgili kısmın] Sözleşme'nin 35 § 1 maddesi anlamında iç hukuk yollarının tüketilmemesi nedeniyle reddedilmesi gerektiği yönündeki itirazını yinelemiştir. Akabinde, 26 Şubat 2021 tarihli görüşlerinde, Mahkemenin dikkatini, Anayasa Mahkemesinin, başvurucunun kötü olduğu iddia edilen tutulma koşullarına ilişkin şikâyetlerini, başvuranın mevcut idari hukuk yollarını tüketmediği gerekçesiyle kabul edilemez ilan eden kararına çekmişlerdir (bkz. yukarıdaki 34. ve 39. paragraflar).

137. Başvurucu, tutulma koşullarına ilişkin şikâyetlerini ele alabilecek etkili bir hukuk yolu bulunmadığını ileri sürerek Hükûmetin argümanına itiraz etmiştir.

138. Mahkeme, Z.K. ve Diğerleri/Türkiye ((dec.), no. 60831/15, §§ 41-49, 7 Kasım 2017) davasında, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun, geri gönderme merkezindeki tutulma koşullarına ilişkin 3. madde kapsamındaki şikâyetler için etkili bir hukuk yolu sağlama kapasitesine sahip olduğunu kabul ettiğini ve bu nedenle Mahkemeye

başvuru yapılmadan önce bu hukuk yolunun tüketilmesi gerektiğine karar verdiğini yineler.

139. Aynı zamanda Mahkeme, yalnızca etkili hukuk yollarının tüketilmesi gerektiğini yinelemektedir (bkz. Neshkov ve Diğerleri/Bulgaristan, no. 36925/10 ve 5 diğerleri, §§ 186-90, 27 Ocak 2015; ve İlerde ve Diğerleri/Türkiye, no. 35614/19 ve 10 diğerleri, § 150, 5 Aralık 2023). İnsanlık dışı veya aşağılayıcı tutulma koşullarına ilişkin 3. madde kapsamındaki şikâyetlerle ilgili olarak, iki tür telafi mümkündür: (a) tutulmanın maddi koşullarında bir iyileşme sağlayabilecek önleyici bir telafi ve (b) yetersiz tutulma koşulları nedeniyle çekilen acılar için yeterli telafi biçimleri olarak maddi tazminat ve bazı durumlarda cezada indirim imkânı sunan telafi edici bir telafi (bkz. Ulemek/Hırvatistan, no. 21613/16, § 74, 31 Ekim 2019). Bir başvurucunun 3. maddeyi ihlal eden koşullarda tutulması hâlinde, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye maruz kalmama hakkının devam eden ihlaline son verebilecek bir iç hukuk yolu en yüksek değere sahiptir. Bununla birlikte, başvurucunun yetersiz koşullara maruz kaldığı tesisten ayrıldıktan sonra, hâlihazırda gerçekleşmiş olan ihlal için tazminat alma hakkına sahip olmalıdır (bkz. Sergey Babushkin/Rusya, no. 5993/08, § 40, 28 Kasım 2013 ve G.B. ve Diğerleri/Türkiye, no. 4633/15, § 129, 17 Ekim 2019).

140. Mevcut davada Mahkeme, başvurucunun Kumkapı Geri Gönderme Merkezinde iki ayrı dönemde - yani 4-19 Kasım 2015 ve 31 Aralık 2015-12 Temmuz 2016 tarihleri arasında - alıkonulduğunu kaydeder (bkz. yukarıdaki 28, 31 ve 37. paragraflar). Mahkeme ayrıca, başvurucunun bu şikâyetlerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesine başvurusunu 18 Mart 2016 tarihinde, yani idari gözetim altında tutulduğu sırada yaptığını gözlemlemektedir. Bu nedenle, başvurucunun, tutulduğu iddia edilen kabul edilemez koşullardan derhal kurtulmayı (sadece bir tazminat kararının aksine) talep ettiğinden şüphe edilemez. Başvurucunun Anayasa Mahkemesine yaptığı başvuruya rağmen, başvurucu dört ay daha Kumkapı Geri Gönderme Merkezinde tutulmaya devam etmiştir. Nihayetinde 12 Temmuz 2016 tarihinde Kumkapı Geri Gönderme Merkezinden nakledilmiş olmasına rağmen, Anayasa Mahkemesi konuyla ilgili kararını ancak yaklaşık üç yıl sonra, 17 Nisan 2019 tarihinde vermiştir. Bu nedenle, mevcut davanın koşulları göz önüne alındığında, Mahkeme, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunma yolunun, kabul edilemez tutulma koşullarından derhal kurtulmayı sağlayabilecek önleyici bir hukuk yolu sağlamadığını tespit etmekten başka bir şey yapamaz (karşılaştırınız G.B. ve Diğerleri, yukarıda anılan, § 130, ve Kargakis/Yunanistan, no. 27025/13, §§ 81-84, 14 Ocak 2021). Buna göre Mahkeme, Hükûmetin mevcut iç hukuk yollarının tüketilmediği yönündeki iddiasını reddetmektedir.

...”

35. Sözleşme’nin 5. maddesine ilişkin AİHM içtihadı yönünden bkz. Şekip Karkur [2. B.], B. No: 2020/7458, 2/6/2020, §§ 28-33.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

36. Anayasa Mahkemesinin 8/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Tutulma Koşulları Yönünden Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

37. Başvurucu, Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezinde insan onuruna yakışmayan koşullarda

tutulduğunu ve bu konuda başvurabileceği adli veya idari bir yol bulunmadığını belirterek kötü muamele yasağı ile etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Tutulma koşullarıyla ilgili olarak başvurucu; çalışırken yakalandığı sırada üzerinde iş kıyafetlerinin olduğunu, on gün bu kirli kıyafetleri giymek zorunda kaldığını, duş alma imkânlarının kısıtlı olduğunu ve temizlik ile ilgili koşullara uyulmadığından sürekli hastalandığını iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca koğuşların çok kalabalık olduğunu, uyuşturucu madde bağımlısı kişilerle kaldığı için kendisini güvende hissetmediğini ve temel gıda maddeleri pahalı olduğundan yeterli şekilde beslenemediğini öne sürmüştür.

38. Bakanlık görüşünde; başvurunun kabul edilebilirlik şartlarını karşılaması hâlinde başvurucunun kötü muamele yasağı kapsamındaki iddialarının Anayasa'nın 17. maddesi çerçevesinde ve ilgili içtihatlar ışığında değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir.

39. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yineleyip tutulduğu odanın doğal ışık ve temiz havadan yoksun olduğunu, sekiz kişilik olmasına rağmen odada 15-16 kişinin tutulduğunu iddia etmiştir. Başvurucu; ayrıca yatak, battaniye ve temizlik malzemesi gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmadığını, zamanında ve yeterli ölçüde sağlık hizmeti sağlanmadığını öne sürmüştür. Başvurucu son olarak tutulma koşullarının denetlenmediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

40. Anayasa'nın devletin kötü muamele yasağı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin kaynağını teşkil eden "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesi ve "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" başlıklı 17. maddesinin ilgili kısımları ile "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesi şöyledir:

"Madde 5:

Devletin temel amaç ve görevleri, … kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17:

Herkes, ... maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir.

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz.

...

Madde 40:

Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

(Ek fıkra: 3/10/2001-4709/16 md.) Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

Kişinin, Resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zarar da, kanuna göre, Devletçe tazmin edilir. Devletin sorumlu olan ilgili görevliye rücu hakkı saklıdır."

41. Başvurucu, hem Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezindeki tutulma koşullarından hem de şikâyet ettiği tutulma koşullarının düzeltilmesini sağlamak için başvurabileceği idari veya yargısal bir yolun bulunmamasından yakınmıştır. İncelemenin kapsamının ve bu bağlamda başvurucunun her iki şikâyetinin de incelenip incelenmeyeceğinin tespiti için öncelikle özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesinde dikkate alınan ilkelerin ortaya konulması gerekir.

42. İnsan onurunun korunması amacıyla Anayasa'nın 17. maddesinin ilk fıkrasında maddi ve manevi varlığın korunması ve geliştirilmesi hakkı güvence altına alınmış; aynı maddenin üçüncü fıkrasıyla da kişilere işkence ve eziyet yapılması, kişilerin insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulması yasaklanmıştır. Bu yasak için herhangi bir istisnanın kabul edilmemesi ve Anayasa'nın 15. maddesinde savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde de maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamayacağının ifade edilmesi yasağın mutlak niteliğini ortaya koymaktadır (Cezmi Demir ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/293, 17/7/2014, § 80; Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, §§ 72, 74; K.K. [GK], B. No: 2020/34532, 29/5/2024, § 26).

43. Anılan yasak kapsamında kalan hususlar, ceza infaz kurumu gibi kişilerin özgürlüğünden yoksun bırakıldıkları yerlerde farklı şekillerde tezahür edebilir. Bunlar idarenin ve görevlilerinin kasıtlı davranışlarından kaynaklanabileceği gibi idari hatalar veya yetersiz kaynaklar sebebiyle de ortaya çıkabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 37).

44. Anayasa'nın 17. maddesi, haklarındaki sınır dışı işlemleri yürütülürken geri gönderme merkezlerinde barındırılan yabancıların tutulma koşullarının da insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını koruma altına alır. Bu nedenle sözü edilen yabancılar sınır dışı işlemlerinin yürütülmesi amacıyla özgürlükten mahrum kalmalarının doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet çekecekleri bir duruma sokulmamalıdır. Ayrıca bu kişilerin sağlık ve esenlikleri yeterli bir şekilde güvence altına alınmalı ve bu kişilere gerekli duydukları tıbbi yardım sağlanmalıdır (ceza infaz kurumunda tutulan tutuklu ve hükümlüler yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Turan Günana, § 39).

45. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi, asgari bir ağırlık derecesine ulaşmasına bağlıdır. Geri gönderme merkezindeki tutulma koşullarının bahsi geçen asgari ağırlık eşiğine ulaşıp ulaşmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede tutulma süresi, açık havada egzersiz yapma olanakları, koşulların neden olduğu fiziksel ve psikolojik etkiler, bazı durumlarda yabancının yaşı, cinsiyeti, sağlığı ve davanın tüm koşulları gibi birçok faktörün önemli rol oynadığı belirtilmelidir. Bunlarla birlikte tutulma koşullarının kötü muamele oluşturup oluşturmadığı belirlenirken kişisel alan faktörünün temel bir unsur olarak dikkate alınması gerektiği vurgulanmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, §§ 93, 96).

46. Anayasa Mahkemesi bahsi geçen K.A. kararında AİHM'in mahpusların tutulma koşullarıyla ilgili ilke ve ölçütlerini ifade ettikten sonra mahpuslar açısından kabul edilen standardın gözetim altında tutulan yabancılar açısından evleviyetle geçerli olduğunu açıklamıştır (anılan kararda bkz. § 98). Dolayısıyla geri gönderme merkezlerindeki koşulların kötü muamele yasağını ihlal edip etmediği konusunda yapılacak değerlendirmede Anayasa Mahkemesinin mahpuslarının tutulma koşullarının değerlendirilmesinde esas aldığı ölçütler nazara alınmalıdır. Buna göre;

i. Aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre çok kişilik koğuşlarda odalarda bir kişi için yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Bir kişi için olan yüzey alanının hesaplanmasında banyo ve tuvalet alanı ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan hesaplamaya dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda bir kişi için yüzey alanı 3 m²den az ise ya da her tutulan için ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutulan kişilerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyor ise tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur kişilerin genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir tesiste tutulmasıdır.

ii. Tutulu kişilerin 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemlidir ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Tutulu kişilerin daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alana ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

iii. Alan standardına uysa bile dar ama uzun veya alçak tavanlı koğuşların istenen standardı sağlayamayacağı, duvarlar arasında minimum 200 cm, taban ve tavan arasında 250 cm mesafe olması şartının aranacağı belirtilmelidir. Ayrıca birden fazla tutulan kişinin barındırıldığı her koğuşta en az bir banyo ve tuvalet olmalı, bu alanlar koğuştan tamamen bölünmüş (tavana kadar) bir alanda bulunmalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 59).

iv. Tutulu her kişiye düzenli biçimde muhafaza edeceği ayrı bir yatak ile yatağını temiz tutması için gerekli sıklıkta değiştirebileceği ayrı ve uygun bir yatak takımı sağlanmalıdır. Bu bakımdan tutulu bir kişinin bir yatağı aynı anda başkasıyla kullanmak, nöbetleşe olarak paylaşmak veya yataksız zeminde uyumak zorunda bırakılmasının kabul edilemez olduğu değerlendirilmektedir (Cengiz Yetgin, § 62).

v. Tutulma süresinin kısalığı, tutulu kişinin yetersiz tutulma koşulları nedeniyle maruz kaldığı ızdırabın veya aşağılanmanın ciddiyetinin değerlendirilmesinde ilgili bir faktör olsa da bu süre -tek başına- şikâyet edilen muameleyi -diğer unsurların söz konusu hükmün kapsamına sokmak için yeterli olması hâlinde- otomatik olarak kötü muamele yasağı kapsamından çıkarmaz. Ağır derecedeki olumsuz tutulma koşulları kısa süreli olsa bile ihlal sonucunu değiştirmeyecektir (Cengiz Yetgin, § 65).

vi. Tutulu kişilerin makul ölçüde geniş ve mümkün olduğunda kötü hava koşullarından korunma sağlanan açık hava tesisinde en az bir saat egzersiz yapmasına izin verilmelidir. Bunun dışında sözü edilen kişilerin daha geniş bir koğuş dışı aktivite programının parçası

olması tercih edilmektedir. İlgili uluslararası standartlara göre bu kişiler, günün makul bir bölümünü koğuşlarının dışında çeşitli amaçlara yönelik faaliyetlerle (çalışma, eğlence, eğitim) meşgul olarak geçirebilmelidir (Cengiz Yetgin, § 66, bazı değişikliklerle birlikte bkz. K.A., § 98).

vii. Çeşitli amaçlarla pencerelere metal panjurlar veya eğimli plakalar yerleştirilmesi tutulu kişilerin doğal ışığa erişimini engelleyeceği gibi bir durumun koğuşa temiz hava girmesini önleyerek hastalıkların ortaya çıkmasına veya yayılmasına elverişli koşulların oluşmasına neden olacağı muhtemeldir. Bununla birlikte tutulu bir kişinin tutulduğu sürede ciddi solunum yolu hastalığı teşhisi konulduğu ve hastalığa kaldığı tesiste tutulması aşamasında yakalandığı tespit edilse de (tedavi gördüğü veya tamamen iyileştiği gözönüne alınarak) havalandırma, ısıtma, aydınlatma veya sağlık koşullarının kendi başına kötü muamele kavramını haklı çıkarmayacağı da belirtilmelidir. Panjurların olumsuz etkisi, havalandırma sisteminin ve suni aydınlatmanın sağlanması durumunda tek başına kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmayacaktır. Yine de bu hususlar aşırı kalabalığın ve alan yetersizliğinin odak faktörüne ek olarak başvuruculara tutulma koşullarının kötü muamele yasağı bakımından tolere edilen eşiğin ötesine geçtiğini göstermek için önemlidir (Cengiz Yetgin, § 67).

viii. Koğuş içindeki banyo ve tuvalet alanlarının hem hijyen açısından hem de mahremiyet açısından yaşam alanından tamamen ayrılması gereklidir. Haftada bir defadan fazla duş imkânı sunulmaması uygun vücut hijyeninin sağlanması için yeterli olmayacaktır. Gerekli sağlık önlemleri kemirgen, pire, bit, tahtakurusu ve diğer haşarat istilasına karşı önlemleri içermelidir (Cengiz Yetgin, § 68).

47. Başvurucunun tutulduğu Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezindeki koşulların anılan ölçütler çerçevesinde incelenebilmesine imkân veren bilgi ve belge başvuru dosyasında bulunmamaktadır. Bu nedenle başvurucunun tutulma koşulları yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının incelenebilmesi mümkün değildir. Öte yandan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 6/11/2024 tarihli ve 2024/1156 sayılı kararıyla oybirliğiyle kabul edilen 2024/68 sayılı raporundaki bir kısım tespit (bkz. § 22/iii, iv, v, vi, ix, x, xv) dikkate alındığında başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin bazı şikâyetlerinin büsbütün temelsiz olmadığı, bir başka ifadeyle sözü edilen iddiaların tartışılabilir (savunulabilir, değerlendirmeye değer) nitelikte oldukları anlaşılmıştır. Bu durumda yapılacak inceleme kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkıyla sınırlı olacaktır (etkili başvuru hakkından inceleme için bağlantı kurulan hak, özgürlük ya da yasağın savunulabilir olmasının şart olduğuna dair kararlar için birçok karar arasından bkz. Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 73; Sıtkı Güngör [2. B.], B. No: 2013/5617, 21/4/2016).

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tutulma koşulları yönünden kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

49. Anayasa’nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir

hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, bir başka ifadeyle kişilere başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesini engellemez (K.A., §§ 69, 70; Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak Anayasa'da teminat altına alınan ve ihlal edildiği yönündeki hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmesi şartına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

50. Etkili başvuru hakkının kişilere sağladığı güvencenin kapsamı ihlal iddiasına konu hakkın, özgürlüğün veya yasağın niteliğine göre değişir. Tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddiası yönünden kişilere sağlanması gereken başvuru yolu ancak ihlali önleyip koşulları düzeltme ve aynı zamanda tamamlayıcı bir unsur olarak ihlalden zarar görenlere makul bir tazmin imkânı sunma niteliğini haizse etkilidir. Sadece tazmin yollarının varlığı, bu tür muamelelere maruz kalan kişilere yapılanların kısmen/zımnen meşrulaştırıldığı şeklinde değerlendirilebilir ve devletin, tutulma koşullarını Anayasa'nın güvence altına aldığı standartlara yükseltme yükümlülüğünü kabul edilemez bir şekilde azaltır. Dolayısıyla tutulma hâli devam eden kişiler için ihlali süratle sona erdirebilecek başvuru yolunun varlığı olmazsa olmaz (conditio sine qua non) niteliktedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. K.A., §§ 71-73). Bununla birlikte kişinin ihlal iddialarına konu yerden ayrılmış olması durumunda tutma hâli de sona ereceğinden tutulmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiğinden söz edilemez. Ayrıca geri gönderme merkezinden ayrılarak hürriyetine kavuşan kişinin tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini istemesinde hukuki yararı bulunmamaktadır. Bu itibarla geri gönderme merkezinden salıverilen yabancılar yönünden artık mevcut ihlali önleyici ve tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini temin edici hukuk yollarına başvurulması anlamını yitirmekte, uğranılan zararları tazmin edici mekanizmaların varlığı yeterli hâle gelmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuru tarihinden önce geri gönderme merkezinden salıverilenlerin ayrıldıkları tarihe kadar maruz kaldıkları tutulma koşullarına ilişkin şikâyetleri bakımından etkili hukuk mekanizmasının tazminat yolu (tam yargı davası yolu) olduğu söylenebilir (B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 49).

51. Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrası ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için ihlale neden olduğu iddia edilen işlem veya eyleme karşı idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının tüketilmiş olması gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla geri gönderme merkezindeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ettiği iddiasıyla tutulma koşulları devam ederken yapılan başvurularda sözü edilen koşulların ilk elden Anayasa Mahkemesince incelenmesi, bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi ile bağdaşmadığı gibi bireysel başvuru yolunun amacıyla bağdaşmamaktadır (makul sürede yargılanma hakkı yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Nevriye Kuruç [GK], B. No: 2021/58970, 5/7/2022, § 87).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

52. Şikâyet ettiği tutulma koşullarının düzeltilmesini sağlamak için başvurabileceği adli veya idari bir yol bulunmadığını iddia eden başvurucu, gerek bireysel başvurunun gerek incelemenin yapıldığı tarihte Şanlıurfa Geri Gönderme Merkezinde tutulmaktadır. Bu bakımdan somut olayda başvurucu için önemli ve vazgeçilmez olan başvuru yolu; tutulma koşullarının düzeltilmesini, iyileştirilmesini sağlayabilecek olandır.

53. K.A. kararında da ifade edildiği gibi 6458 sayılı Kanun'da geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarını, bu koşulların denetimini ve gözden geçirilmesini, herhangi bir aykırılık tespiti durumunda koşulların düzeltilmesini veya tutulmanın sonlandırmasını düzenleyen bir hükme yer verilmemiştir. Yargısal bir başvuru yolu olarak öngörülen sulh ceza hâkimliklerine başvuru yolu da idari gözetim kararının hukukiliğinin incelenmesine yönelik bir yoldur (anılan kararda bkz. § 77). Nitekim başvuruya konu olayda Hâkimlik, başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin şikâyetlerine rağmen sadece idari gözetim kararının hukukiliği yönünden bir değerlendirme yapmıştır (bkz. § 11).

54. Yönetmelik'in "Merkezlerin denetimi" başlıklı 16. maddesinde denetlemeyle ilgili bazı hususlara yer verilse de sözü edilen madde tutulma koşullarıyla ilgili bir şikâyet söz konusu olduğunda şikâyetin hangi makam tarafından hangi usule göre inceleneceği ve şayet tutulma koşullarının ulusal ve uluslararası ölçütlere uygun olmadığının tespit edilmesi hâlinde bu koşulların nasıl düzeltileceği konusunda bir düzenleme içermemektedir (bkz. § 21).

55. Mevcut koşullar altında Anayasa Mahkemesi -K.A. kararında olduğu gibi- sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetim altında tutulan başvurucu açısından etkili idari ve yargısal bir başvuru yolunun bulunmadığı kanaatine ulaşmıştır.

56. Geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarının düzeltilmesini ve iyileştirilmesini sağlayabilecek idari ve yargısal başvuru yolu bulunmadığına yönelik tespit, başvuru tarihi itibarıyla geri gönderme merkezinde tutulan ancak başvuru sürecinde serbest bırakılan kişiler açısından da geçerlidir zira bireysel başvurunun amacı aynı zamanda devam eden veya güncelliğini koruyan müdahalelere karşı kişilere etkili koruma sağlamaktır. Aksi takdirde başvuru tarihinde idari gözetim altında bulunan kişinin inceleme tarihinden önce serbest bırakılması gerekçe gösterilerek tazminat yoluna yönlendirilmesi, ciddi ve güncel hak ihlallerinin zımnen meşrulaştırılması sonucunu doğurur.

57. Açıklanan gerekçelerle tutulma koşulları yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Sınır Dışı Etme Kararı Yönünden Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

58. Başvurucu; Türkiye'ye gelmeden önce yaşadığı Kerkük'te birçok farklı etnik gruptan insan yaşadığını ve bölgede Şii mezhepçiliğini önceleyen Haşdi Şabi örgütünün hüküm sürdüğünü belirterek ülkesine sınır dışı edilmesi durumunda işkenceye uğrayacağını, müebbet hapis cezasıyla cezalandırılacağını hatta infaz edilmesinin gündeme geleceğini ileri sürmüştür. Başvurucuya göre yaşam hakkı ihlal edilmiştir.

2. Değerlendirme

59. Başvurucunun iddialarının kötü muamele yasağı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

60. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin idari ve yargısal makamlarca düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir yoldur. Bireysel başvuru yolunun bu niteliği gereği başvurucular; Anayasa Mahkemesi önüne getirdiklerini şikâyetlerini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmeli, sahip oldukları bilgi ve kanıtları zamanında bu makamlara sunmalı, ayrıca dava ve başvurularını takip etmek için gerekli özeni göstermelidir (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 17).

61. Başvuru formunun ekindeki belgelerden başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açıldığı görülmüştür. Ne var ki 6458 sayılı Kanun'un 53. maddesinin (3) numaralı fıkrasına göre sınır dışı etme işleminin yerine getirilmesini durduran söz konusu davanın sonuçlanıp sonuçlanmadığıyla ilgili olarak bir bilgi başvuru dosyasına sunulmamıştır. Bu nedenle başvurucunun hukuk sisteminde mevcut etkili bir yargısal yolu tüketmeden bireysel başvuru yaptığı sonucuna varılmıştır.

62. Açıklanan gerekçelerle sınır dışı etme kararı yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

63. Başvurucu; hakkında verilen idari gözetim kararının hukuki dayanaktan yoksun olduğunu, yakalandığı andan itibaren ne için tutulduğunu bilmediğini, yakalandıktan sonra götürüldüğü karakolda üç dört saat tutulduğunu, sonrasında anlamadığı bir şekilde sınır dışı etme ve idari gözetim kararları alındığını iddia etmiştir. Başvurucu ayrıca söz konusu işlemler sırasında kendisine tercüman desteği sağlanmadığını, okur yazar olmaması nedeniyle tebliğ edilmek istenen belgeleri anlayamadığını, dolayısıyla işlemlerden haberdar edilmediğini, tüm itirazlarına rağmen idari gözetim sonlandırılmadığından başvurabileceği etkili bir yolun da bulunmadığını ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

64. Anayasa'nın 16. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir."

65. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci, ikinci ve dördüncü fıkralarının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

Şekil ve şartları kanunda gösterilen :

... usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren, ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması; halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz.

...

Yakalanan veya tutuklanan kişilere, yakalama veya tutuklama sebepleri ve haklarındaki iddialar herhalde yazılı ve bunun hemen mümkün olmaması halinde sözlü olarak derhal, toplu suçlarda en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilir.”

66. Başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının yakalanıp idari gözetim altına alınmasının hukuki olmadığına ve tutma sebebinin kendisine bildirilmediğine yönelik olduğu değerlendirilmiştir. Bu nedenle ilk iddia Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası, ikinci iddia ise aynı maddenin dördüncü fıkrası kapsamında incelenmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

67. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Yakalama ve İdari Gözetim Altında Tutmanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia Yönünden

(1) Genel İlkeler

68. Genel ilkeler için bkz. Şekip Karkur, §§ 45-58.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

69. Düzensiz göçle mücadele için 20/1/2025 tarihinde jandarma tarafından Mardin’de önleyici kolluk faaliyeti kapsamında yapılan kimlik kontrolü sonucunda hakkındaki G-87 kodu nedeniyle arandığı anlaşılan başvurucu, saat 13.30 sıralarında yakalanmıştır. Jandarma INTERPOL sorgusu için Mardin Emniyet Müdürlüğünün ilgili birimiyle yazışma yapmış, verilen cevapta “Bu şahıs ile ilgili olarak İnterpol-Europol Daire Başkanlığı ... nolu telefonlarla irtibat kurunuz.” uyarısı yer alınca uyarıda belirtilen telefon numarası aranmış ve isim benzerliği nedeniyle sistemin uyarı verdiği, başvurucu ile ilgili olarak bir kaydın bulunmadığı öğrenilmiştir. Dolayısıyla başvurucu, kolluk görevlilerince 6458 sayılı Kanun’un 54. maddesi kapsamında olduğu değerlendirilerek aynı Kanun’un 57. maddesine göre yakalanıp tutulmuştur. Sonrasında başvurucu, Mardin Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğüne teslim edilmiştir. Aynı gün başvurucunun kamu düzeni açısından tehdit oluşturduğu değerlendirilerek hakkında 6458 sayılı Kanun’un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme kararı alınmış ve Kanun’un 57. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayanılarak başvurucunun idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda başvurucunun yakalanıp tutulmasının, idari gözetim altına alınmasının ve idari gözetimin devamına ilişkin işlemlerin kanuni dayanağının bulunduğu açıktır.

70. Anayasa’nın 16. maddesi uyarınca, yabancıların kişi özgürlüğüne yönelik sınırlamaların milletlerarası hukuka uygun olarak gerçekleştirilmesi gerekir. Türkiye’nin taraf olduğu Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme’nin 9. maddesi ile AİHS'in 5. maddesi, sınır dışı ya da iade işlemi nedeniyle yabancının kanuna uygun olarak yakalanması veya tutulmasına cevaz vermektedir. Dolayısıyla başvurucunun tutulmasının milletlerarası hukuka uygun olmadığı yönünde bir tespite varılmamıştır. Ayrıca başvurucunun bu yönde bir iddiası da bulunmamaktadır.

71. Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası gereği, hakkında sınır dışı etme ya da geri

verme kararı bulunan kişilerin tutulması mümkündür. Aynı şekilde 6458 sayılı Kanun'un 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde "kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar" hakkında sınır dışı kararı alınabileceği, 57. maddesinin (2) numaralı fıkrasında ise bu kişiler hakkında idari gözetim tedbiri uygulanabileceği düzenlenmiştir. Somut olayda da başvurucu hakkında kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle sınır dışı etme kararı ile idari gözetim kararı alınmıştır. İdari gözetim kararının devamı yönünde tesis edilen karara karşı yapılan itirazı inceleyen Hâkimlik tarafından verilen kararda başvurucu hakkında tesis edilen idari işlemlerin dayanağının 6458 sayılı Kanun hükümleri olduğu, bu işlemlerin iptaline dair herhangi bir mahkeme kararı sunulmadığı ve başvurucunun idari gözetim altında tutulmasının hukuka aykırı olmadığı ifade edilmiştir (bkz. § 11). Bu kapsamda başvurucu hakkında uygulanan idari gözetim tedbirinin sınır dışı işlemiyle doğrudan bağlantılı olduğu ve kamu düzeninin korunması amacını taşıdığı değerlendirilmiştir. Bu itibarla başvurucunun kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yapılan müdahalenin meşru bir amaca dayandığı sonucuna ulaşılmıştır.

72. Müdahalenin kanuni dayanağı ve meşru amaca dayandığı belirlendikten sonra, idari gözetim tedbirinin Anayasa'nın 13. ve 19. maddeleri kapsamında ölçülülüğünün değerlendirilmesi gerekmektedir.

73. Yapılacak değerlendirmede ele alınması gereken ilk husus sınır dışı etme işleminin özenle yürütülüp yürütülmediğidir. Somut olayda başvurucu, hakkında verilen sınır dışı etme kararına karşı iptal davası açmıştır (bkz. § 61). Bununla birlikte bu davayla ilgili belgeler başvuru dosyasına sunulmamıştır. Bu nedenle başvurucunun sınır dışı edilmesi sürecinde özensiz davranıldığı sonucuna varılamamıştır.

74. Tutulmanın ölçülülüğünün değerlendirilmesinde başvurucuya idari gözetim kararının keyfîliğine karşı usul güvencelerinin sağlanıp sağlanmadığının da belirlenmesi gerekir.

75. 6458 sayılı Kanun'un 57. maddesinde idari gözetim altında tutulma bakımından 6 aylık azami bir süre belirlenmiştir. Dolayısıyla sınır dışı işlemleri bitmese de -sınır dışı etme işlemlerinin yabancının iş birliği yapmaması veya ülkesiyle ilgili olarak doğru bilgi ya da belgeleri vermemesi nedeniyle tamamlanamaması hâli hariç olmak kaydıyla- 6 ayın sonunda kişinin serbest bırakılması gerekecektir. Böylelikle sınır dışı etme sürecinin uzaması dolayısıyla kişilerin aşırı bir şekilde/sürede hürriyetlerinden yoksun bırakılmalarının önüne geçilmek istenmiştir. Ayrıca aynı hukuki düzenlemeye göre idari gözetimin devamında bir zaruretin olup olmadığının valilikler tarafından her ay düzenli olarak değerlendirilmesi koşulu getirilmiştir. Bu değerlendirme için bir aylık (otuz günlük) sürenin beklenmesine de gerek yoktur. Buna göre idari gözetimin devamında zaruret görülmeyen yabancılar için idari gözetim derhâl sonlandırılır. Yine idari gözetime alternatif olarak temel hak ve özgürlükleri daha sınırlı şekilde etkileyen tedbirlerin (belli bir adreste ikamet etme, belirlenecek şekil ve sürelerde bildirimde bulunma, teminat, elektronik izleme gibi) uygulanması mümkün kılınmıştır. Öte yandan idari gözetim kararının, idari gözetim süresinin uzatılmasına ilişkin kararların ve her ay düzenli olarak yapılan değerlendirmeye ilişkin sonuçların gerekçesiyle birlikte yabancıya, yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilmesi gerekmektedir. Son olarak idari gözetim altına alınan kişi, yasal temsilcisi ya da avukatı idari gözetim kararına karşı sulh ceza hâkimine başvurabilir. Sulh ceza hâkimi incelemeyi beş gün içinde sonuçlandırmak zorundadır ve sulh ceza hâkiminin vereceği karar kesindir. İdari gözetim altında tutulan kişi, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği iddiasıyla yeniden sulh ceza hâkimine başvurabilir. İdari gözetim işlemine karşı yargı yoluna

başvuranlardan, avukatlık ücretlerini karşılama imkânı bulunmayanlara, talepleri hâlinde avukatlık hizmeti de sağlanmaktadır.

76. Başvurucu, idari gözetim kararının devamı yönünde tesis edilen karara karşı sulh ceza hâkimliği nezdinde itiraz yoluna başvurmuştur. Başvurucunun itirazı Hâkimlikçe özellikle başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının iptal edildiğine ilişkin bir belgenin sunulmadığı ve başvurucu hakkında Mardin Cumhuriyet Başsavcılığınca silahlı terör örgütüne üye olma suçundan soruşturma yürütüldüğü gerekçesiyle reddedilmiştir. Bu sebeple başvurucuya idari gözetimin keyfîliğine karşı usul güvencelerinin sağlandığı değerlendirilmiştir.

77. Yetkili makamlarca idari gözetimin ulaşılmak istenen hedefle orantılı olup olmadığının, bu bağlamda gözetim altına almanın alternatifi olacak daha az kısıtlayıcı tedbirlerin uygulanması ile sınır dışı edilmenin başarıyla uygulanıp uygulanamayacağının değerlendirilmesine gelince başvurucu, özel bir savunmasızlık durumunda olması nedeniyle hakkında idari gözetime alternatif tedbirlerin öngörülmesini gerektiren kişilerden değildir. Başvurucunun tıbbi tedaviye erişimi olmadığına ve psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğuna ve buna rağmen bu desteğin sağlanmadığına ilişkin iddiası da yoktur. Bu koşullar altında başvurucu hakkında uygulanan idari gözetim kararının orantılı olmadığı söylenemez.

78. Başvurucu; bireysel başvuruda bulunduktan sonraki süreçte idari gözetimin devamında zaruret olup olmadığının denetlenip denetlenmediği, idari gözetim şartlarının ortadan kalktığı veya değiştiği hususunda herhangi bir iddia ileri sürmemiştir. Dolayısıyla bu usul güvenceleri yönünden bir değerlendirme yapılmamıştır.

79. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrası yönünden ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

ii. Tutma Sebebinin Bildirilmediğine İlişkin İddia Yönünden

(1) Genel İlkeler

80. Anayasa’nın 19. maddesinin dördüncü fıkrası, yakalanan veya tutuklanan kimseye yakalama veya tutuklama sebeplerinin ve haklarındaki iddiaların hemen yazılı olarak bildirilmesini, yazılı bildirimin mümkün olmaması hâlinde sözlü olarak derhâl, toplu suçlarda ise en geç hâkim huzuruna çıkarılıncaya kadar bildirilmesini öngörmektedir. Bu düzenleme usulüne aykırı şekilde ülkeye girmek isteyen veya giren ya da hakkında sınır dışı etme yahut geri verme kararı verilen bir kişinin yakalanması veya tutuklanması yönünden de geçerlidir.

81. Kişinin yakalanmasına ve tutulmasına esas hukuki ve maddi gerekçelerin teknik olmayan basit ve kolaylıkla anlaşılır bir dilde açıklanması, hürriyeti kısıtlanan kişinin uygun gördüğü takdirde Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası uyarınca kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın hukuka aykırılığı hâlinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurabilmesine imkân sağlayacaktır. Bu yönüyle Anayasa’nın 19. maddesinin dördüncü fıkrasındaki bilgilendirilme hakkı, bu madde kapsamında sağlanan diğer güvencelerin bir nevi taşıyıcısı mahiyetindedir. İletilen bilginin içeriğinin ve bilgilendirmenin derhâl yapılıp yapılmadığının her somut olayın özel koşullarına göre değerlendirilmesi gerekir (Mehmet Fatih Yiğit ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/16838, 9/9/2015, § 58; A.V. ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/1649, 20/1/2016, § 137).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

82. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgelerden 20/1/2025 tarihli idari gözetim kararının anladığı dilde yalnızca yazılı şekilde, 21/1/2025 tarihli idari gözetimin devamı kararının ise hem anladığı dilde yazılı hem de tercüman aracılığıyla sözlü olarak başvurucuya bildirildiği, başvurucunun her iki tebligat evrakını da imzalamaktan imtina ettiği görülmüştür (bkz. §§ 8, 9). Her ne kadar 20/1/2025 tarihli karar tercüman vasıtasıyla tebliğ edilmemiş ise de başvurucunun karardan haberdar olduğu, nitekim başvurucunun avukatı aracılığıyla Hâkimliğe başvurarak itirazda bulunduğu ve bu itirazın esasa girilerek değerlendirildiği anlaşılmıştır (bkz. §§ 10, 11). Dolayısıyla tutma nedeninin başvurucuya bildirildiği sonucuna varılmıştır.

83. Açıklanan gerekçelerle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin dördüncü fıkrası yönünden ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

A. Genel İlkeler

84. 6216 sayılı Kanun'un "Kararlar" başlıklı 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir. Ancak yerindelik denetimi yapılamaz, idari eylem ve işlem niteliğinde karar verilemez.

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

85. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Pilot karar usulü" başlıklı 75. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler, bir başvurunun yapısal bir sorundan kaynaklandığını ve bu sorunun başka başvurulara da yol açtığını tespit etmeleri ya da bu durumun yeni başvurulara yol açacağını öngörmeleri hâlinde, pilot karar usulünü uygulayabilirler. Bu usulde, konuya ilişkin Bölüm tarafından pilot bir karar verilir. Benzer nitelikteki başvurular idari mercilerce bu ilkeler çerçevesinde çözümlenir; çözümlenmediği takdirde Mahkeme tarafından topluca görülerek karara bağlanır.

(2) Bölüm, pilot karar usulünü resen, Adalet Bakanlığının ya da başvurucunun istemi üzerine başlatabilir.

(3) Pilot karar uygulaması için seçilen başvuru, gündemin öncelikli işleri arasında sayılır.

(4) Bölüm pilot kararında, tespit ettiği yapısal sorunu ve bunun çözümü için alınması gereken tedbirleri belirtir.

(5) Bölüm pilot kararla birlikte, bu karara konu yapısal soruna ilişkin benzer başvuruların incelenmesini erteleyebilir. İlgililer erteleme kararı hakkında bilgilendirilirler. Bölüm,

gerekli gördüğü takdirde ertelediği başvuruları gündeme alarak karara bağlayabilir.”

86. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Doğan ([GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018) kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

87. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekir (Mehmet Doğan, §§ 55, 57).

88. İhlal, Anayasa Mahkemesine başvuru yapmadan önce başvuru yapılabilecek idari veya yargısal başvuru yoluna ilişkin kanun hükmünün bulunmamasından kaynaklanabilir. Bu durumda söz konusu ihlalin bütün sonuçlarıyla giderilebildiğinden söz edilebilmesi ancak ihlale yol açan konuda kanuni düzenleme yapılması veya ilgili hükümlerin yeni ihlallere yol açılmayacak bir şekilde değiştirilmesi ile mümkün olur. Bunun yanında bazı hâllerde sadece kanuni düzenleme yapılması ihlalin tüm sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından yeterli olmayabilir. Bu durumda ise bireysel başvuru kapsamında mağdurların ihlalden kaynaklanan maddi ve manevi zararlarını telafi edici birtakım tedbirlerin alınması da gerekebilir (Nevriye Kuruç, § 105).

89. 6216 sayılı Kanun’un 50. maddesi uyarınca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasını temin eden yollardan biri de İçtüzük’ün 75. maddesinde öngörülen pilot karar usulünün işletilmesidir. İhlalin yapısal bir sorundan kaynaklandığının tespiti ile bu sorunun başka başvurulara, bir diğer ifadeyle yeni ihlallere sebebiyet verdiğinin anlaşılması veya bu durumun yeni başvurulara sebebiyet verebileceğinin öngörülmesi hâlinde sadece somut olay bakımından alınan bir ihlal kararı temel hak ve özgürlüklere yönelik gerçek bir koruma sağlamaktan uzak kalacaktır (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 69). Böyle bir durumda Anayasa Mahkemesi, resen veya Bakanlığın ya da başvurucunun istemi üzerine pilot karar usulünü başlatabilecektir. Pilot karar usulünün başlatılması hâlinde yapısal sorunun tespiti ve bunun çözüm önerilerinin ortaya konulması gerekir (Y.T., § 70).

90. Pilot karar usulünün benimsenmesindeki en önemli amaç, benzer başvuruların tamamının ihlalle sonuçlanması yerine ilgili mercilerce çözüme kavuşturulması ve bu suretle ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak yapısal sorunun düzeltilmesinin sağlanmasıdır (Y.T., § 71). Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi, pilot kararında belirttiği yapısal sorunun ortadan kaldırılması ve benzer başvuruların çözüme kavuşturulması için belirli bir süre öngörüp bu süre zarfında diğer başvuruların incelenmesini erteleyebilir. Bu durumda erteleme kararı hakkında bilgilendirme yapılması gerekir. Öngörülen süre içinde yapısal sorunun ve bu kapsamda kalan şikâyetlerin ilgili mercilerce çözülmemesi hâlinde Anayasa Mahkemesi tarafından benzer nitelikteki başvuruların topluca karara bağlanması mümkündür (Y.T., § 72).

B. İlkelerin Olaya Uygulanması

91. Başvurucu; ihlalin tespiti ile lehine manevi tazminat olarak 200.000 TL, maddi tazminat olarak 300.000 TL ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

92. İncelenen başvuruda geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ettiği iddiasıyla müracaat edilebilecek bir başvuru yolu bulunmadığı, bu konuda kanuni bir düzenlemenin de olmadığı tespit edilmiş ve bu durumun Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkını ihlal ettiği sonucuna varılmıştır.

93. Sınır dışı işlemleri nedeniyle yaşam hakkının ve/veya kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruların sayısının artmaya devam ettiği dikkate alındığında sözü edilen işlemler nedeniyle idari gözetim altında tutulan yabancıların geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ettiği ve/veya bu koşulların düzeltilmesi için başvurulabilecek idari ve/veya adli bir makam bulunmadığı iddiasıyla yapacakları başvuruların sayısında da artış olacağı açıktır.

94. Anayasa Mahkemesi tarafından mevcut başvuru ve diğer derdest başvurular bakımından yeni ihlal kararları verilmesi benzer başvuruların yapılmasını önlemeyecektir. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun ikincilliği ve hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarının tüketilmesinden sonra başvurulabilecek bir anayasal başvuru yolu olması da dikkate alınarak geri gönderme merkezlerindeki yetersiz tutulma koşulları nedeniyle ortaya çıkan durumun telafi edilebilmesi için kanuni bir düzenleme ile bu konuda başvurulabilecek bir mercinin oluşturulması gerekir. Önleyici yol bağlamında oluşturulacak başvuru yolu, geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal edip etmediğini tespit edebilmeli ve şayet ihlal söz konusu ise koşulların düzeltilmesini sağlayabilmelidir. Oluşturulacak yol idari nitelikte olacaksa karar verici makam; geri gönderme merkezi yönetiminden bağımsız olmalı, tutulanların şikâyetlerinin incelenmesine etkili katılımını sağlamalı, şikâyetleri makul bir sürat ve özenle incelemeli ve uygulanabilir nitelikte bağlayıcı kararlar alabilmelidir. Ayrıca sözü edilen yol veya sözü edilen yola ilave olarak oluşturulacak telafi edici başka bir yol, ihlalin söz konusu olduğu hâllerde mağdurlara ihlalden doğan maddi ve manevi zararları tazmin imkânı sunmalıdır.

95. Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünde, kuvvetler ayrımının devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmediği ancak belli yetki ve görevlerin kullanılmasından ibaret olduğu, erkler arasında medeni bir iş bölümü ve iş birliği ilişkisinin bulunduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesi, Anayasa ile verilen yetki ve görevlerini yerine getirerek geri gönderme merkezlerindeki yetersiz tutulma koşulları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasıyla ilgili olarak başvuru yapılabilecek etkili bir yolun ihdas edilmesi gerektiği tespitini yapmıştır. Dolayısıyla kararın bir örneğinin Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma alanında yer alan bir temel hak ve hürriyetin ihlaline yol açtığı tespit edilen söz konusu sorunun çözümü için Türkiye Büyük Millet Meclisine de bildirilmesi gerekir. Bu bağlamda İçtüzük'ün 75. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca işbu kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihe kadar geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ettiği ve/veya bu koşulların düzeltilmesi için başvurulabilecek idari ve/veya adli bir makam bulunmadığı iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı mahiyetteki başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dört ay süreyle ertelenmesine karar verilmesi gerekir.

96. İhlalin tespit edilmesi somut başvuru bağlamında başvurucunun ihlalden kaynaklanan mağduriyetini bütünüyle gidermemektedir. Bu nedenle tutulma koşulları yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle başvurucuya tazminat ödenmesi gerekir. İhlalin bütün sonuçlarıyla ortadan kaldırılabilmesi için yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvurucuya 115.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

97. Anayasa Mahkemesinin maddi tazminata hükmedebilmesi için başvurucunun uğradığını iddia ettiği maddi zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı bulunmalıdır. Başvurucunun bu konuda herhangi bir belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tutulma koşulları yönünden kötü muamele yasağıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Sınır dışı etme kararı yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Kişi hürriyet ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Tutulma koşulları yönünden Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde teminat altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının Anayasa'nın 19. maddesinin ikinci ve dördüncü fıkraları yönünden İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. İhlalin yapısal sorundan kaynaklandığı anlaşıldığından PİLOT KARAR USULÜNÜN UYGULANMASINA,

D. İhlale neden olan sorunun çözümü için durumun Türkiye Büyük Millet Meclisine BİLDİRİLMESİNE,

E. Kararın yayımlandığı tarihe kadar geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasını ihlal ettiği ve/veya bu koşulların düzeltilmesi için başvurulabilecek idari ve/veya adli bir makam bulunmadığı iddiasıyla yapılmış olan başvurular ile bu tarihten sonra kaydedilecek aynı konuda yapılan ve karardan sonra yapılacak başvuruların incelenmesinin kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren DÖRT AY SÜREYLE ERTELENMESİNE,

F. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı etkili başvuru hakkının ihlali nedeniyle başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ

UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığına GÖNDERİLMESİNE,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 8/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EBRU KAYA

B. No: 2019/36400 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/36400

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EBRU KAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/36400)

Karar Tarihi: 16/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 20/2/2026 - 33174

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Ebru KAYA

Vekili : Av. Zeycan BALCI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; lehe düzenlenen resmî vasiyetnamenin iptali talebinin kabul edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 25/10/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. 17/3/2012 tarihinde vefat eden H.Ç. 13/1/2010 tarihinde Eyüp 1. Noterliği aracılığı ile

resmî bir vasiyetname düzenletmiş ve ölümü hâlinde tüm mal varlığı bakımından başvurucunun da yasal mirasçısı olmasını vasiyet etmiştir.

6. Vasiyetname iki sayfadan oluşmaktadır. Vasiyetnamenin ilk sayfasının ilgili kısımları şöyledir:

"...[H. Ç.], bana başvurarak bir vasiyetname düzenlenmesini istedi. Kendisinin bu işlemi yapma yeteneğinin bulunduğunu ve okuryazar olmadığını anladım.

...

Yanlarında gelen ve gösterdiği ... [H.K] ile ... [G.K.] tanık olarak geldiklerini söylediler. Her iki tanık birlikte 'Bizlerin Türk Medeni Kanunun 536. maddesindeki yasak hallerimizin bulunmadığını kabul ve beyan ederiz' demeleri üzerine kendilerinin tanıklığa engel hallerinin olmadığını anladım. İlgilinin kimliği hakkında ibraz ettiği belge ve tanıkların beyanlarından kanı sahibi oldum.

Vasiyet eden [H.Ç.] şu suretle söze başladı: 'Sahibi ve hissedar bulunduğum Türkiye Cumhuriyeti hudutları dahilinde bulunan Bilimum taşınır ve taşınmaz mallarımın tamamına ölümüm halinde torunum [başvurucu].nunda kanuni mirasçım olmasını hiçbir baskı altında kalmadan hür irademle vasiyet ediyorum. Benim ölümüm halinde bu arzu ve isteklerime diğer mirasçılarımın aynen uymalarını istiyorum. Bunlar benim son istek ve arzularımdır' diye sözlerini bitirdi.

Yazılan vasiyetnameyi tanıklar önünde vasiyet edene okudum. Vasiyet eden yazılanların tamamen son ve gerçek isteklerini kapsadığını söyledikten sonra ilgilinin sol el baş parmak izi bastırılarak birlikte imzalandı, mühürlendi"

7. Vasiyetnamenin ikinci sayfasında yer alan tanıkların beyanı şöyledir:

"Vasiyetname NOTER [Ö.K.A.] tarafından yazıldıktan sonra vasiyet eden [H.Ç.] isimli kişiye önümüzde okunduğunu, adı geçenin vasiyetnamenin son ve gerçek isteklerine uygun olduğunu beyan ettiğini ve kendisini bu işleme yapmaya yeterli (tasarrufa ehil) gördüğümüzü bildiririz"

8. Vasiyetnamenin ikinci sayfasında yer alan son kısım şöyledir:

"Aynı oturumda yazılan bu vasiyetname altına vasiyet eden [H.Ç.] isimli kişinin sol el baş parmak izi alındı, tanık [H.K.], [G.K.] ve ben NOTER tarafından imzalandı, mühürlendi"

9. H.Ç.nin ölümünün ardından vasiyetname açıklanmış, bunun üzerine H.Ç.nin yasal mirasçılarından biri olan E.Y. (davacı) 15/6/2012 tarihinde İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) vasiyetnamenin iptali istemiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde vasiyetnamenin düzenlendiği tarihte H.Ç.nin medeni hakları kullanma ehliyetinin bulunmadığını ve vasiyetnamenin şekil şartlarını taşımadığını ileri sürmüştür.

10. Mahkeme, vasiyetnamenin yapıldığı tarihte H.Ç.nin vasiyetname yapmak için gerekli hukuki ehliyete sahip olduğunun adli tıp raporu ile belirlendiğini ve vasiyetnamenin gerekli şekil şartlarına sahip olduğunu belirterek davayı reddetmiştir.

11. Davacının temyiz ettiği hüküm, Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin (Daire) 6/6/2017 tarihli ilamıyla bozulmuştur. Dairenin bozma gerekçesi resmî vasiyetnamede tanıkların miras bırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığına ilişkin beyanlarının bulunmaması nedeniyle şekil şartlarının yerine getirilmemesidir. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Dava konusu vasiyetname incelendiğinde, mirasbırakanın okur yazar olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, tanıklar hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetçinin son arzularını içerdiğini belirtmeleri ve bu beyanlarının altını imzalamaları gerekmektedir. TMK'nun 535. maddesindeki öngörülen ilkeler geçerlilik şartıdır. Bunlardan birinin eksikliği vasiyetnameyi geçersiz kılar. Tanıkların, mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığına ilişkin beyanları bulunmamaktadır.

Dava konusu vasiyetname açıklanan şekil kurallarına uygun olarak yapılmamıştır. O halde, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir."

12. Bozma kararına uyan Mahkeme 16/7/2018 tarihinde Dairenin kararı doğrultusunda davayı kabul etmiş ve bu hüküm temyiz incelemesinde Daire tarafından onanmak suretiyle 10/9/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Hükümleri

13. 22/11/2001 tarihli ve 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu’nun 531. maddesi şöyledir:

"Vasiyet, resmî şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da sözlü olarak yapılabilir. "

14. 4721 sayılı Kanun'un 532. maddesi şöyledir:

"Resmî vasiyetname, iki tanığın katılmasıyla resmî memur tarafından düzenlenir.

Resmî memur, sulh hâkimi, noter veya kanunla kendisine bu yetki verilmiş diğer bir görevli olabilir. "

15. 4721 sayılı Kanun'un 535. maddesi şöyledir:

"Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder.

Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından miras bırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar."

16. 4721 sayılı Kanun'un 557. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Aşağıdaki sebeplerle ölüme bağlı bir tasarrufun iptali için dava açılabilir:

...

4. Tasarruf kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmışsa"

2. Yargıtay Kararları

17. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 27/1/2015 tarihli ve E.2014/8943, K.2015/1471 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava konu vasiyetnamenin incelenmesinden vasiyet tanıklarının, murisin beyanının kendi önlerinde yapıldığını vasiyetnameye yazdırıp, bu beyanlarını imzalanmadan vasiyetnamenin düzenlendiği ve bu itibarla [...] tarih ve [...] yevmiye numaralı [K.] Noterliğinde düzenlenen vasiyetnamenin Medeni Kanunun 535/2 maddesinde açıklanan şekil şartlarını ihtiva etmemesi nedeniyle geçerli bulunmadığı görülmüştür"

18. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 30/3/2016 tarihli ve E.2015/7176, K.2016/4853 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda; mirasbırakanın okur yazar olmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda vasiyetçinin, düzenlenen vasiyetnamenin son arzularına uygun olduğunu beyan etmesi yeterli değildir. Tanıkların da, vasiyetçinin kendi önlerinde beyanda bulunduğunu ve onu tasarrufa ehil gördüklerini ifade edip, bu sözlerin yazılması ile de yetinilmeyip vasiyetnamenin kendi yanlarında resmi memur tarafından vasiyetçiye okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini de belirtmeleri ve bu beyanlarının altını imzalamaları gerekmektedir. Somut olayda; tanıkların, vasiyetnamenin vasiyetçiye kendi yanlarında resmi memur tarafından okunduğuna ilişkin bir beyanları bulunmamaktadır. Aksine; vasiyetnamede, okur yazar olmayan vasiyetçiye vasiyetnamenin tanıklar huzurunda okunduğu noter tarafından yazıldıktan sonra, tanıklar bizzat vasiyetçinin vasiyetnameyi önlerinde okuduğunu ifade etmişlerdir. Tüm bu açıklamalara göre; dava konusu vasiyetname kanunda açıklanan şekil kurallarına uygun olarak yapılmamıştır. O halde, vasiyetnamenin iptaline karar verilmesi gerekirken, yanılgılı değerlendirme sonucu yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, bozmayı gerektirmiştir."

19. Yargıtay 3. Hukuk Dairesinin 8/10/2015 tarihli ve E.2015/5445, K.2015/15389 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Dava konusu vasiyetnamede muris tarafından 535. maddeye göre yapılan vasiyette tanıkların miras bırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını beyan etmedikleri anlaşıldığından, vasiyetnamenin TMK'nun 533. ve 535. maddelerindeki şartları taşımadığı anlaşıldığından, davanın kabulü ile [A.] Noterliğinin ... tarih ... yevmiye sayılı vasiyetnamenin iptaline karar verilmiş, hüküm davacı vekili tarafından temyiz edilmiştir. Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle kanuni gerektirici sebeplere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün ONANMASINA, ... oybirliğiyle karar verildi"

20. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 26/12/2022 tarihli ve E.2022/3622 ve K.2022/8047 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Somut olayda, [K.] Noterliğinin ... yevmiye sayılı ve ... tarihli düzenleme şeklindeki vasiyetnamenin birinci sayfasında, miras bırakanın okur yazar olmadığının belirtildiği, huzurda miras bırakan ve tanık sıfatı ile vasiyetnamede yer alacakların sırası ile kimlik tespitlerinin yapıldığı, devamında miras bırakanın son arzularını bildirdikten sonra vasiyetnamenin noter tarafından tanıklar önünde vasiyet edene okuduğu ve vasiyet eden [A. O.] tarafından yine tanıklar önünde, okunanların son arzularını kapsadığını beyan ettiği; vasiyetnamenin ikinci sayfasında da tanıkların, [A. O.] tarafından yapılan beyanın noter tarafından miras bırakana kendi önlerinde okunduğu, miras bırakanın bu okunan kısmın arzularına uygun olduğunu belirtikleri gibi miras bırakanı bu işlemi yapmaya yeterli (tasarrufa ehil) görerek, yasaklılık hallerinin bulunmadığını beyan ettikleri anlaşılmaktadır. Davacılar vasiyetnamenin şekil eksikliği nedeniyle iptali istenmiş ise de vasiyetname

içeriğinin yasanın öngörmüş olduğu Türk Medeni Kanununun 535. maddesindeki şekil şartlarını ihtiva ettiği anlaşıldığından vasiyetnamenin iptaline ilişkin talebin reddine karar verilmesi gerekirken, vasiyetnamenin iptaline karar verilmiş olması doğru görülmemiş, hükmün bu nedenle bozulması gerekmiştir."

21. Yargıtay 7. Hukuk Dairesinin 16/3/2023 tarihli ve E.2021/8052 ve K.2023/1551 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Davaya konu vasiyetname incelendiğinde, yapılan resmi vasiyetnamenin tanıklar önünde vasiyet edene okunduğu belirtildikten sonra vasiyet eden yazılanların tamamen son ve gerçek isteklerini kapsadığını söylemiştir. Vasiyet eden murisin okur-yazar olmadığı anlaşılmaktadır. TMK'nın 'Mirasbırakan tarafından okunmaksızın ve imzalanmaksızın düzenleme' başlıklı 535. maddesine göre, '(f.1) Mirasbırakan vasiyetnameyi bizzat okuyamaz veya imzalayamazsa, memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde ona okur ve bunun üzerine mirasbırakan vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan eder. (f.2) Bu durumda tanıklar, hem mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını ve onu tasarrufa ehil gördüklerini; hem vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından mirasbırakana okunduğunu ve onun vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalarlar' Vasiyetnamenin 8. paragrafından da anlaşılabileceği üzere hükmün 1. fıkrasının yerine getirildiği ortadadır. Bu doğrultuda vasiyetname tanıklar önünde vasiyet edene okunduktan sonra vasiyet eden yazılanların son ve gerçek isteklerini kapsadığını belirtmiştir. Bununla birlikte tanıkların beyanlarında vasiyetnamenin noter tarafından yazıldıktan sonra 'vasiyet eden [N.A.] isimli kişiye önümüzde okunduğunu, adı geçenin vasiyetnamenin son ve gerçek isteklerine uygun olduğunu beyan ettiğini ve kendisini bu işlemi yapmaya yeterli (tasarrufa ehil) gördüğümüzü bildiririz.' şeklinde bir açıklamalarının bulunduğu görülmektedir. TMK'nın 535. maddesinin 2. fıkrasına göre her ne kadar tanık açıklamalarında, 'miras bırakanın beyanının kendi önlerinde' yapıldığına yönelik bir ibare bulunmasa da vasiyetnamenin 4. paragrafına göre tanıkların bu belgenin düzenlenmesinde başından beri bulundukları, belgenin 2. sayfasının son paragrafında bulunan 'aynı oturumda yazılan vasiyetname' ibaresiyle de tüm işlemlerin tek seferde aynı oturumda yapıldığı görülmektedir. Aksi yorum, vasiyetnamenin korunması başka bir deyişle onun elden geldiğince ayakta tutulması anlamına gelen favor testamenti prensibine aykırı olacağı anlamına gelecektir. Zira, kişiliği sona erdiren ölüm ile kişinin artık herhangi bir irade açıklamasında bulunamayacağı bir zaman dilimine geçilmiş olur. Bu nedenledir ki, vasiyet edenin irade beyanı lehine bir incelemenin yapılması gerekir. Tüm bu nedenlerle, asıl talep olan düzenleme şeklindeki vasiyetnamenin iptaline yönelik karar verilmesi doğru görülmemiştir."

B. Uluslararası Hukuk

22. İlgili uluslararası hukuk için bkz. Ayten Saka ve Nurten Saka [1. B.], B. No: 2018/38147, 20/11/2021, §§ 39-43.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

23. Anayasa Mahkemesinin 16/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

24. Başvurucu; vasiyet edenin torunu olduğunu, onun yanında büyüdüğünü ve her türlü bakımı ile ilgilendiğini, sağlık giderlerini üstlendiğini, tek başına evde kalamayacağı için işini bırakmak zorunda kaldığını, aralarında anne-kız ilişkisinden daha yakın bir ilişki bulunduğunu, bu nedenle vasiyet edenin kendisini yasal mirasçısı olarak atamak için bir vasiyetname düzenlediğini, bu vasiyetnamenin iptal edilmesinin aile yaşamına saygı hakkını ihlal ettiğini, yine söz konusu vasiyetnamenin kanunen aranan şartlara sahip olduğunu ve vasiyet edenin son arzusunu içerdiğini, her ne kadar vasiyetnamenin iptali isteminin reddine dair Mahkemece verilen ilk karar Özel Daire tarafından tanıkların miras bırakanın beyanının önlerinde yapıldığına ilişkin beyanları bulunmadığı gerekçesi ile bozulmuş ise de vasiyetname bir bütün olarak değerlendirildiğinde bozma gerekçesinin isabetli olmadığını, bozma kararına uyularak verilen vasiyetnamenin iptali kararının mülkiyet hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

25. Bakanlık görüşünde; başvuruda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılması gerektiği, derece mahkemeleri tarafından kanun hükümlerinin yorum ve uygulanmasında keyfîlik veya bariz takdir hatasının bulunmadığı ve bu durumun yerleşik yüksek yargı içtihatlarına uygun olduğu, ayrıca bireysel başvuruya konu yargılama süreci bir bütün olarak dikkate alındığında mülkiyet hakkının korunması yükümlülüğü yönünden başvurucunun usule ilişkin güvencelerden etkin biçimde yararlanmasının sağlandığı, kararlarda yer verilen tespit ve gerekçelere göre yargısal makamların takdir yetkilerinin sınırının aşılmadığı, başvurucunun mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin etkin ve yeterli güvencelerin mevcut olduğu hususlarının yapılacak değerlendirmede dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

2. Değerlendirme

26. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

27. Başvurucu, mülkiyet hakkı yanında aile yaşamına saygı hakkının da ihlal edildiğini iddia etmişse de resmî vasiyetnamenin düzenlenmesi ve vasiyet edenin ölümü ile miras hakkına ilişkin güvencelerin aktif hâle gelmesi ve iddiaların özü dikkate alındığında incelemenin mülkiyet hakkı kapsamında yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir nedeni de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

29. Somut olayda kamu makamlarının başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik doğrudan bir müdahalesi yoktur. Uyuşmazlık, H.Ç.nin yasal mirasçıları ile vasiyet edilen kişi arasında terekenin paylaşımına ilişkindir. Dolayısıyla özel kişiler arasındaki uyuşmazlığa ilişkin başvuruda devletin mülkiyet hakkına ilişkin pozitif yükümlülükleri yönünden inceleme yapılmalıdır.

i. Mülkün Varlığı

30. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğinden şikâyet eden bir kimse, önce böyle bir hakkının var olduğunu kanıtlamak zorundadır (Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, §§ 49-54). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaati olup olmadığı noktasındaki hukuki durumunun değerlendirilmesi gerekir (Cemile Ünlü [2. B.], B. No: 2013/382, 16/4/2013, § 26; İhsan Vurucuoğlu [1. B.], B. No: 2013/539, 16/5/2013, § 31). Anayasa'nın 35. maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20).

31. Mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken bir hukuki değer olarak miras hakkına özel bir önem atfedilmiş ve Anayasa'nın 35. maddesinde ayrıca yer verilmiştir. Bu bağlamda miras hakkı, mülkiyet hakkının devamı ve bir görünüm şekli niteliğindedir (AYM, E.1987/1, K.1987/18, 11/9/1987). Bu nedenle öncelikle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi uyarınca korunmayı gerektiren mülkiyete ilişkin bir menfaate sahip olup olmadığı miras hakkı bakımından hukuki durumunun değerlendirilmesine bağlıdır. Somut olayda H.Ç. düzenlettiği resmî vasiyetname ile başvurucunun tüm mal varlığı bakımından yasal mirasçısı olmasını arzu etmiştir. Başvurucunun bu vasiyetname ile atanmış mirasçı olarak tereke üzerinde hak talep edebileceği dikkate alındığında mülkiyet hakkı bakımından meşru bir beklentisi olduğu kabul edilmiştir.

ii. Genel İlkeler

32. Miras, geniş bir ifadeyle kişinin ölümü yahut ölümü ile eş değer görülen bir durumun gerçekleşmesi hâlinde hak ve yükümlülüklerinin kanun hükmü veya ölüme bağlı tasarruf yoluyla bir ya da birden fazla kişiye aktarılması şeklinde tanımlanabilir. Buna göre miras hakkı da kişilere murisin mülkiyet hakları ile yükümlülüklerinin kendisine devredilmesini istemesini sağlayan bir hak olarak ifade edilebilir. Bu yönüyle miras hakkı, bireylerin özel mülkiyet edinebilme ilkesinin bir devamı niteliğinde olup dayanağını Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkından almaktadır.

33. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemiş ise de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirir (Türkiye Emekliler Derneği [1. B.], B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara [1. B.], B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi [2. B.], B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43). Bu noktada miras hukukunda üçüncü kişiler arasında çıkan uyuşmazlıklarda mülkiyet hakkının özel bir görünüm şekli olan miras hakkının korunması bakımından devletin pozitif yükümlülükleri bulunduğunun altını çizmek gerekir.

34. Devletin pozitif yükümlülükleri, mülkiyet hakkına yapılan müdahalelere karşı usule ilişkin güvenceleri sunan yargısal yolları da içeren etkili hukuksal bir çerçeve oluşturma, oluşturulan bu hukuksal çerçeve kapsamında yargısal ve idari makamların bireylerin özel kişilerle olan uyuşmazlıklarında etkili ve adil bir karar vermesini temin etmek sorumluluklarını da içermektedir (Selahattin Turan [1. B.], B. No: 2014/11410, 22/6/2017, § 41).

35. Özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklarda olayda tarafların birbirleriyle çatışan menfaatleri söz konusudur. Dolayısıyla tarafların karşı karşıya gelen menfaatleri çerçevesinde mülkiyet hakkını korumakla yükümlü bulunan devletin maddi ve usule ilişkin pozitif yükümlülüklerini yerine getirip getirmediği dikkate alınarak sonuca varılmalıdır. Bu bağlamda ilk olarak belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir bir kanun hükmünün mevcut olup olmadığı irdelenmelidir (Hüseyin Ak [1. B.], B. No: 2016/77854, 1/7/2020, § 53).

36. İkinci olarak başvurucuya mülkiyet hakkına yapılan müdahaleye etkin bir biçimde itiraz edebilme, savunma ve iddialarını yetkili makamlar önünde ortaya koyabilme olanağının tanınıp tanınmadığı incelenmelidir. Anayasa'nın 35. maddesi usule ilişkin açık bir güvenceden söz etmez. Bununla birlikte mülkiyet hakkının gerçek anlamda korunabilmesi bakımından bu madde, Anayasa Mahkemesinin çeşitli kararlarında da ifade edildiği üzere mülk sahibine müdahalenin kanun dışı veya keyfî ya da makul olmayan şekilde uygulandığına ilişkin savunma ve itirazlarını sorumlu makamlar önünde etkin bir biçimde ortaya koyabilme olanağının tanınması güvencesini kapsar. Bu değerlendirme ise uygulanan sürecin bütününe bakılarak yapılmalıdır (Züliye Öztürk [1. B.], B. No: 2014/1734, 14/9/2017, § 36; Bekir Yazıcı [GK], B. No: 2013/3044, 17/12/2015, § 71).

37. Mülkiyet hakkının usule ilişkin güvenceleri hem özel kişiler arasındaki mülkiyet uyuşmazlıklarında hem de taraflardan birinin kamu gücü olduğu durumlarda geçerlidir. Bu bağlamda mülkiyet hakkının korunmasının söz konusu olduğu durumlarda usule ilişkin güvencelerin somut olayda yerine getirildiğinden söz edilebilmesi için derece mahkemelerinin kararlarında konu ile ilgili ve yeterli gerekçe bulunmalıdır. Ayrıca belirtmek gerekir ki bu zorunluluk davacının bütün iddialarına cevap verilmesi anlamına gelmemekle birlikte mülkiyet hakkını ilgilendiren davanın sonucuna etkili esasa ilişkin temel iddia ve itirazlar yargılama makamlarınca özenli bir şekilde değerlendirilerek karşılanmalıdır (Kamil Darbaz ve GMO Yapı Grup End. San. Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2015/12563, 24/5/2018, § 52).

38. Son olarak başvurucunun mülkiyet hakkını koruyacak ve yeterli güvenceler sağlayacak hukuksal mekanizmaların oluşturulup oluşturulmadığı incelenmelidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın koşulları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine aittir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatleri mümkün olduğunca dengelenmeli ve süreç taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca yol açmamalıdır. Menfaatler dengesinin kurulmasında taraflardan biri aleyhine bireysel olarak aşırı ve olağan dışı bir külfetin yüklenmesi pozitif yükümlülüklerin ihlali sonucunu doğurabilir. Olayın bütün koşulları ve taraflara tanınan tüm imkânlar ile tarafların tutum ve davranışları gözönünde bulundurularak menfaatlerin adil şekilde dengelenip dengelenmediği değerlendirilmelidir (Faik Tari ve Sultan Tari [2. B.], B. No: 2014/12321, 20/7/2017, § 52).

iii. Değerlendirme

39. Somut olayda H.Ç. noter vasıtasıyla resmî bir vasiyetname düzenleterek başvurucuyu

mirasçısı olarak atamıştır. H.Ç.nin vefatının ardından vasiyetinin açıklanması üzerine yasal mirasçı olan davacı, resmî vasiyetnamenin iptali talebiyle dava açmıştır. Mahkemece davanın reddi yönünde verilen ilk hüküm Daire tarafından vasiyetnamenin 4721 sayılı Kanun'un 535. maddesinin ikinci fıkrasındaki "tanıkların, mirasbırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığına ilişkin beyanı bulunması" şeklindeki geçerlilik şartını taşımadığı gerekçesiyle bozulmuştur. Mahkemece bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda davanın kabulüne karar verilmiş ve bu hüküm Daire tarafından temyiz incelemesinde onanmak suretiyle kesinleşmiştir.

40. Başvurucunun iddiaları dikkate alındığında somut olayda incelenmesi gereken mesele resmî vasiyetnamenin geçerlilik şartlarına ilişkin kanun hükmünün olaya özgü koşullarda Mahkeme ve Daire tarafından yorumlanış şekli ve bu bağlamda tatbikinin mülkiyet hakkını ihlal edip etmediğidir.

41. Resmî vasiyetname 4721 sayılı Kanun'da öngörülen vasiyetname şekillerinden biridir. Bu vasiyetname şekli, gereken ehliyete sahip olmak koşuluyla okuma yazma bilip bilmediği önemli olmaksızın ilgili resmî memura başvurularak herkes tarafından düzenletilebilir. Öte yandan kanun koyucu, miras bırakanın okuma yazma bilip bilmemesine göre resmî vasiyetnamenin düzenleme usulünü farklılaştırmış; 4721 sayılı Kanun'un 535. maddesinde okuma yazma bilmeyenler tarafından düzenletilen resmî vasiyetnamelerde ilgili resmî memur ve tanıkların rolünü artıran bazı geçerlilik şartları öngörmüştür.

42. Maddenin ilk fıkrasına göre resmî memur vasiyetnameyi iki tanığın önünde miras bırakana okumalı, miras bırakan da bunun üzerine vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan etmelidir. Bu şart ile metin hâline getirilen vasiyetname içeriği ve miras bırakanın gerçek arzularının örtüşmemesi ihtimalinin önüne geçilmek istenmiştir.

43. Maddenin ikinci fıkrasına göre ise tanıklar; miras bırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığını, miras bırakanı tasarrufa ehil gördüklerini, vasiyetnamenin kendi önlerinde memur tarafından miras bırakana okunduğunu ve miras bırakanın vasiyetnamenin son arzularını içerdiğini beyan ettiğini vasiyetnameye yazarak veya yazdırarak altını imzalamalıdır. Kanun koyucunun bu düzenleme ile tanıkların beyanlarının kapsam ve içeriğini çok ayrıntılı bir şekilde belirlemesinin temel nedeni, okur yazar olmayan miras bırakanın gerçekleştirdiği ölüme bağlı tasarrufun içerik ve kapsamının hiçbir duraksamaya mahal bırakmayacak açıklıkta miras bırakanın gerçek iradesine uygun olup olmadığını ve sıhhatini belirlemek üzere ayrıca bir denetim mekanizması kurmaktır. Böylece resmî vasiyetnamenin içeriği ile miras bırakanın gerçek iradesinin uyuşup uyuşmadığı ve sıhhatinin bir kez de tanıklar tarafından denetlenmesi ve sürecin sadece resmî memurun inisiyatifine bırakılmaksızın olası tüm hatalardan arındırılarak tamamlanması amaçlanmıştır.

44. Maddenin lafzı itibarıyla bu geçerlilik şartlarından birinin eksikliği resmî vasiyetnameyi şeklen geçersiz kılacak ve 4721 sayılı Kanun'un 557. maddesi uyarınca resmî vasiyetnamenin iptali için dava açılabilecektir. Öte yandan söz konusu şartların olası hataları bertaraf etmeye ve miras bırakanın gerçek iradesini vasiyetnameye yansıtmaya hizmet eden bir sürecin parçaları olduğu da hatırdan çıkarılmamalıdır. Bu kapsamda vasiyet edenin iradesinin hiçbir duraksama olmaksızın ortaya çıktığı ve tanıkların da bu iradeyi doğruladığı durumlarda, vasiyetnameyi düzenleyen memurun inisiyatifinde gerçekleşen bir eksikliğin vasiyet edenin iradesinin önüne geçirilmesine yol açan bir yorumun öngörülebilir olduğunu kabul etmek mümkün değildir. Aksi hâlin kabulü, katı bir yorum nedeniyle favor testamenti olarak da anılan ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutma ve yaşatma ilkesini ihlal

eder ve ölüme bağlı tasarrufun öngörülemez biçimde iptali sonucunu doğurur.

45. Somut olayda resmî vasiyetname içeriğine göre tanıklar, okuma yazma bilmeyen miras bırakan ile birlikte resmî memur sıfatına sahip notere birlikte gitmiş; düzenlenen resmî vasiyetname noter tarafından bu tanıklar önünde miras bırakana okunmuş, miras bırakan da yazılanların tamamen son ve gerçek isteklerini kapsadığını beyan etmiştir (bkz. § 6). Yine resmî vasiyetname içeriğinden tanıkların resmî vasiyetnamenin noter tarafından düzenlendikten sonra miras bırakana önlerinde okunduğunu, miras bırakanın resmî vasiyetnamenin son ve gerçek isteklerine uygun olduğunu ifade ettiğini ve mirasbırakanı bu işlemi yapmaya ehil gördüklerini beyan ettikleri görülmüştür. (bkz. § 7).

46. Resmî vasiyetnamede tanıkların miras bırakanın beyanının kendi önlerinde yapıldığına dair bir beyanlarının bulunmadığı anlaşılmıştır. Mahkeme ve Daire de bu nedenle resmî vasiyetnamenin geçerlilik şartlarını taşımadığını belirtmiş ve iptaline karar vermiştir. Öte yandan resmî vasiyetname içeriğinden tanıkların düzenleme sürecinin başından beri miras bırakan ile birlikte bulundukları ve resmî vasiyetnamenin aynı oturumda tek seferde düzenlendiği görülmüştür (bkz. §§ 6-8). Dolayısıyla miras bırakanın beyanının tanıkların önünde yapıldığı ve resmî vasiyetname içeriği ile miras bırakanın gerçek iradesinin hiçbir şüpheye yer olmaksızın uyuştuğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre somut olaya özgü koşullarda vasiyetnamenin iptal edilmesi, ilgili kanun hükmünün katı şekilde yorumlanmasına dayanmaktadır. Bu katı yorumun ise hükümlerin düzenlenme amacına ve ölüme bağlı tasarrufu ayakta tutma ve yaşatma ilkesine aykırı olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca konuyu temyizen incelemekle görevli olan Dairenin güncel içtihatlarında da bu hususun olaya özgü koşullar gözetilerek favor testamenti ilkesine uygun ve esnek bir bakış açısı ile yorumlandığı belirtilmelidir (bkz. § 20-21).

47. Mahkemelerin hukuk kurallarını somut olay bağlamında yorumlarken ilgili müessesenin amacı ve taraflar arasındaki hak ve menfaat dengesini sağlaması zorunlu olup somut olayda ilgili kanun hükmünün yukarıda açıklandığı üzere katı ve şekilci yorumu nedeniyle başvurucunun menfaatleri ile davacının menfaatleri arasında adil bir denge kurabildikleri ve dolayısıyla mülkiyet hakkının pozitif yükümlülüklerinin devlete yüklediği ödevlere uygun bir inceleme yapabildikleri söylenemeyecektir.

48. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

49. Başvurucu, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

50. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı

gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

51. Açıklanan gerekçeyle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

52. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

53. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

54. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı, uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne veya reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

55. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 9. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2018/288, K.2018/322) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına; ödemede gecikme olması hâlinde bu

sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (E.2018/7568, K.2019/6455) ile Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET HİKMET YILDIZ

B. No: 2020/6403 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/6403

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET HİKMET YILDIZ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/6403)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şeyda Nur ÜN

Başvurucu : Mehmet Hikmet YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda bulunan ve açıköğretim fakültesinde öğrenci olan başvurucunun açık öğretim fakültesinin geçmiş yıllara ait sınav sorularının çıktısının verilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 1987 doğumlu olan başvurucu, başvuru tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan Kars T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Ceza İnfaz Kurumu) hükümlü olarak bulunmaktadır. Başvurucu ayrıca Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (AÖF/Fakülte) Kamu Yönetimi bölümünde öğrencidir.

3. Başvurucunun öğrencisi olduğu AÖF, 2018-2019 döneminden itibaren "Anadolum e-Kampüs" sistemine geçmiş ve öğrencilere basılı kitap verme uygulamasından vazgeçmiştir. Ancak dezavantajlı gruplarda yer alan öğrenciler yönünden yalnızca 2018-2019 güz dönemi basılı kitap verme uygulaması devam ettirilmiştir. Bahse konu Anadolu Üniversitesi Rektörlüğü Açık Öğretim Fakültesi Dekanlığı Merkez Büro Yöneticiliğinin 26/2/2019 tarihli yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bilimsel bilginin sürekli güncellenmesi, var olan bilginin yeni gerçeklik karşısında doğruluğunun teyit edilmesi ihtiyacı ve ülkemizde yeni yönetim sistemine geçişin beraberinde getirdiği ve devam etmesi beklenen yoğun mevzuat değişiklikleri sebebiyle

basılı malzemeler güncelliğini hızla yitirmektedir. Öğrencilerimize daha güncel ve doğru bilgiyi sunabilmek, kağıt ve baskı maliyetlerindeki yükselme ve bunların öğretim giderine yansıtılmasıyla ortaya çıkacak artışlardan öğrencilerimizi korumak ve her yıl milyonlarca kitap basılması nedeniyle doğaya verilen zararı en aza indirmek ve kamu kaynaklarını daha etkin ve verimli kullanmak amacıyla 2018-2019 öğretim yılından itibaren öğrencilerimize basılı kitap vermek yerine Anadolum e-Kampüs Sistemi aracılığıyla sunulacak olan dijital kitaplar ve e-öğrenme malzemeleri kullanılacaktır.

Üniversitemizin engelsiz açıköğretim sloganı ile dezavantajlı grupta yer alan öğrencilerine eğitim ihtiyaçlarını karşılamada öncelik vermektedir. Bu doğrultuda sadece dijital kitaba geçiş dönemi olarak kabul edilen 2018-2019 Öğretim Yılı Güz Döneminde derslerin basılı materyalleri cezaevlerine temini sağlanmıştır.

..."

4. Diğer yandan Ceza İnfaz Kurumu Eğitim Kurulu Başkanlığı 3/12/2019 tarihli kararıyla; karar tarihi itibarıyla hükümlü ve tutuklulara ders dokümanlarının çıktısının verilmeyeceğini belirtmiştir. Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...Kurumumuzda bulunup üniversitelerde okuyan ve üniversitelere hazırlık çalışması yapan hükümlü ve tutukluların dersleri ile ilgili materyal, geçmiş dönemlere ait çıkmış sorular ve ders notlarının daha önceki yıllarda taleplerin az olmasından dolayı imkanlar dahilinde eğitim servisi personelince çıktıları alınarak kendilerine verilmekte iken, öğrenci sayısı ve talep miktarının aşırı şekilde artması, personel sayısının yetersiz olması, yapılan iş ve işlemlerde aksamalar meydana gelmesi, yapılacak etkinliklerin yapılmaması nedeni ile infaz hakimliğine birimimiz personelinin şikayet edilmesi gibi nedenlerden dolayı 3/12/2019 tarihi itibari ile hükümlü ve tutukluların ders materyali ve ders notu çıktı ihtiyaçlarını ailelerinden istemeleri ve kontrollerinin eğitim servisince yapılarak kendilerine teslim edilmesine..."

5. Başvurucu 13/12/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu idaresine başvurarak öğrenim gördüğü bölüme ait yedi derse ilişkin son üç yılın vize ve final sorularının çıktılarının alınarak kendisine verilmesi, çıktı ücretinin de emanet hesabından karşılanması talebinde bulunmuştur. Başvurucu 20/12/2019 tarihinde bir infaz koruma memurunun yanına gelerek "ceza infaz kurumu tarafından karar alındığını, artık ders dökümanlarının çıktılarının verilmeyeceğini, bu nedenle talebinin karşılanmayacağını, çıktıları ailesinden istemesi gerektiğini" söylediğini iddia etmiştir. Akabinde başvurucu "ailesinin Kars'ta bulunmadığını ve sınavlara çok az bir süre kalması nedeniyle çıktıların ailesi tarafından gönderilmesinin sınav öncesine yetişmeyeceğini, en azından son 3 yılın final sınavlarının çıktısının verilmesini" talep ettiğini ancak infaz koruma memurunun, talebini kabul etmediğini belirtmiştir.

6. Başvurucu, talebinin karşılanmaması üzerine Eğitim Kurulu Başkanlığının 13/12/2019 tarihli kararına itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen Kars İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 30/12/2019 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını reddetmiştir.

7. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin anılan kararına da itiraz etmiştir. İtirazı inceleyen

Kars 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 30/1/2020 tarihinde "kararın usul ve yasaya uygun olduğu" gerekçesiyle başvurucunun itirazını kesin olarak reddetmiştir.

8. Başvurucu, nihai hükmü 4/2/2020 tarihinde öğrendikten sonra 13/2/2020 tarihinde

bireysel başvuruda bulunmuştur

9. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

10. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun açıkça dayanaktan yoksun olmayan adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

11. Başvurucu; öğrenim gördüğü fakültenin elektronik öğrenme (e-öğrenme) sistemine geçtiğini, basılı ders materyallerinin verilmediğini, geçmiş yıl sınav sorularının çıktısının alınarak ücreti karşılığında verilmesi talebinde bulunduğunu, talebinin önceki tarihli bir kurul kararına dayanılarak reddedildiğini belirtmiştir. Başvurucu ayrıca ailesinin Kars'ta olmadığını ve istediği çıktıları göndermelerinin gecikeceğini, ceza infaz kurumunun ilgili mevzuata rağmen ücreti karşılığında ders materyallerine ait çıktıları vermemesi nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

12. Adalet Bakanlığı görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun eğitim hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ile ilgili mevzuat hükümleri ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı; genel olarak bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

13. Başvuru, eğitim hakkı kapsamında incelenmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi; önceki kararlarında eğitim hakkının yükseköğrenim seviyesini de kapsadığına (Hikmet Balabanoğlu [2. B.] , B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 28; İhsan Asutay [2. B.], B. No: 2012/606, 20/2/2014, § 36), belli bir zamanda mevcut olan eğitim kurumlarına erişimin sağlanmasını güvence altına aldığına (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/583, 10/12/2014, § 68), kamu otoritelerine bireyin eğitim ve öğrenim almasını engellememe şeklinde bir negatif ödev yüklediğine (Adem Öğüt ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/20527, 22/11/2017, § 44; Yüksel Baran [2. B.], B. No: 2012/782, 26/6/2014, § 36) karar vermiştir.

16. Tutuklu ve hükümlüler, Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) ortak alanı kapsamında kalan temel hak ve hürriyetlerin tamamına kural olarak sahiptir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 65). Bu bağlamda hükümlü ve tutukluların eğitim hakkı da Anayasa ve Sözleşme kapsamında koruma altındadır (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

17. Öte yandan Anayasa Mahkemesi Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri kararında; Sözleşme gibi Anayasa'nın da devlete, ceza infaz kurumlarında hükümlü ve tutuklulara eğitim-öğretim imkânı sağlanması yönünde pozitif bir yükümlülük yüklemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve ilgili diğer düzenleyici işlemlerde hükümlü ve tutuklular için eğitsel, kültürel ve sosyal faaliyetlerin önemi vurgulanarak bu tür faaliyetlerin hükümlü ve tutukluların topluma kazandırılmasındaki yerinin ortaya konulduğunu, yasal olarak devletin hükümlü ve tutuklulara ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde eğitim ve öğretim sağlama

yükümlülüğü altına girdiğini eklemiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 72).

18. Bahsi geçen kararda Anayasa Mahkemesi; yasalar uyarınca hükümlü ve tutuklulara tanınan eğitim hakkının sınırlandırılması hususunda Anayasa ve Sözleşme'de bir yükümlülük yüklenmediği gerekçesiyle idarenin sınırsız bir takdir alanı olduğundan da bahsedilemeyeceğini, ceza infaz kurumunda bulunmanın doğal ve kaçınılmaz sonuçlarının gözönünde tutulması gerektiğini zira hükümlü ve tutukluların temel hak ve hürriyetlere genel olarak sahip olmalarının bu hakların onlar için ceza infaz kurumu dışındaki bireyler kadar güvence altına alındığı şeklinde de yorumlanamayacağını ifade etmiştir. Dolayısıyla anılan kararda, eğitim ve öğretim faaliyetlerine katılımın ceza infaz kurumunun imkânları çerçevesinde tanınması hâlinde bu katılımın ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonuçları çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği kabul edilmiştir (Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri, § 73).

19. Somut olayda başvurucu; bir açıköğretim fakültesinde öğrencidir ve Fakültenin eğitim için gerekli olan materyalleri e-kampüs sistemi üzerinden elektronik ortamda sunduğunu, ayrıca basılı kitap vermediğini belirtmiştir. Başvurucu; öğrenim gördüğü bölümün geçmiş yıl sınav sorularının ancak e-kampüs sisteminden temin edilebileceğini, ücreti hesabından karşılanmak suretiyle son yedi yılın vize ve final sınavına ait çıktıların alınarak kendisine verilmesini talep etmiştir. Ceza İnfaz Kurumu ise ders çıktılarının 3/12/2019 tarihi itibarıyla verilmeyeceğini ve taleplerin aileler vasıtasıyla karşılanması gerektiğini belirtmiştir. İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi ise herhangi bir gerekçe belirtmeksizin başvurucunun itirazlarını reddetmiştir.

20. Başvurucunun e-kampüs sistemi üzerinden ders dokümanlarına ait çıktıların alınarak kendisine verilmesi talebi, Ceza İnfaz Kurumunun genel nitelikli ve talep öncesi verdiği bir kararla engellenmiştir. Söz konusu kararda; hükümlü ve tutukluların ders dokümanlarına ait çıktıları ailelerinden istemeleri gerektiği, Ceza İnfaz Kurumunca ders dokümanlarına ait çıktıların verilmeyeceği belirtilmiştir. Başvurucu ise talebinde; ailesinin Kars'ta bulunmadığını ve sınava çok az bir zaman kalması nedeniyle ders dokümanlarına ait çıktıların ailesi tarafından gönderilmesi hâlinde sınavlara yetişmeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte Ceza İnfaz Kurumunun başvurucunun talebine yönelik -talep sonrası- öznel bir karar almadığı ve başvurucunun talebinde belirttiği hususları değerlendirmediği görülmüştür. İnfaz Hâkimliği ile Ağır Ceza Mahkemesinin de başvurucunun özel durumu ve talebinde belirttiği hususlar hakkında herhangi bir değerlendirme yapmadığı görülmüştür.

21. Üstelik 5275 sayılı Kanun'un 62. maddesinin ilk fıkrası ile hükümlü ve tutukluların süreli ve süresiz yayınlardan bedelini ödeyerek yararlanabileceği düzenlenmesine karşın Ceza İnfaz Kurumunun anılan kararı ile söz konusu yol hükümlü ve tutuklulara kapatılmış, ders dokümanlarına ait çıktılarının yalnızca aileler vasıtasıyla temin edilebileceği belirtilmiştir. Başvurucunun ailesinin Kars dışında ikamet ettiğine ve ders dokümanlarına ait çıktıların zamanında gönderilemeyeceğine yönelik itirazları, Ceza İnfaz Kurumu tarafından kabul edilmemiş; yargı mercileri tarafından da talebin reddine yönelik ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilememiştir. Bu kapsamda başvurucunun eğitim hakkına yapılan gerekçesiz müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

23. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 1.000.000 TL tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvurucunun talebiyle bağlantılı ders dönemine ait sınavların gerçekleştirilmiş olması nedeniyle ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

25. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 10.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 42. maddesinde güvence altına alınan eğitim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 10.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığı ile bilgi için Kars İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1360, K.2019/1359) GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HALİL ÇELEBİ (2)

B. No: 2020/10027 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/10027

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HALİL ÇELEBİ BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/10027)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hilmi Can TURAN

Başvurucu : Halil ÇELEBİ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, aile mahkemesince verilen tedbir kararına yönelik itirazın tedbir kararını veren mahkeme tarafından değerlendirilip itiraz mercii tarafından itirazın değerlendirilmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkı ile gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/3/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Başvuruya Konu Olaylar

5. Başvurucu, eşinin teyzesinin kızı olan A.G. tarafından oğluna psikolojik şiddet uygulandığı iddiasıyla 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'a göre önleyici tedbir kararı verilmesini talep etmiştir. Kırıkkale 1.

Aile Mahkemesi (Aile Mahkemesi) 2/1/2020 tarihli kararla A.G.nin başvurucunun oğlu Y.E.Ç.ye yönelik olarak üç ay boyunca kendisinin ve yakınlarının bulunduğu konuta, işyerine ve okula, yakınlarına, tanıklarına ve kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına itiraz yolu açık olmak üzere hükmetmiştir.

6. Aile Mahkemesinin 2/1/2020 tarihli kararı başvurucuya 18/1/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Aile Mahkemesinin tedbir kararı üzerine 20/1/2020 tarihli dilekçesiyle tedbir süresinin üç ay yerine altı aya uzatılması ve A.G. hakkında 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinin uygulanmasını, bir diğer ifadeyle A.G. tarafından iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız edilmemeyi talep etmiştir. Aile Mahkemesi 30/1/2020 tarihli ek kararla talebin reddine kesin olarak hükmetmiştir. Aile Mahkemesi başvurucunun 20/1/2020 tarihli dilekçesini de itiraz olarak değerlendirmemiş, verdiği 2/1/2020 tarihli tedbir kararına itiraz edilmediğinden bahisle 24/2/2020 tarihinde kesinleşme şerhi düzenlemiştir.

7. Karar gerekçesinde; başvurucunun şiddet mağduru çocuğun telefonunun olmadığını beyan ettiğinden talep edenin şiddet uygulayan hakkında 6284 sayılı Kanun'un 5. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (f) bendinin tedbirinin uygulanması talebinin reddine, A.G. hakkında verilen tedbir kararları devam ettiğinden, uzatılması için başvurucu tarafından yeni bir gerekçe sunulmadığından tedbir sürelerinin altı ay olarak uzatılması talebinin reddine karar vermek gerektiği ifade edilmiştir.

8. Aile Mahkemesinin 30/1/2020 tarihli kararı kanun yolu kapalı olarak verilmiş, başvurucuya 18/2/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir.

9. Başvurucu 17/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Başvuruya Konu Olaylarla Eş Zamanlı Diğer Olaylar

10. Başvurucunun eşinin kuzeni olan A.G., başvurucunun eşi ile geçimsizlik yaşadığını, başvurucunun kasten eşinin telefonuna dinleme uygulaması yükleyerek kendi aramalarının da bulunduğu kayıtlara eriştiğini, başvurucunun kendisine karşı bir takıntısı olduğunu ileri sürerek 6284 sayılı Kanun kapsamında başvurucu hakkında tedbir talebinde bulunmuştur.

11. Kırıkkale 1. Aile Mahkemesi 17/1/2020 tarihli kararı ile başvurucu hakkında A.G.'ye üç ay süre boyunca şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmasının yasaklanmasına, mağdurun ve mağdurun yakınlarının bulunduğu konuta, işyerine ve okula yaklaşmasının yasaklanmasına, gerekli görülmesi hâlinde üç ay boyunca kişinin şiddete uğramamış olsa bile yakınlarına, tanıklarına, kişisel ilişki kurulmasına ilişkin hâller saklı kalmak üzere çocuklarına yaklaşmamasına, şiddet uygulayanın iletişim araçlarıyla veya sair surette rahatsız etmesinin yasaklanmasına, itiraz yolu açık olmak üzere hükmetmiştir.

12. Başvurucu hakkındaki tedbir kararına karşı itiraz yoluna başvurmuştur. Kırıkkale 2. Aile Mahkemesi 31/1/2020 tarihli kararı ile itirazın reddine kesin olarak hükmetmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

13. 6284 sayılı Kanun'un "Tedbir kararının verilmesi, tebliği ve gizlilik" başlıklı 8. maddesi şöyledir:

" MADDE 8 – (1) Tedbir kararı, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da

Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verilir. Tedbir kararları en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebilir.

(2) Tedbir kararı ilk defasında en çok altı ay için verilebilir. Ancak şiddet veya şiddet uygulanma tehlikesinin devam edeceğinin anlaşıldığı hâllerde, resen, korunan kişinin ya da Bakanlık veya kolluk görevlilerinin talebi üzerine tedbirlerin süresinin veya şeklinin değiştirilmesine, bu tedbirlerin kaldırılmasına veya aynen devam etmesine karar verilebilir.

(3) Koruyucu tedbir kararı verilebilmesi için, şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranmaz. Önleyici tedbir kararı, geciktirilmeksizin verilir. Bu kararın verilmesi, bu Kanunun amacını gerçekleştirmeyi tehlikeye sokabilecek şekilde geciktirilemez.

(4) Tedbir kararı, korunan kişiye ve şiddet uygulayana tefhim veya tebliğ edilir. Tedbir talebinin reddine ilişkin karar ise sadece korunan kişiye tebliğ edilir. Gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde ilgili kolluk birimi tarafından verilen tedbir kararı şiddet uygulayana bir tutanakla derhâl tebliğ edilir.

(5) Tedbir kararının tefhim ve tebliğ işlemlerinde, tedbir kararına aykırılık hâlinde şiddet uygulayan hakkında zorlama hapsinin uygulanacağı ihtarı yapılır.

(6) Gerekli bulunması hâlinde, tedbir kararı ile birlikte talep üzerine veya resen, korunan kişi ve diğer aile bireylerinin kimlik bilgileri veya kimliğini ortaya çıkarabilecek bilgileri ve adresleri ile korumanın etkinliği bakımından önem taşıyan diğer bilgileri, tüm resmi kayıtlarda gizli tutulur. Yapılacak tebligatlara ilişkin ayrı bir adres tespit edilir. Bu bilgileri hukuka aykırı olarak başkasına veren, ifşa eden veya açıklayan kişi hakkında 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun ilgili hükümleri uygulanır.

(7) Talep hâlinde ilgililere kişisel eşya ve belgelerinin kolluk marifetiyle teslimi sağlanır."

14. 6284 sayılı Kanun'un "İtiraz" başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bu Kanun hükümlerine göre verilen kararlara karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren iki hafta içerisinde ilgililer tarafından aile mahkemesine itiraz edilebilir.

(2) Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde aile mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde aile mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde asliye hukuk mahkemesine, aile mahkemesi hâkimi ile asliye hukuk mahkemesi hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın asliye hukuk mahkemesine gecikmeksizin gönderilir.

(3) İtiraz mercii kararını bir hafta içinde verir. İtiraz üzerine verilen kararlar kesindir.”

B. Uluslararası Hukuk

1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ... konusunda karar verecek olan,... bir mahkeme tarafından ... görülmesini isteme hakkına sahiptir..."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihadı

16. Sözleşme’de açıkça yer almasa da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) mahkemeye

erişim hakkını adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olarak nitelendirmektedir (Roche/Birleşik Krallık [BD], B. No: 32555/96, 19/10/2005, § 117; Stanev/Bulgaristan [BD], B. No: 36760/06, 17/1/2012, § 229). AİHM, mahkemeye ulaşmayı aşırı derecede zorlaştıran ya da imkânsız hâle getiren uygulamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini vurgulamaktadır (Golder/Birleşik Krallık [GK], B. No: 4451/70, 21/2/1975, § 36).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

17. Anayasa Mahkemesinin 16/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

18. Başvurucu, Aile Mahkemesi kararına yaptığı itirazın aynı Aile Mahkemesi tarafından değerlendirildiğini, itirazın tedbir kararını veren Aile Mahkemesini numara olarak izleyen aile mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Bunun yanında Aile Mahkemesince oğlunun A.G. tarafından iletişim araçları ile aranmasının yasaklanması talebinin oğlunun telefonu olmadığı gerekçesi ile reddedildiğini, A.G.nin birçok eylemini telefon ile gerçekleştirdiğini, dokuz yaşındaki oğlunun kendini korumaktan aciz olduğunu, mahkeme kararının A.G.nin oğlu ile iletişim kurmasına yasal zemin oluşturduğunu belirtmiştir. Bu çerçevede adil yargılanma hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

19. Anayasa’nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

20. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Somut olayda başvurucu; adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyeti yanında aile mahkemesinin kararına itiraz ettiğini, değerlendirmenin itiraz mercii tarafından yapılmadığını ileri sürmüştür. Aile Mahkemesinin verdiği tedbir kararına yapılan itirazı numara olarak kendisini izleyen aile mahkemesine göndermeyip itiraz hakkında kendisinin karar verdiği dikkate alındığında ihlal iddiasının mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Hakkın Kapsamı ve Müdahalenin Varlığı

22. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine "adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası

sözleşmelerce de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Sözleşme'yi yorumlayan AİHM, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

23. Mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı ve uyuşmazlık kapsamında bir talebi mahkeme önüne taşıyabilmek ve bunların etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelmektedir (AYM, E.2013/40, K.2013/139, 28/11/2013).

24. Somut olayda 6284 sayılı Kanun'a dayanılarak verilen tedbir kararına yapılan itirazın yine aynı aile mahkemesi tarafından reddedilmesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalenin bulunduğu anlaşılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Anayasa’nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa’nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa’nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu nedenle öncelikle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin kanuni dayanağının bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekir.

27. Hak ve özgürlüklerin, bunlara yapılacak müdahalelerin ve sınırlandırmaların kanunla düzenlenmesi bu haklara ve özgürlüklere keyfî müdahaleyi engelleyen, hukuk güvenliğini sağlayan demokratik hukuk devletinin en önemli unsurlarından biridir (Tahsin Erdoğan, B. No: 2012/1246, 6/2/2014, § 60).

28. Müdahalenin kanuna dayalı olması öncelikle şeklî manada bir kanunun varlığını zorunlu kılar. Şeklî manada kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından Anayasa'da belirtilen usule uygun olarak kanun adı altında çıkarılan düzenleyici yasama işlemidir. Hak ve özgürlüklere müdahale edilmesi ancak yasama organınca kanun adı altında çıkarılan düzenleyici işlemlerde müdahaleye imkân tanıyan bir hükmün bulunması şartına bağlıdır. TBMM tarafından çıkarılan şeklî anlamda bir kanun hükmünün bulunmaması hakka yapılan müdahaleyi anayasal temelden yoksun bırakır (Ali Hıdır Akyol ve diğerleri [GK], B. No: 2015/17510, 18/10/2017, § 56).

29. Kanunun varlığı kadar kanun metninin ve uygulamasının da bireylerin davranışlarının sonucunu öngörebileceği ölçüde hukuki belirlilik taşıması gerekir. Bir diğer ifadeyle kanunun kalitesi de kanunilik koşulunun sağlanıp sağlanmadığının tespitinde önemlidir (Necmiye Çiftçi ve diğerleri, B. No: 2013/1301, 30/12/2014, § 55). Müdahalenin kanuna dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44). Kanunilik unsuru yönünden değerlendirme yapılırken derece mahkemelerince müdahaleye imkân tanıyan kanun hükümlerinin yorumu ve bu hükümlerin olaya uygulanması bariz

takdir hatası ya da açık keyfîlik içermediği sürece bu alanda bir inceleme yapılması bireysel başvurunun amacıyla bağdaşmaz. Ancak derece mahkemelerinin müdahaleye imkân tanıyan kanun hükmünü açık bir biçimde hatalı yorumladıkları ve uyguladıklarının tespiti hâlinde müdahalenin kanunilik temelinden yoksun olduğu sonucuna ulaşılabilir (Ramazan Atay, B. No: 2017/26048, 29/1/2020, § 29).

30. 6284 sayılı Kanun'un 9. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; Hâkim tarafından verilen tedbir kararlarına itiraz üzerine dosya, o yerde Aile Mahkemesinin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisini izleyen daireye, son numaralı daire için birinci daireye, o yerde Aile Mahkemesinin tek dairesi bulunması hâlinde Asliye Hukuk Mahkemesine, Aile Mahkemesi Hâkimi ile Asliye Hukuk Mahkemesi Hâkiminin aynı hâkim olması hâlinde ise en yakın Asliye Hukuk Mahkemesine gecikmeksizin gönderileceği hükme bağlanmıştır.

31. Somut olayda başvurucuya Aile Mahkemesinin 2/1/2020 tarihli kararının 18/1/2020 tarihinde tebliğ edildiği, başvurucunun 20/1/2020 tarihli dilekçeyle, verilen tedbir kararına itiraz ettiği, incelemenin Kırıkkale 2. Aile Mahkemesi tarafından yapılmasını istediği ancak tedbir kararını veren mahkemenin itiraz dilekçesini itiraz makamına göndermek yerine kendisinin inceleyerek reddettiği görülmektedir.

32. Başvurucunun verdiği itiraz dilekçesi üzerine Aile Mahkemesinin itirazı numara olarak kendisini izleyen aile mahkemesine göndermesi gerekirken kendisinin incelediği, başvurucunun itirazını yeni bir tedbir talebi olarak değerlendirdiği ve kesin olarak karar verdiği tespit edilmiştir. Aile Mahkemesinin başvurucunun itirazını kendi incelemesi ile 6284 sayılı Kanun'un yanlış uygulandığı, bu durumda başvurucunun, hakkında Aile Mahkemesi tarafından verilen tedbir kararına karşı itiraz kanun yolunu da kullanamadığı açıktır. Bu itibarla başvurucunun 6284 sayılı Kanun'a dayanılarak verilen tedbir kararına karşı yaptığı itirazın görevli olmayan mahkeme tarafından incelenerek reddedilmesinin kanuni dayanağının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

33. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

34. Başvurucu, gerekçeli karar hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Mahkemeye erişim hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddialarının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

VI. GİDERİM

35. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 15.000 TL maddi ve manevi tazminata karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

36. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis

Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

37. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

38. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine, maddi zarara ilişkin olarak ise başvurucunun bilgi/belge sunmaması nedeniyle maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkkale 1. Aile Mahkemesine (E.2020/2, K.2020/4 D. İş) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 15.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ORHAN AYDİN (2)

B. No: 2020/11744 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/11744

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ORHAN AYDİN BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2020/11744)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Orhan AYDİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sosyal medya hesabından yapılan paylaşım ve yorumdan dolayı manevi tazminata hükmedilmesi nedeniyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. DAEŞ, Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler ile aralarında Türkiye'nin de bulunduğu pek çok ülke ve kuruluş tarafından terör örgütü olarak tanınmaktadır. Anılan örgüt canavarca hisle işledikleri cinayetleri kaydettikleri video görüntülerini paylaşmış ve kısa sürede uluslararası kamuoyunun nefretini üzerine çekmiştir. DAEŞ, 2013 yılında birçok sivilin hayatını kaybettiği, Hatay'ın Reyhanlı ilçesinde yapılan terör saldırısı başta olmak üzere Türkiye'ye karşı da birçok eylem gerçekleştirmiştir. Bunun yanında örgüt 20/7/2015 tarihinde Suruç'ta bombalı intihar saldırısı düzenlemiştir. Bu saldırıda otuz dört kişi hayatını kaybetmiş, yüzden fazla kişi yaralanmıştır.

3. DAEŞ, hâkimiyeti olmayan ülkelerde de eylemlerini koordine etmek amacıyla alt örgütler ve sözde eyalet yönetimleri kurmuş ya da farklı örgütleri bünyesine katmıştır. Sözde Lazika İslam Emirliği adıyla bilinen bir örgütün de bu kapsamda DAEŞ'in bünyesinde faaliyet gösterdiği iddia edilmektedir. Bu alt örgütün sözde lideri Almanya'da ikamet eden C.M.dir. Almanya kaynaklı bir web sitesindeki yayında C.M., kamuoyu tarafından tanınan S.E.ye evlilik teklifi ilan etmiştir. Yayında silahlı fotoğrafına yer veren C.M., kendisini Laz

Konseyinin öncüsü olarak tanıtmış ve S.E.yi kendisine münasip gördüğünü ifade etmiştir.

4. Türkiye Büyük Millet Meclisinde (TBMM) ana muhalefet partisi grubunda milletvekili olarak görev yapan M.T. 27/7/2015 tarihinde İçişleri Bakanı'na hitaben yazılı olarak verdiği soru önergesinde diğer hususlar yanında Lazika İslam Emirliğinin Türkiye'deki faaliyet alanlarının ne olduğunu, bu örgütün Türkiye'nin kuzeydoğusunda bir sözde İslam devleti kurmayı amaçladıklarına, gerekirse DAEŞ ile birleşebileceklerine dair açıklamaları karşısında İçişleri Bakanlığının bir önlem alıp almadığını sormuştur. Ana Muhalefet Partisi bu soru önergesini kendi internet sitesinde "Yeni DAEŞ emirinden [S.E.ye] evlilik teklifi" ifadesi ile yayımlamıştır. Böylece kamuoyunda, soru önergesinde adı geçen web sitesindeki evlenme teklifinin bilinirliği artmıştır.

5. Bu paylaşımdan sonra evlenme teklifi, yazılı ve görsel medyada haberleştirilmiştir. Genel olarak bu teklif ve teklif üzerinden S.E. ile ilgili yapılan olumsuz yorumlar kamuoyunun tepkisini çekmiştir. Tiyatro sanatçısı ve yazar olan başvurucu, internet üzerinden yayın yapan bir haber portalında köşe yazarlığı yapmakta olup Türkiye Komünist Partisi üyesidir. Başvurucu kendisine ait X (Twitter) hesabından 25/8/2015 tarihinde "Niye kızılıyor? Adam gönül koymuş, ne var bunda? Hem İslam'da 4 evlilik serbest değil mi? Ayrıca yakışıyorlar." şeklindeki açıklamayı S.E. ve C.M.nin fotoğraflarını da ekleyerek paylaşmıştır. Öte yandan İstanbul 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2015/3101 D. İş sayılı dosyasında verilen 26/8/2015 tarihli kararla 238 internet adresinde yayımlanan "Yeni Işid emirinden [S.E.ye] evlilik teklifi" konulu paylaşıma erişim engellenmiştir.

6. Ana Muhalefet Partisi Genel Başkanı 27/8/2015 tarihinde yaptığı açıklamada; soru önergesinde S.E. isminin yer almadığını ancak bu önergenin medyaya duyurulması sırasında bir danışmanın hatası sonucunda ismin konuya dâhil edildiğini, bu hususta kusurlu olduğu değerlendirilen danışmanın görevine son verildiğini ifade etmiştir.

7. Bahse konu sosyal medya paylaşımında kullanılan ifadelerle kişilik haklarına saldırıldığını ileri süren S.E., başvurucu aleyhine İstanbul 24. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Asliye Hukuk Mahkemesi) 20.000 TL talepli manevi tazminat davası açmıştır. İhtilaflı mesajın terörist olduğu bilinen bir kişinin fotoğrafıyla kendi fotoğrafının bir araya getirilerek oluşturulduğu görsel eşliğinde paylaşıldığına vurgu yapan davacı; başvurucunun dikkate alınmaması gereken, gayriciddi ve yakışıksız bir teklifi aşağılayıcı bir üslup kullanarak ve alaycı bir şekilde yorumlamak suretiyle şeref ve namusuna saldırıda bulunduğunu belirtmiştir. Bunun yanında kendisini küçük düşürmek amacıyla hareket ettiğini ileri sürdüğü başvurucunun akıl sağlığı yerinde olmayan birinin internet ortamında paylaştığı videoyu dinî inancı aşağılayan ve kadın haklarını yok sayan bir üslupla gündeme getirdiğini ifade etmiştir. Ayrıca kendisinin toplum tarafından tanınan bir kişi olması, davalının da tanınan bir oyuncu olduğunun altını çizen davacı, anılan tanınırlık seviyeleriyle birlikte davaya konu mesajın belirsiz birçok kişiye ulaşacak şekilde sosyal medya ortamında paylaşılması nedeniyle mağduriyetinin arttığını iddia etmiştir.

8. Başvurucu ise uyuşmazlığın esasına ilişkin beyanlarında evlenme teklifine ilişkin haberi uydurmadığını, paylaşıma konu olan evlilik teklifine birçok haber sitesinde yer verildiğini belirtmiştir. Bunun yanında adı geçenlerin birbirlerine yakıştıklarına dair açıklamasının onur kırıcı olmadığını ifade eden başvurucu iki kişinin birbirine yakışıp yakışmayacağı hakkında yorum yapmanın kişisel beğeniyle ilgili olduğunu ileri sürmüştür. Ayrıca C.M. ve S.E.nin dinî inançlarına sıkı bir biçimde bağlı olduklarını iddia ettikleri ve inandıkları dine göre bir erkeğin dört kadınla aynı anda evlilik yapmasına izin verildiği için paylaştığı

mesajdaki ifadelerin dinî inancı aşağılamak için değil kişilerin inançlarına vurgu yapmak için seçildiğini açıklamıştır. Davacının tanınılırlığına vurgu yapan başvurucu, paylaşımının bir bütün olarak ifade özgürlüğü kapsamında olduğunu iddia etmiştir.

9. Davanın görüldüğü Asliye Hukuk Mahkemesi 22/3/2018 tarihinde davanın kısmen kabulüyle 4.000 TL manevi tazminatın başvurucudan alınarak davacıya verilmesine karar vermiştir. Karar gerekçesinde Mahkeme, tartışmalı iletinin davacıyı küçük düşürmek amacıyla paylaşıldığını kabul etmiştir. Paylaşımın rahatsız edici nitelikte olduğunun altını çizmiş, davacının dinî inancını da konu ederek paylaşılan iletinin haber içeriğinin dışına çıkılmak suretiyle hazırlandığını değerlendirmiştir.

10. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararına karşı davalı ve davacı, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu; davanın esasına ilişkin taleplerini tekrar ederek dava konusu paylaşımın ifade özgürlüğü kapsamında kalması nedeniyle davanın reddine karar verilmesi gerektiğini, davacı ise hükmedilen manevi tazminat miktarının düşük olduğunu ileri sürmüştür. İstinaf talepleri İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 4. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) incelenmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, davacının istinaf talebinin kabulüyle ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasına ve davanın kısmen kabulüyle 7.000 TL manevi tazminatın davalıdan tahsiline kesin olarak karar vermiştir. İlk derece mahkemesinin kararındaki dava konusu paylaşımın niteliğiyle ilgili değerlendirmeleri yerinde bulan Bölge Adliye Mahkemesi davacının kişilik haklarını ihlal eden mahiyetteki paylaşımın düşünce ve ifade özgürlüğü kapsamında olduğunun kabul edilemeyeceğini vurgulamıştır.

11. Bölge Adliye Mahkemesi kararı 19/2/2020 tarihinde başvurucu vekiline tebliğ edilmiş, başvurucu 16/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, gerçekliği davacı tarafından da kabul edilen ve birçok basın yayın kuruluşunda yayımlanan evlenme teklifiyle ilgili olarak sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımla yorumda bulunduğunu ifade etmiştir. Davacı S.E. ve C.M.nin fotoğraflarına yer verdiği paylaşımda davacının kişilik haklarına zarar verecek nitelikte ve hakaret içeren bir söz kullanmadığını belirten başvurucu, sadece genç bir erkekle genç bir kadının birbirine yakıştığına dair düşüncesini ifade ettiğini ileri sürmüştür. Buna ek olarak paylaşımı, yorumlarda kendisine yöneltilen hakaret söylemleri nedeniyle yayımlanmasından bir gün sonra sildiğini açıklamıştır. Sonuç olarak sosyal medya hesabından paylaştığı yorumdan dolayı gerekçesi açıklanmadan tazminat ödemeye mahkûm edilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvuru konusu ifadenin kamu yararını ilgilendiren ve kamusal bir tartışmaya katkı sağlayan bir yönü olmayıp hakaret kastıyla söylendiği, niteliği itibarıyla da muhatabının şeref ve itibarını zedelediği bildirilmiştir. Buna ek olarak somut olayda başvurucu aleyhine hükmedilen manevi tazminatın demokratik toplumda gerekli ve orantılı bir müdahale olmadığının söylenemeyeceğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurucunun iddiaları ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir

olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin dayanağı olan 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 58. maddesinin kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır. Müdahalenin Anayasa'nın 26. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı kabul edilmiştir. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ölçütü bakımından incelenmesi gerekir.

17. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir ihtiyacı karşılayan orantılı bir müdahale olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72). Somut olayda başvurucunun ifade özgürlüğü ile bu özgürlüğe yapılan müdahalenin meşru amacı olan davacının şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge kurulmalıdır. Çatışan bu haklar arasında dengeleme yapılırken kullanılabilecek ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59-61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli hareket edip etmedikleri (İbrahim Özden Kaboğlu [GK], B. No: 2015/18503, 30/5/2019, § 43; Ali Suat

Ertosun (12) [2. B.], B. No: 2016/14295, 3/11/2020, § 34; Hacı Yakışıklı ve diğerleri [1. B.], B. No: 2019/13768, 26/5/2021, §39; İleri Yayımcılık Tanıtım ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2017/30756, 1/7/2020, § 41)

viii. Hukuki yaptırıma konu edilen ifadelerin kullanıldığı bağlamdan koparılıp koparılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45; Nihat Zeybekci, § 36),

ix. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin kendisi üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71),

x. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

18. Anayasa Mahkemesi başvurunun şartlarına göre bazıları yukarıda sayılan kriterlerin gerektiği gibi değerlendirilip değerlendirilmediğini denetler (Nilgün Halloran, § 44; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 58-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73). Bu kapsamda somut olayda başvuru konusu ifadelerin bağlamı, konusunun kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, hedef alınan ve ifadeleri sarf eden kişilerin kimlikleri, hedef alınan üzerindeki etkisi ile derece mahkemelerinin bu konuda ilgili ve yeterli bir gerekçe sunup sunmadıkları hususlarında değerlendirme yapılmalıdır.

19. Başvuruya konu ifadenin kullanılmasına dayanak teşkil eden olay; kendisini DAEŞ'in alt örgütlerinden birinin lideri olarak tanıtan C.M.nin silahlı fotoğrafına yer verdiği bir internet sitesindeki yayında S.E.ye evlilik teklif etmesidir. Evlilik teklifinin herkesin ulaşabileceği bir platformda, üstenci bir dil kullanılarak (bkz. § 3) teklif edenin silahlı fotoğrafı ile birlikte yöneltilmesi olguları bir bütün olarak değerlendirildiğinde davacının kişilik haklarına açık bir saldırı niteliğinde olduğunun kabul edilmesi gerekir. Nitekim ana muhalefet partisinin konuya ilişkin verdiği soru önergesini kendi internet sitesinden kamuoyuna duyururken kullandığı haber başlığı nedeniyle bundan sorumlu olan danışmanın görevine son vermesi (bkz. § 6) de anılan teklif yayınının davacının kişilik haklarına saldırı niteliğinde olduğuna işaret etmektedir.

20. Başvurucu evlilik teklifini ve karşısında ortaya çıkan tepkiyi sosyal medya hesabındaki paylaşımında "Niye kızılıyor? Adam gönül koymuş ne var bunda? Hem İslam'da 4 evlilik serbest değil mi? Ayrıca yakışıyorlar." şeklinde yorumlamıştır. Yukarıdaki açıklamanın aksine başvurucu "Niye kızılıyor? Adam gönül koymuş ne var bunda?" şeklindeki tespitiyle teklifin normal olduğunu belirtmiştir. Bu tespitinin ardından başvurucu "Hem İslam'da 4 evlilik serbest değil mi?" şeklindeki ifadesiyle teklifin normalliğine dair kabulünü gerekçelendirmiştir. Davaya cevap dilekçesinde anılan ifadeyi, C.M. ve S.E.nin sıkı biçimde bağlı olduklarını iddia etikleri dinî inançlarına vurgu yapmak için seçtiğini açıklamıştır (bkz. § 8). Bu açıklamasıyla başvurucunun bir terör örgütü liderinin sahip olduğu ideolojik dogmalar ile davacının dinî inancı gereği kabul ettiği ilkelerin aynı anlama gelebileceğini kabul ederek dinî değerler üzerinden de bir aşağılamaya gittiği anlaşılabilmektedir. Ayrıca bu açıklamanın içinde bir kadının dinî inancı nedeniyle herhangi birinin hatta bir terör örgütü liderinin bile birden fazla karısından biri olabileceğini kabul etmesi gerektiği imasının bulunduğu değerlendirilmiştir.

21. Başvurucu; son olarak evlilik bahsinde, paylaşımında fotoğraflarına da yer verdiği C.M.

ve S.E.nin birbirlerine yakıştıklarını belirtmiştir. İki insanın evlilik birliği içinde birbirlerine yakışacaklarını söylemek; görünüşleri, yaşam biçimleri ve dünya görüşleri bakımından birbirine benzedikleri anlamını ihtiva eder. Bir bütün olarak değerlendirildiğinde birçok açıdan bir terör örgütü lideriyle benzediği ima ve iddiasını taşıyan başvuru konusu ifadelerin davacıyı kadın kimliği ve özellikle dinî değerleri üzerinden küçümseme amacıyla kullanıldığı değerlendirilmiştir. Başvurucunun paylaşımından yaklaşık bir ay önce DAEŞ terör örgütü tarafından gerçekleştirilen bombalı intihar saldırısında otuz dört kişinin hayatını kaybettiği ve yüzden fazla kişinin yaralandığı dikkate alındığında toplumun anılan terör örgütüne karşı son derece tepkili ve hassas olduğu bir dönemde kullanılan ifadelerin küçümseme amacı olduğu ve davacı üzerindeki etkisinin arttığı kabul edilmelidir. Davacıdan sadece sahip olduğu tanınırlıktan ötürü böyle ağır bir külfete katlanmasının beklenemeyeceği açıktır.

22. Yukarıdaki açıklamalar dikkate alındığında "Niye kızılıyor? Adam gönül koymuş ne var bunda? Hem İslam'da 4 evlilik serbest değil mi? Ayrıca yakışıyorlar." şeklindeki ifadenin değer yargısı niteliğinde olduğu açıktır. Başvurucu anılan yorumunun kişisel beğeniyle ilgili subjektif görüşü olduğunu belirtmiştir. Bu açıklamasıyla başvurucu; değer yargısı niteliğindeki açıklamalarının davacının bir davranışına ya da söylemine dayanmadığını, olgusal temellerinin bulunmadığını kabul etmiştir. Olgusal temelleri bulunmayan ihtilaflı ifadelerin başvurucunun tiyatrocu ve yazar kimliğiyle ilişkisi kurulamadığı gibi kendisi de bu hususta herhangi bir bağlantı ileri sürmediğinden bu konuda ayrıca bir değerlendirme yapılmamıştır.

23. Mevcut olayda olduğu gibi toplum tarafından aşağılayıcı bulunan sözler, ifade sahiplerince bağlamı ortaya konmadığı yahut olayların bütününden bağlamı anlaşılamadığı müddetçe yalnızca kişisel anlaşmazlık çıkarmaya yönelik bir tutumun parçası olarak nitelendirilebilir. Mevcut koşullarda başvuruya konu ifadelerin yaralayıcı ve yakışıksız bir nitelikte olduğu açıktır. Buna rağmen başvurucunun kullandığı ifadelerin davacının somut bir davranışına karşı ortaya konulmadığı, açıklanmasında kişisel yahut toplumsal yarar bulunmadığı ve kendisini destekleyen somut unsurlara yani olgusal temele sahip olmadığı kanaatine varılmıştır. Sonuç olarak başvurucunun sözlerinin davacıya yönelik sebepsiz ve keyfî bir saldırı oluşturduğunun kabul edilmemesi için bir neden bulunmamaktadır.

24. Buna göre somut olaya konu edilen kaba, aşağılayıcı, küçük düşürücü, abartılı kişisel saldırı içeren sözlerle davacı yönünden yaratılan külfetin başvurucunun paylaşımının ifade özgürlüğü kapsamında görmesi gereken değer karşısında açıkça ağır bastığı değerlendirilmiştir. Nihayetinde başvurucu aleyhine tazminata hükmedilmesinin toplumsal ihtiyacı karşıladığı, dolayısıyla demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilmiştir.

25. Bu aşamada başvurucu aleyhine hükmedilen tazminatın gözetilen amaç ile makul bir orantılılık ilişkisi içinde olup olmadığı da değerlendirilmelidir. Somut olayın koşullarında muhatabın fotoğrafına yer verilerek sosyal medyada paylaşılan mesaj kapsamında 7.000 TL manevi tazminata hükmedilmesinin -söz konusu kelimenin belirsiz sayıda kişiyle paylaşılması ve ihtiva ettiği anlamın ağırlığı dikkate alındığında- ulaşılmak istenen amaçla orantısız olduğu değerlendirilmemiştir.

26. Dolayısıyla verilen tazminat miktarının -bu tür davalarda genellikle verilen tutarlar ve söz konusu konuşmanın ağırlığıyla karşılaştırıldığında- ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

NASER SADEGH ALI

B. No: 2020/17448 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/17448

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

NASER SADEGH ALI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/17448)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Naser SADEGH ALI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 24/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir. Bölüm tarafından 26/6/2020 tarihinde Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 73. maddesi uyarınca sınır dışı etme işleminin tedbiren durdurulmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen belgelere göre ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Tarihinden Önceki Süreç

5. Başvurucu 1990 doğumlu bir erkek olup Afganistan İslam Cumhuriyeti vatandaşıdır.

6. Başvurucu hakkında Sivas Valiliğince 16/8/2019 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (i) bendi (uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanun'un diğer hükümlerine göre Türkiye'de kalma hakkı bulunmayanlar) gereği sınır dışı etme kararı alınmıştır.

7. Başvurucu, hakkında alınan sınır dışı etme kararının iptali talebiyle Sivas İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır.

8. İdare Mahkemesi 24/2/2020 tarihinde davanın kesin olarak reddine karar vermiştir.

B. Bireysel Başvuru Tarihinden Sonraki Süreç

9. Göç İdaresi Başkanlığının Anayasa Mahkemesine sunduğu 24/2/2025 tarihli yazı ve ekindeki yurda giriş çıkış kayıtlarına göre başvurucu 15/6/2023 tarihinde İstanbul Havalimanı Hudut Kapısı'ndan Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) gitmek üzere kendi rızasıyla Türkiye'den çıkış yapmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

10. Anayasa Mahkemesinin 16/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

11. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağı ile Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

12. Başvurucu; ülkesine gönderilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını belirterek kötü muamele yasağının, ayrıca eşi ve çocuğunun Türkiye'de yalnız kalacağını, aile bütünlüğünün de bozulacağını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

13. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

14. İçtüzük'ün 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

15. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir.

16. Somut olayda, başvurucu 15/6/2023 tarihinde kendi rızasıyla ABD’ye gitmek üzere Türkiye'den çıkış yapmıştır (bkz. § 9). Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen sınır dışı kararının uygulanma ihtimali ortadan kalkmıştır. Ayrıca başvurudaki hiçbir unsur İçtüzük’ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında incelemeye devam edilmesini gerektirmemektedir.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediğinden düşmesine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUHAMMET ENES ERTEM

B. No: 2020/19219 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19219

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUHAMMET ENES ERTEM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19219)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Muhammet Enes ERTEM

Vekili : Av. Seyfettin DAYAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, ceza kovuşturması sonunda verilen müsadere kararının hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleştirilmesiyle birlikte infazı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucunun Litvanya'dan Türkiye'ye geldiği 17/10/2018 tarihinde Atatürk Havalimanı'nda gümrük memurları tarafından yapılan arama sırasında başvurucunun bagajında 17 kg kehribar cinsi eşyanın bulunduğu, gümrük bildirimi yapmadan geçiş yaptığı tespit edilmiştir. Bakırköy 2. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 18/10/2018 tarihinde söz konusu eşyaya el konulmuştur. Başvurucu hakkında Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmış, yapılan soruşturma sonucunda 5/12/2018 tarihli iddianameyle başvurucunun 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu uyarınca cezalandırılması, ayrıca 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54. maddesi uyarınca el konulan eşyanın müsadere edilmesi talep edilmiştir.

3. Bakırköy 34. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 3/12/2019 tarihinde başvurucunun kaçakçılık suçunu işlediği gerekçesiyle 5607 sayılı Kanun uyarınca cezalandırılmasına;

ayrıca başvurucunun daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmaması, kişilik özellikleri ve kamu zararını da gidermiş olmasını dikkate alarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB), beş yıl süreyle denetime tabi tutulmasına karar vermiştir. Mahkeme aynı kararda suça konu eşyanın 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin dördüncü fıkrasına göre müsadere edilmesine karar vermiştir.

4. Mahkeme gerekçesinde, alınan bilirkişi raporunda alıkonulan ürünlerin ticari mahiyette, yabancı menşeli olduğu, ürünlerin ticari mahiyette olması sebebiyle yolcu beraberi eşya muafiyeti sınırları içinde değerlendirilemeyeceği, söz konusu eşyaların gümrük işlemlerinin yapıldığına ilişkin belge ibraz edilmediği ve yurda kaçak yollardan girdiğinin tespit edildiğini belirtmiştir.

5. Başvurucu 10/12/2019 tarihinde HAGB kararına itirazda bulunmuştur. Başvurucu itirazında müsadereye konu kehribar cinsi eşyanın üretimi, alım satımı ve bulundurulması yasak mallardan olmadığını, müsadereye konu edilen kehribar cinsi eşyanın bilirkişi raporunda da ithali yasak ürünlerden olmadığına değinildiğini, HAGB kararının askıda bir karar olması nedeniyle müsadere kararının da askıda olduğunu, denetim süresi içinde teslimine karar verilmesinin değerlendirilmesi gerektiğini, 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin dördüncü fıkrasının uygulanmasının isabetsiz olduğunu, ürünlerin faturalarının dosyaya sunulduğunu, suçtan elde edilen bir ürün de olmadığını, müsadere kararının ölçüsüz olduğunu ileri sürmüştür.

6. Bakırköy 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 10/12/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, HAGB kararının usul ve kanuna uygun olduğu, mahkeme kararında isabetsizlik bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvuru 16/6/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; suça konu ürünleri ülkeye gümrüksüz sokma kastının olmadığını, savunmasının aksini gösterecek delil ortaya konulmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılama hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. HAGB kararına yapılan itirazın reddi kararı, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kararın usul ve yasaya uygun olduğu, HAGB koşullarının oluştuğu hususlarına dayandırılmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar

ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

13. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

14. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

15. Nitekim Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

16. Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline

hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

17. Anayasa Mahkemesinin HAGB ile ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucu hakkındaki yargılamanın adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; geçici oturum izniyle yaşadığı Litvanya'da kehribar taşından üretim yapıp bu ürünleri Türkiye'de satmak üzere getirdiğini, kehribar taşlarının tespih ve takı yapımında kullanıldığını, üretimi ve bulundurulması, kullanılması, alımı ve satımı suç teşkil eden eşya olmadığını, bu nedenle 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesinin dördüncü fıkrasının somut olayda uygulanamayacağını, HAGB kararının itiraz incelemesinin şeklî olarak yapılması nedeniyle haksız şekilde verilen müsadere kararının esasının denetlenmediğini, müsadere kararının HAGB kararının bir parçası olmasından dolayı sadece müsadere kararının konu olduğu bir istinaf başvurusu yapamadığını, müsadere kararının askıda bir karar olan HAGB kararı ile birlikte infaz edilmesi nedeniyle mülkiyet hakkına orantısız ve ölçüsüz olarak müdahale edildiğini belirterek kanunilik ilkesinin ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından, anılan hak kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Süleyman Başmeydan ([GK], B. No: 2015/6164, 20/6/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkına müsadere yoluyla yapılan müdahalenin keyfî veya hukuka aykırı olup olmadığının ileri sürülebileceği bir yol olarak öngörülen temyiz kanun yoluna başvuru imkânının askıya alınarak HAGB kararı ile müsadere kararının infazına girişilmesinin -yol açılan belirsizlik ve yeterli güvencelerin sağlanmadığı dikkate alındığında- başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ve tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Anayasa Mahkemesi müsadere tedbirine ilişkin yargısal süreç yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği takdirde ortaya çıkan belirsizliğe işaret ederek söz konusu tedbirin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleştirilmesiyle birlikte infazına girişilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve HAGB kararının koşullarının oluşup oluşmadığı ile ilgili olarak sınırlı denetim yapılması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

27. Anayasa Mahkemesinin Atilla Yazar ve diğerleri kararında temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması için (itiraz yolunun etkinleştirilmesi ya da istinaf/temyiz kanun yollarının açılması gibi) birtakım yasal düzenlemeler yapılması ve böylelikle HAGB kararlarının Anayasa Mahkemesince ilk elden incelenmesi ihtimalinin önüne geçilmesinin gerektiği belirtilerek bu konuda tespit edilen yapısal sorunun giderilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgi verilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 177).

28. Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin beşinci fıkrasının iptaline ilişkin norm denetimi kararında ise Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen eksikliklerin (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 123-173) bütünüyle giderilmesine yönelik kanun koyucu tarafından gerekli değişikliklerin yapılmadığını, HAGB kurumunun mevcut haliyle -bireysel başvuru kararlarında da işaret edildiği üzere- kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarını önlemekte yetersiz kaldığını ve temel hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı etki doğurduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında müsaderenin HAGB kararı verilmesi durumunda hangi aşamada infaz edileceğine ilişkin olarak ise açık bir kanun hükmünün bulunmadığını belirtmiş, Süleyman Başmeydan kararında kanun koyucunun müsadere kararı için farklı bir usul veya kanun yolu düzenleyebileceği gibi HAGB kararları yönünden de müsadereye ilişkin farklı bir mekanizma da öngörebileceği yönündeki değerlendirmesine de değinmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 01/06/2023).

29. Nitekim 2/3/2024 tarihli 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 15. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin beşinci fıkrası ve on ikinci fıkrası değiştirilmiştir. Beşinci fıkrada hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının, müsadereye ilişkin hükümler hariç, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade edeceği belirtilmiştir. Öte yandan on ikinci fıkrada aynı Kanunun 272. maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı istinaf yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ve adil yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Bakırköy 34. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2018/882, K.2019/911) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET PERVANE VE MEHMET EMİN DÜNEN

B. No: 2020/23633 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/23633

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET PERVANE VE MEHMET EMİN DÜNEN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/23633)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucular : 1. Mehmet PERVANE 2. Mehmet Emin DÜNEN

Vekilleri : Av. Rojda PERVANE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ön alım hakkına dayalı tapu iptali ve tescil davasında depo edilen bedelin değer kaybına uğratılarak ödenmesi ve tedbir kararının uzun süre uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Diyarbakır ili Yenişehir ilçesi Dokuzçeltik köyü 75 parsel sayılı taşınmazda hissedar olan C.K., ön alım hakkına dayalı olarak 29/5/2013 tarihinde Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesinde (Mahkeme) başvurucular tarafından satın alınan taşınmaz hisselerinin iptali ile kendi adına tapuya tesciline karar verilmesini talep ve dava etmiştir. C.K., başvurucuların ön alım hakkına engel olmak için satış bedelini yüksek gösterdiklerini belirterek bedelde muvazaa iddiasında bulunmuştur.

3. Mahkeme 10/7/2013 tarihinde tensiple dava konusu taşınmaza ihtiyati tedbir konulmasına karar vermiştir.

4. Mahkemece 31/10/2013 tarihinde ilk oturumda keşif yapılmasına karar verilmesi üzerine 11/11/2013 tarihinde keşif yapılmıştır. Keşif sonrasında alınan bilirkişi raporu 28/1/2014 tarihli ikinci oturumda taraflara tebliğ edilmiş, tarafların bilirkişi raporunu inceleyip

beyanda bulunmak için süre talep etmeleri üzerine Mahkemece bu doğrultuda taraflara iki hafta kesin süre verilmiştir. 20/3/2014 tarihli üçüncü oturumda ise Mahkeme, keşif sonrası alınan bilirkişi raporunda belirlenen taşınmaz bedeli ile tapuda satış işlemlerine ilişkin harç ve masrafların davacı tarafından kesin süre içinde Mahkeme veznesine depo ettirilmesine karar vermiştir. Davacı tarafından 466.874,00 TL depo bedeli 31/3/2014 tarihinde Mahkeme veznesine yatırılmıştır.

5. Mahkemece 21/4/2015 tarihinde başvurucu Mehmet Pervane'ye hisse satışının 5/4/2011 tarihinde yapılması nedeniyle iki yıllık hak düşürücü sürenin geçtiği belirtilerek davanın reddine, başvurucunun taşınmazı üzerine konulan ihtiyati tedbir kararının kaldırılmasına karar verilmiştir.

6. Mahkeme, başvurucu Mehmet Emin Dünen yönünden ise ön alım hakkına dayalı olarak açılan tapu iptal ve tescil davasının kabulüne karar vererek başvurucunun 22/07/2011 tarihinde satın aldığı hissenin tapu kaydının iptali ile davacı adına kayıt ve tesciline karar vermiştir.

7. Mahkeme ayrıca, satış bedeli 325.000,00 TL, satış masrafları 145,00 TL, döner sermaye ve vergi bedeli olan 5.362,50 TL olarak belirlenen toplam 330.507,50 TL'nin karar kesinleştiğinde Mahkeme veznesine depo edilen miktardan başvurucu Mehmet Emin Dünen'e ödenmesine karar vermiştir.

8. Taraflarca temyiz edilen karar, Yargıtay 14. Hukuk Dairesince (Daire) 23/1/2019 tarihinde düzeltilerek onanmıştır.

9. Anılan karara karşı karar düzeltme isteminde bulunulması üzerine Daire tarafından 15/6/2020 tarihinde karar düzeltme isteminin reddine karar verilmiş ve karar kesinleşmiştir.

10. Nihai karar, başvurucular vekiline 13/7/2020 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvuru 5/8/2020 tarihinde yapılmıştır.

11. Birinci Bölüm Üçüncü Komisyon 29/12/2023 tarihinde adil yargılanma hakkı kapsamında makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik hususunun karara bağlanması Bölüm kararını gerektirdiğinden başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

12. Başvurucu Mehmet Pervane'nin taşınmaz hissesi üzerinde bulunan ihtiyati tedbir 6/10/2022 tarihinde kaldırılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Başvurucu Mehmet Pervane Yönünden

13. Başvurucu; uzun süren yargılama boyunca Mahkemece hissesine konulan ihtiyati tedbirin devam ettiğini bu nedenle taşınmazında dilediği gibi tasarrufta bulunamadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hesna

Funda Baltalı ve Baltalı Gıda Hayvancılık San. ve Tic. Ltd. Şti. ([GK], B. No: 2014/17196, 25/10/2018), İhsan Metin (B. No: 2015/7044, 23/1/2019), İbrahim Geçer (B. No: 2014/19056, 19/2/2019) ve Şeyhmus Terece ([GK], B. No: 2017/26532, 23/7/2020) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkını sınırlandıran bir tedbirin uygulanmasının ölçülü olabilmesi için kapsamı ve süresi itibarıyla orantılı olarak uygulanması gerektiği ve tedbirin makul olmayan bir süre devam etmesinin mülkiyet hakkının tanıdığı yetkilerin kullanılmasının belirsiz olacak şekilde ötelenmesi suretiyle mülk sahibine orantısız bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda 10/7/2013 tarihli mahkeme kararıyla konulan ihtiyati tedbirin 6/10/2022 tarihinde kaldırıldığı anlaşılmaktadır. Dokuz yılı aşkın süredir devam eden ihtiyati tedbirin süresi itibarıyla orantılı olmadığı anlaşıldığından anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

16. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmı hakkında Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Başvurucu Mehmet Emin Dünen Yönünden

17. Başvurucu; uzun süren yargılama boyunca depo edilen bedelin değer kaybettiğini, 22/7/2011 tarihinde taşınmazı satın almak için ödediği bedelin 9/7/2020 tarihinde kararın kesinleşmesi ile ödenebildiğini, nemalandırılmayan bedelin enflasyon karşısında değer kaybettiğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu ayrıca Mahkemece tapu satış bedelleri dikkate alınmadan keşif yapılıp bilirkişi raporu alındıktan sonra yaklaşık bir yıl sonra bedelin depo edilmesine karar verildiğini de belirtmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Bakanlığına gönderilmiştir.

18. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucu tarafından satın alınan ancak daha sonra başvuruya konu yargılama sonunda tapusunun iptaline ve davacı adına tesciline karar verilen taşınmaz hissesinin başvurucu yönünden Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülk teşkil ettiği kuşkusuzdur.

19. Mülkiyet hakkının korunmasının devlete birtakım pozitif yükümlülükler yüklediği hususu Anayasa'nın 35. maddesinin lafzında açık bir biçimde düzenlenmemişse de bu güvencenin sadece devlete atfedilebilen müdahalelere yönelik sınırlamalar getirdiği, bireyi üçüncü kişilerin müdahalelerine karşı korumasız bıraktığı düşünülemez. Pozitif yükümlülüklerin ortaya çıkmasının nedeni gerçek anlamda koruma sağlanmasıdır. Buna göre anılan maddede bir temel hak olarak güvence altına alınmış olan mülkiyet hakkının gerçekten ve etkili bir şekilde korunabilmesi yalnızca devletin müdahaleden kaçınmasına bağlı değildir. Gerçek anlamda koruma sağlanması için devletin negatif yükümlülükleri dışında pozitif yükümlülüklerinin de olması gerekir. Dolayısıyla Anayasa'nın 5. ve 35. maddeleri uyarınca devletin mülkiyet hakkının korunmasına ilişkin pozitif yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu pozitif yükümlülükler, kimi durumlarda özel kişiler arasındaki uyuşmazlıklar da dâhil olmak üzere mülkiyet hakkının korunması için belirli tedbirlerin alınmasını gerektirmektedir (Türkiye Emekliler Derneği, B. No: 2012/1035, 17/7/2014, §§ 34-38; Eyyüp Boynukara, B. No: 2013/7842, 17/2/2016, §§ 39-41; Osmanoğlu İnşaat Eğitim Gıda Temizlik Hizmetleri Petrol Ürünleri Sanayi Ticaret Limitet Şirketi, B. No: 2014/8649, 15/2/2017, § 43).

20. Ön alım hakkının kullandırılmasının ve ön alım hakkına dayalı tapu iptali ve tescil davasında bedelin geç depo edilmesi, depo edilen bedelin vadeli hesapta

nemalandırılmamasının mülkiyet hakkı yönünden başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yükleyip yüklemediği önemlidir. Özel kişilerin mülkiyet haklarının çatıştığı bu gibi durumlarda bunlardan hangisine üstünlük tanınacağının takdiri, kanun koyucuya ve somut olayın şartları gözönünde bulundurularak derece mahkemelerine aittir. Bununla birlikte her iki tarafın menfaatlerinin mümkün olduğunca dengelenmesi ve sürecin taraflardan biri aleyhine ölçüsüz bir sonuca da yol açmaması gerekir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Abbas Korkmaz ve diğerleri, B. No: 2014/17715, 9/11/2017, § 48).

21. Anayasa Mahkemesi daha önce ön alım bedelinin enflasyon karşısında uğradığı değer kaybına ilişkin şikâyetleri karara bağlamıştır. Buna göre ön alım hakkına dayalı tapu iptali ve tescili davalarında mahkeme, ön alım bedelinde oluşan değer kaybı şikâyeti yönünden dava açıldıktan sonra makul bir süre içinde ön alım bedelinin vadeli bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde basit tedbirle yargı sürecinin hızlı işlememesinin kişiler üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirme imkânına sahip olup mahkemenin bu tedbirleri almamış olması, mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün ihlali sonucunu doğurmaktadır (benzer bir değerlendirme için bkz. Hüseyin Ak, B. No: 2016/77854, 1/7/2020, § 71). Öte yandan Anayasa Mahkemesi özel kişiler arası icrai bir uyuşmazlığın söz konusu olduğu Fatma Yıldırım (B. No: 2014/6577, 16/2/2017, §§ 53-63) başvurusunda da ihale bedelinin icra sürecinde nemalandırılmamasının mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün ihlali sonucunu doğurduğu değerlendirmesini yapmıştır.

22. Somut olayda 22/7/2011 tarihinde satın alınan taşınmaza ilişkin ön alım hakkına dayalı olarak başvurucu aleyhine 29/5/2013 tarihinde tapu iptal ve tescil davası açılmıştır. Mahkemece 11/11/2013 tarihinde keşif yapılıp bilirkişi raporu alındıktan sonra bilirkişilerce belirlenen bedel ve masrafların 20/3/2014 tarihinde davacı tarafından depo edilmesine karar verilmiş, davacı tarafından söz konusu depo bedeli 31/3/2014 tarihinde Mahkeme veznesine yatırılmıştır. Mahkemece 21/4/2015 tarihinde verilen karar, temyiz ve karar düzeltme incelemesinden geçtikten sonra 15/6/2020 tarihinde kesinleşebilmiştir.

23. Mahkemece keşif yapılıp bilirkişi raporu alındıktan sonra tarafların bilirkişi raporlarına itirazları için gereken sürenin sonunda yaklaşık dört ay içinde taşınmaz bedelinin masrafları ile birlikte depo edilmesine karar verilmiştir. Davacıya depo bedelini Mahkeme veznesine ödemesi için iki haftalık kesin süre verilmiş, nitekim anılan süre içinde davacı tarafından depo bedeli Mahkeme veznesine yatırılmıştır. Bu durumda davanın açılmasından sonra Mahkemece kesin süreler belirlenip gerekli özenin gösterilerek taşınmaz bedelinin bir an önce depo edilmesinin sağlanması nedeniyle aradan geçen sürenin makul bir süre olmadığı söylenemeyecektir. Öte yandan davanın açılmasından itibaren kararın kesinleşmesine kadar geçen sürenin yedi yılı aşkın bir süre olduğu dikkate alındığında Mahkemece makul bir süre içinde depo kararı verilmiş olmasına rağmen depo edilen paranın vadeli hesapta tutulması kararı verilmemesi nedeniyle uzun süren yargılama sonucunda başvurucunun alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğramasına yol açıldığı anlaşılmaktadır.

24. Mahkemece depo edilen bedel, başvurucuya kararın kesinleştiği 9/7/2020 tarihinde nemalandırılmadan ödenmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre davanın açıldığı 2013 yılı Mayıs ayında başvurucuya ödenen 330.507 TL'nin 2020 yılı Haziran ayı itibarıyla enflasyon karşısında değer kaybının giderilmiş karşılığı 699.610 TL’dir. Yukarıdaki verilere göre başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen 330.507 TL tutarındaki alacağının değer kaybını telafi edecek fark 369.103 TL'dir. Başvurucunun depo

edilen bedelin nemalandırılmaması nedeniyle değer kaybına uğradığı anlaşılmaktadır.

25. Dolayısıyla Mahkemenin, ön alım bedeline ilişkin uygulayacağı basit bir tedbirle yargılamanın uzun sürmesinin başvurucu üzerinde oluşturduğu olumsuz etkileri asgari seviyeye indirme imkânı varken, bu imkânı kullanmaması mülkiyet hakkının devlete yüklediği pozitif yükümlülüğün ihlaline neden olmuştur.

26. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucular, ihlalin tespit edilmesi ve 170.000 TL maddi ve 50.000 TL manevi zararının ayrı ayrı ödenmesine hükmedilmesini talep etmişlerdir.

28. Başvurucu Mehmet Pervane yönünden ihtiyati tedbirin uzun sürmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Anayasa Mahkemesi, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyi ölçüsüz kılan tedbirin uzun sürmesine ilişkin olarak tedbir sürecinde mülkiyet hakkının gerektirdiği ivediliğin ve özenin gösterilmesi bakımından yargısal makamların sorumluluğu olduğuna dikkati çekmektedir (benzer değerlendirme için bkz. Hamit Alihansoy ve diğerleri, B. No: 2017/35581, 29/9/2020, § 66). Buna göre başvuru konusu olayda ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Olayda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması bakımından etkin giderim yolu, tazminat olarak görülmektedir. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucu Mehmet Pervane'ye manevi zararları karşılığında net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

29. Başvurucu Mehmet Emin Dünen yönünden ön alım bedelinin vadeli bir mevduat hesabına yatırılması biçiminde bir tedbirin alınmaması sebebiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamakta olup başvurucunun uğradığı maddi kaybın tazmin edilmesi yeterli bir giderim oluşturacaktır. Bu kapsamda yapılması gereken iş, Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun olarak başvurucuya tazminat ödenmesinden ibarettir (30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasında düzenlenen bireysel başvuruya özgü yeniden yargılama kurumunun özelliklerine ilişkin kapsamlı açıklamalar için bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Mülkiyet hakkının ihlali nedeniyle başvurucu Mehmet Emin Dünen'in uğradığı zarar miktarı, mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen alacağının uğradığı değer kaybı bedelidir. Bu kapsamda başvurucuya talebiyle bağlı olarak 170.000 TL maddi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Başvurucu Mehmet PERVANE yönünden ihtiyati tedbirin uzun süre uygulanması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR

OLDUĞUNA,

2. Başvurucu Mehmet Emin DÜNEN yönünden depo edilen bedelin değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Başvurucu Mehmet PERVANE yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Başvurucu Mehmet Emin DÜNEN yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvuruculardan Mehmet PERVANE'ye net 34.000 TL manevi tazminat; Mehmet Emin DÜNEN'e ise net 170.000 TL maddi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin bilgi için Diyarbakır 5. Asliye Hukuk Mahkemesine (E.2013/589, K.2015/114) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FEVZİ KAYACAN (6)

B. No: 2020/33647 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/33647

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FEVZİ KAYACAN BAŞVURUSU (6)

(Başvuru Numarası: 2020/33647)

Karar Tarihi: 16/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 20/2/2026 - 33174

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşe Didem ÖZDEMİR AKCA

Başvurucu : Fevzi KAYACAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki olumsuz tutulma koşulları ile bazı infaz kurumu uygulamalarından ileri gelen manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının titiz bir inceleme yapılmadan reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiası ile bazı anayasal güvencelerin ihlal edildiğine yönelik iddialara ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) soruşturması kapsamında 23/7/2016 tarihinde tutuklanarak Konya E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) alınmış, buradan 24/7/2016 tarihinde nakil olan başvurucu 25/7/2016 tarihinde Sincan 2 No.lu F Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna yerleştirilmiş, 5/7/2021 tarihinde ise tahliye edilmiştir. Bu süreçte başvurucu 25/12/2016-20/3/2017 ile 23/9/2017-31/10/2017 tarihleri arasında koşullarından ve uygulamalarından şikâyetçi olduğu İnfaz Kurumunda misafir tutuklu olarak barındırılmıştır.

3. Başvurucu, duruşmalara katılmak üzere geçici olarak nakledildiği İnfaz Kurumunda tutulduğu süre boyunca hijyenik olmayan, kalabalık ve rutubetli ortamlarda barındırıldığını, bu nedenle ciddi sağlık sorunları yaşadığını, savunma hakkını etkili şekilde kullanamadığını ve onur kırıcı muamelelere maruz kaldığını belirterek idarenin hizmet kusuru nedeniyle

uğradığını ileri sürdüğü manevi zararın tazmini talebiyle 22/12/2017 tarihinde Adalet Bakanlığına (Bakanlık) başvurmuştur. Bakanlık, idareye atfedilebilecek herhangi bir hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk hâli bulunmadığını belirterek başvurucunun tazminat talebini 9/2/2018 tarihinde reddetmiştir.

4. Başvurucu, Bakanlığın ret kararına karşı uğradığı manevi zararın tazmini talebiyle Konya 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, başka bir ceza infaz kurumundayken duruşmalara katılmak üzere 25/12/2016 tarihinde İnfaz Kurumuna getirildiğini, burada disiplin cezası alan hükümlüler için tasarlanmış, havalandırması bulunmayan, ışıkların 24 saat açık bırakıldığı, oldukça dar ve basık tavanlı bir hücreye konulduğunu, bu hücrede tuvaletin aynı zamanda banyo olarak da kullanıldığını, sağlıksız koşullarda barındırıldığını ifade etmiştir. Bu koşullar altında sağlığının bozulduğunu, buna rağmen iki gün sonra duruşmada bizzat savunma yapmak zorunda bırakıldığını belirtmiştir. Anılan hücrede on iki gün tutulmasının ardından 5/1/2017 tarihinde kalabalık bir koğuşa sevk edildiğini, buradaki aşırı yoğunluk nedeniyle yerde yatmak durumunda kaldığını, hijyenin yetersiz olduğunu, 24 saat açık bulundurulması zorunlu olan ışık ve televizyon nedeniyle yeterince uyuyup dinlenemediğini, genel sağlık durumunun daha da kötüleştiğini ileri sürmüştür. Bu şartlarda yaklaşık üç ay kaldığını ifade eden başvurucu, İnfaz Kurumunda açık görüş günlerinde bileğine "önce vatan" ibaresinin mühürle vurulması ve kaldığı koğuşun tükenmez kalemle yazılması uygulamasına maruz kaldığını, bu durumun onur kırıcı ve aşağılayıcı olduğunu belirtmiştir.

5. Başvurucu; daha sonra 27/9/2017 tarihli karar duruşması için tekrar misafir olarak İnfaz Kurumuna sevk edilmek üzere sabah saatlerinde bulunduğu ceza infaz kurumundan çıkarıldığını, yolculuk boyunca kelepçeli tutulduğunu, ihtiyaçlarını karşılamasına izin verilmediğini, karakolda da kelepçeli hâlde uzun süre bekletildiğini belirtmiştir. Bu süreçte kol ve omzunda şişlik oluşmasına rağmen doktor kontrolüne götürülmediğini, İnfaz Kurumuna girişte sağlık muayenesinin yapılmadığını ifade etmiştir. Duruşma sonrası tekrar İnfaz Kurumunda kalabalık, hijyenik olmayan bir koğuşa yerleştirildiğini ileri sürmüştür. Başvurucu, rızası olmaksızın saçının tıraş edildiğini, sesli sayıma zorlandığını, bu uygulamaların aşağılayıcı nitelikte olduğunu, müdafiiyle yaptığı görüşmelerin tamamının ses ve görüntü kaydına alındığını, görüşmelere iki gardiyanın nezaret ettiğini belirtmiştir; bu uygulamaların insan onuruna aykırı muamele teşkil ettiğini ve katıldığı duruşmalarda etkili bir savunma yapmasını engellediğini öne sürmüştür.

6. Yargılama sürecinde İdare Mahkemesi başvurucunun İnfaz Kurumundan tutulma koşulları ve maruz kaldığını ileri sürdüğü muameleler bakımından idareye yaptığı başvurulara ilişkin bilgi ve belgelerin temin edilmesi amacıyla müzekkere yazmıştır. Bu kapsamda, anılan başvurular hakkında idarece herhangi bir inceleme veya soruşturma yapılıp yapılmadığı, söz konusu başvurulara yanıt verilip verilmediği hususlarının açıklanmasını mevcut ise ilgili tüm dilekçe, cevap yazısı ve diğer bilgi/belgelerin gönderilmesini istemiştir. Davalı idare, İdare Mahkemesine sunduğu müzekkere cevabında başvurucunun İnfaz Kurumuna gönderdiği dilekçeler ile bu dilekçelere verilen cevapları ibraz etmiştir.

7. İdare Mahkemesi 13/6/2019 tarihinde davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi, kararında başvurucunun İnfaz Kurumunda misafir tutuklu olarak kısa süreli getirilmesinin ve güvenlik gerekçesiyle hücreye yerleştirilmesinin hukuka uygun olduğunu, sağlık hizmetlerine erişimde herhangi bir engelle karşılaşmadığını ve kötü muamele iddiasını destekleyecek somut bir delil sunulmadığını belirtmiştir. Ceza infaz kurumlarındaki yoğunluğun darbe

girişimi sonrası koşullardan kaynaklandığını, bu durumun idareye kusur atfedilmesini gerektirmediğini, başvurucunun televizyondan rahatsızlık duyduğu yönündeki şikâyetini İnfaz Kurumu nezdinde ileri sürmediğini, bileğe mühür vurulması ve koğuş numarası yazılması gibi bir uygulamanın olmadığını, sayım ve güvenlik uygulamalarının mevzuata uygun olduğunu, avukat görüşmelerinin ve diğer hizmetlerin kanuni çerçevede yürütüldüğünü ifade etmiştir. Sonuç olarak başvurucunun maruz kaldığını ileri sürdüğü muamelelerin insanlık onurunu zedeleyici nitelikte olmadığı, somut bir hizmet kusuru bulunmadığı gerekçesiyle tazminat talebinin reddine ilişkin işlemin hukuka uygun olduğu sonucuna varmıştır.

8. Başvurucu, anılan karara yönelik istinaf başvurusu yapsa da Konya Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) başvurucunun tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal edecek asgari ağırlık düzeyine ulaşmadığı ve bu iddiaların delillerle desteklenmediği gerekçesiyle tutulma koşullarıyla ilgili iddialar yönünden istinaf başvurusunu 10/9/2020 tarihinde kesin olarak reddetmiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 30/9/2020 tarihinde öğrendikten sonra 12/10/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

12. Başvurucu; İnfaz Kurumundaki tutulma koşullarının insan onuruna aykırı ve sağlıksız olduğunu, kalabalık koğuşlarda dönüşümlü yatmak zorunda bırakıldığını, hijyen eksikliği, havalandırma kısıtlılığı ve sağlık hizmetlerine erişim engelleri yaşadığını belirterek idari dava sürecinde İdare Mahkemesinin delil toplamayı reddettiğini, keşif ve bilirkişi incelemesi yapmadığını, idarenin savunmasıyla yetindiğini iddia etmiştir. Son olarak İnfaz Kurumunda bileğine mühür vurulmasından ve kalemle koğuş yazılmasından da yakınan başvurucu, anılan nedenlerle adil yargılanma hakkı ve kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Bakanlık görüşünde, ihlal iddialarının incelenmesi sırasında ilgili mevzuat hükümleri ve içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünde ayrıca;

i. Başvurucunun Sincan 2 No.lu F Tipi Yüksek Güvenlikli Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırılmakta iken farklı tarihlerde duruşması nedeniyle İnfaz Kurumuna süreli nakillerinin yapıldığı,

ii. Başvurucunun İnfaz Kurumunda 25/12/2016-4/1/2017 tarihleri arasında geçici olarak D Blok 1. koridor müşahade-1/7 No.lu odada tek kişi olarak, 4/1/2017-20/3/2017 tarihleri arasında B Blok 1. koridor B-4 No.lu odada 57 kişi ile birlikte, 23/9/2017-31/10/2017 tarihleri arasında B Blok 1. koridor B-2 No.lu odada 13 kişi ile birlikte barındırıldığı,

iii. B-2 No.lu odanın toplam alanının 111,8 m² ve bir kişi için alanın 7,98 m² olduğu, B-4 No.lu odanın toplam alanının 149 m² ve bir kişi için alanın 2,57 m² olduğu, müşahade-1/7

No.lu odanın toplam alanının 7,13 m² ve bir kişi için alanın 7,13 m² olduğu,

iv. B-2 No.lu odanın havalandırma bahçesinin 35 m², B-4 No.lu odanın havalandırma bahçesinin 70 m² olduğu bildirilmiştir.

v. B-2 ve müşahade-1/7 No.lu odalarda başvurucunun kendisine ait ranza bulunduğu ve bundan yirmi dört saat esasına göre faydalandığı ancak B-4 No.lu koğuşta odadaki kalabalık nedeniyle kendisine bir ortopedik yatak, yastık, battaniye ve nevresim takımı verildiği,

vi. Oda/koğuşlarda bulunan camların ebat ve sayılarının değişkenlik gösterdiği, ayrıca tamamının hükümlü/tutuklular tarafından açılabilir özellikte olduğu,

vii. Uyumak dışında televizyon seyredebilmek veya vakit geçirmek amacıyla kullanabilen ortak alan ve havalandırma bahçesinin mevcut olduğu,

viii. Oda/koğuşlarda bulunan tuvalet ve banyolara ait sayısal verilerin değişkenlik gösterdiği belirlenmelidir.

14. Başvurucunun şikâyet ettiği tutulma koşulları ile infaz kurumu uygulamaları, bireysel başvurunun yapılmasından önce son bulmuş ve mevcut başvuru, olumsuz tutulma koşulları ile bazı infaz kurumu uygulamalarından ileri gelen manevi zararın tazmini istemiyle açılan tam yargı davasının reddi üzerine yapılmıştır. Bu durumda öncelikle başvurucunun şikâyetlerinin nasıl ele alınacağının belirlenmesi gerekir.

15. Ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağını ihlal ettiğini iddia eden kişilere sağlanması gereken başvuru yolu ancak ihlali önleyip koşulları düzeltme ve aynı zamanda tamamlayıcı bir unsur olarak ihlalden zarar görenlere makul bir tazmin imkânı sunma niteliğini haizse etkilidir. Sadece tazmin yollarının varlığı, bu tür muamelelere maruz kalan kişilere yapılanların kısmen veya zımnen meşrulaştırıldığı şeklinde değerlendirilebilir ve devletin tutulma koşullarını Anayasa'nın güvence altına aldığı standartlara yükseltme yükümlülüğünü kabul edilemez bir şekilde azaltır. Dolayısıyla tutulma hâli devam eden kişiler için ihlali süratle sona erdirebilecek başvuru yolunun varlığı olmazsa olmaz bir şarttır (geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarıyla ilgili şikâyetler yönünden yapılan benzer değerlendirme için bazı değişikliklerle birlikte bkz. K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, §§ 71-73). Bununla birlikte kişinin ihlal iddialarına konu yerden ayrılmış olması durumunda tutma hâli de sona ereceğinden tutulmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiğinden söz edilemez. Ayrıca ceza infaz kurumlarından ayrılarak hürriyetine kavuşan kişinin tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini istemesinde hukuki yararı bulunmamaktadır. Bu itibarla ceza infaz kurumlarından tahliye edilen kişiler yönünden artık mevcut ihlali önleyici ve tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini temin edici hukuk yollarına başvurulması anlamını yitirmekte, uğranılan zararları tazmin edici mekanizmaların varlığı yeterli hâle gelmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuru tarihinden önce tahliye edilenlerin ceza infaz kurumlarından ayrıldıkları tarihe kadar maruz kaldıkları tutulma koşullarına ilişkin şikâyetleri bakımından etkili hukuk mekanizmasının tazminat yolu olduğu söylenebilir (geri gönderme merkezlerindeki tutulma koşullarıyla ilgili şikâyetler yönünden yapılan benzer değerlendirme için B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 49).

16. Tutulma koşullarından doğan zararın tazmini istemiyle açılan tazminat davasında davacılara yüklenen ispat yükü aşırı olmamalıdır. Kişilerden, şikâyet edilen koşullar hakkında ayrıntılı açıklama yapmaları ve elde edilmesinde güçlük çekmeyecekleri tanık

ifadeleri veya ceza infaz kurumu yetkililerine verdikleri dilekçeler, infaz hâkimliğine yaptıkları şikâyetler ve infaz hâkimliği kararına yaptıkları itirazlar hakkında verilen kararlar gibi kanıtları sunmaları istenebilir. Bu aşamadan sonra ispat yükü davalı kamu makamlarına geçer (Anayasa Mahkemesinin devam eden tutulma koşullarıyla ilgili şikâyetleri değerlendirirken esas aldığı benzer ölçütler için bkz. Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 69). Ayrıca tazminat taleplerinin incelenmesine ilişkin usul kuralları, makul süre şartı da dâhil olmak üzere hakkaniyet ilkesine uygun olmalıdır ve yargılama giderleriyle ilgili kurallar, talebinin haklı olduğu durumlarda kişilere aşırı bir yük getirmemelidir. Son olarak davacıların belirli görevlilerin hukuka aykırı davranışlarda bulunduğunu kanıtlamaları beklenmemelidir zira olumsuz tutulma koşulları, genellikle bazı kamu görevlilerinin hatalarından ziyade idari hatalar, yetersiz kaynaklar gibi daha geniş ve kapsamlı etkenlerin sonucu olarak ortaya çıkmaktadır.

17. Olumsuz tutulma koşulları nedeniyle açılan bir tazminat davasının etkili olduğunun kabul edilebilmesi için yargılamayı yapan mahkemenin şikâyetleri Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında belirlediği tutulma koşullarıyla ilgili ilke ve ölçütler ışığında incelemesi gerekir. Ayrıca mahkeme, infaz kurumu ve/veya infaz koruma memurlarının kusurları olmasa bile olumsuz tutulma koşulları nedeniyle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının ihlal edilebileceğini ve bu koşulların başvurucunun maddi ve/veya manevi zarara uğramasına neden olabileceğini dikkate almalıdır.

18. Anayasa Mahkemesinin mahpusların tutulma koşullarının değerlendirilmesinde esas aldığı ilke ve ölçütler şöyledir :

i. Aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre çok kişilik koğuşlarda, odalarda bir kişi için yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Bir kişi için olan yüzey alanının hesaplanmasında banyo ve tuvalet alanı ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan hesaplamaya dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda bir kişi için yüzey alanı 3 m²den az ise ya da her tutulan için ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutulan kişilerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur kişilerin genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir tesiste tutulmasıdır.

ii. Tutulu kişilerin 3 m² ile 4 m² arasında kişisel alana sahip olduğu hâllerde alan faktörü, tutulma koşullarının yeterliliğinin değerlendirilmesinde önemli bir faktördür ve bu durumun uygunsuz tutulma koşullarının diğer yönleriyle birleşmesi hâlinde kötü muamele yasağı ihlal edilmiş olur. Tutulu kişilerin daha fazla kişisel alana sahip olmaları nedeniyle kişisel alan sorununa ilişkin herhangi bir sorunun ortaya çıkmadığı durumlarda ise tutulma koşullarının yeterliliği konusunda tutulma koşullarının diğer yönleri değerlendirilmelidir. Tutulma koşullarının diğer yönleri arasında temel sıhhi ve hijyen gereklerine uygunluk, tuvalet ve banyonun mahrem kullanılması, açık hava egzersizine, doğal ışık veya havaya erişim, havalandırma ve ısıtma sistemlerinin yeterliliği yer alır. Belirtilen koşullar altında

tutulmanın süresi de dikkate alınmalıdır (Levent Cantekin, § 35).

iii. Alan standardına uysa bile dar ama uzun veya alçak tavanlı koğuşların istenen standardı sağlayamayacağı, duvarlar arasında minimum 200 cm, taban ve tavan arasında 250 cm olması şartının aranacağı belirtilmelidir. Ayrıca birden fazla tutulan kişinin barındırıldığı her koğuşta en az bir banyo ve tuvalet bulunmalı, bu alanlar koğuştan tamamen bölünmüş (tavana kadar) bir alanda yer almalıdır (Cengiz Yetgin [GK], B. No: 2019/39068, 14/6/2023, § 59).

iv. Tutulu her kişiye düzenli biçimde muhafaza edeceği ayrı bir yatak ile yatağını temiz tutması için gerekli sıklıkta değiştirebileceği yatak takımı verilmelidir. Bu bakımdan tutulu bir kişinin bir yatağı aynı anda başkasıyla kullanmak, nöbetleşe olarak paylaşmak veya yataksız zeminde uyumak zorunda bırakılmasının kabul edilemez olduğu değerlendirilmektedir (Cengiz Yetgin, § 62).

v. Tutulma süresinin kısalığı, tutulu kişinin yetersiz tutulma koşulları nedeniyle maruz kaldığı ızdırabın veya aşağılanmanın ciddiyetinin değerlendirilmesinde ilgili bir faktör olsa da bu süre -tek başına- şikâyet edilen muameleyi, diğer unsurların söz konusu hükmün kapsamına sokmak için yeterli olması hâlinde otomatik olarak kötü muamele yasağı kapsamından çıkarmaz. Ağır derecedeki olumsuz tutulma koşulları kısa süreli olsa bile ihlal sonucunu değiştirmeyecektir (Cengiz Yetgin, § 65).

vi. Tutulu kişilerin makul ölçüde geniş ve mümkün olduğunda kötü hava koşullarından korunma sağlanan açık hava tesisinde en az bir saat egzersiz yapmasına izin verilmelidir. Bunun dışında sözü edilen kişilerin daha geniş bir koğuş dışı aktivite programının parçası olması tercih edilmektedir. İlgili uluslararası standartlara göre bu kişiler, günün makul bir bölümünü koğuşlarının dışında çeşitli amaçlara yönelik faaliyetlerle (çalışma, eğlence, eğitim) meşgul olarak geçirebilmelidir (Cengiz Yetgin, § 66).

vii. Çeşitli amaçlarla pencerelere metal panjurlar veya eğimli plakalar yerleştirilmesi tutulu kişilerin doğal ışığa erişimini engelleyeceği gibi bir durumun koğuşa temiz hava girmesini önleyerek hastalıkların ortaya çıkmasına veya yayılmasına elverişli koşulların oluşmasına neden olacağı muhtemeldir. Bununla birlikte tutulu bir kişinin tutulduğu sürede ciddi solunum yolu hastalığı teşhisi konulduğu ve hastalığa kaldığı tesiste tutulması aşamasında yakalandığı tespit edilse de (tedavi gördüğü veya tamamen iyileştiği gözönüne alınarak) havalandırma, ısıtma, aydınlatma veya sağlık koşullarının kendi başına kötü muamele kavramını haklı çıkarmayacağı da belirtilmelidir. Panjurların olumsuz etkisi, havalandırma sisteminin ve suni aydınlatmanın sağlanması durumunda tek başına kötü muamele yasağının ihlali için aranan asgari ağırlık eşiğine ulaşmayacaktır. Yine de bu hususlar aşırı kalabalığın ve alan yetersizliğinin odak faktörüne ek olarak başvuruculara tutulma koşullarının kötü muamele yasağı bakımından tolere edilen eşiğin ötesine geçtiğini göstermek için önemlidir (Cengiz Yetgin, § 67).

viii. Koğuş içindeki banyo ve tuvalet alanlarının hem hijyen açısından hem de mahremiyet açısından yaşam alanından tamamen ayrılması gereklidir. Haftada bir defadan fazla duş imkânı sunulmaması vücut hijyeninin sağlanması için yeterli olmayacaktır. Gerekli sağlık önlemleri kemirgen, pire, bit, tahtakurusu ve diğer haşarat istilasına karşı önlemleri içermelidir (Cengiz Yetgin, § 68).

19. Somut olayda İdare Mahkemesi tutulma koşullarıyla ilgili tazminat davasını, İnfaz Kurumundaki koşulların düzeltilmesini sağlamak için infaz kurumuna ve/veya infaz

hâkimliğine başvurulmadığı gerekçesiyle reddetmeyip esastan incelemiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin görevi İdare Mahkemesinin tazminat davasını Anayasa Mahkemesinin benimsediği ilke ve ölçütler temelinde ele alıp almadığını, bu bağlamda kötü muamele yasağının usul boyutunun gerektirdiği titizlikte bir inceleme yapılıp yapılmadığını değerlendirmektir. Bu sebeple başvurucunun şikâyetleri kötü muamele yasağının usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

20. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

21. Başvurucu; açtığı tazminat davasında İnfaz Kurumundaki kişisel alanın azlığı, hijyen kurallarına riayet edilmemesi, havalandırma kısıtlılığı vb. tutulma koşulları ile kurum uygulamalarından şikâyet etmiş olup İdare Mahkemesi, bu şikâyetler hakkında araştırma ve değerlendirme yapmamıştır. İdare Mahkemesi yaptığı incelemede Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili ilke ve ölçütlerini dikkate almamıştır. Bu nedenle yargı sürecinin kötü muamele yasağının usul boyutunun gerektirdiği titizlikte yürütülmediği sonucuna ulaşılmıştır.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

23. Başvurucunun avukat görüşmelerinin kayda alınmasına ilişkin iddiasının Süleyman Araç ([2. B.], B. No: 2015/7985, 20/9/2018) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi, savunma dilekçelerinin denetime tabi tutulduğuna ilişkin iddiasının Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt ([2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi, ceza soruşturması başlatılması için şikâyette bulunmaması nedeniyle kelepçeli olarak teşhir edildiği iddiasının İsmail Buğra İşlek ([1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 220.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate

veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının usul boyutunun İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağının usul boyutunun ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. İdare Mahkemesine (E.2018/636, K.2019/614) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ÖNDER SOYLO

B. No: 2021/4654 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/4654

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ÖNDER SOYLO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/4654)

Karar Tarihi: 16/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 11/2/2026 - 33165

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayşenur TUNCER

Başvurucu : Önder SOYLO

Vekili : Av. Mustafa BOZKURT

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idarenin kusuruna dayalı olarak sözleşmenin yenilenmemesinden kaynaklanan zararların tazmin edilmesine ilişkin tazminat davasının reddi nedeniyle özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Hava Kuvvetleri Komutanlığında sözleşmeli astsubay olarak görev yapmakta iken işlediği ileri sürülen disiplinsizlik fiili nedeniyle sözleşmesi 5/6/2012 tarihinde yenilenmeyerek başvurucunun Türk Silahlı Kuvvetlerinden (TSK) ilişiği kesilmiştir.

3. Başvurucu, sözleşmesinin yenilenmemesine ilişkin işlemin iptalini Askerî Yüksek İdare Mahkemesinde açtığı davada talep etmiştir. Askerî Yüksek İdare Mahkemesi, davanın reddine karar vermiştir. Bu kararda; başvurucunun disiplin durumu çerçevesinde sözleşmesinin yenilenmediğini, gönderilen bir ihbar mektubunda başvurucunun özel hayatına ilişkin bilgilerin yer aldığını, idarenin bu bilgilerin doğru olup olmadığını ilgili makamlardan sorması gerekirken sormadığını belirtmiştir. Ancak kararda sözleşmeyi

yenileyip yenilememe konusunda takdir yetkisi bulunan idarenin bu yetkisini kullanarak sözleşmeyi yenilemediği, diğer yandan başvurucuya 2005 yılında uyarı, 2008 yılında 3 gün göz hapsi ve 2009 yılında 10 gün göz hapsi cezası verildiğinin gözetildiği ve idarenin takdir yetkisini hukuka uygun kullandığı, sonuçta tesis edilen işlemde hukuka aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesine yer vermiştir.

4. Anılan karara karşı başvurucu, yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur. Yargılamanın yenilenmesi talebini değerlendiren Van 1. İdare Mahkemesi başvurucunun yargılamanın yenilenmesi talebinin kabulüne karar vermiştir. Ayrıca dava konusu işlemin iptali ile başvurucunun dava konusu işlem nedeniyle yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının yasal faiziyle birlikte başvurucuya ödenmesine hükmetmiştir.

5. Belirtilen kararda başvurucu hakkındaki isimsiz ve imzasız bir ihbarın sözleşmenin yenilenmemesine gerekçe olarak gösterildiği, anılan ihbarda başvurucunun çeşitli örgüt üyeleriyle irtibatının ve evli kadınlarla ilişkisinin bulunduğunun belirtildiği ifade edilmiştir. Ayrıca kararın gerekçesinde; Genelkurmay Başkanlığı Hava Kuvvetleri Komutanlığının 16/2/2018 tarihli yazısında başvurucunun sicillerinin yüksek olmasına ve amirlerinin sözleşmenin yenilenmesi için olumlu görüş bildirmesine rağmen tasfiye amacıyla gerçek dışı düzenlenen belgeler ve başka saiklerle sözleşmesinin yenilenmediğinin açıkça belirtildiği yer almaktadır. Bunun yanında kararda başvurucu hakkında tesis edilen disiplin işleminin akabinde 31/5/2011 ve 17/11/2011 tarihlerinde başarı ve takdir belgesi ile ödüllendirildiği ifade edilerek yenilememe nedeni olarak gösterilen başvurucunun disiplin cezalarının işlemin gerçek nedeni olan Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyelerinin tasfiye amacını gizlemeye yönelik olduğu kanaatine varıldığı belirtilmiştir.

6. Tüm bunlarla birlikte dava konusu sözleşme yenilenmemesi işlemine FETÖ/PDY üyeleri tarafından hileli ve gerçekte var olmayan bilgi ve belgelerle sebebiyet verildiği ifade edilerek lehine karar verilen idarenin karara etki eden hilesi bulunduğu vurgulanmıştır.

7. Başvurucu, sözleşmesinin yenilenmemesi işleminin iptali ve yoksun kaldığı parasal ve özlük haklarının ödenmesine karar verilmesinden sonra bu durumdan doğan manevi zararlarının giderilmesi için Van 3. İdare Mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Yapılan yargılama sonucunda başvurucu hakkında tesis edilen sözleşme yenilememe işleminin hukuka aykırı olduğu tespit edilerek anılan olaydan duyulan elem ve ızdırap sebebiyle takdiren başvurucuya 16.000 TL manevi tazminatın yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmiştir. Azlık oyunda hükmedilen manevi tazminata faiz yürütülmemesi gerektiği kanaati belirtilmiştir.

8. Bu karara yönelik olarak Millî Savunma Bakanlığı, istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde, her hukuki yanlışlığın hizmet kusuru olarak nitelendirilemeyeceğini ve idarenin takdir yetkisine dayalı işlemlerinden dolayı her zaman tazminatla yükümlü tutulmasının mümkün olmadığını belirtmiştir. Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 30/9/2020 tarihinde istinaf başvurusunun kabulüne, kararın kaldırılması suretiyle davanın reddine karar vermiştir.

9. Başvuru konusu kararın gerekçesinde; idari işlemlerin hukuka aykırı bulunarak iptal edilmesinin idareyi doğrudan tazmin sorumluluğu altına sokmayacağı, başvurucunun sözleşmesinin yenilenmemesi işleminde idarenin takdir yetkisi bulunduğu, bu yetkinin hukuka uygunluğunun denetimi kapsamında verilen başvurucunun sözleşmesinin yenilenmemesi işleminin iptaline ilişkin kararın idarenin olayda ağır hizmet kusuru bulunduğunu göstermediği ifade edilmiştir. Ayrıca idare ile imzalanan sözleşmeye istinaden

çalışan başvurucunun sözleşmesinin yenilenmemesinin her zaman mümkün olduğu, bu hususu bilerek görevi kabul ettiği, dava konusu edilen sözleşmenin yenilenmemesi işleminde hukuka uyarlık bulunmadığı mahkeme kararı ile kabul edilmişse de bu durumun doğrudan davacıya manevi tazminat ödenmesini gerektirmediği sonucuna ulaşıldığı vurgulanmıştır.

10. Nihai hükmü 10/11/2020 tarihinde öğrenen başvurucu 8/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; sözleşmesinin yenilenmemesi işleminin dayanağı bulunmadığının Mahkemece tespit edildiğini, anılan işlem nedeniyle özel hayatının ve aile hayatının olumsuz etkilendiğini, maddi ve manevi sıkıntı yaşadığını, işlemin iptaline kadar geçen süreçte büyük bir psikolojik çöküntü yaşadığını, yaşanan olaylarda idarenin ağır kusuru bulunduğunu belirtmiştir. Ayrıca uygulamada FETÖ/PDY mensubu kişiler tarafından mağdur edilenler lehine manevi tazminata hükmedildiğini, buna ilişkin yargı kararlarının mevcut olduğunu ve manevi tazminat talebine ilişkin davada sonuca etkili hususların tartışılmadığını vurgulayarak adil yargılanma hakkı bağlamında gerekçeli karar hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun adil yargılanma ile özel hayata saygı haklarının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

14. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

15. Başvurucunun şikâyetinin haksız şekilde sözleşmesinin yenilenmemesi nedeniyle özel ve aile hayatının olumsuz etkilendiğine, haksız müdahale nedeniyle uğradığını iddia ettiği zararlarının giderilmemesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla somut olayda şikâyetin özü, sözleşmesinin yenilenmemesi nedeniyle kısa sayılamayacak bir süre boyunca görevinden uzak kalmasının başvurucunun mesleki itibarını zedelemesine, ayrıca başvurucunun özel ve aile hayatına yapılan müdahaleden kaynaklanan zararın idari ve yargısal süreçlerin sonucunda giderilmemesine yönelik olduğu görülmektedir. Böylece başvurucunun anılan iddiaları -bir bütün olarak- özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlanması olarak tanımlanabilir (Y.T. [GK], B. No: 2016/22418, 30/5/2019, § 47).

18. Kişilerin etkili başvuru hakkı açısından sahip oldukları güvencenin kapsamı, ihlal iddiasına konu edilen hakkın niteliğine göre değişmektedir. Fakat genel olarak ifade edilmelidir ki Anayasa'nın 40. maddesi uyarınca sağlanması gereken başvuru yolunun hem teoride hem de uygulamada ileri sürülen ihlali önleme, ihlal devam etmekte ise sonlandırma veya gerçekleşip sona ermiş ihlallere yönelik olarak da makul bir tazmin imkânı sunma açısından etkili olması gerekmektedir (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 71). Bu nitelikte bir başvuru yolu yoksa etkili başvuru hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılacaktır (Mahfuz Güleryüz [1. B.], B. No: 2020/25276, 9/1/2024, § 48).

19. Bunun yanında adli ve idari yargıda açılacak tazminat davaları makul derecede dikkatli ve özenli şekilde incelenmelidir. Yargı mercilerinin yeterli derinlik ve özenle bir inceleme yapıp yapmadıklarının ya da ne ölçüde yaptıklarının da Anayasa Mahkemesi tarafından değerlendirilmesi gerekir. Zira yargılama makamları tarafından bu konuda gösterilecek hassasiyet, yargı sisteminin daha sonra ortaya çıkabilecek benzer hak ihlallerinin önlenmesinde sahip olduğu önemli rolün zarar görmesine engel olacaktır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Fatma Kılıç ve İbrahim Haldız [1. B.], B. No: 2017/37387, 21/4/2021, §§ 31-37; Greta Madeleine Kocaoğlu [2. B.], B. No: 2020/814, 19/7/2023, § 13).

20. Somut olayda, başvurucunun sözleşmesinin yenilenmemesinin hukuka aykırı bir işlem olduğu yargı mercilerince tespit edilmiştir. Sözleşmenin yenilenmemesiyle başlayan ve işlemi iptal eden kararın kesinleşmesine kadar geçen süreçte meydana gelen manevi zararın tazmin edilmesi talebiyle başvurucunun açtığı dava reddedilmiştir. Bu durumda Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme, işlemin hukuka aykırı olduğu konusunda yapılan tespit de dikkate alınarak başvurucuya yeterli bir giderim sağlama konusunda etkili bir başvuru yolunun sağlanıp sağlanmadığının belirlenmesi ile sınırlı olacaktır.

21. Başvurucunun özel ve aile hayatına müdahale teşkil eden işlemin hukuka aykırılığı yargı kararıyla tespit edildiğinden ihlalin giderimini sağlayacak şekilde etkili bir hukuk yolunun ve çözümün ilgili mercilerce sunulması gerekir. Başvurucunun yaşanan süreç içinde manevi olarak zarara uğradığına ilişkin açık bir iddiasının bulunduğu ve sözleşmesinin yenilenmemesine ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğunun mahkeme kararıyla tespit edildiği görülmektedir. Bu durumda başvurucunun mesleki itibarının zarar görmesine ve manevi elem yaşamasına neden olduğu ileri sürülen sürecin başvurucuya atfedilebilecek bir durumdan kaynaklanıp kaynaklanmadığının ve yaşadığı süreçten doğan zararlarının tazmininin gerekip gerekmediğinin ilgili yargı mercilerince somut koşullar dikkate alınarak etkili bir başvuru yolunun gerektirdiği şekilde irdelenmesi gerekir.

22. Başvuruya konu süreçte nihai olarak verilen ret kararında, idari işlemin iptal edilmesinin idareyi doğrudan tazmin sorumluluğu altına sokmayacağı, başvurucuya manevi tazminat ödenmesini gerektirmediği, anılan işlemin ağır hizmet kusuru içermediği ve idarenin sözleşmenin yenilenmesinde takdir yetkisinin bulunduğu belirtilerek genel gerekçelere yer verilmiştir. Dolayısıyla başvurucunun zararın mevcut olduğuna ve nedenlerine ilişkin açık iddiaları irdelenmemiş, süreçten kaynaklandığını ileri sürdüğü manevi zararlarının tazmininin gerekip gerekmediği hususunda somut koşullar dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmamıştır.

23. Bu durumda somut olaydaki yargısal yaklaşım, sona ermiş müdahaleye ilişkin makul bir tazmin imkânı sunma açısından başvurucuya etkili çözüm yolu sağlayamamıştır. Diğer bir anlatımla, yargılama makamlarınca yapılan yorum başvurucunun uğradığını ileri sürdüğü zararın tazmin edilmesini neredeyse kategorik olarak engelleyecek mahiyette olmuş, yeterli

giderimde bulunma ve uygun bir telafi şansı sunma konusunda başvurucuya elverişli bir başvuru yolu imkanı sağlamamıştır.

24. Sonuç olarak yargılama bir bütün hâlinde incelendiğinde yargılama makamlarınca ulaşılan sonucun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının gerçekleştirilmesi için tam yargı davası müessesesinin pratikte etkisiz hâle gelmesine ve başvurucunun doğan zararlarının giderilmemesine yol açtığı değerlendirilmiştir.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespitine, yeniden yargılama yapılmasına ve 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini etkili bir inceleme yapmak suretiyle gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 20. maddesinde düzenlenen özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesine (E.2019/1238, K.2020/634) iletilmek üzere Van 3. İdare Mahkemesine (E.2018/1590, K.2018/2726) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SEDAT KUYTU

B. No: 2021/7047 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/7047

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEDAT KUYTU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/7047)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : Sedat KUYTU

Vekili : Av. Cihan KOÇ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, görevden uzaklaştırma sürecinde maaştan yapılan kesintinin tazmini için açılan davada hükmedilen faiz başlangıç tarihinin maaş alacağını değer kaybına uğratması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, uzman jandarma olarak görev yapmaktayken hakkındaki ceza davası nedeniyle 15/6/2011 ile 2/5/2016 tarihleri arasında görevinden uzaklaştırılmıştır. Söz konusu dönemde 1/3 oranında kesinti yapılmak suretiyle başvurucuya maaşı ödenmiştir.

3. Ceza yargılaması sonucunda 5/2/2019 tarihinde başvurucu hakkındaki hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir.

4. Başvurucu, görevinden uzaklaştırıldığı dönemde eksik ödenen maaşının yasal faiziyle birlikte iadesini 13/5/2019 tarihinde talep etmiştir. Söz konusu talebin reddi üzerine başvurucu işlemin iptali ile maaşından yapılan kesintilerin kesinti tarihlerinden ödeme tarihine kadar her ay tahakkuk edecek maaş için ayrı ayrı işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

5. İzmir 3. İdare Mahkemesi 9/3/2020 tarihinde davayı reddetmiş; kararın gerekçesinde

ilgili mevzuatta, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilenlere özlük haklarının iadesinin öngörülmediğini açıklamıştır.

6. İzmir Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi 26/11/2020 tarihinde başvurucunun istinaf talebini kabul etmiş, işlemin iptali ile başvurucunun maaşından yapılan kesintilerin idareye başvuru tarihi olan 13/5/2019'dan itibaren işletilecek yasal faiziyle başvurucuya ödenmesine kesin olmak üzere hükmetmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 3/2/2021 tarihinde öğrendikten sonra 26/2/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, iadeye konu maaş alacağının değer kaybına uğramasına neden olacak şekilde hüküm kurulmasından yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın koşullarının değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

10. Başvuru, mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucuya iade edilen maaş kesintilerine konu para Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında mülk teşkil etmektedir. Alacağın değer kaybına ilişkin şikâyet, mülkiyetten barışçıl yararlanmaya ilişkin birinci kural çerçevesinde incelenecektir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Vildan Utku Atalay [1. B.], B. No: 2015/4812, 7/2/2019, § 34).

13. Anayasa Mahkemesi, kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiş; buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağında meydana gelen değer aşınmalarının başvurucu üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (kamulaştırma bedeli yönünden bkz. Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013; Ali Şimşek ve diğerleri [1. B.], B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017; ihale alacağı yönünden bkz. ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş. [2. B.], B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. Abdulhalim Bozboğa [1. B.], B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. Vildan Utku Atalay).

14. Somut olayda ilk derece mahkemesi davayı reddetmiş, İzmir Bölge İdare Mahkemesi İkinci İdari Dava Dairesi ise başvurucunun açıkta geçirdiği 15/6/2011 ile 2/5/2016 tarihleri arasındaki dönemde maaşından yapılan kesintilerin idareye başvuru tarihi olan 13/5/2019'dan itibaren işletilecek yasal faiziyle birlikte ödenmesine hükmetmiştir. Başvurucuya geriye dönük olarak maaşının eksik ödenen kısmının iade edilmesi gerektiği kamu makamlarınca kabul edilmiş bir olgudur. Bununla birlikte başvurucunun maaş alacağının doğduğu tarihlerden idareye başvuru tarihine kadar geçen süre dikkate

alındığında enflasyon karşısında alacaktaki değer kaybını giderebilecek bir faiz ödemesi yapılmaması başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklemektedir. Dolayısıyla söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvurucu aleyhine bozduğu sonucuna varılmalıdır.

15. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

16. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İzmir 3. İdare Mahkemesine (E.2019/1287, K.2020/345) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET VASIF YAVAŞ

B. No: 2021/15508 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15508

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET VASIF YAVAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15508)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Mehmet Vasıf YAVAŞ

Vekili : Av. Gurbet YAVUZ ŞAHİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütünün propagandasını yapma suçundan açılan kamu davasında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 1970 doğumlu olup Muş'un bir köyünde ikamet etmektedir. 2007 yılında PKK terör örgütüne katılan başvurucunun oğlu M.Ş.Y. 26/9/2011 tarihinde Batman'da emniyet güçleri ile girdiği çatışmada öldürülmüş ve ardından başvurucunun ikamet ettiği köyün mezarlığına defnedilmiştir.

3. 19/4/2020 tarihinde kolluk tarafından köy mezarlığında yapılan kontrollerde M.Ş.Y.ye ait mezar taşında isim ve soy isminin yanı sıra PKK terör örgütü tarafından verilen “Bager Andok” kod adı ile “şehadet” ibaresinin yazılı olduğu tespit edilmiş ve durum tutanak altına alınmıştır. Tutanakta ayrıca köy mezarlığının köy merkezine 500 metre uzaklıkta yol kenarında bulunduğu, etrafının istinat duvarıyla çevrili olduğu ve M.Ş.Y.ye ait mezar taşının mezarlığa gelen herkes tarafından görülebilecek bir konumda bulunduğu da belirtilmiştir.

4. Bahsi geçen olay nedeniyle başlatılan soruşturma sonucunda Muş Cumhuriyet

Başsavcılığının 8/6/2020 tarihli iddianamesiyle başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan cezalandırılması talep edilmiştir.

5. Yargılamayı yürüten Muş 2. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 14/10/2020 tarihinde başvurucunun terör örgütünün propagandasını yapma suçundan 10 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir. Mahkeme gerekçeli kararında mezar taşının başvurucu tarafından yaptırıldığının anlaşıldığını, mezar taşında yer alan kod adın varlığı ile şehadet ibarelerinin halka açık mezarlıkta herkesin görebileceği bir noktada bulunması karşısında bahsi geçen ibarelerin PKK/KCK silahlı terör örgütünün cebir, şiddet veya tehdit içeren yöntemlerini meşru gösterici veya övücü ya da bu yöntemlere başvurmayı teşvik edici özellik taşıdığını, Anayasa'da teminat altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında kalmayacağını belirtmiştir.

6. Başvurucunun bu karara itirazı, Muş 1. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. İtirazın reddine dair kararda esas olarak HAGB kararının usul ve kanuna uygun olduğu, kararda hukuka aykırılık bulunmadığı ve HAGB'nin şartlarının gerçekleştiği hususlarına dayanılmıştır.

7. Başvurucu, 17/2/2021 tarihinde nihai kararı öğrendikten sonra 15/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Komisyonca ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası dışındaki iddialar yönünden kısmi kabul edilemezlik kararı verilmiş, başvurunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasına ilişkin kısmının kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu; suçun unsurlarının oluşmadığını, bu nedenle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, öncelikle başvurucunun HAGB kararından elde ettiği menfaatlere karşılık olarak, bu kararla ifade özgürlüğüne yapıldığını iddia ettiği müdahale iddiasının incelenmesi hakkından feragat edip etmediğinin kabul edilebilirlik yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bunun yanında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi içtihatlarından örnekler verilerek ifade özgürlüğünün mutlak bir hak olmadığı, terörün başta ifade özgürlüğü olmak üzere demokratik toplumun tüm değerlerine düşman olduğu, bu nedenle terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da bunlara teşvik eden sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında görülemeyeceği, başvuru hakkında karar verilirken bu hususların gözetilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

11. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında genel hatlarıyla başvuru formunda belirttiği iddialarını tekrarlamıştır.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvurucuların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bir bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi,

uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

14. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında, sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

15. Ayrıca itiraz mercileri genel olarak dosya üzerinden yeknesak şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden inceleme yapmak suretiyle karar vermiş; bahse konu kararlar ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığına ve bu sebeple de itirazın reddedildiğine ilişkin bir cümleden ibaret gerekçelerden oluşmuştur. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

16. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

17. Akabinde Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 30/3/2005 tarihli ve 5560 sayılı Kabahatler Kanunu’nun 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceğini öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

18. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, HAGB kurumunun işleyişine dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri gözönünde bulundurarak kurumun temel hak ve özgürlüklere ilişkin anayasal güvencelere uygunluğunu değerlendirmiştir. Buna göre ilk olarak, HAGB kurumunun haklarında uygulanmasını yargılamanın henüz başında kabul eden sanıklar yönünden yargılamanın sonraki aşamalarında adil yargılanma hakkı güvencelerinin ilk derece mahkemesince sağlanıp sağlanmadığının denetiminin istinaf kanun yolunda denetiminin yapılamadığı ve bu durumun hak ihlallerine yol açtığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda kararda; istinaf kanun yoluna tabi olması öngörülen bir yargılamanın sanığın HAGB kararı verilmesini kabul etmesiyle itiraz yoluna tabi hâle geldiği, hakkında HAGB kararı verilmesini kabul etmekle sanığın istinaf kanun yoluna başvurma hakkından feragat ettiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte kararda, mahkûmiyet hükmünün kurulmasından önceki bir aşamada açıklanan belirli bir kanun yolundan feragat iradesinin adil yargılanma hakkı yönünden anayasal geçerlilik koşullarını sağlamadığı sonucuna varılmıştır.

19. İptal kararı sonrasında 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile HAGB kurumuna ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. Yapılan düzenlemeyle, sanığın kabul etmemesi hâlinde HAGB kararı verilemeyeceğine ilişkin hüküm yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece şartların oluştuğuna kanaat getirmesi hâlinde mahkemeler resen HAGB kararı verebilecektir. Ayrıca yeni düzenleme ile kural olarak HAGB kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurulabileceği, istinaf mahkemesi tarafından verilen kararlar hakkında 5271 sayılı Kanun'un temyize ilişkin 286. maddesi hükümlerinin uygulanacağı; HAGB kararının ilk derece mahkemesi sıfatıyla bölge adliye mahkemesi veya Yargıtay tarafından verilmesi hâlinde temyiz yoluna gidilebileceği kabul edilmiştir. İstinaf ve temyiz yolunda HAGB kararının usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılıklar yönünden inceleneceği öngörülmüştür.

20. Bununla birlikte söz konusu kanun değişikliğinden önceki yargılamaya ilişkin somut başvuruda Anayasa Mahkemesinin anılan kurumla ilgili iptal ve ihlal kararları birlikte değerlendirildiğinde; başvurucunun, hakkındaki yargılamada verilen HAGB kararı nedeniyle ifade özgürlüğünün usule ilişkin güvencelerinden faydalanamadığı anlaşılmıştır. Ayrıca başvuru konusu olay bakımından HAGB kararına karşı itiraz yoluna başvurma imkânının mevzuatta yer alması, mevcut uygulanış şekli itibarıyla yetersiz kalmış; itiraz yolu uygulamada başvurucunun iddiaları hakkında başarı şansı sunamamıştır. Başvuru konusu somut yargılamanın icra edildiği tarihlerde HAGB kararına karşı yapılan itiraz incelemesinde, HAGB kurumunun uygulanmasından ve bu kararla sonuçlanan yargılama sürecindeki eksikliklerden kaynaklanan ifade özgürlüğünün usuli güvencelerine ilişkin ihlaller giderilmemiştir. Bu nedenle somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

22. Başvurucu; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi, 10.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

23. İncelenen başvuruda HAGB kararlarıyla gerçekleştirilen müdahalenin başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ihlal ettiği sonucuna varılmıştır. İhlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında

hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Yargı mercilerince yapılacak yeniden yargılamada beraat veya düşme kararı verilip verilemeyeceği değerlendirilmelidir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 198).

24. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne veya reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

25. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi ve belge sunmamıştır. Buna ek olarak başvurucunun kanun yolu hakkı bulunduğu da nazara alındığında ihlal tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucunun tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Muş 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/248, K.2020/509) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET SAİT KALE VE NEZAHAT KALE

B. No: 2021/31005 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31005

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET SAİT KALE VE NEZAHAT KALE BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31005)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Mehmet Sait KALE 2. Nezahat KALE

Vekilleri : Av. Ercan YILMAZ Av. Yakup GÜVEN Av. Abdullah ZEYTUN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; toplumsal olay sırasında kamu makamlarınca gerekli tedbirlerin alınmaması sonucu ölüm olayı meydana gelmesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. S.K.nın Ölümü ve Yürütülen Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

2. Kobani olayları veya 6-7 Ekim olayları hakkında Anayasa Mahkemesinin Gülser Yıldırım (2) ([GK], B. No: 40170, 16/11/2017, §§ 21, 27) başvurusunda ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.

3. Buna göre (Gülser Yıldırım (2), §§ 21, 24) PKK'nın bir üst düzey yöneticisinin sosyal medya hesabından 5/10/2014 günü saat 00.07'de "Gençleri kadınları 7 den 70 e herkesi Kobane'ye sahip çıkmaya onurumuzu namusumuzu korumaya metropolleri işgal etmeye çağırıyoruz." şeklinde çağrıda bulunmasının ardından PKK güdümünde yayın yaptığı belirtilen bir internet haber sitesinde 6/10/2014 tarihinde "...Kobani tüm dünyanın gözleri önünde bir katliam tehlikesi altında iken bizim yerimizde oturmamız, uyumamız, günlük yaşantımızı sürdürmemiz mümkün değildir. Tüm halkımızı yediden yetmişe bulunduğu her

yerde yaşamı IŞİD ve işbirlikçisi AKP'ye dar etmeye ve serhildanı en üst düzeyde genişleterek bu katliamcı çetelere karşı durmaya çağırıyoruz." şeklinde bir başka çağrı yapılmış, yine 6/10/2014 tarihinde Halkların Demokratik Partisi (HDP) Merkez Yürütme Kurulu (MYK) da aynı olaylara ilişkin bir toplantı yapmıştır. Toplantı sırasında HDP'nin sosyal medya hesabından "HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! ŞUANDA TOPLANTI HALİNDE OLAN HDP MYK'DAN HALKLARIMIZA ACİL ÇAĞRI! Kobané'de durum son derece kritiktir. IŞİD (DAEŞ) saldırılarını ve AKP iktidarının Kobané'ye ambargo tutumunu protesto etmek üzere halklarımızı sokağa çıkmaya ve sokağa çıkmış olanlara destek vermeye çağırıyoruz", "Kobané'de yaşanan katliam girişimine karşı 7 den 70 e bütün halklarımızı sokağa, alan tutmaya ve harekete geçmeye çağırıyoruz." ve "Bundan böyle her yer Kobane'dir. Kobane'deki kuşatma ve vahşi saldırganlık son bulana kadar SÜRESİZ DİRENİŞE çağırıyoruz." şeklinde açıklama ve çağrılar yapılmıştır. Aynı internet haber sitesi 7/10/2014 tarihinde "...Kuzey halkımız IŞİD çetelerine, uzantılarına ve destekçilerine hiçbir yerde yaşam şansı tanımamalıdır. Tüm sokaklar Kobani sokaklarına dönüştürülmeli, tarihin bu eşsiz direnişine denk bir direniş gücü ve örgütlülüğü geliştirilmelidir. Bu saatten itibaren milyonlar sokaklara akmalı, sınır insan seline dönüşmelidir..." şeklinde yayın yapmıştır.

4. Bu çağrılar üzerine Suriye'deki çatışmalar dolayısıyla tepkilerini dile getirdiğini ileri süren gruplar 6/10/2014 tarihinden itibaren Türkiye'nin birçok yerinde günlerce devam eden ve 6-7 Ekim olayları olarak adlandırılan şiddet eylemleri gerçekleştirmiştir. Bu eylemler sırasında ülkenin pek çok yerindeki kamu binalarına, banka şubelerine, işyerlerine, araçlara, güvenlik güçlerine ve sivillere taş, sopa, molotofkokteyli ve silahlarla saldırıda bulunulmuştur. Bu sırada kamu makamlarınca güvenliğin sağlanması için birçok şehirde eğitime ara verilmiş ve sokağa çıkma yasağı ilan edilmiştir (Gülser Yıldırım (2), § 26). Diyarbakır Valiliği tarafından da şiddet eylemleri nedeniyle bozulan asayiş ve güven ortamının tekrar tesis edilmesi için önce 7/10/2014 günü saat 22.00'den 8/10/2014 günü sabah saat 07.00'ye kadar sokağa çıkma yasağı ilan edilmiş, daha sonra yapılan değerlendirmelerle sokağa çıkma yasağı 9/10/2014 saat 17.30'a kadar uzatılmıştır.

5. Kamu makamlarının ve soruşturma mercilerinin tespitlerine göre aralarında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Mersin, Şanlıurfa, Van, Erzurum, Diyarbakır ve Gaziantep gibi büyük kentlerin de olduğu 36 ilde gerçekleştirilen şiddet eylemleri sonucunda 2'si güvenlik görevlisi olmak üzere 45 kişi hayatını kaybederken 331'i güvenlik görevlisi 769 kişi yaralanmıştır. Ayrıca çatışmalar sırasında beş örgüt mensubu hayatını kaybetmiş, üç örgüt mensubu ise yaralanmıştır. Öte yandan ülke genelinde gerçekleştirilen 2.389 şiddet eylemine 121.899 kişinin katıldığı, olaylarda 737'si güvenlik güçlerine ait olmak üzere 1.881 aracın zarar gördüğü, 2.558 binaya (27'si kaymakamlık, 52'si emniyet, 283'ü okul, 73'ü siyasi parti, 12'si belediye binası) saldırıda bulunulduğu ve zarar verildiği tespit edilmiştir. Olaylara ilişkin olarak 4.291 şüpheli gözaltına alınmış, bunlardan 1.105'i hakkında tutuklama tedbiri uygulanmıştır (Gülser Yıldırım (2), § 27).

6. Diyarbakır'da gerçekleşen olaylara ilişkin olarak kolluk görevlilerince hazırlanan 12/10/2014 tarihli Olay Tutanağı'nda olayların gelişimi hakkında detaylı bilgilere yer verilmiştir. Tutanakta öncelikle olayların başlamasından önce 6/10/2014-8/10/2014 tarihleri arasındaki halkı sokağa çıkmaya ve eylemde bulunmaya çağıran internet sitesi haberleri gösterilmiştir. Tutanağa göre 6/10/2014 günü saat 17.14'ten itibaren şehrin birçok noktasında yolları trafiğe kapama, ateş yakma, taşlama, kamu kurum ve kuruluşları ile işyerlerine zarar verme, izinsiz toplanıp yürüyüş yapma gibi eylemler gerçekleştirilmiştir. Saat ve yer bilgisi verilerek açıklanan bu eylemlerin her birine kolluk ekibi sevk edilmiş,

olaylara ekiplerce gaz ve su kullanarak müdahale edilmiştir. 6/10/2014 günü saat 23.30'dan itibaren ise bu eylemlerin yanı sıra silah sesleri de duyulmaya başlamış, saat 23.45'ten itibaren kolluk ekiplerine karşı silah, molotofkokteyli, havai fişek kullanılmaya başlanmıştır. Eylemci gruplar 7/10/2014 gününün ilk dakikalarından itibaren bahsedilen eylemlerine devam etmiştir. Aynı gün saat 18.15'ten itibaren şiddet eylemleri büyük oranda artmış; şehrin birçok yerindeki kamu kurum ve kuruluşları, işyerleri ve kolluk görevlilerine karşı yoğun silahlı saldırılar devam etmiştir. Bu eylemlerin yanı sıra bölgedeki karşıt fikirli gruplar arasında da çatışmalar olmuş, şehrin farklı yerlerinden ölüm ve yaralanma ihbarları gelmeye başlamıştır. Artan şiddet eylemleri nedeniyle Diyarbakır Valiliğince ilan edilen sokağa çıkma yasağı halka anons edilmişse de bahsedilen eylemler sona ermemiştir. 8/10/2014 tarihinde geç saatlere kadar devam eden olaylara gaz ve su kullanarak müdahale edilmiştir. Bu olaylar sırasında güvenlik güçlerine ateş edildiği bazı durumlarda Özel Harekât timleri ve diğer ekiplerce silahla karşılık verilmiştir. 9/10/2014 ve 10/10/2014 tarihlerinde silahlı şiddet eylemleri azalmışsa da diğer şiddet eylemleri yoğun şekilde devam etmiştir. Lastik yakarak yol kapatma, kamuya ve vatandaşlara ait araçlara zarar verme, işyerleri ile banka şubesi ve ATM'leri yağmalama şeklinde gerçekleşen olaylara güvenlik güçlerince gaz ve su kullanılarak müdahale edilmiştir.

7. 12/10/2014 tarihli Olay Tutanağı'nda ayrıca Diyarbakır'daki olaylar sonucunda meydana gelen zarara ve alınan önlemlere ilişkin tespitlerde bulunulmuştur. Buna göre 144 özel bina ve işyeri, 16 kamu binası, 6 av bayisi, 17 özel banka/kamu bankası, 4 okul, 88 özel araç, 40 kamu aracı, 1 siyasi parti binası, 36 MOBESE kamerası zarar görmüş; 14 güvenlik görevlisi yaralanmıştır. İlde görevli tüm güvenlik güçlerinin kamu düzeninin devamının sağlanması için görevlendirilmesinin yanında çeşitli illerden 10 TOMA (toplumsal olaylara müdahale aracı) takviyesi yapılıp 871 güvenlik personeli görevlendirilmesi sağlanmıştır. Eylemlere müdahalede binlerce gaz fişeği, ses ve ışık fişeği, gaz el bombası ve başkaca mühimmatlar kullanılmıştır. Olaylara karışan 118 kişi yakalanmış, haklarında adli işlem başlatılmıştır.

8. Başvuruculların oğlu S.K. da 7/10/2014 tarihinde Diyarbakır'da yaşanan şiddet eylemleri sırasında ateşli silahla vurularak hayatını kaybetmiştir. 12/10/2014 tarihli olay tutanağında S.K.nın 7/10/2014 günü meydana gelen olaylarda hayatını kaybettiği ve otopsi işlemleri yapılmak üzere 8/10/2014 tarihinde Dağkapı Devlet Hastanesine götürüldüğü belirtilmiştir.

9. Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) olaya ilişkin olarak resen soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında beyanı alınan başvurucu Mehmet Sait Kale, 7/10/2014 günü saat 19.30 sıralarında oğlu S.K.nın gezmek için dışarıya çıkacağını söyleyip evden ayrıldığını, yaklaşık bir saat sonra televizyondaki haberlerde oğlunun adının ölenler arasında geçtiğini gördüğünü, kaldırıldığı Dağkapı Devlet Hastanesine gittiğinde oğlunun öldüğünü öğrendiğini ifade etmiştir.

10. Başsavcılık 8/10/2014 tarihinde bilirkişi eşliğinde otopsi işlemi yapmıştır. Hazırlanan Ölü Muayene ve Otopsi Tutanağı'nda; S.K.nın cesedinden üç tane iri saçma tanesi ve on adet küçük saçma tanesi elde edildiği, S.K.ya ait pantolonun sol ön cebinde RC2 ibareli dolu dört av tüfeği fişeği; sağ ön cebinde RC2 ibareli iki, YF ibareli dolu altı av tüfeği fişeği olduğu, ölümünün av tüfeği saçma tanesi yaralanmasına bağlı etraf kemik kırıklarıyla birlikte iç organ yaralanması ve iç kanama sonucu meydana geldiği tespitlerine yer verilmiştir.

11. Kolluk görevlileri tarafından 20/10/2014 tarihinde düzenlenen Araştırma Tutanağı'nda; S.K.nın cesedinin 5 Nisan Mahallesi Lezgin Avcı Caddesi üzerinde yerde yatar vaziyette bulunduğu, olayı gören tanığın olmadığı, bölgede yaşayan sakinlerin çıkan bağrışma ve silah

sesleri nedeniyle dışarı çıkmaya korktuklarını belirttikleri, olay günü adresi gören herhangi bir MOBESE kamerası bulunmadığı, yapılan araştırmalar sonucu tespit edilen özel kameraların ise görüntü kaydetmediği tespit edilmiştir.

12. Diyarbakır Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünden soruşturma kapsamında alınan 20/10/2014 tarihli uzmanlık raporunda S.K.nın sol el avuç içi, sol el üstü, sağ el avuç içi ve sağ el üstünden alınan svaplarında atış artığına rastlandığı belirtilmiştir. Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünden alınan 28/1/2015 tarihli uzmanlık raporunda S.K.ya ait tişört ve pantolonun çeşitli yerlerinde farklı yoğunluklarda atış artığı tespit edilmiştir.

13. Soruşturma dosyası 26/12/2014 tarihli birleştirme kararı ile aynı olaylar sırasında vefat eden U.Ö. ve B.Ş.nin ölümü hakkında devam eden soruşturma dosyası ile birleştirilmiştir.

14. Soruşturma kapsamında olay yerinde işyeri sahibi olan M.B., A.S., A.İ., S.A. ve Ö.S.nin de müşteki veya bilgi sahibi sıfatıyla ifadeleri alınmış ancak bu şahıslar ölen şahısları tanımadıklarını beyan etmiştir. S.K.nın vefat ettiği yerde yaralı olarak bulunan M.Ş.A. isimli şahsın 24/12/2014 tarihinde müşteki sıfatıyla beyanı alınıp teşhis işlemi yaptırılmıştır. Teşhis işlemi sonucunda M.Ş.A., olaylarda kendisine şiddet uyguladığını iddia ettiği M.S.G. isimli şahsı teşhis etmiştir. Başsavcılık 16/1/2015 tarihinde Ertuğrul 2015 isimli gizli tanığın ifadesini alıp tanığa teşhis işlemi yaptırmıştır. Gizli tanık, eylemlere karışan A.A., M.Ş. ve M.S.G. isimli şahısları fotoğraftan teşhis etmiştir. Başsavcılığın talebi üzerine Diyarbakır 4. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 20/2/2015 tarihinde gizli tanığın teşhis ettiği şüpheli şahıslara ait telefonların HTS raporlarının temin edilmesi için iletişimin tespitine karar verilmiştir. Alınan kayıtlar üzerinde HTS inceleme ve tespit tutanağı hazırlanmıştır.

15. Devam eden soruşturmada uzunca bir süre yeni bir işlem tesis edilmemiştir. 2021 yılında soruşturma yeniden aktif hâle gelmiştir. Eldeki başvurunun incelenme tarihi itibarıyla soruşturma aşaması devam etmekte olup henüz sonuçlanmamıştır.

B. Tam Yargı Davası Süreci

16. Başvurucular 13/7/2015 tarihinde İçişleri Bakanlığına vekilleri aracılığıyla sundukları dilekçe ile Devletin vatandaşını koruma yükümlülüğünü yerine getirmemesi sonucu vefat eden oğulları S.K.nın ölümüne ilişkin etkili bir soruşturma yürütülmeyerek sorumluların tespit edilemediğini belirterek maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuşlardır.

17. Talebin 28/8/2015 tarihli işlemle reddi üzerine başvurucular tarafından 2/11/2015 tarihinde Diyarbakır 1. İdare Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde tam yargı davası açılmıştır. Başvurucular dava dilekçesinde idarenin asayişin tesisi ve kişi güvenliğinin sağlanması hususlarındaki görevini yerine getirmemesi sonucu ölüm olayının meydana geldiğini, devletin oğulları S.K.nın yaşamını koruyamadığını, olayda idarenin hizmet kusuru olduğunu, sorumluların tespit edilemeyip cezalandırılamaması nedeniyle büyük üzüntü yaşadıklarını, olay nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararlarının giderilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Davalı idare savunma dilekçesinde S.K.nın üçüncü kişinin kasıtlı eylemi sonucu ölmesi nedeniyle davacıların üçüncü kişiye karşı dava açması gerektiğini belirterek davanın reddedilmesi gerektiğini iddia etmiştir.

18. Mahkeme 8/10/2018 tarihli kararıyla davayı reddetmiştir. Kararın gerekçesinde öncelikle S.K.nın ölüm olayına ilişkin olarak yürütülen soruşturma dosyasında yer alan 12/10/2014 tarihli Olay Tutanağı ve 22/10/2014 tarihli Araştırma Tutanağı ile diğer bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde 15/9/2014 tarihinde terör örgütü IŞİD mensuplarının Kobani'ye saldırması üzerine PKK/KCK terör örgütünün Suriye'deki silahlı yapılanması YPG

ile aralarında çatışmaların başladığı, çatışmaların başlamasını müteakip gerek Diyarbakır'da gerekse Türkiye genelinde çatışmaları protesto etmek amacıyla çeşitli basın açıklamaları, toplantı ve gösteri yürüyüşleri, yasa dışı eylemler meydana geldiği, Kobani olaylarını protesto etmek için başta Diyarbakır'ın merkezi olmak üzere ilçelerinde yasa dışı eylemlerin ve gösterilerin yapılması, özellikle akşam saatlerinde yoğunlaşması üzerine bir dizi emniyet tedbiri alındığı, 6-10 Ekim 2014 tarihlerinde PKK/KCK terör örgütüne müzahir şahısların Diyarbakır'ın çeşitli semtlerinde yolu trafiğe kapatarak lastik yaktığı, güvenlik kuvvetlerine ve araçlarına silahla, molotofkokteyliyle, EYP'yle (el yapımı patlayıcı) ve taşla saldırı, kamu kurum ve kuruluşları ile vatandaşlara ait araçlara ve işyerlerine saldırı, vatandaşlara ait işyerleri ile PTT ve banka şubelerini yağmalama, iki karşıt grup arasında silahlı ve bıçaklı saldırı eylemlerinin gerçekleştirildiğinin belirtildiği ifade edilmiştir. Gerekçenin devamında olayların ve çatışmaların çok yoğun olduğu olay günü akşam saatlerinde S.K.nın babasına gezmeye çıktığını söyleyerek dışarıya çıkmasının hayatın olağan akışına uygun olmadığı, S.K.nın sağ ve sol ellerinin avuç içi ve üstlerinde atış artıklarına rastlandığı, S.K.ya ait pantolonun ceplerinde av tüfeği fişeklerinin bulunduğu, bu nedenle S.K.nın olaydan uzun sayılamayacak kadar bir süre önce silah atışı yaptığının kabulü gerektiği belirtilerek davalı idarenin hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluğa dayalı olarak zarar tazmini için gerekli şartların oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

19. Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi Üçüncü İdari Dava Dairesi tarafından yapılan istinaf incelemesi sonucu başvuruculaların istinaf başvurusu kesin olarak reddedilmiştir. 4/2/2021 tarihli ret kararında mahkeme kararının dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı belirtilmiştir.

20. Başvurucular, nihai kararı 5/3/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 5/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

21. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucular, oğulları S.K.nın Diyarbakır'da 6/10/2014 tarihinde başlayan şiddet olayları sırasında ateşli silahla vurularak hayatını kaybettiğini, bu süreçte idarenin vatandaşın can güvenliğini koruma görev ve sorumluluğu hizmetini gereği gibi ifa edemeyip yaşananları önleyemeyerek oğulları S.K.nın yaşam hakkını ihlal ettiğini, oğullarının ölümüne ilişkin başlatılan ceza soruşturmasının etkili işlemler yapılmayarak altı yılı aşkın süredir sonuçlandırılamadığını, olayın faillerinin bulunamamasının polisin fail olduğuna dair ciddi bir karine teşkil ettiğini, açtıkları tam yargı davasında idarenin hizmet kusuru bulunduğu gözardı edilerek tazminat ilkeleri tartışılmaksızın davalarının reddedildiğini, böylelikle yaşam, adil yargılanma ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olay süreci, yürütülen ceza soruşturması ve tam yargı davası detaylı olarak aktarıldıktan sonra yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

23. Başvurucular bireysel başvurunun incelenme tarihi itibarıyla derdest olan ceza soruşturmasına ilişkin yeterli bilgi ve belge sunmadığı gibi bu ceza soruşturması açısından

ayrı bir bireysel başvuru hazırlığı içinde olduklarını bildirmiştir. Bu nedenle başvuruculaların polisin olayın faili olabileceğine ve yakınlarının ölümü hakkında yürütülen ceza soruşturmasının etkisiz olduğuna yönelik şikâyetleri hakkında değerlendirme yapılmamış ve inceleme, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile bu yükümlülük bağlamında yaşam hakkının usul boyutuna hasredilmiştir (kolluk görevlilerinin güç kullanması sonucu meydana gelen ölüm olayları hakkında yürütülmesi gereken soruşturmanın türünün ceza soruşturması olduğuna ilişkin karar için birçok karar arasından bkz. Okan Göçer, B. No: 2017/29596, 13/1/2021, § 58).

24. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri [GK], B. No: 2019/25727, 28/7/2022, § 35).

25. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması (T.A., § 136; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 36) ve hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59).

26. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (T.A., § 136, 137; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 37).

27. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (T.A., § 134; Gökhan Yiğit Koç ve diğerleri, § 38).

28. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

29. Somut olayda başvurucular, idarenin asayişin tesisi ve kişi güvenliğinin sağlanması

hususlarındaki hizmet kusuru sonucu oğullarının yaşamını yitirdiğini ileri sürerek zararlarının tazmini için tam yargı davası açmıştır. Mahkeme tarafından yapılan yargılamada Başsavcılığın soruşturma dosyası celbedilmiş, dosyadaki deliller de değerlendirilmiştir. Yargılama sonunda Mahkeme, olayların ve çatışmaların çok yoğun olduğu olay günü akşam saatlerinde dışarıya çıkan S.K.nın pantolonunun ceplerinde bulunan av tüfeği fişekleri ve ellerinde rastlanan atış artıkları nedeniyle olaylara karışıp silah kullandığını kabul etmiş ve S.K.nın ölümünde idareye atfedilecek bir kusur olmadığı gerekçesiyle davacıların maddi ve manevi tazminat taleplerini reddetmiştir (bkz. §§ 17-19). Başvurucuların iddiaları, idarenin hizmet kusuru neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu hususun gözardı edilerek taleplerinin reddedilmesine ilişkindir.

30. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce çeşitli internet sitelerinde halkın sokağa çıkması için çağrılarda bulunulmuş ve bu çağrılar akabinde Türkiye genelinde ve olayın gerçekleştiği Diyarbakır'da eş zamanlı eylemler başlamıştır. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemdeki Kobani olayları ve bölgenin hassas yapısı gözönüne alındığında önceden yapılan çağrılarla başlayan şiddet eylemleri açısından genel bir risk olduğu ve devletin bu riskin önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda yükümlülüğünün doğduğu söylenebilir (Suruç'taki saldırıda kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvuruda yapılan benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri, B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

31. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının başvuruculara oğlunun yaşamına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır.

32. Olayların gelişimine bakıldığında güvenlik güçleri şiddet eylemlerinin sona ermesi için teşkilat imkânları ölçüsünde birtakım güvenlik tedbirlerini gecikmeksizin almışsa da 6-7 Ekim olayları olarak adlandırılan şiddet eylemleri sırasında başvuruculara oğlu S.K. ateşli silahla vurularak hayatını kaybetmiştir (bkz. §§ 6-8).

33. Soruşturma dosyasındaki bilgiler, mahkeme kararındaki tespitler (bkz. § 18) ve Gülser Yıldırım (2) başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsurun kamu makamlarının S.K.nın hayatına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerini veya bilmeleri gerektiğini göstermediği değerlendirilmiştir. Üstelik başvuruculara oğlu S.K. bahsedilen şiddet eylemlerinin çok yoğun olduğu bir anda kendi isteğiyle dışarı çıkmış (bkz. § 5) ve yargılama makamlarının olaya ilişkin somut deliller çerçevesinde (S.K.nın pantolonunun ceplerinde bulunan av tüfeği fişekleri ve elleriyle kıyafetlerinde tespit edilen atış artıklarına işaret edilmiştir.) yaptığı tespitlere göre yaşanan şiddet olaylarına bilfiil katılmıştır.

34. Yapılan belirlemeler ışığında 6-7 Ekim olayları olarak bilinen şiddet olaylarının yaşandığı süreçte devletin yaşamı koruma yükümlülüğü gereğince kamu güvenliğini sağlama ve bireyleri yaşamlarına yönelik tehlikelerden korumayı gerektirecek önlemleri alma gerekliliği bulunduğu söylenebilir ise de şiddet eylemlerine katılarak kendisini tehlikeli bir duruma sokan başvuruculara oğlu S.K.ya yönelik olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir saldırı tehdidi olduğundan kamu makamlarının habersiz olduğu gözönünde bulundurulduğunda kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği ve meydana gelen ölümden kamu makamlarını

sorumlu tutmanın yetkililer üzerine aşırı bir yük yüklemek anlamına geleceği kanaatine ulaşılmıştır (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

35. Yargılamanın etkililiğine ilişkin asgari ölçütleri karşılayan incelemenin nitelik ve derecesinin olayın koşullarına bağlı olduğu unutulmamalıdır. Yukarıda aktarılan safahatı içeren yargılama süreci incelendiğinde ölüm olayını çevreleyen koşulların tespitine imkân sağlayan gerekli ve yeterli bilgilerin olabildiğince bir bütün olarak elde edildiği görülmüştür. Tam yargı davasında toplanan deliller ve idari yargı mercilerince yapılan değerlendirmeler dikkate alındığında yapılan yargılamada makul derecede özen şartının yerine getirilmediğini söylemek mümkün görünmemektedir.

36. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile bu yükümlülük bağlamında yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Diğer İhlal İddiaları

37. Başvuruculaların, oğullarının ölümü olayının faillerinin cezalandırılmaması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Seyfullah Turan ve diğerleri (B. No: 2014/1982, 9/11/2017) kararı doğrultusunda kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle; tam yargı davası yargılamasının altı yılı aşkın sürede sonuçlanması nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Veysi Ado ([GK] B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, farklı bölgelerde yaşanan olaylar nedeniyle açılan tazminat davalarında çok daha fazla miktarda tazminat ödenmesi nedeniyle etnik kökene dayalı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarının da Adnan Oktar (3) (B. No: 2013/1123, 2/10/2013) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile bu yükümlülük bağlamında yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EDİP YAĞARCIK VE HÜSNÜ DADAK

B. No: 2021/39023 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/39023

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EDİP YAĞARCIK VE HÜSNÜ DADAK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/39023)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hasan HÜZMELİ

Başvurucular : 1. Edip YAĞARCIK 2. Hüsnü DADAK

Vekili : Av. Sabri ÇATIKKAŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; bir cenaze törenine katılmadan dolayı terör örgütü üyesi olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan mahkûm edilme nedeniyle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, aynı nedenle gözaltına alınma nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucular, kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine silahla katılma ve terör örgütü propagandası yapma, mala zarar verme ve yaralama suçlarını işledikleri gerekçesiyle 6/3/2008 tarihinde gözaltına alınmış; 9/3/2008 tarihinde aynı suçlardan tutuklanmış; 16/3/2010 tarihinde tahliye edilmiştir.

3. 23/6/2008 tarihinde Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığınca başvurucular hakkında 6/10/1983 tarihli ve 2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet suçuna ilişkin eylemler tefrik edilerek terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ve terör örgütü propagandası yapma suçlarından kamu davası açılmıştır.

4. Yapılan bir dizi yargılama sonucunda Batman 2. Ağır Ceza Mahkemesi 6/3/2015 tarihinde

başvurucular hakkında örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına, terör örgütü propagandası yapma suçundan kovuşturmanın ertelenmesine, ayrıca başvurucu Hüsnü Dadak hakkında mala zarar verme suçundan 5 ay hapis cezasına ve bu cezanın ertelenmesine karar vermiştir.

5. Terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme ve mala zarar verme suçlarından verilen mahkûmiyet hükümleri başvuruculaın temyiz etmesi üzerine Yargıtay 16. Ceza Dairesi tarafından incelenmiş, 25/5/2021 tarihinde mala zarar verme suçundan verilen cezanın zamanaşımı nedeniyle düşmesine karar verilmiş, terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan verilen hüküm ise onanmıştır.

6. Başvurucular, nihai hükmü 18/8/2021 ve 26/8/2021 tarihlerinde öğrendikten sonra 9/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucular, gösteri sırasında ölen bir şahsın cenaze törenine katıldıklarını, ayrıca cezalandırmaya dayanak yapılan kuralın uygulamada geniş yorumlanması nedeniyle verilen mahkûmiyet kararının kanunilik ilkesini karşılamadığını belirterek toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarının ihlal edildiğinden yakınmıştır. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; terör örgütü lehine sloganların atıldığı, kolluk görevlilerine, kamu ve özel binalara yaralayıcı ve aşındırıcı maddelerin atıldığı gösteriye silahlı terör örgütünün çağrısı üzerine katıldıkları ifade edilmiştir. Terörizmi, terörü ve şiddeti meşrulaştıran, öven ya da buna teşvik eden sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında görülemeyeceği, yapılacak değerlendirmede anılan hususların gözetilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdükleri hususları yinelemiştir.

9. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

10. Somut olayda başvuruculaın PKK terör örgütünün çağrısı üzerine katıldıkları kabul edilen kanuna aykırı bir gösteri yürüyüşünde ihtara rağmen dağılmadıkları ve kolluk görevlilerine direndikleri gerekçesiyle 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasına göre terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işledikleri kabul edilmiş ve ilgili kanun hükmünde yapılan atıf nedeniyle terör örgütüne üye olma suçunu düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmiştir. Buna göre toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına yapılan müdahalenin dayanağı olan 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası kanunilik ölçütüne uygunluk bağlamında incelenecektir.

11. Anayasa Mahkemesi eldeki başvuruyla benzer nitelikteki Hamit Yakut ([GK], B. No: 2014/6548, 10/6/2021) başvurusunda, PKK terör örgütünün çağrısı üzerine düzenlenen bir gösteriye katılması gerekçesiyle terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleme suçundan cezalandırılan başvurucunun toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme

hakkına bir müdahalede bulunulduğu iddiasını incelemiştir (aynı kararda bkz. § 69). Anayasa Mahkemesi anılan kararda 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Anayasa'nın 13. maddesinin aradığı anlamda bir kanun hükmü olup olmadığını irdelemiştir (aynı kararda bkz. §§ 70-115). Bu kapsamda yaptığı değerlendirmeler sonucunda Anayasa Mahkemesi 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının içerik, amaç ve kapsam itibarıyla belirli olmadığı, Anayasa'nın 34. maddesi ile korunan anayasal hakkına yönelik keyfî müdahaleye karşı başvurucuya yasal bir koruma sağlayamadığı ve sonuç olarak anılan kuralın -kanun hükmünün lafzına dayalı yapısal bir sorundan- uygulanmasından kaynaklanan müdahalenin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşmıştır (Hamit Yakut, § 116; ayrıntılı değerlendirmeler için aynı kararda bkz. §§ 88-93, 108, 113). Anılan kararın ilgili kısmı şöyledir:

"88. 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının öngörülebilirliğine ilişkin değerlendirmelere başlarken ilk olarak söz konusu kuralda yer alan 'örgüt adına işlenen suç' ifadesinden ne anlaşılması gerektiğine dair kanunda herhangi bir açıklamaya yer verilmediği belirtilmelidir. Buna ilave olarak Yargıtay da bu ifadeye ilişkin değerlendirmelerini her somut olayın koşullarına göre yapmaktadır. Ancak gösteriler bağlamında Yargıtay bu ifadenin ve genel olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının anlamını, Ceza Genel Kurulunun 4/3/2008 tarihli kararı ve sonraki kararlarıyla detaylandırmıştır (bkz. §§ 47-50).

89. Yargıtay, sadece örgüt çağrısı üzerine düzenlenen toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin olarak verdiği kararlarda örgüt tarafından yapılacak genel nitelikte de olsa bir çağrının varlığını o suçun örgüt adına işlendiğini kabul için yeterli görmektedir. Buna ek olarak Yargıtayın bazı kararlarında -bir çağrı bulunmasa dahi- örgütçe önem atfedilen gün ve olaylarla ilişkili olarak gerçekleştirilen toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin de bu suç kapsamında değerlendirildiği (bkz. § 48) görülmektedir. Yargıtayın bu yaklaşımı son derece ağır bir itham ve ceza öngören bir suça ilişkin olarak yargısal içtihatlarla getirilen ölçütlerin kapsamının belirsiz biçimde genişlemesine neden olmaktadır. Gerçekten de 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının Yargıtay içtihatları ile oluşan uygulaması bir silahlı örgüt tarafından çağrısı yapılan bir gösteride yalnızca bulunmuş olmasını ve açıkça söz konusu örgüte yönelik olumlu bir tutumla hareket etmesini bir kimsenin örgüt adına suç işlediğini kabul etmek için yeterli görmekte ve ilgili kişinin -cezası bir miktar indirilse bile- gerçek bir örgüt üyesi olarak cezalandırmasına izin vermektedir.

90. Anılan düzenlemede belirsizlik yaratan yönlerden bir başkası da bir kimsenin bir suçu örgüt adına işlediğinin kabul edilmesi hâlinde o kimsenin örgüte üye olarak kabul edilmesi ve örgüte üye olma suçundan cezalandırılmasıdır. 3713 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre terör örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler terör suçlusu sayılmaktadır (bkz. § 27). 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin gerekçesinde örgüte hâkim olan hiyerarşik ilişki içinde olmamakla beraber örgüt adına suç işleyen bir kimsenin örgüt üyesi olarak kabul edilmesi ve bu nedenle de sorumlu tutulması gerektiği ifade edilmiştir (bkz. § 36). Yine 6352 sayılı Kanun'la yapılan değişikliğin gerekçesinde, örgüte üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyenlerin 'örgüt üyesi olarak kabul edildiği' vurgulanmıştır (bkz. § 38). Yargıtay da terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyenlerin "dolayısıyla örgüt üyesi olduğunu" belirtmiştir (bkz. § 48).

91. 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinde yer alan terör örgütüne üye olma suçundan her türlü şüpheden uzak bir şekilde mahkûm edilebilmesi için bir kişinin eylemlerinin sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğu dikkate alınmalı ve örgütün hiyerarşik yapısına bilerek ve isteyerek

dâhil olduğu yeterli bir gerekçe ile ispat edilmelidir (Metin Birdal, § 67). Kişilerin her biri örgüt üyeliğine ilişkin bir parçayı açıklayan ve delil olarak kabul edilen faaliyetleri birleştirilerek olayın bütününün anlaşılması sağlanmalıdır. Kişilerin terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren delillerin birlikte incelenmesi sonucunda delillerin sağlamlığı sınanmalı; her biri terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer koşulları dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Kişilerin delil olarak kabul edilen faaliyetleri birbiriyle sınanmalı ve sağlamaları yapılarak birbirlerini tamamlayıp tamamlamadığı ve tutarsızlık içerip içermediği tespit edilmelidir (Metin Birdal, § 72).

92. Görüldüğü üzere bir kimsenin örgüt üyesi olarak mahkûm edilebilmesi için belirli bir zaman aralığı içindeki eylem ve davranışları incelenmekte ve bu kişinin silahlı bir terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğuna ilişkin sonuca detaylı bir değerlendirme ile varılmaktadır. Başka bir deyişle 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesi uyarınca terör örgütü üyesi gibi cezalandırılabilmesi için kişinin eylemlerinin sürekliliği, çeşitliliği ve yoğunluğu dikkate alınmalı; terör örgütüyle organik bir bağı bulunduğu ve örgütün hiyerarşik yapısı içinde bilerek ve isteyerek hareket ettiği gösterilmelidir. Buna karşın başvurucunun davasında olduğu gibi aynı 314. madde, 220. maddenin (6) numaralı fıkrasının yollama yapılması suretiyle uygulandığında kişilerin bir hiyerarşik düzen dâhilinde hareket edip etmeme durumu değerlendirme dışında bırakılmakta; yalnızca PKK terör örgütü adına hareket ettiği düşünüldüğünde bir silahlı örgüt üyesi olmaktan mahkûm edilmektedir.

93. Özetle terör örgütüne üye olma suçu bakımından aranan belirli şartlar, örgüte üye olmayan ancak örgüt adına suç işleyen bir kimse yönünden aranmamakta ancak her iki kategorideki kimseler örgüt üyesi olarak cezalandırılmaktadır. Bu durumda bir kimse terör örgütüyle zayıf da olsa bir şekilde bağlantısı bulunduğu iddia edilen bir suç işlediği gerekçesiyle ağır cezalar ile karşılaşmaktadır. Üstelik bu suçun somut olayda olduğu gibi temel hakların kullanımıyla ilgili olması durumunda örgüt adına kavramının oldukça geniş yorumu nedeniyle ifade özgürlüğü, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ya da örgütlenme veya din ve vicdan özgürlüğü gibi temel haklar üzerinde güçlü bir caydırıcı etki yaratılmaktadır. Açıktır ki 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesinin (2) numaralı fıkrası bakımından aranan mahkûmiyet ölçütleri 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasıyla bağlantılı olarak uygulandığında örgüt adına suç işlediği ileri sürülen kişiler aleyhine olacak şekilde belirsiz biçimde genişletilmektedir.

...

108. Yürürlükteki şekliyle 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında örgüt adına işlendiği kabul edilebilecek suçlar dizisi öylesine geniştir ki hükmün lafzı -bu hükmün derece mahkemelerince kapsamlı biçimde yorumlanması da dâhil olmak üzere- kamu makamlarının keyfî müdahalelerine karşı yeterli düzeyde koruma sağlayamamakta, kişilerin esas suçlarına ilave olarak bir de öngörülemez biçimde örgüt adına suç işlemek suçundan cezalandırılmalarına engel olamamaktadır.

...

113. Bunun yanında somut olayda ilk derece mahkemesi, başvurucunun örgüt adına işlediğini kabul ettiği kanuna aykırı toplantı ve yürüyüşlere katılarak ihtara rağmen kendiliğinden dağılmama suçu yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir (bkz. § 17). 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (5) numaralı fıkrasında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç

doğurmamasını ifade ettiği belirtilmiştir. Bu çerçevede kanunun açık hükmü gereği herhangi bir hukuki sonuç doğurmayacağı belirtilen hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının somut olayda olduğu gibi başvurucunun terör örgütü üyeliği suçuyla cezalandırılmasına yol açan bir suça esas alınmış olması da 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında düzenlenen başvuruya konu suçun ne denli kapsamlı yorumlandığını gösteren bir başka husustur."

12. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, tespit edilen ihlalin ve sonuçlarının giderilmesi ile benzer ihlallerin tekrarının önlenebilmesi amacıyla ihlale yol açan kanun hükmünün gözden geçirilmesi gerektiğini belirtmiş, bu doğrultuda kararın bir örneğini yasama organına göndermiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca aynı mahiyetteki tüm başvuruların tek tek incelenerek sonuçlandırılması yerine bir yandan ilgili kamu makamlarınca çözüme kavuşturulmasının sağlanmasını, diğer yandan da ihlalin kaynağının ortadan kaldırılarak yapısal sorunun çözülmesini teminen pilot karar usulünü uygulamıştır. Bu kapsamda eldeki başvuruya benzer nitelikteki mevcut başvurular ile bundan sonra yapılacak yeni başvuruların incelenmesinin Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 75. maddesinin (5) numaralı fıkrası uyarınca kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren bir yıl süreyle ertelenmesine karar vermiştir (Hamit Yakut, §§ 125-134).

13. Anayasa Mahkemesinin Deniz Yavuncu ve diğerleri ([GK], B.No: 2018/5126, 23/2/2023) kararında, anılan kurala dayanılarak yapılan müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı yönündeki Hamit Yakut kararının varlığına rağmen kanun koyucunun kararda belirtilen süre içinde 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasında herhangi bir kanun değişikliğine gitmediği gibi Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının gerekleri doğrultusunda herhangi bir tedbir de almadığını tespit etmiştir. Anayasa Mahkemesi Deniz Yavuncu ve diğerleri kararında; Hamit Yakut kararının uygulanmayarak yeni ihlalleri önlemek ve süregiden ihlalleri sonlandırmak için bahsi geçen Kanun'un gözden geçirilmemesinin Anayasa'nın 153. maddesinin sözüyle açıkça çelişen ve anayasa koyucunun iradesine aykırı bir yorum ve uygulama olduğunu, Anayasa'nın 26. ve 34. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olduğunu değerlendirmiştir. Anılan kararda sonuç olarak Hamit Yakut kararında yer alan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığını kabul ederek müdahalelerin kanunilik şartını sağlamadığı kanaatine ulaşmıştır (Deniz Yavuncu ve diğerleri, §§ 44-48).

14. Terör örgütü adına suç işleme fiilini düzenleyen 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrası, 2023 yılında derece mahkemelerince Anayasa'ya uygunluk denetimi amacıyla itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne getirilmiştir. Anayasa Mahkemesi 26/10/2023 tarihli ve E.2023/132, K.2023/183 sayılı kararında, söz konusu hükmün kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarını önlemeye elverişli şekilde belirli ve öngörülebilir nitelikte olmadığı kanaatine varmış; bu nedenle kanunilik ilkesini karşılamadığı sonucuna ulaşarak Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle ilgili düzenlemeyi iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, iptal kararıyla oluşacak hukuki boşluğun kamu yararını ihlal edici nitelikte olduğunu değerlendirerek iptal hükmünün kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren dört ay sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir (AYM, E.2023/132, K.2023/183, 26/10/2023, § 40). Anılan karar 8/12/2023 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

15. Bu süreçte 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun'un 11. maddesi 12/3/2024 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan madde ile 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine eklenen (3) numaralı fıkranın birinci cümlesinde, aynı maddenin (1) numaralı

fıkrası uyarınca terör örgütüne üye olmamakla birlikte örgüt adına suç işleyen kişinin ayrıca beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmıştır. Bununla birlikte 7499 sayılı Kanun'la yapılan bu değişiklik de norm denetimi yoluyla Anayasa Mahkemesi önüne taşınmıştır. Anayasa Mahkemesi 5/11/2024 tarihli ve E.2024/81, K.2024/189 sayılı kararında; 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesine 7499 sayılı Kanun'un 11. maddesiyle eklenen (3) numaralı fıkranın birinci cümlesinin bir önceki iptal kararında belirtilen Anayasa'ya aykırılık gerekçelerinin tam olarak karşılanmadığı belirtilerek (anılan kararda bkz. § 24) Anayasa'nın 38. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar vermiş ve anılan kararın Resmî Gazete'de yayımlanmasından itibaren altı ay sonra yürürlüğe girmesine hükmetmiştir.

16. Sonuç olarak yasama organı tarafından terör örgütü adına suç işleme suçuna ilişkin olarak somut olayda da Anayasa Mahkemesinin Hamit Yakut ile Deniz Yavuncu ve diğerleri kararlarında ortaya koyduğu ilke ve sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir durum olmadığı değerlendirilmiştir. Bu tespitlerle uyumlu olarak 5237 sayılı Kanun'un 220. maddesinin (6) numaralı fıkrasının uygulanmasından kaynaklanan müdahalelerin kanunilik şartını taşımadığı sonucuna varılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucular, cenaze törenine katılmaları nedeniyle gözaltına alınmalarının kişi hürriyeti ve güvenliği haklarını ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Bakanlık anılan hakka ilişkin görüş bildirmemiştir.

19. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47). Bireysel başvurunun ikincil nitelikte bir kanun yolu olduğunu vurgulayan Anayasa Mahkemesi, başvuruculların bu hukuki yolu tüketmeden bireysel başvuruda bulundukları için kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğunu değerlendirmiştir (Ahmet Kürşad Özsoy ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/5387, 15/6/2016, §§ 32-40; başvuru yolunun ikincilliği için bkz. Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17)

20. Somut olayda da hukuka aykırı şekilde gözaltına alındıklarına ilişkin iddiada bulunan başvuruculların hukuka aykırılıkların tespiti ve uğradıkları zararların tazmini için öngörülen hukuki yolu tüketmeden bireysel başvuruda bulundukları anlaşılmış olup yukarıda açıklanan kararda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucular, uzun süren yargılama nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; davanın niteliği, yargılama aşamasında olağanüstü hâl sürecinin ve koronavirüs salgın hastalığı döneminin gözetilerek yargılama süresinin değerlendirilmesi gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

23. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'a eklenen geçici 2. maddeye göre Anayasa Mahkemesine yapılan ve münhasıran bu maddenin yürürlüğe girdiği 9/3/2023 tarihi itibarıyla Anayasa Mahkemesinde derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddiasıyla ilgili bireysel başvuruların Bakanlık bünyesinde kurulan Tazminat Komisyonu tarafından incelenerek karara bağlanması öngörülmüştür. Anayasa Mahkemesi Ferat Yüksel (B. No: 2014/13828, 12/9/2018, §§ 27-36) kararında Tazminat Komisyonuna başvuru imkânının getirilmesine ilişkin yolu ulaşılabilir olma, başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesinin bulunup bulunmadığı yönünden inceleyerek Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna varmış; başvuru yollarının tüketilmemiş olması nedeniyle başvurunun kabul edilemezliğine karar vermiştir. Mevcut başvuruda da söz konusu karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduklarına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucular; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlali nedeniyle yalnızca ihlal tespitiyle giderilemeyecek olan manevi zararları karşılığında başvuruculara ayrı ayrı net 34.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 34. maddesinde güvence altına alınan toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Cizre 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2015/78, K.2016/13) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvuruculara net 34.000 TL manevi tazminatın AYRI AYRI ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AKTEKİN GÜLTEKİN

B. No: 2021/42294 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/42294

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AKTEKİN GÜLTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/42294)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Aktekin GÜLTEKİN

Vekili : Av. Eylem Arzu KAYAOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, meslekten çıkarma cezasının iptaline ilişkin açılan davada, davanın reddedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, polis memuru olarak görev yapmakta iken Emniyet Genel Müdürlüğü Yüksek Disiplin Kurulunun (Kurul) 26/6/2013 tarihli kararı ile meslekten çıkarma cezası almıştır. Kararın gerekçesinde aşağıda sayılan eylemler başvurucuya isnat edilmiştir:

i. Suç işlemek amacıyla kurulan örgüt yönetici ve üyeleriyle ilişki içinde olmak,

ii. Örgüt üyesi A.C.den rüşvet almak,

iii. Örgütün sağladığı menfaatler ile gazino olan bir iş yerinin ruhsatını Ç.D. isimli kişi üzerine yapmak,

iiii. Otel ve gazinoya yapılacak operasyonları önceden haber vermek,

iiiii. Örgütün istemediği yabancı uyruklu kadınların polis tarafından yakalanması, saklananlara ise göz yumulması.

3. Kurul, başvurucu hakkında yukarıda sayılan eylemler nedeniyle yetkisini ve nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak ve rüşvet suçlarını sabit görmüştür.

A. Başvurucu Hakkındaki Ceza Yargılaması Süreci

1. Artvin Ağır Ceza Mahkemesinin 4/3/2015 Tarihli ve E.2012/62, K.2015/31 Sayılı Dosyası

4. Başvurucu ve diğer sanık polis hakkında suç işlemek amacıyla kurulan örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek ve rüşvet alma suçlarından ceza yargılaması yürütülmüştür. Mahkeme, her iki suç yönünden de başvurucu hakkında mahkûmiyete yeterli bir delil elde edilememesi nedeniyle 4/3/2015 tarihinde beraat kararı vermiştir.

5. Suç işlemek amacıyla kurulan örgüte bilerek ve isteyerek yardım etmek suçu yönünden verilen kararın gerekçesinde; sanıkların arasındaki teşekkülün kanunun aradığı niteliklere sahip bir örgütün varlığını tam anlamıyla göstermediği tespiti yapılmıştır. Rüşvet alma suçu yönünden verilen kararın gerekçesinde; başvurucu ve diğer sanık polisin Batum'a eğlenmek amaçlı gitme ve otel işletmecisi sanıklardan para alma durumlarının sabit olduğu, ancak söz konusu menfaatlerin rüşvet alma suçunun oluşumu için şart olan görevin gereklerine aykırı olarak bir işin yapılması veya yapılmaması unsurunun somut olayda tespit edilemediği değerlendirmesi yapılmıştır. Ayrıca otel işletmecisi olan sanıkların otele yapılan bazı polis denetimlerinden haberinin olduğu ancak bu bilgileri memur olan sanıklardan aldıklarına dair kesin bir delilin mevcut olmadığı, başvurucu ve diğer sanık memurun otelin devri konusunda uygunluk raporu verdiği ancak bu raporun düzenlenmesi sırasında da şeklen bir usulsüzlüğün tespit edilemediği, görevin gereklerine aykırı bir hareketin bulunmadığı tespitleri yapılmıştır.

6. Mahkeme kararına karşı bir kısım sanıklar ve İçişleri Bakanlığı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 4. Ceza Dairesi, İçişleri Bakanlığının başvurucu yönünden yaptığı temyiz başvurusunda, 11/6/2024 tarihli kararla, davanın ve duruşmaların İçişleri Bakanlığına bildirilmediği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Mahkeme tarafından bozma ilamı uyarınca eksiklik giderilmiş, başvurucu ve diğer polis memuru sanık hakkında 25/10/2024 tarihli kararla bu kez rüşvet alma eylemlerinin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması nedeniyle beraat kararı verilmiştir. Mahkeme kararında önceki kararındaki gerekçelere dayanmıştır. Bu karara karşı Hazine ve Maliye Bakanlığı, başvurucu ve diğer polis memuru sanık yönünden temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Başvurucunun ve diğer polis memurunun ceza yargılamasındaki vekili ise ayrı ayrı vekâlet ücretine hükmedilmesi gerektiği gerekçesiyle temyiz kanun yoluna başvurmuş olup dosyanın şu an Yargıtay incelemesinde olduğu görülmüştür.

2. Artvin Ağır Ceza Mahkemesinin 22/10/2020 Tarihli ve E.2012/63, K.2020/114 Sayılı Dosyası

7. Başvurucu ve diğer sanıklar hakkında suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme, insan ticareti ve fuhuş suçları yönünden ceza yargılaması yürütülmüştür. Mahkeme, suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme ve insan ticareti suçlarından başvurucu ve diğer sanıklar hakkında mahkûmiyete yeterli bir delil elde edilememesi nedeniyle beraat kararı vermiştir. Fuhuş suçu yönünden ise dava zamanaşımının dolmuş olması nedeniyle kamu davasının düşürülmesi kararı vermiştir. Suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve yönetme suçu yönünden mahkeme gerekçesinde; sanıklar arasında basit bir birleşmeden ziyade suç işlemek amacıyla oluşturulan ve devamlılık arz edecek şekilde açık bir hiyerarşik ilişkinin

tespit edilemediği, sanıklar arasındaki işçi-işveren hiyerarşisinin örgütsel bir hiyerarşi olarak kabul edilemeyeceği, sanıkların örgütsel anlamda fuhuş suçunu işleyerek gelir elde etme konusunda, devamlılık ve iş bölümü arz eder bir mahiyette bir araya geldikleri ve üzerlerine atılı suçu işledikleri yönünde cezalandırılmalarını gerektirir mahkûmiyete yeterli derecede delillerin elde edilemediği tespitleri yapılmıştır. İnsan ticareti suçu yönünden ise mahkeme gerekçesinde; örgüt kurma suçu için atanan gizli soruşturmacı tarafından elde edilen delillerin insan ticareti suçu açısından değerlendirilemeyeceği, dosya kapsamında dinlenen mağdurların aşamalarda değişen beyanları da dikkate alındığında bu hâliyle sanıkların insan ticareti suçunu işlediklerine dair mahkûmiyetlerine yeterli derecede delillerin elde edilemediği tespitleri yapılmıştır. Mahkeme kararına karşı kanun yoluna başvurulmadığı için karar başvurucu yönünden 2/11/2020 tarihinde kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuruya Konu Davanın Yargılama Süreci

8. Başvurucu, meslekten çıkarma işlemine karşı 23/9/2013 tarihinde iptal davası açmıştır. Sakarya 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada 5/11/2014 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Bu kararın gerekçesinde Mahkeme özetle şu hususları tespit etmiştir:

i. Yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla kötüye kullanmak fiilinin dört ayrı hareketi ihtiva ettiğine işaret etmiş ve çıkar sağlamak hareketinin, maddi bir çıkar ihtiva edebileceği gibi manevî bir çıkarı da ihtiva edebileceğini, ayrıca fiilde herhangi bir çıkar sağlamadan, yetkiyi veya nüfuzu sırf dostluk nedeniyle kötüye kullanmak hareketinin de mevcut olduğunu, çıkar sağlamak fiilinin rüşvet fiiline karşılık gelmediğini, kanunda ayrı olarak düzenlendiğini tespit etmiştir. Bu nedenlerle, Ağır Ceza Mahkemesi kararlarının beklenilmesine lüzum olmadığı sonucuna varmıştır.

ii. Mahkeme, dosya kapsamında yer alan iletişimin tespitine dair tapelere değinmiş ve başvurucu ile diğer sanıklar arasında belli bir samimiyet ile farklı günlerde ve kimi zaman aynı gün içerisinde farklı saatlerde konuşulduğuna; SMS ile iletişim kurulduğuna işaret etmiştir.

iii. Mahkeme, fiziki takip esnasında tespit edilen verilere de kararında değinmiştir. Buna göre başvurucunun sanıklarla bir araya geldiği; hatta cezaevine tutuklu teslimi ile görevli iken, resmî aracı bırakarak yanlarında cezaevine teslim edilecek tutuklu olduğu hâlde sanıklar ile birlikte sanıkların özel aracı ile ilçeler arası seyahat yapıldığı, tutuklu tesliminin sanıklara/şüphelilere ait araçla yapıldığının anlaşıldığına işaret etmiştir.

iiii. Mahkeme bu hususları, başvurucu ile diğer sanıklar/şüpheliler arasında samimiyetin oluştuğuna delâlet olarak görmüştür. Ayrıca "Şüphelilerden birisinin kız arkadaşı olduğu belirtilen Gürcistan uyruklu bayanın Batum şehrini gezme esnasında kendilerine rehberlik yapacağını düşündükleri için, şüpheliler/sanıklar ile birlikte Gürcistan'ın Batum şehrine gitmeyi plânladıkları anlaşılmaktadır." tespitini yapmış ve bu durumun da başvurucu ile sanıklar arasındaki samimiyetin bir diğer göstergesi olduğunu değerlendirmiştir.

iiiii. Tüm bu tespitlerin neticesi olarak da görevi/mesleği dolayısıyla şüphelilerin başvurucuya yakın davrandıklarını, başvurucunun da bu yakınlıktan olayın niteliğine göre (Gürcistan'da rehberlik eşliğinde gezi yapmak gibi) fayda sağlamayı umduğu kanaatine vardığını belirtmiştir ve başvurucuya isnad olunan fiilin sübuta erdiği kanaatine varmıştır.

9. Başvurucu, bu karara karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Danıştay Beşinci Dairesi 20/9/2018 tarihli kararı ile kararı onamıştır. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme talebi

Danıştay İkinci Dairesi tarafından 29/6/2021 tarihli kararla reddedilmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 16/7/2021 tarihinde öğrendikten sonra 6/8/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; mahkemenin telefon dinleme, fiziki takip gibi delilleri kararına dayanak yaptığını ancak ceza dosyalarında hukuka aykırı delil iddiasında bulunduğunu, ceza dosyalarının sonucunun beklenmesi gerektiğini, bu hususu yargılamanın aşamalarında ileri sürdüğünü fakat bu hususta değerlendirme yapılmayarak gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca meslekten çıkarma cezasına sebep olan eylemler nedeniyle ceza mahkemelerinden beraat kararı aldığını, buna rağmen bu eylemler nedeniyle meslekten çıkarılmasının masumiyet karinesini ihlal ettiğini beyan etmiştir. Yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği şikâyetinde bulunmuştur.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından konu ile ilgili bildirilen görüş yazılarını sunmuş ve başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiğinin düşünüldüğü bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki şikayetlerini yinelemiştir.

A. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

13. Başvurucunun şikâyetinin özü, ceza yargılamalarında kendisine isnat edilen eylemlerden dolayı beraat etmesine rağmen bu yargılamaların sonucu beklenmeden aynı eylemlerden ötürü meslekten çıkarma disiplin cezası almasının masumiyet karinesini ihlal ettiği iddiasıdır. Bu sebeple bu hususstaki şikâyetler masumiyet karinesi yönünden incelenmiştir.

14. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karine, kişinin suç işlediğine dair kesinleşmiş bir yargı kararı olmadan suçlu olarak kabul edilmemesini güvence altına almaktadır. Ayrıca hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez ve suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26).

15. Adil yargılanma hakkının bir unsuru olan masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki yönü bulunmaktadır.

16. Güvencenin ilk yönü kişi hakkındaki ceza yargılaması sonuçlanıncaya kadar geçen, bir başka ifadeyle kişinin ceza gerektiren bir suçla itham edildiği (suç isnadı altında olduğu) sürece ilişkin olup suçlu olduğuna dair hüküm tesis edilene kadar kişinin suçluluğu ve eylemleri hakkında erken açıklamalarda bulunulmasını yasaklar. Güvencenin bu yönünün kapsamı sadece ceza yargılamasını yürüten mahkemeyle sınırlı değildir. Güvence aynı zamanda diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerekli kılar. Dolayısıyla sadece suç isnadına konu ceza yargılaması kapsamında değil ceza

yargılaması ile eş zamanlı olarak yürütülen diğer hukuki süreç ve yargılamalarda da (idari, hukuk, disiplin gibi) masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 39).

17. Güvencenin ikinci yönü ise ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girer ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerektirir (Galip Şahin, § 40).

18. Bilindiği gibi ceza muhakemesi hukuku ile disiplin hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Disiplin hukuku; kurumun iç düzenini korumayı amaçlayan ve bunun için kamu görevlilerinin mevzuata, çalışma düzenine, hizmetin gereklerine aykırı fiillerine yönelik olarak uygulanacak yaptırımları ve bu yaptırımların uygulanmasındaki usul ve esasları düzenleyen bir hukuk alanıdır. Bazı hâllerde ise kamu görevlisinin fiili ceza hukuku kapsamında suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin hukuku yönünden de sorumluluk gerektiren bir mahiyet taşıyabilir. Böyle bir durumda Anayasa'da güvence altına alınan masumiyet karinesinin, bir eylemi nedeniyle ilgili hakkında hem ceza hem de disiplin işlemlerinin yürütülmesine engel teşkil etmediğini, bu iki sürecin eş zamanlı olarak devam etmesinin de önünde anılan güvence bakımından bir mâni bulunmadığını belirtmek gerekir (Galip Şahin, § 45).

19. Ceza muhakemesiyle eş zamanlı olarak yürütülen, bir başka ifadeyle kişinin henüz suç isnadı altında olduğu, ceza makamları tarafından hakkında herhangi bir hüküm kurulmadığı süreçte devam eden disiplin soruşturma ve yargılamalarında masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus; kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin, § 47).

20. Bununla birlikte ceza yargılamasına konu maddi olay ve olguların disiplin hukuku esasları çerçevesinde diğer kamu makamlarınca (idari/adli) ayrıca değerlendirilmesi ve bu değerlendirme sonucunda ulaşılacak kanaate göre işlem/karar tesis edilmesi mümkündür. Bu bağlamda disiplin işlem ve yargılamalarında ceza yargılamasında elde edilen bir delile istinat edilmesi ya da kişi hakkında yapılan ceza yargılamasına bir olgu olarak atıf yapılmış olması tek başına masumiyet karinesinin sağladığı güvencelere aykırılık teşkil etmez. Ancak adli ve idari makamların kendi görev sınırlarını aşarak kişiyi suçlu ilan etmesi veya bu bağlamda birtakım çıkarımlarda bulunması masumiyet karinesinin ihlaline yol açabilir. Masumiyet karinesi kapsamındaki güvencelerin sağlanıp sağlanmadığının tespiti yapılırken ise kararın gerekçesinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekir (Galip Şahin, § 48).

21. Somut olayda başvurucuya, kendisine isnat edilen eylemleri (bkz. § 2) gerçekleştirdiği iddiasıyla yetkisini ve nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla veya kin veya dostluk nedeniyle kötüye kullanmak ve rüşvet almak suçlarından ötürü Kurul tarafından meslekten çıkarma disiplin cezası verilmiştir. Başvurucu hakkında bu eylemler nedeniyle ayrıca iki ayrı ceza yargılaması yürütülmüş ve beraat kararları verilmiştir.

22. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucu hakkındaki ceza ve disiplin hukuku süreçlerinin eş zamanlı olarak yürütüldüğü ancak disiplin işlemine karşı açılan idari davanın, ceza yargılamalarından biri devam ederken sonuçlandığı; diğer ceza yargılamasının ise devam ettiği, başvurucu hakkında isnat edilen suçlardan dolayı beraat

kararı verildiği, bir başka ifadeyle başvurucunun suçluluğunun hükmen sabit olmadığı görülmektedir. Bu itibarla somut olayda disiplin soruşturması ve yargılaması sürecinde kamu makamlarının kararlarında belirttiği gerekçeler veya kullandığı dil nedeniyle henüz ceza mahkemesi tarafından suçlu bulunmamış olan başvurucunun masumiyetine gölge düşürülmesine sebebiyet verilip verilmediğinin ortaya konulması gerekmektedir.

23. Mahkeme gerekçesinde; gerek idari soruşturmada gerekse ceza soruşturmasında elde edilen iletişim tespit tutanaklarına ve fiziki takip sonucu elde edilen delillere dayanmıştır. Bu durum tek başına masumiyet karinesinin ihlaline yol açmayacaktır (Benzer yönde değerlendirme için bkz. Galip Şahin, § 50).

24. Eldeki başvuruda Mahkeme, başvurucunun yetkisini veya nüfuzunu kendisine veya başkalarına çıkar sağlamak amacıyla kötüye kullanmak fiilini işlediği gerekçesine dayanmıştır. Gerekçenin devamında maddede yer alan çıkar sağlamak fiilinin rüşvet fiiline karşılık gelmediği, rüşvet fiilinin 24/4/1979 tarihli ve 16618 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Emniyet Örgütü Disiplin Tüzüğü'nün (Disiplin Tüzüğü) birinci maddesinin (6) numaralı bendinde ayrıca düzenlendiği hususları tespit edilmiştir. Bu tespitlerin sonucu olarak Ağır Ceza Mahkemesi kararlarının beklenilmesine gerek olmadığı sonucuna varmıştır. Başvurucuya isnat edilen fiilde yer alan çıkar sağlamak hareketinin maddî bir çıkar ihtiva edebileceği gibi manevî bir çıkarı da ihtiva edebileceği; ayrıca fiilde herhangi bir çıkar sağlamadan, yetkiyi veya nüfuzu sırf dostluk nedeniyle kötüye kullanmak hareketinin de mevcut olduğu değerlendirmelerini yapmıştır. Mahkeme, bu tespit ve değerlendirmeler çerçevesinde başvurucunun söz konusu fiili işleyip işlemediği ile ilgili olarak soruşturma kapsamında elde edilen iletişim tespit tutanaklarını, fiziki takip sonucu elde edilen verileri ve soruşturma kapsamında alınan beyanları değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeler sonucunda da başvurucunun görevi/mesleği dolayısıyla şüphelilerin başvurucuya yakın davrandıkları, başvurucunun da bu yakınlıktan olayın niteliğine göre fayda sağlamayı umduğu kanaatine varmış ve başvurucuya isnad olunan fiilin sübuta erdiği sonucuna varmıştır.

25. Mahkemenin başvurucuya isnat olunan eylemleri disiplin suçunun mevcut olup olmadığına ilişkin tartışma bağlamında ele aldığı görülmektedir. Kararda, disiplin hukuku yönünden tartışılan söz konusu fiillerin ceza hukuku kapsamında rüşvet suçu olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususunda ise bir yorum yapılmadığı görülmektedir. Bir başka ifadeyle söz konusu kararda başvurucunun suçlu olduğu yönünde bir tespitte bulunulmadığı, ifadelerin gerek kullanılan dil gerekse bağlamı itibarıyla ceza hukuku anlamında ele alınmadığı, teknik unsurlarıyla ceza yargılamasına konu suçun işlendiğine işaret etmediği ve disiplin suçu oluşturduğu kabul edilen eylemlerin hukuki nitelendirmesinin yapılması gayesiyle sözlük anlamıyla kullanıldığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bireysel başvuruya konu edilen kararda kullanılan dilin ve gerekçenin masumiyet karinesine yönelik bir ihlal teşkil etmediği sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle, masumiyet karinesine yönelik bir ihlalin olmadığı açık olduğundan başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

27. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

28. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve

Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır (Ahmet Kartalkuş [2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024). Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYTEN KARADAĞ

B. No: 2021/57189 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/57189

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYTEN KARADAĞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/57189)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Ayten KARADAĞ

Vekili : Av. Ahmet Ozan YILMAZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, terör örgütü üyeliği suçuyla ilgili olarak yapılan yargısal yorumların öngörülebilir olmaması ve mahkûmiyet kararında suç oluşturmayan bazı eylemlere dayanılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel hakların ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) kapsamında 17/25 Aralık süreci sonrasında terör örgütü ile ilişki ve irtibat hâlinde olmasından dolayı gözaltına alınan ve kayyum atanan Zaman Gazetesi yazarlarına sahip çıkılması amacıyla Çanakkale'de basın açıklamaları ve yürüyüşler gerçekleştirildiği, terör örgütünün talimatları ile hareket eden sivil toplum örgütü üyelerinin bu eylemlerde ön saflarda yer aldıkları, Zaman Gazetesine ve yakalanan örgüt mensuplarına sahip çıkmaları ve Mercek kod adlı gizli tanığın FETÖ/PDY'nin Çanakkale kadın yapılanması hakkında verdiği beyanları doğrultusunda aralarında başvurucunun da bulunduğu kişiler hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Başvurucu; kollukta müdafiinin de hazır bulundurulmasıyla şüpheli sıfatıyla alınan

ifadesinde; K.T. isimli işyerinde eşi ile birlikte çalışmakta olduğunu, 2011 yılında eşi ve oğlu ile birlikte umreye gittiğini, bunun dışında yurt dışına çıkmadığını, herhangi bir kod isim kullanmadığını ifade etmiştir. Sevgi Kadınlar Kültür ve İletişim Derneği'nin (SEVGİDER) üye ve başkan yardımcısı olduğunu, 2015 yılında da bu Dernekten kaydını sildirdiğini, herhangi bir yere bağışta bulunmadığını, bir dönem Zaman Gazetesine işyerinden dolayı abone olduklarını, uzun yıllar önce kendisi ve çocukları adına faizsiz kurum olması nedeniyle Asya Katılım Bankası A.Ş.de (Bank Asya) hesap açtıklarını, maaşının da Bank Asyadaki hesabına yattığını belirtmiştir. Ayrıca üç çocuğunun da G.K.ya gittiğini, devam eden süreçte de bu okula kayyum atandığı için devlet kontrolünde olmasından dolayı okuldan almaya ihtiyaç duymadığını ve iki çocuğunun bu okula devam ettiğini ifade etmiştir. Zaman Gazetesi için yapılan protesto eylemine iki gün katıldığını, bu eyleme katılım için kimseden talimat almadığını, herhangi bir slogan atmadığını sadece merakından dolayı içlerinde bulunduğunu, bilerek herhangi bir terör örgütünün faaliyetlerine katılmadığını savunmuştur. Başvurucu, Çanakkale 1. Sulh Ceza Hâkimliğince yapılan sorgusunda da kollukta alınan ifadesini tekrar etmiştir.

4. Mercek kod adlı gizli tanık, FETÖ/PDY'nin Çanakkale kadın yapılanması hakkında açıklamalarda bulunmuştur. Gizli tanık Mercek'in anlatımları şöyledir:

"...Ev Anneleri ise kendilerine bağlanan 3 veya 5 evin ihtiyaçları[nın] karşılanmasında birinci derecede sorumludurlar, ayrıca çevrelerinde bulunan şahıslardan bu evler için para toplayarak İl Sorumlusu [G.B.nin] yardımcısına bağlı faaliyet göstermektedirler. Çanakkale İlinde ev anneleri [Ş.İ.ye] karşı sorumluydular, [Ş.İ.nin] Ankara iline gitmesi sonucunda onun yerine gelen [H.K.Y.ye] karşı sorumlu faaliyet göstermektedirler... Öğrenciler arasında düzenlenen maklube, çiğ köfte partileri, sinema izletimleri ve kermeslerden taraftar kazanılmaktadır. Kermeslerin düzenlenmesi ve hayata geçirilmesi ev anneleri tarafından yapılmaktadır... Ev anneleri ablalardan bağımsız örgüt elemanları olarak il sorumlu yardımcısına bağlı faaliyet göstermektedirler. Bunlar öğrencileri cemaate kazandırmak için kermes, himmet ve benzeri faaliyetleri tertip ederek hayata geçirmektedirler."

5. Gizli tanık Mercek'in 14/12/2016 tarihli fotoğraf teşhis işlemindeki başvurucuyla ilgili beyanları şöyledir:

"...ev annesini Ayten KARADAĞ [başvurucu] ismi ile tanırım, ... Kendilerine ait olan [...] [K.U.] isimli iş yerlerinden örgüt evlerinin ve örgüt yurtlarının ihtiyaçları[nı] karşılardı. Kendisi örgütsel toplantılara katılmaktadır. Himmet adı altında toplanan paralardan bilgisi vardır. Hatırladığım kadarıyla Zaman Gazetesi eylemlerine de katılmıştı."

6. Aynı soruşturma kapsamında Başsavcılıkta müdafiinin de hazır bulunmasıyla ve şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan D.Ö.nün başvurucuya dair ifadesi şöyledir:

"Ayten Karadağ [başvurucu] isimli şahsı Sevgider derneğinde benim yardımcım olması sebebi ile tanırım,...Ben Çanakkale Adliyesi önünde yapılan Zaman Gazetesi eylemlerine bir gün süre ile arkadaşım Ayten Karadağ ile katıldık. Hatırlamadığım bir gün Donanma Çay Bahçesi'ne kahvaltı için geldiğimiz sırada ismen hatırlamadığım bir bayanın ricası ile Zaman Gazetesi eylemine katıldım. 4 gün sürdüğünü duyduğum bu protestoların sadece bir tanesine katıldım, Bank Asya eylemlerinde yer almadım."

7. Aynı soruşturma kapsamında kollukta etkin pişmanlıktan yararlanma talebiyle şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan E.A.nın müdafi huzurunda vermiş olduğu ifadesinin ilgili kısımları şöyledir:

"...Yine cemaat yapılanmasının ev annesi sistemi olduğunu ve her evden sorumlu bir ev annesi olduğunu bu dönemlerde öğrendim. Fakat ben halen daha cemaat hakkında tam bir bilgi sahibi olmadığımdan kaynaklı kimin bizim evden sorumlu olduğunu bilmiyordum. Sadece bazı zamanlarda evde sohbet toplantıları olduğunda eve gelen malzemeler oluyordu. Ben bu malzemelerin daha sonradan ev anneleri tarafından gönderildiğini öğrendim."

8. Başsavcılık, soruşturma sırasında başvurucunun Bank Asyadaki hesap hareketlerine dair kayıtları getirtmiştir.

9. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 20/1/2017 tarihli iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucunun terör örgütüne ait öğrencilerin barındığı ev ve yurtların ihtiyaçlarını karşıladığına ve terör örgütünün ideolojisi doğrultusunda yapılan toplantılara katılarak burada toplanan himmet adı altındaki para organizasyonlarında yer almasına ve örgüte finansal destek sağladığına değinilmiştir. Bununla birlikte Gizli tanık Mercek'in beyanlarına yer verildikten sonra başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir bir sivil toplum kuruluşu olan SEVGİDER isimli dernekte başkan yardımcılığı görevini yürüttüğü, örgüte müzahir olan SEVGİDER'de kahvaltı adı altında örgütsel toplantılar düzenleyerek örgütün ideolojisi doğrultusunda çalışmalar yaptığı, bu dernekçe düzenlenen kermeslerden elde ettiği gelirler ile örgüt evinde kalan öğrencilere burs adı altında maddi yardım sağladığı belirtilmiştir. Diğer taraftan Zaman Gazetesi yazarı E.D. ve H.K. isimli şahısların gözaltına alınmalarını protesto etmek amacıyla Çanakkale'de Aralık 2014 tarihinde düzenlenen eylemlere iştirak ederek aktif şekilde rol aldığına, kendisine ait sosyal paylaşım sitesinden terör örgütüne ait dershanelerin kapatılması sürecini eleştiren paylaşımlarda bulunduğuna değinilmiştir. FETÖ/PDY'nin finans ayağını oluşturan Bank Asyada hâlen aktif şekilde hesabının bulunduğu, FETÖ/PDY terör örgütünün üst düzey yetkilileri olan şahıslarla birlikte bu şahısların düzenlediği umre organizasyonuna katıldığı, yine aynı şahıslarla piknik ve kermes organizasyonlarına katılarak örgüte üye kazandırma faaliyeti içerisinde bulunduğu, örgüte müzahir yapı içinde olan ve 15 Temmuz sürecinden sonra kapatılan G.K.ya çocuklarını gönderdiği, örgütün yayın kuruluşu olan Zaman Gazetesine aboneliğinin bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği iddia edilmiştir.

10. İddianamenin kabulü ile Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) yargılama başlamıştır. Yargılamanın 11/5/2017 tarihli celsesinde başvurucu hazır bulunmuştur. Başvurucu; bu celsede yapılan sorgusunda önceki savunmalarına ek olarak söz konusu yapı ile ilgisi olmayan bir dershaneye gittiğini, sosyal medya hesabı olmadığını, söz konusu paylaşımların kendisine ait olmadığını beyan etmiştir. Başvurucuya Gizli tanık Mercek'e ait ifadeler okunduğunda ise beyanlarını kabul etmediğini, himmet adı altında toplanan paralarla ilgili bilgisi olmadığını, Zaman Gazetesi eylemlerine sadece bir gün katıldığını, aleyhe beyanları ve üzerine atılı suçlamaları kabul etmediğini savunmuştur.

11. Yargılamanın 12/5/2017 tarihli celsesinde sanıkların Bank Asya hesaplarının bulunup bulunmadığının varsa hesap açılış tarihi ile hesap hareketlerinin dökümünün celbi için Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na (TMSF) yazı yazılmasına karar verilmiştir. TMSF'den gelen yazı cevaplarına ilişkin 21/7/2017 tarihli bilirkişi raporu Mahkemeye sunulmuştur. Bilirkişi raporunda başvurucunun 2013 yılı Aralık ayından sonra aktif şekilde hesabını kullanarak örgüt lideri Fethullah Gülen'in Bank Asyaya para yatırılmasına ilişkin talimatından sonra 19/9/2014 tarihinde 17.050 TL yatırarak aynı tarihte 17.050 TL karşılığı 7.627,61 USD tutarında döviz aldığı ve 7.627,61 USD tutarlı katılma hesabı açtırdığı, 6/2/2015 tarihinde 700,00 TL tutarlı katılma hesabı açtırdığı belirtilmiştir.

12. Mahkeme, başvurunun ve müdafiinin hazır bulunduğu 24/7/2017 tarihli celsede Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla hazır edilen Gizli tanık Mercek'i dinlemiştir. Gizli tanık Mercek, genel olarak daha önceki beyanlarını tekrar etmekle birlikte başvurucu hakkındaki beyanı şöyledir:

"Gösterdiğiniz şahsın adı Suzandır. Ev annesidir. İsmi Aytendir. Suzan adlı şahıs ile karıştırdım. Kendisi Ayten KARADAĞ'dır."

13. Yargılamanın 9/5/2018 tarihli 10. celsesinde hazır bulunan başvurucu ve müdafiine esas hakkındaki mütalaaya karşı diyecekleri sorulmuştur. Başvurucu ve müdafii mütalaayı kabul etmediklerini belirtmiştir.

14. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Gerekçeli kararda yer verilen başvurucu ve Çanakkale'de örgüte müzahir tüzel kişilerle, gerçek kişilerin örgütle irtibatına dair açıklamalar şöyledir:

"Sanık Ayten KARADAĞ'ın 1973 yılında Malatya ili Darende ilçesinde doğduğu, eşi ile evlenince Çanakkale'ye yerleştiği, eşi ile birlikte kendilerine ait [...ni] işlettikleri, Zaman Gazetesi abonesi olduğu, üç çocuğunun da FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile müzahir kurumlardan [G.K.ya] gittiği, büyük çocuğunun 8 yıl bu Kolejde eğitim gördüğü, kayyum atanmadan önce söz konusu kolejde eğitim almaya başlayan diğer iki çocuğunun kayyum atandıktan sonra da eğitimlerine devam ettiği, örgüte müzahir Zaman Gazetesi'nde yazı yazan [E.D.] ve [H.K.] isimli şahısların gözaltına alınmalarını protesto etmek amacıyla örgüt tarafından Çanakkale İlinde 15 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen protesto eylemine katıldığı, örgüte müzahir sivil toplum kuruluşlarından olan Çanakkale'de mukim Sevgi Kadınlar Kültür ve İletişim Derneği'nin (SEVGİDER) yönetim kurulu başkan yardımcısı olduğu, bu göreve 12/07/2014 tarihli genel kurul kararıyla getirildiği ve derneğin feshedildiği 28/11/2015 tarihine kadar bu görevi yürüttüğü, sanığın dernek üyeliğinin Çanakkale İl Dernekler Müdürlüğü'nün 23/08/2017 tarihli ve 8658 sayılı yazısı ve eklerinde yer alan belgelerle de teyit edildiği, ilgili yazı ve eklerine göre SEVGİDER'e 12/07/2014 tarihli genel kurul toplantısı ile organ seçimi yapıldığı,

....

Her ne kadar sanığın sabit görülen eylemlerinin bir kısmı tek başına örgüt üyeliği suçunun sübutu açısından yeterli delil sayılmasa da yukarıda açıklandığı üzere, sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Çanakkale Kadın Yapılanması içinde Ev Annesi olarak faaliyet yürütmesi, bilinçli bir şekilde örgütsel eylemlerini 2014 yılından itibaren artırarak devam ettirmesi, Zaman Gazetesi abonesi olması, Çanakkale İlinde 15 Aralık 2014 tarihinde düzenlenen Zaman Gazetesi protesto eylemine katılması, örgüte müzahir sivil toplum kuruluşlarından olan Çanakkale'de mukim Sevgi Kadınlar Kültür ve İletişim Derneği'nin (SEVGİDER) yönetim kurulu başkan yardımcısı olması, bu göreve 12/07/2014 tarihli genel kurul kararıyla getirilmesi ve derneğin feshedildiği 28/11/2015 tarihine kadar bu görevi yürütmesi, örgüt faaliyeti kapsamında aralarında dosyamız sanıklarından [S.S.] (Ev Annesi), [Ş.İ.] (İl Yardımcısı) ile mahkememizde örgüt üyeliği suçundan farklı dosyalardan yargılaması yapılan [...] bulunduğu kişilerle 25/06/2012-08/07/2012 tarihleri arasında umre gezisine gitmesi, örgütün finans kurumlarından olan Bank Asya nezdinde bulunan hesabını 17-25 Aralık 2013 tarihinden sonra aktif şekilde kullanarak 15/01/2014 tarihinde medyaya da yansıyan örgüt elebaşı Fethullah Gülen'in 25/12/2013 tarihinde verdiği Bank Asya'ya para yatırılmasına ilişkin talimatından sonra 19/09/2014 tarihinde 17.050 TL yatırarak aynı

tarihte 17.050 TL karşılığı 7.627,61 USD tutarında döviz aldığı ve 7.627,61 USD tutarlı katılma hesabı açtırdığı, 06/02/2015 tarihinde 700.00 TL tutarlı katılma hesabı açtırdığı, katılım hesapları açtırmak suretiyle örgüt elebaşının talimatına göre hareket ederek örgüte maddi yardımda bulunması, Zaman Gazetesi eylemine katılmak, SEVGİDER derneğinin örgüt menfaat ve ideolojisi yönünde icra ettiği siyasilerle görüşme, kermes, yardım faaliyetlerinde yer almak, umre gezisine gitmek şeklindeki eylemlerini FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Çanakkale Kadın Yapılanması içinde görevleri bulunan dosyamızın diğer bir kısım sanığı ile birlikte fikir ve eylem birliği içinde gerçekleştirmesi, dernek faaliyeti kisvesi altında örgüte sempatizan kazandırmak, örgüt evlerinde kalan öğrencilere burs temin etmek amacıyla kermesler düzenlemek, örgüt evlerinin ihtiyaçlarını gidermek hususları bir bütün halinde değerlendirildiğinde sanığın faaliyetlerinin Yargıtayın yerleşik içtihatlarında belirtilen süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk unsurlarını taşıdığı, sanığın örgütün amaçları doğrultusunda hareket ettiği ve örgüt hiyerarşisine dahil olduğu anlaşılmakla, bu suretle sanığın üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği kanaati hasıl olmuştur. "

15. Mahkeme bu tespit ve değerlendirmelerin ardından başvurucu hakkında elde edilen delillere değinmiş ve başvurucunun 2014 yılından sonraki Bank Asya hesap hareketlerine, Zaman Gazetesi için yapılan protesto eylemine katılmasına, SEVGİDER'in örgüt menfaat ve ideolojisi yönünde icra ettiği siyasilerle görüşme, kermes, yardım faaliyetlerinde yer almasına, silahlı terör örgütü üyeliği suçundan farklı dosyalardan yargılaması yapılan kişilerle umre gezisine gitmesine ve başvurucu hakkında beyanda bulunan Gizli tanık Mercek'in ve aynı dosyada sanık olan E.A.nın cemaat yapılanmasının ev annesi sistemine ilişkin ifadelerine yer vermiştir.

16. Başvurucu müdafii bu karara karşı, başvurucunun Bank Asya hesap hareketlerinin mutat bankacılık faaliyetleri olduğunu, yargılama sırasında Gizli tanık Mercek'in Mahkeme huzurunda çelişkili beyanlarda bulunması nedeniyle önceki ifadelerinin hükme esas alınamaması gerektiğini ve etkin pişmanlıktan yararlanan diğer sanıkların beyanının hükme esas alınmaması gerektiğini ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Bursa Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 2/5/2019 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

17. Başvurucu ve müdafii, istinaf başvuru dilekçesinde ileri sürülen itirazlarını yineleyerek Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Temyiz talebi, Yargıtayca 3/6/2021 tarihinde reddedilerek Bölge Adliye Mahkemesi kararı onanmıştır.

18. Başvurucu müdafii nihai kararı 8/11/2021 tarihinde öğrenmiştir. Başvuru 1/12/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasının gerekmesi nedeniyle kabul edilebilirlik hususu karara bağlanmadan başvurunun Bölüme gönderilmesine karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

19. Başvurucu, işlendiği iddia edilen tarihte suç olarak düzenlenmeyen eylemlere dayalı olarak cezalandırılması nedeniyle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine

özgü koşullarının göz önüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

21. Başvurucunun iddiaları suçta ve cezada kanunilik ilkesi kapsamında incelenmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi hukuk devletinin kurucu unsurlarındandır. Kanunilik ilkesinin genel olarak bütün hak ve özgürlüklerin düzenlenmesinde temel bir güvence oluşturmanın yanı sıra suç ve cezaların belirlenmesi bakımından özel bir anlamı ve önemi olup bu kapsamda kişilerin kanunen yasaklanmamış veya yaptırıma bağlanmamış fiillerden dolayı keyfî bir şekilde suçlanmaları ve cezalandırılmaları önlenmekte; buna ek olarak suçlanan kişinin lehine olan düzenlemelerin geriye etkili bir şekilde uygulanması sağlanmaktadır (Karlis A.Ş. [1. B.], B. No: 2013/849, 15/4/2014, § 32; Adnan Şen [GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021, § 104; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 60; Hasan Sarıcı [GK], B. No: 2018/37695, 9/10/2024, § 46).

24. Anayasa’nın 38. maddesine koşut olarak 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu’nun 2. maddesinde de düzenlenen ilke, yasaklanan eylemlerin ve bu yasak eylemlere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak biçimde kanunda gösterilmesini, kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belli olmasını gerektirmektedir. Kişilerin yasak eylemleri önceden bilmeleri düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmıştır (Fikriye Aytin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/6154, 11/12/2014, § 51; AYM, E.2010/69, K.2011/116, 7/7/2011; AYM, E.2019/9, K.2019/27, 11/4/2019, § 13; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 61; Hasan Sarıcı, § 47).

25. Ceza verme yetkisinin keyfî ve hukuk dışı amaçlarla kullanılmasının önlenebilmesi kanunilik ilkesinin katı bir şekilde uygulanmasıyla mümkün olabilir. Bu kapsamda yargı organlarınca yapılacak yorumun ceza normlarının özüyle çelişmemesi ve öngörülebilir olması gerekir. Yargı organları, terör suçları da dâhil olmak üzere tüm suçlar bakımından suça veya cezaya ilişkin olguları değerlendirirken, özellikle fiillerin bir suça karşılık gelip gelmediğini belirlerken suçta ve cezada kanunilik ilkesini anlamsız kılacak şekilde öngörülemez bir yaklaşımda bulunmamalıdır (Mehmet Emin Karamehmet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2017/4902, 28/1/2020, § 47; Adnan Şen, § 107; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48). Bu kapsamda somut olayda değerlendirilmesi gereken, terör örgütüne üye olma suçunun kapsamının öngörülemez şekilde sanığın aleyhine olarak genişletici bir yoruma tabi tutulup tutulmadığıdır (Ahmet Aslan [1. B.], B. No: 2021/23949, 6/10/2022, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48). Bu nedenle suçta ve cezada kanunilik ilkesinin denetlenmesinde normun mevcut deliller çerçevesinde somut olaya uygulanış biçiminin yasal düzenlemeyle bağdaşmaz ve öngörülemez bir sonuca yol açıp açmadığı incelenmelidir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 62; Hasan Sarıcı, § 48).

26. Başvuruya konu mahkûmiyet hükmünün kanuni dayanağı 5237 sayılı Kanun'un 314. maddesidir. Yargı mercilerine göre bir suç örgütü, baştan itibaren suç işlemek üzere kurulmuş yasa dışı bir yapı olabileceği gibi yasal olarak faaliyet göstermekte olan bir sivil toplum örgütünün sonradan suç örgütüne hatta terör örgütüne dönüşmesi de mümkündür (Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı).

27. Bir kişinin yasa dışı örgüt üyeliği suçundan cezalandırılabilmesi için henüz bir suç işlemiş olması gerekmez. Örgüt üyeliği başlı başına cezalandırılan bir suçtur. Bu itibarla örgüt üyesinin faaliyetinin mutlaka örgüt tarafından gerçekleştirilen suçlara katılma şeklinde olması da gerekmez. Terör örgütüne üye olma suçu, üye ve hatta örgüt henüz bir suç işlememiş olsa dahi örgütün toplum için yarattığı tehlikeyi cezalandıran ve bu yönüyle bir yandan da örgüt faaliyetleri kapsamında suç işlenmesini engelleme amacı taşıyan bir suç türüdür (Metin Birdal [GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 60-61).

28. Bir oluşumun terör örgütü olduğuna dair kesinleşmiş yargı kararının suçun unsurlarından biri olmadığının altını önemle çizmek gerekir. Örgütün niteliklerinin mahkemece belirlenmesi bir tespit kararıdır (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 14; Hasan Sarıcı, § 32). Aksinin kabulü, hakkında kesinleşmiş yargı kararı bulunmayan terör örgütlerinin eylemlerinin unsur yokluğu nedeniyle cezalandırılamaması sonucunu doğurur. Yukarıda alıntılanan Yargıtay içtihatlarının da gösterdiği gibi bir oluşumun terör örgütü olarak tespitine dair kesinleşmiş yargı kararının bu suç özelinde en önemli fonksiyonu, terör örgütüne hukuki varlık kazandırması ve bu bağlamda yapının bir terör örgütü olduğunu bilinebilecek hâle getirmesidir. Dolayısıyla henüz terör örgütü olduğuna dair yargı kararlarının bulunmadığı, dolayısıyla herkesçe bir terör örgütü olarak bilinebilir hâle gelmediği sırada bir örgüt ile irtibatlı ve iltisaklı olan kişilerin kasıtlarının ortaya konulması hayati önemdedir (Ahmet Aslan, §§ 50-51; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 50; Hasan Sarıcı, § 32).

29. O hâlde bir kimsenin FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan cezalandırılabilmesi için örgütün niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği ve örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığının gösterilmesi gerekir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak Yargıtay terör örgütüne üye olma veya yardım etme suçlarının doğrudan kasıt ve özel saikle işlenebilen suçlar olduğu da gözetildiğinde FETÖ/PDY'nin gerçek yüzünü ortaya koyan operasyonlara başlandığını, bu yapının kamuoyu ve medya tarafından tartışılır hâle geldiğini, üst düzey hükûmet yetkilileri ve kamu görevlileri tarafından yapılan açıklamalarda paralel yapı veya terör örgütü olduğuna ilişkin tespitler ve uyarıların yapıldığını, Millî Güvenlik Kurulu tarafından da aynı değerlendirmelerin paylaşıldığı süreçten önce icra edilen faaliyetlerin nitelik, içerik ve mahiyeti itibarıyla terör örgütünün amacına hizmet ettiği ve sanıklarca da bunun bilindiği somut delil ve olgularla ortaya konulmadıkça örgütsel faaliyet kapsamında kabul edilemeyeceğini, kişilerin hukuki durumlarının kusurluluk ve hata bağlamında değerlendirilmesinde zaruret bulunduğunu ifade etmiştir. Başka bir deyişle Yargıtay bir kişinin söz konusu örgüte üye olma suçundan cezalandırılması için sempati ve iltisak boyutunu aşarak terör örgütü niteliğini ve amaçlarını bilerek örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli delillere dayanılmasını şart koşmaktadır (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-19, 51; Hasan Sarıcı, § 33).

30. Bu sebeple Yargıtay FETÖ/PDY davalarında da örgüte sadece sempati duymayı ya da örgütün amaçlarını, değerlerini, ideolojisini benimsemek, buna ilişkin yayınları okumak, bulundurmak, örgüt liderine saygı duymak gibi eylemleri terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyet için yeterli görmemektedir. Yargıtaya göre FETÖ/PDY üyesinin örgüte bilerek ve isteyerek katılması, katıldığı örgütün niteliğini ve amaçlarını bilmesi, terör örgütünün bir parçası olmayı istemesi, örgüte katılma iradesinin devamlılık arz etmesi, saikinin suç işlemek olması şartı aranmalıdır (Yargıtay kararı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, § 13).

31. Yukarıdaki değerlendirmelerden hareket eden ve FETÖ/PDY'nin güvenlik güçlerince önemli ölçüde çözümlenen hiyerarşik yapılanmasını gözeten Yargıtay; üst düzeyde bulunan

örgüt mensuplarının katıldığı örgütün niteliklerini, amaç ve yöntemlerini bildiğinin, suç işlemek saiki ile hareket ettiğinin, ayrıca örgüte katılma iradesinin devamlılık arz ettiğinin kabul edilmesi gerektiği sonucuna varmıştır. Yargıtay, FETÖ/PDY'nin oldukça uzun süre yasal zeminde faaliyet göstermesi ve nihai amacını gizli tutması nedeniyle özellikle sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin örgütün nihai amacını bildiğinin ortaya konması gerektiğini kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 11-13, 19; Hasan Sarıcı, § 35; ayrıca bkz. Adnan Şen, § 114; İlhami Aksu [2. B.], B. No: 2018/36918, 15/6/2022, § 21).

32. Yargı makamlarının değerlendirmelerinden çıkan sonuca göre FETÖ/PDY'nin daha alt katlarıyla irtibatlı olduğu tespit edilen kişilerin -örgütün nihai amacını bildikleri ortaya konmadığı müddetçe- örgüte bir ahlak ve eğitim hareketi, gönüllüler hareketi, dinî bir cemaat olduğu zannı ile sempati duydukları, örgütle irtibat ve iltisaklı oldukları kabul edilmektedir. Terör örgütüne üye olma suçuna bağlanan ağır cezai yaptırımlar gözetildiğinde -örgütün nihai amacının herkesçe bilindiğinin kabul edilebileceği kesin bir tarih vermek yoluna gidilmemiş olmakla birlikte- örgütün nihai amacının herkesçe bilinir hâle geldiği olaylardan (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 11) önce yasal zeminde faaliyet gösteren bir sivil toplum örgütüne bağlı olduğu düşüncesi ile hareket ederek hataya düşenler ile FETÖ/PDY'nin amaç ve yöntemlerini bilen örgüt mensuplarının birbirlerinden dikkatli şekilde ayrılması yoluna gidilmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 54; Hasan Sarıcı, § 36).

33. Öte yandan vurgulamak gerekir ki bireysel başvuru yolunda Anayasa Mahkemesinin görevi bir yargılamanın sonucu itibarıyla adil olup olmadığını değerlendirmek değildir. Dolayısıyla başvurucular hakkında isnat edilen terör örgütü üyesi olma suçunun sübuta erip ermediği veya toplanan delillerin suçun sübutu için yeterli olup olmadığı meselesi, ilkesel olarak Anayasa Mahkemesinin ilgi alanı dışındadır (Metin Birdal, § 47; Yılmaz Çelik [GK], B. No: 2014/13117, 19/7/2018, § 45). Bundan başka bir ceza yargılamasında hangi delillerin hükme esas alınabileceği meselesi de esas itibarıyla Anayasa Mahkemesinin görev alanının dışındadır (Türk ceza muhakemesi hukuku uygulamasına ilişkin bazı değerlendirmeler için bkz. Metin Birdal, §§ 67-71).

34. Somut olayda başvurucu hakkındaki gerekçeli karar içeriği gözönüne alındığında Mahkemece temel olarak başvurucunun FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü Çanakkale Kadın Yapılanması içinde ev annesi olarak faaliyet yürütmesine, Zaman Gazetesi abonesi olmasına, 2014 yılından sonraki Bank Asya hesap hareketlerine, Zaman Gazetesi için yapılan protesto eylemine katılmasına, SEVGİDER yönetim kurulu başkan yardımcılığı görevini 2015 yılına kadar sürdürmesine, silahlı terör örgütü üyeliği suçundan farklı dosyalardan yargılaması yapılan kişilerle umre gezisine gitmesine ve çocuklarının FETÖ/PDY iltisaklı olan okullarda okutmasına yer verilmiştir.

35. Mahkeme, terör örgütü üyeliği suçuna ilişkin mahkûmiyet gerekçesinde başvurucunun Zaman Gazetesi aboneliği olmasını dikkate almıştır. Anayasa Mahkemesi Metin Birdal kararında, temel hak ve özgürlükler kapsamında kalan birtakım eylemlerin terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyet kararında delil olarak değerlendirilmesini incelemiştir (Metin Birdal, §§ 60-72). Anayasa Mahkemesine göre yargı mercilerince başvurucunun terör örgütünün hiyerarşik yapısına dâhil olduğunu gösteren deliller birlikte incelenmeli; temel haklar kapsamında kalan her bir delil terör örgütünün amacı, niteliği, bilinirliği, kullandığı şiddetin türü ve yoğunluğu ile somut olayın ilgili diğer şartları dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Metin Birdal, § 72). Mahkemece değerlendirmeye alınan gazete aboneliği delili de bu ilkeler çerçevesinde incelenmelidir. Nitekim Yargıtay birçok kararında

Zaman Gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğini belirtmiştir (Zaman Gazetesi aboneliğinin terör örgütü üyeliği suçu yönünden delil ya da örgütsel faaliyet olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin Yargıtay kararları için bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 26/9/2023 tarihli ve E.2021/19352, K.2023/6277 sayılı; 11/7/2023 tarihli ve E.2022/35615, K.2023/5156 sayılı; 21/6/2023 tarihli ve E.2021/18634, K.2023/4539 sayılı kararları ile (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2019/7999, K.2021/4462 sayılı; 28/6/2021, 30/6/2021 tarihli ve E.2020/7443, K.2021/4348 sayılı kararları). Buna karşılık somut olayda Mahkemece sadece başvurucunun Zaman Gazetesine abone olmasına değinilmekle yetinilmiş, söz konusu delil hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

36. Mahkemece, başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasında çocuklarını FETÖ/PDY ile iltisaklı olan okullarda okutması da delil olarak kullanılmıştır. Yargıtay, bu tür eylemlerin örgütsel alanda olduğunun kabul edilmesi için örgütsel özellik taşıdığının belirlenmesini beklemektedir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 20). Başvuruya konu olayda ise mahkemelerce iltisaklı okullarda çocuk okutmanın örgütsel özellik taşıyıp taşımadığı konusunda bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür. Nitekim Anayasa Mahkemesi, İhsan Yalçın (B. No: 2017/8171, 9/1/2020) kararında, FETÖ/PDY ile bağlantılı bir okulda bir süre öğrenim gördüğü belirtilen başvurucu yönünden yaptığı değerlendirmede, örgütsel bir ilişki çerçevesinde gerçekleştirildiğine dair olgular ortaya konulmadan salt bu nitelikteki bir okula gitmenin kuvvetli suç belirtisi olarak kabulünü mümkün görmemiştir. Kararda, FETÖ/PDY ile bağlantılı okul veya dershanelerde öğrenim görmenin ancak bunun örgüte yardım etme, finansal destek sağlama ya da örgütsel eğitimden yararlanma gibi örgütsel gayelerle gerçekleşmesi hâlinde örgütsel bir davranış olarak değerlendirilebileceğine vurgu yapılmıştır (İhsan Yalçın, § 49). Anayasa Mahkemesi, Ş.B. (B. No: 2017/30993, 1/7/2020, § 38) kararında da aynı yönde değerlendirmelerde bulunmuştur. Anılan kararlardaki değerlendirmelerle benzer şekilde Recep Baş (B. No: 2017/22400, 18/11/2020) kararında da aynı yöndeki Yargıtay kararlarına atıf yapılarak (ilgili kararlar için bkz. §§ 54-56) başvurucunun çocuğunu örgütsel bir amaçla FETÖ/PDY ile bağlantılı bir okula gönderdiği yönünde herhangi bir olgunun bulunmaması sebebiyle anılan hususun kuvvetli suç belirtisi olarak kabul edilmemesi gerektiği sonucuna varılmıştır (Recep Baş, § 48).

37. İlk derece mahkemesinin başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetinde dikkate aldığı diğer bir delil de başvurucunun FETÖ/PDY'ye müzahir derneğe yönetici olmasıdır. Yargıtay, FETÖ/PDY'ye üyelik suçundan mahkûmiyetlere dair birçok kararında yasal olarak kurulmuş sendika veya derneklerin yönetim ve denetim kurullarında yer almaları delilini değerlendirmiştir. Bu değerlendirmeye göre FETÖ/PDY'yle iltisaklı sendika, dernek ve diğer yasal örgütleri kurmaları, bunlara üye olmaları veya yönetim ve denetim kurullarında yer almaları tek başına kişilerin örgütün nihai amacını bildiğini, iltisak boyutunu aşarak örgütle organik bir bağ kurup hiyerarşisine dâhil olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemez. Yargıtaya göre FETÖ/PDY'ye müzahir olduğu tespit edilen derneğe üye olması ancak kişinin terör örgütü hiyerarşisine dâhil olup süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gösteren faaliyetleri tespit edildiği takdirde mahkûmiyet kararı için yeterli kabul edilebilir (Bilal Celalettin Şaşmaz, §§ 17, 18, 57).

38. Yargıtayın terör örgütüne müzahir sendika veya derneklere üyeliğin delil olarak

kullanılarak bir kimsenin terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması için terör örgütü hiyerarşisi içinde gerçekleştirdiği örgütsel faaliyetlerin varlığı şartını araması sendika hakkının ve örgütlenme özgürlüğünün demokratik toplumdaki önemi nedeniyledir (dernek hakkı ile örgütlenme özgürlüğünün önem ve kapsamına ilişkin olarak bkz. Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017, §§ 41-44; sendikal özgürlük kavramı ve sendika hakkının kapsamına ilişkin bkz. Yasemin Ekşi, B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 68; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58). Eldeki dosyada başvurucunun dernek yöneticisi olması cezalandırılmasında delil olarak kullanılmıştır. Bununla beraber kişiler kendi istedikleri şekilde dernek kurmakta veya bir derneğe üye olmakta özgürdür. Anayasa'nın 33. maddesinde, herkesin önceden izin almaksızın dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma hürriyetine sahip olduğu gibi hiç kimsenin bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamayacağı da ifade edilmiştir (Hint Aseel Hayvanları Koruma ve Geliştirme Derneği ve Hikmet Neğuç, B. No: 2014/4711, 22/2/2017; Bilal Celalettin Şaşmaz, § 58).

39. Başvurucunun Zaman Gazetesi yazarlarının gözaltına alınmalarına ilişkin protesto eylemlerine katılmasının mahkûmiyetinde delil olarak kullanıldığı anlaşılmıştır. Kişilerin anayasal hak ve özgürlükler kapsamında kalan faaliyetlerinin mahkûmiyet kararlarında delil olarak kullanılması, bireysel başvuru kapsamındaki çeşitli hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı etki doğurabilir. Bu durum Anayasa Mahkemesinin ilgi alanındadır. Anayasa Mahkemesi Ramazan Düğer ve Diğerleri (B. No: 2018/31211, 2/10/2024, § 90) kararında bir gazetenin yöneticilerinin gözaltına alınmasını protesto etmek amacıyla bir araya gelen başvurucu ve diğer katılımcılar hakkında uygulanan hürriyeti bağlayıcı cezaların zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığı ilgili ve yeterli bir gerekçeyle ortaya konulamadığından toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı bağlamında bkz. Metin Birdal § 48; örgütlenme özgürlüğü bağlamında bkz. Hakan Yılmazöz [1. B.], B. No: 2017/37725, 3/6/2020, § 25; Tuncay Yıldız ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/12717, 8/1/2020, § 31; din ve vicdan özgürlüğü bağlamında bkz. Mehmet Bozhan [2. B.], B. No: 2014/2797, 23/10/2019, § 51; toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile birlikte ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Uğur Ahmet Yaşar [2. B.], B. No: 2014/11842, 2/6/2020, § 33; Candar Şafak Dönmez [GK], B. No: 2015/15672, 5/11/2020, § 78).

40. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, somut olaya benzer başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meseleyi, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi şeklinde kabul etmiştir. Hiç şüphesiz başvurucunun mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiilleri işlediği sırada irtibat ve iltisaklı olduğu örgütün terör niteliğini ve amaçlarını bildiği, örgütün bir parçası olmayı istediği, örgütün hayatta kalmasına, amaçlarının gerçekleştirilmesine devamlı bir irade ile katkı sağladığı ortaya konulduğu takdirde söz konusu fiillerden dolayı cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini öngördüğü kabul edilecektir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40). Buna karşılık somut olayda Mahkemece söz konusu delil hakkında -Anayasa Mahkemesinin yukarıda anılan kararlarında belirtilen ilkeler çerçevesinde- herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

41. Yargıtay uygulamasına göre kişilerin örgütle iltisaklı Bank Asya'ya örgüt liderinin talimatıyla ve terör örgütüne yardım etme kastıyla destek amaçlı para yatırdıklarına ilişkin kesin ve inandırıcı delil bulunmaması durumunda, mevcut şüphe sanık lehine

değerlendirilmektedir [birçok karar arasından bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 25/11/2024 tarihli ve E.2022/24737, K.2024/15026; 12/12/2024 tarihli ve E.2022/30656, K.2024/18046 ile 23/12/2024 tarihli ve E.2022/34231, K.2024/19255 sayılı kararları].

42. Mahkemenin başvurucunun eylemlerinden bir diğerini de FETÖ/PDY Çanakkale Kadın Yapılanması içinde ev annesi olarak faaliyet yürütmesine dayandırdığı görülmüştür. Başvurucunun ev annesi olduğu yönünde beyanda bulunan gizli tanığın beyanında başvurucunun eylemine ilişkin zaman yönünden bir açıklamada bulunulmadığı görülmüştür.

43. Yargıtay içtihadı uyarınca ev anneliği, yurtta barınan öğrencileri farklı bir ortam görmeleri amacıyla evine götüren, bu öğrencilere evinde yemek veren şahıslara verilen isim olarak tanımlanmıştır. İlgili kararlarda Bylock ve Bank Asya delili olmaksızın ev anneliğinin tek başına, sanığın örgütün hiyerarşik yapısına organik bağla katıldığını ve süreklilik, yoğunluk, çeşitlilik arzeden faaliyetlerde bulunduğunu kesin olarak kanıtlamayacağına değinilmiştir (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 23/2/2022 tarihli ve E.2021/6638, K.2022/869 sayılı kararı). Yine Yargıtay terör örgütüne üye olma suçuna konu bir olayda ilk derece mahkemesince verilen beraat kararını, sanığın anılan terör örgütünün Tokat kadın mütevelli heyetinde yer aldığı, mütevelli istişare ve örgütün sohbet adı altındaki örgütsel toplantılarına 2016 yılı Haziran ayına kadar düzenli olarak katıldığı, örgüt içinde ev annesi olarak faaliyet yürüttüğü, sanığın ikrarına göre Tokat Adalet Sarayı önünde Aktif-Sen organizesinde düzenlenen protesto nitelikli basın açıklamasına katıldığı, burs ve kurban parası adı altında örgüte yardımda bulunduğu, örgütün yayın organlarına yeni abone teminine çalıştığına değinilerek temyiz edilmesine karşın onamıştır (bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 15/1/2024 tarihli ve E.2023/5826, K.2024/448 sayılı kararı).

44. Öncelikle Mahkemece mahkûmiyet kararında dikkate alınan eylemlerin yer, zaman, bağlam ya da kişinin bu eylemlerdeki rolü gibi kriterlerin hiçbiri yönünden değerlendirilmediği, sadece söz konusu olguları sıralayarak sonuca varıldığı anlaşılmaktadır. Diğer bir deyişle Mahkemenin gerekçesi, ilgili delillere dayalı olarak olguların makul seviyede bir analizine dayandırılmamıştır. Mahkemece başvurucunun Gizli tanık Mercek'in ve tanık E.A.nın ev anneliğine ilişkin genel beyanlarından varsayıma dayalı bir kabulden hareketle, başvurucunun dernek faaliyeti kisvesi altında örgüte sempatizan kazandırmak, örgüt evlerinde kalan öğrencilere burs temin etmek amacıyla kermesler düzenlemek, örgüt evlerinin ihtiyaçlarını gidermek şeklindeki eylemleri ile FETÖ/PDY ile örgütsel ilişki kurduğuna dair sonuca ulaştığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle Mahkemece, başvurucunun bir terör örgütüne üye olma bilinciyle hareket ettiği hususu somut olayın koşullarında ortaya konulmakta başarılı olunamamıştır. Başka bir ifadeyle ilk derece mahkemesi, başvurucunun mahkûmiyetine esas aldığı fiillerin suç oluşturan ya da örgütsel faaliyetler bağlamında gerçekleştirilen fiiller olduğunu, bu fiilleri işlediği sırada başvurucunun söz konusu yapının bir terör örgütü niteliğinden haberdar olduğunun kabul edilmesi gerektiğini ilgili ve yeterli gerekçelerle ortaya koyamamıştır.

45. Böylelikle başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetinde delil olarak kullanılan fiillerinin kendisini cezai yönden sorumluluk altına sokacağını makul olarak öngördüğü gösterilememiştir. Sonuç olarak başvurucunun bu şekilde terör örgütüne üye olma suçundan mahkûm edilmesi, anılan suçun başvurucunun aleyhine öngörülemez biçimde genişletici bir yoruma tabi tutulması ile mümkün olmuştur. Ortaya çıkan bu sonuç Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrası ile bağdaşmamaktadır.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyeti

nedeniyle Anayasa’nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

47. Başvurucu ayrıca toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkının, örgütlenme özgürlüğünün, din ve vicdan özgürlüğünün, silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, tanık sorgulama hakkının, hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ve bir kısım diğer haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Anayasa Mahkemesi somut olaya benzer başvurularda çözümlenmesi gereken öncelikli meseleyi, başvurucunun FETÖ/PDY'ye üye olma suçunda delil olarak kabul edilen fiilleri işlediği sırada cezai yönden bir sorumluluk altına sokulabileceğini makul olarak öngörebilmesinin mümkün olup olmadığının belirlenmesi şeklinde kabul etmiştir (Bilal Celalettin Şaşmaz, § 40). Bu kapsamda başvuruda suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği sonucuna ulaşıldığından kararda yapılan tespitler, varılan sonuç ve uygun görülen giderime göre diğer şikâyetler hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden ayrıca bir incelenme yapılmasına gerek bulunmadığına karar vermek gerekir.

III. GİDERİM

48. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

49. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

50. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

51. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan suçta ve cezada kanunilik ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Başvurucunun diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Çanakkale 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/75, K.2018/185 sayılı karar) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE, 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

BURAK BÜYÜKKAYA

B. No: 2021/64346 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/64346

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

BURAK BÜYÜKKAYA BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/64346)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Burak BÜYÜKKAYA

Vekili : Av. Hakan YILDIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuru konusu olayların geçtiği tarihte subay olarak görev yapmaktadır.

3. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) askerî mahrem yapılanması içinde yer alan kişilerin tespitine yönelik soruşturma başlatmıştır. Bu kapsamda örgütün anılan yapılanmasının bağlı olduğu sivil imam konumundaki örgüt mensuplarının örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla İstanbul'un Üsküdar ilçesinde bulunan G. Büfe adlı işyerine tahsis edilen sabit hattı kullandıkları tespit edilmiştir. Bunun üzerine hâkimlik kararı doğrultusunda bu hat ile yapılan iletişimlerin tespitine dair HTS kayıtları temin edilerek kolluk görevlileri tarafından incelenmiştir.

4. HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda kolluk görevlileri tarafından düzenlenen 5/12/2017 tarihli HTS Tespit ve Değerlendirme Tutanağı'nda; G. Büfeye tanımlanan sabit

hat üzerinden iletişimlerin bazılarının 15 Temmuz tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsünde örgüt adına aktif rol oynayan asker ve sivil kişilerle yapıldığı, bu nedenle söz konusu hattın örgütün sivil imamları tarafından örgütsel amaçla kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Tutanakta başvurucu yönünden yapılan tespitler ise şöyledir:

i. Anılan sabit hat üzerinden başvurucunun kullandığı GSM hattının 27/7/2013 ve 28/10/2013 tarihlerinde iki kez arandığı belirtilmiştir.

ii. Örgütle irtibatlı oldukları gerekçesiyle bir kısmı kamu görevinden çıkarılan asker E.A., C.R. ile E.Ç.nin de bu hat üzerinden aynı gün arandığı tespit edilmiştir.

5. Başvurucu; tutuklanma talebiyle sevk edildiği sorgusunda tutanakta belirtilen GSM hattını kendisinin kullandığını, G. Büfeye ait sabit hattan aranan E.A. ve C.R. ile askerî okuldan sınıf arkadaşı olduklarını, bu sabit hattan aranan diğer kişileri tanımadığını, tespit edilen görüşmeleri hatırlamadığını, FETÖ/PDY ile herhangi bir irtibatı olmadığını beyan etmiş ve suçlamayı kabul etmemiştir. Başvurucu, sorgusunun ardından silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmıştır.

6. Soruşturma sonucunda Başsavcılık, aralarında başvurucunun da bulunduğu asker kişiler hakkında düzenlediği 12/2/2018 tarihli iddianame ile bu kişilerin silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesi (Mahkeme) nezdinde kamu davası açmıştır.

7. İddianamede başvurucunun kullandığı GSM hattının, G. Büfeye tahsis edilen sabit hat üzerinden ardışık olarak arandığı, böylece başvurucunun FETÖ/PDY'nin askerî mahrem yapılanmasındaki ankesörlü/sabit hatlardan aranma gizli iletişim sistemine dâhil olmak suretiyle atılı suçu işlediği belirtilmiştir.

8. Yargılama sonucunda Mahkeme, başvurucu hakkında FETÖ/PDY'ye üye olma suçundan 6 yıl 8 ay hapis cezasına hükmetmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanığın BTK'dan gelen kayıtlara göre; kullandığını sorgu sırasında beyan ettiği ... numaralı telefon hattının İstanbul da bulunan [G.] Büfeye tahsis edildiği anlaşılan ... numaralı kontörlü hattan ;

-[E.A.], [C.R.] ve [E.Ç.] ile 28/10/2013 tarihinde aynı gün 1 er dakika ara ile peş peşe(ardışık) arandığı,

- [G.] Büfeden başkaca ardışık arama veya tekil aramasının olmadığı,

-Sanığın [G.] Büfe harici ... nolu sabit hattan 27.07.2013 tarihlerinde 1 defa tekil olarak arandığı,

Sanık, mahkememizdeki savunmasında, kendisi ile birlikte ardışık olarak aranan '[E.A.] benim harp okulundan devre arkadaşımdır. [C.R.] de aynı şekilde devre arkadaşımdır. Ancak [E.Ç.] isimli şahsı tanımıyorum.' şeklinde beyanda bulunmuştur. Arama kayıtları göz önüne alındığında bu aramaların yukarıda açıklanan örgütsel iletişim yöntemi ile uyumlu olduğu anlaşılmıştır."

9. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 8/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 30/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki

hakkaniyete uygun yargılanma ile gerekçeli karar hakları dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan haklara ilişkin şikâyetlerinin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu; hakkında eksik araştırma ve inceleme yapıldığını, yapılan tespitlerin ardışık olmayıp ardışık aramada uygulanan yöntemlere uygun olmadığını, böylece HTS kayıtlarına yansıyan aramaların örgütsel iletişime uygun yapıldığına dair kabulün yerinde olmadığını, bu görüşmelerde kendisini arayan kişilerin de tespit edilmediğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; öncelikle kabul edilebilirlik şartlarının incelenmesi gerektiği, bu koşullar sağlandığında başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bir beyanda bulunmamıştır.

14. Başvurucunun iddialarının değerlendirilmediğine ilişkin şikâyeti adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

15. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

16. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

17. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1.B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

18. Somut olayda Mahkemece başvurucunun terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sonucuna varılmış ve hakkında hapis cezasına ilişkin mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan kararda kolluk birimlerinin ardışık aramaya ilişkin HTS kayıtlarıyla yaptığı inceleme neticesinde başvurucunun ardışık arama denen yöntem ile mahrem şahıslara zimmetlenen asker şahıslardan olduğuna dair tespitler delil olarak hükme esas alınmıştır.

19. Yargıtay, kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi

uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132; ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150 sayılı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586 sayılı; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

20. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat (kimlik bilgileri sahte veya başkalarının adına alınmış telefon hattı) kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda “gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı” hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 25).

21. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan deliller dikkate alındığında başvurucunun sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olduğuna ilişkin tespitlerin mahkûmiyet kararına götüren belirleyici delil olduğunun kabul edilmesi gerekir ancak Yargıtayın yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında başvurucunun hakkında yapılan tespitlerin ardışık olmadığı, ardışık arama da uygulanan yöntemlere uygun olmadığı itirazıyla ilgili olarak kolluk tarafından düzenlenen HTS analiz raporuna karşı bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile arandığı tespit edilen kişilerin tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Başvurucuyla ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, bu kişilerin tüm aşama ifadeleri getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, başvurucunun kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması ve bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarından anlaşılmaktadır. Ayrıca gerekirse UYAP'ta araştırma yapılarak başvurucu hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığı, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada başvurucu ve müdafiine okunması, gerekirse ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre başvurucunun hukuki

durumunun belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

22. Mahkemece başvurucunun savunmalarında dile getirilen bu hususlarla ilgili bir araştırma veya değerlendirme yapılmamıştır. Savunmaya ilişkin olarak belirtilen olguların kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunduğu ve bu konularda Mahkemece herhangi bir açıklama yapılmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 8).

23. Buna göre başvurucu, üzerine atılı suçu işlemediğine dair savunmasını destekleyebilecek mahiyette itirazlar sunmasına rağmen Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış; başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

25. Başvurucu, ardışık aramaların tespitine yönelik iletişim bilgilerinin delil olarak hükme esas alınması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Gerekçeli karar hakkı şikâyeti yönünden ulaşılan sonuç gözetildiğinde başvurucunun bu iddiasının ayrıca incelenmesine gerek görülmemiştir.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddiasının incelenmesine GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 37. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/35, K.2019/195) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. 30.000 TL vekalet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA ASIM KAFKAS

B. No: 2021/65659 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65659

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA ASIM KAFKAS BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65659)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak TOPALOĞLU

Başvurucu : Mustafa Asım KAFKAS

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; atama işleminin iptali için açılan davanın reddedilmesinin mükerrer cezalandırma sonucunu doğurması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının, bölge idare mahkemesi kararında yeterli gerekçe bulunmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 15/8/1997 tarihinde Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi (BOTAŞ) genel müdür yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. Başvurucu, bu göreve atandıktan sonra 19/4/2004 tarihli müşterek kararname ile görevinden alınmıştır. Başvurucu yargı kararı sonrası görevine dönmüştür. Daha sonra 12/11/2007, 24/1/2012, 4/12/2014 tarihli kararnamelerle görevinden alınmış ve yine yargı kararlarıyla görevine dönmüştür.

3. Başvurucu hakkında, görevine döndükten sonra resmî görevli olmadığı hâlde kamu araçlarını özel işlerinde kullandığı iddiasıyla soruşturma başlatılmıştır. Soruşturma neticesinde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125. maddesinin birinci fıkrasının (B) bendinin (e) alt bendi uyarınca başvurucunun kınama cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Başvurucunun disiplin cezasına karşı açtığı dava reddedilmiş ve karar kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, disiplin cezası ile cezalandırıldıktan sonra 6/9/2016 tarihli ve K.2016-657

sayılı müşterek kararname ile başka bir göreve atanmak üzere görevinden alınmıştır. Bu kararnameye istinaden başvurucu, BOTAŞ Yönetim Kurulunun 8/9/2016 tarihli ve 2016/27/188 sayılı kararı ile BOTAŞ genel müdür başmüşaviri olarak görevlendirilmiştir. Başvurucu, bu işlemlerin iptali için dava açmıştır.

5. Ankara 9. İdare Mahkemesi (Mahkeme) işlemlerin iptaline karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun görevini yerine getiremediğine veya başarısız olduğuna ilişkin herhangi bir somut bilgi ve belge sunulmaksızın hizmetlerinden verim alınamadığı hususunun davalı idarelerce ortaya konulamadığını, kınama disiplin cezasına sebep eylemi başvurucunun mesaisi dışında, doğrudan işi ile ilgisi olmayacak şekilde gerçekleştirdiğini, ayrıca kamu hizmetine tahsis edilmiş aracı özel işinde kullandığından bahisle hakkında verilen kınama disiplin cezası üzerine orantısız şekilde dava konusu işlemlerin tesis edildiğini belirtmiştir.

6. Davalı idare, karara karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 1. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) istinaf başvurusunun kabulüne, mahkeme kararının kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiş; karar gerekçesinde başvurucunun tecziyesine neden olan disiplin cezası tek başına görevden almayı gerektirecek nitelikte olmasa da başvurucu hakkındaki tespitlerin uzun bir döneme yayıldığını, personele karşı yönetici olarak kendisinden beklenen sorumluluğu görevin ifasında gerektiği şekilde gösterdiğinden söz edilemeyeceğini, soruşturma raporuna göre resmî araç kullanımıyla ilgili tespitlerin süreklilik arz ettiğini ve bariz olduğunu, olayda başvurucunun hataya düştüğüne dair bir beyanının ve savunmasının da olmadığını, müşterek kararnamenin tesisi yönünden takdir yetkisinin idarece kamu yararı ve hizmetin gereklerine uygun olarak kullanıldığını belirtmiştir.

7. Başvurucu, karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Danıştay İkinci Dairesi temyiz başvurusunun reddine, Bölge İdare Mahkemesi kararının onanmasına kesin olarak karar vermiştir.

8. Başvurucu hakkında verilen disiplin cezası (bkz. §3) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 22/10/2021 tarih ve 84500 sayılı işlemi ile kaldırılmıştır.

9. Başvurucu, nihai kararı 4/12/2021 tarihinde öğrenmiş, 31/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

10. Başvurucu; görevi ile ilgili olmayan fiilin disiplin suçu olarak nitelendirildiğini, aynı fiil nedeniyle hem kınama cezası ile cezalandırılmasının hem de görevden alınmasının mükerrer cezalandırma nitelinde olduğunu, 2003 yılından bu yana kendisini yıldırmak amacıyla yürütülen dayanaksız soruşturmalar sonucu yargı kararlarıyla dokuz kez görevine döndüğünü, dava konusu işlemlere dayanak olan kınama cezasının Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının işlemi ile kaldırıldığını belirterek adil yargılanma hakkının, suçta ve cezada kanunilik ilkesi ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık

görüşünün ekinde yer alan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yazısında başvurucunun mobbing iddialarına karşı açtığı bir dava veya bir idari başvurusunun olmadığı, bu nedenle başvuru yollarını tüketmediği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde Bakanlık görüşündeki değerlendirmelerin hukuki dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir.

12. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında, kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (Ahmet Sağlam, [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

13. Somut olayda başvurucu, müşterek kararname ile görevinden alınmış ve BOTAŞ yönetim kurulu kararı ile BOTAŞ genel müdür başmüşaviri olarak atanmıştır. Bölge İdare Mahkemesi dosya kapsamındaki delillerin değerlendirilmesi sonucu (bkz. § 6) dava konusu işlemlerin hukuka aykırı olmadığı sonucuna varmıştır.

14. Başvurucu, idarenin kendisini yıldırmak amacıyla daha önce defalarca görevden aldığını ancak yargı kararlarıyla görevine döndüğünü ileri sürmüştür. Başvurucunun başvuru formunun ekinde sunduğu belgeler ve başvuru konusu davada iptalini istediği işlemler incelendiğinde, işlemlerin başvurucunun disiplin cezası aldığı -her ne kadar disiplin cezası sonradan kaldırılmış olsa da- resmî görevli olmadığı hâlde kamu araçlarını özel işlerinde kullanması fiilinden sonra tesis edildiği anlaşılmıştır. Bölge İdare Mahkemesi kararında da bu olgu ve deliller değerlendirilerek sonuca ulaşılmıştır.

15. Başvurucu, aksini iddia etmiş olsa da başvurucunun idari görevden alınması ve yeni bir görevlendirme yapılmasının ikinci bir cezalandırma olduğu kabul edilemez. Zira idare, kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin yetkisi ve takdir marjı içinde görev değişikliği yapmıştır. İdari görevlerde idarenin diğer atamalara göre takdir alanının daha geniş olduğu kabul edilmelidir (İbrahim Çiçek [2. B.], B. No: 2015/19462, 26/12/2018, § 44)

16. Bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale iddiası içermeyen, yargılama aşamasında elde edilen delillerin takdiri ile bu deliller ışığında hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin somut başvuru, yukarıda belirtilen içtihat kapsamında kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup gerekçeli kararda yer verilen hukuki tespitler ve dayanaklar (bkz. § 6) gözönünde bulundurulduğunda Bölge İdare Mahkemesi kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan herhangi bir durum tespit edilmemiştir. Bu itibarla ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

18. Başvurucu, Bölge İdare Mahkemesinin kararında gerekçesinde hangi somut normlara dayanıldığının açıklanmadığını, yetersiz gerekçe ile karar verildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın

kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bakanlık görüşünün ekinde yer alan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yazısında başvurucunun mobbing iddialarına karşı açtığı bir dava veya bir idari başvurusunun olmadığı, bu nedenle başvuru yollarını tüketmediği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyan dilekçesinde Bakanlık görüşündeki değerlendirmelerin hukuki dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir.

19. Anayasa'nın 36. ve 141. maddeleri gereği mahkemelerin her türlü kararı gerekçeli olmalıdır. Ancak bu hak, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir (Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51). Kanun yolu incelemesi yapan mercinin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması kararın gerekçelendirilmesi bakımından yeterlidir (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 57).

20. Somut olayda Bölge İdare Mahkemesinin davanın reddi kararına ne şekilde ulaştığını -dosyadaki bilgi ve belgeler çerçevesinde değerlendirme yapmak suretiyle- esaslı iddiaları karşılayacak ölçüde, objektif, kabul edilebilir nedenlerle açıkladığı görülmüştür. Bölge İdare Mahkemesi kararında tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek tüm iddia ve savunmalarını dikkate alındığında gerekçeli karar hakkına yönelik bir ihlal olmadığının açık olduğu anlaşılmaktadır.

21. Açıklanan gerekçelerle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FUNDA GEREN VARLIK

B. No: 2021/66060 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/66060

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

FUNDA GEREN VARLIK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/66060)

Karar Tarihi: 16/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 20/2/2026 - 33174

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Funda GEREN VARLIK

Vekili : Av. Cezmi METİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yargısal kesinlik kazanan vakıanın başka bir mahkeme tarafından dikkate alınmaması nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, işverenden kıdem tazminatı alabilmek için emeklilik gün sayısını doldurduğunu gösterir belgeyi 18/6/2014 tarihinde Sosyal Güvenlik Kurumundan (SGK) talep etmiş ancak başvurucunun yirmi günlük çalışmasına ilişkin kayıtların görünmediği gerekçesiyle talebi reddedilmiştir. Başvurucu, işverene hitaben yazdığı 19/6/2014 tarihli dilekçeyle ihbar süreleri de dikkate alınarak 30/6/2014 tarihi itibarıyla istifa ettiğini bildirmiştir. Başvurucu, emeklilik nedeniyle istifa etmiş fakat istifa dilekçesinde bu hususu belirtmemiştir. 14/7/2014 tarihinde SGK kayıtları düzeltilmiş, SGK 18/7/2014 tarihli yazıyla başvurucunun talep ettiği kıdem tazminatı yazısını vermiştir.

3. Başvurucu, bunun üzerine SGK'nın hatasından dolayı kıdem tazminatını alamadığı gerekçesiyle SGK aleyhine 16/12/2014 tarihinde dava açmıştır. Denizli 4. İş Mahkemesinde

görülen davada 17/2/2016 tarihli kararla davanın kabulüne karar verilmiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi 4/11/2018 tarihli ve E.2016/10759, K.2018/9334 sayılı kararıyla başvurucunun istifa ettikten on sekiz gün gibi makul bir süre içinde SGK'dan kıdem tazminatına ilişkin yazıyı aldığını, kıdem tazminatına hak kazandığını, iş sözleşmesini feshetme iradesinin aslında emeklilik nedenine dayandığını, belgeyi işyerine sunması hâlinde kıdem tazminatına hak kazanacağını, bir hak kaybının olmadığını gerekçe göstererek SGK aleyhine açılan davanın reddi gerektiği gerekçesiyle kararı bozmuştur. Denizli 4. İş Mahkemesi bozma ilamı doğrultusunda yeniden gördüğü davada anılan ilama uyarak 19/11/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Yargıtay 10. Hukuk Dairesi bu kararı 13/10/2020 tarihinde onamıştır.

4. Başvurucu, kararın yukarıda işaret edilen gerekçelerle bozulması üzerine bu kez 14/6/2019 tarihinde işveren aleyhine kıdem tazminatı davası açmıştır. Dava, Denizli 3. İş Mahkemesinde görülmeye başlanmıştır.

5. Denizli 3. İş Mahkemesi, başvurucunun istifa etmek iradesinin emeklilik nedenine dayandığı değerlendirmesini yapmış ve feshin haklı nedene dayandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar vermiştir. Bu karara karşı davalı işveren istinaf kanun yoluna başvurmuştur. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 27/9/2021 tarihinde söz konusu kararın kaldırılmasına ve davanın reddine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi, gerekçesinde istifa dilekçesinin kanundan kaynaklanan bir hakka veya haklı nedene dayanmadığını, işçinin işveren gibi sonradan fesih sebebini değiştiremeyeceğini, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin gerekçesinin hatalı olduğunu, başvurucunun SGK'dan yazı almadan da emeklilik nedenine dayanarak iş akdini feshedebileceğini ifade etmiştir.

6. Başvurucu, nihai hükmü 20/11/2021 tarihinde öğrendikten sonra 13/12/2021 tarihinde süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Başvurucu; asıl iradesinin emeklilik nedeniyle istifa etmek olduğunu, SGK'nın hatası yüzünden emeklilik yazısı alamadığını, bu sebeple istifa etmek zorunda kaldığını ileri sürmüştür. Sonradan verilen SGK yazısında 1/12/2012 tarihi itibarıyla emeklilik durumundan dolayı kıdem tazminatı alabileceğinin belirtildiğini, Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin de istifa nedeninin emekliliğe dayandığını kabul ettiğini ancak Bölge Adliye Mahkemesinin bu tespiti kabul etmediğini belirterek adil yargılanma hakkı ile hukuki güvenlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

8. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, SGK'dan temin edilen görüş yazıları sunulmuş; başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurunun ihlal iddialarının mahiyeti gereği hakkaniyete uygun yargılanma hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan hakkaniyete uygun yargılanma

hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

12. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam [2. B.], B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

13. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci, Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007, 15/3/2018, § 53).

14. Adil yargılanma hakkı, hukuk kuralının davanın başvurucu lehine sonuçlanmasını temin eden yorumunun esas alınmasını güvence altına almamaktadır. Uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kurallarının yorumlanması -yukarıda belirtildiği gibi- derece mahkemelerinin takdirindedir. Bununla birlikte derece mahkemeleri hukuk kurallarını yorumlarken Anayasa'nın 2. maddesinde düzenlenen ve Cumhuriyet'in nitelikleri arasında sayılan hukuk devleti ilkesini gözönünde bulundurmalıdır. Esasen hukuk devleti ilkesi, Anayasa'nın tüm maddelerinin yorumlanmasında dikkate alınması zorunlu olan bir ilkedir. Bu bağlamda Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının kapsam ve içeriğinin yorumlanmasında da hukuk devletinin gerekleri gözetilmelidir (M.B., § 84).

15. Bu noktada hukuk devletinin gereklerinden birini de hukuk güvenliği ilkesi oluşturmaktadır (AYM, E.2008/50, K.2010/84, 24/6/2010; E.2012/65, K.2012/128, 20/9/2012). Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir (AYM, E.2013/39, K.2013/65, 22/5/2013).

16. Başvurucunun medeni haklarıyla ilgili uyuşmazlıklarda uygulanan hukuk kurallarının açıkça keyfî veya hakkın tesliminden kaçınacak (adaleti hiçe sayacak) biçimde yorumlanması usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getireceğinden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğinden söz edilebilir. Zira bu hâlde derece mahkemesinin yorumunun başvurucu tarafından öngörülmesi mümkün olmayıp hukuk kurallarının öngörülemez

biçimde yorumlanması hukuk devleti ilkesini örseler. Özellikle hak ve özgürlükleri kısıtlayıcı hükümlerin geniş yoruma tabi tutulması keyfîliğe ve bireylerin kendilerini hukuk karşısında güvensiz hissetmelerine yol açar (M.B., § 86).

17. Somut olayda başvurucu, emeklilik nedenine dayanarak istifa etmek istemiş fakat SGK'daki hatalı kayıt nedeniyle emeklilik yazısı alamamıştır. Bunun üzerine işverene istifa dilekçesi vermiş ve SGK aleyhine kıdem tazminatı alacağı davası açmıştır. Bu davada yapılan yargılamada Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, hatanın düzeltildiği ve işyerinden tazminatın alınabileceği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvurucu, bunun üzerine işveren aleyhine dava açmıştır. Yapılan yargılamada ise Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun iradesinin istifa olduğu, Yargıtay yorumunun hatalı olduğu gerekçesine dayanmış ve davanın reddine karar vermiştir. Başvurucu, Bölge Adliye Mahkemesinin Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin gerekçesini dikkate almamasının hukuki belirlilik ilkesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

18. Bireysel başvuruya konu olayda çözümlenmesi gereken temel mesele, Bölge Adliye Mahkemesinin Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin yorumunun aksine değerlendirme yapmasının hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerini ihlal edip etmeyeceği hususudur. Yargıtay başvurucunun istifa ettikten on sekiz gün sonra, makul süre içinde SGK'dan kıdem tazminatına ilişkin yazı aldığını, kıdem tazminatına hak kazandığını, iş sözleşmesini feshetme iradesinin aslında emekliliğe dayandığını, başvurucunun belgeyi işyerine sunması hâlinde kıdem tazminatına hak kazanacağını değerlendirmiştir. Davanın reddi gerektiği sonucuna varmasının nedeni de başvurucunun haklarını işverenden alabileceğine yönelik tespittir.

19. Bölge Adliye Mahkemesi, istifa iradesinin emekliliğe dayandığı tespitini yapan Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin kararındaki kabulden tamamen farklı bir sonuca ulaşmıştır.

20. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin başvurucunun iş sözleşmesini feshetme iradesinin aslında emeklilik nedenine dayandığına ilişkin tespitinin yargısal kesinlik kazandığı ve artık bir vakıaya dönüştüğü not edilmelidir. Anayasa Mahkemesinin önündeki mesele bu vakıanın Bölge Adliye Mahkemesi tarafından dikkate alınmamasının hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerini ihlal edip etmeyeceğinin ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedeleyip zedelemediğinin tespit edilmesidir.

21. Olaydaki Bölge Adliye Mahkemesi kararının gerekçesine bakıldığında başvurucunun feshinin kanundan kaynaklanan bir hakka veya haklı nedene dayanmadığı tespitinin yapıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin tespitlerinin neden hatalı olduğuna yönelik değerlendirmeler yapıldığı da görülmüştür. Diğer bir ifadeyle Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun iş akdini fesih iradesinin emekliliğe dayanmadığı sonucuna varmıştır.

22. Uyuşmazlıkta uygulanacak hukuk kurallarını yorumlamak mahkemelerin görevinde olmakla birlikte bu durum yargı kararıyla kesinleşen bir vakıanın görmezden gelinmesini gerektirmez. Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin kararıyla iş akdinin feshinin emeklilik nedenine dayandığı tespiti kesinleşmiş bir maddi vakıaya dönüşmüştür. Nitekim başvurucunun SGK aleyhine açtığı dava bu nedenle reddedilmiş ve başvurucu bu maddi vakıaya güvenerek işveren aleyhine dava açmıştır. Başvuruya konu davadan önce başvurucunun kıdem tazminatı alabilmek için emeklilik gün sayısını doldurduğunu gösterir belgeyi SGK'dan temin etmeye çalışması ve Yargıtay 10. Hukuk Dairesinin başvurucunun kesinleşmiş bir maddi vakıaya dönüşen emekli olma iradesine yönelik tespiti birlikte değerlendirildiğinde bu

maddi vakıanın bireysel başvuru konusu yargılamada dikkate alınmaması hukuki belirlilik ve güvenlik ilkelerini ihlal etmiştir. Bu itibarla tüm bunların bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği kanaatine varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması, 79.832,37 TL maddi ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak amacıyla Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 10. Hukuk Dairesine (E.2021/2360, K.2021/2086) iletilmek üzere Denizli 3. İş Mahkemesine (E.2019/305, K.2021/255) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ESMAEIL FATTAHI

B. No: 2022/20774 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/20774

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ESMAEIL FATTAHI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/20774)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Esmaeıl FATTAHI

Vekili : Av. Hayriye Buse BERGAMALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün, kararda bazı usul güvencelerine uyulmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu hakkında Denizli Valiliğince 6/4/2021 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında altı ay süreyle idari gözetim kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali amacıyla açtığı dava Denizli İdare Mahkemesi tarafından 31/12/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 28/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 25/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Göç İdaresi Başkanlığı 22/5/2025 tarihli yazısıyla, başvurucu hakkındaki sınır dışı etme kararının İstanbul Valiliği tarafından sonlandırıldığını ve başvurucunun 29/4/2025 tarihinde İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanı'nı kullanarak Türkiye'den çıkış yaptığını bildirmiştir.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir..

8. Başvurucu; hakkında alınan sınır dışı etme kararının hukuka aykırı olduğunu, bu kararın ifade özgürlüğü kapsamında katıldığı barışçıl bir toplantı gerekçe gösterilerek alındığını, gönderileceği ülkede kötü muamele görme riski bulunduğunu ve karar sürecinde bazı usul güvencelerine riayet edilmediğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun iddialarının değerlendirilmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda benimsediği ilkelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

10. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir (M.A. [2. B.], B. No: 2021/43562, 26/3/2025, § 16).

11. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Bireysel başvuru hakkına sahip olanlar" başlıklı 46. maddesinde kimlerin bireysel başvuru yapabileceği sayılmış olup anılan maddenin (1) numaralı fıkrasına göre bir kişinin Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmesi için üç temel ön koşulun birlikte bulunması gerekmektedir. Bu ön koşullar, başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamu gücü eylem veya işleminden ya da ihmalinden dolayı başvurucunun güncel bir hakkının ihlal edilmesi, bu ihlalden dolayı kişinin kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması ve bunların sonucunda başvurucunun kendisinin mağdur olduğunu ileri sürmesidir (Onur Doğanay [2. B.], B. No: 2013/1977, 9/1/2014, § 42).

12. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bir hakkın ihlaline karar verilebilmesi için mağdurluk statüsünün ve/veya başvuruya konu olan kamu gücü kullanımına dayalı temel nedenlerin başvuru hakkında karar verileceği zamana kadar devam etmesi gerekir. Mağdurluk statüsünün devamı konusunda değerlendirme yapılırken başvurucunun şikâyet ettiği hususların mevcut olup olmadığı ve muhtemel hak ihlalinin etkilerinin giderilip giderilmediği incelenmelidir (Arman Mazman [2. B.], B. No: 2013/1752, 26/6/2014, § 41).

13. Somut olayda başvurucu hakkında tesis edilen sınır dışı etme kararının idarece kaldırıldığı ve başvurucunun 29/4/2025 tarihinde Türkiye'den çıkış yaptığı anlaşılmıştır (bkz. § 5). Başvuruya konu idari işlemin ortadan kalkmış olması nedeniyle başvurucunun artık sınır dışı edilme riski taşımadığı, güncel bir mağduriyetinin kalmadığı sonucuna varılmıştır. Öte yandan başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması ya da temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi bakımından önemli bir mesele içermediği, ayrıca somut olayda insan haklarına saygının gerektirdiği özel bir durumun da bulunmadığı

değerlendirilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olmaması gerekçesiyle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MOHAMMAD POURAKBARI KERMANI

B. No: 2022/21280 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/21280

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MOHAMMAD POURAKBARI KERMANI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/21280)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Mohammad POURAKBARI KERMANI

Vekili : Av. Hayriye Buse BERGAMALI

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı, toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı ile ifade özgürlüğünün, kararda bazı usul güvencelerine uyulmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. İran İslam Cumhuriyeti vatandaşı başvurucu hakkında Denizli Valiliğince 6/4/2021 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında altı ay süreyle idari gözetim kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali amacıyla açtığı dava Denizli İdare Mahkemesi tarafından 31/12/2021 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 2/2/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Göç İdaresi Başkanlığının cevabi yazısı ve eklerinde yer alan bilgilere göre başvurucu 24/10/2022 tarihinde kendi isteğiyle İstanbul Havalimanı'nından yurt dışına çıkış yapmıştır.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir..

8. Başvurucu; hakkında alınan sınır dışı etme kararının hukuka aykırı olduğunu, bu kararın ifade özgürlüğü kapsamında katıldığı barışçıl bir toplantı gerekçe gösterilerek alındığını, gönderileceği ülkede kötü muamele görme riski olduğunu, karar sürecinde bazı usul güvencelerine riayet edilmediğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun iddiaları değerlendirilirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda benimsediği ilkelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü’nün 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

12. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir (M.A. [2. B.], B. No: 2021/43562, 26/3/2025, § 16).

13. Anayasa Mahkemesine sunulan Göç İdaresi Başkanlığının cevabi yazısı ve ekindeki bilgi ve belgelerden başvurucunun 24/10/2022 tarihinde Türkiye'den kendi isteğiyle ayrıldığı ve hakkında tesis edilen sınır dışı etme kararının fiilen uygulanmadığı anlaşılmıştır (bkz. § 5). Bu durumda gönüllü olarak Türkiye'den ayrılan başvurucu yönünden sınır dışı etme işleminin herhangi bir sonuç doğurmayacağı açıktır. Öte yandan başvurunun Anayasa'nın

uygulanması ve yorumlanması ya da temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi bakımından önemli bir mesele içermediği ve somut olayda insan haklarına saygının gerektirdiği bir durumun da bulunmadığı değerlendirilmiştir.

14. Açıklanan gerekçelerle incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediğinden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞENOL DURMUŞ

B. No: 2022/26028 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/26028

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞENOL DURMUŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/26028)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Burak GÜNGÖR

Başvurucu : Şenol DURMUŞ

Vekili : Av. Hüsamettin SEYHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki iddiaya ayrı ve açık yanıt verilmemesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanıkların duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyeliği suçundan yürütülen soruşturmalar kapsamında başvurucunun örgüt üyeleri tarafından haberleşmede kullanılan ByLock isimli kriptolu mesajlaşma uygulamasını kullandığına ilişkin ilk tespitler üzerine hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından soruşturma başlatılmıştır.

3. Soruşturma sonucunda başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla iddianame düzenlenmiştir. İddianamede; FETÖ/PDY'nin kuruluşu ve yapısı hakkında genel bilgilere yer verildikten sonra başvurucunun ByLock programını kullandığı ile aleyhine tanık beyanları bulunduğu belirtilerek atılı suçu işlediği ileri sürülmüştür.

4. İddianamenin kabulüyle Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) açılan dava

sonucunda başvurucu hakkında, istinabe yoluyla dinlenen tanık K.B.nin 2007-2009 yılları arasında başvurucunun örgüt toplantı ve etkinliklerine katıldığı yönündeki beyanı ile ByLock kullanıcısı olduğu yönündeki tespitlere dayanılarak silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 6 yıl 3 ay hapis cezasıyla mahkûmiyetine karar verilmiştir. Tanık K.B.nin istinabe mahkemesinde alınan beyanının ilgili kısmı şöyledir:

"...Sanık ile 2007-2009 yılları arasında Elâzığ'da Zülfü Ağar PMO da öğrenci iken aynı sınıftaydık. O dönemde cemaat olarak bildiğimiz FETÖ sınıfları gruplara ayırmıştı. Benim olduğum grupta sanık yoktu. Ancak başka bir grupta olduğunu biliyorum. Bunu gezdiği beraber olduğu arkadaş çevresinden biliyorum ancak cemaat olarak bildiğimiz FETÖ'nün içinde herhangi bir faaliyette gözümle görmedim. Daha önce yapmış olduğum teşhis tutanağı doğrudur, içeriğini aynen tekrar ederim, sanığı 2009 yılından sonra bir daha hiç görmedim, telefonla dahi olsa hiç konuşmadım ve iletişime geçmedim...

...Ben beyanımda 35-40 şahıs söyledim. Bunlardan 3 ünün herhangi bir faaliyette görmedim. Bunlardan biri sanık Şenol Durmuş diğerleri ise [Ö.B.] ve [S.K.] diğer verdiğim isimlerin hepsini faaliyetlerde gördüm..."

5. İstinaf incelemesinden geçen hüküm Yargıtayın 5/11/2018 tarihli kararı ile bozulmuştur. Yargıtay bozma kararının ilgili bölümü şöyledir:

"...Bylock kullanıcısı olduğunu kabul etmeyen sanığın, bylock uygulamasını kullandığının kuşkuya yer vermeyecek şekilde teknik verilerle tespiti halinde, bylock kullanıcısı olduğuna dair delilin atılı suçun sübutu açısından belirleyici nitelikte olması karşısında, öncelikle ilgili birimlerden ayrıntılı bylock tespit ve değerlendirme raporu getirtilmesi, yine istinaf aşamasından sonra dosya içerisine geldiği anlaşılan tanık [F.K.] beyanlarının, CMK'nın 217. maddesi uyarınca duruşmada sanık ve müdafiine okunup diyecekleri sorulduktan sonra yargılamaya devamla bir hüküm kurulması gerektiğinin gözetilmesi lüzumu ..."

6. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 4. Ceza Dairesi (Daire) 13/3/2019 tarihli duruşmada bozma kararına uyulmasına ve istinaf aşamasından sonra dosyaya gelen ve soruşturma aşamasında dinlenmiş olan tanık F.K.nın beyanının başvurucuya okunarak diyeceklerinin sorulmasına karar vermiştir. Başvurucu, anılan tanığın beyanlarını kabul etmediğini belirterek önceki savunmalarını tekrar etmiştir. Tanık F.K.nın beyanı özetle başvurucunun 2007-2009 yılları arasında örgüt toplantı ve etkinliklerine katıldığı yönündedir.

7. Savcılık makamı esas hakkındaki mütalaasında -diğerlerinin yanı sıra- Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen bir başka soruşturmada ele geçen ve içinde FETÖ/PDY'nin emniyet yapılanmasında yer alan kişilere ilişkin sınıflandırma bilgilerinin yer aldığı micro SD kartının çözümlenmesi sonucu hazırlanan veri inceleme raporunda da sanık için EAV kodunun kullanıldığını belirtmiştir.

8. Daire 3/7/2019 tarihli kararıyla başvurucunun mahkûmiyetine karar vermiştir. Dairenin karar gerekçesinin ilgili bölümü şöyledir:

"...Bylock tespit ve değerlendirme tutanağının varsa gönderilmesi hususunda ilgili birimlere yazı yazılmış, bylock User-ID eşleştirmesinin yapılamadığı, bu nedenle bylock tespit ve değerlendirme tutanağının gönderilmediği anlaşılmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü Kom Daire Başkanlığınca düzenlenen veri inceleme raporu ve tanık beyanı ile dairemizce getirtilen veri inceleme raporuna esas ... soruşturma sayılı dosyası kapsamında gizli tanık 'Garson' tarafından teslim edilen Micro SD kartlara ilişkin mahkemeden talep yazısı mahkemenin el koyma ve inceleme yapılmasına ilişkin kararı, gizli tanık beyanı, gizli tanığın

Micro SD kartları teslim ettiğine dair tutanak... duruşmada sanık ve müdafine okunarak diyecekleri tespit edilmiştir...

Buna göre, yapılan yargılama, toplanan deliller, sanık savunmaları, tanık beyanı, veri inceleme raporu ve tüm dosya kapsamı gözetildiğinde, mevcut delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın bylock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı bylock tespit ve değerlendirme tutanağının temin edilememesi sonuca etkili bulunmamış olmakla... sayılı soruşturma ile FETÖ/PDY emniyet mahrem yapılanması kapsamında ele geçirilen dijital veri incelemeleri sonucu düzenlenen veri inceleme raporundan eski emniyet görevlisi olan sanığın örgüt içinde... EA düzeyinin üstünde olup sivil abi olmadığında ders yaptıran vekil konumunda örgüt mensubunu ifade eden 'EAV' olarak kodlandığı... sanığın örgütsel faaliyetlerinin tanıkların beyanıyla da örtüştüğü, bu suretle sanığın silahlı terör örgütünün hiyerarşik yapısına dahil olarak süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk gerektiren eylem ve faaliyetlerde bulunmak suretiyle üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit olup..."

9. Hüküm, temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Başvurucu, nihai hükmü 28/1/2022 tarihinde öğrendikten sonra 11/2/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne ve gerekçeli karar ile tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; lehine olan hususlar dikkate alınmadan mahkûmiyetine karar verildiğini, bu yöndeki iddia ve itirazlarına karşı yargı kararlarında yeterli açıklamaya yer verilmediğini belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara değinildikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü itirazlarını yinelemiştir.

13. Başvurucunun iddialarının adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de olmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan Kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan

mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (çok sayıda karar arasından bkz. Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, §§ 27-32).

16. Somut olayda Dairenin temyiz denetiminden geçerek onanan gerekçeli kararda, başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock kullandığına ilişkin tespite, gizli tanıktan elde edilen micro SD kartta EAV olarak kodlanmasına, savcılık aşamasında dinlenen F.K. ile istinabe yoluyla dinlenen K.B. isimli tanıkların beyanlarına dayanıldığı anlaşılmıştır (bkz. § 8).

17. Karar gerekçesinde hükme esas alınan delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı ancak başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı tespit ve değerlendirme tutanağının temin edilememesinin sonuca etkili bulunmadığı diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğunun belirtildiği anlaşılmıştır.

18. Bununla birlikte Yargıtay uygulamasına göre Garson kod adlı gizli tanıktan ele geçirilen SD kart içinde EAV olarak kodlanmasının mahkûmiyet için yeterli olmadığı bunun yanında destekleyici bir ifade, beyan yahut başkaca bilgi ve belge bulunup bulunmadığının araştırılması gerektiği aksi hâlde tek başına bu tespitin örgüt üyeliği için yeterli delil olarak kabul edilmediği görülmüştür [diğerleri arasından bkz. (kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 25/1/2021 tarihli ve E.2020/1608, K.2021/75 sayılı kararı].

19. Yine Yargıtay kararlarına göre kritik tarihler öncesine ait olan ve bu tarihten sonra devam etmeyen sohbet ve toplantılara katılmaktan ibaret eylemlere istinaden mahkûmiyet kararı verilmesi mümkün değildir (Yargıtay içtihadı için bkz. Bilal Celalettin Şaşmaz, B. No: 2019/20791, 18/10/2022, §§ 11-20). Dairenin mahkûmiyet hükmüne esas aldığı tanıklar F.K. ve K.B.nin başvurucunun 2009 öncesi tarihlerde örgütün toplantı ve etkinliklerine katıldığı yönünde beyanları bulunduğu görülmüştür. Yine tanıklardan K.B.nin başvurucu hakkındaki bilgisinin duyum ve tahmine dayandığı, herhangi bir faaliyet ya da organizasyona katıldığını görmediğini, örgütle ilişkisinin 2009 yılından sonra devam edip etmediğine ilişkin ise bir bilgisinin bulunmadığını açıkça belirttiği görülmüştür (bkz. § 4).

20. Somut olayda Mahkeme, gerekçesinde yer verdiği "örgütsel faaliyetlerinin tanıkların beyanıyla da örtüştüğü" hususunun ne olduğuna, anılan faaliyetlerin içeriğine ya da niteliğine ilişkin somut bir değerlendirme yapmadan soyut ifadelere yer vererek mahkûmiyet sonucuna ulaşmıştır. Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında ileri sürmüş olmasına rağmen Mahkeme başvurucu hakkında terör örgütüne üye olma suçundan verdiği mahkûmiyet kararında, bu kabulüne yönelen iddia ve savunmaları ayrı ve açıkça tartışmamıştır. Dahası gerek Mahkeme kararında gerekse Yargıtay onama kararında hangi gerekçeyle Yargıtayın önceki uygulamalarının (bkz. §§ 18-19) aksine davranıldığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmediği görülmüştür. Öte yandan Mahkemenin tanık beyanlarında bahsedilen sohbet ve faaliyetlere katılma eylemlerinin -gerçekleştirildiği tarih dikkate alındığında- neden örgütsel nitelikte bir faaliyet olarak kabul edildiğine dair herhangi bir

izahat yapmadığı da gözönünde bulundurulmalıdır. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında -somut olayın özel koşullarında- derece mahkemesi ve kanun yolu mercilerinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucu; gerekçeli kararda beyanına yer verilen tanık F.K ve K.B.nin huzurda dinlenilmesi için Mahkemenin herhangi bir girişimde bulunmadığını, kendisine tanığa soru sorma imkânı tanınmadığını, bu suretle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

23. Bakanlık görüşünde; konuya ilişkin yargısal içtihatlara değinildikten sonra ihlal iddiaları ele alınırken anılan içtihatlar ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında, söz konusu tanık beyanlarının mahkûmiyet kararında belirleyici delil olarak kabul edildiğini belirtmiştir.

24. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

25. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

26. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir (Atila Oğuz Boyalı, B. No: 2013/99, 20/3/2014; Selçuk Demir, B. No: 2014/9783, 22/1/2015; AZ. M., B. No: 2013/560, 16/4/2015; Baran Karadağ, B. No: 2014/12906, 7/5/2015; Orhan Güleryüz, B. No: 2019/30221, 28/12/2021). Buna göre bir ceza yargılamasında sanığın aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme hakkı vardır. Hakkında gerçekleştirilen ceza yargılaması sürecinde sanığın tanıklara soru yöneltebilmesi, onlarla yüzleşebilmesi ve tanıkların beyanlarının doğruluğunu sınama imkânına sahip olması adil bir yargılamanın yapılabilmesi bakımından gereklidir (AZ. M., § 55). Diğer yandan bir mahkûmiyet -tek veya belirleyici ölçüde- sanığın soruşturma veya yargılama aşamasında sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı bir kimse tarafından verilen ifadelere dayandırılmış ve dengeleyici güvenceler sağlayan bir usul öngörülmemiş ise sanığın hakları Anayasa'nın 36. maddesindeki güvencelerle bağdaşmayacak ölçüde kısıtlanmış olur (Orhan Güleryüz, § 35).

27. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesi geçerli bir nedenin mevcudiyetine dayanmalıdır. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu

olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Abdurrahim Balur, B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay, B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim, B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51). Bu kapsamda, hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanını destekleyen başka doğrulayıcı delillere dayanılması telafi edici güvencelerden biri olarak kabul edilebilir (Orhan Güleryüz, § 39). Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkların -sanığın da onlara soru sormasına imkân sağlayacak ve sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında kişisel izlenim edinme fırsatı elde edecek şekilde- Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) gibi vasıtalarla dinlenmesi telafi edici bir güvence olabilir (bazı değişikliklerle birlikte Uğur Özcan, B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40). Sorgulanmayan tanığın beyanının güvenilirliğinin ve doğruluğunun saptanması amacıyla savunma tarafına sağlanabilecek bir diğer telafi edici güvence ise sanığa olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânının tanınmasıdır (Orhan Güleryüz, § 40).

28. Tanık sorgulama hakkına ilişkin testin birinci aşaması kapsamında tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedene dayanıp dayanmadığının ortaya konulması gerekliliği esasen -anayasal düzeyde bir ilke olan- hükme temel alınan delillerin hâkim huzurunda ikame edilmesi zorunluluğunu ifade eden doğrudan doğruyalık ilkesinin bir sonucudur. Bu kapsamda hakkaniyete uygun yargılanma hakkının özel bir görünümü olan doğrudan doğruyalık ilkesi uyarınca hâkim, kararını ancak duruşmaya getirilmiş ve huzurunda tartışılmış delillere dayandırabilecek ve bu deliller hâkimin vicdani kanaatiyle serbestçe takdir edilecektir. Bu bağlamda ceza yargılamasında kural olarak özellikle tanık beyanlarının esas hakkında kararı verecek hâkim/mahkeme tarafından alınması, tanık beyanlarının bu hâkim/mahkeme tarafından takdir edilmesi gerekir (Erdal Sonduk [GK], B. No: 2020/23093, 15/2/2024, § 43-46).

29. Sanığın, aleyhinde beyanda bulunan tanıklarla esas hakkında kararı verecek hâkimin huzurunda yüz yüze gelmesi, onların güvenilirliğini bu esnada test etme fırsatı elde etmesi adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı bakımından da büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle sanığın suçluluğu konusunda karar verecek hâkim, sağlıklı gözlem yapabilmek ve sadece iddia makamının yorum şekliyle değil savunma makamının iddia ve itirazlarını da değerlendirerek doğru bir vicdani kanaate ulaşabilmek için anlatımlarıyla sanığın hukuki durumunu önemli ölçüde etkileyecek tanıkları huzurda dinlemelidir. Dolayısıyla tanıkların duruşma öncesinde veya haricindeki dinlenmeleri sırasında düzenlenmiş tutanakların veya yazılı açıklamaların duruşmada okunması huzurda dinlemenin eş değeri olarak değerlendirilemez (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Erdal Sonduk, § 45).

30. Nitekim 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrası olayın delili, bir tanığın açıklamalarından ibaret ise bu tanığın duruşmada mutlaka dinleneceğini öngörmektedir. Daha önce yapılan dinleme sırasında düzenlenmiş tutanağın veya yazılı bir açıklamanın okunması dinleme yerine geçemez. Anılan hükmün gerekçesinde de "Delillerin hükmü verecek mahkeme huzurunda ortaya konulması, tartışılması ve irdelenmesi adil yargılama ilkesinin temel gereklerindendir. Bu itibarla, duruşmada sanık ve tanığın ifadesine ait tutanakların okunması ile yetinilmesi, ancak zorunlu hâllerde kabul olunabilir." denilerek bu husus vurgulanmıştır (Erdal Sonduk, § 53). Kaldı ki Yargıtayın da bazı kararlarında 5271 sayılı Kanun'un 210. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan, olayın delilinin tanık açıklamalarından ibaret olduğu durumlar hakkında genişletici bir yaklaşım

benimsediği ve tanık ya da tanıkların beyanının tek değil belirleyici delil olduğu durumları da anılan hükmün kapsamında gördüğü anlaşılmaktadır (birçok karar arasından bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 17/3/2021 tarihli ve E.2019/37533, K.2021/118; (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 15/2/2021 tarihli ve E.2020/220, K.2021/1681; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 11/12/2024 tarihli ve E.2023/1657, K.2024/17714 sayılı kararları).

31. Somut olayda Mahkemece; tanık F.K ve K.B.nin beyanları başvurucu ve müdafiine okunmuş ancak tanıkların duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba gösterilmemiştir. İlgili duruşma tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıkların Mahkemede hazır edilememesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık/tanıklar tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

32. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati, B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hallerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

33. Duruşmada sorgulanmayan tanığın ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanığın ifadesinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Ancak gerekçeli kararında bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda da Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

34. Somut olayda başvurucu; örgüt içi gizli haberleşmeye yarayan ByLock kullandığına yönelik HIS (CGNAT) analiz raporuna, savcılık aşamasında dinlenen tanık F.K. ile istinabe yoluyla dinlenen tanık K.B.nin beyanlarına dayalı olarak mahkûm edilmiştir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdikleri beyan ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüşse de Yargıtay tarafından "tüm dosya kapsamı

gözetilerek diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, sanığın ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren ayrıntılı ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesi sonuca etkili bulunmamış" kabulü ile kararın onandığı anlaşılmıştır.

35. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında duruşmada dinlenmeyen tanıkların beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların anlatımlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

36. Son olarak yargılama sürecinde başvurucuya olayın kendi versiyonunu anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

38. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile maddi ve manevi tazminat taleplerinde bulunmuştur.

39. Başvuruda tespit edilen hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Bu kapsamda kararın gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatmak ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar vermektir (Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

40. Belirli bir davaya ilişkin olarak delilleri değerlendirme ve gösterilen delilin davayla ilgili

olup olmadığına karar verme yetkisi kural olarak yargılamayı yürüten derece mahkemelerine aittir (Orhan Kılıç [GK], B. No: 2014/4704, 1/2/2018, § 44). Bu bağlamda somut olayda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olup olmadığı yönünde karar vermek Anayasa Mahkemesinin görevi değildir. Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararı, sanığın beraat ettiği anlamına gelmediği gibi ihlal kararının gereklerinin yerine getirilmesi amacıyla yapılacak yeniden yargılama neticesinde sanık hakkında mutlaka beraat kararı verilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. İhlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemler yerine getirildikten sonra yapılacak değerlendirmede delillerin takdir biçimine göre mahkemenin benzer veya farklı bir sonuca varması mümkündür.

41. Bunun yanında tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın aşamalardaki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar, B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

42. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkı ve tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Mardin 2. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/328, K.2018/73) GÖNDERİLMESİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KÖKSAL ARKAN VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/48125 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/48125

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

KÖKSAL ARKAN VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/48125)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Köksal ARKAN ve Diğerleri (bkz. ekli tablonun D sütunu)

Vekili : Av. Mustafa ELAGÖZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/48270, 2022/50759, 2022/66563, 2022/50761, 2022/66863, 2022/66955 numaralı başvuruların konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/48125 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Başvurucular Bayram Demirci, Zilfi Aşık ve Bekir Aşık Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve

yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

4. Somut olayda başvuruculardan Bayram Demirci'nin 22/6/2023, Zilfi Aşık'ın 16/3/2024 ve Bekir Aşık'ın 15/3/2023 tarihinde vefat ettiği tespit edilmiştir. Bunun üzerine başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucular vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 1/12/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucular vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun anılan başvurucular yönünden düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Diğer Başvurucular Yönünden

6. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.] B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda Bayram Demirci, Zilfi Aşık ve Bekir Aşık dışındaki diğer başvurucular yönünden Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

7. Başvurucular ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve tazminat taleplerinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı anlaşıldığından maddi tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Başvurucular Bayram Demirci, Zilfi Aşık ve Bekir Aşık yönünden başvurunun başvuruculaın ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

2. Yargılama giderlerinin anılan başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

C. Diğer başvurucular yönünden mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması ve yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (E) sütununda gösterilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

F. Başvuruculaın tazminat taleplerinin REDDİNE,

G. Ekli listenin (H) sütununda belirtilen harçlardan oluşan yargılama giderlerinin, ilgili listede gösterildiği şekilde diğer başvuruculara ÖDENMESİNE,

H. 30.000 TL vekâlet ücretinin ekli listede gösterildiği şekilde diğer başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

İ. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculaın Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

J. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA UĞUR

B. No: 2022/55575 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/55575

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA UĞUR BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/55575)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Mustafa UĞUR

Vekili : Av. Yasin GÜNHAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu, nihai hükmü 27/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 1. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2019/253, K.2019/1122) GÖNDERİLMESİNE,

D. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinde oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET ENDER DABAN

B. No: 2022/57029 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/57029

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET ENDER DABAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/57029)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Muzaffer KORKMAZ

Başvurucu : Mehmet Ender DABAN

Vekili : Av. Ferhat ÇUVALOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, suç işlemek amacıyla örgüt kurma ve birden fazla kişiye yönelik cinsel saldırı suçlarından 19/7/2018 tarihinde tutuklanmıştır.

3. Başvurucu hakkında başlayan yargılama sürecinin sonunda İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi, 11/1/2021 tarihli kararıyla başvurucunun atılı suçlardan ayrı ayrı hapis cezasıyla mahkûmiyetine ve hükümle birlikte tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir.

4. Başvurucu mahkûmiyet kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf başvurusunu inceleyen İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi 15/3/2022 tarihli kararıyla mahkûmiyet hükmünün bozulmasına ve başvurucunun tahliye edilmesine karar vermiştir.

5. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcılığı tahliye kararına itiraz etmiştir. Söz konusu itiraz İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi tarafından yerinde görülmeyerek incelenmesi amacıyla İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesine

gönderilmiştir. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi 28/3/2022 tarihli kararı ile itirazı kabul etmiş ve başvurucunun tutuklanmasına yönelik yakalama emri çıkartılmasına karar vermiştir.

6. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi belirtilen karar kapsamında hazır edilen başvurucunun ifadesini almış ve 29/3/2022 tarihinde, başvurucunun nitelikli cinsel saldırı ve çocuğun nitelikli cinsel istismarı suçlarından tutuklanmasına karar vermiştir.

7. Başvurucu tarafından tutuklama kararına itiraz edilmiş, itiraz merci olan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesi ise 18/4/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

8. Başvurucu anılan kararı aynı tarihte öğrendiğini ifade etmiştir.

9. Başvurucu 18/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurucu bozma sonrası başlayan yargılama sonucunda isnat edilen suçlardan 16/11/2022 tarihinde İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ayrı ayrı hapis cezasına mahkûm edilmiş, ayrıca tutukluluk hâlinin hükümle birlikte devamına karar verilmiştir.

11. Başvurucu mahkûmiyet hükmüne karşı kanun yollarına başvurmuştur. Devam eden süreçte temyiz mercii olan Yargıtay 1. Ceza Dairesi 10/7/2024 tarihli kararla hükmü onamıştır. Mahkûmiyet hükmü aynı tarihte kesinleşmiştir.

12. Komisyon tarafından başvurucunun adli yardım talebi kabul edilmiş ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu, tutuklamanın hukuka aykırı olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde ilgili Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarına atıf yapılarak değerlendirmenin bu içtihat doğrultusunda yapılmasının uygun olacağı ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formundaki açıklamalarını yinelemiştir.

15. Başvuru, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

16. Anayasa Mahkemesi tutuklamaya konu davanın kesinleşmiş olması hâlinde başvurucuların tutuklamanın hukuka aykırı olduğu iddiasına yönelik olarak 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında tazminat davası açabileceğini belirtmiş ve anılan iddiayı başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Reşat Ertan [1. B.], B. No: 2013/5700, 15/4/2015, § 26; Ömer Köse [2. B.], B. No: 2014/12036, 16/11/2016, § 34; Eyyüp Güneş [GK], B. No: 2017/28308, 21/10/2021, § 88; Murat Ağırel ve diğerleri [GK], B. No: 2020/11655, 7/4/2022, §§ 23-26; Metin İyidil [GK], B. No: 2020/3067, 12/12/2024, § 32). Somut olayda da kesinleşmiş bir hüküm bulunduğundan başvurucunun tutuklama tedbiri açısından 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendinde düzenlenen tazminat yolunu tükettikten sonra bireysel başvuru yapabileceği görülmektedir.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Tutuklamanın hukuki olmaması dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

C. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELİM SARI VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/63523 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/63523

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELİM SARI VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/63523)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : Selim SARI ve diğerleri (bkz. ekli listenin (B) sütunu)

Vekili : Av. Hüseyin MUTLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. 2022/63532, 2022/65739, 2022/63561, 2022/72642 numaralı başvuruların konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2022/63523 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına

alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucuların Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

4. Başvurucular, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat ödenmesi talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (C) sütununda belirtilen mahkemelere GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuların tazminat taleplerinin REDDİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen harçlardan oluşan yargılama giderlerinin başvuruculara AYRI AYRI ÖDENMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

H. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucuların Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HÜSEYİN DAŞ

B. No: 2022/64196 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/64196

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

HÜSEYİN DAŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/64196)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Hüseyin DAŞ

Vekili : Av. Kenan MAÇOĞLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; gözaltının hukuki olmaması, gözaltının makul süreyi aşması, soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması ve tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, daha önce yargılama konusu yapılan eylemlerin tekrar soruşturmaya konu edilmesi nedeniyle aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ilkesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 22/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne ve başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi

(UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

A. Bireysel Başvuru Öncesi Yürütülen Yargılama Süreçleri

5. 31/12/2013 tarihinde kabul edilen 24/12/2013 tarihli iddianame ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda 16/3/2015 tarihinde başvurucunun silahlı terör örgütü üyeliği suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Yukarıda ayrıntılı incelemesi yapılan KCK sözleşmesi, tapeler, fiziki takip tutanakları ve ele geçirilen dökümanlar birlikte değerlendirildiğinde terör örgütünün Sözleşmelerinde de yazılı olduğu üzere, sanıkların yasa dışı PKK terör örgütü adına ülkemizde faaliyet yürüten KCK/TM yapılanması içerisinde KCK Sözleşmesinin 14. Maddesinin 5.fıkrasında bulunan Mali/Ekonomik Alan merkezi içerisinde örgütsel faaliyetler yürüttükleri, Mali/Ekonomik Alan merkezinde kadro düzeyinde faaliyet gösterdiği, terör örgütü tarafından görevlendirildikleri, sanık Hüseyin DAŞ'ın geçmiş tarihlerde gerçekleştirmiş oldukları örgütsel faaliyetlerinden dolayı uzun süre cezaevinde yatmış olduğu, yukarıda belirtildiği üzere şahsın değer ailesi olduğu, göz önünde bulundurulduğunda sanığın gizli tanık beyanında olduğu gibi KCK/TY içerisinde örgüt kadrosu olarak çeşitli alanlarda faaliyet yürüttüğü, sanığın KADRO tabir edilen kişilerden olduğu,.sanıkların PKK/KCK terör örgütü tarafından vergilendirme adı altında Akdeniz bölgesinde halktan /işadamlarından /belediyelerden ya da devletten ihale alan şirketlerden vs. terör örgütü üyeleri veya kuryeler tarafından toplanan paraların,terör örgütünün faaliyetlerinde kullanılmak üzere terör örgütünün finansmanını sağladıkları, bu şekilde sanıkların üzerine atılı terör örgütü üyeliği suçunu işlediği anlaşıldığından sanığın cezalandırılmalarına,..."

6. Söz konusu yargılama hâlen Yargıtay önünde derdesttir.

7. 10/11/2017 tarihinde kabul edilen 24/10/2017 tarihli iddianame ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda 11/4/2018 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"..Her ne kadar sanık Hüseyin hakkında atılı suç nedeniyle cezalandırılması için kamu davası açılmış ise de, aleyhine herhangi bir tanık beyanının bulunmayışı, gönderilen mesajların siyasi parti tarafından gönderilmiş olması, örgüt mensubu üzerinde çıkan dökümandaki H.D olarak belirtilen kısaltmanın sanığa ait olduğu ve bu şekilde sanığın PKK silahlı terör örgütü içerisindeki hiyerarşiye dahil olduğu eylemlerinin süreklilik ve çeşitlilik arz ettiği konusunda savunmaların aksini gösterir her türlü şüpheden uzak kesin ve mahkumiyete yeterli delil elde edilemediğinden atılı suçtan beraatine karar verilerek aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

8. Başvurucu hakkındaki beraat kararı 19/4/2018 tarihinde istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

9. 18/1/2019 tarihinde kabul edilen 14/1/2019 tarihli iddianame ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan cezalandırılması talep edilmiştir. İddianameye göre gizli tanık Kadife 2013, başvurucunun KCK yapılanması içinde sosyal alan sorumlusu olarak faaliyet yürüttüğünü belirtmiştir. Sabır isimli gizli tanık ise başvurucunun KCK Mali Komitesinin içinde yer aldığını, Kandil ile irtibatlı olduğunu, örgütün üst yönetiminden aldığı talimatların KCK'nın mali alan yapılanması içinde uygulandığını ifade etmiştir. Gizli tanık

Yıldız tarafından başvurucunun PKK/KCK ile iltisaklı GÖÇ-DER isimli dernek bünyesinde çalıştığı, PKK/KCK adına propaganda yaptığı, örgüt adına para topladığı ve yerel kadroda faaliyet yürüttüğü ifade edilmiştir. İddianameye göre başvurucunun adresinde yapılan aramada hakkında toplatma kararı bulunan kitaplar ve fotoğraflar ele geçirilmiştir.

10. Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda 18/12/2019 tarihinde başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Tüm dosya kapsamı birlikte ve bir bütün olarak değerlendirildiğinde; sanık hakkında her ne kadar silahlı terör örgütüne üye olmak suçundan TCK'nun 314/2. maddesi gereğince cezalandırılması istemiyle kamu davası açılmış ise de; Sanığın terör örgütü ile iltisaklı olduğu gerekçesi ile kapatılan derneğe üye olmasının, ikametinde ele geçen örgüt elebaşısı tarafından yazılmış kitapların ve örgütü simgeleyen bez parçası önünde çekilmiş fotoğrafların sempati ve iltisak boyutunu aşarak sanığın örgüt ile organik bir bağ kurduğunu, örgütün hiyerarşisine dahil olduğunu göstermeyeceği, sanık hakkında beyanları bulunan gizli tanık beyanlarının 5726 Sayılı Tanık Koruma Kanununun 9/8 maddesinin "bu kanunun 5. Maddesinin 1. Fıkrasının a ve b bentlerine göre tedbir uygulanan tanığın beyanı tek başına hükme esas teşkil etmez" hükmü dikkate alındığında tek başına sanığın örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemeyeceği, dosyamız ile benzer nitelikte olan bir dosyada Yargıtay 16. Ceza Dairesi 2019/2233 E., 2019/4810 K. Sayılı ilamı ile "örgütün sözde meşruiyet vitrini olarak kullanılan katlarla irtibatlı olduğu anlaşılan ve fakat örgütün nihai amacını bildiği, örgütle organik bir bağ kurarak hiyerarşisine dahil olduğu yönünde herhangi bir delil bulunmayan sanık hakkında gizli tanık "Kitap" tarafından verilen ifadenin başka delillerle desteklenmediği takdirde hükme esas alınamayacağı cihetle, örgüte müzahir derneğe üye olmak, sosyal medya hesabında takip ve beğenilerde bulunmak, protesto gösterilerine katılmaktan ibaret eylemlerinin, sanığın konum ve kişisel özellikleri de dikkate alındığında sempati ve iltisak boyutunu aşar nitelikte, silahlı terör örgütü üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler olarak değerlendirilemeyeceği gözetilerek, atılı suçtan beraati yerine yazılı şekilde hüküm kurulması.Kanuna aykırı, sanığın temyiz itirazları bu nedenle yerinde görülmüş olduğundan hükmün bu sebeplerden dolayı CMK'nın 302/2. Maddesi uyarınca BOZULMASINA," şeklinde karar verildiği görülmekle tüm bu hususlar dikkate alınarak değerlendirme yapıldığında sanığın eylemlerinin sempati ve iltisak boyutunu aşan, örgüt üyesi olduğunu ispat etmeye yeterli örgütsel faaliyetler kapsamında değerlendirilemeyeceği, sanığın savunmasının aksini kanıtlar hiçbir delilin bulunmaması ve amacı maddi gerçeğin ortaya çıkarılması olan ceza yargılamasının en önemli ilkelerinden birisi olan "şüpheden sanık yararlanır (in dubio pro reo)" ilkesi ve AİHS'nin 6/2 maddesinde garanti altına alınan masumiyet karinesi uyarınca soyut iddia dışında sanığın örgütün hiyerarşik yapısına organik bağ ile bağlı olarak hareket ettiğine ve üzerine atılı suçu işlediğine dair mahkumiyetine yeterli, her türlü şüpheden uzak, kesin ve inandırıcı bir delil bulunmadığı anlaşılmakla, sanığın CMK 223/2-e maddesi uyarınca beraatine karar vermek gerekmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulmuştur..."

11. Başvurucu hakkındaki beraat kararı 26/12/2019 tarihinde istinaf edilmeksizin kesinleşmiştir.

B. Bireysel Başvuru Süreci

12. Başvurucu, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından PKK/KCK silahlı terör örgütüne üye olmak, silahlı terör örgütü kurmak veya yönetmek

isnadı ile yürütülen soruşturma kapsamında 12/4/2022 tarihinde Muğla ilinde yakalanmıştır.

13. Cumhuriyet savcısı 12/4/2022 tarihinde başvurucunun yakalanmasını müteakip dört (4) gün süreyle gözaltına alınması talimatını vermiştir. Başvurucunun da aralarında bulunduğu kişilerin gözaltı süresi 15/4/2022 tarihinde birinci kez dört gün, 19/4/2022 tarihinde ise ikinci kez dört gün süreyle uzatılmıştır.

14. Kolluk tarafından tutulan tutanaklara göre başvurucunun farklı tarihlerde PKK/KCK terör örgütü ile ilişki ve irtibatı dolayısıyla hakkında adli işlem yapılan şahıslarla aynı otelde konakladığı, 1/1/2013-30/12/2020 tarihleri arasında hakkında adli işlem başlatılan çok sayıda şahıs ile ortak baz bilgileri ve görüşme kayıtları bulunduğu ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra PKK/KCK terör örgütünün çağrısı üzerine 1/10/2014 tarihinde Şanlıurfa'nın Suruç ilçesine gittiği, 2014 ile 2020 yılları arasında etkisiz hâle getirilen örgüt mensuplarının aileleri ile çok sayıda görüşme gerçekleştirdiği, kendisinin de değer ailesi üyesi olarak görüldüğü belirtilmiştir. Ayrıca R.J. isimli şahıs üzerinde ele geçirilen dijital materyalde yer alan ve PKK/KCK terör örgütü mali alan yapılanmasına ilişkin olduğu değerlendirilen 12/12/2015 tarihli belgede H.D. olarak anılan kişinin başvurucu olduğu ve 2015-2019 yılları arasında terör örgütü ile iltisaklı kişilerle bankacılık işlemleri bulunduğu ifade edilmiştir.

15. Başvurucu hakkında beyanda bulunan tanık ifadeleri ise özetle şöyledir:

i. Gizli tanık Ulaş 4/3/2020 tarihli beyanında başvurucunun kadro örgüt mensubu olduğunu, 2011 yılında Irak'a giderek ideolojik eğitim aldığını, illegal yollarla birçok defa Kandil'e gittiğini, 2011-2017 yılları arasında KCK Türkiye Maliyesi Denetleme Komitesinde görev aldığını ifade etmiştir. Gizli tanık başvurucunun son dönemdeki örgütsel faaliyetleri hakkında bilgi sahibi olmadığını söylemiştir.

ii. S.B. 12/12/2019 günü alınan beyanında başvurucunun 2015 yılına kadar mali alan yapılanması içinde görevli olduğunu, kadro örgüt mensubu olduğunu belirtmiş; 2015 yılından sonraki faaliyetleri ile ilgili bilgisi olmadığını söylemiştir.

iii. M.Z. 4/3/2020 tarihli beyanında başvurucunun kadro örgüt mensubu olduğunu, 2014-2015 yıllarında KCK Türkiye Maliye Denetleme biriminde örgüt adına para topladığını, 2015 yılı Haziran ayı sonrasında da örgütsel faaliyetlerine devam ettiğini bildiğini söylemiştir.

16. Başvurucu 21/4/2022 tarihinde kollukta verdiği ifadede susma hakkını kullanmıştır.

17. Başvurucu silahlı terör örgütü kurma veya yönetme isnadı ile sevk edildiği Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin (Sulh Ceza Hâkimliği) 23/4/2022 tarihinde başlayıp 24/4/2022 tarihinde biten sorgusunda isnat edilen eylemleri reddetmiş, terör örgütü üyesi ya da yöneticisi olmadığını, aynı gerekçelerle daha önce üç defa yargılandığını ve Diyarbakır'da yapılan iki yargılamada da beraat kararı aldığını ifade etmiştir. Başvurucu vekili tarafından da gizli tanık yanında diğer tanıkların ifadelerine ilişkin beyanda bulunulmuş, düzenlenen raporlara ve tutanaklara ilişkin savunmalar sunulmuştur. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından başvurucunun tutuklanmasına karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"Şüpheliler [B.B.], [H.U.Ç.], HÜSEYİN DAŞ ve [M.K.] hakkında üzerlerine atılı bulunan Silahlı Terör Örgütü Kurma veya Yönetme suçundan aleyhlerine verilmiş tanık ifadeleri, değer ailesi olarak nitelendirilen birden fazla kişiye MASAK analizlerinde belirtilen para transferlerini gerçekleştirdikleri, bir kısım şüpheliler hakkında dijital materyal raporları, yine şüpheli [M.K.] ile ilgili örgüt talimatıyla Şanlıurfa Suruç ilçesinde eylemlere katıldığı,

yasa dışı olarak sınırı geçtiği şeklindeki tespitler, araştırma tespit ve değerlendirme tutanakları ile dosya kapsamında somut delillerin bulunması, şüphelileri üzerlerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, yargılama sırasında alabilecekleri muhtemel ceza miktarı, bu nedenlerle adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı CMK'nun 100. maddesi ile ilgili düzenlemeler ile AİHS 5. Maddesindeki tutuklama şartları kapsamında isnat olunan suç ile orantılı tedbir kapsamında şüphelilerin CMK'nun 101. maddeleri uyarınca AYRI AYRI TUTUKLANMALARINA [karar verildi]..."

18. Başvurucu vekili tarafından 30/4/2022 tarihinde yapılan itirazda soruşturmayı yürüten savcılığın yetkisiz olduğu ve dosyadaki kısıtlama kararı nedeniyle savunma haklarının zedelendiği ifade edilmiştir. Buna rağmen başvurucu vekilinin söz konusu itirazda Sulh Ceza Hâkimliği tarafından tutuklama gerekçesi yapılan tanık beyanlarına, teşhis işlemlerine, baz istasyonu tespitlerine, Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) raporlarına, katıldığı iddia edilen etkinliklere yönelik itirazlarını sunduğu görülmektedir. Başvurucu vekili sonuç olarak itirazının kabulü ile başvurucunun tutuklama kararının kaldırılarak başvurucunun serbest bırakılmasını talep etmiştir.

19. Ankara 36. Asliye Ceza Mahkemesi yapılan itirazı 16/5/2022 tarihinde kesin olarak reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Cumhuriyet Savcısının yazılı mütalaasında itirazların reddine karar verilmesini talep etmiş olup, dosyanın incelenmesinden şüphelilerin üzerlerine atılı suçun vasıf ve mahiyeti, CMK'nun 100. maddesindeki katalog suçlardan olması, mevcut delil durumu, delillerin henüz tam olarak toplanmamış olması ve şüphelilerin kaçma ihtimallerinin bulunması nedeniyle haklarında adli kontrol kararının yetersiz kalacağı anlaşılmakla, itirazın reddine karar vermek gerekmiştir..."

20. Başvurucu itirazın reddine ilişkin nihai hükmü 27/5/2022 tarihinde öğrendikten sonra 22/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

21. Başka bir soruşturma kapsamında beyanda bulunan Ü.G. 14/5/2022 tarihli ifadesinde başvurucunun kadro örgüt mensubu olduğunu, 2020-2022 yılları arasında PKK mali alan sorumluluğu görevini yürüttüğünü, PKK mali alan yapılanması içinde güncel faaliyetleri hakkındaki bilgisinin başka bir şahsın aktarımlarına dayandığını belirtmiştir.

22. Başvurucunun da aralarında olduğu 89 kişi hakkında düzenlenen 23/9/2022 tarihli iddianamede, başvurucunun KCK Mali Alan içerisinde faaliyet yürüttüğüne ve kadro örgüt mensubu olduğuna ilişkin gizli tanık Ulaş, S.B. M.Z. ve Ü.G.nin tanık beyanlarına, terör örgütü ile irtibatlı kişilerle görüşme kayıtları, ortak baz bilgileri ve ekonomik ilişkileri bulunduğuna ilişkin tespitlere yer verilmiştir. Başvurucunun PKK/KCK silahlı terör örgütünün KCK sistematiğine bağlı ekonomik alan merkezi yapılanması içinde faaliyet yürüttüğü belirtilmiş ve PKK/KCK silahlı terör örgütünün yöneticisi olmak suçundan cezalandırılması talep edilmiştir.

23. Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 1/11/2023 tarihinde yapılan duruşmada Ü.G. isimli tanık dinlenmiştir. Tanık beyanında başvurucunun PKK/KCK'nın mali alandaki eylemlerine ilişkin bilgisinin görgüye dayalı olmadığını ifade etmiştir. Tanık, başvurucunun da kendisi gibi cezaevinde olduğu dönemde (15/3/2006 ile 19/11/2010 tarihleri arasında) iş adamlarından örgüt adına haraç aldığını söylediğini, benzer hususların ayrıca E.T. ve F.G. isimli şahıslarca da kendisine aktarıldığını söylemiştir.

Tanık M.Z. ise başvurucunun PKK/KCK mali alan yapılanmasına ilişkin bilgilerinin 2014-2015 yıllarına ait olduğunu aktarmıştır. Tanık S.B. başvurucunun PKK ile irtibatına dair bilgisinin olmadığını ifade etmiştir. Ayrıca emniyet tarafından başka dosya şüphelisi veya sanıkları tarafından etkin pişmanlık kapsamında veya tanık olarak alınan ifadelerde başvurucu ile ilgili bir beyan veya teşhisin bulunmadığının bildirildiği görülmektedir. Söz konusu duruşmada hazır edilemeyen gizli tanık Ulaş'ın dinlenmesinden vazgeçilmiş ve başvurucunun tahliyesine karar verilmiştir.

24. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 20/12/2023 tarihinde başvurucunun cezalandırılması istemli kamu davasının reddine karar verilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi; gizli tanık Ulaş, tanıklar S.B., M.Z. ve Ü.G.nin beyanları olduğu, dosya kapsamında hazırlanan MASAK raporu ve HTS kaydında terör örgütü mensupları ile iletişimde olduğu iddiası ile başvurucu hakkında silahlı terör örgütü kurma ve yönetme suçundan kamu davası açıldığını ancak tanık beyanlarında yer alan eylemlerin 2012-2015 yılları arasına ilişkin olduğunu belirtmiştir. Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından söz konusu eylemlerin daha önce yargılama konusu edilerek başvurucu hakkında beraat hükmü kurulduğu ifade edilmiştir. Bu nedenle daha önce beraat kararı verilen eylemlere dayalı açılan davanın reddine karar verilmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Her ne kadar Hüseyin Daş hakkında Silahlı Terör Örgütünü Kurma Ve Yönetme suçundan cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmış ise de tüm dosya kapsamı ve deliller birlikte değerlendirildiğinde; sanık hakkında Diyarbakır 11. ACM'nin 2019/274 esas 2019/780 karar sayılı ilamı ile silahlı terör örgütüne üye olma suçundan beraat kararı verildiği ve bu kararın kesinleştiği; söz konusu dosyada iddianame tarihinin 2019 yılı olduğu, sanığın bu tarihten önceki eylemlerinin silahlı terör örgütüne üye olma suçunun niteliği gereği temadi eden suç olması sebebiyle tek bir silahlı terör örgütüne üye olma suçunu oluşturacağı emsal Yargıtay içtihatlarıyla kazıyyei muhkem haline gelmiş olduğu dolayısıyla sanığın 2019 tarihinden önceki tüm örgütsel eylem ve faaliyetlerinden dolayı beraat ettiği anlaşılmakla dosyada yapılan incelemede, hakkında davaya konu edilen tanık beyanlarının ise sanığın 2012-2014-2015 yılındaki eylemlerine yönelik olduğu, bu kapsamda sanığın eylemlerinin küll halinde Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu oluşturacağı tanık beyanlarının Diyarbakır 11. ACM'nin 2019/274 esas 2019/780 karar sayılı dosyasının iddianame ve aynı zamanda kesinti tarihi olan 2019 tarihinden önceye ilişkin yılları kapsadığı, sanığın kesinti tarihinden sonra örgütün hiyerarşik yapısı içerisine girdiğine, örgüt ile arasında üyelik için gerekli bulunan organik bağın kurulduğuna, örgütün kuruluşu, kurucuları, lideri, amacı, stratejileri ve eylemleri ile irtibatlı olduğuna dair inkara dayalı savunması haricinde delil bulunmadığı, mahkememizin 2023/179 Esas sayılı işbu davadaki eylemlerin sanık hakkında daha önce beraat kararı verilen döneme tekabül eden örgütsel eylemlere ilişkin olduğu göz önüne alınarak sanık hakkında mükerrer yargılama yapılamayacağı bu nedenle CMK'nın 223/7 maddesine göre "Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir." hükmü gereğince ikinci kez açılan mahkememizdeki davanın reddine karar verilmiştir.

H Ü K Ü M : Gerekçesi yukarıda açıklandığı üzere;

1-Her ne kadar Hüseyin DAŞ hakkında "Silahlı Terör Örgütünü Kurma Veya Yönetme " suçundan cezalandırılması istemi ile kamu davası açılmış ise de, sanığın eylemlerinin kül

halinde Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma suçunu oluşturacağı anlaşılmakla aynı döneme ilişkin eylemi nedeniyle hakkında Diyarbakır 9.Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2017/657 Esas 2018/323 karar sayılı ilamı ile sanık hakkında Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma " suçu kapsamında beraat kararı verildiği verilen kararın 19/04/2018 tarihinde kesinleştiği yine Diyarbakır 11.Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2019/274 Esas 2019/780 karar sayılı ilamı ile sanık hakkında Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma " suçu kapsamında beraat kararı verildiği verilen kararın 26/12/2019 tarihinde kesinleştiği anlaşılmakla CMK'nin 223/7 maddesi uyarınca ikinci kez açılan iş bu davanın REDDİNE [karar verildi]..."

25. Davanın reddine ilişkin karara yönelik istinaf talebi Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesinin (Bölge Adliye Mahkemesi) 12/3/2025 tarihli kararı ile temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Söz konusu karar temyiz edilmediğinden 10/4/2025 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. Kanun Metinleri

26. 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (5271 sayılı Kanun) "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar" başlıklı 172. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz."

27. 5271 sayılı Kanun'un "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı 223. maddesinin (1) ve (7) numaralı fıkrası şöyledir:

"Duruşmanın sona erdiği açıklandıktan sonra hüküm verilir. Beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşmesi kararı, hükümdür

...

Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir."

28. 5271 sayılı Kanun'un "Sanık veya hükümlünün aleyhine yargılamanın yenilenmesi nedenleri" başlıklı 314. maddesi şöyledir:

"Kesinleşen bir hükümle sonuçlanmış olan bir dava aşağıda yazılı hâllerde sanık veya hükümlünün aleyhine olarak yargılamanın yenilenmesi yolu ile tekrar görülür:

a) Duruşmada sanığın veya hükümlünün lehine ileri sürülen ve hükme etkili olan bir belgenin sahteliği anlaşılırsa.

b) Hükme katılmış olan hâkimlerden biri, aleyhine ceza kovuşturmasını veya bir ceza ile mahkûmiyetini gerektirecek nitelikte olarak görevlerini yapmada sanık veya hükümlü lehine kusur etmiş ise.

c) Sanık beraat ettikten sonra suçla ilgili olarak hâkim önünde güvenilebilir nitelikte ikrarda bulunmuşsa."

2. Yargıtay Kararları

29. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 20/9/2023 tarihli ve E.2020/ (Kapatılan)14-154, K.2023/463 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Bu aşamada ceza muhakemesine hakim olan hukuk devleti, adil yargılanma hakkı ve non bis in idem ilkelerinin incelenmesinde yarar bulunmaktadır.

Hukuk devleti ilkesi; adaletin gerçekleştirilmesinde, devletin kendi koyduğu kurallara kendisinin de bağlı olmasını ifade etmektedir. Hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygı gösteren, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuku tüm devlet organlarına egemen kılan, Anayasa ve hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da bozamayacağı temel hukuk ilkeleri ve Anayasanın bulunduğu bilincinde olan devlettir. Başka bir anlatımla hukuki güven ortamının bulunduğu, karar ve işlemlerinin yargı denetimine bağlı olduğu devlete hukuk devleti denilmektedir.

Hukuk Devleti ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm işlem ve eylemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerektirir. Hukuk devletinin görevlerinden biri de kişinin hukuk güvenliğini sağlamaktır. Hukuk güvenliği, temel hak güvencelerinde korunan ortak değerdir. Bu noktada hukuk devletinin yaratacağı hukuki güven ortamı, sadece normların öngörülebilir olmasını, karar ve işlemlerin yargı denetimine bağlı olmasını değil, aynı zamanda kesin bir hükümle yargılanması sona eren kişinin, tekrar ceza muhakemesine konu olmasını engellemeyi gerektirir. Kişinin iç huzurunu bozan ömür boyu sürebilecek hukuki belirsizlikler hukuk güvenliğini tehdit eden unsurlardır. Diğer bir anlatımla kişinin tekrar yargılanma ihtimali altında yaşaması, hukuk güvenliğini ihlal eden bir durumdur. Bu anlamda kovuşturmaya yer olmadığına dair kararların Cumhuriyet savcısı tarafından her zaman ve koşulsuz olarak yeniden canlandırılabilir olması, zamanaşımı süresince şüphelinin başında "Demoklesin Kılıcı" gibi durması, bireyin özgürlüklerini ve hukuk güvenliğini tehdit eder niteliktedir. Nitekim bu husus CMK'nun 172. maddesinin gerekçesinde de açıkça belirtilmiştir. Kanun koyucu, kişi özgürlüğünü tehdit eden bu durumu bertaraf edebilmek için kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın kesinleşmesinden sonra şüpheli hakkında yeniden soruşturma yapılabilmesini "yeni delilin meydana çıkması" şartına bağlamıştır. Kanun maddesiyle getirilen bu şart gerçekleşmeden kovuşturmaya yer olmadığına dair verilen kararın ve bu kararın kişi açısından oluşturduğu hukuki güvenlik alanının geçersiz kılınmasını doğuracak işlemler yapılması, bu kapsamda aynı fiil nedeniyle bu kez kamu davası açılması, kanun koyucunun iradesine açıkça aykırı olacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde hüküm altına alınan adil yargılanma hakkı hukukun üstünlüğü ile adalete erişimi koruyan ve kişilerin ceza muhakemesinin ilk aşaması olan soruşturmanın başından itibaren açık ve adil bir şekilde yargılanmalarını teminat altına alan mutlak bir hak olup, kişilerin hukuk devleti kuralları içinde yargılanmasını öngörür. Adil yargılanma hakkı hukuk devleti ilkesinin bir gereği olup, bireyler için bir hak, devlet için ise bir görevdir. Adil yargılanma hakkının amacı, yargılamanın doğru, hakkaniyete uygun ve adil bir biçimde yerine getirilmesini sağlamaktır. Bu kapsamda bireyler, yargılamanın usul ve esas ilkelerine uygun şekilde başlatılıp, yürütülüp sonuçlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Adil yargılama, ceza muhakemesi hukukunda, sanığa ve mağdura tanınan hakların tümü ve

insan hakları ihlal edilmeden yapılan yargılama olarak tanımlanmakta olup, soruşturma ve kovuşturma evrelerinin tamamında geçerli olan bir hak olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce soruşturma veya kovuşturmaya tâbi tutulmuş olan bireyin, aynı fiilden dolayı tekrar soruşturmaya veya kovuşturmaya tâbi tutulması ve hatta buna tâbi tutulabileceği endişesi taşıması adil yargılanma hakkı ilkesine aykırılık oluşturmaktadır. Bu ilkenin temelinde insan onurunun korunması yatmaktadır. Kişinin daha önce soruşturma ve kovuşturmaya tâbi olduğu fiilden dolayı, önceden kanunla belirlenmiş istisnai şartlar gerçekleşmeden tekrar şüpheli veya sanık statüsüne sokulması, insan olmasından kaynaklanan varlığını yani onurunu zedeleyici niteliktedir.

Öte yandan ceza muhakemesi yapılabilmesi için birtakım "olmazsa olmaz" (sine qua non) şartlar bulunmaktadır. Bu bağlamda muhakeme yapılabilmesinin şartlarından birisi de Non bis in idem olarak ifade edilen, aynı fiilden dolayı verilmiş bir hükmün veya açılmış bir davanın bulunmamasıdır.

Kanunlarda açıkça yazılı olmadan da uygulanan bir hukuk normu olarak doktrinde de kabul olunan ve muhakeme hukukunun ana ilkelerinden olan Non bis in idem ilkesi; 1412 sayılı CMUK'nun 253. maddesinin üçüncü fıkrasında; "Aynı konuda, aynı sanık için evvelce verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava var ise davanın reddine karar verilir" şeklinde, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'nın "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı 223. maddesinin yedinci fıkrasında ise; "Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir" şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere, aynı fiil nedeniyle, aynı sanık hakkında önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa, sonradan açılmış olan davanın reddine karar verilecektir.

Non bis in idem ilkesine uluslararası sözleşmelerde de yer verilmiş olup konu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 7 numaralı Ek Protokolünün "Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı" başlıklı 4. maddesinin ilk fıkrasında; "Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usülune ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez" şeklinde ifade edilmiştir.

1412 sayılı CMUK'da soruşturma aşamasına ilişkin Non bis in idem ilkesini karşılayacak bir düzenlemeye yer verilmemiş iken, 5271 sayılı CMK'nın 172. maddesinin 2. fıkrasında "Kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildikten sonra yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı kamu davası açılamaz" denilmek suretiyle non bis in idem ilkesinin ceza soruşturmasını da kapsaması sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi "aynı fiil" ifadesine 5271 sayılı CMK'nın 172/2 ve 223/7. maddelerinde açıkça yer verilmiş, böylece ceza muhakemesinin temel ilkelerinden biri olan aynı fiilden dolayı iki kez yargılama olmaz (non bis in idem) ilkesinin gerek soruşturma aşamasında gerekse kovuşturma aşamasında geçerli olduğu hüküm altına alınmıştır.

Bu ilkenin ihlal edilmesi, kişi bakımından kişisel özgürlüğün ihlali sonucunu doğurmakta, devlet bakımından ise hukuk devleti ilkesini zedelemektedir. Öte yandan non bis in idem ilkesi adil yargılanma hakkının da doğal bir sonucudur.

CMK'nın 172/2. maddesi ve madde gerekçesinden de anlaşıldığı üzere non bis in idem ilkesi, soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararları da kapsamaktadır. Bir başka ifade ile non bis in idem ilkesinin etkisi

bakımından soruşturma aşamasında verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararının kovuşturma evresi sonunda verilen hükümden, kanunda belirlenen şartlar gerçekleşmediği sürece kişiye sağladığı hukuki güvenlik alanı açısından farklı olmadığının kabulü gerekmektedir. Buna göre; soruşturma evresi sonucunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilip bu karar kesinleştikten sonra, Cumhuriyet savcısınca kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda sınırları belirlenen fiil (kanunda yer alan ifadeye göre "aynı fiil") hakkında "yeni delil meydana çıkmadıkça" kamu davası açılamaz. Nitekim öğretide de; non bis in idem ilkesine soruşturma evresinde Cumhuriyet savcısı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararı da kapsayan geniş bir anlam verilmektedir (İzzet Özgenç, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler 9. Bası, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 953; Neslihan Göktürk, Fikri İçtima, Adalet Yayınevi, Ankara 2013, s. 270).

Ortaya çıkan bu sonuç karşısında, Cumhuriyet savcısınca verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda açıklanan fiil hakkında, farklı bir hukuki nitelendirme yapılarak (yani aynı fiile ilişkin olarak) soruşturma yapılıp fail hakkında dava açılamaz. Örneğin kasten öldürme suçundan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilen şüpheli hakkında "yeni delil" meydana çıkmadıkça, bu kez aynı fiil taksirle öldürme suçu olarak nitelendirilmek suretiyle kamu davası açılamaz, zira fiil aynıdır..."

30. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 1/7/2024 tarihli ve E.2022/23741, K.2024/8841 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... Muhakeme yapılabilmesinin şartlarından birisi de "non bis in idem" olarak ifade edilen, aynı fiilden dolayı verilmiş bir hükmün veya açılmış bir davanın bulunmamasıdır. Kanunlarda açıkça yazılı olmadan da uygulanan bir hukuk normu olarak doktrinde de kabul olunan ve muhakeme hukukunun ana ilkelerinden olan "non bis in idem" ilkesi 1412 sayılı CMUK'nın 253 üncü maddesinin üçüncü fıkrasında; "Aynı konuda, aynı sanık için evvelce verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava var ise davanın reddine karar verilir", 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı CMK'nın "Duruşmanın sona ermesi ve hüküm" başlıklı 223 üncü maddesinin yedinci fıkrasında ise; "Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir" şeklinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemelerden de anlaşılacağı üzere, aynı fiil nedeniyle, aynı sanık hakkında önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa, sonradan açılmış olan davanın reddine karar verilecektir.

... Sanık hakkında mükerrer yargılamanın ve cezalandırmanın önlenmesi ve delillerin bir bütün halinde değerlendirilmesi, bakımından, anılan dosyanın aslı veya onaylı sureti getirtilip mezkûr dosyanın iş bu dosya ile birleştirilmesi ve tüm deliller birlikte değerlendirilerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun buna göre tayin edilmesi gerekirken, eksik inceleme ile yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması, "

31. Yargıtay 6. Ceza Dairesinin 7/1/2025 tarihli ve E.2024/5119, K.2025/103 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"... 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin yedinci fıkrasında "Aynı fiil nedeniyle aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa, davanın reddine karar verilir" hükmü yer almaktadır.

Mükerrer davadan bahsedilebilmesi için, sanık hakkında açılan her bir davanın tarafları, suç tarihleri ve olayının aynı olması gerekmektedir.

... İncelenen dosyalarda aynı sanığın aynı eylemi nedeniyle iki farklı kamu davası açıldığı ve

aynı eylemden dolayı verilen iki ayrı hükmün bulunduğu anlaşılmıştır. Bu itibarla... sanık hakkında açılan davanın 5271 sayılı Kanun'un 223 üncü maddesinin yedinci fıkrası uyarınca reddine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi hukuka aykırı bulunmuştur."

B. Uluslararası Hukuk

1. Sözleşme Metinleri

32. 4/6/2003 tarihli ve 4868 sayılı Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun ile onaylanması uygun bulunan Birleşmiş Milletler Medenî ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin ilişik beyanlar ve çekince ile onaylanması Bakanlar Kurulunca 7/7/2003 tarihinde kararlaştırılmıştır. Bu sözleşmenin adil yargılanma hakkını düzenleyen 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Herkes mahkemeler ve yargı organları önünde eşittir. Herkes, bir suçla itham edildiğinde ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri hakkında karar verilirken, yasalar uyarınca kurulmuş, yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil ve kamuya açık bir ya da ulusal güvenlik gerekçeleriyle ya da tarafların özel hayatları bunu gerektirdiğinde, ya da özel durumlarda, mahkeme, açıklığın adalete zarar vereceği düşüncesine vardığı takdirde, mahkemenin gerekli gördüğü ölçüde, basın ve dinleyiciler duruşmaların tümü ya da bir kısmının dışında tutulabilirler. Ancak, küçüklerin çıkarları aksini gerektirmedikçe, ya da duruşmalar çocukların vesayetine ilişkin evlilikle ilgili uyuşmazlıklar hakkında olmadıkça, ceza ya da hukuk davalarında verilecek herhangi bir kararın aleni olması zorunludur.

...

7. Hiç kimse, bir ülkenin yasalarına ve ceza usulüne göre daha önce kesin olarak mahkum olmuş ya da beraat etmişse, aynı fiil için yeniden yargılanamaz ve cezalandırılamaz."

33. Amerikan İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 8. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kesinleşmiş bir kararla beraat eden bir sanık aynı sebepten dolayı yeni bir yargılamanın konusu olamaz."

34. Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" başlıklı 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir."

35. Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'ün (Protokol) 4. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"1- Hiç kimse, bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı, aynı devletin yargı yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez.

2- Yukarıdaki fıkra hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olarak davanın yeniden

açılmasını engellemez."

2. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin İçtihadı

36. AİHM "ne bis in idem" ilkesinin genel nitelikli suç isnadı yönünden adil yargılanma hakkıyla bağlantılı özel bir güvence olduğunu belirtmektedir. AİHM, Protokol'ün 4. maddesinin amacının ise nihai kararla sonuçlanan cezai süreçlerin tekrarlanmasını yasaklamak olduğunu vurgulamaktadır (Sergey Zolotukhin/Rusya [BD], B. No. 14939/03, 10/2/2009, § 107).

37. AİHM Protokol'ün 4. maddesi bağlamında öncelikle, yapılan takibatların cezai nitelikte olup olmadığını hukuka aykırı eylemin ulusal mevzuattaki hukuki tasnifi, eylemin niteliği ve ilgili kişinin maruz kaldığı cezanın ağırlığının derecesini dikkate alarak değerlendirmektedir (A ve B/Norveç [BD], B. No: 24130/11, 29758/11, 15/11/2016, § 105; Sergey Zolotukhin, § 53).

38. AİHM, ceza yargılamalarına konu olan eylemin aynı suç kapsamında bulunup bulunmadığını belirlerken suçun hukuki nitelendirmesine önem atfeden yaklaşımın kişinin hakları üzerinde aşırı kısıtlayıcı olduğunu vurgulamıştır. Buna göre ikinci yargılamaya konu eylemin özdeş olaylardan veya büyük ölçüde birinci yargılama konusu eylemin altında yatan aynı olaylardan kaynaklanması hâlinde anılan ilkenin kişinin ikinci fiilden dolayı kovuşturma geçirmesini veya yargılanmasını yasakladığı şeklinde anlaşılması gerektiği görüşünü benimsemiştir (Sergey Zolotukhin, §§ 79, 82; A ve B/Norveç, § 108). Her iki yargılamaya konu değerlendirme yapılırken kişinin daha önce yargılandığı ve hâlihazırda sanık olarak itham edildiği suça ilişkin fiiller değerlendirilmelidir (Sergey Zolotukhin/Rusya, § 83).

39. AİHM'e göre Protokol'ün 4. maddesi sadece aynı fiilden birden fazla cezalandırılmama hakkıyla sınırlı olmayıp aynı zamanda birden fazla kovuşturulmama veya yargılanmama hakkını da kapsamaktadır (Sergey Zolotukhin/Rusya, §§ 110, 111).

40. Aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesiyle, kesin olarak beraat eden ya da mahkûm edilen kimselerin korunması amaçlanmıştır. Buna göre anılan maddede düzenlenen güvence daha önceki bir mahkûmiyetin veya beraatin kesin hüküm gücü kazandığı hâlde yeni bir soruşturmanın başladığı durumlarda devreye girer. Bu madde, yeni bir dava/süreç başlatılarak yeniden yargılanmaya veya soruşturulmaya karşı korunmayı içerdiği için yeni suçlamanın kabul edilmesinin veya reddedilmesinin bir önemi bulunmamaktadır (Sergey Zolotukhin/Rusya, § 83). AİHM, bir kararın beraat ya da mahkûmiyet hükmü olup olmadığının tespiti için söz konusu kararın içeriğinin ve başvuranın durumu üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi gerektiği görüşünü benimsemiştir (Mihalache/Romanya [BD], B. No: 54012/10, 8/7/2019, §§ 95, 97).

41. AİHM, Protokol'ün 4. maddesi bağlamında, beraat ya da mahkûmiyet kelimelerinin kullanılma sebebinin davanın koşullarının değerlendirilmesinin ardından esasa ilişkin bir sonuca ulaşılıp ulaşılmadığının belirlenmesi olduğu görüşündedir. Buna göre bir kişi hakkında bir suçlama yapıldıktan sonra cezai soruşturmaların başlatıldığı durumlarda mağdur ile görüşme yapılır, deliller toplanır, yetkili makamlar tarafından incelenir ve bu kanıtlar temelinde bir gerekçeli karar verilir. Bu karar savcılık makamı tarafından verilmiş olsa ve farklı şekilde adlandırılsa bile özerk yorum ve aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin sağladığı güvenceler çerçevesinde mahkûmiyet ya da beraat kararı olarak nitelendirilir (Mihalache/Romanya, §§ 97-101).

42. AİHM'e göre Protokol'ün 4. maddesinin amacı kesin karar ile sonuçlanan ceza

yargılamalarının tekrarlanmasını yasaklamaktır. Bir karar ancak geri çevrilemez hâle geldiğinde, bir diğer deyişle aleyhine bir hukuk yolu bulunmadığında mevcut olan hukuk yolları tüketildiğinde ya da yararlanamadan bu yollara başvurmak için belirlenen yasal süre sona erdiğinde kesin olarak nitelendirilebilir (Sergey Zolotukhin/Rusya, § 107). Ancak AİHM, Protokol'ün 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre hukuki kesinlik ilkesinin gerekliliklerinin mutlak olmadığını, ceza davalarında yeni delillerin keşfedildiği ya da esaslı bir kusurun varlığının tespit edildiği hâllerde başlatılan ceza yargılaması süreçlerinin aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlali anlamına gelmeyebileceğini kabul etmiştir (Mihalache/Romanya, § 129).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

43. Anayasa Mahkemesinin 16/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkı Yönünden

1. Gözaltı Tedbirinin Hukuka Aykırı Olduğuna ve Gözaltının Makul Süreyi Aştığına İlişkin İddialar

44. Başvurucu, gözaltına alınmasının hukuki olmadığı ve gözaltı tedbirinin makul süreyi aştığı gerekçesiyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

45. Anayasa Mahkemesi, kanunda öngörülen gözaltı süresinin aşıldığı veya yakalama ve gözaltına alınmanın hukuka aykırı olduğu iddialarına ilişkin olarak bireysel başvurunun incelendiği tarih itibarıyla asıl dava sonuçlanmamış da olsa -ilgili Yargıtay içtihatlarına atıf yaparak- 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinde öngörülen tazminat davası açma imkânının tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır (Hikmet Kopar ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015, §§ 64-72; Hidayet Karaca [GK], B. No: 2015/144, 14/7/2015, §§ 53-64; Günay Dağ ve diğerleri [GK], B. No: 2013/1631, 17/12/2015, §§ 141-150; İbrahim Sönmez ve Nazmiye Kaya [2. B.], B. No: 2013/3193, 15/10/2015, §§ 34-47).

46. Somut olayda başvurucunun gözaltı tedbirlerinin hukuki olmadığına ve gözaltı süresinin makul süreyi aştığına ilişkin iddialarıyla ilgili olarak anılan kararlarda varılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

47. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

2. Tutuklamanın Hukuki Olmadığına İlişkin İddia

a. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

48. Başvurucu; suç işlediğine dair kuvvetli belirti olmamasına rağmen tutuklandığını, kaçma ve delilleri karartma şüphesi bulunmadığını ve daha önce beraat aldığı eylemleri nedeniyle verilen tutuklama tedbirinin ölçülü olmadığını belirterek tutuklamanın hukuki olmadığını ileri sürmektedir. Bakanlık yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

b. Değerlendirme

49. Anayasa'nın "Kişi hürriyeti ve güvenliği" başlıklı 19. maddesinin (1) ve (3) numaralı fıkraları şöyledir:

" Herkes, kişi hürriyeti ve güvenliğine sahiptir.

...

Suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişiler, ancak kaçmalarını, delillerin yokedilmesini veya değiştirilmesini önlemek maksadıyla veya bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hallerde hakim kararıyla tutuklanabilir. Hakim kararı olmadan yakalama, ancak suçüstü halinde veya gecikmesinde sakınca bulunan hallerde yapılabilir; bunun şartlarını kanun gösterir..."

i. Kabul Edilebilirlik Yönünden

50. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tutuklamanın hukuki olmadığına ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

ii. Esas Yönünden

(1) Genel İlkeler

51. Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı devletin, bireylerin özgürlüğüne keyfî olarak müdahale etmemesini güvence altına alan temel bir haktır (benzer yöndeki AİHM kararları için bkz. Medvedyev ve diğerleri/Fransa, B. No: 3394/03, 29/03/2010, §§ 76-79; Lütfiye Zengin ve diğerleri/Türkiye, B. No: 36443/06, 14/4/2015, § 74; Assanidze/Gürcistan [BD], B. No: 71503/01, 8/4/2004, § 169, 170).

52. Anayasa’nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkına sahip olduğu ilke olarak belirtildikten sonra ikinci ve üçüncü fıkralarında, şekil ve şartları kanunda gösterilmek şartıyla kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakılabileceği durumlar sınırlı olarak sayılmıştır. Dolayısıyla kişinin özgürlük ve güvenlik hakkının kısıtlanması, ancak Anayasa’nın anılan maddesi kapsamında belirlenen durumlardan herhangi birinin varlığı hâlinde söz konusu olabilir (Ramazan Aras [1. B.], B. No: 2012/239, 2/7/2013, § 43).

53. Bir kişinin tutuklanabilmesi, öncelikli olarak suç işlediği hususunda “kuvvetli belirti” bulunmasına bağlıdır. Bu, tutuklama tedbiri için aranan olmazsa olmaz unsurdur. Bunun için suçlamanın kuvvetli sayılabilecek inandırıcı delillerle desteklenmesi gerekir. İnandırıcı delil sayılabilecek olgu ve bilgilerin niteliği büyük ölçüde somut olayın kendine özgü şartlarına bağlıdır (Hanefi Avcı [2. B.], B. No: 2013/2814, 18/6/2014, § 46). Ancak kişinin bir suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olması şart değildir. Zira tutukluluğun amacı, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmektir. Buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerekir (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73).

54. Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince tutuklama kararı verilebilmesi için

kuvvetli suç şüphesinin bulunmasının yanı sıra bir “tutuklama nedeni”nin de bulunması gereklidir. Anılan fıkrada tutuklama nedenleri “suçluluğu hakkında kuvvetli belirti bulunan kişilerin kaçmasını, delillerin yok edilmesini veya değiştirilmesini önlemek” veya “bunlar gibi tutuklamayı zorunlu kılan ve kanunda gösterilen diğer hâller” olarak gösterilmiştir. Tutuklama tedbirinin düzenlendiği 5271 sayılı Kanun’un 100. maddesinde de tutuklama nedenlerinin neler olduğu belirtilmiştir. Buna göre (a) şüpheli veya sanığın kaçması, saklanması veya kaçacağı şüphesini uyandıran somut olgular varsa (b) şüpheli veya sanığın davranışları; 1) delilleri yok etme, gizleme veya değiştirme 2) tanık, mağdur veya başkaları üzerinde baskı yapılması girişiminde bulunma hususlarında kuvvetli şüphe oluşturuyorsa tutukluluk kararı verilebilecektir. Kuralda ayrıca işlendiği konusunda kuvvetli şüphe bulunması hâlinde tutuklama nedeninin varsayılabileceği suçlar bir liste hâlinde belirtilmiştir (Ramazan Aras, § 46). Kanunun tutuklama nedenlerine ilişkin bir karine öngörmesi durumunda bile kişi özgürlüğüne müdahaleyi gerektiren somut olguların varlığının objektif bir gözlemciyi ikna edecek biçimde ortaya konulması gerekir (Engin Demir [GK], B. No: 2013/2947, 17/12/2015, § 66).

55. Öte yandan ciddi ve ağır bir tedbir olan tutuklama ancak daha hafif başka bir tedbirin bireyin ve kamunun yararını korumak için yeterli olmayacağının ortaya konulması hâlinde makul kabul edilebilir. Bu bağlamda kişinin özgürlüğünden yoksun bırakılması için suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olması tutuklama tedbirinin uygulanabilmesi için yeterli değildir. Tutuklama tedbiri somut olayın koşulları altında “gerekli” de olmalıdır (benzer yönde AİHM kararı için bkz. Lütfiye Zengin ve diğerleri/Türkiye, § 81). Bu, Anayasa’nın 13. maddesinde düzenlenen temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması ölçütleri arasında sayılan “ölçülülük” ilkesinin unsurlarından biri olan “gereklilik” unsurunun (AYM, E.2015/40, K.2016/5, 28/1/2016) da bir gereğidir. Tutukluluğa ilişkin kararlarda hedeflenen meşru amaçla yapılan müdahale arasında gözetilmesi gereken denge açısından öncelikle adli kontrol tedbirleri değerlendirilmeli ve adli kontrolün neden yetersiz kalacağı gerekçelendirilmelidir (Engin Demir [GK], § 69).

56. Bununla birlikte Anayasa’da yer alan hak ve özgürlükler ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin kararlarındaki kanun hükümlerinin yorumlanmasına ya da maddi veya hukuki hatalara dair hususlar bireysel başvuru incelemesinde ele alınamaz. Tutuklulukla ilgili kanun hükümlerinin yorumu ve somut olaylara uygulanması da derece mahkemelerinin takdir yetkisi kapsamındadır (Ramazan Aras, § 49). Ancak Anayasa’nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında sayılan koşulların bireysel başvuru konusu yapılmış olan tutuklama kararlarının gerekçelerinde gösterilmiş olup olmadığını ve somut olayın koşulları altında tutuklama tedbirine başvurulurken Anayasa’nın 13. Maddesinde yer verilen temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasının ölçütleri arasında yer alan ölçülülük ilkesine uyulup uyulmadığını denetlemek Anayasa Mahkemesinin görevidir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

57. Kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına yönelik müdahale, temel hak ve özgürlüklerin olağan dönemde sınırlandırılmasına ilişkin ölçütlerin belirlendiği Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 19. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tutuklama tedbirinin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158,

26/7/2017, § 60).

58. Somut olayda öncelikle başvurucunun tutuklanmasının kanuni dayanağının olup olmadığının belirlenmesi gerekir. Başvurucu, silahlı terör örgütü kurma veya yönetme suçundan 5271 sayılı Kanun'un 100. maddesi uyarınca tutuklanmıştır. Dolayısıyla başvurucu hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

59. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan tutuklama tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa Mahkemesi; kişinin suçla itham edilebilmesi için yakalama veya tutuklama anında delillerin yeterli düzeyde toplanmış olmasının mutlaka gerekli olmadığını zira tutukluluğun amacının, yürütülen soruşturma ve/veya kovuşturma sırasında kişinin tutuklanmasının temelini oluşturan şüphelerin doğruluğunu kanıtlayarak veya ortadan kaldırarak adli süreci daha sağlıklı bir şekilde yürütmek olduğunu, buna göre suç isnadına esas teşkil edecek şüphelere dayanak oluşturan olgular ile ceza yargılamasının sonraki aşamalarında tartışılacak olan ve mahkûmiyete gerekçe oluşturacak olguların aynı düzeyde değerlendirilmemesi gerektiğini belirtmiştir (Mustafa Ali Balbay [1. B.], B. No: 2012/1272, 4/12/2013, § 73; Mehmet Haberal [1. B.], B. No: 2012/849, 4/12/2013, § 71). Öte yandan, tutuklama aşamasında suçun sübutu gerekmediği için isnat edilen eylemin tutuklama kararında belirtilen suçtan başka bir suçu oluşturma ihtimali olması tutuklama kararını salt bu nedenle hukuka aykırı hâle getirmeyecektir.

61. Bu noktada, tutuklamanın ön koşulu olan suçun işlendiğine dair kuvvetli belirtinin olup olmadığının, tutuklama nedenlerinin bulunup bulunmadığının ve tutuklama tedbirinin ölçülülüğünün takdiri öncelikle anılan tedbiri uygulayan yargı mercilerine ait olduğunun, zira bu konuda taraflarla ve delillerle doğrudan temas hâlinde olan yargı mercileri Anayasa Mahkemesine kıyasla daha iyi konumda olduğunun yeniden ifade edilmesi gerekir (Gülser Yıldırım (2)[GK], B. No: 2016/40170, 16/11/2017 §§ 123, 124).

62. Somut olayda yapılan tespitlere göre başvurucunun PKK/KCK'nın ekonomik alan yöneticisi olduğuna ilişkin tanık beyanları dışında şüpheli ifadeleri, MASAK Mali Analiz raporları, HTS baz analiz raporları, para transferlerine ilişkin kayıtlar, otel ve konaklama kayıtları bulunduğu ifade edilmiştir (bkz. §§ 11,12). Sulh Ceza Hâkimliği tarafından söz konusu delillere atıfla kuvvetli suç şüphesi bulunduğu ifade edilmiş, atılı suçun vasıf ve mahiyeti, yargılama sırasında alabileceği muhtemel ceza miktarı gözetildiğinde adli kontrol uygulamasının yetersiz kalacağı ve isnat olunan suç ile orantılı olduğu belirtilerek tutuklama kararı verilmiştir.

63. Başvurucu tarafından hakkında tutuklama kararı verilmeden önce sunulan savunmada kendisine isnat edilen fiillerden dolayı daha önce üç farklı mahkemede yargılandığı, bunlardan ikisinde hakkında beraat hükmü kurulduğu ve bu kararların kesinleştiği ifade edilmiştir (bkz. § 17). Sulh Ceza Hâkimliği tarafından söz konusu savunmalara rağmen başvurucu hakkındaki tespitlere dayanılarak tutuklama kararı verilmiş, bu karara yönelik itirazlar da Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilmiştir (bkz. § 14-19). Tutuklama kararına konu edilen 2017 yılı ve öncesindeki eylemlere ilişkin daha önce yapılan yargılamada başvurucunun beraatine karar verilmiş olması, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından bu hususa işaret edilerek 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin yedinci fıkrasına göre "Aynı fiil nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa davanın reddine karar verilir." hükmü uyarınca başvurucu hakkında davanın reddine

karar verilmiş olması ve kesinleşmiş beraat kararları sonrasında yeni bir delilin sunulmamış olması hususları gözönüne alındığında somut olayda başvurucunun tutuklanmasının ön koşulu olan kuvvetli suç şüphesinin ortaya konulduğu söylenemeyecektir.

64. Açıklanan gerekçelerle, Anayasa'nın 19. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

B. Aynı Fiil Nedeniyle Yeniden Yargılanmama ve Cezalandırılmama İlkesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

65. Başvurucu daha önce yargılamaya konu edilerek beraat hükmü kurulan eylemleri nedeniyle ikinci kez soruşturma başlatılması ve tutuklanması nedeniyle aynı suçtan iki kez yargılanmama ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönüne alınması gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

2. Değerlendirme

66. Anayasa'nın "Hak arama hürriyeti" kenar başlıklı 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

67. Ağır Ceza Mahkemesinin davanın reddine ilişkin kararına yönelik istinaf talebinin Bölge Adliye Mahkemesi tarafından 12/3/2025 tarihinde reddedilmesi sonrası davanın reddine ilişkin kararın temyiz edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmaktadır. Söz konusu nihai kararın başvurucuya bildirildiği yönünde bir tespit yapılamadığı ve Bölge Adliye Mahkemesi kararının değerlendirmede ulaşılan sonuca bir etkisinin bulunmadığı anlaşılmakla açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

68. Anayasa'da aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama (ne bis in idem) ilkesi açıkça düzenlenmemiştir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi önceleri hukuk devleti ilkesinin temel ilkeleri arasında yer aldığını kabul ettiği bu ilkeyi, Ünal Gökpınar ([GK], B. No: 2018/9115, 27/3/2019) kararında hukuk devleti ve hukuki güvenlik ilkesi konusundaki kendi içtihadından hareketle ve bazı uluslararası hukuk metinlerine referansla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının bir unsuru olarak görmüştür (Ünal Gökpınar, § 50). Kişilerin haklarında yürütülen ve kesinleşen bir ceza yargılaması sürecinin ardından tekrar yargılanmamalarını veya cezalandırılmamalarını güvence altına alan aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama

ilkesi ile adil yargılanma hakkı kapsamındaki cezai süreçler yönünden hukuki güvenliğin sağlanması amaçlanmaktadır. Nitekim Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'de ayrı bir hak olarak düzenlenmiş olmasına rağmen AİHM kararlarında bu ilkenin adil yargılanma hakkı ile bağlantılı özel bir güvence olduğu vurgulanmıştır. Bazı uluslararası sözleşmelerde de aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi açık bir biçimde adil yargılanma hakkının bir güvencesi olarak kabul edilmiştir (Ünal Gökpınar, § 49).

69. Anayasa Mahkemesi 4/11/2021 tarihli ve E.2019/4, K.2021/78 sayılı kararında konuya ilişkin uluslararası belgeler de dikkate alınarak aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesini, hiç kimsenin ceza yargılamasında kesin/kesinleşmiş bir hükümle mahkûm edildiği ya da beraat ettiği bir fiilden dolayı ceza yargılaması kapsamında yeniden yargılanamayacağı veya cezalandırılamayacağı biçiminde tarif etmiştir. Söz konusu kararda; bu ilkeye aykırılık sonucuna varılabilmesi için gerçekleşmesi gereken bazı koşullar; (1) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin olması, (2) bu sürecin kesin/kesinleşmiş mahkûmiyet veya beraat hükmüyle sonuçlanmış olması, (3) tekrar (yeniden) ceza ile ilgili bir yargılama sürecinin işletilmesi, (4) farklı yargılama süreçlerinin aynı fiile ilişkin olması ve (5) ilkenin istisnalarından birinin olmaması şeklinde sıralanmıştır (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 27).

70. Birinci ve üçüncü koşul bakımından ceza ile ilgili yargılama süreçlerinin her durumda teknik olarak ceza yargılaması hukuku anlamında bir süreç olarak öngörülmüş olması şart olmayıp bu kavram anayasal anlamda özerk bir yoruma tabidir. Nitekim AYM norm denetimi ve bireysel başvuru kararlarında, Anayasa'nın 36. ve 38. maddelerini yorumlayarak ceza kavramının idari vergi cezalarını da kapsadığını belirtmiştir (AYM, E.2019/16, K. 2019/15, 14/3/2019, § 13; Gür-Sel İnşaat Malzemeleri San. Tic. Ltd. Şti., B. No: 2013/4324, 7/7/2015; Ünal Gökpınar, §§ 54-56).

71. İkinci koşul bakımından mahkûmiyet ya da beraat hükmünden ne anlaşılması gerektiğini Anayasa Mahkemesi özerk yorumlamalıdır. Bu bağlamda aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin koruduğu menfaat; ceza yaptırımına bağlanmış olan bir eyleme ilişkin isnadın esası incelenerek kişinin cezai sorumluluğu hakkında olumlu ya da olumsuz verilmiş kesin/kesinleşmiş bir karardan sonra tekrar/yeniden yargılanmaması ve cezalandırılmamasıdır. Dolayısıyla özerk yorum çerçevesinde ceza olarak nitelendirilen bir yaptırıma ilişkin yargılamada delillerin değerlendirilmesi ve olguların tespiti sonrası kişinin ilgili suçu işlediği ya da işlemediği yönünden değerlendirme içeren bir kararın aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesi anlamında mahkûmiyet ya da beraat kararı olarak nitelendirilmesi gerekir. Bununla birlikte isnadın esası incelenmeden verilen, kişinin cezai sorumluluğuyla ilgili tespit içermeyen kararlar -örneğin zamanaşımı nedeniyle verilen düşme kararı ya da kovuşturmaya yer olmadığına dair karar- söz konusu ilke kapsamında beraat kararı olarak nitelendirilemez (AYM, E.2019/4, K.2021/78, 4/11/2021, § 29).

72. İlk dört koşulun birlikte gerçekleşmesi hâlinde ilkeye aykırılık oluşur. Bununla birlikte uluslararası hukukta ilkeye istisna teşkil edebilecek bazı özel durumlar öngörülmüştür. Bunlar Anayasa'nın anılan ilke bağlamında yorumunda da dikkate alınmalıdır. Bu kapsamda Sözleşme'ye ek (7) No.lu Protokol'ün 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer verilen Türk hukukunda kanunlarda kabul edilmiş yeni delil ortaya çıkması ve davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı ilk iki istisnai durum olarak değerlendirilebilir. Üçüncü istisnai durum ise AİHM içtihatları ile geliştirilen (şeklen birden fazla olsa bile) cezaya ilişkin süreçlerin bir bütünün parçaları olacak şekilde bağlantılı bir biçimde

yürütülmesidir (A ve B/Norveç [BD], B. No: 24130/11, 29758/11, 15/11/2016, § 130).

73. Buna göre yeni delilin ortaya çıkması aynı fiilden dolayı birden fazla yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin bir istisnasıdır. Protokol'ün 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre davanın sonucunu etkileyebilecek veya yakın zamanda ortaya çıkarılmış bir delilin varlığı hâlinde dava, ilgili devletin hukukuna ve ceza muhakemesi usulüne uygun olarak yeniden açılabilir. Bu durum ilkenin sağladığı güvenceye aykırılık olarak değerlendirilemez (Çetin Doğan [GK], B. No: 2021/30714, 15/2/2023, § 156).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

74. Somut olayda başvurucunun tanık beyanlarında da bahsi geçen terör örgütü üyeliğine ilişkin eylemleri yönünden Diyarbakır 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen beraat hükmü kesinleşmiştir (bkz. §§ 9-11). Söz konusu yargılamanın ceza niteliğindeki bir yaptırıma yönelik olarak yürütüldüğü ve kesinleşmiş bir beraat kararı ile sona erdiği sabittir. Buna rağmen Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun aynı eylemlerinin terör örgütünü kurma ve yönetme suçuna sebebiyet verdiği iddia edilerek ikinci kez soruşturma başlatılmıştır. Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliği 23/4/2022 tarihinde başlayıp 24/4/2022 tarihinde biten sorguda başvurucunun aynı eylemler nedeniyle daha önce yargılanıp beraat ettiğine ilişkin beyanına itibar etmeyerek isnat edilen suçtan tutuklanmasına karar vermiştir (bkz. § 17). Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama sonunda isnat edilen eylemlerin daha önce yargılama konusu yapıldığı ifade edilerek 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesinin yedinci fıkrası uyarınca 20/12/2023 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir (bkz. § 24). Bu kapsamda her iki sürecin ceza niteliğindeki bir yaptırıma yönelik olduğu, önceki yargılamada verilen kesinleşmiş beraat kararına rağmen aynı fiillerin daha sonra soruşturma, tutuklama ve dahası yargılama konusu yapıldığı anlaşılmaktadır. Bu şartların varlığının tespit edilmiş olduğu somut olayda ne bis in idem ilkesinin ihlaline engel teşkil eden istisnalara ilişkin ayrıca değerlendirme yapılması gerekmektedir.

75. Sözleşmeye ek 7 No.lu Protokol'ün 4. maddesinin ikinci fıkrasına göre ne bis in idem ilkesi yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin yanı sıra önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olarak davanın yeniden açılmasını engellemez.

76. Bahsi geçen istisnaların bulunmadığı eldeki başvuruda Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından suçun niteliği değiştirilerek aynı fiillerin ikinci bir soruşturmaya konu edildiği ve kamu davası açıldığı anlaşılmaktadır. Nitekim Ağır Ceza Mahkemesi de verdiği kararda 5271 sayılı Kanun'un 223. maddesine atıf yaparak aynı fiil nedeniyle, başvurucu hakkında önceden verilmiş bir beraat hükmü bulunduğunu ifade etmiş ve davanın reddine karar vermiştir. Sonuç olarak ne bis in idem ilkesinin aynı fiilden dolayı yalnızca ikinci kez cezalandırılmamayı değil ikinci kez yargılanmamayı da güvence altına aldığı gözetildiğinde Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından aynı eylemler nedeniyle başlatılan soruşturma sonrası Ağır Ceza Mahkemesince yürütülen yargılama aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin ihlaline yol açmıştır.

77. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekmiştir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

C. Diğer İhlal İddiaları

78. Başvurucunun olay ve olgular kısmında yer vermediği, müdahalenin dayandığı karara ve varsa itirazlarına ilişkin bilgi ya da belge sunmadığı soruşturma dosyasına erişimin kısıtlanması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin temellendirilmemiş iddiasının Cemal Günsel ([GK], B. No: 2016/12900, 21/1/2021) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL bu görüşe katılmamıştır.

VI. GİDERİM

79. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

80. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen davanın reddine ilişkin kararın niteliği de gözetilerek ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

81. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında net 220.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

82. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Gözaltı tedbirinin hukuka aykırı olması ve gözaltının makul süreyi aşması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

3. Aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

4. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 1. Anayasa’nın 19. maddesinde güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

2. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama ve cezalandırılmama ilkesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Başvurucuya net 220.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

D. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Ankara 2. Sulh Ceza Hâkimliğine (2022/451 D.İş) ve Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Sor. No: 2021/347996) GÖNDERİLMESİNE,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 51. maddesinde “bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığı tespit edilen başvurucular aleyhine, yargılama giderlerinin dışında, ayrıca ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasına hükmedileceği” belirtilmiştir.

2. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) "Başvuru hakkının kötüye kullanılması" kenar başlıklı 83. maddesinde "başvurucunun istismar edici, yanıltıcı ve benzeri nitelikteki davranışlarıyla bireysel başvuru hakkını açıkça kötüye kullandığının tespit edilmesi hâlinde başvuru reddedilir ve yargılama giderleri dışında, ilgilinin ikibin Türk Lirasından fazla olmamak üzere disiplin para cezasıyla cezalandırılmasına karar verilir", aynı İç Tüzüğün "bireysel başvuru formu ve ekleri" kenar başlıklı 59. maddesinin (5) numaralı fıkrasında da "başvuruculaın, adreslerinde veya başvuruyla ilgili koşullarda herhangi bir değişiklik meydana geldiğinde bunu Mahkemeye bildirmeleri zorunludur" hükmü yer almıştır.

3. Anılan düzenlemelerde genel olarak bir hakkın öngörüldüğü amaç dışında ve başkalarını zarara sokacak şekilde kullanılmasının hukuk düzenince himaye edilmeyeceğini ifade eden hakkın kötüye kullanılmasının bireysel başvuru alanında özel olarak ele alındığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda bireysel başvuru usulünün amacına açıkça aykırı olan ve Anayasa Mahkemesinin başvuruyu gereği gibi değerlendirmesini engelleyen davranışların başvuru hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmesi mümkündür (S.Ö., B. No: 2013/7087, 18/9/2014, § 28; Mehmet Güven Ulusoy [GK], B. No: 2013/1013, 2/7/2015, § 31).

4. Bu kapsamda özellikle mahkemeyi yanıltmak amacıyla gerçek olmayan maddi vakıalara dayanılması veya bu nitelikte bilgi ve belge sunulması, başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı olan bir unsur hakkında bilgi verilmemesi, başvurunun değerlendirilmesi sürecinde vuku bulan ve söz konusu değerlendirmeyi etkileyecek nitelikte yeni ve önemli gelişmeler hakkında mahkemenin bilgilendirilmemesi suretiyle başvuru hakkında doğru bir kanaat oluşturulmasının engellenmesi, medeni ve meşru eleştiri sınırları saklı kalmak kaydıyla bireysel başvuru amacıyla bağdaşmayacak surette hakaret, tehdit veya tahrik edici bir üslup kullanılması ile söz konusu başvuru yolu kapsamında ihlalin tespiti ile ihlal ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına ilişkin amaçla bağdaşmayacak surette içeriksiz bir

başvuruda bulunulması durumunda başvuru hakkının kötüye kullanıldığı kabul edilebilecektir (S.Ö., § 29; Osman Sandıkçı, B. No: 2013/6297, 10/3/2016; Selman Kapan ve diğerleri, B. No: 2013/7302, 20/4/2016).

5. Bireysel başvuru, 2/6/2022 tarihinde yapılmıştır. Ancak çoğunluğun aynı fiilden ikinci kez yargılama olarak nitelendirildiği Diyarbakır 10. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından yapılan yargılama 20/12/2023 tarihinde karara bağlanmıştır. Davanın reddine ilişkin bu karara yönelik istinaf talebi ise Diyarbakır Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi'nin 12/3/2025 tarihli kararı ile temyiz yolu açık olmak üzere reddedilmiştir. Söz konusu bu karar temyiz edilmediğinden 10/4/2025 tarihinde kesinleşmiştir.

6. Buna karşın başvurucu, bireysel başvuru kapsamında verilebilecek kararı etkileyebilecek nitelikteki bu süreç hakkında hiçbir şekilde Anayasa Mahkemesine herhangi bir bilgi veya belge sunmamıştır. Hâlbuki, Anayasa Mahkemesi kararlarına göre derece mahkemesince davanın reddi yönünde verilen karara ilişkin istinaf aşaması tamamlanmadan aynı fiil nedeniyle yeniden yargılanmama veya cezalandırılmama ilkesinin ihlal edildiği şikâyetini içeren başvurunun incelenmesi bireysel başvurunun ikincillik niteliği ile bağdaşmamaktadır. Nitekim böyle bir durumda başvurunun başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir (bu yönde verilmiş bir karar için bkz. Muhammed Şahin [1. B.], B. No: 2018/31568, 28/1/2021, §§ 30-38).

7. Açıklanan gerekçelerle başvurucu tarafından başvurunun değerlendirilmesi noktasında esaslı nitelikteki başvurunun koşullarına ilişkin önemli unsurlar hakkında bilgi verilmediği anlaşıldığından başvurunun başvuru hakkının kötüye kullanılması nedeniyle reddine karar verilmesi gerekir.

8. Yukarıda açıklanan nedenler ile çoğunluğun kararına katılmamız mümkün olmamıştır.

Üye Muhterem İNCE Üye Yılmaz AKÇİL

ACUN PAPAKÇI VE NUH BÜLBÜL

B. No: 2022/67303 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/67303

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ACUN PAPAKÇI VE NUH BÜLBÜL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/67303)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucular : 1. Acun PAPAKÇI 2. Nuh BÜLBÜL

Vekili : Av. Acun PAPAKÇI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurular, süresinde yapılmıştır. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

2. Başvurunun incelemesi devam ederken başvurucu Nuh Bülbül'ün 7/2/2023 tarihinde öldüğü nüfus kayıtlarından anlaşılmıştır.

II. DEĞERLENDİRME

A. Nuh Bülbül Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına

saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

4. Somut olayda başvurucu, başvuru sonrası ölmüş; başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucu vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 15/10/2024 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki karar için bkz. Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024; Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025).

5. Açıklanan gerekçelerle başvurucu Nuh Bülbül yönünden başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

B. Acun Papakçı Yönünden

6. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 46. maddesine göre Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulması için başvuruya konu edilen ve ihlale yol açtığı ileri sürülen kamusal eylem veya işlemden başvurucunun kişisel olarak ve doğrudan etkilenmiş olması gerekir (Onur Doğanay, B. No: 2013/1977, 9/1/2014, §§ 42-45).

7. Somut olayda başvurucunun ihlal iddialarına konu dava dosyalarına taraf olmadığı görülmüştür. Dolayısıyla başvurucunun ihlale neden olduğunu ileri sürdüğü işlemden kişisel olarak etkilenmediği ve mağdur sıfatı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurucu Nuh Bülbül yönünden başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Başvurucu Acun Papakçı yönünden başvurunun kişi bakımından yetkisizlik nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

EROL ŞEVİK

B. No: 2022/74190 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/74190

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

EROL ŞEVİK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/74190)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Erol ŞEVİK

Vekili : Av. Hüseyin YAĞIZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan sanık beyanlarına itibar edilerek ceza verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 2012 yılı Polis Akademisi Giriş Sınavı'na ilişkin soruların sızdırıldığına yönelik yapılan ihbar doğrultusunda o tarihte Polis Akademisinde öğrenci olan başvurucu hakkında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma işlemleri kapsamında, başvurucunun 2012 yılında girdiği Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) ve Polis Akademisi Giriş Sınavı sonuç belgeleri temin edilmiştir. Anılan belgeler doğrultusunda Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından sınav inceleme raporu hazırlanmış, akademisyenlerden oluşan kuruldan ise başvurucunun cevap örüntüleri ve YGS puan artışı çerçevesinde sınav sonucuna kendi performansı dışında başka faktörlerin etkisinin olmasına bağlı olarak sınav sonucu bakımından kuvvetli şüpheli olduğuna dair bilirkişi raporu alınmıştır. Diğer taraftan aynı sınavla ilgili olarak yürütülen

başka soruşturma kapsamında beyanda bulunan şüpheli M.K.nın, akademiye başladıktan sonra başvurucu ve E.K.yı örgüte ait evde gördüğüne dair ifade ve teşhisi dosyaya gönderilmiş ve yine başvurucuya ulaşılamaması nedeniyle 27/3/2017 tarihinde yakalama emri düzenlenmiştir.

4. Yakalamanın infazı üzerine başvurucunun 8/5/2017 tarihinde ifadesi alınmıştır. Başvurucu soruşturma aşamasında müdafi huzurunda alınan ifadesinde; 2012 yılındaki Polis Akademisi Giriş Sınavı'na kimsenin yönlendirmesi ile girmediğini, soruların önceden kendisine verilmediğini, derslerinin iyi olması nedeniyle sınavı kazandığını, öğrencilik döneminde öğrenci evinde kaldığını ancak kaldığı kişilerin isimlerini hatırlamadığını, aleyhine beyanda bulunan M.K.yı akademiden devresi olması, aynı soruşturmada şüpheli olan E.K.yı ise aynı üniversitede eğitim görmeleri nedeniyle tanıdığını, M.K.nın beyanları hakkında açıklama yapmak istemediğini ve örgüt üyesi olmadığını beyan etmiştir.

5. Hakkındaki soruşturma ayrı yürütülen M.K.; sınav öncesinde özel bir yurtta soruların kendisine gösterildiğini, soy ismini hatırlamadığı A. isimli kişi vasıtasıyla akademi kaydından sonra örgüte ait evde başvurucu ve E.K. ile tanıştırıldığını, eve gelip gitmelerinin istendiğini, daha sonrasında soruların sızdırıldığına dair haberler çıkması üzerine A.nın kendilerine "...sizi bulamazlar, korkmayın" şeklinde sözler söylediğini beyan etmiştir. Aynı soruşturma kapsamında ifadesi alınan E.K.nın ise başvurucu ve M.K.yı akademiden tanıdığını, M.K.nın beyanlarını kabul etmediğini, soruların kendisine verilmediğini ve örgütle irtibatının olmadığını beyan ettiği anlaşılmaktadır.

6. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve dolandırıcılık şüphesiyle 8/5/2017 tarihinde gözaltına alınmış; aynı gün tutuklanmıştır.

7. Başsavcılık; başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma, resmî belgede sahtecilik ve kamu kurum ve kuruluşları zararına dolandırıcılık suçlarından cezalandırılması talebiyle 16/5/2017 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle;

i. Başvurucunun YGS ve Polis Akademisi Giriş Sınavı arasındaki puan artışı, doğru cevapladığı sorular ve müfredat dışı sorulara verilen doğru cevaplara ilişkin hazırlanan raporlara göre sınav sonucunda kendi performansı dışında başkaca faktörlerin etkisi olduğunun tespit edildiği,

ii. Hakkında benzer suçtan kovuşturma bulunan M.K.nın, akademi sonrasındaki intibak döneminde örgüte ait evde başvurucu ve E.K. ile bir araya geldiklerine, akademi giriş sınavı sorularının sızdırıldığında dair haberler çıkması üzerine evde bulunan A.nın kendilerine "...sizi bulamazlar, korkmayın" şeklinde sözler söylediğine ilişkin beyanlarda bulunduğu,

iii. Polis Akademisi Giriş Sınavı sorularının örgüt tarafından ele geçirildikten sonra örgüt üyelerine verildiği belirtilerek atılı suçları işlediği iddia edilmiştir.

8. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Ankara 15. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 2/6/2017 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucunun duruşma günü hazır edilmesine yönelik işlem yapılması ile başvurucu hakkında Bank Asya ve ByLock tespit ve değerlendirme tutanağının bulunup bulunmadığının araştırılmasına karar verilmiştir.

9. Yargılama on iki celsede tamamlanmıştır. 2/8/2017 tarihli celsede başvurucunun savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak; başarılı bir eğitim hayatının olduğunu, bilirkişi raporlarının hatalı değerlendirme içerdiğini, aynı dosyadaki E.K.yı

önceden de tanıdığını, M.K.nın ise devresi olduğunu, beyanlarının aksine üçünün bir araya gelmediklerini, M.K.nın polis baskısı ile adını vermiş olduğunu düşündüğünü ve örgütle hiçbir irtibatının olmadığını beyan etmiştir. Mahkeme -diğer sanıklarla ilgili ara kararları dışında- başvurucuya ait HTS kayıtlarının istenilmesi amacıyla duruşmayı ertelemiştir.

10. Başvurucunun da hazır bulunduğu 2/8/2017 tarihli celsede, başvurucu ile birlikte yargılanan E.K.nın savunması alınmıştır. E.K.; M.K.yı hemşehrisi olması ve akademide birlikte bulunmaları nedeniyle tanıdığını, M.K.nın ifadelerini kabul etmediğini, sınavı kendi çalışması ile kazandığını ve suçlamaları kabul etmediğini beyan etmiştir. Mahkeme devam eden altı celsede başvurucu ve diğer sanıklarla ilgili eksik hususların tamamlanmasına yönelik işlemler yapmıştır.

11. Onuncu celsede Cumhuriyet savcısı tarafından esas hakkındaki mütalaa verilmiştir. Esas hakkındaki mütalaada; sınav sonucunda düzenlenen belgenin sahte olmaması nedeniyle başvurucunun beraatine karar verilmesi, nitelikli dolandırıcılık ve silahlı terör örgütüne üye olma suçları bakımından ise M.K.nın beyanları ile bilirkişi raporlarına göre örgüt üyesi olan başvurucunun 2012 yılı Polis Akademisi Giriş Sınavı sorularını sınavdan önce alarak Polis Akademisine yerleştiği, sınav sonucuna kendi performansının dışında başka faktörlerin etkisi olduğu gerekçesiyle cezalandırılması talep edilmiştir. Başvurucu ve müdafii esas hakkındaki savunmalarında; cezalandırma için somut delil olmadığını, bilirkişi raporlarının hatalı değerlendirmeler içerdiğini, sanık konumunda olan M.K.nın beyanlarına itibar edilerek mahkûmiyet verilemeyeceğini beyan etmiştir.

12. Mahkemece, başvurucunun sabit kabul edilen silahlı terör örgütüne üye olma suçu bakımından 6 yıl 3 ay; kamu kurum ve kuruluşlarının zararına dolandırıcılık suçu yönünden 2 yıl 11 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve yine resmî belgede sahtecilik suçu yönünden ise suçun unsurlarının oluşmaması nedeniyle beraatine karar verilmiştir. Mahkeme, başvurucunun kaçınılamaz bir hataya düştüğünün kabul edilememesi nedeniyle suçu inkâra yönelik savunmasına itibar edilmediğini de açıklamıştır. Mahkemenin -her iki suç yönünden- mahkûmiyet gerekçesinin dayanağını şu hususlar oluşturmaktadır:

i. Polis Akademisi Giriş sınavıyla ilgili düzenlenen Millî Eğitim Bakanlığı sınav inceleme raporu ve bilirkişi raporlarında yer alan başvurucunun sınav sonucuna kendi performansı dışında başka faktörlerin de etkisi olduğuna ilişkin değerlendirme,

ii. Haklarındaki soruşturma ayrı yürütülen bir kısım şüpheli beyanlarından, 2012 yılı Polis Akademisi Giriş Sınavı sorularının örgüt tarafından ele geçirilerek sadece örgütle organik bağı bulunan üyelere verildiğinin anlaşılması ve bu durumun bilirkişi raporlarındaki kuvvetli şüpheye ilişkin değerlendirme ile uyumlu olması,

iii. Benzer suç isnadı kapsamında hakkındaki kovuşturma ayrı olarak yürütülen M.K.nın soy ismini hatırlamadığı A. isimli kişi vasıtasıyla akademi kaydından sonra örgüte ait evde başvurucu ve sanık E.K. ile tanıştırıldığını, eve gelip gitmelerinin istendiğini, daha sonrasında soruların sızdırıldığında dair haberler çıkması üzerine A.nın kendilerine "...sizi bulamazlar, korkmayın" şeklinde sözler söylediğine ilişkin beyanları.

13. Mahkeme kararında, karşılaştırma yapılan sınavlar arasındaki doğru cevap sayısı farkının makul olduğu ve M.K.nın beyanlarının ise 2012 yılına ilişkin olduğu gerekçeleriyle hazırlanan ve bu doğrultuda başvurucunun dolandırıcılık ve silahlı terör örgütüne üye olma suçlarından da beraat etmesi gerektiğini belirten bir muhalefet şerhi bulunmaktadır.

14. Başvurucu, istinaf dilekçesinde verilen kararın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir.

Başvurucunun istinaf talebi nitelikli dolandırıcılık suçu yönünden kesin, silahlı terör örgütüne üye olma suçu bakımından ise temyiz yolu açık olmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 22. Ceza Dairesince (Daire) 3/6/2020 tarihinde esastan reddedilmiştir. Başvurucu dolandırıcılık suçu yönünden verilen karara karşı da temyiz başvurusunda bulunmuş ise de Daire 1/9/2020 tarihli ek karar ile temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

15. Başvurucu, temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- hakkında yürütülen kovuşturma dosyasında etkin pişmanlık kapsamında beyanda bulunan sanık M.K.nın hukuki menfaati doğrultusunda vermiş olduğu beyanlarına dayanılarak kendisine ceza verilemeyeceğini belirtmiştir.

16. Yargıtay 3. Ceza Dairesi silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını 23/3/2022 tarihinde onamıştır. Diğer taraftan Dairenin dolandırıcılık suçu yönünden vermiş olduğu temyiz başvurusunun reddine dair ek kararının da onanmasına karar verilmiştir.

17. Başvurucu, örgüt üyeliği suçu yönünden nihai hükmü 29/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 18/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

18. Komisyon; başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı ile tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetlerin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu Yönünden Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanık M.K. ile duruşmada yüzleştirilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Adalet Bakanlığı (Bakanlık); duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, 1/8/2017 ve 2/8/2017 tarihli duruşmalarda başvurucu müdafii tarafından iki sanığa soru sorulabildiği, tanık beyanının yanı sıra dosya kapsamındaki diğer delillere de kararda yer verildiği, tanık beyanının tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

21. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

22. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurulabilmesi için olağan kanun yolları tüketilmiş olmalıdır. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt, [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

23. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve

belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök, [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

24. Somut olayda başvurucunun Mahkemenin mahkûmiyet kararında dayandığı ve aleyhine beyanda bulunan tanığın mahkeme huzurunda dinlenmemelerine bağlı olarak tanıkları sorgulayamadığına ilişkin şikayetini istinaf ve temyiz kanun yolunda ileri sürmediği anlaşılmaktadır (bkz. §§ 14-15). Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama hakkına dair ihlal iddialarını yargılama sürecinde dile getirmediği, bu iddialarına ilişkin bilgi veya belge sunmadığı ve böylece başvuru yollarını usulüne uygun tüketmediği anlaşılmaktadır.

25. Açıklanan nedenlerle başvurunun bu kısmının, diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu Yönünden Hakkaniyete Uygun Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

26. Başvurucu, kendisi ile benzer suç isnadı altında yargılanan diğer sanığın etkin pişmanlık kapsamında vermiş olduğu beyanlar doğrultusunda mahkûmiyet kararı verilmesi nedeniyle hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

27. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun atılı suçlamanın hukuki niteliği, iddianameye konu eylemler ve dosyada bulunan deliller hakkında yeterli bilgiye sahip olduğu, yargılama aşamasının tamamında lehine olan hususları hem yazılı hem de sözlü olarak Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda ileri sürebildiği ve aleyhine olan delillere karşı çıkabildiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı tanık M.K.nın beyanlarını sorgulayamadıklarını açıklamıştır.

28. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkı yönünden incelenmiştir.

29. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

30. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrasında kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin şikâyetlerin bireysel başvuruda incelenemeyeceği belirtilmiştir. Bu kapsamda ilke olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlık konusunda varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik içeren tespit ve sonuçlar bu kapsamda değildir (konuya ilişkin birçok karar arasından bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013).

31. Ancak temel hak ve özgürlüklere müdahalenin söz konusu olduğu durumlarda derece mahkemelerinin takdir ve değerlendirmelerinin Anayasa'daki güvencelere etkisini nihai olarak değerlendirecek merci, Anayasa Mahkemesidir. Bu itibarla Anayasa'da öngörülen güvenceler dikkate alınarak bireysel başvuru kapsamındaki temel hak ve özgürlüklerin ihlal edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir inceleme kanun yolunda gözetilmesi gereken hususun incelenmesi olarak nitelendirilemez (Şahin Alpay (2) [GK], B. No: 2018/3007,

15/3/2018, § 53).

32. Diğer taraftan Anayasa Mahkemesi çok istisnai durumlarda temel hak ve özgürlüklerden biri ile doğrudan ilgili olmayan bir şikâyeti kanun yolunda gözetilmesi gereken hususlara ilişkin yasak kapsamına girmeden inceleyebilir. Açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsıldığı ve adil yargılama hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvencelerin anlamsız hâle geldiği çok istisnai hâllerde aslında yargılamanın sonucuyla ilgili olan bu durumun bizatihi kendisi usule ilişkin bir güvenceye dönüşmüş olur. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin derece mahkemelerinin değerlendirmelerinin usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getirip getirmediğini ve açık bir keyfîlik nedeniyle yargılamanın hakkaniyetinin temelden sarsılıp sarsılmadığını incelemesi yargılamanın sonucunu değerlendirdiği anlamına gelmez. Sonuç olarak Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin delillerle ilgili değerlendirmelerine ancak açık bir keyfîlik ve adil yargılanma hakkı kapsamındaki usule ilişkin güvenceleri anlamsız hâle getiren bir uygulama varsa müdahale edebilecektir (Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, § 149; M.B., § 83).

33. Mahkemenin gerekçeli kararının içeriği ile atılı suçlara ilişkin yapılan hukuki değerlendirme çerçevesinde, başvurucunun örgüt üyeliği suçundan mahkûmiyetine esas alınan delillerin; başvurucunun sınav sorularına verdiği cevaplar bakımından kuvvetli şüpheli olarak görüldüğüne dair bilirkişi raporları, sınav sorularının sadece örgüt üyelerine verildiğini beyan eden bir kısım şüpheli anlatımlarının bilirkişi raporlarındaki değerlendirmeyle de uyumlu olması ve kendisi hakkında yürütülen kovuşturmada etkin pişmanlık kapsamında başvurucu hakkında beyanda bulunan M.K.nın tanık sıfatıyla verdiği beyanlar olduğu anlaşılmaktadır.

34. Başvurucu, soruşturma ve kovuşturma aşamalarındaki savunmalarında aleyhine beyanda bulunan M.K.yı sadece akademi döneminde devresi olması, E.K.yı ise hemşehrisi ve yine akademiden devresi olması nedeniyle tanıdığını, üçünün bir araya gelmediklerini ve örgütle irtibatının bulunmadığını ileri sürmüştür. M.K. ise akademi döneminde A. vasıtasıyla gitmiş olduğu örgüte ait evde başvurucu ve diğer sanık E.K. ile sohbet grubu olduklarına, daha sonrasında soruların sızdırıldığında dair haberler çıkması üzerine A.nın kendilerine "...sizi bulamazlar, korkmayın" şeklinde sözler söylediğine ilişkin beyanlarda bulunmuştur.

35. Somut olayda başvurucunun örgüt üyeliği suçu yönünden tanık ve diğer sanık beyanlarının doğruluğunun ve güvenilirliğinin sınanması için toplanmasını talep ettiği bir delil bulunmamaktadır. Mahkeme, başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararını tanık M.K.nın beyanları dışında başvurucunun sınav sorularına verdiği cevaplar bakımından kuvvetli şüpheli olarak görüldüğüne dair bilirkişi raporları ve sınav sorularının sadece örgüt üyelerine verildiğini beyan eden bir kısım şüpheli anlatımlarının bilirkişi raporlarındaki değerlendirme ile de uyumlu olmasına dayandırdığı anlaşılmaktadır.

36. Görüleceği üzere, başvurucunun mahkûmiyetine esas alınan tek delil, aynı örgüte üye olduğu iddiası ile yargılanan tanık M.K.nın etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanmak amacıyla soruşturma evresinde tanık sıfatıyla verdiği ifade değildir. Diğer taraftan başvurucunun istinaf ve temyiz dilekçelerinde tanığın Mahkeme huzurunda dinlenmediğine ve tanığı sorgulayamadığına ilişkin şikayetinin olmadığının da altı çizilmelidir. Son olarak tanık M.K.nın beyanlarının delil olarak kabulünün başvurucuyu usule ilişkin imkânlardan yararlanma noktasında önemli ölçüde dezavantajlı konuma düşürmediği de açıktır.

37. Bu itibarla başvuru konusu olayda, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların yargı mercilerince delillerin değerlendirilmesine ve hukuk kurallarının yorumlanmasına ilişkin

olduğu, mahkeme kararında bariz takdir hatası veya açık bir keyfîlik oluşturan bir durumun da bulunmadığı dikkate alındığında ihlal iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun şikâyetinin açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan gerekçelerle başvurunun hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Dolandırıcılık Suçu Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Anayasa Mahkemesince olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Hüseyin Aşkan (B. No: 2017/15649, 21/7/2020) ve Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararlarında uygulanacak anayasal ilkeler belirlenmiştir. Kararda, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) evrak işlem kütüğü üzerinde yapılan inceleme neticesinde başvurucu ya da (seçilmiş veya atanmış) müdafiinin nihai kararı açarak okuduğu tespit edilen tarih, nihai kararın sonucunu öğrendiği tarih kabul edilerek bireysel başvuru süresi bu tarihten başlatılmış ve başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

40. Somut olayda da nitelikli dolandırıcılık suçuna ilişkin nihai kararın başvurucu tarafından -ceza infaz kurumunda bulunmadığı dönemde- UYAP üzerinden 7/7/2020 tarihinde okunduğu ve başvurunun otuz günlük bireysel başvuru süresi geçtikten sonra 18/7/2022 tarihinde yapıldığı anlaşıldığından başvurunun söz konusu suç yönünden süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Dolandırıcılık suçu yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA, 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ERKAN SEZGİN

B. No: 2022/86339 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/86339

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ERKAN SEZGİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/86339)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Kemal ÖZEREN

Başvurucu : Erkan SEZGİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen Fetullahçı Terör Örgütü ve/veya Paralel Devlet Yapılanması ile iltisak ve irtibatının olduğu değerlendirilen kamu görevlisinin olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesinin ekli listesinde ismine yer verilmek suretiyle meslekten çıkarılması nedeniyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 1/9/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla ulaşılan bilgi ve belgelere göre olaylar şöyledir:

A. Genel Bilgiler

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Darbe teşebbüsüne karşı koyan güvenlik görevlileri ile bu teşebbüse tepki göstermek üzere sokaklara çıkan sivillere uçaklar, helikopterler, tanklar, diğer zırhlı araçlar ve silahlarla saldırılmış; bu saldırılar sonucunda toplam 251 kişi hayatını kaybetmiş; binlerce kişi de yaralanmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Türkiye'de çok uzun yıllardır faaliyetlerine devam eden ve son yıllarda Fetullahçı Terör Örgütü ve Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) olarak isimlendirilen bir yapılanmanın olduğunu değerlendirmiştir. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç ile FETÖ/PDY'nin yapısına ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-46) kararında yer almaktadır (C.A. (3) [GK], B. No: 2018/10286, 2/7/2020, § 10; N. E. [GK], B. No: 2022/62466, 29/5/2025, § 5; A. S. [GK], B. No: 2023/30928, 29/5/2025, § 5).

6. 15 Temmuz darbe teşebbüsü öncesinde Millî Güvenlik Kurulu (MGK), söz konusu yapılanmayı 2014 yılı başından itibaren sırasıyla halkımızın huzurunu ve ulusal güvenliğimizi tehdit eden yapılanma, devlet içindeki illegal yapılanma, kamu düzenini bozan iç ve dış legal görünüm altında illegal faaliyet yürüten paralel yapılanma, paralel devlet yapılanması, terör örgütleriyle iş birliği içinde hareket eden paralel devlet yapılanması ve bir terör örgütü olarak kabul etmiştir. Söz konusu MGK kararlarının her biri basın duyuruları aracılığıyla kamuoyuyla paylaşılmıştır. Yine FETÖ/PDY 2014 yılında, Millî Güvenlik Siyaset Belgesi'nde "Legal Görünümlü İllegal Yapılar" başlığı altında "Paralel Devlet Yapılanması" adıyla yer almıştır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 28, 33; C.A. (3), § 11; N. E., § 6; A. S., § 6).

7. Yargı organları birçok kararda FETÖ/PDY'nin devletin anayasal kurumlarını ele geçirmeyi, sonrasında devleti, toplumu ve fertleri kendi ideolojisi doğrultusunda yeniden şekillendirmeyi ve oligarşik özellikler taşıyan bir zümre eliyle ekonomiyi, toplumsal ve siyasal gücü yönetmeyi amaçlayan, bu doğrultuda mevcut idari sisteme paralel şekilde örgütlenen bir terör örgütü olduğunu ve bu örgütün 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanma olduğunu kabul etmişlerdir (Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, §§ 20, 21; Alparslan Altan [GK], B. No: 2016/15586, 11/1/2018, § 10; C.A. (3), § 12; N. E., § 7; A. S., § 7).

8. Yargı organlarının kararlarında ayrıca FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi birçok özelliğinin bulunduğu ve bu örgütün diğerlerine nazaran çok daha zor ve karmaşık bir yapı olduğu ortaya konulmuştur. FETÖ/PDY'nin şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içinde, bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlendiği tespitlerine yer verilmiştir (bu konuda bkz. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı) (C.A. (3), § 13; N. E., § 8; A. S., § 8).

9. Darbe teşebbüsünün bastırılmasının ardından Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. Üçer aylık sürelerle uzatılan OHAL süreci 18/7/2018 tarihinde sona ermiştir. OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere ilişkin detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (aynı kararda bkz. §§ 47-66) kararında yer

almaktadır (C.A. (3), § 14; N. E., § 9; A. S., § 9).

10. Türkiye Cumhuriyeti 21/7/2016 tarihinde Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS/Sözleşme), Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine ise Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'ye (MSHUS) ilişkin derogasyon (askıya alma/yükümlülük azaltma) beyanında bulunmuştur. OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 50; C.A. (3), § 18; N. E., § 10; A. S., § 10).

11. OHAL döneminde çıkarılan olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnameleri (OHAL KHK'ları) ile terör örgütlerine veya millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan kişiler, anılan kanun hükmünde kararnamelere ekli listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Akabinde bahse konu KHK'lar, farklı kanunlarla bazıları değiştirilerek, bazıları aynen kabul edilerek kanunlaşmıştır. Bununla birlikte yine önceki OHAL KHK'ları ile kamu görevinden çılarılmış olan bazı kişiler sonradan çıkarılan OHAL KHK'ları ile ilgili kanun hükmünde kararnamelerin eki listelerinin ilgili sıralarından çıkarılmış, bu kişilerin kamu görevine iade edilmelerine karar verilmiştir.

12. OHAL süreci devam ederken 23/1/2017 tarihli ve 29957 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 685 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin (685 sayılı KHK) 1. maddesi ile bahse konu usulle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu (OHAL Komisyonu) kurulmuştur. Yine 685 sayılı KHK'nın 11. maddesi ile OHAL Komisyonunun kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabileceği düzenlenmiştir. Anılan hükümler 1/2/2018 tarihli ve 7075 sayılı Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un (7075 sayılı Kanun) ilgili maddeleri ile aynen kanunlaşmıştır.

B. Somut Olay Bilgisi

13. 2014 yılında Jandarma Astsubay olarak kamu görevine başlayan başvurucu terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğundan bahisle ve 7/2/2017 tarihli ve 29972 (Mükerrer) sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 686 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'ye (686 sayılı KHK) ekli (1) sayılı listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmıştır.

14. Başvurucu anılan kararın iptaline karar verilmesi talebiyle OHAL Komisyonu'na başvurmuştur. Dilekçesinde başvurucu, 2007 yılında üniversite sınavlarına hazırlanırken Samsun'un Bafra ilçesinde bulunan ve sonrasında FETÖ/PDY'ye aidiyeti olduğu gerekçesiyle kapatılan S. Dersanesine gittiğini, 2009-2012 yılları arasında Elazığ Fırat Üniversitesindeki eğitimi sırasında FETÖ/PDY'ye ait evlerde kaldığını, 2013 yılında Ankara Jandarma Okulundaki eğitimi sırasında üniversite döneminde evde kaldığı kişilerin yönlendirdiği kişiyle görüşmeye devam ettiğini, bu vasıtayla sohbetlere devam ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu; Manisa'nın Alaşehir ilçesinde görevli olduğu dönemde yine sohbetlere katılım için irtibatta olduğu kişinin tavsiyesiyle ByLock isimli programı indirdiğini, fakat bunun gizli mesajlaşma programı olduğunu bilmediğini dile getirmiştir.

Neticede başvurucu bahse konu hususların eski tarihlere ait olduğunu, o dönemde anılan yapının terör örgütü olarak nitelendirilmediğini, suç teşkil eden bir eyleminin bulunmadığını vurgulamıştır.

15. OHAL Komisyonu 20/3/2018 tarihinde anılan başvuruyu reddetmiştir. Kararda başvurucunun 53...94 numaralı GSM hattı üzerinden 31/8/2014 tarihinden itibaren ayrıca 184...@ttnet ADSL hattı üzerinden ByLock programını kullandığının tespit edildiği belirtilmiştir. Başvurucu hakkındaki idari ve adli soruşturma ve kovuşturma bilgilerine yer verildikten sonra adli soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan bir şahsın başvurucunun astsubay okulunda eğitim gördüğü esnada abi diye tabir edilen bir kişinin kendileri ile ilgilendiğini, genellikle bu kişinin evinde görüştüklerini beyan ettiği aktarılmıştır. Netice itibarıyla kararda bu hususlarla birlikte başvurucunun beyanları da dikkate alınmak suretiyle talebinin yerinde görülmediği belirtilmiştir.

16. Başvurucu OHAL Komisyonunun anılan kararının iptaline karar verilmesi talebiyle dava açmıştır. Dava dilekçesinde başvurucu, FETÖ/PDY'nin 2016 yılında terör örgütü listesine alındığını, bu tarihten önceki eylemler nedeniyle terör örgütü üyeliği suçlamasının kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Bununla birlikte savunması alınmadan ve bir yargılama yapılmadan OHAL KHK'sı ile bir daha kamu görevinde çalışamayacak ve sivil ölüm oluşturacak bir şekilde kamu görevinden çıkarıldığını vurgulayan başvurucu özel hayata saygı hakkı ile birlikte diğer bazı anayasal haklarının ihlal edildiğini dile getirmiştir. Ayrıca başvurucu; ByLock programını kullanamanın delil olarak sayılamayacağını, anılan porgrama ilişkin verilerin hukuka aykırı olarak ele geçirildiğini ifade etmiştir.

17. Ankara 20. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 11/1/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararda öncelikle FETÖ/PDY'nin niteliğine ilişkin genel değerlendirmeler yapılmış, FETÖ/PDY ile bağlantılı kişilerin kamu görevinden çıkarılmaları sürecine dair genel bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda kamu görevlilerinin sadakat yükümlülüğünden bahsedilmiş, yaşanan darbe teşebbüsü nedeniyle ivedi şekilde alınması gereken tedbirlerin zorunluluğuna vurgu yapılmıştır. Uyuşmazlık konusu olayın değerlendirilmesi başlığı altında ise başvurucunun yargılandığı Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesince başvurucunun 536...94 nolu GSM hattı üzerinden ve 184...@ttnet ADSL hattı üzerinden FETÖ/PDY silahlı terör örgütünce örgüt içi kriptolu haberleşme sistemi olarak kullanılan Bylock iletişim sistemini kullandığının tespit edildiği belirtilmiştir. Ayrıca başvurucunun etkin pişmanlık hükümlerinden faydalanarak 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasıyla cezalandırıldığı ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiği bilgisi anılan karara aktarılmıştır. Bu bağlamda İdare Mahkemesi, FETÖ/PDY'nin örgüt içi haberleşme programı olan ByLock uygulamasını kullandığı tespit edilen başvurucunun FETÖ/PDY ile normal bir vatandaştan beklenebilecek olandan daha yoğun bir ilişki içerisine girdiğini vurgulamıştır. Netice itibarıyla Anayasayla kurulmuş hür demokratik düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan terör örgütüyle bağı bulunduğu konusunda, hakkında somut verilere ulaşılan başvurucunun Anayasaya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiği kanaatine varılmış ve OHAL Komisyonuna yaptığı başvurunun reddine ilişkin dava konusu işlemde hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

18. Diğer taraftan İdare Mahkemesi, başvurucunun temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiğine yönelik iddialarına ilişkin olarak idarenin gerek kamu güvenliğinin korunması gerekse de devlete sadakat yükümlülüğünün sağlanması amacıyla hareket ettiğini dile getirmiştir. Bu bağlamda İdare Mahkemesi somut olaydaki kamu görevinden çıkarma tedbirinin ölçülü, güdülen amacın gerçekleşmesi için elverişli ve zorunlu olduğunu, özel

hayata saygı hakkına yapılan müdahalenin bu müdahale ile ulaşılacak meşru amaç kapsamındaki kamu yararı ile dengelendiğini ifade etmiştir. Yine İdare Mahkemesince somut olaydaki tehdidin derhâl bertaraf edilebilmesi amacıyla normal prosedürün dışına çıkılarak başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın örgütle bağı bulunan kamu görevlilerinin ihraç edildiği, olağanüstü zamanlarda olağan prosedürün uygulanmasının zorunlu olmadığı, temel hak ve hürriyetlerin tesis edilebilmesi ve yeniden gerçekleştirilebilecek darbe teşebbüsünün önlenmesi amacıyla gereken tedbirlerin alınmasında devletin hem yetkisi hem de sorumluluğunun bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca başvurucuya hakkındaki isnatların bütününe vakıf olarak OHAL Komisyonuna itiraz edebilme ve dava açabilme, iddia ve savunmada bulunabilme imkânının da tanındığı vurgulanmıştır.

19. Başvurucu bu karara karşı istinaf kanun yolu başvurusunda bulunmuştur. İstinaf dilekçesinde başvurucu, dava dilekçesindeki iddialarını tekrar etmekle birlikte yine bazı anayasal haklarının ihlal edildiğine yönelik iddialarda bulunmuştur. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 13. İdari Dava Dairesi (Daire) 11/2/2020 tarihinde İdare Mahkemesi kararının usule ve hukuka uygun olduğu ve kaldırılmasını gerektirecek bir neden bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun reddine karar vermiştir.

20. Başvurucu bu karara karşı temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz dilekçesinde başvurucu dava ve isitinaf dilekçelerinde yer alan iddialarını yineleyerek Daire kararının kaldırılmasını talep etmiştir. Danıştay Beşinci Dairesi (Danıştay) 30/5/2022 tarihinde Daire kararının ve dayandığı gerekçenin hukuka, usule uygun olduğu ve bozulmasını gerektirecek bir sebep bulunmadığından temyiz başvurusunun reddi ile anılan kararın onanmasına karar vermiştir.

21. Nihai karar 4/8/2022 tarihinde başvurucu tarafından öğrenilmiştir.

22. Öte yandan başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üyelik suçundan yürütülen ceza yargılamasında Diyarbakır 4. Ağır Ceza Mahkemesi (Ceza Mahkemesi) 10/4/2018 tarihinde başvurucunun 1 yıl 6 ay 22 gün hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; başvurucunun ifadelerinde etkin pişmanlıktan faydalanmak istediği, hazırlık aşamasında bu hususta hem ayrıntılı ifade hem de fotoğraf teşhisinde bulunduğu, beyanının ve teşhislerinin doğru ve ayrıntılı olduğu ifade edilerek etkin pişmanlık gösterdiği vurgulanmıştır. Bununla birlikte başvurucu hakkında düzenlenmiş olan ByLock sistem sorgu tasnif tutanağı ve ByLock IP ve baz bilgilerine ilişkin dökümler, başvurucunun örgüt yapısına ilişkin teşhis ve beyanları ile ByLock kullanıcısı olduğu yönündeki ikrarı ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirilerek başvurucunun üzerine atılı silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sonucuna varılmıştır. Ağır Ceza Mahkemesinin bu kararı 18/4/2018 tarihinde istinaf edilmeden kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

23. 686 sayılı KHK'nın "Kamu personeline ilişkin tedbirler" başlıklı 1. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara ... iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve ekli (1) sayılı

listede yer alan kişiler kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılmıştır. Bu kişilere ayrıca herhangi bir tebligat yapılmaz. Haklarında ayrıca özel kanun hükümlerine göre işlem tesis edilir.

(2) Birinci fıkra gereğince kamu görevinden çıkarılan kişilerin, mahkûmiyet kararı aranmaksızın, rütbe ve/veya memuriyetleri alınır ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler; ..."

24. 686 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7086 sayılı Kanun'un 1. maddesi ile aynen kanunlaşmıştır.

25. 685 sayılı KHK'nın "Komisyonun oluşumu" başlıklı 1. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Anayasanın 120 nci maddesi kapsamında ilan edilen ve 21/7/2016 tarihli ve 1116 sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararıyla onaylanan olağanüstü hal kapsamında, terör örgütlerine veya ... Devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti, aidiyeti, iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle başka bir idari işlem tesis edilmeksizin doğrudan kanun hükmünde kararname hükümleri ile tesis edilen işlemlere ilişkin başvuruları değerlendirmek ve karara bağlamak üzere Olağanüstü Hal İşlemleri İnceleme Komisyonu kurulmuştur."

26. 685 sayılı KHK'nın "Yargı denetimi" başlıklı 11. maddesinin (1) numaralı fıkrası şöyledir:

"Komisyon kararlarına karşı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenecek Ankara idare mahkemelerinde iptal davası açılabilir."

27. 685 sayılı KHK'da yer alan bahse konu düzenlemeler 7075 sayılı Kanun'un 1. ve 11. maddesi ile aynen kanunlaşmıştır.

2. İlgili Yargı Kararları

a. FETÖ/PDY'nin Yapısına İlişkin Kararlar

28. Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin, Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"FETÖ/PDY silahlı terör örgütü, paravan olarak kullandığı dini, din dışı dünyevi emellerine ulaşma aracı haline getiren; siyasi, ekonomik ve toplumsal yeni bir düzen kurma tasavvuruna sahip örgüt liderinden aldığı talimatlar doğrultusunda hareket eden; bu amaçla öncelikle güç kaynaklarına sahip olmayı hedefleyip güçlü olmak ve yeni bir düzen kurmak için şeffaflık ve açıklık yerine büyük bir gizlilik içerisinde olmayı şiar edinen; bir istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme kanalları, kaynağı bilinmeyen paralar kullanıp böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalışarak ve bunda başarılı olduğu ölçüde büyüyüp güçlenen, bir yandan da kendi mensubu olmayanları düşman olarak görüp mensuplarını motive eden; 'Altın Nesil' adını verdiği kadrolarla sistemle çatışmak yerine sisteme sahip olma ilkesiyle devlete tabandan tavana sızan; bu kadroların sağladığı avantajlarla devlet içerisinde belli bir güce ulaştıktan sonra hasımlarını çeşitli hukuki görünümlü hukuk dışı yöntemlerle tasfiye eden; böylece devlet aygıtının bütün alt bileşenlerini ünite ünite kontrol altına almayı ve sisteme sahip olmayı planlayıp ele geçirdiği kamu gücünü de kullanarak toplumsal dönüşümü sağlamayı amaçlayan; casusluk

faaliyetlerini de bünyesinde barındıran atipik/suigeneris bir terör örgütüdür.

İstişare kurulu, ülke, bölge, il, ilçe, semt, ev imamları gibi hiyerarşik bir yapı içeren insan gücünü ve finans kaynaklarını örgütsel menfaat ve ideolojisi çerçevesinde kullanıp Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin tüm anayasal kurumlarını ele geçirme amacı taşıyan FETÖ/PDY silahlı terör örgütü 'gizli yaşamak, her zaman korkmak, doğruyu söylememek, gerçeği inkâr etmek' üzerine kuruludur.

Talimatlar yoluyla kollektif bir şekilde mobilize olan, kamu erkinin kritik bürokratik alanları başta olmak üzere, kamusal alanı ele geçirme refleksi ile hareket eden, mülkiye, adliye, emniyet, eğitim, istihbarat ve ordu içerisinde kendi özel hiyerarşisi ile illegal şekilde kadrolaşan, devletin tüm kurumlarına yerleştirdiği örgüt mensupları ile devlet teşkilatını kendisine hizmet eder hale getiren ve adeta devlet içinde ayrı bir devlet yapısı oluşturan örgütün lideri Fethullah Gülen tarafından;

'Esnek olun, sivrilmeden can damarları içinde dolanın!; bütün güç merkezlerine ulaşıncaya kadar hiç kimse varlığınızı fark etmeden sistemin ana damarlarında ilerleyin!'

'Adliye, mülkiye veya başka hayati bir müessesede bizim arkadaşlarımızın mevcudiyeti öyle ferdi mevcudiyetler şeklinde ele alınıp değerlendirilmemelidir. Yani bunlar gelecek adına bizim o ünitelerde garantimizdir. Bir ölçüde onlar bizim varlığımızın teminatıdır.'

'Zaman henüz uygun değil. Bütün dünyayı omuzlayıp taşıyabileceğimiz zamana dek, tamam olacağınız ve koşulların uygun olacağı zamana dek beklemelisiniz! Bilhassa, haber alma hususunda her zaman hasım cephenin çok önünde olunmalıdır.'

'Yani siz hâkim değilsiniz başka kuvvetler var. Bu ülkede değişik kuvvetleri hesap edecek dengeli, dikkatli, tedbirli, temkinli yürümekte yarar var ki geriye adım atmayalım...'

'Türkiye'deki devlet yapısı ölçüsüne göre bütün anayasal müesseselerdeki güç ve kuvveti cephemize çekeceğimiz ana kadar her adım erken sayılır ... bunca kalabalık içinde ben bu dünyayı ve düşüncemi sözde mahremiyet içinde anlattım ... sırrınız sizin sırrınızdır. Söylerseniz siz esir olursunuz.'

'Daima tedbirli olmalıyız, daima istişare içerisinde karar alın, ana istişare organı olan Başyüceler ne karar aldıysa onu uygulayın (Kaldı ki; Başyüceler'in lideri de kendisidir) bütün güç merkezlerine ulaşmalıyız...'

'Bir gün bana Ankara'da bin evimiz olduğunu söyleyin, devletin paçasından şöyle bir tutacağım, devlet uyandığında yapacağı hiçbir şey kalmayacak.' şeklinde değişik yer ve zamanlarda örgüt mensuplarına verilen talimatlarda gizliliğe atfedilen önem görülmektedir."

29. FETÖ/PDY'nin anılan Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararında yer alan hiyerarşik yapılanması ile ilgili diğer hususlar için bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 63.

30. Danıştay Beşinci Dairesinin, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 26/1/2022 tarihli ve E.2020/1197, K.2022/146 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 17/6/2019 tarihli ve E.2016/58146, K.2019/4158 sayılı kararında "FETÖ'ye İlişkin Tespit ve Değerlendirmeler" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında yukarıda belirtilen tespitleri destekler mahiyette, FETÖ'nün niteliğine ilişkin aşağıdaki beyanların yer aldığı görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ü.ye ait Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 21/10/2016 tarihli ek sorgulama tutanağı: '…Şunu söylemem gerekiyor ki cemaat farklı sınav evlerinde kalan şahısları birbiriyle tanıştırmaz. … Bu yapı sizi asla boşta bırakmaz, yani üniversiteden mezun olduğunuzda sınav çalışma eviniz hazırdır, sınavı kazanınca mülakat referans listeniz hazırdır, bunların her aşamasından sorumlu olan kişiler vardır. …Kural olarak bu yapı gizlilik üzerine kurulu olduğundan bir evde kalan diğer evde kalan kişileri tanımazdı. Ama biz bazen tanıştığımızda kimin bizden olduğunu hissediyor ve anlıyorduk. Biz staja başladıktan sonra bize yavaş yavaş tedbire riayet etmemiz hususu anlatılmaya başlandı. …bu yapıda ciddi bir hiyerarşi söz konusuydu. Ben maaşımın bekarken %15'ini, evlendikten sonra ise %10'unu cemaate himmet olarak verdim. …Evde kalan kişi sadece ev abisini tanır. Kıdemsiz birinin üst abileri tanıma şansı yoktur. Staj esnasında bize namazınızı gizli kılın gerekirse zorunlu hallerde namazlarınızı cem edin diyorlardı. Ramazan orucunuzu tutun ancak gerekirse oruç tutmuyormuş gibi davranın diyorlardı. Bunun haricinde önemli bir husus da bize evliliğin faziletleri anlatılıyordu. …Evlilikten sorumlu abi, evlendirmeyi düşündüğü erkeğe gelerek erkekten bir vesikalık fotoğraf ve bir CV ister, devamında bu CV'yi ve fotoğrafı bir havuza atardı. Aynı işlemi bayanlar için de yapıyorlardı. Devamında evlilikten sorumlu abi kendince uygun gördüğü eş adaylarını birbirleriyle tanıştırıyordu.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.A.ya ait Kilis Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünce düzenlenen 23/06/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '17-25 Aralık süreci sonrası örgütün sivil imamı Erdal kod adlı şahsın katıldığı …bir toplantıda sivil imam adlicilere hitaben 'elinizde …siyasal iktidara ilişkin yolsuzluk ihale usulsüzlüğü vs. gibi ses getirecek dosya varsa, bu tarz ses getirecek dosyaları bekletmeyin, hemen davasını açın.' dedi. …Örgüt mensuplarının deşifre olmasını önlemek için tedbir ya da ruhsat diye tabir edilen yöntemler uygulanmaktaydı. Bu kapsamda örneğin; cuma namazına gitmememiz, adliyede namazları ima ile (göz ile) kılmamız, eğer mümkünse namaz vakti yetişiyorsa namazları cem ederek (birleştirerek) evde kılmamız, ramazan ayında eğer belli olacaksa oruç tutmamamız ve gerektiğinde alkol almamız talimatlandırılmıştı. …Bizim mezuniyet balomuzda, o dönemki yargı bürokrasisinin hassasiyeti de gözetilerek protokol masalarından görülecek açıdaki ön sıra masalara hep örgüt üyeleri oturtulmuş ve bunlara alkol almaları talimatlandırılmıştı diye biliyorum. …Seçim [2014 tarihli HSYK seçimi] süreciyle ilgili son olarak belirtmek istediğim, örgütün ByLock üzerinden birbirleriyle haberleşerek Facebook'taki hâkim-savcı gruplarında ya da adalet.org'da organize bir şekilde hareket ederek bağımsız aday tanıtımlarının altına adayı övücü, parlatıcı, adayı ön plana çıkartıcı yorumlar yapılmasının sağlanmasıydı. Buna örnek olarak bir olay anlatayım; R.Ş. mahkemede yanıma gelip bana tefonundaki ByLock mesajını okuttu. Yazının içeriğinde; --Tüm arkadaşların dikkatine, şu gün şu saatte Facebook'taki hâkim savcı gruplarında ve adalet.org'da '[İ.Ç.] Gerçeği' isimli bir paylaşım yapılacaktır. Paylaşımın altına bağımsız aday [İ.Ç.]yi övücü yorumlar yapıp destekleyelim … Görüldüğü üzere örgüt sosyal medyada organize bir şekilde hareket ederek seçimde başarılı olmayı amaçlamıştır. …FETÖ yargı mensuplarını T1, T2, T3, T4, T5 üst başlığı/ tasnifi adı altında grup grup, hücre tipi yapılandırılmıştır. T3'teki bir kişinin ekstra bir tanışıklık yoksa diğerlerini bilmesi mümkün olmadığı gibi, yine T3 altında yer alan grupların da birbirini tanımaması genel kuraldır. Tedbir denilen gizlilik kurallarına riayet edilerek bu gizliliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Ama özellikle Ankara’da staj döneminde bu gizliliği sağlayamadılar. Bir çok farklı gruba mensup kişi birbirlerini bir şekilde tanıdı veya başkasından duymak suretiyle öğrendi. Ancak tedbire son derece riayet edenler kendilerini gizleyebilmiştir.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö.ye ait Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığınca düzenlenen 18/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: 'Taşra yapılanmasında o dönemki adı ile cemaatin bu yapılanması profesyonel olarak yürütülüyordu. 2002 yılından itibaren taşra yapılanması kendi içerisinde T1, T2, T3, T4, T5 şeklinde bölümlere ayrılmıştı. ('T' taşra anlamına gelen yapılanmayı simgelerdi). T1 grubu 39 bin sicilden daha önce gelenlerdi. T2 grubu 39 bin, 42 bin sicillileri, T3 grubu 92 bin 109 bin arası sicillileri, T4 grubu daha sonraki sicillileri, T5 grubu 125 bin ve sonraki sicillileri ifade ederdi.'

Sonuç olarak FETÖ'nün, yıllar itibarıyla takiye (olduğundan farklı görünme) esasına dayanan uzun vadeli bir projenin aşamalarını izleyerek kurduğu strateji doğrultusunda, kamu kurumlarında ve yargı organlarında demokratik devlet düzeninden ayrıksı ve ona paralel şekilde teşkilatlanmak suretiyle ülkenin bağımsızlığını, bütünlüğünü ve demokratik hukuk devletini tehdit edici, anayasal düzene sadakat yükümlülüğüne aykırı davranışlar gösteren bir yapılanma hâline geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu yapılanma tarafından 15 Temmuz 2016 gecesi anayasal düzene, demokratik kurumlara ve bizatihi Türk Milletine karşı darbe teşebbüsünde bulunulmuştur.

Darbe teşebbüsünün bertaraf edilmesini takip eden günlerde, söz konusu kalkışmaya dâhil olan kişilerin telefon konuşmaları ve mesajları ortaya çıkmıştır. Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri (B. No: 2016/22169, 20/06/2017) kararında da yer alan, darbe teşebbüsünün şüphelilerinden olan Komiser Yardımcısı E.G.nin telefonunda bulunan mesajlar bunlara örnek teşkil etmektedir. E.G.nin telefonunda, 'önemli, durum kötü, çok acil duyuru. tüm il ve ilçe imamlarını, abilere, ablalara, kurum imamlarına iletin, tüm hizmet mensupları darbeyi şiddetle kınayan açıklama yapsın, meydanlara inip kendisini kamufle etsin, resim çekilip sosyal medyada yayınlasın, demokrasi, seçilmiş irade falan desinler, ama fazla da asla muhterem hoca efendinin adı geçmesin açıklamalarda, hepimizi alabilirler, herkes -darbeden haberim yok TV'de gördüm ilk kez- desin, asla hükümete ve Tayyibe karşı olumsuz bir paylaşım yapmayın, bu gurubu kapatıyorum şimdi' şeklinde mesajların bulunduğu tespit edilmiştir."

b. ByLock Uygulamasına İlişkin Kararlar

31. ByLock programı ile ilgili genel açıklamalar için bkz. Ferhat Kara [GK], B. No: 2018/15231, 4/6/2020, §§ 23-67.

32. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 26/9/2017 tarihli ve E.2017/16.MD-956, K.2017/370 sayılı kararı ile onanarak kesinleşen Yargıtay (Kapatılan) 16. Ceza Dairesinin 24/4/2017 tarihli ve E.2015/3, K.2017/3 sayılı kararında "ByLock İletişim Sisteminin Özellikleri" başlığı altında şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Kullanılması için indirilmesi yeterli olmayıp özel bir kurulum gerektiren ByLock iletişim sistemi, güçlü bir kriptolama yoluyla internet bağlantısı üzerinden iletişim sağlamak üzere, gönderilen her bir mesajın farklı bir kripto anahtarı ile şifrelenerek iletilmesine dayanan bir tasarıma sahiptir. Bu şifrelemenin, kullanıcıların kendi aralarında bilgi aktarırken üçüncü kişilerin bu bilgiye izinsiz şekilde (hack) ulaşmasını engellemeye yönelik bir güvenlik sistemi

olduğu tespit edilmiştir. 2014 yılı başlarında işletim sistemlerine ait uygulama mağazalarında yer alıp bir süre herkesin ulaşımına açık olan ByLock'un, bu mağazalardan kaldırılmasından sonra örgüt mensuplarınca harici bellek, hafıza kartları ve bluetooth yoluyla yüklenildiği yürütülen soruşturma ve kovuşturma dosyalarındaki ifadeler, mesaj ve e-postalardan anlaşılmıştır.

ByLock iletişim sistemi 46.166.160.137 IP adresine sahip sunucu üzerinde hizmet sunmaktadır. Sunucu yöneticisi, uygulamayı kullananların tespitini zorlaştırmak amacıyla ayrıca 46.166.164.176, 46.166.164.177, 46.166.164.178, 46.166.164.179, 46.166.164.180, 46.166.164.181, 46.166.164.182, 46.166.164.183 no'lu IP adreslerini de kiralamıştır.

...

ByLock iletişim sisteminde kullanıcıların haberleşebilmesi için her iki tarafın önceden temin ettikleri kullanıcı adlarını ve kodlarını eklemeleri gerekmekte, ancak bu aşamadan sonra taraflar arasında mesajlaşma başlayabilmektedir. Bu bakımdan kullanıcıların dahi istediği zaman bu sistemi kullanma imkanı bulunmamaktadır. Bu kurgu sayesinde uygulama, sadece oluşturulan hücre tipine uygun şekilde bir haberleşme gerçekleştirilmesine imkân vermektedir.

ByLock iletişim sisteminde, kriptolu anlık mesajlaşma, e-posta gönderimi, ekleme yoluyla kişi listesi oluşturma, grup içi mesajlaşma, kriptolu sesli görüşme, görüntü veya belge gönderebilme özellikleri bulunmaktadır. Böylece kullanıcıların, örgütsel mahiyetteki haberleşmelerini başka herhangi bir haberleşme aracına ihtiyaç duymadan gerçekleştirmesine olanak sağlanmıştır. Kullanıcıların tüm iletişimlerinin ByLock sunucusu üzerinden yapılması, buradaki grupların ve haberleşme içeriklerinin uygulama yöneticisinin denetim ve kontrolünde olmasını da mümkün hâle getirmiştir.

...

ByLock kurgusunun aldığı önlemlerin yanı sıra, kullanıcılar da kendilerini gizlemek amacıyla birtakım önlemler almış, bu çerçevede haberleşme içeriklerinde ve uygulamadaki arkadaş listelerinde, kişilerin gerçek bilgileri yerine örgüt içindeki 'kod adlarına' yer verip çok haneli parolalar belirlemişlerdir.

...

ByLock üzerinden yapılan iletişimin çözümlenen içeriğinin tamamına yakını FETÖ/PDY mensuplarına ait örgütsel temas ve faaliyetlere ilişkindir. Bu kapsamda buluşma adreslerinin değiştirilmesi, yapılacak operasyonların önceden bildirilmesi, örgüt mensuplarının yurt içinde saklanması için yer temini, yurt dışına kaçış için yapılan organizasyonlar, himmet toplantıları, açığa alınan veya meslekten çıkarılan örgüt mensuplarına para temini, Fethullah Gülen'in talimat ve görüşlerinin paylaşılması, Türkiye'yi terörü destekleyen ülke gibi göstermek amacına yönelik faaliyette bulunan birtakım internet adreslerinin paylaşılması ve bu sitelerdeki anketlerin desteklenmesi, FETÖ/PDY'ye yönelik yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda şüpheli veya sanıkların hâkim ve Cumhuriyet savcılarınca serbest bırakılmasının sağlanması, örgüt mensuplarına müdafii temin edilmesi, örgüt üyelerinden kimlere operasyon yapıldığına ve kimlerin deşifre olduğuna ilişkin bilgilerin paylaşılması, operasyon yapılması ihtimali olan yerlerde bulunulmaması ve bu yerlerdeki örgüt için önemli dijital verilerin arama-tarama mesulü olarak adlandırılan kişilerce önceden temizlenmesi, kamu kurumlarında FETÖ/PDY aleyhine görüş bildiren veya yapılanmayla mücadele edenlerin fişlenmesi, deşifre olduğu

düşünüldüğünde ByLock iletişim sisteminin kullanımına son verileceği ve Eagle, Dingdong ve Tango gibi alternatif programlara geçiş yapılacağının haber verilmesi, yapılanmaya mensup kişilerin savunmalarında kullanabilmeleri amacıyla hukuki metinler hazırlanması gibi örgütsel niteliği olan mesajlar gönderildiği anlaşılmıştır.

...

15.07.2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe girişimi sonrasında adli soruşturma işlemlerine tabi tutulan şüpheliler, ByLock iletişim sisteminin 2014 yılının başından itibaren FETÖ/PDY silahlı terör örgüt üyeleri tarafından örgütsel haberleşme aracı olarak kullanıldığı yönünde ifade vermişlerdir. Yukarıda izah edilen olgular birlikte değerlendirildiğinde, ByLock iletişim sisteminin, global bir uygulama görüntüsü altında münhasıran FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kullanımına sunulduğu sonucuna ulaşılmaktadır."

33. Danıştay Beşinci Dairesinin Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun 22/12/2021 tarihli ve E.2021/1685, K.2021/3224 sayılı kararıyla onanarak kesinleşen 22/12/2020 tarihli ve E.2017/2140, K.2020/5972 sayılı kararında "ByLock Uygulamasına İlişkin Genel Değerlendirme" başlığı altında Yargıtay Ceza Genel Kurulunun ve Anayasa Mahkemesinin konuyla ilgili kararlarındaki tespitler aktarıldıktan sonra şu hususlara yer verilmiştir:

"...

Öte yandan Dairemizde derdest olan dava dosyalarında, yargı mensubu olarak görev yapmakta iken haklarında meslekte kalmasının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilmiş olan bazı kişilerin ByLock uygulamasına ilişkin birtakım ifadelerde bulunduğu görülmüştür:

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan Y.G. isimli şahıs tarafından İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesine sunulmuş beyan: 'Bana ByLock adlı programı indirmemi 2014 Temmuz'da Ali adlı kişi söyledi. Önce VPN programını daha sonra da ByLock'u kurmamı, VPN'yi açmadan ByLock'u kullanmamam gerektiğini açıkladı. Daha sonra beni kendisi ekledi ve onaylamamı söyledi. Böylece buradan daha güvenli mesajlaşabilecektik onlara göre. Çünkü 2014 HSYK seçimleri yaklaşmaktaydı ve hızlı bir haberleşme ağı lazımdı.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan M.Ö. isimli şahsa ait Malatya Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 16/10/2016 tarihli sorgulama tutanağı: '2014 HSYK seçimlerinden yaklaşık 3-4 ay önce E.E.'nin evinde toplanmıştık. …Mesut abi denilen kişi bir programdan bahsetti. Bu program üzerinden haberleşeceğimizi söyleyerek telefonlarımızı istedi. Kendisi telefonlarımıza ByLock denilen programı söz konusu sohbet sırasında yükledi. …ByLock programını kullanan cemaatteki herkesin paylaşımlarını görmek mümkün değildi. Sadece arkadaş listesi (grup) şeklinde oluşturulan arkadaşlarla konuşabilmekte ve yazılar paylaşabilmekteydik. …HSYK seçimlerinin sonuna kadar ByLock programı üzerinden haberleşme sağlanıyordu. Cemaat mensuplarının istemleri doğrultusunda seçimlerden sonra ByLock programını sildim.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan A.B. isimli şahsa ait Erzurum Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 22/03/2017 tarihli sorgulama tutanağı: 'Burak isimli şahıs telefonuma ByLock yüklemek istedi. Ancak akıllı telefonum olmadığı için yükleyemedi. Ben de eşimin telefonunu kendisinden habersiz aldım. Bir şeyler yaptı. Bundan sonra buradan haberleşeceğiz dedi. …Burak, hâkim ve savcıların kişisel bilgilerini (dünya görüşü, siyasi görüş vs.) özellikle ByLock'tan ona atmamı istiyordu. …Burak bana tablet almamı, başka bir akrabamın adına hat almamı söyledi. Ancak ben bunu da yapmadım. Daha

sonra Burak, bana içinde hat olan bir tablet getirdi. Tablette ByLock programı yüklüydü. Gelen yazıları okuyordum. Ayrıca bana tablette silme programını gösterdi. Herhangi bir durumda onu kullanmamı söyledi.'

Yargı mensubu olarak görev yapmış olan ve ifadesine başvurulan S.Ö. isimli şahsa ait Çankırı Cumhuriyet Başsavcılığında düzenlenen 02/03/2017 tarihli şüpheli ifade tutanağı: '2014 yılının Ağustos ayında E.Ö. çalıştığı yer olan Silivri'ye gelmemi söyledi. Silivri'ye gittikten sonra beni oradan alıp Silivri İlçesinde oturan D.S.'nin evine götürdü. Burada Ekrem kod adlı şahıs da vardı. Kendisi telefonumu istedi. Kendisi bana ByLock isimli programı yükledi. Artık buradan haberleşeceğimizi bana söyledi. Çünkü benim tek kaldığımı, bir şekilde haberleşmemiz gerektiğini söyledi. 2015'in Şubat ayına kadar bu program üzerinden haberleştik.'

Bu durumda, FETÖ tarafından gizliliği sağlamak için örgütsel haberleşme amacıyla oluşturulduğu ve münhasıran FETÖ tarafından kullanıldığı anlaşılan ByLock uygulamasının yüklendiğinin, bu ağa dâhil olunduğunun tespit edilmesi hâlinde, bu kişilerin örgüte üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut örgütle irtibatı ortaya konulmuş olabilecektir."

c. Anayasa Mahkemesinin Norm Denetimi Kararları

34. Anayasa Mahkemesinin 31/1/2018 tarihli ve 7069 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesiyle 18/1/1972 tarihli ve 1512 sayılı Noterlik Kanunu'nun 7. maddesinin ikinci fıkrasına eklenen "…ile terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanlar…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"…

14. 1512 sayılı Kanun'un 7. maddesinin ikinci fıkrasında noterlik stajına engel mahkûmiyeti olanlar ile terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyecekleri hükme bağlanmakta olup fıkrada yer alan "…terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların…" ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

15. Anayasa ile kurulan hür demokrasi düzenini veya temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmaya yönelik yaygın şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin ortaya çıkması ya da şiddet olayları sebebiyle kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması gerekçesiyle 21/7/2016 tarihinde ülke genelinde olağanüstü hâlin ilanına karar verildiği gözetildiğinde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunanların noterliğe kabul edilemeyeceklerini düzenleyen kuralın olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik bir düzenleme olduğu açıktır. Ancak kuralın olağanüstü hâl süresiyle sınırlı olarak uygulanmaması nedeniyle kurala ilişkin incelemenin Anayasa'nın olağan dönem kuralları yönünden öngördüğü denetim rejimine göre yapılması gerekir.

…

30. Kuralda terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı bulunan kişilerin noterliğe kabul edilemeyecekleri belirtilmekte olup kuralda geçen iltisaklı kavramı kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramı ise bağlantılı anlamına gelmektedir. Anılan kavramlar genel kavram niteliğinde olmakla birlikte bunların belirsiz ve öngörülemez nitelikte olduğu söylenemez. Bu kavramların hukuki niteliği ve objektif anlamı yargı içtihatlarıyla belirlenebilecek durumdadır.

31. Diğer yandan anılan kavramların, içinde bulunulan döneme göre farklı yorumlanabilmesi de mümkündür. Bu bağlamda olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikeler gözetilerek olağanüstü hâl döneminde terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunulup bulunulmadığının tespiti bakımından terör örgütleriyle üyeler arasındaki bağın varlığı konusunda yapılacak değerlendirme ile olağan dönemde yapılacak değerlendirmenin farklı olabileceğinin kabul edilmesi gerekir.

32. Olağan dönemde anılan bağın varlığına yönelik olarak yapılacak değerlendirmenin somut olgulara dayalı bir temele sahip bulunması esasının benimsenmesi, kanunların Anayasa'ya uygun olarak yorumlanması gereğinin doğal bir sonucudur. Buna göre kural uyarınca ancak noterlik mesleğine alınmamasını haklı kılacak nitelikte olgusal temele sahip olan bağlantıların iltisak ve irtibat olarak değerlendirilmesi gerektiği açıktır. Kuşkusuz bu değerlendirme, her hâlükârda cezai sorumluluğun bulunup bulunmadığından bağımsız olarak sadece kişinin noterlik görevine alınmasının uygun olup olmadığı yönünde yapılacak bir incelemeden ibaret olacaktır. Bu kapsamdaki değerlendirme ise noterliğe atama konusunda yetkili olan Bakanlık tarafından yapılacak olup söz konusu değerlendirme sırasında Bakanlık, kendisine yapılan bildirimlerle bağlı olmaksızın her türlü olay, olgu, bilgi ve bulguyu serbestçe gözetecektir.

33. Bunun yanı sıra kuralda öngörülen terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olma durumu farklı şekillerde ortaya çıkabileceğinden bunların kanun koyucu tarafından önceden belirlenmesi ve kanunda tek tek sayılması zorunluluğundan da söz edilemez. Zira kanunların genel ve soyut olması; somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümleri kuralın bünyesinde barındırma, bir başka ifadeyle kuralın amaca uygun sonuca ulaştıracak herhangi bir çözümü dışlamasını önleme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu itibarla kuralda temel hak ve özgürlüklerin kanunla sınırlanması gerektiğine ilişkin anayasal ilkeye aykırı bir yön bulunmamaktadır.

...

35. Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmama koşulunun; farklı saiklerle hareket edilmesinin önüne geçmek suretiyle noterlerin görevlerini gerçeğe uygun, doğru ve tarafsız biçimde yerine getirmelerine, noterlik işlemlerine ilişkin güvenilirliğin sağlanmasına, görev sebebiyle öğrenilen sırların gerektiği gibi muhafaza edilmesine, görev ve yetkilerin kötüye kullanımının önlenmesine hizmet etmek suretiyle noterlik hizmetinin sağlıklı biçimde işleyişine katkıda bulunmayı hedeflediği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kuralın noterlik hizmetinde hukuki güvenliğin ve kamu yararının sağlanmasına yönelik amaçlara ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

36. Diğer taraftan noterlik mesleğinin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilen anılan koşulla herkes için eşit bir uygulama öngörülmektedir. Başka bir anlatımla noterlik mesleğine kabul edilecekler bakımından belli bir gruba yönelik istisnai bir düzenleme getirilmemektedir.

37. Ayrıca kuralın uygulanmasından doğacak uyuşmazlıkların yargıya taşınabilmesi mümkündür. Bu kapsamda kural yargı yoluna başvurma güvencesi bakımından herhangi bir sınırlama getirmediğinden noterliğe kabul edilmeyen bireylerin kuralın öngördüğü koşulun gerçekleşmediği, bir başka deyişle herhangi bir terör örgütüyle iltisaklı veya irtibatlı bulunmadıkları iddiasıyla yargı yoluna başvurmalarında ve yargı yerlerince haklı bulunmaları hâlinde noterliğe girmelerinde bir engel bulunmamaktadır. Buna göre Kanun'da kuralın amacı dışında keyfi olarak kullanılmasını önleyecek yasal güvenceye yer

verildiğinden kuralla ulaşılmak istenen amaca ilişkin kamu yararı ile bireyin kamu hizmetine girme hakkı arasında bulunması gereken makul dengenin gözetildiği anlaşılmaktadır. Bu itibarla kamu hizmetine girme hakkını sınırlandıran kuralın orantısız bir müdahaleye de neden olmadığı, dolayısıyla anılan hakka ölçüsüz bir sınırlama getirmediği sonucuna ulaşılmıştır.

38. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 13. ve 70. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

35. Anayasa Mahkemesinin 5/12/2019 tarihli ve 7194 sayılı Kanun'un 50. maddesiyle 8/11/2016 tarihli ve 6755 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Alınması Gereken Tedbirler ile Bazı Kurum ve Kuruluşlara Dair Düzenleme Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 37. maddesine eklenen (3) numaralı fıkrada yer alan "…Milli Güvenlik Kurulunca…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 3/6/2021 tarihli ve E.2020/18, K.2021/38 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

4. 6755 sayılı Kanun'un 37. maddesinin (3) numaralı fıkrasında terör örgütlerine veya MGK'ca devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği, mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ve bu nedenle kamu görevinden çıkarılmış olan kişilerden adli veya idari soruşturma veya kovuşturması devam edenlerin sosyal güvenlik haklarına ilişkin başvuruları hakkında 31/10/2019 tarihine kadar karar alan, bu kararları yerine getiren veya işlem yapmayan kamu görevlilerinin bu karar ve fiilleri nedeniyle hukuki, idari, mali ve cezai sorumluluğunun olmadığı öngörülmekte olup anılan fıkrada yer alan '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi dava konusu kuralı oluşturmaktadır.

...

9. Bu itibarla istişari nitelikte bir danışma organı olan MGK'nın icrai karar alma yetkisine sahip olmadığı gözetildiğinde Cumhurbaşkanınca ayrı bir kararla benimsenmemiş MGK kararlarına hukuki sonuç bağlanamayacağı ve bu kararların kendiliğinden icra edilemeyeceği açıktır.

...

11. Bununla birlikte dava konusu '…Milli Güvenlik Kurulunca…' ibaresi, tavsiye niteliğindeki MGK kararına kendiliğinden hukuki bir sonuç bağlamaktadır. Şüphesiz MGK'nın tavsiye niteliğindeki kararlarının yürütme organı tarafından dikkate alınması ve hukuk aleminde hayata geçirilmesi mümkündür. Ancak MGK'nın kararları hakkında başkaca icrai bir karar alınmadan bu kararlara hukuk âleminde sonuçlar bağlanması Anayasa'nın açık lafzıyla bağdaşmamaktadır.

12. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 118. maddesine aykırıdır. İptali gerekir."

36. Anayasa Mahkemesinin 6/2/2018 tarihli ve 7086 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "…üyeliği, mensubiyeti veya…" ibaresinin iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

52. Kanun’un 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının dava konusu kuralın da yer aldığı birinci cümlesinde, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üyeliği mensubiyeti veya iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan Kanun’a ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin kamu görevinden başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın çıkarılacakları hüküm altına alınmıştır. Dava konusu kural cümlede yer alan '…üyeliği, mensubiyeti veya…' ibaresidir.

...

58. Dava konusu kural kapsamında Kanun’a ekli (1) sayılı listede yer alan kişiler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara üye veya mensup oldukları gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Söz konusu ibareler, Kanun’a ekli (1) sayılı listede adı geçen ve terör örgütü üyeliği suçundan ceza soruşturması veya kovuşturmasına maruz kalan ancak haklarındaki süreç tamamlanıp suçlu olduklarına dair kesin hüküm tesis edilmeyen kişilerin terör örgütü üyesi veya mensubu olarak nitelendirilmelerine sebebiyet verebilecek niteliktedir. Bunun yanında kuralda, listede yer alan kişiler hakkında kesin hükümle sonuçlanan herhangi bir yargısal sürecin varlığına yönelik açıklama da yapılmamıştır. Dolayısıyla kesinleşmiş mahkûmiyet hükmü olmadan kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadeler içeren kural masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

59. Açıklanan nedenlerle olağan dönemde Anayasa’nın 36. maddesinin birinci ve 38. maddesinin dördüncü fıkralarına aykırı olarak Anayasa’nın 13. maddesindeki güvencelerin ötesinde sınırlama getiren kuralın Anayasa’nın 15. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

60. Anayasa’nın 15. maddesinde, olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınmasına imkân tanınmakla birlikte bu yetki sınırsız değildir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir.

61. Yukarıda açıklandığı üzere dava konusu kural kapsamında haklarında kesin bir mahkûmiyet kararı verilmediği halde kişilerin suçlu sayılmasına neden olabilecek ifadelerin kullanılması, olağanüstü hâl şartlarında dahi dokunulması yasaklanan masumiyet karinesine aykırılık oluşturmaktadır.

62. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa’nın 15., 36. ve 38. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir."

37. Anayasa Mahkemesinin 7086 sayılı Kanun’un 1. maddesinin (2) numaralı fıkrasının birinci cümlesinin “…ve bu kişiler görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmezler; bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemezler, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilemezler;…” iptali talebi hakkındaki 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"…

151. Kural, Kanun’a ekli (1) sayılı liste ile kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev

yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerini hükme bağlamaktadır.

...

161. Kamu hizmetine girme hakkı olağanüstü hâl yönetiminin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan, dokunulması yasaklanmış çekirdek haklar arasında bulunmadığından bu hak yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirlerin alınması mümkündür. Ayrıca anılan hak, Türkiye'nin taraf olduğu milletlerarası sözleşmelerde olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden güvenceler kapsamında değildir. Kamu hizmetine girme hakkına olağanüstü dönemde getirilen sınırlamanın Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir.

162. Kamu hizmeti adı altında yapılan faaliyetlerin kamu güvenliği ve düzeni ile yakından bir ilişkisi bulunmaktadır. Kanun koyucunun anılan hususları gözeterek kamu hizmetinde istihdam edilecek kişilere yönelik birtakım tedbirler almasında, bu konuda gerekli şartları belirlemesinde takdir yetkisinin bulunduğu açıktır. Bu açıdan kuralda öngörülen şartın Anayasa'nın 70. maddesi bağlamında görevin gerektirdiği nitelikler kapsamında değerlendirilmesi mümkündür.

163. Bu noktada dava konusu kural yönünden 15 Temmuz darbe girişiminden sonra FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle irtibatlı veya iltisaklı olan kamu görevlilerine karşı yürütülen tasfiye süreci ile özellikle komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde uygulanan ve arındırma olarak adlandırılan kamu görevinden tasfiyeye yönelik uygulamalar çerçevesinde değerlendirme yapılması gerekir. Avrupa ve Türkiye'deki kamudan tasfiye süreçleri arasında birtakım benzerlikler olsa da arındırmanın temelinde yatan nedenler açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Avrupa'da farklı ülkelerde çıkarılan arındırma yasaları, genel olarak demokrasiye geçişten önceki devlet yapısında anayasa ve kanunlara uygun konumda çalışan kişileri kamu görevinden uzaklaştırarak kamuya dönüş imkânlarını ortadan kaldırırken dava konusu kural kapsamında kamuda çalışmalarına yasak getirilen kişiler, demokratik devlet yapısını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir örgüt ya da oluşumla bağlantıları olduğu gerekçesiyle söz konusu tedbire maruz bırakılmışlardır.

164. Bu yönüyle millî güvenlik bakımından risk oluşturabilecek durumları nedeniyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

165. Kural, kişilerin devletin kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldıracak herhangi bir kısıtlama da getirmemektedir. Ayrıca kuralda öngörülen tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için ilgili kanunlarda gerekli güvencelere yer verilmiştir. Başka bir ifadeyle bireyselleştirme yapılmadan uygulanan tedbirin her bir birey yönünden hukuka uygunluğunun denetlenmesi için Komisyon ve İdare Mahkemesine başvuru imkânı getirilmek suretiyle etkili idari ve yargısal güvenceler sağlanmıştır. Buna göre keyfiliğe yol açabilecek uygulamalara karşı Kanun'da gerekli güvencelerin bulunduğu anlaşılmaktadır.

166. Bu itibarla darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla olağanüstü hâl koşullarında olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla Kanun'a ekli (1) sayılı listeyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden kabul edilmemeleri ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemeleri, doğrudan veya dolaylı olarak görevlendirilmemelerini düzenleyen kuralın kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlama bakımından kamu hizmetine girme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

167. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 15., 40., 70., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

38. Anayasa Mahkemesinin 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararının ilgili kısmı şöyledir:

"...

65. Kurallarla devlete sadakat bağı ile hizmet etmesi gerektiği hâlde millî güvenliğe açık ve yakın tehlike oluşturan terör örgütü veya benzeri yapı ve oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı oldukları tespit edilen kamu görevlileri hakkında uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olduğu açıktır.

66. Kurallarda öngörülen tedbirler bu dönemde uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Kuralların, tedbire muhatap kişilerin statülerinde ileriye yönelik sürekli değişiklikler meydana getirmesi, olağanüstü hâl süresince uygulanma özelliğini aşan bir niteliğe sahip olduğu anlamına gelmemektedir. Kurallar Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle defaten uygulanmış ve belli kişiler hakkında hükmünü icra etmiştir. Kuralların Kanun'a ekli listede sayılan kişilerle sınırlı olarak uygulandığı dikkate alındığında geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği açıktır. Bu yönüyle kurallar olağanüstü hâl dönemini aşan genel bir düzenleme niteliği taşımamaktadır. Bu itibarla kuralların anayasallık denetiminde Anayasa'nın olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması rejimini düzenleyen 15. maddesinin dikkate alınması gerekmektedir.

...

74. Dava konusu kuralların öncelikle düzenlenme amacına değinilmesi gerekir. Anayasa'nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin memurlar ve kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Kanun koyucunun, anılan hususlar çerçevesinde kamu görevlisi olarak istihdam edilen kişilerle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu açıktır.

75. Anayasa'ya sadakat yükümlülüğüyle bağdaşmayacak biçimde terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetin alınmasını öngören kuralların milli güvenlik ve kamu düzeninin sağlanarak buna ilişkin hizmetlerin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesine yönelik meşru bir amacının bulunduğu anlaşılmaktadır.

76. Bunun yanında kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına getirilen sınırlamanın kanuni bir temele dayanması gerekir. Kurallarla söz konusu hakka kanuna dayalı olarak kısıtlama getirildiği açıktır. Ancak Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunun şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfîliğe izin vermeyecek şekilde belirli ve öngörülebilir olması gerekir.

77. Esasen kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sınırlama getiren dava konusu kuralların bu niteliklere sahip olması, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarına karşı koruyucu önlemler içermesi gerekir (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, § 153). Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddelerinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır (AYM, E.2018/90, K.2019/85, 14/11/2019, § 42).

78. Kuralda geçen iltisak ve irtibat kavramları ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesi 14/11/2019 tarihli ve E.2018/89, K.2019/84 sayılı kararında, iltisaklı kavramının kavuşan, bitişen, birleşen; irtibatlı kavramının ise bağlantılı anlamına geldiğini, bu ibarelerin genel kavram niteliğinde olduğunu, objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini ifade etmiştir (aynı kararda bkz. §§ 30, 31). Dolayısıyla kapsam ve sınırlarının tespiti mümkün olan söz konusu ifadelerin belirsiz olduğu söylenemez.

...

111. Kuşkusuz kanun koyucunun demokratik düzene tehdit oluşturan durumları bertaraf etmek için başvuracağı araçların kapsamını, içeriğini tespit etmede geniş bir takdir yetkisi bulunmaktadır. Nitekim devletin tehlikenin içeriği ve boyutu ile doğrudan temas hâlinde olması nedeniyle buna yönelik savunma stratejisini belirlemede her zaman öncelikli bir konumu bulunmaktadır. Ancak olağanüstü hâl yönetim usullerinde dahi söz konusu yöntemler tespit edilirken belirli ölçülerde hareket edilmesi gerekir. Dolayısıyla olağanüstü dönemde devlete tanınan yetki alanının sınırları Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen durumun gerektirdiği ölçü kriteri kapsamında değerlendirilmelidir. Söz konusu kriterin kapsamı da belirlenirken ülkenin içinde bulunduğu şartlar, karşılaşılan tehlikenin yakın ve acil müdahale gerektiren bir niteliğinin olup olmaması, sınırlamanın etki ve derecesi gibi hususların dikkate alınması gerekir.

112. 15 Temmuz darbe girişimi, ülkede terör saldırılarının yoğunlaştığı bir dönemde gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte genel olarak bölücü terör örgütü PKK ile mücadele edilmekle birlikte DHKP/C, El Kaide ve DEAŞ gibi diğer pek çok terör örgütünün de saldırılarına maruz kalınmış ve bunlara karşı da mücadelede bulunulmuştur. Dolayısıyla darbe teşebbüsünün savuşturulmasından sonra teşebbüsle bağlantılı kişilerle veya teşebbüsle doğrudan bağlantılı olmasa bile teşebbüsün arkasındaki yapılanma ile ilgili olduğu değerlendirilen kişilere karşı etkili bir mücadele yapılması zorunluluğu ortaya çıkmıştır (AYM, E.2016/205, K.2019/63, 24/7/2019, § 101).

113. Tehlikenin kaynağını oluşturan FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesi ve kesinleşmiş yargı kararlarına da konu olan birçok yasa dışı faaliyeti gerçekleştirecek operasyonel bir güç hâline gelmesi nedeniyle demokratik devlet

düzenine karşı oluşturduğu tehdit, darbe girişimiyle birlikte açık ve mevcut bir tehlikeye dönüşmüştür. Esasen darbe teşebbüsünden önce uzun bir zaman süreci içerisinde söz konusu tehlikeye karşı mücadele başlamıştır. Dolayısıyla tehlikenin ağırlığı ile orantılı olarak demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü hâl ilanına neden olan olayların bertaraf edilmesi ve bir daha tekrarlanmaması amacıyla devletin olağan dönemle kıyaslanmayacak ciddi ve acil yöntemlere başvurulması zorunluluğunun ortaya çıktığı anlaşılmaktadır.

...

115. Dolayısıyla idari teşkilat içinde hangi konumda olduğu fark etmeksizin FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleri ile irtibatlı ya da iltisaklı olan tüm kamu görevlilerinin millî güvenlik açısından tehlike oluşturduğu gözetildiğinde bir kısmı önemli pozisyonlarda bulunan ve farklı kurumlarda çalışan çok sayıdaki kamu görevlisinin doğrudan darbeyle ilişkili olmasa dahi söz konusu örgütlerle bağlantıları nedeniyle acil ve ivedilikle soruşturulması ve haklarında tedbir uygulanması ihtiyacı ortaya çıkabilecektir.

116. Bu yönüyle olağan dönemdeki idari usul ve disiplin hukuku kuralları çerçevesinde her bir kamu görevlisi nezdinde soruşturma yapılarak tedbir uygulanmasının, yakın ve acil nitelikteki bu tehlikeyi bertaraf etmede yetersiz kalacağı söylenebilir. FETÖ/PDY'nin yapısındaki gizlilik, hücre tipi yapılanma, her kurumda örgütlenmiş olma, kripto üyelerinin tespit edilmesindeki güçlük ve bunların eylem yapma potansiyeli, kendisine kutsallık atfetme, itaat ve teslimiyet temelinde hareket etme gibi özellikleri dikkate alındığında darbe girişiminin üzerinden belli bir sürenin geçmesi de daha hafif nitelikteki tedbirlere başvurma zorunluluğunu ortaya çıkaran bir faktör olarak değerlendirilemez. Ayrıca millî güvenliğe aykırı faaliyetlerde bulunan diğer terör örgütleriyle bağlantısı olduğu değerlendirilen kamu görevlileri açısından da FETÖ/PDY'nin oluşturduğu tehdit ortamında, anılan yöntemlere başvurulması söz konusu olabilecektir.

...

128. Sonuç olarak darbe girişimiyle devletin demokratik düzenine açık ve yakın bir tehlike oluşturan FETÖ/PDY ve diğer terör örgütleriyle mücadele etmek amacıyla terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan ekli (1) sayılı listede yer alan kişilerin olağan usullerin ötesinde bir uygulamayla liste usulüne göre kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınmasını düzenleyen kuralların, olağanüstü hâle neden olan şartlar ve özellikle bireyselleştirmeyi sağlamaya elverişli idari ve yargısal başvuru imkânları dikkate alındığında milli güvenliğin ve demokratik anayasal düzenin korunması amacı bakımından kişilerin özel hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde bir sınırlama getirdiği söylenemez.

...

142. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 15., 20., 40., 118. ve 119. maddelerine aykırı değildir. İptal taleplerinin reddi gerekir.

Kurallarda uygulanan kamu görevinden çıkarma ve memuriyetin alınması tedbirlerinin belli bir kurumun veya mesleğin disiplinini sağlamaktan ziyade devlet kurumlarına yönelik güveni yeniden tesis etmek suretiyle demokratik anayasal düzenin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi nedeniyle uygulandığı anlaşılmaktadır. Bu açıdan bakıldığında tedbirler, cezalandırma amacına matuf olmadığı gibi bunlar için uygulanan usulün de ceza usul

hukuku alanındaki yargısal uygulamalarla herhangi bir benzerliği bulunmamaktadır.

Öte yandan kuralların kişilerin özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığı gözönünde bulundurulduğunda kurallarda öngörülen tedbirlerin ciddiyet ve ağırlığının bunlara cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, kamu görevinden çıkarma tedbirinin "olağanüstü tedbir" niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. AİHM de 667 sayılı olağanüstü hâl KHK'sı uyarınca uygulanan işten çıkarma prosedürü ve buna ilişkin yargılamanın AİHS'in 6. maddesi kapsamında suç isnadı niteliğinde olmadığını belirtmiştir (Pişkin/Türkiye, B. No: 33399/18, 15/12/2020, §§ 102-109)."

B. Uluslararası Hukuk

39. Sözleşme'nin "Özel ve aile hayatına saygı hakkı" kenar başlıklı 8. maddesi şöyledir:

"(1) Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

(2) Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir."

40. Sözleşme'nin "Olağanüstü hallerde yükümlülükleri askıya alma" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, durumun kesinlikle gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklere ters düşmemek koşuluyla, bu Sözleşme'de öngörülen yükümlülüklere aykırı tedbirler alabilir.

2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında 2. maddeye, 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ile 7. maddeye aykırı tedbirlere cevaz vermez.

3. Aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeci Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı ve Sözleşme hükümlerinin tekrar tamamen geçerli olduğu tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir."

41. MSHUS'nin 4. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"1. Ulusun hayatını tehdit eden ve varlığı resmen ilan edilmiş olan olağanüstü bir durumun ortaya çıkması halinde, bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, uluslararası hukuktan kaynaklanan diğer yükümlülüklerine aykırı olmamak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din ya da toplumsal kökene dayalı bir ayrımcılık içermemesi kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde olmak üzere, bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden ayrılan tedbirler alabilirler.

2. Bu hükme dayanılarak Sözleşme'nin 6, 7, 8 (1. ve 2. fıkralar), 11, 15, 16 ve 18nci maddelerine aykırılık getirilemez."

1. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları

42. Sözleşme'nin 8. maddesine yönelik Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadına

ve AİHM'in özel hayata saygı hakkı bağlamında sebebe ve sonuca dayalı yaklaşımına ilişkin açıklamalar için bkz. C.A. (3), §§ 62-75; Tamer Mahmutoğlu [GK], B. No: 2017/38953, 23/7/2020, §§ 53-67.

a. Sözleşme'nin 15. Maddesi Bağlamında Değerlendirme

43. Taraf devletlere tek taraflı bildirimde bulunarak sınırlı bazı hâllerde Sözleşme'deki belli hak ve özgürlüklere aykırı davranma, bir başka deyişle anılan hak ve özgürlüklere ilişkin yükümlülükleri azaltma imkânı sunan Sözleşme'nin 15. maddesine ilişkin AİHM uygulamasına ve Türkiye'deki OHAL'e ilişkin Avrupa Konseyi nezdinde hazırlanan bazı raporlara Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında ayrıntılı şekilde yer verilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 148-162).

44. AİHM, söz konusu kararlarında özetle derogasyon bildiriminde bulunan devletler yönünden ulusun varlığını tehdit eden tehlikenin olup olmadığı hususunda sınırlı da olsa bir denetim yaptığını, denetim standardı belirlenirken ulusal makamların geniş takdir yetkilerinin bulunduğunu özellikle vurgulamıştır. AİHM; takdir alanının sınırsız olmadığını, taraf devletlerin krizin doğurduğu zorunlulukların kesin olarak gerektirdiği ölçüde hareket etmenin ötesine geçmemesi gerektiğini belirtmiştir (Brannigan ve McBride/Birleşik Krallık, B. No: 14553/89-14554/89, 26/5/1993, § 43).

b. Pişkin/Türkiye Kararı

45. AİHM Pişkin/Türkiye (B. No: 33399/18, 15/12/2020) kararında Ankara Kalkınma Ajansında çalışan başvurucunun 667 sayılı KHK uyarınca iş sözleşmesinin feshedilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ve özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine yönelik iddiasını incelemiştir. Anılan başvuruya ilişkin olayda kalkınma ajansında iş hukukuna tabi olarak çalışmakta iken başvurucunun iş sözleşmesi millî güvenliğe karşı tehdit oluşturan oluşumlara üyeliği veya bu oluşumlarla iltisaklı veya irtibatlı olması nedeniyle feshedilmiştir. Başvurucunun işe iade talebiyle açmış olduğu davada iş mahkemesi, iş sözleşmesinin feshinin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. AİHM öncelikle özel sektörde iş ilişkisinin sonlandırılmasına ilişkin olanlar başta gelmek üzere iş ilişkisi hakkındaki ihtilafların Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası kapsamındaki medeni hakları ilgilendirmesi dolayısıyla başvurucunun işten çıkarılmasına ilişkin yargılamaların başvurucunun medeni hakları ile alakalı olduğunu, tedbirin cezai yönünün bulunmadığını vurgulamıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 99, 109). Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilirliği ile ilgili olarak ise AİHM, başvurucunun iş sözleşmesinin feshine ilişkin olarak açılan yargılamaların Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir cezai suç hakkında verilecek bir karara ilişkin olduğunu gösterebilecek herhangi bir nedenin mevcut olmadığı kanaatinde olduğunu belirterek bu maddenin ceza yönünün uygulanabilir olmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, § 109).

46. Sonuç olarak AİHM, ulusal mahkemelerin başvurucu ile idari makamlar arasındaki ihtilafı karara bağlamak için tam bir yargı yetkisine sahip olmalarına karşın Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasının gerektirdiği şekilde önlerindeki ihtilafla ilgili tüm hukuksal ve olgusal sorunları incelemekten kaçındıklarını, başvurucunun ulusal makamlar tarafından dinlenmediğini ve dolayısıyla başvurucunun Sözleşme'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrası anlamında adil yargılanma hakkının güvence altına alınmadığını belirtmiştir. AİHM ulusal mahkemelerin başvurucunun argümanlarını derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde incelemediğini ve başvurucunun itirazlarının reddedilmesine yönelik gerekçeler sunmadığını özellikle vurgulamış, netice itibarıyla Sözleşme'nin 6. maddesinin

(1) numaralı fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 150-152).

47. Öte yandan başvurucunun iş sözleşmesinin feshi ile ilgili olarak şikâyette bulunduğunu ve bir terör örgütüyle bağlantısı olduğu gerekçesiyle görevini kaybetmesinden bu yana terörist ve vatan haini olarak etiketlendiğini ileri sürdüğünü belirten AİHM, başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden de incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 159-166).

48. AİHM öncelikle ceza soruşturmasının sonucuna bakılmaksızın, işverenin ulusal mahkemelere başvurucunun yasa dışı bir yapı ile bağlantısı olduğu iddiasını kanıtlayabilecek bilgi veya olgusal delil sunabileceğini ve böylece çalışanı ile arasındaki güven ilişkisinin bozulmasının nedenlerini açıklayabileceğini kabul etmeye hazır olduğunu, hem uygulanma koşulları hem de usul rejimi açısından özerk olan söz konusu işten çıkarma usulünün ceza yargılamasının doğrudan bir sonucu olmadığını ifade etmiştir fakat AİHM, söz konusu iş sözleşmesinin feshinin başvurucunun kendi eylemlerinin öngörülebilir sonucu olduğuna dair kesinlikle hiçbir kanıt bulunmadığı sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 181-183). Neticede başvurucunun özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu değerlendirerek müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını incelemiştir (Pişkin/Türkiye, §§ 209, 210).

49. Bu bağlamda AİHM işverenin başvurucunun yasa dışı yapı ile iltisakı olduğu değerlendirmesini potansiyel olarak haklı çıkaracak şekilde eylemlerinin niteliğini belirtmediğini ulusal mahkemeler önündeki yargılamalar sırasında böylesi bir yapıyla iltisakı bulunduğu iddiasına ilişkin açık bir şekilde somut bir suçlama yapılmadığını vurgulamıştır. Bununla birlikte ulusal mahkemelerin dava konusu tedbiri detaylı olarak incelemeden ve bu tedbirin başvurucunun özel hayatına saygı hakkına yönelik ciddi etkileri olmasına rağmen işverenin değerlendirmesini iş sözleşmesinin sonlandırılması emri için geçerli bir gerekçe olarak kabul ettiğini belirtmiştir. Sonuç olarak mevcut davada dava konusu tedbire ilişkin yargı denetiminin yetersiz olduğunu, başvurucunun Sözleşme'nin 8. maddesinin gerektirdiği şekilde, keyfî müdahaleye karşı korumadan asgari düzeyde faydalanamadığını ifade ederek özel hayata saygı hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır (Pişkin/Türkiye, §§ 218-229).

c. Polyakh ve Diğerleri/Ukrayna Kararı

50. Polyakh ve diğerleri/Ukrayna (B. No: 58812/15, 53217/16 ..., 17/10/2019) kararında AİHM, rejim değişikliği sonrası genel düzenlemelerle kamu görevinden çıkarılan ve on yıl boyunca kamu görevine dönmeleri yasaklanan kişilerin yaptığı başvuruları karara bağlamıştır. Öncelikle AİHM, başvuruya konu olan tedbirlerin uygulanmasına neden olan davranışların iç hukukta suç olarak tanımlandığını, yaptırımın ağırlığının söz konusu tedbirlerin cezai yönünün bulunduğunu söylemek için tek başına yeterli olmadığını belirterek Sözleşme'nin 6. maddesinin cezai yönünün mevcut koşullarda uygulanabilir olmadığına karar vermiştir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 154-159). AİHM; başvuruculların kamu hizmetinden çıkarılmalarının, on yıl boyunca kamuda görev almalarının yasaklanmasının ve isimlerinin kamuoyunun erişimine açık ve çevrim içi olan bir sicile kaydedilmesinin sonuçları itibarıyla ciddi olduğunu ve doğurduğu etkilerin ağırlık düzeyine ulaştığını belirterek başvuruyu özel hayata saygı hakkı yönünden ele almıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 203-211).

51. AİHM; birçok kişi hakkında tesis edilen arındırma işlemlerinin bir cezalandırma veya intikam aracı olarak kullanılamayacağını ve başvuruculların durumlarının bireysel olarak değerlendirilerek görevden alınmaları veya mümkünse daha genel pozisyonlarda istihdam edilmeleri gibi daha az müdahale teşkil eden araçlarla da hedeflenen amaçlara

erişilebileceğini vurgulamıştır (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 276, 277). Müdahalelerin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca cevap vermesi ve özellikle de hizmet edilen meşru amaçla orantılı olması hâlinde demokratik bir toplumda gerekli olarak nitelendirilebileceğini hatırlatmış; uygulanan tedbirin ağırlığının ve yasal çerçevenin orantılı, öngörülen zorunlu sosyal ihtiyaca karşılık gelecek şekilde yeterince dar kapsamlı olarak düzenlenip düzenlenmediğinin önemine değinmiştir. AİHM'e göre yasal düzenlemeler hakkındaki meclis denetiminin ve bu kapsamdaki işlemlerin yargısal denetiminin niteliği de önem arz etmektedir (Polyakh ve diğerleri/Ukrayna, §§ 292, 293).

d. Xhoxhaj/Arnavutluk Kararı

52. AİHM, Xhoxhaj/Arnavutluk (B. No: 15227/19, 9/2/2021) kararında, Anayasa Mahkemesi üyesi olan başvurucunun meslekten çıkarılması ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğinden süresiz olarak yasaklanmasından kaynaklı iddialarını özel hayata saygı hakkı kapsamında incelemiştir. Arnavutluk'ta gerçekleştirilen yargı reformu kapsamında tüm hâkim ve savcıların malvarlıkları, organize suçlarla bağlantılarının olup olmadığı ve mesleki yönden yeterli olup olmadıkları incelenmiştir. Yapılan değerlendirme neticesinde başvurucu mülkiyetinde yer alan bazı mal varlığı değerlerinin kaynağını açıklayamaması nedeniyle meslekten çıkarılmış, bunun bir sonucu olarak da hâkimlik yapmaktan süresiz olarak yasaklanmıştır.

53. AİHM öncelikle somut olayda Sözleme'nin 6. maddesinin cezai yönünün uygulanabilir olmadığına hükmetmiş, incelemesini adil yargılanma hakkının medeni hak ve yükümlülükler yönüyle yapmıştır. AİHM, bu kapsamda inceleme organlarının bağımsızlık ve tarafsızlıktan yoksun olduğu, yargılamanın adil olmadığı, itiraz makamı önünde aleni duruşma yapılmadığı ve hukuki kesinlik ilkesinin ihlal edildiği yönündeki iddiaları ayrı ayrı incelemiş ve Sözleşme'nin 6. maddesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 230-353).

54. AİHM ayrıca başvurucunun hukuka aykırı ve keyfî olarak görevden alındığı ve bunun bir sonucu olarak hâkimlik mesleğini yapmaktan süresiz şekilde yasaklandığı iddiasını Sözleşme'nin 8. maddesi yönünden incelemiştir. AİHM, öncelikle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin uygulanabilir olduğunu tespit etmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 356-364). Esas yönünden AİHM, meslekten çıkarılan başvurucunun özel hayatına saygı hakkına müdahale edildiğini, bu müdahalenin hukuki dayanağının ve meşru amacının bulunduğunu belirtmiştir (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 374-393). Bununla birlikte AİHM müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olup olmadığına yönelik yaptığı incelemede öncelikle Arnavutluk'taki yargı reformunun acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiğini belirtmiş; ardından ulusal makamlar tarafından sunulan gerekçelerin meslekten çıkarma tedbiri için yeterli ve ikna edici olup olmadığını, bu gerekçelerin yeterli bir bireyselleştirmeye dayanıp dayanmadığını değerlendirmiştir. AİHM bu kapsamda yaptığı değerlendirme neticesinde ulusal makamlar tarafından başvurucunun mal varlığı hakkında yapılan gerekçelendirmenin yeterli ve ikna edici olduğu kanaatine varmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 394-412).

55. Öte yandan AİHM başvurucunun meslekten çıkarma tedbirinin bir sonucu olarak hâkimlik mesleği yapmaktan ömür boyu yasaklanmasının ölçülü olup olmadığı üzerinde durmuştur. AİHM, hâkimlerin ve özellikle de başvurucu gibi yüksek derecede sorumluluk gerektiren görevlerde bulunanların devletin egemenlik yetkisinin bir kısmını kullandıklarını vurgulamış, başvurucuya ve ciddi etik ihlalleri nedeniyle görevden alınan diğer kişilere getirilen ömür boyu meslekten men cezasının, yargı makamının dürüstlüğünü ve halkın

adalet sistemine olan güvenini sağlamak şeklindeki meşru amaçlarla uyumsuz veya orantısız olmadığını belirtmiştir AİHM tüm bu gerekçelerle somut olayda Sözleşme'nin 8. maddesinin ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır (Xhoxhaj/Arnavutluk, §§ 413, 414).

e. Naidin/Romanya Kararı

56. Naidin/ Romanya (B. No: 38162/07, 21/10/2014) kararında AİHM, siyasi polis memuruyla çalıştığı konusunda yapılan tespite dayanılarak kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklanan başvurucunun iddiasını özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı kapsamında ele almıştır.

57. Olayda, 1990 ve 1991 yıllarında yüksek rütbeli hükümet memuru olarak çalışan başvurucu, sonrasında parlamento üyesi olarak da görev yapmıştır. Başvurucu 2000 yılında üçüncü kez seçimlere katılmış ve bu süreçte Eski Siyasi Polis Arşivleri Araştırma Ulusal Konseyi başvurucunun geçmişi hakkında resen soruşturmalar gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda başvurucunun 1971 ve 1974 yılları arasında, şüpheli olduğu düşünülen bazı iş arkadaşları hakkında bilgi sağlamak üzere siyasi polisle işbirliği yaptığı sonucuna varılmıştır. Başvurucu, geçmiş faaliyetleriyle ilgili olarak ortaya konulan yorumlara mahkeme nezdinde itiraz etmiş ancak itirazı reddedilmiştir. 2003 yılında, siyasi polis memuruyla çalıştığı tespit edilen kişileri kamu hizmetinde görev yapmaktan yasaklayan bir yasal değişiklik getirilmiştir. Başvurucu, parlamento döneminin sonu olan 2004 yılında memur olarak çalışmalarına devam etme talebinde bulunmuş ancak bu talebi anılan düzenleme çerçevesinde reddedilmiştir. Yargılama sürecinde ayrımcılık temelli şikâyetlerini dile getiren başvurucunun iddiaları, yasama organının sahip olduğu takdir yetkisine ve mevcut koşulların zorunlu kıldığı gerekliliklere dayanılarak reddedilmiştir (Naidin/ Romanya, §§ 6-17).

58. Başvurucu; temelde, istihdam yasağının mutlak nitelikte olması ve eylemlerinin önemsizliğinin dikkate alınmaması nedeniyle Sözleşme’nin 8. maddesiyle bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden şikâyetçi olmuştur. AİHM, kural olarak devletlerin kamu hizmetinde istihdam şartlarını düzenlerken meşru bir menfaate sahip olduklarını ve demokratik bir devletin bünyesinde görev yapan çalışanlarından devletin kuruluşunun dayandırıldığı anayasal ilkelere sadakat göstermesini isteme haklarının olduğunu vurgulamıştır. Romanya’nın komünist rejim sırasındaki durumunun dikkate alınmasının gerektiğini ifade eden AİHM, devletin geçmişin tekerrür etmesini önlemek üzere kendisini savunabilecek nitelikte bir demokrasi temelinde kurulması gerektiğini belirtmiştir. Bu bağlamda başvurucuya uygulanan kamu hizmetinde istihdam yasağına ilişkin muamelenin ulusal güvenlik, kamu düzeni ve başkalarının haklarının ve özgürlüklerinin korunması konusunda meşru bir amaç izlediği sonucuna varmıştır (Naidin/ Romanya, §§ 49-51).

59. Bununla birlikte AİHM; başvurucunun kariyer beklentilerinin yalnızca kamu hizmetinde durdurulduğunu belirtmiş ve devlet memurlarının, özellikle başvurucunun istihdam edilmek istediği gibi yüksek derecede sorumluluk getiren görevlerde bulunan kişilerin devletin egemenlik gücünden pay sahibi olduğunu vurgulamıştır. Başvurucuya uygulanan yasağın kamusal yararın korumasından sorumlu kişilerin sadakatini sağlama konusunda devlet tarafından izlenen yasal amaçla orantısız olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca kararda; başvurucunun özel sektörde, devletin ekonomik, siyasi ve güvenlikle ilgili çıkarları için potansiyel öneme sahip şirketlerde ya da kamu otoritesinin uygulanmasıyla bağlantılı olmayan diğer kamu sektörü alanlarında istihdam edilme olanağını etkileyecek herhangi bir kısıtlamanın uygulanmadığı dile getirilmiştir. Yanı sıra başvurucunun iddialarının yargılama

süreçlerinde incelendiği ve ulusal mercilere bırakılan takdir yetkisi kapsamında yer alan fiilî unsurların oluşturulduğu ifade edilmiştir. AİHM, yerel mahkemeler tarafından ulaşılan tespitlerin yerindeliğinin sorgulanamayacağını belirterek özel hayata saygı hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır (Naidin/Romanya, §§ 42-57).

f. Yüksel Yalçınkaya/Türkiye Kararı

60. AİHM Yüksel Yalçınkaya/Türkiye ([BD], B. No: 15669/20, 26/9/2023) kararında ByLock programı ile ilgili olarak bazı tespitlerde bulunmuştur. Öncelikle ByLock uygulaması ve FETÖ/PDY arasındaki bağlantıyı ortaya koymak için ulusal makamlar ve mahkemeler tarafından sunulan çok sayıdaki bilgi ve belgeyi dikkate aldığını vurgulamıştır. Bu bağlamda özellikle uygulamanın bazı kullanıcılarının profil bilgilerini, deşifre edilen görüşmelerin içeriğini, uygulamanın örgüt içinde kullanıldığını doğrulayan, FETÖ/PDY ile ilişkili diğer soruşturmalarda şüpheli olanların verdiği ifadeleri ve uygulama lisans sahibinin uygulamanın FETÖ/PDY'nin kullanımı için geliştirildiğine ilişkin ifadelerini not ettiğini belirtmiştir. Bu bağlamda ByLock'un yalnızca herhangi bir olağan ticari mesajlaşma uygulaması olmadığını ve kullanımının ilk bakışta FETÖ/PDY ile bir çeşit bağlantıyı akla getirebildiğini kabul etmiştir (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye, § 259).

61. Öte yandan AİHM terörle mücadelenin ve terör suçlarının işlenmesinde kullanılan değişen yöntem ve taktikler dolayısıyla devletlerin karşılaştığı zorlukların son derece farkında olduğunu, ulusal makamlara ve mahkemelere göre amaçlarını geleneksel terör yöntemlerinden farklı olarak gizlilik içinde gerçekleştiren örgütün atipik yapısını gözönünde bulundurarak, ulusal makamlarının ve mahkemelerinin FETÖ/PDY'ye karşı gösterdikleri çabalar bağlamında karşılaştıkları benzersiz zorlukları da hâlihazırda kabul ettiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Türkiye'deki askerî darbe girişiminin Sözleşme kapsamında ulusun varlığını tehdit eden genel bir tehlikenin mevcudiyetini ortaya koyduğuna dair birçok davada yaptığı ve mevcut davada da teyit ettiği tespitini yinelemiş, yetkili makamların ve mahkemelerin darbe girişimi sonrasında mücadele etmek zorunda kaldıkları durumun aciliyetini ve ciddiyetini kabul ettiğini vurgulamıştır (Yüksel Yalçınkaya/Türkiye § 269).

2. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu'nun 12/12/2016 tarihli Görüşü

62. Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) 12/12/2016 tarihinde "15 Temmuz 2016 Başarısız Darbe Girişimi Sonrasında Çıkarılan 667 İlâ 676 sayılı Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnameleri Hakkında Görüş" isimli belgeyi yayımlamıştır.

63. Venedik Komsiyonu bir kişinin somut olay bağlamında görevinden alınması için suç örgütü ile gereken bağlantının bir kişiyi suç örgütünün üyesi olarak tanımlamak için gereken bağlantıdan daha az yoğun olabileceğini kabul ettiğini, bu bağlamda bir kamu görevlisinin görevden geçici veya kalıcı olarak alınabilmesi için suç örgütüyle daha zayıf bir bağlantı kurmuş olmasının yeterli olabileceğini ifade etmiştir. Bununla birlikte Venedik Komisyonu anılan görüşünde bahse konu zayıf bağlantının yine de anlamlı, kamu görevlisinin sadakatiyle ilgili objektif kuşku uyandır nitelikte olması gerektiğini vurgulamıştır. Masum, tesadüfi vs. bağlantıların ise hariç tutulması gerektiğini belirtmiştir. Netice itibarıyla görevden almanın demokratik anayasal düzene sadakatte objektif olarak ciddi şüphe uyandıracak bir şekilde hareket edildiğini açıkça gösteren fiilî unsurlar kombinasyonunun varlığı hâlinde mümkün olabileceğini açıklamıştır (aynı görüşte bkz. §§ 130, 131).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

64. Anayasa Mahkemesinin 16/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

65. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir (Mehmet Şerif Ay, B. No: 2012/1181, 17/9/2013).

B. Özel Hayata Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

66. Başvurucu; kamu görevinden süresiz şeklide çıkarılmasının Sözleşme'nin 6. maddesi kapsamında bir ceza olduğunu, işlendiği zaman suç olmayan bir fiilden dolayı cezalandırıldığını ifade etmiştir. Bununla birlikte başvurucu ByLock programının normal bir mesajlaşma uygulaması olduğunu, bu uygulamaya ilişkin verilerin kanuna aykırı olarak elde edilmiş olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca başvurucu kamu görevinden çıkarılması nedeniyle sosyal hiçbir güvencesi olmadan yaşamaya mahkum edildiğini, çalışma ve birikimle elde ettiği mesleki hayatının sonladırıldığını ve FETÖ üyesi ilan edildiğini de belirterek özel hayata saygı hakkının, kanunsuz suç ve ceza olması ilkesinin ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

67. Bakanlık görüşünde; başvuruya konu olay ve sürece ilişkin genel bilgilere yer verilmiş, yargılama safahatının özeti yapılmıştır. Ayrıca özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin kanunilik, meşru amaç ve demokratik toplumda gereklilik kriterlerine ilişkin açıklamalarla birlikte yapılacak incelemede Anayasa'nın 15. maddesinin de dikkate alınmasının yararlı olacağı belirtilmiştir. Sonuç olarak mevcut başvuru ile ilgili Anayasa, mevzuat hükümleri ve Anayasa Mahkemesi içtihadı hatırlatılarak bunlarla birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

68. Anayasa’nın "Özel hayatın gizliliği" kenar başlıklı 20. maddesinin birinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

“Herkes, özel hayatına ... saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ... gizliliğine dokunulamaz."

69. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

70. Başvurucunun iddialarının mesleki hayatına kamu gücü marifetiyle bir tedbir uygulanmasına, bu doğrultuda kamu görevinden çıkarılmasına ve açtığı davanın reddedilmesine dayandığı görülmektedir. Kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir irtibatının olduğu ve meslek hayata yönelik tedbirlerin ya da müdahalelerin söz konusu olduğu dava süreçlerinde özel hayata saygı hakkının gündeme geldiği yadsınamaz. Bu bağlamda öncelikle özel hayata saygı hakkının başvuruya uygulanabilir olup olmadığı hususunda aşağıda yer alan ölçütler dikkate alınarak değerlendirme yapılması gerekmektedir (benzer yönde bir değerlendirmeler için bkz. C.A. (3), § 88; N. E., § 88; A. S., § 90)

a. Özel Hayata Saygı Hakkı Yönünden Uygulanabilirliğin Belirlenmesi

71. Anayasa Mahkemesi; önceki birçok kararında özel hayata saygı hakkının kişinin çevresinde bulunanlarla temas kurma hakkını içerdiğini, özel bir sosyal hayat sürdürmeyi güvence altına aldığını ve kişilerin mesleki hayatlarının özel hayatlarıyla sıkı bir ilişki içinde olduğunu sıklıkla vurgulamıştır. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, özel hayata saygı hakkının daha ziyade özel hayata ilişkin hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda dikkate alındığına ilişkin değerlendirmelerde de bulunmuştur (K.Ş., B. No: 2013/1614, 3/4/2014, § 36; Serap Tortuk, B. No: 2013/9660, 21/1/2015, § 37; Bülent Polat [GK], B. No: 2013/7666, 10/12/2015, § 62; Ata Türkeri, B. No: 2013/6057, 16/12/2015, § 31; E.G. [GK], B. No: 2014/12428, 13/10/2016, § 34; Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, §§ 99-110; C.A. (3), § 90).

72. Anayasa Mahkemesinin özel hayata dair hususların kişinin mesleği ile ilgili tasarruflara esas alındığı durumlarda özel hayata saygı hakkının uygulanacağına ilişkin bu yaklaşımı, hakkın koruduğu değer olan özel hayatın bu kavrama ilişkin sebepler dolayısıyla ele alındığını göstermektedir. Zira özel hayatlarına ilişkin nedenlerle kişilerin mesleki hayatlarına yönelen müdahalenin ya da bu kişiler hakkında gerçekleştirilen eylem veya idari ya da adli işlemlerin onların özel hayat alanlarını etkileyecekleri açıktır (C.A. (3), § 91; Ayla Demir İşat, § 100; N. E., § 90; A. S., § 92).

73. Bununla birlikte kişilerin mesleki hayatlarını ve buna bağlı kazanımlarını etkileyen bir müdahalenin sebep unsurunu özel hayata ilişkin davranışlar oluşturmamakla birlikte söz konusu müdahale, sonuçları itibarıyla kişilerin özel hayatını önemli ölçüde etkileyebilir (AYM, E.2018/159, K.2019/93, 24/12/2019, § 16). Kişilerin kamu görevinden çıkarılması ve memuriyetlerinin alınması, onların meslek ve sosyal hayatında üçüncü kişilerle kuracağı ilişkiler ve itibarları üzerinde ciddi etkiler oluşturabilir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 71).

74. Ancak özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmayan ve kişilerin mesleki hayatlarına yönelik müdahaleler ya da tedbirler içeren her durumun doğrudan özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu türden müdahalelerin konu olduğu süreçler özel hayata saygı hakkının incelenmesini ve güvencelerinin harekete geçirilmesini sağlamaya elverişli olmalıdır. Mesleki hayata yönelik olarak gerçekleştirilen müdahalelerin ya da alınan tedbirlerin kişilerin sosyal yaşamlarına ve çevreleriyle kuracakları iletişime, dolayısıyla özel hayatlarına dolaylı da olsa bir etkisinin olacağı öngörülebilir olsa da bu kapsamdaki gerçekleşmiş ya da gerçekleşmesi muhtemel etkinin meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmasını gerekli kılacak ölçüde ciddi ve asgari bir ağırlık düzeyinde olduğunun ortaya konulması gerekir. Ağırlığın belirlenmesi ise her somut olayın kendine özgü koşulları dikkate alınarak ve başvuruculların ortaya koyacakları değerlendirilebilecek mahiyetteki iddia ve deliller irdelenerek gerçekleştirilebilir (C.A. (3), § 93; Ayla Demir İşat, § 102; N. E., § 92; A. S., § 94).

75. Bu çerçevede özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanılmaksızın mesleki hayata yönelen müdahalelerin ya da tedbirlerin özel hayata saygı hakkı kapsamında değerlendirilebilmesi için muhataplarının özel hayatları üzerine ciddi etkide bulunması veya bu düzeyde bir etkinin doğmasının muhtemel olması gerekir. Bu türden bir meselenin özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesini gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesinde şu hususlar dikkate alınmalıdır. Kişinin iç dünyasında meydana gelen etkinin derecesi, kişinin sosyal çevresinde ve itibarında meydana gelen

etkinin derecesi, kişinin mesleğine ilişkin nesnel nitelikler dikkate alındığında muhatap olduğu müdahalenin ya da tedbirin neden olacağı etkinin ya da zararın derecesi, etkinin ya da zararın ne derecede ikna edici açıklamalarla ortaya konulduğu ve delillendirildiği ile mesleki hayata yönelik müdahalelerin ya da tedbirlerin nedenleri (C.A. (3), § 94; Ayla Demir İşat, § 103; N. E., § 93; A. S., § 95).

76. Söz konusu ağırlık düzeyi belirlenirken muhatap kişilerde meydana gelen veya gelebilecek olan üzüntü, endişe, gelecek kaygısı ya da korku gibi duyguların özel hayatlarına olan somut etkileri ve yansımaları dikkate alınacağından bu hususlarda yeterli, ikna edici açıklamalarda bulunulması ve iddiaların delillendirilmesi gerektiği hususu önemi dolayısıyla yeniden vurgulanmalıdır (C.A. (3), § 95; N. E., § 94; A. S., § 96).

77. Ayrıca mesleki hayatı etkileyen bir tedbirin özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturduğuna ilişkin iddiaların uygulanabilirliğinin değerlendirilebilmesi için bireysel başvuru yolundan önce tüketilmesi gereken idari ya da yargısal süreçlerde ileri sürülmüş olması gerekir (C.A. (3), § 96; N. E., § 95; A. S., § 97).

78. Somut olayda başvurucu, devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplardan ya da terör örgütlerinden olan FETÖ/PDY ile irtibat yahut iltisakının bulunduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılmıştır. Süreç içinde verilen kararlar incelendiğinde, kamu görevinden çıkarılmanın başvurucunun ByLock kullandığına ilişkin tespite dayandığı, bu suretle yargı mercilerince başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğu konusunda yeterli delilin bulunduğunun kabul edildiği görülmektedir.

79. Dolayısıyla başvurucunun mesleki hayatına yönelik olarak gerçekleşen söz konusu tedbirin özel hayata ilişkin herhangi bir nedene dayanmadığı açıktır. Bu durumda başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ilişkin uyuşmazlığın özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmeyi gerekli kılan asgari ağırlık düzeyinde olup olmadığının değerlendirilmesi gerekir.

80. Astsubay olarak görev yapan başvurucu; kamu görevinden çıkarılması nedeniyle sosyal hiçbir güvencesi olmadan yaşamaya mahkum edildiğini, çalışma ve birikimle elde ettiği mesleki hayatının sonladırıldığını ve FETÖ üyesi ilan edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun mesleki hayatına yönelik müdahalenin başkaları ile ilişki kurabilme ve geliştirebilme imkânını önemli ölçüde zayıflatmasına, sosyal ve mesleki itibarını koruyabilmesi açısından ciddi sonuçlar doğurmasına yol açacağı, neticede özel hayatına önemli bir ağırlık derecesinde yansıyacağının ve etki doğuracağının muhtemel olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla başvurucunun dile getirdiği endişeler ve FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılması hususları birlikte değerlendirildiğinde yaşadığı endişenin iç ve dış dünyasında meydana getirdiği etkinin ciddi düzeye ulaştığı görülmektedir.

81. Açıklanan nedenlerle mevcut başvuruda mesleki hayata yönelik müdahalenin başvurucunun özel hayatına ciddi şekilde etki ettiği ve bu etkinin belirli bir ağırlık düzeyine ulaştığı anlaşıldığından başvurunun özel hayata saygı hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

b. Başvuruyu İnceleme Yönteminin Belirlenmesi

82. Bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yönelen müdahalelerin koşulları ve hangi hukuki rejim çerçevesinde gerçekleştirildiği, söz konusu müdahalelerin anayasallık denetiminin

yöntemini doğrudan belirler. 1982 Anayasası, temel hak ve hürriyetlerin korunmasına yönelik olarak olağan ve olağanüstü dönemler için iki ayrı hukuki rejim öngörmektedir. Temel hak ve hürriyetlerin olağan dönemde sınırlanması rejimi Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenmişken temel hak ve hürriyetlerin savaş, seferberlik veya OHAL dönemlerinde sınırlandırılması ya da kullanılmasının durdurulması rejimi Anayasa'nın 15. maddesinde yer almaktadır. Başvurunun incelenmesinde öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu saptanmalıdır (N. E., § 100; A. S., § 102).

i. Genel Açıklamalar

(1) Olağanüstü Hâl Yönetim Usulünün Anayasal Çerçevesi

83. Olağanüstü yönetim usulleri; iç karışıklık, ayaklanma, savaş tehlikesinin baş göstermesi, savaş hâli, doğal afet, ağır ekonomik bunalım ve benzeri nedenlerle devletin ve toplumun güvenliğini büyük ölçüde sarsan durumlarla karşılaşıldığında başvurulan yönetim şekilleridir. Belirtilen durumların devletin ve toplumun varlığı ile güvenliği bakımından büyük bir tehlike oluşturduğu kuşkusuzdur. Olağan dönemdeki yönetim rejiminin ve hukuk kurallarının bu tehlikelerin giderilmesinde yetersiz kalabilmesi nedeniyle çağdaş hukuk sistemlerinde olağanüstü hâllerde özel yönetim usullerinin uygulanmasına da imkân tanınmaktadır. Başka bir ifadeyle olağanüstü yönetim usulleri bir zaruretten kaynaklanmakta olup demokratik anayasal düzenin korunması ve sürdürülebilmesi için bu yönetim usullerine başvurulması zorunluluğu ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda olağanüstü şartları doğuran tehlikelerin bertaraf edilebilmesi için ivedi önlem ve karar alabilme ihtiyacı duyan yürütmenin yetkilerinin artırılması gerekebilmektedir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 3; (N. E., § 101; A. S., § 103).

84. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesince sıklıkla vurgulandığı üzere demokratik ülkelerde olağanüstü yönetim usulleri, hukuku dışlayan keyfî yönetim anlamına gelmez. Anayasa'dan kaynağını alan olağanüstü yönetim usulleri bu kurallara göre yürürlüğe konularak yasama ve yargı organlarının denetiminde varlıklarını sürdürmektedir. Olağanüstü yönetimlerin amacı, anayasal düzeni korumak ve savunmaktır. Bu nedenle olağanüstü hâl; yürütme organına önemli yetkiler vermesine, hak ve özgürlükleri de önemli ölçüde sınırlandırmasına karşın hukuki bir rejimdir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 4; N. E., § 102; A. S., § 104).

85. Anayasa Mahkemesince daha önce ifade edildiği üzere Anayasa'nın mülga 121. maddesinin üçüncü fıkrası gereğince olağanüstü hâllerde Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularda kanun hükmünde kararname çıkarma yetkisine sahiptir. Yine Anayasa'nın mülga 91. maddesinin birinci fıkrasında, sıkıyönetim ve olağanüstü hâller saklı kalmak üzere Anayasa'nın İkinci Kısmı'nın Birinci ve İkinci Bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleri ile Dördüncü Bölümü'nde yer alan siyasi haklar ve ödevlerin KHK'larla düzenlenemeyeceği belirtilmekte iken sıkıyönetim ve olağanüstü hâllerde söz konusu hak ve ödevler yönünden de KHK ile düzenleme yapılmasına bir engel bulunmamaktadır (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 6, 7; N. E., § 103; A. S., § 105).

(2) Olağanüstü Hâl Döneminde Alınan Tedbirin Tâbi Olduğu Hukuki Rejimin Belirlenmesi

86. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" kenar başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler

ihlâl edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddî ve manevî varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”

87. Savaş, seferberlik ve olağanüstü hâllerde hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması hatta kullanılmasının durdurulmasının özel olarak düzenlendiği Anayasa’nın 15. maddesine göre temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulması ve bunlar için Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür. Ancak anılan maddede yürütmeye tanınan bu yetki sınırsız değildir. Anayasa’nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükleri ihlal etmemesi ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekmektedir. Ayrıca bu durumlarda dahi kişinin yaşam hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulması, din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanması ve bunlardan dolayı suçlanması yasaklanmış; suç ve cezaların geriye yürümemesi ilkesi ile masumiyet karinesine aykırı işlem yapılamayacağı kabul edilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 14; N. E., § 105; A. S., § 107).

88. Olağanüstü hâl yönetim usullerine başvurulmasındaki temel amaç, bu yönetim rejiminin uygulanmasına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesini sağlamaktır. Devletin veya toplumun varlığının ya da kamu düzeninin karşı karşıya kaldığı ağır tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olarak olağanüstü yönetim usulünün uygulandığı dönemlerde temel hak ve özgürlükleri olağan döneme kıyasla daha fazla sınırlandıran tedbirlerin alınması gerekebilir. Bu nedenle Anayasa’nın 15. maddesinin uygulanabilmesi için uygulanan kuralın ve alınan tedbirin olağanüstü hâlin gerekli kıldığı konularla ilgisinin bulunması gerekir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 15; N. E., § 106; A. S., § 108).

89. Ayrıca tedbirin Anayasa’nın olağanüstü dönem için öngördüğü denetim rejimine tabi olabilmesi için olağanüstü hâlin ilanına sebep olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesi amacına yönelik olması ve olağanüstü hâl süresiyle sınırlı uygulanması gerekir. Dolayısıyla ancak bu iki özelliği taşıyan bir tedbirin Anayasa’ya uygunluk denetiminde olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlanmasını ve durdurulmasını düzenleyen Anayasa’nın 15. maddesi esas alınabilir. (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 190-192; AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 17; N. E., § 107; A. S., § 109).

90. Tedbirin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olmadığı ya da olağanüstü hâlin süresini aşacak şekilde uygulandığı durumlarda ise söz konusu tedbirle bireylerin temel hak ve hürriyetlerine yapılan müdahalenin Anayasa’ya uygunluk denetiminde Anayasa’nın 15. maddesi dikkate alınamaz. Anılan amacı taşıyan ve olağanüstü hâl döneminde hayata geçirilen tedbir ya da işlem, geleceğe yönelik genel, soyut ve herkesi bağlayıcı bir etki meydana getirmediği takdirde bu tedbirin olağanüstü hâl dönemini aştığı söylenemez (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, §§ 18, 66, 154; N. E., § 108; A. S., § 110).

ii. Mevcut Başvuruyu İnceleme Yöntemi

91. Belirtilen ilkeler ışığında mevcut başvuruda öncelikle gerçekleştirilen müdahalenin hangi hukuki rejime tabi olduğu belirlenmelidir.

92. İnsan haklarına ilişkin bazı uluslararası belgelerde devletlerin karşılaştıkları savaş veya ulusun varlığını ya da yaşamını tehdit eden olağanüstü durumlarda olağan dönemdeki hukuk rejiminin dışına çıkabilmelerine ve olağan dönemdeki uluslararası yükümlülüklerine aykırı tedbirlere başvurabilmelerine imkân tanınmıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin tarafı olduğu MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerinde bu dönemlerde belirli koşullarla anılan sözleşmelerdeki yükümlülüklere aykırı tedbirler alınabileceği düzenlenmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 169, 170; ayrıca bkz. §§ 40, 41). Anayasa Mahkemesinin olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde, Anayasa'da güvence altına alınmış temel hak ve özgürlüklerden AİHS ve Türkiye'nin taraf olduğu buna ek protokoller kapsamındaki herhangi birinin kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvuruları inceleme yetkisinin bulunduğunu belirtmek gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 181; N. E., § 110; A. S., § 112).

93. Anayasa'nın 13. maddesi, olağan dönemde temel hak ve özgürlüklerin hangi ölçütler gözönünde bulundurularak sınırlandırılabileceğini ortaya koymaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 184). OHAL'lerde temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılması ve hatta durdurulmasına ilişkin ölçütlerin yer aldığı Anayasa'nın 15. maddesine göre ise savaş, seferberlik veya OHAL'lerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; N. E., § 111; A. S., § 113).

94. Somut olayda, Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 20/7/2016 tarihinde, ülke genelinde 21/7/2016 Perşembe günü saat 01.00'den itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl ilan edilmesine karar vermiştir. Ayrıca 21/7/2016 tarihinde ilgili birimlere derogasyon beyanında bulunulmuştur (bkz. §§ 9, 10). OHAL'in uzatılmasına ilişkin kararlar da Avrupa Konseyi Genel Sekreterliğine ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine bildirilmiştir. Söz konusu olağanüstü hâl ilanının nedeni cebir ve şiddet kullanılarak anayasal düzenin değiştirilmeye çalışıldığı 15 Temmuz darbe teşebbüsüdür. Başvuruya konu olan ve olağanüstü hâl döneminde hayata geçirilen kamu görevinden çıkarma işlemine dayanak olan kanuni düzenlemeler, terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olduğu gerekçesiyle kamu görevinden çıkarılan kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmalarını, bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmelerini, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmelerini engelleyen kural olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yöneliktir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 153; N. E., § 112; A. S., § 114).

95. Başvuruya konu olan kamu görevinden çıkarma tedbiri, olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olarak bireysel işlem şeklinde tesis edilmiş ve olağanüstü hâl döneminde uygulanmıştır. Tedbirle kamu görevinden çıkarılan başvurucunun bir daha bu göreve getirilmesi engellenmiş ve böylece başvurucuya yönelik olağanüstü hâl sonrası dönemi kapsayacak şekilde geleceğe yönelik yasaklama getirilmiştir. Ancak burada uygulanan

tedbirin düzenleyici işlemlerde olduğu gibi genel ve herkesi bağlayıcı bir niteliği bulunmamaktadır. Tedbire dayanak olan kural olağanüstü hâl dönemindeki durumları değerlendirilerek terör örgütleriyle ya da millî güvenliğe aykırı faaliyette bulunan yapı oluşum veya gruplarla irtibatlı veya iltisaklı olduğu tespit edilen kişilere özgü düzenleme getirmektedir. Başka bir ifadeyle kural, düzenleyici işlemlerde olduğu gibi benzer durumda bulunan kişilere ve olaylara olağanüstü hâl sonrası durumları da dikkate alınmak suretiyle uygulanacak şekilde geleceğe yönelik hüküm ve sonuç doğurma özelliği taşımamaktadır. Söz konusu kurala dayanılarak gerçekleştirilen somut tedbir başvurucu hakkında olağanüstü hâl döneminde defaten uygulanmış, hüküm ve sonuçlarını doğurmuştur. Anayasa Mahkemesi, benzer şekilde kamu görevinden çıkarma usulünün dayanağı olan düzenlemelerin anayasallık denetimini yaptığı 24/6/2021 tarihli ve E.2018/81, K.2021/45 sayılı kararında da bu hususa vurgu yapmıştır (aynı kararda bkz. § 66).

96. Bu durumda terör örgütlerine veya devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisaklı ve irtibatlı olduğu olağanüstü hâl döneminde değerlendirilen başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasını ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemesini içeren işleme yönelik olarak gerçekleştirilen bireysel başvuruya ilişkin incelemenin Anayasa’nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği değerlendirilmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N. E., § 114; A. S., § 116)

c. Kabul Edilebilirlik Yönünden

97. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

d. Esas Yönünden

98. Olağanüstü hâl durumuyla bağlantılı olan ve olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesi amacını taşıdığı tespit edilen tedbirin olağanüstü dönemde meşru olup olmadığının Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak incelemesinde;

i. Tedbirin Anayasa'daki çekirdek haklarla ilgili olup olmadığı,

ii. Milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırılık teşkil edip etmediği,

iii. Durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığı değerlendirilmelidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 186; Ayla Demir İşat, § 146; N. E., § 116; A. S., § 118).

i. Tedbirin Anayasa'daki Çekirdek Haklarla İlgili Olup Olmadığı

99. Olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden ve Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı olan tedbirin meşru kabul edilebilmesi için öncelikli olarak Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması gerekir. Buna göre olağanüstü dönemde de olsa savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz. Eğer Anayasa'da yer alan güvencelere aykırı tedbir, anılan çekirdek haklarla ilgiliyse Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında meşru kabul edilmez ve başka bir inceleme yapılmaksızın ilgili hak ve özgürlüğün ihlal edildiği sonucuna varılır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 196, 197; N. E., §

117; A. S., § 119).

100. Savaş, seferberlik veya OHAL ilanı gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında özel hayata saygı hakkı yer almamaktadır. Dolayısıyla bu hak yönünden olağanüstü hâl dönemlerinde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür (N. E., § 118; A. S., § 120)

101. Ayrıca Anayasa Mahkemesi, kamu görevinden çıkarmaya ve memuriyetin alınmasına ilişkin tedbirlerin muhataplarının özel sektörde çalışma imkânını ortadan kaldırmadığına ve ciddiyet ve ağırlığının söz konusu tedbire cezai bir özellik kazandıracak boyutta olmadığına karar vermiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/6/2021, § 142). Bu bağlamda Anayasa Mahkemesi 4/8/2016 tarihli ve E.2016/6, K.2016/12 sayılı kararında, benzer şekildeki kamu görevinden çıkarma tedbirinin olağanüstü tedbir niteliğinde olduğunu ifade etmiştir. Öngörülen tedbirlerin cezai niteliğinin olmamasının bir sonucu olarak başvuruya konu olan tedbire ceza hukukunun çekirdek haklarının uygulanmasını gerektiren bir durum bulunmamaktadır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N. E., § 119; A. S., § 121).

ii. Tedbirin Milletlerarası Hukuktan Doğan Yükümlülüklere Aykırı Olup Olmadığı

102. Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılacak ikinci inceleme, tedbirin milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olup olmadığının belirlenmesine ilişkindir. Bu yükümlülüklerin başında taraf olunan insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülükler gelmektedir.

103. MSHUS'un 4. ve AİHS'in 15. maddelerine göre ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü bir durum meydana geldiğinde devletler, bu sözleşmelerdeki yükümlülüklerini azaltacak tedbirler alabilirler. Ancak MSHUS'un 4. maddesinin (2) numaralı fıkrasında; AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkrasında, AİHS'e ek 7 No.lu Protokol'ün 4., 6 No.lu Protokol'ün 3. ve 13 No.lu Protokol'ün 2. maddelerinde yükümlülük azaltılması mümkün olmayan bazı hak ve özgürlüklere yer verilmiştir. Bunların önemli bir kısmı, Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında da yer almaktadır. Bununla birlikte Anayasa'nın 15. maddesinde sayılan çekirdek haklar arasında yer almasa da milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı olan tedbirler anılan ölçütle bağdaşmayacağından meşru görülemez (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 198-201; N. E., § 121; A. S., § 123).

104. Somut başvuruya konu olan tedbirle müdahalede bulunulan özel hayata saygı hakkı, milletlerarası hukuktan kaynaklanan yükümlülük olarak insan hakları alanında Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerden özellikle MSHUS'nin 4. maddesinin (2) numaralı ve AİHS'in 15. maddesinin (2) numaralı fıkralarında ve bu Sözleşme'ye ek protokollerde dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında sayılmamıştır. Yine somut olayda başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale içeren tedbirin milletlerarası hukuktan kaynaklanan diğer herhangi bir yükümlülüğe (olağanüstü dönemlerde de korunmaya devam eden bir güvenceye) aykırı olduğu da saptanmamıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. N. E., § 122; A. S., § 124).

iii. Tedbirin Durumun Gerektirdiği Ölçüde Olup Olmadığı

(1) Genel İlkeler

105. Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü yönetim rejimlerinin uygulandığı dönemde temel hak ve özgürlüklere müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı

hususunda yapılacak son inceleme tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesidir. Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçülülük - Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük kavramından farklı olarak- olağanüstü yönetim usullerinin uygulanmasına neden olan durum karşısındaki ölçülülüğü belirtmektedir. Bu itibarla Anayasa'nın 15. maddesinde belirtilen ölçülülük, Anayasa'nın 13. maddesindeki ölçülülük kriterine göre temel hak ve özgürlüklere daha fazla müdahale etmeye izin vermektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 203; Ayla Demir İşat, § 153; N. E., § 123; A. S., § 125).

106. Anayasa'nın 15. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi, temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının sınırlandırılması veya durdurulması için başvurulan aracın amacı gerçekleştirmeye elverişli ve bunun için gerekli olmasını, ayrıca araçla amacın ölçülü bir oran içinde bulunmasını ifade etmektedir (AYM, E.1990/25, K.1991/1, 10/1/1991). Buna göre tedbir, olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikenin ortadan kaldırılması amacına ulaşma bakımından elverişli ve bu amacın gerçekleşmesi için gerekli olmalı; ayrıca ulaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya çıkan kamu yararı ile temel hak ve özgürlüğü sınırlandıran tedbirin birey üzerindeki olumsuz etkisi arasında orantısızlık bulunmamalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 204; Ayla Demir İşat, § 154; N. E., § 124; A. S., § 126; kıyasen birçok karar arasından bkz. AYM, E.2013/57, K.2013/162, 26/12/2013).

107. Ölçülülüğün unsurlarının tespitinde tedbirin alındığı dönemin tüm koşulları birlikte değerlendirilmelidir. Bu kapsamda olağanüstü dönemde temel hak ve özgürlüklere yönelik müdahale teşkil eden tedbirin ölçülülüğüne ilişkin unsurlar değerlendirilirken olağanüstü yönetim usullerinin benimsenmesine neden olan tehdit veya tehlikenin niteliğinin öncelikle dikkate alınması gerekir. Yine müdahale edilen hak ve özgürlüğün niteliği de önemlidir. Bununla birlikte tedbirin alındığı zamanın da ölçülülüğün belirlenmesinde gözönüne alınması gerekir. Zira olağanüstü durumu oluşturan olayların yaşandığı ve somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınan bir tedbir ile tehlikenin veya bunu doğuran tehdidin büyük ölçüde bertaraf edildiği bir zamanda alınan tedbir farklı şekilde değerlendirilmelidir. Bu bakımdan değerlendirme yapılırken tedbirin alındığı andaki koşulların dikkate alınması gerekir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 205-207; Ayla Demir İşat, § 155; N. E., § 125; A. S., § 127).

108. Öte yandan temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin süresi, kapsamı ve ağırlığı, ölçülülüğün belirlenmesinde dikkate alınmalıdır. Nitekim müdahalenin süresi arttıkça bireyin üzerindeki külfet de ağırlaşmaktadır. Bunun yanında bir tedbir kısa süreli olmakla birlikte kapsamı veya ağırlığı itibarıyla temel hak ve özgürlükleri çok ciddi ölçüde etkileyebilir. Böylece tedbirin ağırlığı, süresinden bağımsız olarak bireyin aşırı bir külfet altına girmesine neden olabilir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 208; Ayla Demir İşat, § 156; N. E., § 126; A. S., § 128).

109. Bu bağlamda alınan idari tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olduğu ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulmalıdır. Bu durum, maddi gerçeğin her türlü şüpheden uzak şekilde belirlenmesini gerekli kılan ceza yargılamalarından farklı olarak olağanüstü hâl ilanına neden olan tehlikenin bertaraf edilmesine yönelik alınan tedbirin gerekliliğinin ciddi ve objektif şekilde açıklanmasının yeterli olmasını ifade etmektedir (N. E., § 127; A. S., § 129).

110. Ayrıca temel hak ve özgürlüklere yönelik ölçüsüz veya keyfî müdahaleler karşısında bireylere, bunlara karşı koyabilecekleri usule ilişkin güvencelerin olağanüstü hâl dönemlerinde de sağlanması gerekir. Dolayısıyla bireylerin bu güvencelerden önemli ölçüde

yoksun bırakılmaları ölçülülük ilkesiyle bağdaşmayacaktır. Ayrıca bir tedbirin olağanüstü durumu oluşturan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli ve ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olup olmadığı hususlarında söz konusu tehdit veya tehlike ile karşı karşıya kalan ve onunla mücadele etme bakımından öncelikli sorumluluğu bulunan kamu makamlarının geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Bununla birlikte -bireysel başvuruya konu edildiğinde- alınan tedbirin bu takdir alanını aşıp aşmadığını incelemek Anayasa Mahkemesinin görevidir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 209, 210; Ayla Demir İşat, § 157; N. E., § 128; A. S., § 130).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

111. Kişilerin kendilerinin, ailelerinin geleceğini ve itibarını etkileyen mesleki hayata yönelik tedbirlerin keyfî olmaması ve bu kapsamda doğan uyuşmazlıkların özel hayata saygı hakkının gereklilikleri bağlamında çözümlenmesi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde de geçerli olan temel güvencelerdir (Ayla Demir İşat, § 150). Bu bağlamda Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca olağanüstü hâl yönetim rejiminin uygulandığı dönemde başvurucunun özel hayata saygı hakkına müdahale oluşturan tedbirin meşru olup olmadığı hususunda yapılacak nihai inceleme, bu tedbirin durumun gerektirdiği ölçüde olup olmadığının belirlenmesine ilişkin olacaktır (N. E., § 129; A. S., § 131).

112. 15 Temmuz darbe teşebbüsünün ardından ilan edilen OHAL sürecinde kamu görevinden çıkarmaya ilişkin genel ve soyut normlar yürürlüğe konulmuş ve birçok kamu görevlisi hakkında doğrudan etki doğurucu nitelikte işlemler gerçekleştirilmiştir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 56-61). Başvurucunun kamu görevinden çıkarılmasına ve kamu görevinden yasaklanmasına ilişkin olarak alınan tedbirin ve bu kapsamda yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüde olduğunun söylenebilmesi için öncelikle keyfîlik içermemesi gerekir. Diğer taraftan söz konusu tedbirin ölçülü olup olmadığı değerlendirilirken ülkemizde OHAL ilanına sebebiyet veren durumun özellikleri ve OHAL ilanı sonrasında ortaya çıkan koşullar dikkate alınmalıdır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 349; Ayla Demir İşat, § 152; N. E., § 130; A. S., §132).

113. Anayasa Mahkemesince vurgulandığı üzere 15 Temmuz darbe teşebbüsü sadece demokratik anayasal düzen yönünden değil, bununla sıkı bağı olan bireylerin temel hak ve özgürlükleri ve millî güvenlik yönünden de mevcut ve ağır bir tehdit oluşturmuş ve ülke tarihinde ulusun yaşamını ve hatta varlığını hedef alan millî güvenliğe yönelik en ağır saldırılardan biri olmuştur (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 215; N. E., § 131; A. S., § 133).

114. Terör faaliyetleri, tüm dünyada demokratik topluma ve bireylerin şiddetten ari bir ortamda yaşamını sürdürmesine yönelik en ciddi tehditlerin başında gelmektedir. Terör örgütleri çoğunlukla belli bir ülkenin coğrafi hudutlarıyla sınırlı olarak faaliyet göstermemekte, uluslararası mahiyeti bulunan bir küresel güvenlik sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendine özgü yapısı ve gizlilik esasına dayanan çalışma yöntemi, sivil organizasyonları örgütsel amaçlarına ulaşabilmek amacıyla kullanmadaki maharetiyle FETÖ/PDY, yetkili makamlarca 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olarak tespit edilmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri başta olmak üzere emniyet, yargı, eğitim ve din alanında faaliyet gösteren ülkedeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarında, siyasi partiler, sendikalar, vakıf ve dernekler ile ticari kuruluşlar gibi sivil organizasyonlarda örgütlenen FETÖ/PDY, faaliyetleri dünyanın her yanına yayılmış en organize ve tehlikeli terör örgütlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 217; Bestami Eroğlu [GK], B. No: 2018/23077, 17/9/2020, § 148). Yargı kararlarında FETÖ/PDY'nin gizlilik, hücre tipi örgütlenme, kutsallık

atfetme, itaat ve teslimiyetle hareket etme gibi özelliklerinin bulunması nedeniyle çözümlenmesi zor ve karmaşık bir yapıda olduğu, büyük gizlilik içinde istihbarat örgütü gibi kod isimler, özel haberleşme yöntemleri ve uygulamaları ve kaynağı bilinmeyen paralar kullanarak böyle bir örgütlenmenin olmadığına herkesi inandırmaya çalıştığı konusunda tespitlerde bulunulmuştur (bkz. §§ 8, 28, 30). Ayrıca Anayasa Mahkemesi daha az önem taşıyan bir unvan veya pozisyon için alınan tedbirlerin niçin gerekli olduğunun ortaya konulması yönündeki ölçütün FETÖ/PDY'nin örgüt içi hiyerarşik yapısının taşıdığı söz konusu özellikler dikkate alınarak mutlak olarak uygulanamayacağını ifade etmiştir (C.A. (3) § 133; N. E., § 132; A. S., § 134).

115. Darbe teşebbüsü, egemenliğin kaynağı olmayan ve milletin egemenliği kullanmak üzere yetkilendirdiği organlar arasında bulunmayan bir grubun zorla demokratik anayasal düzeni ortadan kaldırmaya veya değiştirmeye kalkışmasıdır. Darbe teşebbüsünün başarılı olması hâlinde egemenlik milletten alınarak bir grubun eline geçmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 220). Böylesine kabul edilemez ağır sonuçları içeren darbe teşebbüsünün faili olduğu tespit edilen FETÖ/PDY'nin atipik yapısı, söz konusu yasa dışı yapılanmanın çözümlenmesini de güç kılmıştır. Bu nedenle FETÖ/PDY yapılanmasıyla irtibat ya da iltisak içinde olan kişilerin tespit edilmesi, kamu görevinden çıkarılması ve yasaklanması olağanüstü hâle neden olan somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacı doğrultusunda elverişli ve gerekli bir tedbir olarak nitelendirilmeye uygundur (benzer değerlendirme için bkz. N. E., § 133; A. S., § 135).

116. Nitekim Anayasa Mahkemesince darbe teşebbüsünden kısa süre sonra verilen kararda, Türkiye Cumhuriyeti'nin millî güvenliği tehlikeye sokan ve Anayasa'nın 2. maddesinde ifadesini bulan demokratik hukuk devletini hedef alan bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalması nedeniyle söz konusu teşebbüsün arkasındaki terör örgütleriyle bağlantılı olduğu ve millî güvenliğe tehdit oluşturduğu değerlendirilen kamu görevlileri hakkında devlet tarafından bazı ilave ve olağan dışı tedbirlerin alınması, kamu hizmetinin yürütülmesi konusunda reform çalışmaları yapılması, bu bağlamda birtakım düzenlemelerin hayata geçirilmesi haklı gerekçelere dayanan gelişmeler olarak nitelendirilmiştir (AYM, E.2016/6 (D. İş), K.2016/12, 4/8/2016, §§ 77-81; N. E., § 134; A. S., § 136).

117. Anayasa’nın 129. maddesinin birinci fıkrasında, kamu görevlilerinin Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunma yükümlülüklerinin olduğu belirtilmiştir. Anılan hüküm uyarınca devletin kamu görevlilerinden özel bir güven ve sadakat bağlılığı ile kamu görevini yerine getirmelerini talep etme yetkisi bulunmaktadır. Bu husus devletin faaliyetlerine güven duyulmasının bir gereğidir. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince kanun koyucunun anılan hususlar çerçevesinde anayasal düzene sadakat göstermeyen kamu görevlileriyle ilgili birtakım tedbirler alma konusunda takdir yetkisinin bulunduğu belirtilmiştir (AYM, E.2018/81, K.2021/45, 24/06/2021, § 74). Sadakatten duyulan şüphenin kamu görevlisinden kaynaklanan bir sebebe dayanması, bu sebebin de ciddi, önemli ve somut nitelikte objektif olay ve vakıalar ile desteklenmesi gerekmektedir. Ancak kamu görevlisinin sadakatinden duyulan şüphenin ağırlığı, ciddiyeti ve delillendirilmesi ifa edilen görevin önemi ve niteliği gözönünde bulundurulmak suretiyle değerlendirmeli ayrıca keyfî uygulamaları önlemek adına tarafların menfaatlerini de dengeleyecek şekilde yeterli gerekçeyle açıklanmalıdır (N. E., § 135; A. S., § 137).

118. Somut olaydaki tedbirin gerekçesi, astsubay olarak görev yapan başvurucunun devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen FETÖ/PDY ile irtibatı veya iltisakı olduğunun değerlendirilmesi ve bu suretle demokratik anayasal düzene sadakat

bağının ortadan kalkmasıdır. Anayasa Mahkemesi; irtibat ve iltisak kavramlarının objektif anlamının kapsam ve sınırlarının durum ve şartlara göre yargı içtihatlarıyla değerlendirilerek belirlenebileceğini, bu yönüyle anılan ifadelerin kategorik olarak belirsiz olduğunun söylenemeyeceğini daha önce ifade etmiştir (bkz. §§ 34, 38; AYM, E.2018/89, K.2019/84, 14/11/2019, § 30). Yine Anayasa Mahkemesinin önceki kararlarında FETÖ/PDY'nin kamu kurumlarının neredeyse tamamında örgütlenmesinin ve somut darbe teşebbüsünün bu yapılanmadan kaynaklanmış olmasının potansiyel tehdidi mevcut tehlikeye dönüştürdüğü ve demokratik anayasal düzeni sürdürmek bakımından olağanüstü tedbirler alınmasının zorunlu olduğu kabul edilmiştir (AYM, E.2016/6 [D. İşler], K.2016/12, 4/8/2016, § 80; Aydın Yavuz ve diğerleri, § 26; C.A. (3), § 126). Bu bağlamda FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olma hâli, demokratik anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalktığını ya da zayıfladığını gösteren bir olgu olarak kabul edilmiştir. Bu noktada söz konusu tedbirin keyfîlik içerip içermediğinin ve durumun gerektirdiği ölçü korunarak tesis edilip edilmediğinin belirlenebilmesi için başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi gerekir (N. E., § 139; A. S., § 141).

119. Başvuruya konu olan süreçte ilgili mercilerce yapılan değerlendirmeler ve verilen kararlar başvurucunun 53...94 numaralı GSM hattı üzerinden 31/8/2014 tarihinden itibaren, ayrıca 184...@ttnet ADSL hattı üzerinden ByLock programını kullandığının tespitine ve başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisak ve irtibatını ortaya koyar nitelikteki ikrarlarına dayanmaktadır. Nitekim başvurucu OHAL Komisyonuna sunduğu dilekçede, 2007 yılında üniversite sınavlarına hazırlanırken Samsun'un Bafra İlçesinde bulunan ve sonrasında FETÖ/PDY'ye aidiyeti olduğu gerekçesiyle kapatılan S. Dersanesine gittiğini, 2009-2012 yılları arasında Elazığ Fırat Üniversitesindeki eğitimi sırasında FETÖ/PDY'ye ait evlerde kaldığını, 2013 yılında Ankara Jandarma Okulundaki eğitimi sırasında üniversite döneminde evde kaldığı kişilerin yönlendirdiği kişiyle görüştüğünü ve bu vasıtayla sohbetlere devam ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte başvurucu Manisa'nın Alaşehir ilçesinde görevli olduğu dönemde yine sohbetlere katılım için irtibatta olduğu kişinin tavsiyesiyle ByLock isimli programı indirdiğini dile getirmiştir (bkz. § 14). Yine adli soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan bir şahsın, başvurucunun astsubay okulunda eğitim gördüğü esnada abi diye tabir edilen bir kişinin kendileri ile ilgilendiği yönündeki beyanı da OHAL Komisyonu kararına aktarılmıştır (bkz. § 15).

120. Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay tarafından birçok kez tespit edildiği üzere FETÖ/PDY, çok sayıda ülkede kendine alan açmayı başarmış ve organize şekilde yayılmış tehlikeli terör örgütlerinden biridir (bkz. §§ 28-30). Anayasa Mahkemesi, karmaşık yapısı ve uluslararası niteliği nedeniyle FETÖ/PDY ile ilgili olarak -darbe teşebbüsü öncesinde- istihbarat anlamında bazı çalışmalar yapılmasının zorunluluk hâline geldiğini ve anayasal düzeni ortadan kaldırmayı amaçlayan bir terör örgütüyle ilgili istihbarat çalışmaları sırasında rastlanan ByLock uygulamasına ilişkin verilerin bu örgütle ilgili olarak yürütülen soruşturmalar ve yargılamalarda maddi gerçeğe ulaşılmasına katkı sunması amacıyla kullanılmasında hukuka aykırılık bulunmadığını vurgulamıştır (Ferhat Kara, § 136; Bestami Eroğlu, 148). Ayrıca Anayasa Mahkemesinin Ferhat Kara kararında yer verilen Emniyet Genel Müdürlüğü raporunda ByLock uygulamasına ait verilerin mesaj ve e-posta içerikleri, profil bilgileri ile arama/aranma bilgilerinden oluştuğu da belirtilmiştir (Ferhat Kara, § 64: N. E., § 140; A. S., § 142).

121. Anayasa Mahkemesince ifade edildiği üzere FETÖ/PDY'nin faaliyetlerinin ve üyelerinin

tespitinde ByLock sunucusundan elde edilen veriler oldukça önemli bir role sahip olmuş ve örgütün birçok yöneticisi ya da üyesi ByLock verilerinin analizi neticesinde tespit edilebilmiştir. FETÖ/PDY'nin kendine özgü yapısı gözetildiğinde daha hafif bir aracın tercihiyle aynı sonucun elde edilmesinin mümkün olamayacağı da ortadadır (Bestami Eroğlu, § 149). Nitekim Yalçınkaya/Türkiye kararında AİHM de ByLock uygulamasının yalnızca herhangi bir olağan ticari mesajlaşma uygulaması olmadığını ve kullanımının ilk bakışta FETÖ/PDY ile bir çeşit bağlantıyı akla getirebildiğini ifade etmiştir (bkz. § 60). Bu bağlamda istihbarat yöntemleri kullanılmak suretiyle ByLock sunucusunda bulunan verilerin elde edilmesinin ve bu delillerin ilgili kamu görevlilerinin anayasal düzene sadakat bağının ortadan kalkıp kalkmadığının belirlenmesi bakımından dikkate alınmasının olağanüstü hâl döneminde demokratik düzenin korunması açısından bir gereklilik içerdiği söylenmelidir. Diğer bir anlatımla ByLock uygulamasının kullanıldığına ilişkin tespiti içeren delil, anayasal düzene sadakat bağının bulunmadığı hususunun ilgili ve ikna edici gerekçelerle ortaya konulduğunu ve kamu görevinden uzaklaştırma konusunda alınan tedbirin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında durumun gerektirdiği ölçüde olduğunu göstermesi açısından tek başına yeterlidir. Bu takdirde ByLock uygulamasının kullanıldığının açıkça tespit edilmesi hâlinde, durumun gerektirdiği ölçünün korunup korunmadığının belirlenmesi bakımından diğer delillerin ayrıca değerlendirilmesine gerek bulunmamaktadır (N. E., § 141; A. S., § 143).

122. Kamu görevinden çıkarılan başvurucunun OHAL Komisyonuna yaptığı başvurunun ve sonrasında açtığı iptal davasında verilen kararların gerekçeleri incelendiğinde belirleyici delilin başvurucunun ByLock uygulamasını kullandığına ilişkin yapılan tespit ve başvurucunun aynı yöndeki ikrarı olduğu görülmektedir. Nitekim İdare Mahkemesi; ByLock uygulamasını kullandığı tespit edilen başvurucunun FETÖ/PDY ile normal bir vatandaştan beklenebilecek olandan daha yoğun bir ilişki içerisine girdiğini, terör örgütüyle bağı bulunduğu konusunda somut verilere ulaşılan başvurucunun Anayasaya sadakat yükümlülüğünü ihlal ettiğini belirtmiştir.

123. FETÖ/PDY ile iltisak veya irtibatı bulunan kamu görevlilerinin tespit edilmesi konusunda devletin darbe teşebbüsünün akabinde hızlı şekilde harekete geçmesi, demokratik anayasal düzene yönelen yakın ve açık tehlikenin bertaraf edilmesi açısından gereklilik unsurunu içermektedir. Ayrıca başvurucunun kamu görevinden çıkarılması ile birlikte bir daha kamu görevlisi olamayacağına dair tedbirin -örgütün gizli yapısı ve henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilemediği gözetildiğinde- örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından gerekli olduğu açıktır. Bu bağlamda başvuruya konu olan tedbirler de somut tehlikenin tüm gerçekliğiyle birlikte ortada olduğu dönemde alınmıştır. Dolayısıyla ByLock uygulamasını yüklediği ve kullandığı tespit edilen başvurucunun darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat ve iltisak içinde olduğunu, bu suretle anayasal düzene sadakatinin ortadan kalktığını ilgili ve ikna edici gerekçelerle kabul eden yargı mercilerince ulaşılan sonucun durumun gerektirdiği ölçüyle bağdaşmadığı söylenemez.

124. ByLock uygulamasının kullanıldığının ilgili yargısal mercilerce açıkça tespit edilmesi nedeniyle başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatlı ya da iltisaklı olup olmadığı konusunda ciddi ve objektif nedenlerin idari ve yargısal makamlarca ortaya konulup konulmadığının irdelenmesi bakımından diğer delillerin ayrıca değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

125. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi devletin millî güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplara iltisakı yahut bunlarla irtibatı olan

kamu personelinin kamu görevinden çıkarılmasına ve bu kişilerin görev yaptıkları teşkilata yeniden alınmamalarına ve bir daha kamu hizmetinde istihdam edilmemelerine, doğrudan ya da dolaylı olarak görevlendirilmemelerine ilişkin kuralı da incelemiştir. Bu kararında Anayasa Mahkemesi, Avrupa'da farklı ülkelerde gerçekleştirilen arındırma uygulamalarının Türkiye'de 15 Temmuz darbe girişiminden kaynaklanan anayasal düzeni hedef alan tehlikenin bertaraf edilmesi sürecinde hayata geçirilen tedbirlerden farklı olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda Anayasa Mahkemesince FETÖ/PDY ile iltisakı ve irtibatı olduğu değerlendirilen kişilerin kamu görevinden çıkarılmasının kamu otoritesiyle bağlantılı olmayan özel sektör alanında istihdam edilme imkânını ortadan kaldırmadığı belirtilmiş ve somut olaydakine benzer tedbirin millî güvenliğin ve kamu düzeninin sağlanarak kamu hizmetinin etkin ve sağlıklı bir şekilde yürütülmesi amacına ulaşma bakımından elverişli, gerekli ve ölçülü olduğu kabul edilmiştir (bkz. § 37).

126. Öte yandan AİHM'in rejim değişikliği gibi radikal bir dönüşümün olmadığı durumlarda da Sözleşme'deki güvencelere riayet edilmesi koşuluyla kamu görevlilerine yönelik meslekten çıkarma ve kamu görevinden yasaklama dâhil bazı tedbirlerin alınabileceğini kabul ettiği vurgulanmalıdır. Nitekim Xhoxhaj/Arnavutluk ve Naidin/Romanya kararlarında AİHM, başvurucular hakkında tesis edilen kamu hizmetinden süresiz şekilde yasaklanmalarına ilişkin tedbirlerin ortaya konulan meşru amaçlarla uyumsuz ve orantısız olmadığı sonucuna varmıştır (bkz. §§ 52-59).

127. Buradan hareketle FETÖ/PDY'nin gizli yapısı, henüz tam olarak tüm üyelerinin tespit edilememesi ile terör örgütlerinin anayasal düzene karşı oluşturduğu tehdit gözetildiğinde bu tedbirin örgütün kamuda yeniden yapılanması ve güç elde ederek anayasal düzeni yıkmaya teşebbüs etmesinin önlenmesi açısından somut koşullar bağlamında elzem olduğu açıktır. Somut olayda başvurucu, demokratik anayasal düzenin korunması bakımından kamu görevinden ilgili ve ikna edici somut gerekçelerle çıkarılmış ancak özel sektörde çalışmasını engelleyen herhangi bir ilave kısıtlamaya tabi tutulmamıştır. Bu konuda bir kısıtlamanın getirilmeyerek somut tehlikenin bertaraf edilmesi amacıyla hareket edildiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu tedbirin öngörülen amaç doğrultusunda ölçülü olmadığı da söylenemez.

128. Diğer taraftan somut olayda ortaya çıkan uyuşmazlığın çözümüne imkân sağlamaya uygun yasal düzenlemelerin mevcut olduğu ve etkili şekilde işlediği görülmektedir. Nitekim yargılama safahatında dava dosyasına sunulan ve başvuruya konu kararların gerekçelerini oluşturan tüm bilgi ve belgelerin başvurucuya tebliğ edildiği, bu bilgi ve belgelere karşı etkin bir şekilde beyanda bulunma imkânının sağlandığı görülmektedir. Bu bağlamda olağanüstü şartlarda hızlı ve basit usulde kamu görevinden çıkarma tedbirinin uygulanması gerekliliği dikkate alındığında somut olayda yargısal denetimin etkili bir şekilde işlemediği ve yargılamayı yürüten mahkemelerin bağımsız ve tarafsız olmadığı söylenemez. Sonuç olarak başvurucunun yargısal makamlar önünde delillerini sunduğu, iddiada bulunma ve savunma haklarını herhangi bir engellemeyle karşı karşıya kalmadan kullandığı, dolayısıyla yargılamalarda usule ilişkin güvencelerin sağlandığı anlaşılmaktadır.

129. Neticede darbe teşebbüsünün faili olan FETÖ/PDY ile irtibat veya iltisak içinde olunduğunu göstermesi açısından yeterli kabul edilen ByLock uygulamasının başvurucu tarafından kullanıldığına ilişkin açıklanan gerekçelerin ilgili ve ikna edici olduğu, somut başvurunun koşullarında alınan tedbirin olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit veya tehlikeyi bertaraf etmeye elverişli, bunun için gerekli, ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu ve keyfîlik içermediği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla eldeki başvuruda,

olağanüstü hâl koşullarında durumun gerektirdiği ölçünün korunduğu sonucuna varılmıştır.

130. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkına yönelik müdahalenin olağanüstü hâl döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesindeki ölçütlere uygun olduğuna ve başvurucunun özel hayata saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan özel hayata saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSTAFA MOL

B. No: 2022/93735 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/93735

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSTAFA MOL BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/93735)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Mustafa MOL

Vekili : Av. Beyhan Vefa OKYAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının, ceza kovuşturması sonunda verilen müsadere kararının hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleştirilmesiyle birlikte infazı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. 18/2/2014 tarihinde başvurucunun kendisine ait çekici ve römork ile kaçak akaryakıt taşıdığının tespit edilmesi üzerine 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu'na muhalefet suçundan Kırıkhan Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmıştır.

3. Başsavcılık tarafından 20/2/2014 tarihinde iddianame düzenlenerek başvurucunun 5607 sayılı Kanun'a muhalefet suçundan cezalandırılması, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 54. maddesi uyarınca başvurucuya ait aracın müsadere edilmesi talep edilerek kamu davası açılmıştır.

4. Kırıkhan 1. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) 13/1/2022 tarihinde başvurucunun kaçakçılık suçunu işlediği gerekçesiyle 5607 sayılı Kanun uyarınca cezalandırılmasına;

4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231. maddesi uyarınca hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB), beş yıl süreyle sanığın denetime tabi tutulmasına, suça konu çekici ve römorkun 5607 sayılı Kanun'un 13. maddesi ve 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesi uyarınca müsadere edilmesine karar vermiştir.

5. Başvurucu 19/1/2022 tarihinde HAGB kararına itirazda bulunmuştur. Başvurucu, itirazında 5607 sayılı Kanun gereği suçta kullanılan aracın müsadere edilebilmesi için kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmasının gerektiğini, HAGB kararının hüküm ve sonuç doğurmayacağını ileri sürmüştür. Katılan idare vekili de 21/2/2022 tarihinde HAGB koşullarının oluşmadığını, başvurucunun mahkûmiyetine karar verilmesi gerektiğini belirterek itiraz yoluna başvurmuştur.

6. Kırıkhan Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 11/8/2022 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde HAGB kararının usul ve kanuna uygun olduğu, Mahkeme kararında isabetsizlik bulunmadığı belirtilmiştir.

7. Başvurucu nihai hükmü 21/9/2022 tarihinde öğrendikten sonra 17/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; bilirkişi raporunun çelişkili olmasına rağmen hükme esas alındığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılama hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Başvurucu Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

10. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

11. HAGB kararına yapılan itirazın reddi kararı, Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kararın usul ve yasaya uygun olduğu, HAGB koşullarının oluştuğu hususlarına dayandırılmıştır.

12. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Atilla Yazar ve diğerleri ([GK], B. No: 2016/1635, 5/7/2022) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Haklarında çeşitli suçlardan hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmesinin başvuruculların ifade özgürlükleri ile toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme haklarını ihlal ettiği iddiasıyla yapılan bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesi, uygulamadan kaynaklanan anayasal sorunlarla ilgili kapsamlı değerlendirmeler yaparak somut tespitlerde bulunmuştur. Anılan kararda Anayasa Mahkemesi, usuli güvenceleri ortadan kaldırır şekildeki HAGB kurumu uygulamasının kanunilik ölçütünü sağlamadığı sonucuna vararak ihlal kararı vermiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 174).

13. Anayasa Mahkemesi Atilla Yazar ve diğerleri kararında; sanıkların HAGB kararını kabule ilişkin irade beyanlarının alınması usulündeki güvence eksikliğine, ilk derece mahkemelerince verilen gerekçeli kararlarda sadece ilgili kanun hükmünün ya da

başvuruculara isnat edilen söz ya da davranışın tekrarından ibaret ifadelere yer verildiğine yahut ilgisiz gerekçe içerdiğine dikkati çekmiştir. Ayrıca yerel mahkemelerce izlenen usul ve yöntemin silahların eşitliği ilkesinin gereklerine uygun olmadığı, iddia karşısında savunma makamının sahip olduğu güvenceleri yeterince koruyamadığı ve onu dezavantajlı hâle getirdiği sonucuna varılmış; somut başvurularda müdafi yardımından yararlanma ve bu hakla bağlantılı olarak savunma için gerekli zaman ve kolaylığa sahip olma haklarına ilişkin güvencelerin sağlanmadığı belirtilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 124-142).

14. Anılan kararda ayrıca itiraz mercilerinin genel olarak HAGB itirazları üzerine verdikleri kararların dosya üzerinden yeknesak bir şekilde ve sadece şeklî şartlar yönünden, ilk derece mahkemelerince verilen kararlarda hukuka aykırılık bulunmadığını ve bu nedenle de itirazın reddedildiğini bildiren bir cümleden ibaret gerekçelerden oluştuğu belirtilmiştir. Böylelikle uygulamada HAGB kararlarına karşı itiraz mercilerinin davayla doğrudan ilgili olan hususları ayrıca değerlendirerek yeterli bir gerekçe ile cevap vermeleri gerekirken sistemsel olarak bu yükümlülüklerini yerine getirmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Atilla Yazar ve diğerleri, § 155).

15. Nitekim Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin (12) numaralı fıkrasında yer alan ve HAGB kararlarına karşı itiraz yolunun açık olduğunu düzenleyen kurala ilişkin yapılan başvuruda anılan kuralı bireysel başvuru kapsamında görünür hâle gelen hususları gözönünde bulundurarak anayasallık denetimine tabi tutmuş ve kuralın itiraz kanun yoluna başvuranların iddia ve delillerinin dikkate alınmasında, çatışan menfaatlerin dengelenmesinde, temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğunun ve ölçülülüğünün belirlenebilmesinde belirli ve etkili bir denetim yolu öngörmediği, bu durumun temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalelerin giderilmesi ve kamu gücünü kullananların keyfî davranışlarının önüne geçilmesi imkânının sağlanmadığı sonucuna ulaşarak iptaline karar vermiştir (AYM, E.2021/121, K.2022/88, 20/7/2022).

16. Anayasa Mahkemesi HAGB kurumuna dair daha önce yaptığı tespit ve değerlendirmeleri de gözönünde bulundurarak 1/6/2023 tarihinde E.2022/120 sayılı dosyada, 5271 sayılı Kanun’un 231. maddesine 5560 sayılı Kanun’un 23. maddesiyle eklenen (5) numaralı fıkranın birinci cümlesinin Anayasa’ya aykırı olduğuna ve iptaline, kararın Resmî Gazete’de yayımlanmasından başlayarak bir yıl sonra yürürlüğe girmesine karar vermiştir. Anılan cümlenin iptali nedeniyle uygulanma imkânı kalmayan aynı maddenin (5) numaralı fıkranın ikinci ve üçüncü cümleleri ile (6), (7), (8), (9), (10), (11), (12), (13) ve (14) numaralı fıkralarının 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 43. maddesinin (4) numaralı fıkrası gereğince iptaline hükmetmiştir. Bu kararla iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ile cezalandırılan sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılabileceği öngören ve bunun şartlarını düzenleyen tüm kurallar iptal edilmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 1/6/2023, §§ 22-56).

17. Anayasa Mahkemesinin HAGB ile ilgili iptal ve ihlal kararı birlikte değerlendirildiğinde başvurucu hakkındaki yargılamanın adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelere uygun şekilde yürütülmediği anlaşılmıştır. Bu nedenle somut başvuruda da Anayasa Mahkemesinin yukarıda izah edilen iptal ve ihlal kararlarında varılan sonuçlardan ayrılmayı gerektiren bir yön bulunmamaktadır.

18. Açıklanan gerekçelerle başvurucunun Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan

adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

19. Başvurucu; iddianamede 31 ... plakalı aracın müsaderesinin talep edilmediği halde her iki aracının da müsaderesine karar verildiğini, müsadere kararının orantısız ve ölçüsüz olduğunu, HAGB kararının askıda bir karar olduğunu ve hüküm açıklanıncaya kadar sonuç doğuramayacağını ancak haksız şekilde verilen müsadere kararının uygulanacağını, müsadere kararının esasının denetlenmediğini, temyiz yolunun açık olması gerektiği halde şeklen itiraz incelemesi yapıldığını, itiraz incelemesi sonunda verilen kararın kesin olduğunu, hak arayışının önünün kapatıldığını belirterek mahkemeye erişim ve mülkiyet haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

20. Bakanlık görüşünde mevcut başvuruda başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesi kararları ile somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir.

21. Başvurucunun şikâyetlerinin esas itibarıyla mülkiyet hakkını ilgilendirdiği anlaşıldığından, anılan hak kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

23. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Süleyman Başmeydan ([GK], B. No: 2015/6164, 20/6/2019) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede mülkiyet hakkına müsadere yoluyla yapılan müdahalenin keyfî veya hukuka aykırı olup olmadığının ileri sürülebileceği bir yol olarak öngörülen temyiz kanun yoluna başvuru imkânının askıya alınarak hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı ile müsadere kararının infazına girişilmesinin -yol açılan belirsizlik ve yeterli güvencelerin sağlanmadığı dikkate alındığında- başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklediği gerekçesiyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

25. Başvurucu, yargılamanın yenilenmesi ve tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Anayasa Mahkemesi müsadere tedbirine ilişkin yargısal süreç yönünden hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verildiği takdirde ortaya çıkan belirsizliğe işaret ederek söz konusu tedbirin hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleştirilmesiyle birlikte infazına girişilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ve HAGB kararının koşullarının oluşup oluşmadığı ile ilgili olarak sınırlı denetim yapılması nedeniyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır.

27. Anayasa Mahkemesinin Atilla Yazar ve diğerleri kararında temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle olağan yasa yolları ile çözüme kavuşturulması için (itiraz

yolunun etkinleştirilmesi ya da istinaf/temyiz kanun yollarının açılması gibi) birtakım yasal düzenlemeler yapılması ve böylelikle HAGB kararlarının Anayasa Mahkemesince ilk elden incelenmesi ihtimalinin önüne geçilmesinin gerektiği belirtilerek bu konuda tespit edilen yapısal sorunun giderilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisine bilgi verilmiştir (Atilla Yazar ve diğerleri, § 177).

28. Anayasa Mahkemesi 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin beşinci fıkrasının iptaline ilişkin norm denetimi kararında ise Atilla Yazar ve diğerleri kararında belirtilen eksikliklerin (Atilla Yazar ve diğerleri, §§ 123-173) bütünüyle giderilmesine yönelik kanun koyucu tarafından gerekli değişikliklerin yapılmadığını, HAGB kurumunun mevcut haliyle -bireysel başvuru kararlarında da işaret edildiği üzere- kamu otoritelerinin keyfî uygulamalarını önlemekte yetersiz kaldığını ve temel hak ve özgürlükler üzerinde caydırıcı etki doğurduğunu belirtmiştir. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında müsaderenin HAGB kararı verilmesi durumunda hangi aşamada infaz edileceğine ilişkin olarak ise açık bir kanun hükmünün bulunmadığını belirtmiş, Süleyman Başmeydan kararında kanun koyucunun müsadere kararı için farklı bir usul veya kanun yolu düzenleyebileceği gibi HAGB kararları yönünden de müsadereye ilişkin farklı bir mekanizma da öngörebileceği yönündeki değerlendirmesine de değinmiştir (AYM, E.2022/120, K.2023/107, 01/06/2023).

29. Nitekim 2/3/2024 tarihli 7499 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 15. maddesi ile 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesinin beşinci fıkrası ve on ikinci fıkrası değiştirilmiştir. Beşinci fıkrada hükmün açıklanmasının geri bırakılmasının, müsadereye ilişkin hükümler hariç, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukukî sonuç doğurmamasını ifade edeceği belirtilmiştir. Öte yandan on ikinci fıkrada aynı Kanunun 272. maddenin üçüncü fıkrası hükümleri saklı kalmak üzere, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararına karşı istinaf yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. İhlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılmasının yeterli giderim sağlayacağı değerlendirildiğinden başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Anayasa’nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının İHLAL

EDİLDİĞİNE,

2. Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin adil yargılanma ile mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Kırıkhan 1. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2021/180, K.2022/24) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 664,10 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.664,10 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ZÖHRE YAKIŞIK VE DİĞERLERİ

B. No: 2022/107510 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/107510

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

ZÖHRE YAKIŞIK VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/107510)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Nur Hilal MERMER

Başvurucular : Zöhre YAKIŞIK ve diğerleri

Vekilleri : Ekli listenin (E) sütununda bulunan vekiller

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın enflasyon karşısında değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ve yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir. Başvurular, süresi içinde yapılmıştır. Başvuruların kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların 2022/107510 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir. Öte yandan birleşen 2023/9834 ve 2023/43412 numaralı bireysel başvurularda başvurucular harç ve masrafları karşılama imkânının bulunmadığını belirterek adli yardım talebinde bulunmuştur. Bu başvurularda ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucuların adli yardım taleplerinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kamulaştırmasız El Atma Karşılığında Hükmedilen Tazminatların Değer Kaybına Uğraması Nedeniyle Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

3. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Ali Şimşek ve diğerleri [1. B.], (B. No: 2014/2073, 6/7/2017), Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], (B. No: 2013/817, 19/12/2013), Kadir Çakar [1. B.], (B. No: 2015/18908, 21/3/2018), Hanım Çeyiz ve Mehmet Gündüz [1. B.], (B. No: 2015/19289, 17/7/2018), Türkan Poyraz [1. B.], (B. No: 2015/15388, 13/9/2018) ve Emine Dilek Onaran ve diğerleri [1. B.], (B. No: 2017/19987, 12/2/2020) kararlarında kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında değer kaybına uğratılmasına veya uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri inceleyerek uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede kamulaştırma bedellerinin ve kamulaştırmasız el atma tazminatlarının enflasyon karşısında önemli ölçüde değer kaybına uğratılmasının veya uğratılarak ödenmesinin başvuruculara şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğini belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da anılan kararlarda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Açıklanan gerekçelerle Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

4. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado [GK] (B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvuruların bu kısmının diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

6. Başvurucular; ihlalin tespiti, yargılamanın yenilenmesi ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

7. Kamulaştırmasız el atma karşılığında hükmedilen tazminatın değer kaybetmiş olması nedeniyle tespit edilen mülkiyet hakkı ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2), [1. B.] B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Diğer taraftan, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir

giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat taleplerinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Ekli listenin (B) sütununda bulunan başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Birleşen 2023/9834 ve 2023/43412 numaralı başvurulardaki adli yardım taleplerinin KABULÜNE,

C. 1. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğraması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Kamulaştırmasız el atmadan kaynaklı olarak hükmedilen tazminatların değer kaybına uğratılması nedeniyle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere ekli listenin (G) sütununda yer verilen mercilere GÖNDERİLMESİNE,

F. Ekli listenin (D) sütununda belirtilen başvuru harçlarının başvuruculara listede gösterildiği şekilde ÖDENMESİNE, ekli listenin (F) sütununda yer alan vekâlet ücretinin listede gösterildiği şekilde başvuruculara ÖDENMESİNE,

G. Başvuruculara tazminat taleplerinin REDDİNE,

H. Ödemelerin kararların tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal faiz UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

M. İ.

B. No: 2023/29881 | Karar tarihi: 16.07.2025

Birinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2023/29881

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

M. İ. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2023/29881)

Karar Tarihi: 16/7/2025

BİRİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Recai AKYEL Selahaddin MENTEŞ Muhterem İNCE Yılmaz AKÇİL

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : M.İ.

Vekili : Av. İlhan MENGE

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı verilmesi nedeniyle kötü muamele yasağının, sınır dışı etme davasında bazı usul güvencelerine uyulmaması nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu hakkında Bursa İl Göç İdaresi Müdürlüğünce 29/12/2022 tarihinde, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) bendi uyarınca sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında altı ay süreyle idari gözetim kararı alınmıştır. Sınır dışı etme kararında 6458 sayılı Kanun'un 4. maddesi ve 55. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca menşe ülkesine sınır dışı edilmesinde sakınca olduğu tespitine yer verilmiştir. Anılan karara göre başvurucu, güvenli bir üçüncü ülkeye gönderilecek ya da ancak gönüllü olması hâlinde başvurucunun menşe ülkeye çıkışı sağlanacaktır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali talebiyle açtığı dava Bursa 1. İdare Mahkemesi tarafından 29/3/2023 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 6/4/2023 tarihinde öğrendikten sonra 5/5/2023 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Göç İdaresi Başkanlığının cevabi yazısı ve eklerinde yer alan bilgilere göre başvurucu 22/9/2023 tarihinde Kilis Öncüpınar Kara Hudut Kapısı'ndan gönüllü geri dönüş kapsamında Türkiye'den çıkış yapmıştır. Gönüllü geri dönüş formu başvurucunun anladığı dilde ve Türkçe olarak düzenlenmiştir. Formda başvurucunun yanı sıra tercüman ve İl İnsan Hakları Kurulu üyesinin de imzası bulunmaktadır.

6. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir..

8. Başvurucu; ülkesindeki savaş ve terör tehdidinden kaçarak Türkiye'ye sığındığını, sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muamele maruz kalma riski nedeniyle kötü muamele yasağının, ayrıca hakkında bir soruşturma dahi yürütülmediği hâlde kamu güvenliği açısından tehdit oluşturduğu gerekçesiyle sınır dışı edilmesinin masumiyet karinesini ihlal ettiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde başvuruculların iddialarının değerlendirilmesinde Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda benimsediği ilkelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

9. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir (M.A. [2. B.], B. No: 2021/43562, 26/3/2025, § 16).

10. Başvurucu bireysel başvuru tarihinden sonra gönüllü olarak ülkesine dönmüştür (bkz. § 5). Bu gelişme, başvurucunun başvuru konusu sınır dışı tehdidinden artık etkilenmeyeceğini göstermektedir. Ayrıca başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması ya da temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi bakımından önemli bir mesele içermediği ve somut olayda insan haklarına saygının gerektirdiği bir durumun da bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu durumda başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden bulunmamaktadır.

11. Açıklanan gerekçelerle incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olmaması nedeniyle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 16/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

FATİH LİKOĞLU

B. No: 2019/41949 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/41949

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

FATİH LİKOĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/41949)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin Ozan ADIYAMAN

Başvurucu : Fatih LİKOĞLU (T.C. Kimlik No: 57130558420)

Vekili : Av. Tahir EREN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda çıplak aramaya maruz kalma ve olumsuz koşullarda tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının, ceza infaz kurumuna verilen dilekçelerin ilgili kamu kurumlarına gönderilmemesi nedeniyle ifade özgürlüğünün, infaz hâkimliği kararında kullanılan ifade nedeniyle masumiyet karinesinin, ceza infaz kurumu açıklamalarına karşı görüşünün alınmaması nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin, ceza infaz kurumuna gelen ziyaretçilerin detaylı aranması ve görüş sürelerinin kısa olması nedeniyle de aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan hakkında yürütülen soruşturma kapsamında 10/10/2016 tarihinde tutuklanmıştır. Afyonkarahisar 2. Ağır Ceza Mahkemesi 26/3/2018 tarihinde başvurucunun anılan suçtan 9 yıl hapis cezası ile mahkûmiyetine ve tutukluluk hâlinin devamına karar vermiştir. Bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulması sonucu yapılan incelemede ilk derece mahkemesi hükmünün kaldırılarak başvurucunun aynı suçtan 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezasıyla mahkûmiyetine ve tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Temyiz incelemesi yapan Yargıtay 10/6/2020 tarihinde istinaf merciinin mahkûmiyet hükmünün onanmasına karar vermiştir.

6. 8/10/2018 tarihinde Afyonkarahisar E Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) nakledilen başvurucu, burada yaklaşık 1 yıl 3 ay tutulmasının ardından 30/1/2020 tarihinde Afyonkarahisar 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna nakledilmiştir.

A. İnfaz Hâkimliğine Yapılan Şikâyete İlişkin Süreç

7. Başvurucu; Bafra İnfaz Hâkimliğine (İnfaz Hâkimliği) gönderdiği 30/9/2019 tarihli dilekçeyle Ceza İnfaz Kurumunda her gün saat 00.00-05.00 ve 14.00-17.00 arasında, zaman zaman da saat 19.00-23.00 arasında su kesintileri yaşandığından yakınmıştır. Yaklaşık on kişilik odada on dokuz kişi kaldıklarından şikâyetçi olan başvurucu, birlikte tutulduğu kişi sayısı da dikkate alındığında her gün saat 17.00-19.00 arasında ulaşabildikleri sıcak suyun temizliğin sağlanması bakımından yeterli olmadığını belirtmiştir. Ayrıca Ceza İnfaz Kurumuna girişinde yapılan çıplak arama ile Kuruma gelen ziyaretçilerin maruz kaldıkları detaylı arama uygulamasının insanlık onuru ile bağdaşmadığını ileri sürmüştür. Son olarak Kuruma gelen ziyaretçilerle gerçekleştirdikleri görüşmelerin süresinin alt sınırdan uygulanması sebebiyle mağdur olduğunu açıklamış, tüm iddialarının araştırılarak insan hakkı ihlallerinin tespit edilmesini talep etmiştir.

8. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğü, İnfaz Hâkimliğine gönderdiği 10/10/2019 tarihli yazıyla şikâyete konu su kesintilerinin nedeninin Samsun Su ve Kanalizasyon İdaresinin ana boru hattının arızalanması ve iklim koşulları olduğunu, suyun kısmi kesintiler yapılarak verildiğini, günlük sıcak su ihtiyacının karşılanabilmesi için programlı olarak yapılan su kesintileri haricinde herhangi bir sorun olmadığını ifade etmiştir.

9. Bunun yanında anılan yazıda Kuruma ilk kez giriş yapan tutuklu ve hükümlüler için çıplak arama uygulamasının yapıldığı, bu uygulamanın Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkındaki Tüzük'ün "Arama, güvenlik tatbikatı ve sayım" başlıklı 46. maddesinin (2) numaralı fıkrasına dayanılarak gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Ayrıca hükümlü ve tutukluların ziyaret amacıyla gelen yakınları ile yaptıkları görüşme sürelerinin ceza infaz kurumunun özel şartları ve yoğunluk durumu da dikkate alınarak mevzuattaki belirlemelere uygun olduğu ifade edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğünün yazısının ilgili kısmı şöyledir:

"... Kuruma ziyaret amaçlı gelen hükümlü yakınları ile yapılan ziyaretler hükümlü ve tutukluların ziyaret edilmeleri hakkındaki yönetmeliğin 10. maddesine (Ziyaret günleri ve saatleri ile bir hükümlü ve tutuklunun görüşebileceği ziyaretçi sayısı, kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak, kurumca belirlenir. Görüş süresi, yarım saatten az, bir saatten fazla olacak şekilde belirlenemez. Görüş süresi, görüşmenin fiilen başladığı andan itibaren işletilir.) göre yapılmaktadır. Kurumdaki hükümlü tutuklu sayısının 1294 kişi

olması, her hükümlüye ziyarete gelen yakınlarının kalabalık olması, kurumun fiziki yapısı, kurumu[n] giriş ve çıkışlarda göz okuma turnikelerinde yaşanan yoğunluklar göz önünde bulundurularak hiç bir hükümlüye ayrıcalık tanınmaksızın görüş süresi yarım saatten az bir saatten fazla olmayacak şekilde yapıldığı...[anlaşılmıştır.]"

10. İnfaz Hâkimliği 22/10/2019 tarihli kararıyla başvurucunun taleplerini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde başvurucunun talepleri hakkında değerlendirme yapma yetkisinin Ceza İnfaz Kurumuna ait olduğunu, Ceza İnfaz Kurumunun takdir hakkını kullanmasında dosya kapsamından usul ve kanuna aykırı bir değerlendirmesinin tespit edilemediğini kabul etmiştir. İnfaz Hâkimliği kararının ilgili kısmı şöyledir:

"Hükümlünün talebi ile ilgili olarak mevcut yasal düzenlemeler incelendiğinde, Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı hakkında Tüzük'ün 40. Maddesi uyarınca ilgilinin talebini değerlendirme yetkisinin ceza infaz kurumunda olması karşısında ve ilgili ceza infaz kurumunun takdir hakkını kullanmasında dosya kapsamından usul ve yasaya bir uygunsuzluk tespit edilemediğinden hükümlünün talebinin reddine yönelik aşağıdaki şekilde karar verilmiştir."

11. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. Başvurucu, itiraz dilekçesinde hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşmemesine karşın İnfaz Hâkimliğinin kendisinden bahsederken hükümlü ifadesini kullandığını açıklamıştır. Hükümlü ifadesinin çıplak aramanın sadece hükümlü sıfatındaki kişilere uygulanabilmesi nedeniyle itiraz merciini aldatmak amacıyla kullanıldığını ileri sürmüştür. Anılan itiraz 25/11/2019 tarihinde Bafra Ağır Ceza Mahkemesince (Ağır Ceza Mahkemesi) kesin olarak reddedilmiştir. Ağır Ceza Mahkemesi kararında "Hükümlü FATİH LİKOĞLU" ve "hükümlünün talebi üzerine" ifadelerini kullanmıştır.

12. Ağır Ceza Mahkemesinin ret kararı 28/11/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

B. Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

13. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine gönderdiği 9/10/2019 tarihli dilekçeyle dilekçe hakkını kullanmasına engel olan Ceza İnfaz Kurumu çalışanlarından şikâyetçi olmuştur. İnfaz Hâkimliği, dilekçedeki şikâyeti suç duyurusu olarak nitelemiş; gereğinin takdir ve ifası için dilekçeyi Bafra Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

14. Başvurucu, şikâyetine çoğunda başka bir ceza infaz kurumuna naklini talep ettiği dokuz ayrı dilekçe eklemiştir. Dilekçelerin üzerinde Ceza İnfaz Kurumunun işletimde olmayan ceza infaz kurumlarının talepten çıkarılması, dilekçe ve havale tarihinin aynı olması, talep hakkında karar vermeye yetkili olan kamu kurumuna hitaben yazılması ve farklı taleplerin ayrı dilekçelerle ileri sürülmesi gerektiğini açıkladığı notlar yer almaktadır. Ceza İnfaz Kurumu, notlardaki gerekçelerle başvurucudan yeniden dilekçe yazmasını istemiştir.

15. Soruşturma kapsamında 22/10/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumundan başvurucunun iddialarıyla ilgili ayrıntılı açıklama yapması ve ilgili evrakı göndermesi istenmiştir. Ceza İnfaz Kurumu 23/10/2019 tarihli cevabında başvurucunun iddialarının doğru olmadığını ileri sürmüş, başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda alıkonulmaya başlandığı tarihten itibaren yaklaşık bir yılda 107 talep, 13 nakil talep dilekçesi gönderdiğini açıklamıştır. Ayrıca iade edilen dilekçelerle ilgili olarak iade nedenlerinin yazıldığını ve konu hakkında başvurucuya bilgi verildiğini ifade etmiştir.

16. Başsavcılık 24/10/2019 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu çalışanlarının görevlerini kötüye

kullandıklarına dair herhangi bir suç unsuru tespit edilemediğini açıklayarak kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

17. Başvurucu, sadece ilgili kamu kurumlarına gönderilmeyen dilekçeleriyle ilgili şikâyetçi olduğunu ve şikâyete konu dilekçelerin Ceza İnfaz Kurumu çalışanlarınca keyfî olarak iade edildiğini ileri sürerek kovuşturmaya yer olmadığı kararına itiraz etmiştir. Başvurucunun itirazı Bafra Sulh Ceza Hâkimliğince incelenmiş, kararın usul ve kanuna uygun olduğu belirtilerek reddedilmiştir. İtirazın reddi kararı 4/12/2019 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

18. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin ve Başsavcılığın değerlendirmelerine konu iddialarıyla ilgili olarak 12/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Anayasa Mahkemesi, İnfaz Kurumundan başvurucunun tutulduğu sürece ilişkin ayrıntılı bilgi talep etmiştir. İnfaz Kurumunun gönderdiği yazılı cevaplara göre;

- Başvurucu, resmî kapasitesi 16 kişi olan C-4, B-16 ve A-13 No.lu koğuşlarda kalmıştır. Bu koğuşların yatakhane bölümünün ölçüleri 23,92 m^2 ve 64,58 m^3tür. Yatakhanede iki katlı sekiz ranza vardır. Her bir ranzanın uzunluğu 190 cm, genişliği 90 cm'dir. Tutuklu ve hükümlüler ranzada veya yerde kendi yatağında yatmaktadır.

- Koğuşların kapalı ortak yaşam alanlarında televizyon ve yemek masaları yer almaktadır. Bu alan 18,24 m^2 ve 59,28 m^3tür.

- Yatakhane bölümünde dört, ortak kullanım alanında demir parmaklıklı iki pencere vardır. Pencerelerin boyutları 100x120 cm'dir. Koğuşlarda pencerelerin açılmasını ve ışığı engelleyebilecek herhangi bir yapı yoktur. Pencereler dışında havalandırma sistemi yoktur, ısıtma doğal gaz sistemiyle sağlanmaktadır.

- Koğuştan bağımsız olmayan, 30,36 m^2 büyüklüğünde olan bir havalandırma bahçesi vardır. Tutuklu ve hükümlüler gün ışığı ile açılıp hava kararınca kapatılan havalandırma bahçesinden bu süre içinde kesintisiz olarak faydalanabilmektedir.

- Koğuşlarda yatakhane ve ortak kullanım alanından tamamen bağımsız tuvalet, banyo ve iki lavabo vardır. Tuvalet, banyo ve lavaboların bulunduğu alan 5,2 m^2dir. Tuvalet ve banyonun kullanım süresi yoktur, tuvalet ve banyo sürekli açıktır. 2021 yılından önce soğuk ya da sıcak su kota sınırı olmadan verilmekte olup sıcak suya ulaşım sabah 10.00-12.00 ve 16.00-19.00 saatleri arasında sağlanmaktadır.

- Koğuşta barındırılanlar koku, akma gibi nedenlerden dolayı bakım/onarım ihtiyacını yazılı olarak bildirmemiştir.

- İnfaz Kurumunda sabah ve akşam olmak üzere iki kez rutin olarak sayım yapılmaktadır.

20. Başvurucu 9/10/2018-1/1/2019 ve 23/1/2020-30/1/2020 tarihleri arasında 91 gün boyunca 19; 11/10/2019-28/10/2019, 14/11/2019-4/12/2019 ve 8/12/2019-23/1/2020 tarihleri arasında 83 gün boyunca 20; 28/10/2019-14/11/2019 ve 4/12/2019-8/12/2019 tarihleri arasında 21 gün boyunca 21; 1/2/2019-9/4/2019 tarihleri arasında 68 gün boyunca 24; 9/4/2019-1/7/2019 tarihleri arasında 84 gün boyunca 28; 1/8/2019-11/10/2019 tarihleri arasında 72 gün boyunca 8 kişi ile birlikte kalmıştır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

21. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip

gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

22. Anayasa Mahkemesinin Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013) kararında belirtilen ilkeler dikkate alınarak geçimini önemli ölçüde güçleştirmeksizin yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

B. Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Ceza İnfaz Kurumunda Çıplak Aramaya Tabi Tutulma Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

23. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna kabul edilirken çıplak aramaya tabi tutulması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

24. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17).

25. Başvurucunun iddiası karşısında maddi olayın aydınlatılması ve olası cezai sorumluluğun belirlenmesi konusunda etkili yolun ceza soruşturması olduğu değerlendirilmiştir (Ömer Aktaş [1. B.], B. No: 2014/14915, 21/9/2016, § 39; N.T.U. ve N.T. [2. B.], B. No: 2014/4372, 19/12/2017, § 28).

26. Mevcut başvuru formu ve ekleri incelendiğinde başvurucunun ceza soruşturması başlatılması amacıyla adli makamlara başvurmadığı tespit edilmiştir. Başvurucu da anılan tespitin aksine bir iddia ve delil sunmamıştır.

27. Buna göre Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası kapsamına giren eylemlere maruz kaldığını ileri süren başvurucunun bu iddiası çerçevesinde adli soruşturma makamlarını hareket geçirmek için bir başvurusunun olmadığı dikkate alındığında başvuruya konu olayın bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği bu aşamada Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesinin mümkün olmadığı değerlendirilmiştir.

28. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Tutulma Koşulları Nedeniyle Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunda on kişilik koğuşta yirmi iki kişi barındırılması, sık sık koğuş değişikliği yapılması sebebiyle zaman zaman yerde yatmak zorunda kalması, günlük yedi sekiz saat su kesintisi yapılması nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

30. Bakanlık görüşünde; öncelikle başvurucunun 28/11/2021 tarihinde koşullu salıverilme kararıyla tahliye edildiği, buna göre şikâyetine konu olan maddi koşullara ilişkin olarak Ceza İnfaz Kurumundaki tutulma hâlinin sona erdiği açıklanmış; başvurucunun şikâyetine konu olaya dair tazminat davası açtığının tespit edilemediği belirtilerek başvurunun kabul edilebilirliği incelenirken bu hususun dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Anayasa Mahkemesinin benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş, inceleme yapılırken görüşte değinilen içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir.

31. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında incelenmiştir.

32. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. Bir muamelenin Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasının kapsamına girebilmesi için asgari bir ağırlık eşiğine (derecesine) ulaşması gerekir. Asgari ağırlık eşiğine ulaşılıp ulaşılmadığı konusunda yapılacak değerlendirmede muamelenin süresi, mağdurun üzerinde bıraktığı fiziksel ve ruhsal etki ile mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi somut olaydaki tüm etkenler dikkate alınmalıdır (Ali Rıza Özer ve diğerleri [GK], B. No: 2013/3924, 6/1/2015, § 75).

34. Ceza infaz kurumlarındaki aşırı kalabalıklaşma ve buna bağlı oluşan kişisel alan eksikliğine ilişkin şikâyetlerin incelenmesinde dikkate alınacak temel ilkeler Levent Cantekin ([GK], B. No: 2019/34408, 9/10/2024, §§ 33, 34) kararında ortaya konmuştur. Sözü edilen ilkelere göre tutuklu ve hükümlülerin tutulduğu çok kişilik koğuşlarda kişi başına düşen yüzey alanı en az 3 m² olmalıdır. Mahpus başına düşen yüzey alanının hesabında banyo ve tuvalet gibi sıhhi tesis bölümü ile havalandırma bahçesi yaşam alanına dâhil edilmese de mobilyaların kapladığı alan dâhil edilir. Çok kişilik koğuşlarda mahpus başına düşen yüzey alanı 3m²den az ise ya da her tutuklu ve hükümlünün ayrı bir uyku yeri yoksa veya koğuşun genel yüzeyi tutuklu ve hükümlülerin mobilyalar arasında serbestçe hareket etmesine izin vermiyorsa tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşur. Bu karine ancak üç unsurun bir arada bulunması durumunda ortadan kaldırılabilir. İlk unsur asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olmasıdır. İkinci unsur bu tür azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesidir. Son unsur tutuklu ve hükümlünün genel olarak uygun nitelikte olan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutulmasıdır.

35. Başvurucu, şikâyetçi olduğu Ceza İnfaz Kurumunda 1 yıl 3 ay 22 gün alıkonulmuştur. Başvurucunun alıkonulduğu bölümde ortak yaşam alanı 18,24 m², yatakhane bölümü ise 23,92 m²dir. Anılan kısımların büyüklükleri dikkate alınarak yapılan hesaba göre başvurucuya 9/10/2018-1/1/2019 ve 23/1/2020-30/1/2020 tarihleri arasında 19 kişi ile birlikte kaldığı 91 gün boyunca 2,108 m², 11/10/2019-28/10/2019, 14/11/2019-4/12/2019 ve 8/12/2019-23/1/2020 tarihleri arasında 20 kişi ile birlikte kaldığı 83 gün boyunca 2,007 m², 28/10/2019-14/11/2019 ve 4/12/2019-8/12/2019 tarihleri arasında 21 kişi ile birlikte kaldığı 21 gün boyunca 1,916 m², 1/2/2019-9/4/2019 tarihleri arasında 24 kişi ile birlikte kaldığı 68 gün boyunca 1,686 m², 9/4/2019-1/7/2019 tarihleri arasında 28 kişi ile birlikte kaldığı 84 gün boyunca 1,453 m² ve 1/8/2019-11/10/2019 tarihleri arasında 8 kişi ile birlikte kaldığı 72 gün boyunca 4,684 m² kişisel alan sağlanmıştır. Sonuç olarak başvurucuya sağlanması gereken asgari kişisel alanın birbirini takip eden zaman dilimlerinde toplam 347 gün boyunca 3 m²nin altına düştüğü görülmüştür. Asgari kişisel yaşam alanındaki bu azalma kendi başına tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği yönünde güçlü bir karine oluşturmaktadır.

36. Anayasa'nın 17. maddesinin ihlaline yönelik olarak ortaya çıkan güçlü karine üç unsurun bir arada bulunması hâlinde ortadan kaldırılabilecektir. İlk olarak değerlendirilmesi gereken asgari kişisel alanın 3 m²nin altına düşmesinin süresi, sıklığı ve çapıdır. Bu kapsamda birbirini takip eden zaman dilimlerinde toplam 347 gün boyunca devam eden kişisel alan

eksikliğinin kısa süreli, küçük çaplı ve ara sıra olduğu söylenemeyecektir.

37. Buna göre meydana gelen alan azalmalarının -tutulma koşullarının ayrı ayrı ve başvurucu üzerindeki toplu etkileri de hesaba katılarak- Anayasa'nın 17. maddesi anlamında kötü muamele yasağı olarak nitelendirilmesi için gerekli olan ağırlık seviyesine ulaştığı sonucuna varılmıştır. Güçlü karinenin ortadan kalkması için aranan ilk unsurun sağlanmadığı anlaşıldığından asgari kişisel alandaki azalmaların koğuş dışı yeterli dolaşım özgürlüğü ve yeterli koğuş dışı etkinliklerle desteklenmesine, başvurucunun genel olarak uygun nitelikte bulunan ve tutulma koşullarını ağırlaştırıcı başka bir unsur taşımayan bir ceza infaz kurumunda tutuluyor olmasına ilişkin diğer iki unsurun değerlendirilmesine gerek görülmemiştir.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. İfade Özgürlüğünün İhlal Edildiğine İlişkin İddia

39. Başvurucu; bir yıl içinde verdiği dokuz dilekçenin Ceza İnfaz Kurumu tarafından ilgili kamu kurumlarına gönderilmediğini açıklayarak dilekçe hakkının, sadece Ceza İnfaz Kurumunun açıklamasına dayanılarak gerekçesiz şekilde kovuşturmaya yer olmadığına karar verilmesi nedeniyle de adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

40. Bakanlık görüşünde, Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; inceleme yapılırken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu; Bakanlık görüşüne karşı cevabında şikâyete konu dilekçelerinin Ceza İnfaz Kurumu tarafından keyfî olarak ilgili kamu kurumlarına gönderilmediğini iddia etmiştir.

41. Başvurucunun şikâyeti ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

42. Somut olayda başvurucunun çoğu başka bir ceza infaz kurumuna nakli konusunda olan dokuz dilekçesi işletimde olmayan ceza infaz kurumlarına nakil talep edilmesi, dilekçe ve havale tarihinin aynı olmaması, yetkili kamu kurumuna hitaben yazılmaması gibi sebeplerle iade edilmiştir. Ceza İnfaz Kurumu başvurucunun dilekçelerini iade ederken tespit ettiği eksikliği belirtmiş ve buna göre yeniden yazmasını istemiştir (bkz. §§ 14, 15).

43. Buna göre dilekçelerin iadesi başvurucunun kullandığı herhangi bir ifadeden kaynaklanmamaktadır. Başvurucunun dilekçede var olduğu kabul edilen eksikliği gidererek dilekçeyi yeniden yazması istendiği dikkate alındığında başvurucunun talebini ilgili kamu kurumuna iletebilme imkânından mahrum bırakıldığı söylenemez. Ayrıca başvurucunun da dilekçelerinde kullandığı ifadeler nedeniyle dilekçelerin iade edildiğine ya da iade edilmesi nedeniyle taleplerini ilgili kamu kurumlarına iletemediğine dair bir açıklaması yoktur.

44. Kaldı ki başvurucunun Ceza İnfaz Kurumunda alıkonulmaya başlandığı tarihten itibaren yaklaşık bir yılda 107 talep, 13 nakil talep dilekçesinin ilgili kamu kurumlarına gönderildiği tespit edilmiştir. Başvurucu, kovuşturmaya yer olmadığı kararına itirazında bu tespite karşı çıkmamıştır.

45. Sonuç olarak başvurucunun kullandığı ifadeler nedeniyle dilekçelerinin işleme konulmadığı ve taleplerini ilgili kamu kurumlarına ulaştıramadığı yönünde bir açıklamasının olmadığı da dikkate alındığında dokuz dilekçenin bazı usul eksiklikleri gerekçe gösterilerek iade edilmesi şeklindeki müdahalenin ifade özgürlüğünü ihlal etmediği değerlendirilmiştir.

46. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

47. Başvurucu, hakkında kesin nitelikte bir mahkûmiyet kararının bulunmamasına karşın İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi kararlarında kendisinden hükümlü olarak bahsedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

48. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

49. Masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan bir kişinin adil bir yargılama sonunda suçlu olduğuna dair kesin hüküm tesis edilene kadar masum sayılması gerektiğini ifade etmekte ve hukuk devleti ilkesinin de bir gereğini oluşturmaktadır (AYM, E.2013/133, K.2013/169, 26/12/2013). Anılan karineye göre hiç kimse, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar yargılama makamları ve kamu otoriteleri tarafından suçlu olarak nitelendirilemez; suçlu muamelesine tabi tutulamaz (Kürşat Eyol [2. B.], B. No: 2012/665, 13/6/2013, § 26). Kişinin henüz suç isnadı altında olduğu süreçte devam eden soruşturma ve yargılamalarda masumiyet karinesi bakımından önemli olan husus kamu makamlarının işlem ya da kararlarında belirttikleri gerekçeler veya kullandıkları dil nedeniyle bireye cezai sorumluluk yüklememeleri, ceza mahkemeleri tarafından henüz suçlu bulunmamış bireyin masumiyeti üzerine gölge düşürülmesine sebebiyet vermemeleridir (Galip Şahin [1. B.], B. No: 2015/6075, 11/6/2018, § 47). Kamu otoriteleri veya görevlileri tarafından hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişiyle ilgili olarak yargılama süreci bir mahkûmiyet hükmüyle kesinlik kazanmadan suçluluğa dair herhangi bir kanaat ifade edilmiş olması durumunda masumiyet karinesinin ihlali söz konusu olabilecektir. Bu kapsamda karar vericilerin kullandıkları dil kritik önem taşır (Mustafa Akın [1. B.], B. No: 2013/2696, 9/9/2015, § 39).

50. Başvurucunun 26/3/2018 tarihinde silahlı terör örgütüne üye olma suçundan mahkûmiyetine karar verilmiştir. Mahkûmiyet kararı 10/6/2020 tarihinde Yargıtayın onama kararı ile kesinleşmiştir (bkz. § 5).

51. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğine gönderdiği 30/9/2019 tarihli dilekçeyle Ceza İnfaz Kurumunun bazı uygulamalarından ve koşullarından şikâyetçi olmuş; şikâyetlerinin araştırılarak insan hakkı ihlallerinin tespit edilmesini talep etmiştir. Başvurucunun şikâyetlerini değerlendiren İnfaz Hâkimliği ve İnfaz Hâkimliğinin kararına karşı yapılan itirazı inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi, kararlarında başvurucudan bahsederken "hükümlü" ifadesini kullanmıştır (bkz. § 11).

52. İnfaz Hâkimliğinin hakkındaki mahkûmiyet hükmü kesinleşmeyen başvurucunun talebini değerlendirdiği kararında "hükümlü" ifadesine yer vererek özensiz bir dil kullandığı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte başvurucunun anılan ifadenin kullanılmasına itiraz etmesine karşın Ağır Ceza Mahkemesi kararında da aynı ifadenin tekrarlandığı görülmüştür.

53. Hakkında açılan ceza davası devam etmekte olan başvurucunun bu aşamada masumiyet karinesinden yararlandığı tartışmasızdır. İnfaz Hâkimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi kararlarında başvurucudan bahsederken "hükümlü" ifadesinin kullanılmasının masumiyet

karinesini zedeler nitelikte olduğu anlaşılmıştır.

54. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

2. Silahların Eşitliği ve Çelişmeli Yargılama İlkelerinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

55. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğince Ceza İnfaz Kurumunun 10/10/2019 tarihli yazısındaki açıklamalara karşı görüşü sorulmadan karar verilmesi nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

56. Genel anlamda hakkaniyete uygun bir yargılama yürütülebilmesi için silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri ışığında taraflara iddialarını sunma hususunda uygun olanakların sağlanması şarttır. Bu anlamda delillere ilişkin dengesizlik veya hakkaniyetsizlik iddiaları da yargılamanın bütünü ışığında değerlendirilmelidir (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, § 27). Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ilkesi ve çelişmeli yargılama hakkının güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması, bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının kendilerine verilmesidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Taylan Özgür Tor [2. B.], B. No: 2013/2454, 12/3/2015, § 43). Bununla birlikte adil yargılanma hakkı yargılamanın sonucunun adil olmasını garanti etmemekte, yargılama sürecinin hakkaniyete uygun bir biçimde yürütülmesini güvence altına almaktadır. Öte yandan yargılama sürecinde savunma hakkını zedeleyen birtakım eksiklikler olması otomatik olarak adil yargılanma hakkının ihlaline yol açmamaktadır. Adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği değerlendirilirken yargılamadaki bir eksikliğin yargılama süreci içinde telafi edilip edilmediği ve bunun bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini etkileyip etkilemediği değerlendirilir (Ayfer Atalmış [1. B.], B. No: 2016/12198, 9/6/2020, § 41).

57. Eldeki başvuruda 10/10/2019 tarihli yazı başvurucuya tebliğ edilmemiş ise de yazıda yer alan bilgi ve tespitlerin tümü İnfaz Hâkimliği kararında işlenmiş ve bu suretle başvurucu, Ceza İnfaz Kurumunun açıklamalarından haberdar olmuştur. İnfaz Hâkimliği kararının kendisine tebliğ edilmesiyle Ceza İnfaz Kurumunun açıklamalarından haberdar olan başvurucunun bunlara karşı iddia ve itirazlarını Ağır Ceza Mahkemesinde ileri sürme imkânına kavuşmasının savunma hakkında meydana gelen kısıtlamayı telafi edici bir imkân olduğu değerlendirilmiştir. Başvurucunun itiraz aşamasında farklı bir iddiada bulunmadığı da gözetildiğinde Ceza İnfaz Kurumu yazısının tebliğ edilmemesinin başvurucuyu idareye nazaran zayıf bir duruma düşürmediği kanaatine varılmıştır. Bu durumda iddiaya konu yazının başvurucuya tebliğ edilmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelemediği sonucuna ulaşılmıştır.

58. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

E. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

59. Başvurucu, Ceza İnfaz Kurumuna gelen ziyaretçilerin detaylı şekilde aranmaları

nedeniyle yeniden ziyaret etmeyi göze alamaması ve görüşme süresinin sürekli olarak alt sınırdan uygulanması nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

60. Aile hayatına saygı hakkı Anayasa'nın 20. maddesinin birinci fıkrasında güvence altına alınmıştır. Madde gerekçesi de dikkate alındığında kamusal makamların özel hayata ve aile hayatına müdahale edememesi ile kişinin ferdî ve aile hayatını kendi anladığı gibi düzenleyip yaşayabilmesi gereğine işaret edildiği görülmekte olup söz konusu düzenleme, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 8. maddesi çerçevesinde korunan aile hayatına saygı hakkının Anayasa'daki karşılığını oluşturmaktadır. Ayrıca Anayasa'nın 41. maddesinin -Anayasa'nın bütünselliği ilkesi gereği- özellikle aile hayatına saygı hakkına ilişkin pozitif yükümlülüklerin değerlendirilmesi bağlamında dikkate alınması gerektiği açıktır (Murat Atılgan [2. B.], B. No: 2013/9047, 7/5/2015, § 22; Marcus Frank Cerny [GK], B. No: 2013/5126, 2/7/2015, § 36).

61. Anayasa'nın 19. maddesi gereğince hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatının sınırlanması hukuka uygun olarak ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz ve doğal bir sonucudur. Öte yandan hükümlü ve tutukluların özel ve aile hayatına saygı gösterilmesi hakkı, ceza infaz kurumu idaresinin hükümlü ve tutukluların ailesi ve yakınlarıyla temasını devam ettirecek önlemleri almasını zorunlu kılmaktadır (Mehmet Zahit Şahin [1. B.], B. No: 2013/4708, 20/4/2016, § 36). Bununla beraber bu yükümlülük yerine getirilirken ceza infaz kurumunda tutulmanın doğal sonuçlarının gözetilmesi gerekir. Bu bağlamda gözetilen meşru amaç ile başvurucunun temel hakkı arasında adil bir denge sağlanmalıdır. Ancak belirtildiği üzere idarenin tutuklu ve hükümlülerin aile hayatına müdahale konusunda takdir yetkisinin daha geniş olduğu dikkate alınmalıdır (Mehmet Koray Eryaşa [2. B.], B. No: 2013/6693, 16/4/2015, § 89).

62. Başvurucunun şikâyetleri aile fertlerinin yeniden ziyareti göze alamayacak şekilde detaylı aranmalarına ve ziyaret saatlerinin sürekli olarak alt sınırdan uygulanarak aile fertleriyle yaptığı görüşmelerin sınırlandırılmasına ilişkindir.

63. Ziyaret sürelerine ilişkin sınırlandırma başvurucunun ziyarete gelen aile bireyleriyle, ailesiyle olan ilişkisi üzerinde etki doğurabileceğinden aile hayatına saygı hakkına müdahale teşkil etmektedir. Bu müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, meşru amaç taşıma, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

64. Tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla görüş hakkı 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 83. ve 116. maddeleri kapsamında düzenlenmiştir. Anılan Kanun dayanak alınarak yayımlanan Hükümlü ve Tutukluların Ziyaret Edilmeleri Hakkında Yönetmelik'in (Ziyaret Yönetmeliği) 10. maddesinde ise ziyaret günleri ve saatleri ile hükümlü ve tutuklunun görüşebileceği ziyaretçi sayısının kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak ilgili ceza infaz kurumunca belirleneceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda tutuklu olan başvurucuya anılan yasal düzenlemelerin uygulandığı ve bu düzenlemelerin kanunla sınırlama koşulunu karşıladığı görülmüştür.

65. Başvurucuya isnat edilen suçun ağırlığı, Ceza İnfaz Kurumunun mevcudu ile personel sayısı dikkate alındığında söz konusu müdahalenin Ceza İnfaz Kurumunun güvenliğinin sağlanması, disiplinin ve kamu düzeninin sürdürülmesi meşru amacını taşıdığı değerlendirilmiştir.

66. Başvuru konusu olayda başvurucunun yakınlarıyla görüşemediğine ya da görüş hakkının ortadan kaldırıldığına ilişkin bir iddiası yoktur. Başvurucu; mevzuatta öngörülen usullerde eşi, kan ve kayın hısımlarıyla görüşebilmektedir. Ziyaret saatleri ceza infaz kurumu düzeni korunarak belirli bir program çerçevesinde ilgili ceza infaz kurumunca belirlenmektedir. Söz konusu görüş programı Ziyaret Yönetmeliği'nin 10. maddesinde de öngörüldüğü üzere kurumun fiziki yapısı ve kapasitesi dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Eldeki başvuruya konu kararlarda Ceza İnfaz Kurumunda barındırılan mahpus sayısının mevcut kapasitenin üzerinde olduğu, ziyarete gelen kişi sayısının fazlalığı ve Kuruma giriş çıkışlarda yoğunluk yaşandığı belirtilmek suretiyle Kurumun fiziki yapısı da dikkate alınarak ziyaret sürelerinin belirlendiği ifade edilmiştir.

67. Başvurucunun görüşme hakkını ortadan kaldırmayacak ve yakınlarıyla temasını sürdürecek şekilde ziyaret süresine ilişkin bu tür bir sınırlamaya muhatap kılınmasının makul olduğu değerlendirilmektedir. Kamu düzeninin korunması ihtiyacı doğrultusunda başvurucunun yakınlarıyla olan ilişkisinin sürdürülmesini engellemeyen söz konusu müdahalede kamu makamları tarafından güdülen meşru amaç ile başvurucunun bireysel yararı arasında adil bir dengenin kurulduğu, demokratik toplumda gerekli olan müdahalenin ulaşılmak istenen amaçla ölçülü olduğu sonucuna varılmıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. Müjdat Gürbüz [1. B.], B. No: 2017/36529, 23/5/2018, §§ 101-104).

68. Bunun yanında başvurucu, kişi ya da olay belirtmeden Ceza İnfaz Kurumuna gelen ziyaretçilerin detaylı şekilde aranmaları nedeniyle yeniden ziyaret etmeyi göze alamadıklarından da yakınmıştır. Ziyaretçiler ve diğer kişilerin ceza infaz kurumlarına girişlerinde uyulacak esaslar 5275 sayılı Kanun'un 86. maddesinin (3) numaralı fıkrasında düzenlenmiştir. Buna göre aramanın "Kurum görevlileri ve dış güvenlik görevlileri dahil olmak üzere, sıfat ve görevi ne olursa olsun, ceza infaz kurumlarına girenler duyarlı kapıdan geçmek zorundadır. Bu kişilerin üstleri metal dedektörle aranır; eşyaları x-ray cihazından veya benzeri güvenlik sistemlerinden geçirilir, ayrıca şüphe hâlinde elle aranır. Bu cihazların bulunmadığı yerlerde arama ve kontrol elle yapılır." şeklinde yapılacağı düzenlenmiştir.

69. Yüksek güvenlikli kamu binalarından olan ve sıkı şekilde korunan ceza infaz kurumlarına ancak belirli düzen ve kurallar çerçevesinde ziyaretçi kabul edilebilmektedir. Somut olayda, tüm ziyaretçiler için öngörülen aramaya ilişkin genel düzenlemelerden farklı şekilde ve makul olanın ötesinde ne şekilde bir aramaya maruz kalındığının ve arama prosedürünün ziyaret hakkına olan doğrudan etkisinin başvurucu tarafından somut anlatım ve iddialarla ortaya konulamadığı, soyut açıklamalarda bulunulduğu görülmektedir. Dolayısıyla bu iddia yönünden aile hayatına saygı hakkına bir müdahalenin olduğu ortaya konulamamıştır.

70. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

V. GİDERİM

71. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile miktar belirtmeksizin maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

72. Başvuruda tespit edilen kötü muamele yasağının sonuçlarının ortadan kaldırılması için başvurucunun Bafra T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumundan ayrılması, masumiyet karinesinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için ise Bafra İnfaz Hâkimliği kararından sonra

mahkûmiyet hükmünün kesinleşmesi nedeniyle yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

73. Öte yandan kötü muamele yasağının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği ve ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 200.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte başvurucunun uğradığını iddia ettiği zarar ile tespit edilen ihlal arasında illiyet bağı ortaya konulmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Ceza infaz kurumunda çıplak aramaya tabi tutulma nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Tutulma koşulları nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

3. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

4. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

5. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

6. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağının İHLAL EDİLDİĞİNE OYBİRLİĞİYLE,

2. Anayasa'nın 36. maddesi ile 38. maddesinin dördüncü fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesinin İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Başvurucuya net 200.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin bilgi için Bafra İnfaz Hâkimliğine (E.2019/1442, K.2019/1501), Bafra Ağır Ceza Mahkemesine (2019/736 D.İş) ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan Basri BAĞCI Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Kenan YAŞAR

Üye Ömer ÇINAR Üye Metin KIRATLI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumuna verilen dilekçelerin ilgili kurumlara ulaştırılmaması nedeniyle dilekçe hakkının, infaz hâkimliği kararında kullanılan ifadeler nedeniyle masumiyet karinesinin, ceza infaz kurumunda çıplak aramaya maruz kalınması ve olumsuz koşullarda tutulma gerekçeleriyle kötü muamele yasağının, ayrıca ziyaretçilere yönelik arama işlemleri ve görüş sürelerinin sistematik biçimde kısa tutulması nedeniyle de aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Mahkememizin başvurucunun diğer haklara yönelik iddialarıyla ilgili değerlendirmelerine katılmakla birlikte, aile hayatına saygı hakkı yönünden ihlalin bulunmadığı yönündeki çoğunluk görüşüne aşağıda açıklanan gerekçelerle katılmam mümkün olmamıştır.

3. Başvurucu, ceza infaz kurumuna gelen ziyaretçilerinin -özellikle çocuklar dâhil olmak üzere- ayrıntılı aramaya tabi tutulması nedeniyle ziyaretlere gelmekten imtina ettiklerini, bu durumun aile bireyleriyle sürdürülebilir ve düzenli ilişki kurmasını engellediğini, ayrıca açık ve kapalı görüş sürelerinin sistematik olarak alt sınırdan (yarım saat) belirlendiğini, bu uygulamanın sürekli hâle gelmesinin aile bağlarını zayıflattığını ve kişisel ilişkilerin canlı tutulmasını engellediğini ileri sürmüştür.

4. Başvurucunun, aile hayatına saygı hakkı kapsamında ileri sürdüğü iddialar yeterli açıklık ve temellendirme içermektedir. Özellikle görüş sürelerinin sürekli alt sınırdan uygulanması ve bu sürenin düzenli şekilde artırılmaması yönündeki şikâyet, uygulamada bir istisna değil, yerleşik bir idari tutuma işaret etmektedir. Ziyaretçilere yönelik uygulanan arama işlemlerinin başvurucu açısından doğurduğu sonuçlar da haklı ve kişisel bir rahatsızlığa dayanmaktadır.

5. Başvurucu bu şikâyetlerini infaz hâkimliği önünde de dile getirmiştir. Ancak hâkimlik, ceza infaz kurumu idaresinin standart içerikli cevabi yazısına atıfla, başvurucunun somut ve kişisel nitelik taşıyan itirazlarını değerlendirmeye tâbi tutmaksızın şikâyeti reddetmiştir.

6. İnfaz hâkimliği kararında yer verilen gerekçede; görüş sürelerinin yarım saatten az, bir saatten fazla olmayacak şekilde düzenlendiği ve kurumun fiziki yapısı, tutuklu/hükümlü sayısı ile giriş-çıkış yoğunluğu gibi unsurlar gözetilerek herkese eşit uygulama yapıldığı ifade edilmiştir. Ancak bu gerekçelendirme, başvurucunun şikâyetinin özünü karşılamaktan uzaktır. Zira başvurucu, görüş süresinin mevzuatın izin verdiği ölçüde artırılmaması ve sistematik biçimde alt sınırdan uygulanmasının aile bağlarını sürdürmesini güçleştirdiğini belirtmiş; bu sürelerin esnetilebilirliğini öngören düzenlemelere dayanarak artırım yapılmasını talep etmiştir.

7. Öte yandan, ziyaretçilere yönelik arama uygulamaları hakkında başvurucunun dile getirdiği hususların infaz hâkimliği kararında hiç değerlendirilmemiş olması, kararın aile hayatına saygı hakkı bakımından ilgili ve yeterli gerekçeyle desteklenmediğini göstermektedir.

8. Ceza infaz kurumundaki uygulamaların kişilerin aile hayatına etkilerinin, ölçülülük ilkesi ve demokratik toplum düzeninin gerekleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerekir. Bu bağlamda, ziyaret sürelerinin sürekli alt sınırdan belirlenmesi ve ziyaretçilere yönelik arama uygulamalarının bireysel koşullar dikkate alınmaksızın yürütülmesi, aile bağlarının korunması yönündeki pozitif yükümlülükle bağdaşmamaktadır.

9. Somut olayda, başvurucunun aile bireyleriyle temasını kolaylaştıracak uygulamalara dair herhangi bir iyileştirme yapılmadığı gibi, yapılan başvurular da standart gerekçelerle ve bireyselleştirmeden uzak biçimde reddedilmiştir. Bu yönüyle başvurucunun aile hayatına saygı hakkına yönelik müdahalenin, usul güvenceleri yönünden eksik ve özensiz şekilde ele alındığı, dolayısıyla Anayasa’nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği kanaatindeyim.

10. Bu gerekçelerle, başvurucunun aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediği yönündeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

KARŞIOY

Başvurucu, hakkında kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunmamasına karşın İnfaz Hakimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi kararlarında kendisinden hükümlü olarak bahsedilmesi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasa’nın 36.ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 10.10.2016 tarihinde tutuklanmış, Ağır Ceza Mahkemesince başvurucu aleyhine anılan suçtan 9 yıl hapis cezasına hükmedilmiş, mahkûmiyet ve tutukluluk halinin devamına hükmedilmiştir. İstinaf kanun yoluna başvurulması üzerine başvurucunun 6 yıl 10 ay 15 gün hapis cezası ile mahkumiyetine ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. 2020 yılında Yargıtay tarafından İstinaf hükmü onanmış ve başvurucu hakkındaki mahkumiyet hükmü kesinleşmiştir. Başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiğini iddia ettiği başvuru ise 2019 yılına ilişkindir.

5271 sayılı Ceza Muhakamesi Kanunu’nda (CMK m.2/1-b), “Sanık, kovuşturmanın başlamasından itibaren hükmün kesinleşmesine kadar, suç şüphesi altında bulunan kişiyi, ifade eder” düzenlemesine yer verilmiştir. Buna göre, CMK uyarınca hakkındaki

mahkumiyet hükmü kesinleşmemiş kişiler için sanık kavramı kullanılması gerekmekle birlikte, uygulamada mahkemede yapılan yargılama neticesinde hakkında verilen mahkumiyet hükmü kesinleşmemiş ancak halen tutuklu bulunan kişiler için hükümözlü deyimi kullanılmaktadır. 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un uygulanmasını göstermek amacı ile çıkarılan 45/1 nolu "Ceza İnfaz Kurumlarının Tahsisi, Nakil İşlemleri ve Diğer Hükümler" konulu Genelge'de, derece mahkemelerince mahkumiyet kararı verilen fakat cezaları henüz kesinleşmeyen sanıklarla ilgili "hükümözlü" deyimi kullanılmıştır. Yargıtay'ın bazı kararlarında ise, hakkında mahkumiyet kararı kesinleşmeyen tutuklular için "hükmen tutuklu" deyiminin kullanıldığı görülmektedir.

Mahkemelerin ve cezaevi idarelerinin, hakkında kesinleşmemiş olsa da mahkûmiyet kararı olan tutuklular ile hakkında mahkûmiyet kararı henüz verilmemiş olan tutuklular arasındaki farkı ortaya koymak adına, mahkumiyet kararı bulunan tutuklu sanıklar için hükmen tutuklu ya da hükümlü deyimini kullanması, sırf bu nedenle başvurucunun cezası kesinleşmeden suçlu olduğunun kabul edildiği ve masumiyet karinesinin ihlal edildiği anlamına gelmemektedir. Somut olayda, İnfaz Hakimliği ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucu için sanık yerine hükümlü ifadesinin kullanılmış olması, yani sadece terim farklılığının mevcut olması, hakkında mahkûmiyet hükmü verilen tutuklular için, sanık kavramı yerine yargı kararlarında hükümözlü veya hükmen tutuklu gibi başkaca deyimlerin kullanılması nazara alındığında Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesini ihlal edildiği kabul edilemez.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 36.ve 38. maddelerinde güvence altına alınan masumiyet karinesi ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

SEZGİN AKIN

B. No: 2019/42095 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2019/42095

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SEZGİN AKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2019/42095)

Karar Tarihi: 17/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/2/2026 - 33170

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Tahir Hami TOPAÇ

Başvurucu : Sezgin AKIN

Vekili : Av. Çiğdem KARAKOYUNLU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, iptal davasının kabul edilmesine karşın bu kararın icra edilmediği gerekçesiyle açılan tam yargı davasının reddedilmesi ve talebe yönelik yargılama sürecinin makul sürede sonuçlanmaması nedenleriyle mülkiyet hakkı ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/12/2019 tarihinde yapılmıştır. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. İptal Davasına İlişkin Süreç

5. İstanbul ili, Bakırköy ilçesi, Bağcılar Mahallesi, 13 pafta, 1447 sayılı parselin 252 m²lik kısmına ilişkin tapu tahsis belgesi bulunan başvurucu, taşınmazın tamamının Hazine adına kayıtlı olup okul olarak kullanılmasından dolayı bahsi geçen taşınmaz ile eş değer bir yer tahsis edilmesi talebiyle idareye müracaat etmiş ancak talebi uygun imar parseli bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu, işlemin iptali için 25/9/2008 tarihinde İstanbul 2. İdare Mahkemesinde dava açmıştır.

6. İstanbul 2. İdare Mahkemesi 24/6/2009 tarihli kararı ile davayı süre aşımı nedeniyle reddetmiş, bununla birlikte Danıştay Ondördüncü Dairesi 5/3/2012 tarihli kararı ile hükmü bozmuştur.

7. Bozmaya uyularak yapılan yargılama sonucunda davanın kabulüne ve işlemin iptaline karar verilmiştir. Kararda tapu tahsis belgesi ile hak sahipliği saptanan başvurucuya ait yapının bulunduğu yerin meri imar planlarında konut alanında kalması ve buna bağlı olarak mevcut hâliyle korunabilecek olması hâlinde buradan, yapının meri planlara göre bulunduğu yerde korunamayacak nitelikte olması durumunda ise gecekondu önleme veya ıslah bölgelerinden veya yakın bölgelerde yapılmış ıslah imar planları içinde meydana gelen boş imar parsellerinden müstakil, hisseli veya kat mülkiyeti esasına göre tahsis yapılması gerekirken talebin reddine ilişkin işlemde hukuka uygunluk görülmediği belirtilmiştir.

8. Hüküm, Danıştay Ondördüncü Dairesi tarafından 20/1/2016 tarihinde onanmış; karar düzeltme talebi 14/9/2017 tarihinde reddedilmiştir.

B. Tam Yargı Davası Süreci

9. Başvurucu 20/11/2017 tarihinde idareye müracaat ederek yukarıda bahsi geçen kesinleşmiş yargı kararının gereğinin yerine getirilmesini talep etmiş ancak talebi idare tarafından uygun imar parseli bulunmadığı ve bu durumda ne yapılması gerektiğine dair mahkeme kararında bir açıklama yapılmadığı gerekçesiyle reddedilmiştir. Bunun üzerine başvurucu; talebin reddi nedeniyle zarara uğradığını, zararının tazmin edilmesi gerektiğini belirterek taşınmazın güncel rayiç değerinin ödenmesi talebiyle 2/1/2018 tarihinde yeniden idareye başvurmuştur. Bu talebin de reddi üzerine başvurucu 19/3/2018 tarihinde fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla 5.000 TL'nin yasal faiziyle birlikte ödenmesine karar verilmesi için Bağcılar Belediye Başkanlığına karşı tam yargı davası açmıştır.

10. İstanbul 3. İdare Mahkemesi 28/2/2019 tarihli kararı ile davayı reddetmiştir. Kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"2981 sayılı Yasanın gerekçesinde, Yasanın amacı, ekonomik ve sosyal nedenlerle birer çekim merkezi hâline gelen kentlere akın eden vatandaşların mutlak olan barınak ihtiyaçlarının giderilmesi, imar mevzuatı ve planlara uygun hâle getirilebilecek yapıların belli şartlarda hukukileştirilmesi olarak belirtilmiştir. Yasa, en temel ihtiyaçlardan biri olan barınma ihtiyacını dahi karşılayamayacak durumdaki dar gelirli vatandaşların mağduriyetini gidererek bu durumda olanlara aileleriyle birlikte barınma olanağı sağlamak için Hazine, belediye, il özel idaresi ve vakıf arazisi üzerine yapılan, barınma amacıyla ya da kısmen barınma kısmen işyeri olarak kullanılan kaçak yapıları meşrulaştırmıştır. Bu meşrulaştırma sırasında yasaya özgü olan ve tapuya esas teşkil ederek hak sahipliğini belirleyecek olan tapu tahsis belgesi verilmekte ve bu tahsisin yapıldığı tapu sicilinin beyanlar hanesinde gösterilmektedir.

Tapu tahsis belgesi Medeni Kanunda tanımlanan tasarruf belgelerinden farklıdır. Mülkiyeti değil, hak sahipliğini belirlediğinden ve tapuya dönüşünceye kadar işlevi, içinde oturan dar

gelirli ailenin barınma ihtiyacını karşılamaktır. Hukuki niteliği itibarıyla ilgilisine mülkiyet hakkını nakletmeyen veya mülkiyeti tespit eden bir tapu niteliğinde olmayan bu belge, ıslah imar planları veya kadastro planları yapıldıktan sonra hak sahiplerine verilecek tapuya esas teşkil etmek üzere yetkili idarelerce yapılan daha önceki tahsis işlemini belgelemektedir.

Olayda, adına tapu tahsis belgesi tanzim edilen davacıya tazminat ödeneceğine ilişkin mevzuatta herhangi bir düzenleme bulunmadığı, bununla birlikte tapu tahsis belgesinin ise tek başına anılan taşınmazla mülkiyet ilişkisi kurulmasını sağlamayacağı anlaşıldığından davacının maliki olmadığı arazinin bedelinin tazminat olarak verilmesine olanak bulunmamaktadır."

11. İstanbul 3. İdare Mahkemesi karara karşı istinaf kanun yolunun açık olduğunu belirtmiştir. Hükme karşı başvurucunun istinaf kanun yoluna başvurması üzerine ise istinaf mercii 25/9/2019 tarihli kararı ile dava konusu talebin 6.000 TL'yi geçmediği gerekçesiyle hükmün kesin nitelikte olduğunu belirterek istinaf başvurusunun incelenmeksizin reddine karar vermiştir.

12. Nihai karar başvurucuya 23/11/2019 tarihinde tebliğ edilmiş, başvurucu 17/12/2019 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Kanun yolundaki yanıltma nedeniyle başvurunun süresinde olduğu kabul edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 24/2/1984 tarihli ve Mülga 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun'un "Tapu verme" başlıklı 10. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"a) Bu Kanun hükümlerine göre hazine, belediye, il özel idaresine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün idare ettiği arsa veya araziler üzerinde, gecekondu sahiplerince yapılmış yapılar, 12 nci madde hükümlerine göre tespit ettirildikten sonra, kayıt maliki kamu kuruluşunca bu yer hak sahibine tahsis edilir ve bu tahsisin yapıldığı tapu sicilinin beyanlar hanesinde gösterilerek ilgilisine 'Tapu Tahsis Belgesi' verilir.

Tapu tahsis belgesi, ıslah imar planı veya kadastro planları yapıldıktan sonra hak sahiplerine verilecek tapuya esas teşkil eder.

..."

14. 2981 sayılı Kanun'un "Tapu tahsis belgesi verilen gecekondular" başlıklı 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"b) (Değişik: 22/5/1986 - 3290/6 md.) Hazine, belediye, il özel idarelerine ait veya Vakıflar Genel Müdürlüğünün idaresinde olan veya bu Kanun uyarınca mülkiyetlerine geçen arsa veya araziler üzerinde, ıslah imar planları ile meydana getirilen imar parselleri içinde hak sahiplerine, yapılarının işgal ettiği arazi de dikkate alınarak ıslah imar planında getirilen ölçülere uygun şekilde arsa veya hisse tahsis edilir. Gecekondusu muhafaza edilemeyen hak sahiplerine aynı bölgede veya diğer gecekondu ıslah veya önleme bölgesinde başka bir arsa veya hisse verilir. Tahsis edilen arsa veya hissenin bedeli 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kanun veya 6/6/1984 tarih ve 3016 sayılı Kanuna göre tespit edilir.

(Ek fıkralar: 18/5/1987 - 3366/5 md.):

14 üncü maddenin a, b, c, d, e, g, h ve i bentleri kapsamında kalmaları nedeniyle, bulundukları yerde korunamayan gecekondu sahiplerinden hak sahibi sıfatı taşıyanlarına,

bir gecekondu önleme veya ıslah bölgesinde veya yakın bölgelerde yapılmış ıslah imar planları içinde meydana gelen boş imar parselleri müstakil, hisseli veya kat mülkiyeti esasına göre verilir. ..."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

16. Başvurucu; tapu tahsis belgesine dayanan talebinin uygun imar parseli bulunmadığı gerekçesiyle reddedildiğini, bu işlemin yargı kararıyla iptal edilmesine karşın kararın aynı gerekçeyle uygulanmadığını, idarenin tazmin yükümlülüğü bulunduğunu, mahkeme kararının uygulanmaması nedeniyle açılan tazminat davasının da reddedildiğini, bu durumun çelişki yarattığını, karar nedeniyle mülkiyet hakkı, adil yargılanma hakkı, konut dokunulmazlığı hakkı ve özel hayata saygı hakkı ile eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

17. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetinin özü, tapu tahsis belgesine dayanan tahsis talebinin yerine getirilmesi gerektiğine dair yargı kararının uygulanmamasına ilişkin olduğundan başvurunun mülkiyet hakkı kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

19. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

20. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı; mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı, kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir. Meşru beklenti, makul bir şekilde ortaya konmuş icra edilebilir bir alacağın doğurduğu, ulusal mevzuatta belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına dayanan, yeterli somutluğa sahip nitelikteki bir beklentidir. Temelsiz bir hak

kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37).

21. Tapu tahsis belgesi, imar ve gecekondu mevzuatı çerçevesinde; hazine, belediye, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve il özel idarelerinin müstakilen sahip oldukları taşınmazlar üzerinde 2981 sayılı Kanun'a göre belirlenen çerçevede ilgili kişilere tanınan ve şahsi hak içeren bir belgedir (Ayşe Öztürk [2. B.], B. No: 2013/6670, 10/6/2015, § 45). İlgili tanım ışığında Anayasa Mahkemesi birçok kararında tapu tahsis belgesinin, taşınmazın mülkiyetinin elde edileceğine dair meşru beklenti oluşturan bir kanun hükmünün veya yerleşik yargısal içtihadın bulunmadığını vurgulayarak ve ilgili belgeye dayalı olarak Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkına ilişkin koruma ve güvencelerin devreye girmesinin mümkün olmadığına işaret etmiştir (Mehmet Anduse [2. B.], B. No: 2013/6821, 3/2/2016, §§ 37-57). Bununla birlikte Osman Ukav ([1. B.], B. No: 2014/12501, 6/7/2017, § 59) ve Mehmet Ukav ([1. B.], B. No: 2015/12898, 29/11/2018, § 30) kararlarında tapu tahsis belgesine dayalı tescil koşullarının dava tarihi itibarıyla sağlandığının yargı merciince tespit edildiğini dikkate alarak başvurucunun uyuşmazlık konusu taşınmazın mülkiyetini edinme yönünde meşru bir beklentisinin mevcut olduğu sonucuna ulaşmıştır.

22. Somut olayda tapu tahsis belgesine sahip olan başvurucu, idareye başvurarak 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca tapu tahsis belgesine konu taşınmaz ile eş değer bir taşınmazın kendisine tahsis edilmesini istemiş ancak bu talep reddedilmiştir. Başvurucunun bu işlemin iptali talebiyle açtığı davada ise ilk derece mahkemesi, başvurucunun tapu tahsis belgesi ile hak sahibi olduğunun belirlendiğini vurgulayarak işlemi iptal etmiş ve bu karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir. Bu durumda yargı mercilerinin başvurucunun tahsis talebi hususunda gerekli bütün koşulların gerçekleştiği yönündeki tespiti de dikkate alındığında başvurucunun mülkiyet hakkı bakımından meşru bir beklentisinin mevcut olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca başvurucunun söz konusu meşru beklentisi soyut bir temele de dayalı olmayıp somut bir şekilde yargı mercilerinin açık tespitine dayanmaktadır. Bu nedenle eldeki olay bakımından başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında korunması gereken bir menfaatinin mevcut olduğu değerlendirilmiştir.

ii. Müdahalenin Varlığı

23. Dava konusu taşınmazın 252 m²lik kısmı için başvurucu adına tapu tahsis belgesi düzenlenmiş; daha sonra 1/5.000 ölçekli nazım imar planı ile taşınmaz kısmen meslek lisesi, kısmen ortaöğretim tesis alanı, kısmen yol, kısmen iş merkezi alanı, kısmen de konut alanı olarak belirlenmiştir. Başvurucunun tapu tahsis belgesine dayanarak gerçekleştirdiği tahsis talebi de kesinleşmiş yargı kararı bulunmasına karşın reddedilmiştir. Dolayısıyla başvurucu fiilî olarak mülkten yoksun kalmıştır. Buna göre başvuruya konu müdahalenin mülkten yoksun bırakmaya ilişkin ikinci kural çerçevesinde incelenmesi gerekir.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

24. Anayasa'nın 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu

hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa'nın 13. maddesinin de gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anılan madde uyarınca temel hak ve özgürlükler, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Dolayısıyla mülkiyet hakkına yönelik müdahalenin Anayasa'ya uygun olabilmesi için müdahalenin, kanuna dayanması, kamu yararı amacı taşıması ve ayrıca ölçülülük ilkesi gözetilerek yapılması gerekmektedir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 62).

(1) Kanunilik

26. Mülkiyet hakkına yönelik müdahalelerde ilk incelenmesi gereken ölçüt hukuka dayalı olma ölçütüdür. Bu ölçütün sağlanmadığı tespit edildiğinde diğer ölçütler bakımından inceleme yapılmaksızın mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılacaktır. Müdahalenin hukuka dayalı olması, iç hukukta müdahaleye ilişkin yeterince ulaşılabilir ve öngörülebilir kuralların bulunmasını gerektirmektedir (Türkiye İş Bankası A.Ş. [GK], B. No: 2014/6192, 12/11/2014, § 44).

27. Somut olayda başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale edilmesinin temel nedeni nazım imar planı ile taşınmazın kısmen meslek lisesi, kısmen ortaöğretim tesis alanı, kısmen yol, kısmen iş merkezi alanı, kısmen de konut alanı olarak belirlenmesidir. Bu nâzım imar planının ise 3/5/1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 8. maddesine dayalı olduğu açıktır. Bu durumda mülkiyetten yoksun bırakmanın kanuni dayanağının bulunduğu anlaşılmaktadır.

(2) Meşru Amaç

28. Tapu tahsis belgesi düzenlenen taşınmazın kısmen meslek lisesi, kısmen ortaöğretim tesis alanı, kısmen yol, kısmen iş merkezi alanı, kısmen de konut alanı olarak kamu hizmetine ayrılmasında kamu yararının olduğu ve müdahalenin bu nedenle meşru bir amacı içerdiği anlaşılmaktadır.

(3) Ölçülülük

(a) Genel İlkeler

29. Son olarak kamu makamlarınca başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle gerçekleştirilmek istenen amaç ile bu amacı gerçekleştirmek için kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisinin olup olmadığı değerlendirilmelidir.

30. Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği, kişilerin mülkiyet haklarına getirilen sınırlamanın hakkın özüne dokunmaması ve ulaşılmak istenen kamu yararı ile bireyin sınırlandırılan hakkı arasında adil bir dengenin kurulması gerekir. Bu adil denge, mülkiyet hakkına yapılan müdahaleyle bireye, şahsi olarak aşırı ve olağandışı bir külfetin yüklenmesi durumunda bozulmuş olur. Müdahalenin ölçülülüğünü değerlendirirken Anayasa Mahkemesi, bir taraftan ulaşılmak istenen meşru amacın önemini ve diğer taraftan müdahalenin niteliğini, başvurucunun ve kamu otoritelerinin davranışlarını da gözönünde tutarak başvurucuya yüklenen külfeti dikkate alacaktır.

31. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu

olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2014/176, K.2015/53, 27/5/2015; E.2016/13, K.2016/127, 22/6/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

(b) İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvurucu adına bir taşınmazın 252 m²'lik kısmı için 26/6/1985 tarihinde tapu tahsis belgesi düzenlendiği, bu tarihte imar planı bulunmasa da sonrasında 1/5.000 ölçekli nâzım imar planı ile söz konusu yerin kısmen meslek lisesi, kısmen ortaöğretim tesis alanı, kısmen yol, kısmen iş merkezi alanı, kısmen de konut alanı olarak belirlendiği anlaşılmaktadır. Taşınmazın fiilen kullanımda olması nedeniyle başvurucu 2981 sayılı Kanun'un 13. maddesinin (b) fıkrası uyarınca idareden bahsi geçen taşınmaz ile eş değer niteliklere sahip bir yer tahsis edilmesini talep etmiş, uygun imar parseli bulunmadığı gerekçesiyle talebin reddi üzerine açılan davada yargı merciileri başvurucunun hak sahibi olduğunu vurgulayarak işlemin iptaline karar vermiştir. Kararın idare tarafından aynı gerekçeyle uygulanmaması üzerine açılan tam yargı davasında ise yargı mercii, tapu tahsis belgesi tanzim edilen başvurucuya tazminat ödeneceğine ilişkin olarak mevzuatta herhangi bir hüküm bulunmadığı ve tapu tahsis belgesinin tek başına anılan taşınmazda mülkiyet hakkı sağlamadığı gerekçeleriyle davayı reddetmiştir.

33. Başvuru konusu olayda ölçülülük ilkesine riayet edilip edilmediği belirlenirken gözetilmesi gereken temel husus, başvurucunun tahsis talebinin reddedilmesine ilişkin idari işlemin iptal edilerek idarenin anayasal yükümlülüklerine aykırı hareket ettiğinin yargı merciilerince tespit edilmiş olmasıdır. Hukuk devletinde idare, hukuka aykırı olarak tesis ettiği işlemlerin sebep olduğu ihlalleri giderme yükümlülüğü altındadır. Eldeki olayda sadece idari işlemin iptal edilmesi ise idarenin ihlali giderme hususundaki yükümlülüklerini bütünüyle ifa ettiği anlamına gelmemektedir. Zira gelinen aşamada iptal kararı başvurucunun mağduriyetini hafifletse de tam olarak gidermemiştir.

34. Tahsis talebinin uygun imar parseli bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmesi, başka bir anlatımla işlemin keyfîyetten değil bir zorunluluktan kaynaklanması da başvurucunun mağduriyetinin giderilmediği gerçeğini değiştirmeyecektir. Bir hukuk devletinde idarenin eski hâle getirme (restitutio in integrum) ilkesi gereğince kişiyi, hukuka aykırı işlem tesis edilmemiş olsaydı kişi hangi durumda olacaksa ona mümkün olduğunca en yakın konuma getirme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu kapsamda mağduriyetin gerçek manada ortadan kalkabilmesi için başvurucunun mülkiyet hakkının ihlali sebebiyle oluşan zararlarının karşılanması gerekir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Demet Demirel ve diğerleri [GK], B. No: 2019/12998, 1/12/2022, § 45; Narin Nihal Parlak [1. B.], B. No: 2019/16487, 3/3/2022, § 39). Ancak başvurucunun mülkiyet hakkına yönelik ihlalin giderilmesi amacıyla açtığı tam yargı davasının da reddedildiği anlaşılmaktadır. Buna göre yargı merciinin tazminata ilişkin koşulları oldukça dar yorumlayarak tam yargı davasının reddine karar vermesi mülkiyet hakkına yapılan müdahalenin ölçüsüz olmasına yol açmıştır.

35. Bu itibarla başvurucunun uğradığı zararların giderilmemiş olması başvurucuya şahsi olarak aşırı bir külfet yüklemektedir. Dolayısıyla kamu yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında olması gereken adil dengenin başvurucu aleyhine bozulduğu ve müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna varılmıştır.

36. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet

hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

37. Başvurucu, talebe yönelik yargılama sürecinin uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

38. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesi 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine Yapılmış Bazı Başvuruların Tazminat Ödenmek Suretiyle Çözümüne Dair Kanun'un geçici 2. maddesinde 28/3/2023 tarihli ve 7445 sayılı Kanun'un 40. maddesi ile yapılan değişikliğe göre 9/3/2023 tarihi (bu tarih dâhil) itibarıyla derdest olan, yargılamaların makul sürede sonuçlandırılmadığı iddialarıyla yapılan başvurulara ilişkin olarak Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı neticesine varmıştır. Somut başvuruda da anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

39. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

40. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

42. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın neticesiyle ilgili bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne veya reddine karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

43. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 3. İdare Mahkemesine (E.2018/524, K.2019/394) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 364,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.364,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MUSA KOLAY

B. No: 2020/13045 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/13045

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MUSA KOLAY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/13045)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet AKTEPE

Başvurucu : Musa KOLAY

Vekili : Av. Mehmet Özgür TÜRKCAN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) üyesi olduğu şüphesiyle hakkında soruşturma başlatmıştır.

3. Soruşturma neticesinde Başsavcılık tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 2/8/2017 tarihinde iddianame düzenlenmiştir. İddianamede başvurucunun üsteğmen olarak görev yaparken olağanüstü hâl kanun hükmünde kararnamesi (KHK) ile kamu görevinden çıkarıldığı, adına kayıtlı 0507 ... 98 numaralı hat üzerinden ByLock isimli programı aktif bir şekilde kullandığı iddialarına yer verilmiştir.

4. İddianamenin kabulü ile açılan dava, Şırnak 3. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Başkanlığı tarafından başvurucu hakkında düzenlenen "ByLock CBS Sorgu

Sonucu" başlıklı rapor Mahkemeye sunulmuştur. Anılan raporda başvurucunun 0507 ... 98 numaralı hat üzerinden 35...16 IMEI numaralı cihazla, ilk tespit tarihi 7/11/2014 olacak şekilde ByLock şifreli haberleşme programını kullandığı tespitine yer verilmiştir.

5. Başvurucu; müdafiinin hazır bulunduğu 5/1/2018 tarihli ilk celsede alınan savunmasında ByLock kullanmadığını, ayrıca dosyasında bu programı kullandığına ilişkin User-ID tespiti de olmadığını beyan etmiştir. Mahkeme başvurucunun ByLock kullanıldığı ileri sürülen 0507 ... 98 numaralı GSM hattının ve 35...16 IMEI numaralı cihazın 1/1/2014-16/7/2016 tarihleri arasındaki baz bilgilerini gösterir şekilde iletişiminin tespiti için Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna (BTK) müzekkere yazılmasına karar vermiştir. Yazışma cevabı geldiğinde ise duruşma günü beklenilmeksizin cevabın kolluğa gönderilerek görüşme dökümünün çıkartılıp sık görüşülen kişiler arasında FETÖ/PDY üyesi olmakla, ByLock kullanmakla ve mahrem imam olmakla suçlanan kişilerin olup olmadığının ve örgütün tepe yapılanmasında yer alan kişi bulunup bulunmadığının araştırılmasına ayrıca 800'lü veya ankesörlü telefonlardan arama yapılıp yapılmadığının tespit edilmesinin istenilmesine karar vermiştir.

6. Duruşmanın ikinci celsesinde HTS kayıtları Mahkemeye ulaşmıştır. Mahkeme, HTS kayıtlarını incelemiş ve suça konu hattın ByLock kullanıldığı ileri sürülen tarih aralığında yalnızca başvurucuya ait telefonun IMEI numarasıyla kullanıldığını belirlemiştir. Mahkeme ayrıca GPRS verileri ile ByLock'a ilişkin CGNAT kayıtlarını mukayese ederek her bir bağlantı için gösterilen tarih ve saatlerde özel IP bilgilerinin aynı olduğunu ve baz bilgilerinin CGNAT kayıtları ile örtüştüğünü tespit etmiştir.

7. Üçüncü celsede BTK'dan gelen kayıtların kolluğa gönderilerek HTS Analiz Raporunun hazırlanmasının istenilmesine karar verilmiştir. Kolluk tarafından hazırlanan 11/10/2018 tarihli HTS Analiz Raporu beşinci celsede okunmuştur ancak bu celseye başvurucu veya müdafii katılmamıştır. Bahse konu raporda 0507 ... 98 numaralı GSM hattının takılı olduğu IMEI numaraları, hattın belirlenen tarih aralığındaki tüm irtibat bilgileri, başvurucunun sık görüşme yaptığı kişilerden az görüşme yaptığı kişilere doğru sıralanmış hâli, başvurucunun rapor tarihine kadar FETÖ/PDY kapsamında işlem yapılan kişilerle irtibatı, bu kişilerin olay bilgileri ile ByLock durumları yer almıştır. Ayrıca raporda başvurucuya ait hattın FETÖ/PDY mahrem imamı olarak tabir edilen kişiler ile irtibatına rastlanılmadığı ve başvurucunun HTS verileri ile Şırnak'ta bulunup listelenen ankesörlü telefonlar ve büfe telefonlarının herhangi bir irtibatının bulunamadığı belirtilmiştir. Başsavcılık makamınca bu celsede esas hakkında mütalaa da sunulmuştur. Mahkemece, mütalaaya karşı savunma yapmak için başvurucuya gelecek celseye kadar süre verilmiştir.

8. Yargılamanın son celsesinde Başsavcılığın sabit aramalara ilişkin tespit tutanağı okunmuş ve başvurucuya diyecekleri sorulmuştur. Mahkemece başvurucunun atılı suçtan hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararda, başvurucunun Ankara Beytepe Jandarma Sınıf Okulunda görev yaptığı sırada biri kendisi gibi üsteğmen rütbesinde olan N.K. ile ardışık biçimde olmak üzere sabit hatlardan birçok kez arandığına ilişkin kayıtlar ile ByLock programını kullandığına ilişkin Mahkemece bizzat yapılan tespit delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"... Üsteğmen olarak görev yapan sanığın, üzerine kayıtlı olup kullanımında olduğu ikrarı ve HTS Analiz Raporuyla sabit olan 0507 ... 98 numaralı GSM hattı üzerinden, ilki 31/10/2014 günü olmak üzere, 6/12/2014 gününe kadar toplam 280 defa ByLock adlı yazılımla veri alışverişinde bulunduğunun; ByLock Sorgu Tutanağı ve BTK'dan temin edilen ByLock kullanımına dair İnternet Bağlantı İletişim Sorgu Sonuçları (CGNAT kayıtları) ile sabit

olduğu,

BTK'dan temin edilen ByLock kullanımına dair İnternet Bağlantı İletişim Sorgu Sonuçlarına göre; suça konu hat üzerinden gerçekleştirilen bütün bağlantıların, ByLock yazılımı tarafından bağlanılan 46.166.164.177 Hedef IP numarasına yönelik olduğu ve Hedef Port (internet üzerinden bilgisayara ulaştırılan verinin bilgisayarda işleneceği uygulamayı bildiren numara) bilgisinin, ByLock uygulaması tarafından kullanılan 443 numarasını gösterdiği,

ByLock isimli uygulamanın kullanıldığı tarihler arasında Şırnak'ta görev yaptığı anlaşılan sanıkla ilgili bu bilginin de, ByLock ile ilgili İnternet Bağlantı İletişim Sorgu Sonuçlarında verilen BAZ bilgileri (bağlantıların Şırnak'tan yapıldığına dair sinyal bilgisi) ile zaman mefhumu bakımından uyumlu olduğu,

'...2014 yılında Şırnak'ta Sony Xperia Z2 marka telefon kullanıyordum.' şeklindeki savunmanın, 35472406932716 IMEI numaralı olup ByLock kullanıldığı belirlenen cep telefonuyla ilgili www.turkiye.gov.tr adresinden yapılan sorgulama sonucu (Sony Xperia Z2) ile örtüştüğü, ayrıca 35472406932716 IMEI numaralı cihazın, ByLock kullanılan dönemde 0507 ... 98 numaralı GSM hattı ile kullanıldığının HTS kayıtları ile sabit olduğu,

0507... 98 numaralı GSM hattı ile ilgili BTK'dan temin edilen iletişim tespitindeki GPRS bilgileri, ByLock kullanımına dair CGNAT kaydı ile mukayese edildiğinde; örneğin, ByLock'a ilk bağlantının yapıldığı 31/10/2014 günü, saat 21.26 itibarıyla hatta tahsis edilen '10.137.121.73' IP numarası ve son bağlantının yapıldığı 6/12/2014 günü itibarıyla hatta tahsis edilen '10.190.10.223' IP numarası ile ByLock bağlantısına dair Özel IP bilgisindeki numaraların aynı olduğu ve diğer bütün bağlantılara dair IP numaralarının karşılıklı mukayesesinde tamamının birbiriyle örtüştüğü,

Yine, 0507 ... 98 numaralı GSM hattı ile ilgili BTK'dan temin edilen iletişim tespitindeki BAZ bilgileri, ByLock kullanımına dair CGNAT kaydı ile mukayese edildiğinde; ByLock bağlantılarındaki BAZ bilgileri ile hatta dair aynı tarihli bağlantılara ilişkin BAZ bilgilerinin birbirleriyle uyumlu olduğu,

Ayrıca, 2012 ilâ 2014 yılları arasında Ankara Beytepe Jandarma Sınıf Okulu'nda görev yaptığı anlaşılan sanığın;... 2012 yılı Mart ayı ilâ 2014 yılı Haziran ayı arasında birçok kez arandığı,

Bunlardan, Türk Telekom'a ait 0312 ... 32 numaralı sabit hatla yapılan 3/3/2012 günlü aramanın, sanık gibi Üsteğmen rütbesinde olan [N.K.] ile ardışık biçimde gerçekleştirildiği ..."

9. Başvurucu, istinaf ve gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- suç teşkil etmeyen eylemleri nedeniyle peşinen suçlu kabul edilerek ByLock kullandığının tespiti için zorunlu belgeler temin edilmeden karar verildiğini, ardışık veya periyodik olmayan tekil aramaların varlığı ile haksız olarak cezalandırıldığını belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Hüküm, kanun yolu denetiminden geçerek kesinleşmiştir.

10. Başvurucu, Yargıtay onama kararının içeriğini 9/3/2020 tarihinde öğrendikten sonra 30/3/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Komisyon, hakkaniyete uygun yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Başvurucu, Tespit ve Değerlendirme Tutanağı temin edilemediği hâlde delil niteliği bulunmayan birtakım kayıtlara istinaden ByLock kullanıcısı olduğunun kabul edildiğini ve gerekçesiz olarak cezalandırıldığını beyan ederek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun sabit hatlardan aranma kayıtlarına da dikkat çekilerek FETÖ/PDY mensuplarınca haberleşme amacıyla kullanılan ByLock programını telefon hattı üzerinden kullanarak silahlı terör örgütüyle organik bağ kurduğu belirtilmiştir. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarına da atıfla ByLock programının FETÖ/PDY mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün mensupları tarafından kullanılan bir ağ olması nedeniyle örgüt talimatı ile bu ağa dâhil olunduğu ve gizliliği sağlamak için haberleşme amacıyla kullanıldığının her türlü şüpheden uzak, kesin kanaate ulaştıracak teknik verilerle tespit edildiği ve bu durumun başvurucunun örgütle bağlantısını gösteren bir delil olduğu vurgulanmıştır. Ayrıca görüşte ByLock programının mahkûmiyete dayanak alınmasının adil yargılanma hakkı kapsamındaki usul güvencelerini tamamen etkisiz hâle getiren ve açıkça keyfî bir uygulama olarak değerlendirilemeyeceğinin altı çizilmiştir.

14. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında kendisine ilişkin ByLock tespitinde kullanıcı adı ve şifre bilgileri ile User-ID bilgilerinin tespit edilemediğini, CGNAT kayıtlarının tek başına kendisinin ByLock kullanıcısı olduğunu göstermeyeceğini ve sabit hatlardan yapılan ardışık aramalara ilişkin bilirkişi raporu da aldırılmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

15. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

16. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

17. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (çok sayıda karar arasından bkz. Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Caner Kandırmaz [2. B.], B. No: 2013/3672, 30/12/2014, §§ 27-32).

18. Somut olayda istinaf ve temyiz denetiminden geçerek onanan gerekçeli karara göre başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında dayanılan deliller ByLock kullanıcısı olduğuna ilişkin teknik veriler, bu verilerin Mahkemece bizzat değerlendirilmesi sonucu başvurucunun ByLock kullandığına dair ulaşılan sonuç ve başvurucunun ankesörlü/kontörlü hatlardan kendisi gibi üsteğmen rütbesinde olan başka bir kişi ile ardışık arandığına dair yapılan tespittir. Mahkeme başvurucunun ByLock kullanıcısı olduğu yönündeki kanaate, kolluk birimleri tarafından düzenlenerek dosyaya sunulan ByLock Sorgu Sonucu Tutanağı ve GSM hattına ait CGNAT kayıtlarına istinaden varmıştır. Başvurucu, yargılamanın tüm aşamalarında ByLock kullanıcısı olduğu iddiasına itiraz etmiş; ByLock tespitine konu GSM hattının kendisine ait olduğunu ancak söz konusu programı kullanmadığını savunmuştur.

19. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından sadece BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin 30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları]. Somut olayda Yargıtay içtihadında açıklanan gerekli bilgi ve belgelere dayalı inceleme yapılmaksızın karar verildiği anlaşılmaktadır.

20. Diğer yandan Yargıtay kişilerin sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurma yöntemi uyarınca FETÖ/PDY'nin mahrem yapılanmasına dâhil olup olmadıklarının hukuki bir kesinlik içinde ortaya konulabilmesi için -somut olayın özelliğine göre- yapılması gerekli görülen araştırma işlemlerini içtihatlarında açıkça belirlemiştir (bkz. Murat Albayrak [GK], B. No: 2020/16168, 8/3/2023, §§ 127-132. Ayrıca bkz. Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 20/11/2024 tarihli ve E.2024/705, K.2024/15150; 19/11/2024 tarihli ve E.2022/6992, K.2024/14586; 21/10/2024 tarihli ve E.2022/3927, K.2024/11894 sayılı kararları).

21. Bu çerçevede Yargıtayın anılan kararlarında; sanıkla birlikte ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, ardışık aranan diğer şahıslar hakkında soruşturma bulunması hâlinde bu kişilerin tüm aşama ifadelerinin getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, sanığın kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, sanıkların bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda “gerçekleştirilen arama sayısı, aramaların ardışık ya da periyodik olup olmadığı, aramaların gerçekleştirildiği saatler, konuşma süreleri, farklı ankesörlü telefonlardan aranıp aranmadıkları, ardışık aramaya dâhil olan şahısların aynı kuvvete mensup ve aynı rütbede olup olmadıkları, aramaları gizlemek için herhangi bir şifreleme yönteminin kullanılıp kullanılmadığı” hususlarını gösterir analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sisteminde (UYAP) araştırma yapılarak sanık hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığının araştırılması, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 217. maddesi uyarınca sanık ve müdafiine okunması, anılan Kanun'un 210. maddesi kapsamında tek veya belirleyici ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir (bkz. R.T. [GK], B. No: 2021/47924, 29/5/2025, § 30).

22. Başvurucu hakkındaki mahkûmiyet kararı incelendiğinde Mahkemenin başvurucunun askerî personel olarak görevli olduğu dönem içinde aynı ilde bulunan ankesörlü/kontörlü

sabit hatlar üzerinden örgütün kullandığı iletişim yöntemlerine uygun olarak aranmasını örgütle bağlantısını gösteren bir delil olarak değerlendirdiği görülmüştür. Mahkeme bu değerlendirmeyi yaparken Terörle Mücadele Şube Müdürlüğünde (TEM) görevli kolluk görevlilerince hazırlanan ankesörlü telefonlara ait HTS kayıtlarını içeren 8/10/2018 tarihli Sabit Arama Tespit Tutanağına dayanmıştır.

23. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan deliller dikkate alındığında başvurucunun, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olduğuna ilişkin tespitlerin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Yargıtayın yukarıda belirtilen uygulamaları dikkate alındığında, başvurucunun hakkında yapılan tespitlerin ardışık olmadığı, ardışık aramada uygulanan yöntemlere uygun bulunmadığı itirazıyla ilgili kolluk tarafından düzenlenen HTS analiz raporuna karşı bilirkişi incelemesi yaptırılmadığı, sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden başvurucu ile arandığı tespit edilen kişilerin tanık sıfatıyla Mahkemece dinlenmediği açıktır. Başvurucuyla ardışık arandığı tespit edilen kişiler hakkında herhangi bir soruşturma ya da kovuşturma olup olmadığının araştırılması, bu kişilerin tüm aşama ifadeleri getirtilerek gerekirse tanık olarak dinlenmesinin sağlanması, başvurucunun kullandığını bildirdiği GSM hattı dışında operasyonel ve/veya patates hat kullanıp kullanmadığına yönelik yetkili kurumlar nezdinde araştırma yapılması ve bütün görev yerlerini kapsayan HTS kayıtları getirtilerek üzerinde yaptırılacak bilirkişi incelemesi sonucunda analiz inceleme ve tespit raporunun düzenlettirilmesi gerektiği Yargıtay kararlarından anlaşılmaktadır (bkz. §§ 20, 21). Ayrıca gerekirse UYAP'ta araştırma yapılarak başvurucu hakkında herhangi bir ifade yahut beyan bulunup bulunmadığı, varsa onaylı örneklerinin getirilerek duruşmada başvurucu ve müdafiine okunması, gerekirse de ifade yahut beyan sahiplerinin duruşmada tanık sıfatı ile dinlenerek sonucuna göre başvurucunun hukuki durumunun belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Dolayısıyla muhakeme sürecinde elde edilen deliller ve Mahkemenin gerekçesi dikkate alındığında, kişilerin sabit hat ve/veya ankesörlü telefonlar üzerinden örgütün hücre tipi yapılanmasına ait haberleşme ağına dâhil olup olmadıklarının belirlenmesi açısından Yargıtay tarafından ilkesel olarak ortaya konulan ve adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmaların somut olayda yerine getirilmediği anlaşılmaktadır.

24. Somut olayda Mahkemenin terör örgütüne üye olma suçundan verdiği mahkûmiyet kararında başvurucunun iddialarını ayrı ve açıkça tartışmadığı görülmektedir. Bu kapsamda Mahkemenin başvurucunun FETÖ/PDY'nin hiyerarşik yapılanmasına kendi isteğiyle ve bilerek dâhil olduğunu gösteren, süreklilik, çeşitlilik ve yoğunluk içeren ve delil olarak kabul edilen ByLock kullanımı olgusunu Yargıtay uygulamasına uygun olarak teknik verilerle yeterli bir şekilde ortaya koyduğunu kabul etmek mümkün olmamıştır. Dahası gerek Bölge Adliye Mahkemesi kararında gerekse Yargıtay onama kararında hangi gerekçeyle Yargıtayın bu yöndeki uygulamasının aksine davranıldığına ilişkin bir açıklamaya da yer verilmediği görülmüştür. Diğer bir deyişle FETÖ/PDY mensuplarının kullanmaları amacıyla oluşturulan ve münhasıran bu suç örgütünün bir kısım mensubu tarafından kullanılan bir iletişim ağı olan ByLock programı ile başvurucu arasındaki bağlantının açık bir şekilde kurulamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan Mahkeme tarafından başvurucunun sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurup kurmadığının tespiti açısından Yargıtay tarafından ortaya konulan ilkeler çerçevesinde adli makamlarca yapılması gerekli görülen araştırmalar da somut olayda yapılmamış, başvurucunun örgüt kapsamında sabit veya ankesörlü hatlarla örgütsel iletişim kurmadığına yönelik iddialarına ne Mahkemece ne de kanun yollarında ayrı ve açık bir yanıt verilmemiştir. Sonuç olarak yargılamaya bir bütün olarak bakıldığında

-somut olayın özel koşullarında- ilk derece mahkemesi ve kanun yolu merciilerinin davanın sonucuna etkili hususlar hakkında yeterli bir yanıt vermediği anlaşılmıştır.

25. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

26. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 500.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

27. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

28. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

29. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şırnak 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/193, K.2018/701) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına

başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, karar sonucunu etkileyecek nitelikteki esaslı iddiaların kararda karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Şırnak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle düzenlenen iddianamenin Mahkeme tarafından kabulü ile başvurucu hakkında ceza davası görülmeye başlanmıştır. Yapılan yargılama sonucunda başvurucuya örgüt üyeliği suçundan hapis cezası verilmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi başvurucunun istinaf talebini esastan reddetmiş, Yargıtay istinaf talebinin esastan reddine ilişkin kararı onamış ve karar kesinleşmiştir.

Yerel Mahkemenin gerekçeli kararında özetle, üsteğmen olarak görev yapan sanığın (başvurucunun) üzerine kayıtlı olup kullanımında olduğu ikrarı ve HTS Analiz Raporuyla sabit olan 0507 ... numaralı GSM hattı üzerinden, ilki 31.10.2014 günü olmak üzere, 06.12.2014 gününe kadar toplam 280 defa ByLock adli yazılımla veri alışverişinde bulunduğunun; ByLock Sorgu Tutanağı ve BTK'dan temin edilen ByLock kullanımına dair İnternet Bağlantı İletişim Sorgu Sonuçlan (CGNAT kayıtları) ile sabit olduğu, BTK'dan temin edilen ByLock kullanımıma dair İnternet Bağlantı İletişim Sorgu Sonuçlarına göre; suça konu hat üzerinden gerçekleştirilen bütün bağlantıların, ByLock yazılımı tarafından bağlanılan 46.166.... Hedef IP numarasına yönelik olduğu ve Hedef Port (internet üzerinden bilgisayara ulaştırılan verinin bilgisayarda isleneceği uygulamayı bildiren numara) bilgisinin, ByLock uygulaması tarafından kullanılan 443 numarasını gösterdiği, ByLock isimli uygulamanın kullanıldığı tarihler arasında Şırnak'ta görev yaptığı anlaşılan sanıkla ilgili bu bilginin de ByLock ile ilgili Internet Bağlantı İletişim Sorgu Sonuçlarında verilen BAZ bilgileri (Bağlantıların Şırnak'tan yapıldığına dair sinyal bilgisi) ile zaman mefhumu bakımından uyumlu olduğu, "2014 yılında Şırnak'ta Sony Xperia Z2 marka telefon kullanıyordum." şeklindeki savunmanın, 35472.... IMEI numaralı olup ByLock kullanıldığı belirlenen cep telefonuyla ilgili www.turkiye.gov.tr adresinden yapılan sorgulama sonucu (Sony Xperia Z2) ile örtüştüğü, ayrıca 35472... IMEI numaralı cihazın ByLock kullanılan dönemde 0507 ... numaralı GSM hattı ile kullanıldığının HTS kayıtları ile sabit olduğu, 0507... numaralı GSM hattı ile ilgili BTK'dan temin edilen iletişim tespitindeki GPRS bilgileri, ByLock kullanımına dair CGNAT kaydı ile mukayese edildiğinde; örneğin, ByLock'a ilk bağlantının yapıldığı 31.10.2014 günü, saat 21:26 itibariyle hatta tahsis edilen "10.137...." IP numarası ve son bağlantının yapıldığı 06.12.2014 günü itibariyle hatta tahsis

edilen “10.190.…” IP numarası ile ByLock bağlantısına dair Özel IP bilgisindeki numaraların aynı olduğu ve diğer bütün bağlantılara dair IP numaralarının karşılıklı mukayesesinde tamamının birbiriyle örtüştüğü, yine 0507 ... numaralı GSM hattı ile ilgili BTK'dan temin edilen iletişim tespitindeki BAZ bilgileri, ByLock kullanımıma dair CGNAT kaydı ile mukayese edildiğinde; ByLock bağlantılarındaki BAZ bilgileri ile hatta dair aynı tarihli bağlantılara ilişkin BAZ bilgilerinin birbirleriyle uyumlu olduğu, ayrıca 2012 ilâ 2014 yılları arasında Ankara Beytepe Jandarma Sınıf Okulu'nda görev yaptığı anlaşılan sanığın;... 2012 Mart ayı ila 2014 yılı Haziran ayı arasında birçok kez arandığı, bunlardan Türk Telekom'a ait 0312 ... numaralı sabit hatla yapılan 03.03.2012 günlü aramanın, sanık gibi Üsteğmen rütbesinde olan [N.K.] ile ardışık biçimde gerçekleştirildiği belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi’nin Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusun ilişkin kararında (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer verilmiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Murat Albayrak (GK, B. No: 2020/16168, 8/3/2023) başvurusunda ise, FETÖ/PDY'nin "Askeri Mahrem" yapılanmasına, bu yapılanma içerisindeki örgütsel iletişim kurma yöntemlerine değinerek, örgütün askeri mahrem yapılanmasına mensup kişilerin örgütsel toplantıları organize etmek amacıyla birbirleriyle belirli gizlilik kuralları içerisinde ankesörlü/sabit hatlarla iletişim kurduklarını belirtmiştir. Mahkeme söz konusu kararında, hem ankesörlü/kontörlü sabit hatlarla (telefonlarla) kurulan, hem de bu hatlarla aranan kişilere ait GSM hattının iletişimlerinin tespiti sonucunda HTS verilerinin elde edilerek kolluk görevlilerince analiz edilmesini ve bu verilerin delil olarak kullanılmasını bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren bir uygulama olarak değerlendirmemiş ayrıca, somut olayın özelliğine göre telekomünikasyon yoluyla yapılan iletişimin tespitine ilişkin kayıtların mahkûmiyet kararında tek veya belirleyici delil olarak kullanılmasında adil yargılanma hakkına yönelik bir ihlalin bulunmadığının açık olduğu sonucuna ulaşmıştır (Murat Albayrak, § 124-146).

Anayasa Mahkemesi’nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, kural olarak mahkemeler önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun adil olup olmaması bireysel başvuru konusu olamaz. Ancak bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden, bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik içeren yorum, uygulama ve sonuçlar Anayasa Mahkemesinin denetim yetkisi kapsamındadır (Bkz. Ahmet Sağlam, B. No: 2013/3351, 18/9/2013, § 42).

Somut olayda yerel mahkeme gerekçeli kararında, başvurucunun kullandığı GSM hattının ve telefonların ByLock bağlantısı olduğunu, yine HTS kayıtlarına göre başvurucunun kullandığı GSM hattı ile değişik tarihlerde ardışık olarak arandığını, baz istasyonu verilerinin zaman ve yer bakımından sanığın görev yaptığı illerle uyumlu olduğunu, yukarıda belirtildiği üzere,

açıkça ve ayrıntılı bir şekilde ortaya koymuştur. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme, somut olay bağlamında HTS ve CGNAT kayıtlarını ayrıntılı şekilde değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm kurmuştur. Yerel mahkemenin kararında, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

YUSUF MEMİŞ

B. No: 2020/15781 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/15781

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUSUF MEMİŞ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/15781)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Yusuf MEMİŞ

Vekili : Av. Esad MEMİŞ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumundaki tutulma koşullarının yanında ceza infaz kurumu ve Yargıtay binasında gerçekleştiği iddia edilen diğer muameleler nedeniyle yapılan şikâyet hakkında etkili bir ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu gerekçesiyle 20/7/2016 tarihinde tutuklanarak Sincan T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (İnfaz Kurumu) götürülmüştür (15 Temmuz darbe girişimine ilişkin arka plan bilgisi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017). Başvurucunun başvuru tarihinde Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda barındırıldığı görülmüştür.

3. Başvurucu 19/9/2019 tarihinde barındırıldığı İnfaz Kurumunda kötü muameleye uğradığı iddiasıyla Ankara Batı Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) şikâyette bulunmuştur. Başvurucu, şikâyetinde;

i. 20/7/2016 tarihinde İnfaz Kurumuna girişinde usulsüz (detaylı/çıplak) arama yapıldığını,

ii. İnfaz Kurumuna girişinde kendisine nevresim takımı verilmediği gibi İnfaz Kurumunda

kaldığı A-3 ve A-5 koğuşları 16 kişi için planlanmışken 32 ile 35 kişi olacak şekilde kalabalık ve olumsuz şartlarda barındırıldığını, yerde yatmak zorunda kaldığını,

iii. A-5 koğuşunda barındırıldığı dönemde bir gece yattığı yerden aniden doğrulması sebebiyle başını pencerenin demir çerçevesine çarpıp yaralandığını, acil butonu ile çağırdığı görevli infaz koruma memurlarına revire gitmek istediğini söylediğini ancak götürülmediğini, bu görevlilerin kendisine küfredip hakaret ettiklerini,

iv. Devam eden yargılaması için getirildiği Yargıtay binasının avlusunda ve içinde gerekmediği hâlde ve teşhir amacıyla kelepçeli şekilde duruşma salonuna götürüldüğünü, böylelikle onurunun kırıldığını, yine duruşmaları beklediği Yargıtay nezarethanesinde de uzun süre kelepçeli olarak tutulduğunu, 26/2/2018 tarihinde duruşma için götürüldüğü Yargıtay binasında yaklaşık 11 saat kendisine yiyecek verilmediğini, sadece su içebildiğini, bilinçli olarak aç bırakıldığını, 15/1/2019 tarihinde götürüldüğü Yargıtay ek binasında kendi duruşması sona ermesine rağmen bir başka mahpusun duruşmasının bitmesinin beklendiği gerekçesiyle yaklaşık 12 saat süreyle aç ve susuz bekletildiğini,

v. 26/2/2018 tarihinde tutuklu olarak barındırıldığı Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda infaz koruma görevlilerince avukat görüşü olduğu gerekçesiyle koğuşundan çıkarılıp koridorda itilip kakıldığını ve sözlü şiddete maruz kaldığını,

vi. 16/10/2018 tarihinde götürüldüğü Sincan 1 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda da kalabalık koğuşta barındırıldığını, 16/10/2018 tarihinden 2/11/2018 tarihine kadar düzenli olarak kullanmak zorunda olduğu ilaçlarının kendisine verilmediğini, ilaçlarını kullanamadığı için 1/11/2018 tarihinde koğuşta bayıldığını, acil butonu kullanarak çağrılan infaz koruma memuru tarafından götürüldüğü revirde ölçülen tansiyonu anormal çıkmasına rağmen ilaçlarının yine verilmediğini, su istediğinde bir infaz koruma görevlisinin elindeki su şişesini verecekmiş gibi yapıp vermediğini, "Lan terörist hain sana su yok, susuzluktan geber burada!" dediğini, tedavisi için hiçbir işlem yapılmayarak iki saat kadar önce zeminde, sonra getirilen bir sedye üzerinde bekletildiğini, gelen jandarma görevlisinin kelepçe takarak tabutluk diye adlandırılan araçla kendisini İnfaz Kurumu kampüsündeki revire götürdüğünü ileri sürmüş; infaz koruma görevlilerinden şikâyetçi olduğunu belirtmiştir.

4. Başsavcılıkça başlatılan soruşturmada 10/2/2020 tarihli kararla, Yargıtay ana binası ve ek binasında yaşandığı iddia edilen olaylar bakımından soruşturma yetkisinin Ankara Cumhuriyet Başsavcılığında olduğu gerekçesiyle tefrik kararı verilmiştir.

5. Başsavcılık, başvurucunun barındırıldığı infaz kurumlarına yazdığı müzekkerelerle olaylara ilişkin olarak bilgi verilmesi, varsa ilgili evrak ve kamera görüntülerinin gönderilmesini istemiştir.

6. İnfaz kurumlarının yazdığı müzekkere cevaplarından FETÖ/PDY darbe girişimi nedeniyle kurumlarda normal kapasitenin üzerinde mahpus barındırıldığı ancak İnfaz Kurumuna girişte tüm mahpuslara yatak, battaniye, yastık ve nevresim takımı verildiği, başvurucunun İnfaz Kurumunda kaldığı 2,5 aylık dönemde üç kez kurum revirine çıkarıldığı ancak şikâyetinde belirttiği yaralanmaya ilişkin olarak bir talebinin ya da kurum kayıtlarında böyle bir olayın yaşandığına dair bir bilginin olmadığı, kamera görüntülerinin olayın üzerinden altı ay geçmesi nedeniyle bulunamadığı, başvurucunun 26/2/2018 günü saat 09.02'de avukatıyla görüştürüldüğü, saat 09.50'de avukatının çıkış yapmasıyla görüşün sonlandığı, başvurucunun iddia ettiği gibi darp, hakaret, tehdit olayı yaşanmadan koğuşuna bırakıldığı, 1/11/2018 tarihinde acil olarak Kampüs Devlet Hastanesine sevk edildiği, muayene

sonrasında ilaçlarını kullanmasının gerekli olduğuna yönelik doktor raporu verildiğinden kendisine ilaçlarının temin edilerek verildiği ancak aile hekimliğine sunduğu 21/1/2019 ve 25/1/2019 tarihli dilekçelerde hastane sevklerine gitmeyeceğini belirttiğinden hastaneye sevkinin yapılamadığının bildirildiği görülmüştür.

7. Başvurucunun kendisi hakkında başvuru formunda sunduğu ya da soruşturma dosyasında bulunan bir sağlık raporu olmadığı görülmüştür.

8. Başsavcılık 20/2/2020 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiş, bu kararına gerekçe olarak başvurucunun iddialarına ilişkin somut herhangi bir delil bulunamadığını göstermiştir. Başvurucunun karara yaptığı itiraz Ankara Batı 2. Sulh Ceza Hâkimliğince 3/4/2020 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

9. Başvurucu, nihai hükmü 15/4/2020 tarihinde öğrendikten sonra 4/5/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

12. Başvurucu; bireysel başvuru dilekçesinde, İnfaz Kurumuna girişte detaylı aramaya tabi tutulduğunu, İnfaz Kurumunda kalabalık koğuşlarda ve olumsuz şartlarda barındırıldığını, infaz koruma memurlarının sözlü şiddet uyguladığını, sağlık yardımından gerektiği gibi yararlandırılmadığını, Yargıtaya götürüldüğünde onur kırıcı şekilde ve elleri kelepçeli olarak vatandaşlara teşhir edildiğini, götürüldüğü Yargıtay binasında aç ve susuz şekilde uzun süre bekletildiğini ifade ederek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Aynı zamanda bu iddialarına ilişkin olarak yaptığı şikâyet üzerine başlatılan soruşturmanın etkili şekilde yürütülmediğini belirterek adil yargılanma hakkının ve etkili başvuru hakkının da ihlal edildiğinden yakınmıştır.

13. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, olaya ilişkin sürece detaylı olarak yer verilmiş; konuya dair insan hakları yargısı içtihadı hatırlatılmış ve değerlendirme yapılırken bu hususların dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

14. Başvuru, kötü muamele yasağı kapsamında ve ceza infaz kurumunda tutulma şartları yönünden, Yargıtay binasındaki muameleler yönünden ve diğer iddialar yönünden ayrı alt başlıklar hâlinde incelenmiştir.

A. Ceza İnfaz Kurumunda Tutulma Koşulları Yönünden Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

15. Başvurucu; iki farklı ceza infaz kurumunda tutuklu sıfatıyla barındırıldığı süre boyunca 16 kişi için planlanmış koğuşlarda 32-35 kişiyle kaldığını, bu nedenle yerde yattığını, ayrıca İnfaz Kurumuna girişte kendisine nevresim takımı verilmediğini ileri sürmüştür.

16. Anayasa'nın 19. maddesi kapsamında hukuka uygun olarak kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkından mahrum bırakılan tutuklu ve hükümlüler, genel olarak Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak alanı kapsamında kalan diğer temel hak ve hürriyetlere sahiptir. Bununla birlikte ceza infaz kurumunda tutulmanın kaçınılmaz sonucu olarak suçun

önlenmesi ve disiplinin sağlanması gibi ceza infaz kurumunda güvenliğin sağlanmasına yönelik kabul edilebilir makul gerekliliklerin olduğu hâllerde sahip olunan haklar sınırlanabilir (Turan Günana [1. B.], B. No: 2013/3550, 19/11/2014, § 35).

17. Anayasa'nın 17. maddesi, ceza infaz kurumunda tutulan bir mahpusun içinde bulunduğu şartların insan onuruna yakışır bir şekilde olmasını da koruma altına almaktadır. Bu sebeple infazın yöntemi ve infaz sürecindeki davranışlar, mahpuslara özgürlükten mahrum kalmanın doğal sonucu olan kaçınılmaz elem seviyesinden daha fazla sıkıntı veya eziyet vermemelidir (Turan Günana, § 39).

18. Tutulma koşullarının kötü muamele yasağını ihlal ettiği iddiaları yönünden sağlanması gereken bir başvuru yolunun etkili olduğunun kabul edilebilmesi için söz konusu yolun ihlali önleyebilmesi ve tamamlayıcı bir unsur olarak tutulma koşullarından zarar gören kişilere makul bir tazminat imkânı sunabilmesi gerekir. Eş ifadeyle yol, önleyici ve telafi edici nitelikte olmalıdır. Şikâyet edilen tutulma koşulları ortadan kalkmamış ise yalnızca telafi edici yolların varlığı, kötü muameleye maruz kalan kişilere yapılanları kısmen veya zımnen meşrulaştırmış ve devletin tutulma koşullarını Anayasa'nın güvence altına aldığı standartlara yükseltme yükümlülüğünü kabul edilemez bir şekilde azaltmış olur (K.A. [GK], B. No: 2014/13044, 11/11/2015, § 72).

19. Şikâyet edilen tutulma koşulları kişinin disiplin cezasının sona ermesi, kişinin tahliye edilmesi veya koşulların sonradan düzeltilmesi gibi bir nedenle sona ermişse artık tutulmadan kaynaklanan ihlalin devam ettiği söylenemez. Ayrıca sona eren tutulma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesinin istenmesinde hukuki yarar bulunmamaktadır. Bu itibarla şikâyet edilen tutulma koşullarının sona erdiği durumlarda ihlali önleyici ya da tutma koşullarının geleceğe yönelik olarak düzeltilmesini temin edici hukuk yollarına başvurulması anlamını yitirmekte, uğranılan zararları tazmin edici mekanizmaların varlığı yeterli hâle gelmektedir. Dolayısıyla sözü edilen hâllerde etkili hukuk yolunun tazminat davası yolu olduğu söylenebilir (idari gözetimi sona eren yabancılar yönünden yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. B.T. [GK], B. No: 2014/15769, 30/11/2017, § 49).

20. Somut olayda başvurucu, başvuruyu yaptığı tarihte Silivri 5 No.lu L Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda tutulmaktadır. Dolayısıyla şikâyet edilen tutulma koşulları başvurudan önce ortadan kalkmasına rağmen başvurucu, tutulma koşullarının sona ermesinin sonrasında tazminat davası yolunu tükettiğine dair herhangi bir bilgi ve belge sunmamış; bahsi geçen yolun etkisiz olduğunu öne sürmemiştir. Bu sebeple başvurucunun hukuk sisteminde mevcut yargısal yolları tüketmeden başvuru yaptığı sonucuna varılmıştır.

21. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Yargıtay Binasındaki Muameleler Yönünden Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucunun devam eden yargılaması sırasında Yargıtay binasına götürüldüğünde gerçekleştiğini ileri sürdüğü kötü muamele iddialarına ilişkin şikâyeti üzerine başlatılan soruşturmada Başsavcılıkça tefrik kararı verildiği görülmüştür. Başvurucu, Başsavcılıkça verilen tefrik kararı sonrası soruşturma sürecinin akıbetine ilişkin herhangi bir açıklamada bulunmamıştır (bkz. § 4). Şu hâlde tefrik kararı sonrası başlatılan ceza soruşturması kapsamında ne karar verildiği, ne zaman verildiği, bu kararın başvurucuya ne zaman tebliğ

edildiği gibi önemli hususlarda gerekli bilgi ve belge başvuru dâhilinde sunulmamıştır. Başka bir ifadeyle başvurucu, bu iddialarına ilişkin olağan kanun yolunu tükettiğini açıkça gösterebilmiş değildir.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İddialar Yönünden Kötü Muamele Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu; tutuklanmasının ardından getirildiği infaz kurumunun girişinde detaylı aramaya tabi tutulduğunu, infaz koruma memurlarınca iki farklı zamanda kendisine sözlü şiddet uygulandığını, bilinçli olarak sağlık yardımından faydalandırılmadığını veya geç faydalandırıldığını ileri sürmüştür.

25. İspat külfetinin devlete geçtiği durumların söz konusu olmadığı hâllerde kötü muameleye uğramaları nedeniyle mağdur olduklarını ileri süren kişiler, kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delilleri -haklı bir gerekçeleri olmadığı sürece- zamanında yetkili makamlara sunma konusunda özenli davranmakla yükümlüdür. Olgulara dayanmayan yetersiz açıklamalar, iddiaların deliller ile desteklenmemesi hatta kimi zaman delillerin uyumsuzluğu veya kötü muamelenin yapıldığı yer, zaman ve diğer konulardaki çelişkili ifadeler gibi hususlar kötü muamelenin gerçekliğini şüpheye düşürür. Bu durumda iddianın savunabilir olduğundan, dolayısıyla bu iddialara ilişkin derhâl resmî bir soruşturma başlatılması gerekliliğinden söz edilemez. Kaldı ki iddialarını güçlü bir dayanakla birlikte yetkili merciler nezdinde dile getirmemeleri hâlinde mağdur olduğunu ileri süren kişilerin etkili bir soruşturma yürütülmesine ilişkin meşru (haklı) bir beklentiye girebileceklerinin söylenebilmesi mümkün değildir (Beyza Metin [1. B.], B. No: 2014/19426, 12/12/2018, §§ 45-47).

26. Başvurucunun tutuklanmasının ardından getirildiği infaz kurumu girişinde detaylı (çıplak) aramaya alındığı iddiasına ilişkin ayrıntılı açıklamada bulunmadığı görülmüştür. Başvurucu; hangi kıyafetlerinin çıkarıldığı, ne kadar süre ve ne şekilde (elle, X-Ray cihazından geçirilerek vb.) arandığı, giysileri çıkarıldıktan sonra giymesi için önlük verilip verilmediği, kaç kişinin bulunduğu bir ortamda aramanın gerçekleştirildiği gibi değerlendirmeye yarayacak bilgileri Anayasa Mahkemesine sunmamıştır. Başvurucunun infaz koruma memurlarının aşağılama veya küçük düşürme amacıyla hareket ettiğini iddia etmediği, aramanın şeklinden de yakınmadığı dikkate alındığında iddiasının savunulabilir olmadığı değerlendirilmiştir.

27. Başvurucu, kolluk görevlilerinin sözlü şiddette bulunduklarını ve bilinçli olarak sağlık yardımından geç yararlandırıldığını ileri sürmüşse de başvurucunun bu iddialarını destekler mahiyette bir veri sunmadığı ve dosya kapsamındaki mevcut delillerin de iddiasını desteklemediği görüldüğünden bu iddianın da savunulabilir bir iddia olmadığı ve açıkça dayanaktan yoksun olduğu sonucuna varılmıştır.

28. Ayrıca başvurucunun başvuru tarihine en yakın tarih olan 2/11/2018'de gerçekleştiğini iddia ettiği kötü muamele iddialarını özen yükümlülüğü ile bağdaşmayacak şekilde, son olayın yaşandığını ileri sürdüğü tarihten gözaltının üzerinden uzun bir süre geçtikten sonra 19/9/2019 tarihinde ileri sürmesi de kötü muamele iddialarının ciddiyeti üzerinde haklı bir şüphe uyandırmaktadır. Sonuç itibarıyla başvurucunun kötü muameleye maruz kaldığına ilişkin savunulabilir bir iddia ortaya koyamadığı kanaatine ulaşılmıştır.

29. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Ceza infaz kurumunda tutulma koşulları yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Yargıtay binasındaki muameleler yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

3. Diğer iddialar yönünden kötü muamele yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

TOLGA GÜLTEKİN

B. No: 2020/16904 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/16904

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

TOLGA GÜLTEKİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/16904)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Murat BAŞPINAR

Başvurucu : Tolga GÜLTEKİN

Vekili : Av. Himmet AYDIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddianın karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuruda adil yargılanma hakkı kapsamında başkaca temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddiası da bulunmaktadır.

2. Türkiye 15 Temmuz 2016 tarihinde askerî bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmıştır. Kamu makamları ve yargı organları -olgusal temellere dayanarak- bu teşebbüsün arkasında Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasının (FETÖ/PDY) olduğu sonucuna ulaşmıştır (darbe teşebbüsü ve arkasındaki FETÖ/PDY'ye ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-36).

3. 1988 doğumlu olan ve Emniyet Genel Müdürlüğü Havacılık Daire Başkanlığında pilot komiser olan başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olduğu şüphesiyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) soruşturma başlatılmış ve İstanbul 6. Sulh Ceza Hâkimliğinin 22/7/2016 tarihli kararıyla tutuklama tedbiri uygulanmıştır.

4. Soruşturma neticesinde Başsavcılık; başvurucunun Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya

teşebbüs etme, Türkiye Büyük Millet Meclisini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme, Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevini yapmasını engellemeye teşebbüs etme suçlarından cezalandırılması talebiyle 10/10/2016 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede başvurucu ve pilot olan diğer şüphelilerin silahlı kalkışmanın tüm şiddetiyle devam ettiği sırada Cumhurbaşkanı ve ailesini korumak üzere kaldığı yerlerden olduğu bilinen Huber Köşkü'ne Özel Harekât timini götürme emrini reddederek bu konuda yazılı emir olmadan uçmayacaklarını beyanla örgütsel tavır sergileyip silahlı darbe teşebbüsünde bulunan örgüt mensuplarına görevlerini yapmamak suretiyle destek ve katkı sağladıkları ve anılan suçlara iştirak ettikleri ifade edilmiştir. Başvurucuyla ilgili değerlendirmede özellikle Havacılık Şube Müdürlüğü raporuna ve tanık beyanlarına dayanılmıştır.

5. İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada duruşma hazırlığı işlemleri 25/10/2016 tarihinde yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda başvurucuyla toplam yirmi dokuz sanık hakkındaki duruşmanın ilk celsesinin 27/12/2016 tarihinde yapılmasına karar verilmiştir.

6. Duruşmanın ilk celsesinde duruşma salonunda hazır bulunan başvurucu, savunmasını bizzat yapmış ve suçlamaları kabul etmemiştir. Savunmasında; uçuş görevini ancak ve ancak birinci pilotun gerçekleştirebileceğini, sorumluluğun birinci pilotta olduğunu, ikinci pilotun görevinin ise uçuş görevinde birinci pilota eşlik etmek olduğunu, söz konusu hava aracında kendisinin gerçek uçuşunun 100 saat, özel harekât personelinin nakli gibi konulara denk gelen uçuş tecrübesinin ise 40-50 saat kadar olduğunu, İstanbul hava sahasını bilmediğini, helikopterciliğin görerek yapılan uçuş olduğunu, örgütsel hareketi bulunmadığını beyan etmiştir. Ayrıca iddianamede kendisinin söylediği belirtilen "helikopteri uçurmayacakları ve yazılı emir istedikleri" ile "şu an bir darbe söz konusu bununla ilgili kimden talimat alacağımı ben bilmem, Özel harekâtçıları oraya götürürsem bu darbeciler bizi asar, ben darbenin tarafı olamam" şeklindeki sözleri kesinlikle söylemediğini, birinci pilot olan E.K.dan sonra kendisi gibi ikinci pilot olan M.B.A. ile görevin sorumluluğunun kendisine verilemeyeceğini, bu konuda teyit olmadan hiçbir yere gidilemeyeceğini, uçuş ekibinin de bu şekilde davrandığını, birinci pilotun görevi kabul etmesi sonrasında uçuşların havacılık daire başkanı tarafından durdurulduğunu ifade etmiştir. Başvurucu; yargılama sırasında kendisinin ikinci pilot olduğundan, birinci pilot olmadan uçuş yetkisinin bulunmadığını ve kendisine bu konuda emir de verilemeyeceğini belirterek uzman bilirkişi görüşüne başvurularak durumunun değerlendirilmesini talep etmiştir.

7. Yargılama sırasında başvurucuyla ilgili beyanda bulunan tanıklar dinlenmiştir. Tanıklar özetle;

i. İstanbul Havacılık Şube Müdürü olan M.T.; Özel Harekât müdürünün kendisini arayarak Huber Köşkü'nün korunması için bir timinin götürülmesi gerektiğini söylediğini, kendisinin buna olumlu yanıt verdiğini ve Skorsky helikopterinin müsait olduğunu ve pilotların da gelmekte olduğunu söylediğini, birinci pilot E.K.nın kendisine "Bunlar darbe yapıyorlar, elimizde yazılı emir olsun, başarılı olurlarsa, bize zarar verirler, taraf olmak istemiyorum." dediğini ve görev için yazılı emirde ısrar ettiğini, bunun üzerine E.K.yı daire başkanıyla telefonda görüştürdüğünü, E.K.nın ondan da yazılı emir istediğini, bu görüşmeler sırasında E.K. uçmak istemeyince yanlarında bulunan başvurucuya M.B.A. ile "Siz uçun." dediğini ancak başvurucunun da yazılı emir olmadan uçmak istemediğini, bir süre sonra E.K.nın M.B.A. ile uçmayı kabul ettiğini ama o anlarda da hedef olabilecekleri nedeniyle uçuşların

kapatıldığını ifade etmiştir. Tanık ayrıca E.K.nın da parafının olduğu bir aylık uçuş emirlerinin bulunduğunu, bunun il emniyet müdürü tarafından imzalandığını ve şehir içindeki bütün uçuşların onaylı olduğunu, kendisinin kalk demesiyle veya helikopteri uçurmasını emretmesiyle uçuracak şekilde yazılı emrin bulunduğunu beyan etmiştir.

ii. Ankara'da Havacılık Daire Başkanı olarak görev yapan tanık U.E. beyanında; Emniyet Genel Müdürlüğündeki uçuşların kısmen kendisine bağlı olduğunu, uçuş görevlilerine emirlerin valiler aracılığıyla verildiğini, valilerin de bu yetkiyi vali yardımcısı veya il emniyet müdürlüğü aracılığıyla kullandıklarını, olay tarihinde koruma için Özel Harekât personeli talep edildiğinden şube müdürünün yönergeye uygun şekilde helikopter pilotlarına görevlendirme yaptığını, bu görevlendirmeye pilotların yazılı emir olmadığından bahisle karşı geldiklerini, durum kendisine iletilince E.K.yı telefona istediğini, E.K.nın kendisinden de yazılı emir talebinde bulunduğunu ve "Bu sürece taraf olmak istemiyoruz neyin ne olduğu belli değil." şeklinde cümle kurduğunu, kendisi emri tekrarlayınca isteksizce "Anlaşıldı." dediğini ve bir süre sonrada uçuşların kapatıldığını ifade etmiştir.

iii. Sözleşmeli pilot olarak görev yapan tanık H.T.; olay gecesi yaşananları anlatarak M.T.nin önce E.K.ya sorduğunda E.K.nın yazılı emir istediğini, sonrasında başvurucu ve M.B.A.ya sorduğunda onların da yazılı emir istediklerini, hatta orada bulunan Özel Harekât personeliyle tartışmalar yaşandığını beyan etmiştir.

iv. İstanbul Havacılık Şube Müdürlüğünde teknisyen polis memuru olarak görev yapan tanıklar G.M. ve D.A.; helikopteri hazırlamaya başladıklarını, bu sırada Özel Harekât görevlilerinin helikopterde beklediklerini, bir süre sonra pilotlar gelmeyince neden uçmuyor diyerek içlerinden birinin müdürlüğe gittiğini, geri dönünce araçla ayrıldıklarını fakat bir süre sonra geri geldiklerini, pilotlar E.K ve M.B.A. geldikten sonra tam uçuş hazırlığının tamamlanacağı aşamada M.T.nin uçuşun iptal edildiğini işaret ettiğini ifade etmiştir.

v. Özel Harekât Şube Müdürlüğünde emniyet amiri olarak görev yapan tanık Ç.Ş.; 15 Temmuz gecesi saat 22.00 sıralarında şube müdürünün kendisini aradığını ve çok acil bir şekilde Cumhurbaşkanımızın Tarabya'daki konutunda aile fertlerinin korunması ile ilgili görev almak üzere havacılık şubeye acele olarak geçmelerini söylediğini ve konuyla ilgili havacılık şube müdürünü aradığında konuyla ilgili bilgisi olduğunu ve helikoptere geçmelerinin bildirildiğini, toplam dört kişi helikopterde beklemeye başladıklarını, bir süre sonra kalkış olmayınca havacılık şube müdürünü tekrar aradığını ve kendisine hazırlanıldığının ifade edildiğini beyan etmiştir. Helikopter yine kalkmayınca görüşmek üzere şubeye çıktığında orada üç pilot gördüğünü ve pilotlardan E.K.nın "Biz bu konunun bir tarafı olmak istemiyoruz, biz bugün havalanmayacağız." dediğini, bu sefer tekrar talimat gereği kara yoluyla Yeşilköy'den bota yetişmeye çalışacakken dört kişi bir araca bindiklerini, çok hızlı bir şekilde bota doğru ilerlemeye başladıklarını, havalimanının içinden çıkmadan şube müdürünün makam numarasından kendisini tekrar aradığını ve kalkış olacağını söylediğini, bunun üzerine tekrar dönerek helikopterin içine bindiklerini, iki pilotun da helikoptere bindiğini, motor sesi geldiğini ancak havalanma olmadığını, şube müdürünün makam numarasından son aramasında kalkış olmayacak dediğini, kendisinin de vakit kaybettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca tanık, başkomiser olan pilotun "Ben yazılı emir isterim, yazılı emir olmadan hiçbir şekilde kalkmam, zaten şu an bir darbe söz konusu, bununla ilgili kimden talimat alacağımı ben bilemem" şeklindeki beyanını hem kendisine hem de şube müdürüyle birlikte telefonda görüştüğü kişiye söylediğini, o esnada hepsinin beraber olduklarını, daha önceki bu tip uçuşların hepsini şube müdürünün ayarladığını, pilotlarla sadece binerken el sıkışıp uçuşun gerçekleştiğini, şube müdürünün helikopteri kaldırmak

istediğini fakat bu pilotların kalkmadığını ifade etmiştir.

8. Mahkemece, başvurucunun savunmasında beyan ettiği hususlarda görüşüne başvurulmak üzere Türk Hava Yollarında kaptanlık yapan ve uçak yüksek mühendisi olan H.P. bilirkişi olarak 13/6/2017 tarihli celsede dinlenilmiştir. Bilirkişi H.P. özetle;

i. Skorsky kullanmadığını, üniversiteden dolayı eğitimi ve tecrübesi olduğunu, Skorsky'nin iki kişiye sertifiye edilen bir helikopter olduğunu, tek kişinin uçuşa çıkmasının imkânsız ve yasak olduğunu, uçuş görevi verilirken kaptan pilotun ve ikinci pilotun her ikisinin de sorumlu olduğunu ancak asıl sorumlunun kaptan pilot olduğunu ve uçuşu kabul etmesi gerektiğini,

ii. İkinci pilotun başka bir personelle uçmasının imkânsız olduğunu, tek başına ikinci pilotun o helikopterde yetkili olmayan herhangi bir pilot olsa dahi uçamayacağını, kanunen yasak olduğunu,

iii. Skorsky S70 ile uçmak için önce eğitiminin alınması gerektiğini, sivil havacılık genel müdürlüğünden sertifika edilmesi gerektiğini, altı ayda bir kontrollerinin yapılması ve bu kontrollerde pilotların başarılı olması gerektiğini, ayrıca uçabilmesi için hem birinci pilotun yani kaptanın hem de ikinci pilotun aynı anda yetkili ve orada bulunması gerektiğini,

iv. Uçuşa başlama ve uçuşu bitirme yetkisinin kaptana ait olduğunu, ikinci pilotun bu konuda karar vermede katkısı olup yetkisi olmadığını, iki ekip aynı anda olmadığı sürece ikinci pilotun hiçbir yetkisinin olmadığını, aynı şekilde kaptanın da yetkisi olmadığını, ikisinin beraber o kararı almak zorunda olduklarını, kaptanın uçuşu kabul etmediği bir yerde ikinci pilotun başka birisine uçmayı teklif edip uçmayı kabul etmesinin imkânsız olduğunu, kanunen öyle bir imkân bulunmadığını,

v. Altı aydan fazla ara vermiş bir pilotun yetkili olsa bile altı ay hiç uçmamış ise uçamayacağını, tekrardan kursunu görmesi gerektiğini, gece uçuşunun görerek yapılamayacağını, onun da yasak olduğunu, havalimanı haricinde iniş yapılıyorsa görerek uçuş yapılması gerektiğini,

vi. Skorsky helikopterinin ön hazırlık süresinin 15-20 dakika olduğunu, uçağa ya da hava aracına binen bütün yolcuların rütbesi, pozisyonu kim olursa olsun uçağa bindiği andan itibaren birinci amirinin kaptan pilot olduğunu, hava aracına binen kişilerin güvenilirliğinin sorgulanması gerektiğini, havacılıkta olağanüstü durumlar dışında her şeyin yazılı olduğunu,

vii. Dosyaya göre, birinci pilot konumunda olan E.K. görevi kabul etmediğinde ikinci pilot M.B.A.nın "Evet ben uçabilirim ama ikinci bir pilot daha lazım." diyebilmesi için M.B.A.nın kaptan olarak yetkilendirilmiş olması gerektiğini, iki tane ikinci pilotun uçamayacağını, birisinin kaptan olması gerektiğini, uçuş tecrübesinden önemli olanın iki pilot olması ve birisinin kaptan olarak o hava aracına yetkilendirilmiş olması gerektiğini, iki tane ikinci pilotun uçamayacağını, M.B.A. kaptansa ikinci pilot ile beraber uçabileceğini beyan etmiştir.

9. Mahkemece devam eden yargılamada başvurucuyla birlikte toplam üç pilotla ilgili dosya 13/6/2017 tarihli celsede tefrik edilerek ayrı bir esasa kaydedilmiştir.

10. Mahkemece değerlendirilen deliller arasında tanık olarak da beyanı alınan Havacılık Şube Müdürü M.T.nin olayla ilgili düzenlediği 16/7/2016 tarihli tutanağın başvurucuyla ilgili kısmı "... pilot başkomiser [E.K.] [yine] yazılı emir talep ederek Havacılık Dairesi Başkanına uçuşa çıkmak istemediğini yineledi. Bu konuşma sonunda görevin aksamaması için diğer

Skorsky helikopter pilotu komiser Tolga Gültekin'e [başvurucu], sözleşmeli pilot [M.B.A.] ile uçması emrini verdim. Tolga Gültekin ile M.B.A. da yazılı emir olmadan uçmayacağını ifade etmiştir." şeklinde tanzim edilmiştir. Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğünün 23/6/2017 tarihli yazısında başvurucu Tolga Gültekin'in Skorsky S70 tipi hava aracında ikinci pilot statüsünü haiz olduğu bildirilmiştir.

11. Mahkemece yargılama sonucunda 15/9/2017 tarihli son celsede iddia makamının mütalaasında belirttiği gibi başvurucunun Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçuna yardım eden olarak katıldığı kabul edilerek 12 yıl 6 ay hapis cezası ile mahkûmiyetine karar verilmiştir. Kararda, olay gecesi İstanbul Havacılık Şube Müdürlüğünde yaşananlara ilişkin tanıkların beyanları ve olaya ilişkin tutulan rapor Mahkemece delil olarak hükme esas alınmıştır. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"Sanıklar [E.K.] ve Tolga Gültekin'in Emniyet Genel Müdürlüğü'nde kadrolu, sanık [M.B.A.nın] ise sözleşmeli pilot olarak görev yapmakta olduğu, yukarıda genel olarak anlatıldığı ve Yargıtay 16. Ceza Dairesi'nce FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarıyla bu örgüte mensup olmayıp birlikte hareket eden Türk Silahlı Kuvvetleri personeli tarafından yapıldığı kabul edilen 15/7/2016 tarihli silahlı kalkışma-darbe teşebbüsünün saat 20.45 sıralarında başlatılması ve başta Ankara ve İstanbul olmak üzere hareketliliğin başlamasından sonra sanıkların İstanbul Havacılık Şube Müdürü tanık [M.T.] tarafından görev yerlerine gelmek üzere çağrıldıkları ve Havacılık Şubesi'ne geldikleri, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın an itibarıyla nerede olduğunun tam olarak bilinmiyor olması ve aile bireylerinin de korunma ihtiyacı nedeniyle İstanbul Özel Harekat Şube Müdürlüğü tarafından Cumhurbaşkanlığınca kullanılan Huber Köşkü'nde güvenliği sağlamak üzere görevlendirilen emniyet amiri tanık [Ç.Ş.nin] komutasındaki toplam 4 kişilik özel harekât ekibinin Huber Köşkü'ne götürülmesi için İstanbul Havacılık Şube Müdürü [M.T.] tarafından kaptan pilot [E.K.] ile birinci pilot [M.B.A.nın] görevlendirildiği, mahkememizce sadece FETÖ/PDY silahlı terör örgütü mensuplarının kendi aralarında haberleşmek için kullandıkları kriptolu haberleşme programı Bylock'u 2 farklı telefon hattında kullandığı için örgüt üyesi olduğu kabul edilen sanık [E.K.nın] 'Ben İstanbul Emniyet Müdürü [M.Ç.den] yazılı emir isterim, yazılı emir olmadan hiçbir şekilde kalkmam, zaten şu an bir darbe söz konusu, bununla ilgili kimden talimat alacağımı ben bilmem' diyerek görevi kabul etmediği, durumun Ankara'da bulunan Emniyet Genel Müdürlüğü Havacılık Daire Başkanı ve tanık olarak dinlenilen [U.E.ye] bildirildiği, tanık [M.T.den] bu durumu haber alan tanık [U.E.nin] telefona sanık [E.K.yı] istediği, onunla konuştuğu, ancak [E.K.nın] ona da benzer şeyler söylediği ve uçmak istemediğini ifade ettiği, telefonu kapattığı, tanık [M.T.] tarafından 'İstanbul Emniyet Müdürü tarafından verilmiş 1 aylık yazılı uçuş izni bulunduğu, hatta olağanüstü bir durum olduğu için mevzuat gereği yazılı emir de gerekmediği' bildirilmesine rağmen sanık [E.K.nın] 'Ben gene de kalkmıyorum, konunun sonucunu görmem lazım, televizyon izliyorum, ben o helikopteri kaldırıp özel harekâtçıları oraya götürürsem bu darbeciler bizi asar, ben darbenin tarafı olamam' diyerek emir ve talimatları kabul etmediğini ve etmeyeceğini ifade ettiği, bunun üzerine Havacılık Şube Müdürü tanık [M.T.] tarafından birinci pilot [M.B.A.] ve ikinci pilot Tolga Gültekin'in helikopteri uçurmasının ve özel harekât timini Huber Köşkü'ne götürmesinin istendiği, ancak bu sanıkların da sanık [E.K.] ile aynı tavrı gösterip 'Helikopteri uçurmayacaklarını ve yazılı emir istediklerini' beyan ettikleri ve uçmadıkları, bu sırada tanık teknisyenler tarafından hazırlıkları yapılan Skorsky helikopterin hangardan çıkarıldığı, uçuş mahalline ulaşan özel harekât timinin teknisyenler tarafından helikoptere binişlerinin tamamlandığı, yaklaşık 15 dakika süreyle özel harekât timinin helikopter içerisinde uçuş beklediği, bu sırada gerek kendi müdürü

gerekse de Havacılık Şube Müdürü olan tanık [M.T.] ile telefon irtibatını devam ettiren tanık [Ç.Ş.nin] durumu anlamaya çalıştığı, sonrasında helikopterden inerek sanıkların ve tanık [M.T.nin] bulunduğu odaya gittiği, önce orada bulunan tanık pilot [H.T.] ve sanık Tolga Gültekin ile muhatap olduğu, onların tanık [Ç.Ş.yi] şube müdürü tanık [M.T.] ve diğer sanıkların yanına götürdükleri, bu sırada sanık [E.K.] ile tanık [U.E.nin] telefon görüşmesi yapmakta olduğu, sanık [E.K.nın] tanık [U.E.ye] de yazılı emir istediğini beyan edip taraf olmak istemediğini söylediği, telefon görüşmesi bittikten sonra tanık [M.T.nin] '[E.] son kararın ne' diye sorduğu, sanık [E.nin] 'Yazılı emir istiyorum müdürüm' dediği, burada tanık [Ç.Ş.] ile sanık [E.K.] arasında gerçekleşmekte olan darbe nedeniyle kimin tarafında oldukları hususunda bir tartışma yaşandığı, bir karmaşa olduğu, tanık [Ç.Ş.nin] oradan çıkıp giderken merdivenden indiği sırada yanında bulunan tüfeğini kurduğu, tekrar helikoptere döndüğü, amirlerinden aldığı talimat gereği birlikte hareket ettiği arkadaşlarını da helikopterden indirip önce kara yoluyla Atatürk Havalimanı'ndan Yeşilköy sahiline kadar gidip oradan da botla Huber Köşkü'ne gitmek üzere hareket ettikleri, ancak sanık [E.K.nın] [U.E.ile] yaptığı son telefon görüşmesinden sonra uçuş yapmayı kabul etmesi nedeniyle diğer sanık [M.B.A.nın] da uçuşu kabul ettiği, bu nedenle tanık [Ç.Ş.] ve ekibinin helikopter uçuşu yapılacağı bildirilerek geri çağrıldıkları, özel harekât ekibinin yeniden helikoptere bindiği, helikopterin hazırlıklarının tamamlandığı ve motorlarının çalıştırıldığı, tam uçuş yapılacağı sırada Ankara'da bulunan Gölbaşı'ndaki Havacılık Daire Başkanlığı'nın darbeciler tarafından bombalanması üzerine İstanbul'daki hava trafiğinin de tehlikeli olabileceği değerlendirilerek uçuşun iptal edildiği, bu durumun [U.E.] tarafından telefonla [M.T.ye] bildirilmesi ve tanık [M.T.nin] de teknisyenler aracılığıyla kararı pilotlara bildirmesi üzerine uçuşun durdurulduğu, tanık [Ç.Ş.] ve ekibinin tekrar kara yoluyla Huber Köşkü'ne gitmek üzere hareket ettikleri ancak gelinen saat itibarıyla trafikte yaşanan sorunlar nedeniyle Yeşilköy sahiline ulaşamadıkları, dolayısıyla özel harekât ekibinin Cumhurbaşkanı ya da aile bireylerini korumak üzere Huber Köşkü'ne intikallerinin sağlanamadığı anlaşılmış, olayın oluşu mahkememizce bu şekilde kabul edilmiştir.

...

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde sözleşmeli pilot olarak görev yapan sanık [M.B.A.] ile kadrolu olarak görevli ve ikinci pilot vasfındaki sanık Tolga Gültekin'in de, sanık [E.K.nın] yukarıda anlatıldığı şekilde uçmak istememesinden sonra görev kendilerine tevdii edildiğinde onların da birinci pilot [E.K.yı] gösterip onun söylediği gibi 'Uçmak için yazılı emir isteriz' şeklindeki beyanları ve kullanılacak Skorsky tipi helikopterin gereği olarak ve dinlenen bilirkişinin beyanına göre de sanık [M.B.A.nın] birinci pilot, sanık Tolga Gültekin'in ikinci pilot olarak uçması mümkünken bu görevi kabul etmeyip darbecilerin amaçlarını gerçekleştirmelerini kolaylaştırma sonucunu doğurabilecek eylemleriyle bu sanıkların da gerçekleşmekte olan Anayasal Düzeni İhlâle Teşebbüs suçuna yardım eden sıfatıyla katıldıkları, bu sanıklar da uçmayı kabul etmedikleri için uçuşun gerçekleşmediği anlaşılmıştır.

...

... yine yukarıda anlatıldığı üzere sanıklar [M.B.A.] ve Tolga Gültekin'in FETÖ terör örgütüyle bağlantılarının tespit edilememiş olması, olaydan ikincil konumda olmaları ve asli fail konumundaki [E.K.nın] verdiği kararın icrasını kolaylaştırma ve dolayısıyla darbecilere yardım etme şeklindeki eylemleri nedeniyle bu sanıklar hakkında TCK'nın 39. maddesinde düzenlenen yardım etme hükümleri uygulanıp cezaları indirilmiştir.

...

Yine sanıklar [M.B.A.] ve Tolga Gültekin kovuşturma aşamasında İstanbul'a yeni geldiklerini, İstanbul üzerinde ve Skorsky helikopterle uçabilecek yeterli deneyim ve eğitimlerinin olmadığını, hatta [E.K.] oradayken kendilerine uçma görevi verilmediğini ve verilemeyeceğini, yine sanık [E.K.] gibi helikopterle götürülmesi istenilen kişilerin güvenilirliklerinin teyit edilmesi gerektiğini, yazılı emri bu sebeple istediklerini ve yine belirtilen bu sebeplerle uçmak istemediklerini ifade etmiş ve suçlamayı kabul etmemiş iseler de; sanıkların bu savunmalarının tanıklardan hiçbirisi tarafından doğrulanmadığı, olayın hemen sonrasında düzenlenen tutanaklarda yer almadığı, bu nedenle sanıklar tarafından sonradan geliştirilen suçtan ve cezadan kurtulmaya yönelik savunmalar olduğu değerlendirilmiş, dosya kapsamıyla örtüşmeyen inkara yönelik bu beyanlara itibar edilmemiştir."

12. Başvurucu hakkındaki hüküm, istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek : 26/11/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

13. Nihai hüküm 31/3/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. COVID-19 salgın hastalığı (pandemi) tedbirleri kapsamında yayımlanan ve bireysel başvuru yolunda da uygulanan 25/3/2020 tarihli ve 7226 sayılı Kanun'un geçici 1. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi ile dava açma sürelerinin 13/3/2020 tarihinden 30/4/2020 tarihine kadar durması öngörülmüş, sürelerin duracağı son tarih daha sonra Cumhurbaşkanı tarafından aynı fıkrada tanınan yetkiye istinaden 15/6/2020 olarak tespit edilmiştir (Senih Özay [1. B.], B. No: 2020/13969, 9/6/2020, § 32). Başvurucu, anılan bu düzenlemeler karşısında yasal başvuru süresi içinde 11/6/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; yardımcı (ikinci) pilot olması nedeniyle havacılık kurallarına göre kaptan (birinci) pilotla uçuş yapabileceğini, kaptan pilot olmadan uçuş yapma imkânı bulunmadığını ve hatta bu konuda kendisine emir dahi verilemeyeceğini, iki yardımcı pilotla da uçma imkânının bulunmadığını, uçuş tecrübesinin de az olduğunu, bütün bunlara rağmen kaptan pilot olmadan kendisine verilecek uçma emrinin hukuka aykırı olacağını ve bu yöndeki savunmasının Mahkemede dinlenen havacılık konusunda uzman bilirkişi tarafından da doğrulanmasına rağmen bu konularda gerekçeli kararda herhangi bir değerlendirme yapılmadığını belirterek gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

16. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; gerekçeli karar hakkına ilişkin mevzuat hükümleri ile yargısal içtihatlara değinildikten sonra, anılan hakkın ihlal edildiğine dair iddianın incelenmesinde ilgili mevzuatın, yargısal içtihatların ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında başvuru formunda ileri sürdüğü iddialarını yinelemiştir.

17. Başvuru, adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmiştir.

18. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle, gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48).

20. Somut olayda Mahkemece, başvurucunun 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleşen darbe teşebbüsü sırasında Cumhurbaşkanı ve ailesini korumakla görevli timi konut güvenliğini almak üzere görev yerlerine götürmek için helikopteri uçurma görevini kabul etmeyerek Anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs etme suçunu yardım eden olarak işlediği sonucuna varılmış ve hakkında mahkûmiyet kararı verilmiştir. Anılan kararda Mahkemece, sanık M.B.A.nın birinci pilot, başvurucu Tolga Gültekin'in ise ikinci pilot olarak uçması mümkünken bu görevi kabul etmeyip darbecilerin amaçlarını gerçekleştirmelerini kolaylaştırma sonucunu doğurabilecek eylemleriyle anılan suça yardım eden sıfatıyla katıldıkları ve uçmayı kabul etmedikleri için uçuşun gerçekleşmediği kabul edilmiştir.

21. Başvurucu; savunmalarında baştan beri kendisinin ikinci pilot olduğunu, tek başına uçma imkânının bulunmadığını, M.B.A.nın da ikinci pilot olması nedeniyle ikisinin birlikte uçma imkânının da olmadığını, hatta bu konuda kendilerine emir verilmesinin bile mevzuata aykırı ve kanunsuz emir olacağını belirtmiş ve anılan savunmalarının değerlendirilmesi hususunda bilirkişi görüşüne başvurulmasını talep etmiştir. Mahkemece de savunma doğrultusunda bilirkişi beyanına başvurulmuştur.

22. Mahkemece dinlenen bilirkişi H.P.; Skorsky'nin iki kişiye sertifiye edilen bir helikopter olduğunu, tek kişinin uçuşa çıkmasının imkânsız ve yasak olduğunu, uçuş görevi verilirken kaptan pilotun ve ikinci pilotun her ikisinin de sorumlu olduğunu ancak asıl sorumlunun kaptan pilot olduğunu ve uçuşu kabul etmesi gerektiğini, ikinci pilotun başka bir personelle uçmasının imkânsız olduğunu, tek başına ikinci pilotun o helikopterde yetkili olmayan herhangi bir pilot olsa dahi uçamayacağını ve bunun kanunen yasak olduğunu, uçuşa başlama ve uçuşu bitirme yetkisinin kaptana ait olduğunu ifade etmiştir. Kaptanın uçuşu kabul etmediği bir yerde ikinci pilotun başka birisine uçmayı teklif edip uçmayı kabul etmesinin imkânsız olduğunu, kanunen öyle bir imkân bulunmadığını belirtmiştir. Dava dosyasıyla ilgili olarak da birinci pilot konumunda olan E.K. görevi kabul etmediğinde ikinci pilot M.B.A.nın "Evet ben uçabilirim ama ikinci bir pilot daha lazım." diyebilmesi için M.B.A.nın kaptan olarak yetkilendirilmiş olması gerektiğini, iki tane ikinci pilotun

uçamayacağını, birisinin kaptan olması gerektiğini, uçuş tecrübesinden daha önemli olanın iki pilot olması ve birisinin kaptan olarak o hava aracına yetkilendirilmiş olması gerektiğini, iki tane ikinci pilotun uçamayacağını, M.B.A. kaptansa ikinci pilot ile beraber uçabileceğini beyan etmiştir (bkz. § 8).

23. Başvurucunun ikinci (yardımcı) pilot olduğundan şüphe bulunmamaktadır. Başvurucunun savunmalarında belirttiği gibi kendisinin kaptan pilot olmadan uçamayacağına ilişkin savunması dinlenen bilirkişi tarafından doğrulanmaktadır. Kaptan pilotun yapılması istenen uçuşu kabul etmesi gerektiğinin de anlaşılması karşısında, başvurucunun uçuşu kabul edebilmesi için diğer ikinci pilot olan M.B.A.nın kaptan olarak yetkilendirilmesinin bulunup bulunmadığı hususunda Mahkemece bir değerlendirme yapılmadığı görülmektedir. Mahkemece başvurucunun savunmalarında dile getirilen bu hususlarla ilgili bir araştırma veya değerlendirme yapılmamıştır. Savunmaya ilişkin olarak belirtilen ve bilirkişi raporunda da vurgulanan olguların kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan iddialar olduğu, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte bulunduğu ve bu konularda Mahkemece herhangi bir açıklama yapılmadığı anlaşılmaktadır (bkz. § 11).

24. Bu noktada belirtmek gerekir ki Anayasa Mahkemesinin doğrudan ilgili soruşturma ve yargılama makamlarının yerine geçerek delil değerlendirmesi yapması söz konusu olamaz. Bu konuda asıl sorumlu ve yetkili olanlar ilk elden olayları inceleyen yetkili adli ve idari mercilerdir (Cemil Danışman [1. B.], B. No: 2013/6319, 16/7/2014, § 58). Ancak başvurucunun itirazında belirttiği iddiasının kararın sonucunu değiştirebilme ihtimali olan bir iddia olduğu ve bildirilen bu durum hakkında herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmektedir.

25. Buna göre başvurucu üzerine atılı suçu işlemediğine ve işleyemeyeceğine dair iddiasını (savunmasını) destekleyebilecek mahiyette deliller sunmasına rağmen, Mahkemece bu durum gerekçeli kararda ayrı ve açık olarak tartışılmamış ve başvurucunun iddialarına cevap verilmemiştir. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

27. Başvurucu ayrıca soruşturma aşamasında müdafiiyle görüşmelerinin kısıtlandığını, kayda alındığını ve bu uygulamalarla savunma hakkının kısıtlandığını, suç işleyebilecek yetki ve konumda olmamasına rağmen mevzuata aykırı verilen emir neticesinde hukuka aykırı olarak mahkûm edildiğini belirterek hakkaniyete uygun yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden kararda varılan sonuç ve uygun görülen giderim dikkate alınarak ileri sürdüğü diğer şikâyetleri hakkında kabul edilebilirlik ve esas yönünden bu aşamada ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ve 300.000 TL maddi, 600.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

31. Maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunulmadığı için maddi tazminat talebinin, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından da manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Basri BAĞCI ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA OYBİRLİĞİYLE,

D. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 22. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2017/77, K.2017/147) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 446,90 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.446,90 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

1. Emniyet Genel Müdürlüğü Havacılık Daire Başkanlığında pilot komiser olarak görev yapan başvurucunun, 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe kalkışması sırasında İstanbul Yeşilköy'den bir grup özel harekât polisini Cumhurbaşkanı ve ailesini korumak üzere Huber Köşkü'ne götürmek ile görevlendirilmesine rağmen "kendisinin yardımcı pilot olduğunu, refakatinde birinci pilot olmadan uçuş yapamayacağını" belirterek konuya dair amirlerinin yazılı emir vermesini talep ettiği iddia edilmiştir.

2. Yapılan yargılama neticesinde FETÖ ile üyelik bağı saptanamayan başvurucu hakkında Türk Ceza Kanunu'nun 309/1. maddesi gereğince "anayasal düzeni ortadan kaldırmaya teşebbüs" suçuna yardımdan mahkûmiyet kararı verilmiştir.

3. Bir fiilin suç olup olmadığını veya suç ise hangi cezayı gerektirdiğine ilişkin değerlendirme yapmak Anayasa Mahkemesinin görev kapsamı içerisinde değildir.

4. Ayrıca verilen cezaların miktarı ve uygunluğuna ilişkin değerlendirme yapmak yetkisi konunun uzmanı olan ceza mahkemeleri ve kanun yolu mercilerinin görev alanına girmektedir.

5. Bir suçun oluşumuna ilişkin kanunî unsurların tartışılacağı yer söz konusu yargılama mercileridir.

6. 15 Temmuz gecesi teşebbüs edilen darbenin bastırılması ve devlet yetkililerinin korunması noktasında tedbir alınması amacıyla kendisine görev tevdi edilen başvurucu ve diğer Pilot M.B.A., kendilerinden önce bu görevin tevdi edildiği ve örgüt üyeliği noktasında hakkında somut veriler bulunan E.K. ile aynı tavrı sergilemek suretiyle amirlerinden yazılı emir talep etmişlerdir.

7. Çoğunluğun ihlal gerekçesi, yargılama aşamasında görüşü alınan bilirkişinin; başvurucunun ikinci pilot sıfatını taşıması nedeniyle Skorsky helikopterlerini tek başına uçuramayacağı, refakatinde birinci pilot unvanı taşıyan bir kişinin uçuşa iştirak etmesi gerektiği yöndeki mütalaasıdır. Çoğunluk M.B.A'nın birinci pilot vasıf olup olmadığının araştırılmadığını bu konudaki eksikliğin ihlal sebep olduğunu değerlendirmektedir.

8. İlk derece mahkemesinin gerekçeli kararında M.B.A'nın birinci pilot vasfında olduğu kabul edilmektedir. Diğer taraftan başvuru dilekçesinde M.B.A'dan bahsedilirken kaptan pilot ibaresi kullanılmaktadır. Bu veriler ışığında M.B.A'nın birinci pilot vasfında olduğu konusunda bir ihtilaf yoktur. Kaldı ki başvuru dilekçesinde aksi yönde bir iddia da bulunmamaktadır.

9. Aldırılan bilirkişi raporundaki bilgiler çerçevesinde başvurucu tek başına helikopteri uçuramaz ise de MBA ile birlikte helikopteri uçurma yetkisine sahiptir.

10. Başvurucu kendinden önce bu görev kendisine verilen ve örgüt üyeliği noktasında hakkında ciddi bulgular bulunan E.K. ile aynı tavrı sergilemek suretiyle yazılı emir talebinde bulunmuştur.

11. Dosyaya giren tanık anlatımlarına göre; E.K. yazılı emir talebinde bulunurken olayın bir darbe girişimi olduğunun, kendisinin darbecilere karşı bir faaliyet için görevlendirildiğinin

bilincindedir. Buna rağmen kendisine verilen görevi ifa etmesi durumunda darbecilerin kendisine zarar vereceğini belirterek bu olayın tarafı olamayacağını beyan etmiştir. Başvurucu da o gece yaşananlara vakıf olabilecek bir konumda olup aksi yönde bir iddiası da bulunmamaktadır.

12. Diğer taraftan başvurucu ve diğer sanıklara önerilen görev suç vasfında da değildir. Kendilerinden istenen koruma görevi yapacak olan dört özel hareket polisinin Huber Köşkü'ne intikal ettirilmesidir.

13. Dosya muhtevasında, mevzuat gereği yasak olan bir uçuşu icra etmelerinin ceza hukuk anlamında suç olduğuna dair bir tespit de bulunmamaktadır.

14. Kaldı ki 15 Temmuz gecesi illegal kalkışmaya karşı çıkmanın yerindeliği ve konusu suç dahi olsa gerçekleştirilecek faaliyetin ceza hukuku anlamında ki meşrutiyeti, eylemi gerçekleştirecek olanların lehine bir unsur olarak dikkate alınabilecek mahiyettedir.

15. İlk derece yargılamasını ve kanun yolu denetimini yapan mercilerin verdikleri karar, dosya muhtevası çerçevesinde ve mevzuata uygun şekilde gerçekleşmiştir. Konu delillerin takdiri mahiyetinde olup, ceza yargılaması kendi sınırları içerisinde tecelli etmiştir.

16. Çoğunluk tarafından, delillerin değerlendirmesinin içeriğine girmek suretiyle yapılan denetim kanun yolu incelemesi niteliği taşıdığından, ihlal yönünde ulaşılan sonuca iştirak edilmemiştir.

Başkan Basri BAĞCI Üye Ömer ÇINAR

GÜLİN KARAHAN

B. No: 2020/19433 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/19433

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÜLİN KARAHAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/19433)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Gülin KARAHAN

Vekilleri : Av. Sibel YAKAR

Av. İrfan YAKAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ölüm geliri ve yetim aylıklarının yersiz ödendiği iddiasıyla borç tahakkuk ettirilmesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, nihai kararı 3/7/2020 tarihinde öğrendikten sonra 10/7/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

3. Başvurucu vekili 9/11/2021 tarihli dilekçeyle bireysel başvurudan feragat ettiğini açıkça bildirmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

4. Başvuru konusu olayda başvurucunun bireysel başvurusundan feragat ettiği ve Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası kapsamında

değerlendirilebilecek bir durum olmadığı anlaşıldığından 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (5) numaralı fıkrası gereğince başvuru hakkında düşme kararı verilmesi gerekir.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin feragat nedeniyle düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun feragat nedeniyle DÜŞMESİNE,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

RACİ ÜN

B. No: 2020/21683 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/21683

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

RACİ ÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/21683)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Cihan BAYDERE

Başvurucu : Raci ÜN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvurucunun emeklilik talebinin süresinde karara bağlanmaması ve bu süreçte emekli aylığından mahrum kalması nedeniyle mülkiyet hakkının, idare mahkemesinin kararında geçen ifade nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 27/7/2020 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Türkiye 15 Temmuz 2016 gecesi silahlı bir darbe teşebbüsüyle karşı karşıya kalmış ve Bakanlar Kurulu tarafından ülke genelinde 21/7/2016 tarihinden itibaren doksan gün süreyle olağanüstü hâl (OHAL) ilan edilmesine karar verilmiştir. OHAL 19/7/2018 tarihinde

bir daha uzatılmayarak son bulmuştur. Darbe teşebbüsüne ilişkin süreç, OHAL ilanı, OHAL döneminin gerektirdiği tedbirlere dair detaylı açıklamalar Anayasa Mahkemesinin Aydın Yavuz ve diğerleri [GK], B. No: 2016/22169, 20/6/2017, §§ 12-20, 47-66) kararında yer almaktadır.

6. 18/7/2016 tarihinde başvurucu OHAL tedbirleri kapsamında görevden uzaklaştırılmış ve aynı tarihte emeklilik dilekçesi vermiştir.

7. Başvurucu 15/8/2016 tarihli ve 672 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Kamu Personeline İlişkin Alınan Tedbirlere Dair Kanun Hükmünde Kararname (672 sayılı KHK) kapsamında 1/9/2016 tarihi itibarıyla kamu görevinden çıkarılmıştır.

8. Başvurucu, emeklilik dilekçesini verdiği tarihten itibaren bir ay içinde emeklilik işlemlerinin yapılmadığını ve talebinin zımnen reddedildiğini belirterek zımni ret işleminin iptali ve emekli edilmemesi nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararlarının karşılanması talebiyle 10/11/2016 tarihinde dava açmıştır.

9. Başvurucu, dava açtığı gün açıktan emekli edilmek için Sosyal Güvenlik Kurumuna (SGK) emeklilik dilekçesi vermiş; SGK 1/12/2016 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere 19/4/2017 tarihinde başvurucunun emeklilik talebini kabul etmiştir.

10. Açılan davada Ankara 8. İdare Mahkemesince (İdare Mahkemesi) 21/12/2017 tarihinde verilen kararla emeklilik işleminin yapılmasında belirlenen bir aylık süre henüz sona ermeden yürürlüğe giren 15/8/2016 tarihli ve 673 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin (673 sayılı KHK) 6. maddesi kapsamında bir aylık sürenin OHAL süresince uygulanmayacağının öngörüldüğü, bu nedenle idarenin başvurucuyu emekliye ayırmaya zorlanamayacağı, idarenin bu doğrultuda işlem yapmamasının emeklilik hakkını kaldırmayıp takdir yetkisi bağlamında bu hakkı kullandırabileceği anlamını taşıdığı gerekçeleriyle dava reddedilmiştir.

11. Ankara Bölge İdare Mahkemesi 11. İdari Dava Dairesi (Bölge İdare Mahkemesi) 10/6/2020 tarihinde verdiği kararla istinaf başvurusunu kesin olarak reddetmiştir.

12. Nihai karar 1/7/2020 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

1. İlgili Mevzuat

13. 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu'nun "Sigortalı sayılanlar" başlıklı 4. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından;

...

c) Kamu idarelerinde;

1) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar,

2) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş

olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86 ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atananlar,

sigortalı sayılırlar.

..."

14. 5510 sayılı Kanun'un "5434 sayılı Kanuna ilişkin geçiş hükümleri" başlıklı -bireysel başvuru tarihi itibarıyla- geçici 4. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"...

Bu Kanunda aksine bir hüküm bulunmadığı takdirde; iştirakçi iken, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamına alınanlar, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten önce 5434 sayılı Kanun hükümlerine tabi olarak çalışmış olup bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine tabi olarak yeniden çalışmaya başlayanlar ile bunların dul ve yetimleri hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır. (Ek cümle: 11/10/2011-KHK-666/5 md.) Bu fıkra kapsamına girenlerden 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 10 uncu maddesi kapsamında bulunanların emekli kesenekleri ile kurum karşılıklarının hesabında, işgal ettikleri kadrolar için ilgili mevzuatında belirlenen unsurlar esas alınır.

Bu madde kapsamına girenlerin aylıklarının bağlanması, artırılması, azaltılması, kesilmesi, yeniden bağlanması, toptan ödemeleri, ilgi devamı, ihya ve borçlanmaları, diğer ödemeler ve yardımlar ile emeklilik ikramiyeleri hakkında bu Kanunla yürürlükten kaldırılan hükümleri de dahil 5434 sayılı Kanun hükümlerine göre işlem yapılır ve bu maddenin uygulanmasında mülga 2829 sayılı Kanun hükümleri ayrıca dikkate alınır. (Ek cümle: 16/6/2010-5997/10 md.) Ancak, Polis Akademisinde öğrenim görmekte olan öğrencilerin yetim aylıkları bu öğrenimleri süresince kesilmeksizin ödenmeye devam edilir.

..."

15. 5510 sayılı Kanun'un "Yaşlılık aylığının başlangıcı ve kesilmesi" başlıklı 30. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"4 üncü maddenin birinci fıkrasının;

...

b) (Değişik: 17/4/2008-5754/18 md.) (c) bendinde belirtilen sigortalılardan yaşlılık aylığına hak kazananlara, yetkili makamdan alınan emekliye sevk onayı üzerine görevleriyle ilişiğinin kesildiği tarihi takip eden,

...

ay başından itibaren aylık bağlanır."

16. 5510 sayılı Kanun'un "Kamu görevlilerinin emekliye sevk onayları" başlıklı 48. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(Değişik birinci fıkra: 17/4/2008-5754/28 md.) 4 üncü maddenin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında olanların yaşlılık, malûllük veya vazife malûllüğü işlemleri;

...

b) İstek üzerine veya yaş haddi, malûllük veya vazife malûllüğü hallerinde kamu idaresinin

en yüksek amirinin,

...

onayı ile tekemmül eder.

Özel kanun hükümleri hariç olmak üzere yetkili makamın emekliye sevk onayı, talep tarihinden itibaren bir ayı geçemez. Bakanlar Kurulu kararı veya müşterek kararname ile atananların görevleriyle ilişiklerinin kesilmesi ilgili bakanın onayı ile tekemmül eder.

Özelleştirilmeleri sonucu sermayesindeki kamu payı % 50'nin altına düşen kuruluşlar ile satış veya devri yapılmış olan kuruluşlarda çalışmakta iken emekliye ayrılanlar için emekliye sevk onayı aranmaz. Birinci fıkranın (b) bendine göre emekliye ayrılmak isteyenler için her durumda, istek tarihinden itibaren bir aylık süre sonunda ilişikleri kesilmiş sayılır."

17. 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanunu'nun "Emekli aylığı bağlanacak haller" başlıklı mülga 39. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Emekli aylığı aşağıdaki hallerde bağlanır:

...

b) 25 fiili hizmet yılını dolduran iştirakçilerden kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını dolduranların istekleri üzerine,

..."

18. 673 sayılı KHK'nın "Emeklilik onayları" başlıklı 6. maddesi şöyledir:

"20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen olağanüstü halin yürürlüğe girdiği 21/7/2016 tarihinden geçerli olmak üzere, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık süre olağanüstü hal süresince uygulanmaz."

2. Anayasa Mahkemesi Kararı

19. Anayasa Mahkemesi 26/10/2022 tarihli ve E.2018/76, K.2022/125 sayılı kararıyla, 673 sayılı KHK'nın 6. maddesi ile aynı hükümleri içeren 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin iptali istemini incelemiş; söz konusu hükmün Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin reddine karar vermiştir. Kararın ilgili kısmı şöyledir:

"90. Kamu görevlilerinin emeklilik işlemlerinin tekemmülü bakımından gerekli olan yetkili amirin emekliye sevk onayı vermesi için öngörülen bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğunun kaldırılmasına ilişkin kural, olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulanmıştır. Bu nedenle kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerekir.

...

98. Darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY kapsamında on binlerce kamu görevlisi hakkında kamu görevinden çıkarma, görevden uzaklaştırma ve bunlarla bağlantılı farklı nitelikte tedbirler uygulanmıştır. Bütün bu olgular karşısında özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY üyeliği ve

terör ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlileri hakkında uygulanan adli ve idari tedbirler nedeniyle emeklilik işlemlerinin yürütülmesi sırasında aksaklıklar olması doğaldır. Bu bağlamda söz konusu tedbirlerin yoğun bir şekilde uygulandığı dönemde kamu personelinin durumlarındaki belirsizliklerden dolayı emeklilik başvurusu yapan çalışanların özlük dosyalarındaki bilgiler değerlendirilmek suretiyle emeklilik hakkı kazanıp kazanamadıklarının tespiti sırasında gecikme ve zorluklar yaşanabilir. Ayrıca kamu görevlileri hakkında uygulanan tedbirler nedeniyle ortaya çıkan personel eksikliği de dikkate alındığında olağanüstü hâl döneminde emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin ortadan kaldırılmasının sosyal güvenlik sisteminin düzgün ve sağlıklı bir şekilde işlemesi amacı bakımından elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemez.

99. Memurlar ve kamu görevlileri için emeklilik işleminin tamamlanabilmesi ve emeklilik aylığının bağlanabilmesi için yaş ve sigortalılık süresi koşullarının gerçekleşmesi gerekmekte, başkaca bir şart aranmamaktadır. Kural, memurların veya kamu görevlilerinin emeklilik hakkından yararlanabilmesi için yeni bir şart öngörmemektedir. Dolayısıyla belirtilen düzenleme dışında olağanüstü hâl nedeniyle kamu görevinden çıkarılanlarla ilgili olarak emekliliğe hak kazanma koşulları, emeklilik başvurusu, emekli aylığı ve emekli ikramiyesi hesaplanma yöntemi ve benzeri unsurlar yönünden diğer kamu görevlilerinden farklı bir uygulama geliştirilmemiş ve bu kişiler sosyal güvenlik hukuku genel hükümleri çerçevesinde olağan işleme tabi tutulmaya devam edilmiştir.

100. Bunun yanı sıra kural, olağanüstü hâl süresince emeklilik talebinde bulunulamayacağı veya emeklilik işlemlerinin yapılmayacağı anlamına gelmemekte olup sadece bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğu kaldırılmıştır. Bir kamu görevlisi tarafından emeklilik talebinde bulunulması durumunda yetkili amir tarafından emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık süre içinde veya bu süreden sonra emekliye sevk onayı verilmesi mümkündür.

101. Ayrıca emeklilik için gerekli şartları taşıyan memur ve diğer kamu görevlilerinin haklarında ceza soruşturması veya kovuşturması bulunması ya da ceza yargılaması sonucunda cezaya mahkûm edilmesi emekliliğe engel bir durum değildir. Zira 5510 sayılı Kanun’da ve diğer ilgili mevzuatta bu kişilerin emeklilik haklarının düşmesini ve emekli aylıklarının devamlı olarak kesilmesini gerektiren bir hüküm bulunmamaktadır. Bu kapsamda bulunan sigortalılardan aylık bağlanmasına müstahak olup talep edenlere, aylık bağlanmakta ve yine ilgili mevzuatta yer alan diğer ödeme ve haklar verilmektedir.

102. Bu itibarla olağanüstü hâlin devamı süresince ve olağanüstü hâlin gerektirdiği şartlar nedeniyle emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğunu ortadan kaldıran kuralın, olağanüstü hâlde sosyal güvenlik hakkını durumun gerektirdiği ölçüyü aşacak şekilde sınırlandırdığı söylenemez.

103. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa’nın 15. ve 60. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir."

B. Uluslararası Hukuk

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka halel getirmez."

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihatlarında mülkiyet hakkının kapsamı konusunda mevzuat hükümlerinden ve yargı mercilerinin bunlara ilişkin yorumundan bağımsız olarak özerk bir yorumu esas almaktadır (Depalle/Fransa [BD], B. No: 34044/02, 29/3/2010 § 62; Anheuser-Busch Inc./Portekiz [BD], B. No: 73049/01, 11/1/2007, § 63; Öneryıldız/Türkiye [BD], B. No: 48939/99, 30/11/2004, § 124; Broniowski/Polonya [BD], B. No: 31443/96, 22/6/2004, § 129).

22. AİHM, Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyeti elde etme hakkını koruma altına almadığını kabul etmektedir (Van der Mussele/Belçika [GK], B. No: 8919/80, 23/11/1983, § 48; Slivenko ve diğerleri/Letonya [BD] (k.k.), B. No: 48321/99, 23/1/2002, § 121; Fener Rum Erkek Lisesi Vakfı/Türkiye, B. No: 34478/97, 9/1/2007, § 52).

23. AİHM, mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasının ancak müdahalenin Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin anlamı kapsamında bir mülk ile ilişkili olması durumunda ileri sürülebileceğini belirtmektedir. Buna göre alacak haklarını da içeren mevcut mülk veya mal varlığı yanında mülkiyet hakkının elde edilebileceği yönündeki en azından bir meşru beklenti de mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilebilir (Kopecký/Slovakya [BD], B. No: 44912/98, 28/9/2004, § 35; Lihtenştayn Prensi Hans-Adam II/Almanya [BD], B. No: 42527/98, 12/7/2001, § 83; meşru beklenti kavramının ilk defa geliştirildiği kararlar için bkz. Pine Valley Developments Ltd ve diğerleri/İrlanda, B. No: 12742/87, 29/11/1991, § 51; Stretch/Birleşik Krallık, B. No: 44277/98, 24/6/2003, § 35; Pressos Compañía Naviera S.A. ve diğerleri/Belçika, B. No: 17849/91, 20/11/1995, § 31).

24. Bununla birlikte AİHM içtihatlarına göre temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece ulusal hukukta mülkiyet hakkı kapsamında savunulabilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kopecký/Slovakya, § 35; Gratzinger ve Gratzingerova/Çek Cumhuriyeti [BD] (k.k.), B. No: 39794/98, 10/7/2002, § 69). İç hukukun ne şekilde yorumlanacağına ve uygulanacağına dair bir uyuşmazlık olduğunda ve bu bağlamda başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların ulusal mahkemelerce kesin olarak reddedildiği durumlarda meşru bir beklentinin bulunduğu sonucuna varılamaz (Kopecký/Slovakya, §§ 50, 52; Jantner/Slovakya, B. No: 39050/97, 4/3/2003, §§ 29-33).

25. AİHM içtihatlarında sıklıkla -her ne kadar anlaşılabilir olsa da- basit beklenti ile daha somut nitelikte olması, hukuki bir düzenlemeye ya da iç hukukta yerleşik ve istikrarlı bir yargı kararına dayanması gereken meşru beklenti arasındaki fark vurgulanmaktadır (Kopecký/Slovakya, § 52; Bozcaada Kimisis Teodoku Rum Ortodoks Kilisesi Vakfı/Türkiye (k.k), B. No: 22522/03, 9/12/2008).

26. AİHM, geçmişe etkili olacak şekilde çıkarılan kanunlar ile yapılan müdahalelerin mülkiyet hakkı açısından kanunilik şartını yine de taşıdığını kabul etmektedir (Maurice/Fransa, B. No: 11810/03, 6/10/2005, § 81; Maggio ve diğerleri/İtalya, B. No: 46286/09, 52851/08, 53727/08, 54486/08 ve 56001/08, 31/5/2011, § 60). AİHM'e göre hukukun üstünlüğü ilkesi yalnızca -genel yarara yönelik zorlayıcı nedenler dışında- bir uyuşmazlığın sonucunu etkilemek amacıyla yapılan yasal müdahalelere izin vermez (Saliba/Malta, B. No: 4251/02, 8/11/2005, § 39).

27. AİHM, keyfîliğe imkân vermeyecek şekilde bir kanuni dayanağı olsa ve meşru bir amaç taşısa bile mülkiyet hakkına yapılan müdahalelerde toplumun genel menfaatlerinin beklentileri ile bireyin temel haklarının korunmasının gerekleri arasında adil bir denge kurulması gerekliliğine işaret etmektedir. AİHM'e göre uygulanan araç ile müdahaleyle hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmalıdır (R. Sz./Macaristan, B. No: 41838/11, 2/7/2013, § 49).

28. AİHM, sosyal güvenlik alacaklarına ve bu alacaklara geçmişe etkili olarak yürürlüğe konulan kanun ile yapılan müdahalelere ilişkin olarak ilkelerini -daha önce verdiği kararlardan da yararlanarak- Béláné Nagy/Macaristan ([BD], B. No: 53080/13, 13/12/2016) kararında belirlemiştir. Söz konusu karara konu olayda başvurucu 22 yıldan daha uzun süreyle çalışmış ve sosyal güvenlik sistemine katkıda bulunmuştur. Daha sonra başvurucuya engelli aylığı bağlanmış ancak sonradan değiştirilen değerlendirme yöntemine göre başvurucunun gerekli engellilik oranına sahip olmaması nedeniyle engelli aylığı kesilmiştir. Başvurucu daha sonra yapılan değerlendirmede gerekli engellilik oranını sağlasa da bu sefer sonradan yapılan yasal değişiklikle getirilen ek şartları sağlamadığından engelli aylığı bağlanması talebi reddedilmiştir (Béláné Nagy/Macaristan, §§ 10-23).

29. Mülkiyet hakkını düzenleyen Sözleşme'ye ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin uygulanabilirliği ile ilgili olarak yaptığı değerlendirmede AİHM, kişilerin şartlarını sağlaması nedeniyle kendilerine sosyal güvenlik aylıklarının bağlanmasının mülk oluşturduğunu belirtmiştir (Béláné Nagy/Macaristan, § 87). Diğer yandan AİHM'e göre hukukun üstünlüğü ilkesi uyarınca meşru beklenti iddiası, dayanılan kanunun aleyhe olacak şekilde geçmişe etkili olarak değiştirilmesi hâlinde de ileri sürülebilir (Béláné Nagy/Macaristan, § 78). Bir kişi bir sosyal güvenlik alacağı elde etme hakkını kazanmadan önce yasal değişiklik yapılarak söz konusu alacağı elde etme şartları değişmiş ve bu kişi yeni şartları sağlamıyorsa mülkiyet hakkına bir müdahaleden söz edilemez. Buna karşılık bir sosyal güvenlik aylığının kaldırılması ya da azaltılması bir kişinin sahip olduğu koşullar nedeniyle değil de ilgili kanunun ya da bu kanunun uygulamasının değişmesi nedeniyle yapılmışsa mülkiyet hakkına müdahalenin varlığı kabul edilebilir (Béláné Nagy/Macaristan, § 86).

30. Bahsedilen bu başvuruda başvurucu; şartlarını sağlaması nedeniyle yaklaşık on yıldır engellilik aylığı aldığından emekli aylığı bağlanmasının bu kişi için bir mülk teşkil ettiği, yorumu ve uygulanması konusunda uyuşmazlık bulunmayan bu kanun uyarınca engellilik hâli değişmediği sürece başvurucunun aylığının devam etmesi yönünde meşru beklentisinin bulunduğu tespit edilerek mülkiyet hakkının uygulanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Béláné Nagy/Macaristan, §§ 94, 107, 110). Müdahalenin kanuniliği ve meşru amacı yönlerinden sorun görmeyen AİHM; ölçülülük değerlendirmesinde müdahalenin bir geçiş düzenlemesi bulunmaması nedeniyle başvurucuyu aylığından tamamen yoksun bıraktığını, başvurucunun engelli olması nedeniyle bir iş bulmada zorluklara sahip olduğunu, başvurucunun kesilen aylığı dışında geçimini sağlayacak önemli bir gelire sahip olmadığını belirterek müdahalenin başvurucuya aşırı bir yük getirmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (Béláné Nagy/Macaristan, §§ 123, 126).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

31. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

32. Başvurucu; 5510 sayılı Kanun'un 48. maddesine göre emeklilik işleminin bir ay içinde yapılması gerektiğini, buna rağmen emeklilik talebinin ardından bir aylık süre geçtikten sonra yürürlüğe giren 673 sayılı KHK uyarınca talebinin yerine getirilmediğini, emeklilik işleminin SGK tarafından 19/4/2017 tarihinde yapıldığını, emeklilik başvurusunun üzerinden bir ay geçmesiyle emekli aylığı alma yönünde kazanılmış hakkının doğduğunu, sonradan yürürlüğe giren KHK'nın bu durumu değiştirmeyeceğini, nitekim kendisi ile aynı konumda olan başka kişilerin emeklilik işlemlerinin bu süre içinde gerçekleştirildiğini iddia ederek mülkiyet hakkının, sosyal güvenlik hakkının ve eşitlik ilkesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

33. Bakanlık görüşünde; başvurucuya 1/12/2016 tarihinden itibaren emekli aylığı bağlandığı, başvurucunun üç ay boyunca emekli aylığı alamadığından bahisle belirli bir zararının olduğunu ileri sürdüğü, buna karşılık bu zararının tazmini talebiyle dava açmadığı, bu nedenle başvuru yollarının tüketilmemiş olabileceği, İdare Mahkemesinin KHK hükmüne göre karar verdiği, incelemenin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği belirtilmiştir.

34. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında İdare Mahkemesinde dava açtığında işlemin iptalinin yanında emekli etmeme nedeniyle oluşan maddi ve manevi zararlarının karşılanmasını da istediğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

35. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Mülkiyet hakkı" başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

36. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun şikâyetlerinin özü kendisine emekli aylığının geç bağlanmasının hukuka aykırı olduğu ve mahkemelerce emekli aylığına hak kazandığı yönündeki iddiasının karşılanmadığı iddiasına ilişkin olduğundan başvurunun mülkiyet hakkının usul güvenceleri kapsamında incelenmesinin uygun olacağı değerlendirilmiştir.

a. Uygulanabilirlik Yönünden

37. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması" başlıklı 13. maddesi şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

38. Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin kullanılmasının durdurulması" başlıklı 15. maddesi şöyledir:

"Savaş, seferberlik (…) veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve

hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler (…) dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz."

39. Anayasa Mahkemesi Aydın Yavuz ve diğerleri (§§ 187-191) kararında, olağanüstü yönetim usullerinin uygulandığı dönemlerde alınan tedbirlere ilişkin bireysel başvuruları incelerken Anayasa'nın 15. maddesinde ortaya konulan temel hak ve özgürlüklere dair güvence rejimini dikkate alacağını belirtmiştir. Buna göre olağanüstü bir durumun bulunması ve bunun ilan edilmesinin yanı sıra bireysel başvuruya konu temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbirin olağanüstü durumla bağlantılı olması hâlinde inceleme Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca yapılacaktır.

40. 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan darbe teşebbüsünden sonra Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu 21/7/2016 tarihinde OHAL ilan edilmesine karar vermiş, daha sonra da OHAL birçok kez uzatılmıştır. OHAL ilanı nedenlerinin başında darbe teşebbüsü gelmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 224, 226). OHAL ilanı ile darbe teşebbüsünden kaynaklanan tehlikenin yanı sıra bu teşebbüsün arkasında olduğu değerlendirilen Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasından (FETÖ/PDY) kaynaklanan tehdit ve tehlikenin de bertaraf edilmesinin amaçlandığı görülmektedir (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 48, 229). Nitekim darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmanın FETÖ/PDY olduğuna ilişkin olarak kamu makamlarınca ve soruşturma mercilerince yapılan değerlendirmeler olgusal temellere dayanmaktadır (Aydın Yavuz ve diğerleri, § 216).

41. Başvurucunun emeklilik talebinde bulunduğu tarihten üç gün sonra Türkiye'de OHAL ilan edilmiştir. Ayrıca başvurucunun şikâyet ettiği emeklilik talebinin süresinde karara bağlanmadığı ve bu süreçte emekli aylığından mahrum kaldığı iddiasının dayanağının OHAL ilanını gerekli kılan olaylarla ve bu kapsamda çıkarılan 673 sayılı KHK ile ilgili olduğu görülmüştür. Bu itibarla başvuruya konu şikâyetin incelenmesi Anayasa'nın 15. ve 35. maddeleri kapsamında yapılacaktır.

b. Kabul Edilebilirlik Yönünden

42. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

c. Esas Yönünden

i. Mülkün Varlığı

43. Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında "Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir." denilmek suretiyle mülkiyet hakkı güvenceye bağlanmıştır. Anayasa'nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsar (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bu bağlamda mülk olarak değerlendirilmesi gerektiğinde kuşku bulunmayan menkul ve gayrimenkul mallarla bunların üzerinde tesis edilen sınırlı ayni haklar ve fikrî hakların yanı sıra icrası kabil olan her türlü alacak da mülkiyet hakkının

kapsamına dâhildir (Mahmut Duran ve diğerleri [2. B.], B. No: 2014/11441, 1/2/2017, § 60).

44. Mülkiyet hakkının özel hukukta veya idari yargıda kabul edilen mülkiyet hakkı kavramlarından farklı bir anlamı ve kapsamı olup bu alanlarda kabul edilen mülkiyet hakkı, yasal düzenlemeler ile yargı içtihatlarından bağımsız olarak özerk bir yorumla ele alınmalıdır (Hüseyin Remzi Polge [2. B.], B. No: 2013/2166, 25/6/2015, § 31; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1178, 5/11/2015, § 51).

45. Anayasa'nın 35. maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı mevcut mal, mülk ve varlıkları koruyan bir güvencedir. Bir kişinin hâlihazırda sahibi olmadığı bir mülkün mülkiyetini kazanma hakkı -kişinin bu konudaki menfaati ne kadar güçlü olursa olsun- Anayasa'yla korunan mülkiyet kavramı içinde değildir. Bu bağlamda belirtmek gerekir ki Anayasa'nın 35. maddesi soyut bir temele dayalı olarak mülkiyete erişmeyi ve mülkiyeti edinmeyi değil mülkiyet hakkını güvence altına almaktadır. Bu hususun istisnası olarak belli durumlarda bir ekonomik değer veya icrası mümkün bir alacağı elde etmeye yönelik meşru bir beklenti Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı güvencesinden yararlanabilir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi [1. B.], B. No: 2012/636, 15/4/2014, §§ 36, 37; Mehmet Şentürk [GK], B. No: 2014/13478, 25/7/2017, §§ 41, 53; Mustafa Ateşoğlu ve diğerleri, §§ 52-54).

46. Meşru beklenti objektif temelden uzak bir beklenti olmayıp belirli bir kanun hükmüne veya başarılı olma ihtimalinin yüksek olduğunu gösteren yerleşik bir yargı içtihadına ya da ayni menfaatle ilgili hukuki bir işleme dayanan yeterli derecede somut nitelikteki bir beklentidir (Selçuk Emiroğlu [1. B.], B. No: 2013/5660, 20/3/2014, § 28; Mehmet Şentürk, § 42). Dolayısıyla Anayasa ve Sözleşme'nin ortak koruma kapsamında olan meşru beklentiye dayalı mülkiyet hakkının tespiti mevcut hukuk sisteminde iddia edilen mülkiyet iddiasının tanınmasına bağlı olup bu tespit, mevzuat hükümleri ve yargı kararları ile yapılmaktadır (Üçgen Nakliyat Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/845, 20/11/2014, § 37). Temelsiz bir hak kazanma beklentisi veya sadece mülkiyet hakkı kapsamında ileri sürülebilir bir iddianın varlığı meşru beklentinin kabulü için yeterli değildir (Kemal Yeler ve Ali Arslan Çelebi, § 37).

47. Anayasa'da yer alan mülkiyet hakkı, bireylere bir tür sosyal güvenlik ödemesi alma hakkı içermemekle beraber yürürlükteki mevzuatta, önceden prim ödeme şartıyla veya şartsız olarak sosyal yardım alma hakkı şeklinde bir ödeme yapılması öngörülmüş ise yargısal içtihatlara paralel olarak ilgili mevzuatın aradığı şartları yerine getiren bireyin mülkiyet hakkı kapsamına giren bir menfaatinin doğduğu kabul edilmelidir (Hüseyin Remzi Polge, § 36). Ayrıca mülkiyet hakkının belli şartlar altında ortadan kaldırılması, onun en azından ortadan kaldırılıncaya kadar mülk olarak kabul edilmesine engel teşkil etmez (Bülent Akgül [2. B.], B. No: 2013/3391, 16/9/2015, § 56).

48. 5510 sayılı Kanun'un 48. maddesinde emekliliğe sevk onay işleminin talep tarihinden itibaren bir ay içinde yapılacağı, emeklilik talebinde bulunduktan sonra bir ay geçmesiyle her durumda ilgili kişinin ilişiğinin kesileceği düzenlenmiştir. Bu hüküm sayesinde gerekli şartları sağlayan kişilerin emekliye ayrılma talebinde bulunmalarına rağmen belirsiz bir süre ile çalışmaya zorlanmaları önlenmiştir.

49. Başvurucunun emekli aylığı bağlanabilmesi için yaş ve hizmet süresi şartlarını sağladığı hususunda ihtilaf bulunmamaktadır. Olayda başvurucu 18/7/2016 tarihinde emeklilik talebinde bulunduktan sonra bir ay geçmesine rağmen emekliye sevk onayı verilmemiş, bu bir aylık süre geçtikten sonra başvurucu meslekten çıkarılmıştır. Başvurucuya emekliliğe sevk onayı verilmemesine dayanak alınan 673 sayılı KHK ise yine bu bir aylık süre geçtikten sonra 1/9/2016 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu durumda ilgili kanun hükmü gereğince

emekliliğe sevk talebinden sonra bir aylık sürenin geçmesiyle başvurucunun kurumuyla ilişiğinin kesildiği açıktır.

50. Diğer yandan 5510 sayılı Kanun'un geçici 4. maddesindeki atıfla 5434 sayılı Kanun'un mülga 39. maddesinde yaş ve hizmet süresini sağlayan kişilere istekleri üzerine emekli aylığının bağlanacağı düzenlenmiştir. Söz konusu hükümde aylık bağlanabilmesi için idareye herhangi bir takdir yetkisi tanınmamıştır. Bu nedenle emeklilik için gerekli şartları taşıyan başvurucunun emeklilik talebinin üzerinden bir ay geçmesiyle kendisine aylık bağlanması yönünde açık bir kanun hükmüne dayanan meşru beklentisi bulunduğu gözetilmelidir.

ii. Müdahalenin Varlığı ve Türü

51. Anayasa'nın 35. maddesinde bir temel hak olarak güvence altına alınan mülkiyet hakkı kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve kanunların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır (Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 32). Dolayısıyla malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması, mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder (Recep Tarhan ve Afife Tarhan [1. B.], B. No: 2014/1546, 2/2/2017, § 53).

52. Başvurucunun elde edilmesi hususunda meşru beklentisinin bulunduğu emekli aylıklarının ödenmemesinin mülkiyet hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır.

53. Anayasa'nın 35. maddesi ile mülkiyet hakkına temas eden diğer hükümleri birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın mülkiyet hakkına müdahaleyle ilgili üç kural ihtiva ettiği görülmektedir. Buna göre Anayasa'nın 35. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin mülkiyet hakkına sahip olduğu belirtilmek suretiyle mülkten barışçıl yararlanma hakkına yer verilmiş; ikinci fıkrasında da mülkten barışçıl yararlanma hakkına müdahalenin çerçevesi belirlenmiştir. Maddenin ikinci fıkrasında genel olarak mülkiyet hakkının hangi koşullarda sınırlanabileceği belirlenerek aynı zamanda mülkten yoksun bırakmanın şartlarının genel çerçevesi de çizilmiştir. Maddenin son fıkrasında ise mülkiyet hakkının kullanımının toplum yararına aykırı olamayacağı kurala bağlanmak suretiyle devletin mülkiyetin kullanımını kontrol etmesine ve düzenlemesine imkân sağlanmıştır. Anayasa'nın diğer bazı maddelerinde de devlet tarafından mülkiyetin kontrolüne imkân tanıyan özel hükümlere yer verilmiştir. Ayrıca belirtmek gerekir ki mülkten yoksun bırakma ve mülkiyetin düzenlenmesi, mülkiyet hakkına müdahalenin özel biçimleridir (Recep Tarhan ve Afife Tarhan, §§ 55-58).

54. Somut olayda kanuna aykırı şekilde başvurucuya süresinde emekli aylığı bağlanmaması dolayısıyla başvurucunun meşru beklentisine bir müdahale söz konusu olduğundan mülkiyetten yoksun bırakma şeklindeki müdahale türü söz konusu değildir. Süresinde emekli aylığı bağlanmamasının mülkiyetin kontrolüyle de ilgisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvurucuya süresinde emekli aylığı bağlanmamasının mülkiyetten barışçıl yararlanma biçimindeki genel kural kapsamında incelenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

iii. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

(1) Genel İlkeler

55. Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkı sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, bu hakkın kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabileceği öngörülmüştür.

56. Anayasa'nın 15. maddesine göre savaş, seferberlik veya olağanüstü hâllerde temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasının kısmen veya tamamen durdurulabilmesi ve bunlar için Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilmesi mümkündür. Ancak Anayasa'nın 15. maddesi, bu hususta kamu otoritelerine sınırsız bir yetki tanımamaktadır. Anayasa'nın diğer maddelerinde öngörülen güvencelere aykırı tedbirlerin Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında sayılan hak ve özgürlüklere dokunmaması, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülüklere aykırı bulunmaması ve durumun gerektirdiği ölçüde olması gerekir. Anayasa Mahkemesince Anayasa'nın 15. maddesine göre yapılacak inceleme bu ölçütlerle sınırlı olacaktır (Aydın Yavuz ve diğerleri, §§ 192-211, 344).

57. Mülkiyet hakkı savaş, seferberlik ve olağanüstü hâl gibi olağanüstü yönetim usullerinin benimsendiği dönemlerde Anayasa'nın 15. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan dokunulması yasaklanan çekirdek haklar arasında değildir. Dolayısıyla bu özgürlükler yönünden olağanüstü hâllerde Anayasa'daki güvencelere aykırı tedbirler alınması mümkündür (Ercan Toğrul [2. B.], B. No: 2016/71110, 25/9/2019, § 63).

58. Bununla birlikte temel hak ve özgürlüklere müdahale teşkil eden tedbir yönünden kişilerin, olağanüstü hâl döneminde de ölçüsüz veya keyfî müdahalelere karşı koyabilecekleri usuli güvencelerden yararlandırılması gerekir (benzer yönde bkz. Ayla Demir İşat [GK], B. No: 2018/24245, 8/10/2020, § 160). Bu bağlamda belirtmek gerekir ki OHAL döneminde de tarafların davanın sonucuna etkili olabilecek iddia ve itirazların ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması keyfî müdahaleleri önlemek bakımından önemli bir usul güvencesidir.

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

59. Eldeki olayda başvurucunun mülkiyet hakkına müdahale teşkil eden, emekli aylığının süresinde bağlanmamasına ilişkin işlem 673 sayılı KHK'nın 6. maddesine dayandırılmıştır. Söz konusu hükme göre OHAL süresince 5510 sayılı Kanun'un 48. maddesinde emekliye sevk onayı işlemi için öngörülen bir aylık süre uygulanmayacaktır. Başvurucunun emeklilik talebinde bulunmasından bir ay sonrası OHAL dönemine isabet ettiğinden müdahalenin kanuni dayanağının bulunduğu görülmektedir. İlgili mevzuat hükümlerine göre 673 sayılı KHK'nın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla başvurucunun emekli aylığı alma yönünde bir meşru beklentisi bulunduğundan KHK hükmü başvuruya konu olay bakımından geçmişe etkili olacak bir uygulamaya neden olmuştur (bkz. §§ 49, 50). Bununla birlikte KHK hükmü emekliliği hak etme koşullarında bir değişiklik yapmamıştır. Diğer yandan KHK ekonomik koşullar nedeniyle kişilerin emekli aylıklarının verilmemesi ya da azaltılmasını da düzenlememektedir (bkz. § 19).

60. Başvurucunun emeklilik dilekçesi verdiği 18/7/2016 tarihinde başvurucu aynı zamanda görevden uzaklaştırılmış, 1/9/2016 tarihi itibarıyla da kamu görevinden çıkarılmıştır. Başvurucu 10/11/2016 tarihinde açıktan emekli edilmek için dilekçe verdiğinde bu talep 19/4/2017 tarihinde kabul edilmiş fakat emekliliği 1/12/2016 tarihinden itibaren geçerli kabul edilmiştir. Buna karşılık benzer bir yaklaşım başvurucunun 18/7/2016 tarihli emeklilik dilekçesi için gösterilmemiş ve başvurucu kamu görevinden çıkarıldıktan sonra 2016 yılının Eylül, Ekim ve Kasım aylarında emekli aylığı alamamıştır.

61. Bununla birlikte anılan KHK yürürlüğe girmeden önce emekli aylığı bağlanması yönünde meşru beklentisi bulunan başvurucuya emekli aylıklarının geç ödenmesi yönündeki salt parasal etki doğuran müdahalenin OHAL döneminde emeklilik işlemlerinin tamamlanması için öngörülen bir aylık sürenin uygulanmayacağı yönündeki kuralın bir gereği olmadığı görülmektedir. Zira söz konusu kural kamu idarelerinin emeklilik işlemlerini sağlıklı şekilde gerçekleştirebilmesi için ortaya çıkan bir ihtiyaç üzerine konulmuş olup kişilerin emekliye ayrılma koşullarını ağırlaştırma ya da emekli aylıklarının belirli bir süre ödenmemesi şeklinde bir düzenleme içermemektedir. Bu nedenle başvurucunun belirli bir süre emekli aylığından mahrum kalmasına neden olan başvuruya konu işlemin OHAL'in gerektirdiği ölçüyü aşan bir müdahale niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır. Diğer yandan başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki uyuşmazlığa ilişkin sonuca etkili iddiaları mahkemelerce ilgili ve yeterli bir gerekçeyle karşılanmamıştır.

62. Açıklanan gerekçelerle OHAL döneminde temel hak ve özgürlüklerin kullanımının durdurulmasını ve sınırlandırılmasını düzenleyen Anayasa'nın 15. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU bu sonuca farklı gerekçeyle katılmıştır.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiğine İlişkin İddia

63. Başvurucu, İdare Mahkemesinin gerekçeli kararında kullandığı "...hakkında bir terör örgütü ile ilgisi ortaya konularak görevden uzaklaştırılan memur ile ilgili süreç sonuna kadar onaylama işlemlerini askıya alma yetkisine sahip idarenin..." ibaresi nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

64. Bireysel başvurunun ikincil niteliğinin bir sonucu olarak olağan kanun yollarında ve mahkemeler önünde ileri sürülmeyen iddialar ile bu mahkemelere sunulmayan bilgi ve belgeler bireysel başvuru konusu edilemez (Bayram Gök [2. B.], B. No: 2012/946, 26/3/2013, § 20).

65. Mevcut başvuruda İdare Mahkemesi kararında geçen ifadeler nedeniyle başvurucunun masumiyet karinesinin ihlal edildiğine dair iddialarını istinaf başvurusunda dile getirmediği anlaşılmaktadır. Bu hâliyle istinaf başvurusunda ileri sürülmeyen iddiaya ilişkin olarak yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı açıktır.

66. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

VI. GİDERİM

67. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 16.532,46 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

68. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp

Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

69. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

VII. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 8. İdare Mahkemesine (E.2016/5057, K.2017/3473) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 446,90 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

FARKLI GEREKÇE

1. Başvurucunun emeklilik talebinde bulunduğu tarih itibarıyla meri olan mevzuat, idareye emekliliğe sevk onayını talep tarihinden itibaren en geç bir ay içerisinde tesis etme ödevi yüklemektedir. Somut olayda, bu yasal sürenin herhangi bir idari işlem tesis edilmeksizin dolmuş olması, başvurucu lehine geri dönülemez hukuki sonuçlar doğurmuş ve emeklilik sürecini hukuk düzeni nezdinde tekemmül ettirmiştir. Bu aşamadan sonra, başvurucunun emekli aylığına hak kazanmadığının ileri sürülmesi, yürürlükteki kanun hükümlerinin bağlayıcılığının ve normatif değerinin ihlali anlamına gelmektedir.

2. Yasal bir aylık sürenin hitamı ile birlikte başvurucunun statüsü, soyut bir beklenti aşamasını aşarak, mülkiyet hakkı kapsamında korunması gereken somut bir hukuki menfaat ve kazanılmış hak niteliği kazanmıştır. Söz konusu durum, idarenin takdir yetkisiyle bertaraf edilebilecek bir ihtimal değil; doğrudan doğruya kanunun emredici hükmünün bir sonucu

olarak ortaya çıkan kesin bir hukuki statüdür.

3. Olağanüstü hâl koşullarında kabul edilen ve emeklilik sürelerine ilişkin usulü güvenceleri askıya alan düzenlemelerin, Anayasa'nın 15. maddesi çerçevesinde ve ölçülülük ilkesine sadık kalınarak ileriye dönük olarak uygulanması hukuken mümkün görülebilir. Ancak, bu düzenlemelerin yürürlüğe girmesinden önce tamamlanmış ve hüküm doğurmuş bir hukuki sürece geriye etkili biçimde sirayet ettirilmesi, hukuk devleti ilkesinin en temel güvencesi olan hukuki güvenlik ilkesini zedeler. Bu tür bir geriye yürüme, Anayasa'nın 15. maddesindeki olağanüstü hâl rejiminin dahi izin vermediği bir durumdur.

4. Olağanüstü hâl rejimi, doğası gereği idareye henüz doğmamış hakları erteleme veya usulü yükümlülükleri askıya alma yetkisi verebilir; fakat bu yetki, yürürlükteki mevzuat uyarınca kesinleşmiş statüleri sonradan ortadan kaldırma veya etkisiz kılma gücü bahşetmez. Aksinin kabulü, olağanüstü hâl düzenlemelerini hukuk güvenliğini tamamen ortadan kaldıran sınırsız bir müdahale aracına dönüştürür ki bu durum "hukuk devleti" vasfıyla bağdaşmaz.

5. Somut olayda, bir aylık sürenin dolmasıyla birlikte emekli aylığına hak kazanılması hususunda kesin bir hukuki durumun meydana geldiği aşikârdır. Buna rağmen, bilahare yürürlüğe giren bir kurala dayanarak aylık başlangıcının ileri bir tarihe ötelenmesi, "kanunların geriye yürümezliği" ilkesinin fiilen ilga edilmesidir. Bu yaklaşım, olağanüstü hâl dönemlerinde dahi dokunulamaz olan "hukuki belirlilik" ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

6. Başvurucunun emekli aylığının, hak kazandığı tarihten itibaren değil de aylar sonra bağlanmış olması, mülkiyet hakkı kapsamında korunan meşru menfaatine yönelik ağır ve orantısız bir müdahaledir. İlgili düzenleme emeklilik hakkının özünü değiştirmemesine rağmen, ödeme sürecini geciktirerek başvurucuya "kişiye özgü, ölçüsüz ve katlanılması zor bir külfet" yüklemiştir.

7. İhlal değerlendirmesinin odağında, OHAL düzenlemesinin kendisinden ziyade; bu düzenlemenin, yürürlüğünden önce sübut bulmuş bir hukuki duruma tatbik edilerek mülkiyet hakkının kullanımının engellenmesi yer almalıdır. Bu yönüyle, ilk üç aylık dönem bakımından mülkiyet hakkının ihlal edildiği açıktır.

8. Bu itibarla, çoğunluk görüşünün benimsediği yaklaşım, olağanüstü hâl düzenlemelerinin geriye etkili uygulanmasına dolaylı bir meşruiyet kazandırmakta ve Anayasa'nın 15. maddesinin istisnai karakterini sınırlarını aşacak şekilde genişletmektedir. Belirtilen bu nedenlerle, çoğunluğun ulaştığı ihlal sonucuna farklı bir gerekçe ile iştirak ediyorum.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU

KARŞIOY

Başvurucu, emeklilik talebinin süresinde karara bağlanmaması ve bu süreçte emekli

aylığından mahrum kalması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasa'nın 35.maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesinin ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyorum. Şöyle ki;

Başvurucu 18.07.2016 tarihinde emeklilik dilekçesi verdiğini, ancak bir aylık süre zarfında emeklilik işleminin yapılmadığını belirtmiştir. İdare Mahkemesince verilen kararda 15.08.2016 tarihli ve 673 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 6. maddesi kapsamında bir aylık sürenin OHAL süresince uygulanmayacağının öngörüldüğü bu nedenle idarenin belirlenen süre zarfında işlem yapmamasının emeklilik hakkını kaldırmadığı, takdir yetkisi kapsamında bu hakkı kullandırabileceği anlamını taşıdığı gerekçeleri ile davanın reddedildiği belirtilmiştir. Bölge İdare Mahkemesi de başvurucunun istinaf talebini kesin olarak reddetmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 26.10.2022 tarihli, 2018/76 E. ve 2022/125 K. sayılı (R.G.Tarih-Sayı : 2/3/2023-32120) kararı ile 6/2/2018 tarihli ve 7081 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 6. maddesinin iptaline ilişkin başvuruyu reddetmiştir. Söz konusu maddeye göre, "MADDE 6- (1) 20/7/2016 tarihli ve 2016/9064 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla ilan edilen olağanüstü halin yürürlüğe girdiği 21/7/2016 tarihinden geçerli olmak üzere, 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 48 inci maddesinin ikinci fıkrasında emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık süre olağanüstü hal süresince uygulanmaz".

Anayasa Mahkemesi'nin 2022/125 K. sayılı iptal talebinin reddine ilişkin kararının gerekçesinde; kamu görevlilerinin emeklilik işlemlerinin tekemmülü bakımından gerekli olan yetkili amirin emekliye sevk onayı vermesi için öngörülen bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğunun kaldırılmasına ilişkin kural, olağanüstü hâlin ilanına neden olan tehdit ve tehlikelerin bertaraf edilmesine yönelik olarak bu dönemde uygulandığı, bu nedenle kurala ilişkin Anayasa'ya uygunluk denetiminin Anayasa'nın 15. maddesi kapsamında yapılması gerektiği, darbe teşebbüsü ve FETÖ/PDY kapsamında on binlerce kamu görevlisi hakkında kamu görevinden çıkarma, görevden uzaklaştırma ve bunlarla bağlantılı farklı nitelikte tedbirler uygulandığı, bütün bu olgular karşısında özellikle darbe teşebbüsü, FETÖ/PDY üyeliği ve terör ile ilgili suçlardan dolayı kamu görevlileri hakkında uygulanan adli ve idari tedbirler nedeniyle emeklilik işlemlerinin yürütülmesi sırasında aksaklıklar olması doğal olduğu, bu bağlamda söz konusu tedbirlerin yoğun bir şekilde uygulandığı dönemde kamu personelinin durumlarındaki belirsizliklerden dolayı emeklilik başvurusu yapan çalışanların özlük dosyalarındaki bilgiler değerlendirilmek suretiyle emeklilik hakkı kazanıp kazanamadıklarının tespiti sırasında gecikme ve zorluklar yaşanabildiği, ayrıca kamu görevlileri hakkında uygulanan tedbirler nedeniyle ortaya çıkan personel eksikliği de dikkate alındığında olağanüstü hâl döneminde emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık sürenin ortadan kaldırılmasının sosyal güvenlik sisteminin düzgün ve sağlıklı bir şekilde işlemesi amacı bakımından elverişli ve gerekli bir tedbir olmadığı söylenemeyeceği belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesinin söz konusu kararının (2022/125 K.) gerekçesinde, memurlar ve kamu görevlileri için emeklilik işleminin tamamlanabilmesi ve emeklilik aylığının bağlanabilmesi için yaş ve sigortalılık süresi koşullarının gerçekleşmesi gerekmekte, başkaca bir şart aranmadığı, kuralın, memurların veya kamu görevlilerinin emeklilik hakkından yararlanabilmesi için yeni bir şart öngörmediği, dolayısıyla belirtilen düzenleme

dışında olağanüstü hâl nedeniyle kamu görevinden çıkarılanlarla ilgili olarak emekliliğe hak kazanma koşulları, emeklilik başvurusu, emekli aylığı ve emekli ikramiyesi hesaplanma yöntemi ve benzeri unsurlar yönünden diğer kamu görevlilerinden farklı bir uygulama geliştirilmediği ve bu kişiler sosyal güvenlik hukuku genel hükümleri çerçevesinde olağan işleme tabi tutulmaya devam edildiği, bunun yanı sıra kuralın, olağanüstü hâl süresince emeklilik talebinde bulunulamayacağı veya emeklilik işlemlerinin yapılmayacağı anlamına gelmemekte olup sadece bir aylık sürenin uygulanma zorunluluğu kaldırıldığı, bir kamu görevlisi tarafından emeklilik talebinde bulunulması durumunda yetkili amir tarafından emekliye sevk onayı için öngörülen bir aylık süre içinde veya bu süreden sonra emekliye sevk onayı verilmesi mümkün olduğu belirtilmiştir.

Somut olayda, yasal düzenleme bir aylık süreden sonra çıkmış olsa bile yürürlük tarihi geçmişe dönük olarak 21.07. 2016 olarak belirlenmiş olduğundan, başvurucunun dilekçesi ise 18.07.2016 tarihli olduğundan bir aylık sürenin geçtiği kabul edilemez. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi’nin norm denetiminde ortaya koyduğu gerekçe ve ulaştığı sonuç somut başvuru açısından da geçerlidir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucunun Anayasa’nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

E.B.Y.

B. No: 2020/40116 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2020/40116

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

E.B.Y. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2020/40116)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Kamber Ozan TUTAL

Başvurucu : E.B.Y.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; meslekten uzaklaştırma kararı ile meslekten çekilme tarihleri arasındaki dönem için parasal hakların ödenmesi talebiyle açılan davanın süre aşımından reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının, mahrum kalınan parasal hakların ödenmemesi nedeniyle de mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, Cumhuriyet savcısı olarak görev yapmaktayken Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca (HSYK/HSK) 10/8/2016 tarihinde açığa alınmış; 31/8/2016 tarihinde ise meslekten çıkarılmıştır.

3. Başvurucu 8/5/2017 tarihinde meslekten çekilme talebinde bulunmuştur. HSK 16/5/2017 tarihinde başvurucunun talebini kabul etmiştir.

4. Başvurucunun meslekten çıkarma kararına karşı yeniden inceleme yapılması talebi üzerine HSK 31/5/2017 tarihinde başvurucu hakkındaki meslekten çıkarma kararının kaldırılmasına karar vermiştir. HSK, meslekten çekilme talebi hakkında ise 16/5/2017 tarihinde karar verildiğini tespit etmiş ve meslekten çekilme talebi kabul edilen başvurucunun görevi sona erdiğinden göreve yeniden başlatılması hakkında karar

verilmesine yer olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

5. Başvurucu 28/2/2019 tarihinde açığa alınma tarihi ile meslekten çıkarma kararının kaldırılarak istifasının kabul edildiği tarih arasında mahrum kaldığını iddia ettiği parasal haklarının iadesini talep etmiştir.

6. Develi Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) 22/3/2019 tarihinde başvurucunun talebini reddetmiştir. Başsavcılık kararında 29/10/2016 tarihli ve 29872 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan 675 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3. maddesi uyarınca kamu görevine iade edilenlerin göreve başlama hâli bulunmaması nedeniyle talebe konu dönemler için maaş ödemesinin yapılamayacağını açıklamıştır.

7. Başvurucu 6/5/2019 tarihinde talebinin reddi hakkındaki işlemin iptali ve parasal haklarının ödenmesi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) karşı dava açmıştır.

8. Konya İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) 19/11/2019 tarihinde süre aşımı nedeniyle davayı reddetmiştir. İdare Mahkemesi, kararın gerekçesinde öncelikle 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda dava açma sürelerini öngören 10. ve 11. maddelerine ilişkin açıklamada bulunmuştur. Buna göre hukuk aleminde mevcut olan işlemin kaldırılması, düzeltilmesi veya değiştirilmesine yönelik başvuruların 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesine tabi olduğunu açıklamıştır. Bu açıklamalar ışığında somut olayı değerlendiren İdare Mahkemesi, başvurucunun meslekten çıkarılma kararının yeniden incelenmesi ve meslekten çekilme talepleri hakkında HSK'nın 31/5/2017 tarihinde karar verdiğini kaydetmiş; başvurucu açığa alındığı tarih ile meslekten çekilme tarihi arasındaki parasal haklarının ödenmesini talep ettiğinden dava açma süresinin 11. madde kapsamında kaldığını belirtmiştir. HSK'nın 31/5/2017 tarihli meslekten çıkarma kararının kaldırılmasına ilişkin işleminin tebliğiyle altmış günlük dava açma süresinin başlayacağını, buna karşılık başvurucunun 28/2/2019 tarihinde idareye başvurması ve 2/5/2019 tarihinde dava açmasının süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesine imkân vermediğini ifade etmiştir.

9. Başvurucu; HSK'nın 31/5/2017 tarihli kararında parasal haklarına ilişkin bir işlem tesis edilmediğini, söz konusu parasal haklarına dair ilk olarak Başsavcılıkça tesis edilen işlemin 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi kapsamında kaldığını ve davayı süresinde açtığını belirterek istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

10. Konya Bölge İdare Mahkemesi 15/10/2020 tarihinde kararı hukuka uygun bulduğunu belirterek istinaf başvurusunu kesin olmak üzere reddetmiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 14/11/2020 tarihinde öğrendikten sonra 14/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

14. Başvurucu; İdare Mahkemesinin dava açma süresini başlattığı 31/5/2017 tarihli HSK kararının dava konusu olan maaş ve diğer özlük haklarının ödenmesine ilişkin olmadığını,

dava açma süresinin Başsavcılığa yaptığı başvuru üzerine söz konusu taleple ilgili olarak ilk defa tesis edilen işlem niteliğinde olan karar tarihinden itibaren başlatılması gerektiğini, dava açma süresinin hesaplama usulünün hatalı olduğunu belirterek mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve başvurunun koşulları dikkate alınarak inceleme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

15. Adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına gelir. Kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamalar mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

17. Dava açma süresinin işlemeye başladığı an da mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen mahkemelere aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili derece mahkemelerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

18. Başvurucunun açtığı davanın süre aşımı nedeniyle reddedilmesinin mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil ettiği açıktır. İdare Mahkemesi, HSK'nın 31/5/2017 tarihinde tesis ettiği işlemden itibaren 2577 sayılı Kanun'un 11. maddesinde öngörülen süre içinde dava açılmadığını belirterek davayı süre aşımından reddetmiştir. Başvurucu, HSK'nın 31/5/2017 tarihli kararında parasal haklarına dair bir işlem tesis edilmediğini ve 2577 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca davayı süresi içinde açtığını ileri sürmüştür. İdari yargılama usulüne ilişkin kuralların yorumlanması ve uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık keyfîlik bulunmadıkça yetkinin idari yargı makamlarına ait olduğu hatırlatılmalıdır. Meslekten ayrılma tarihinden önceki dönem yönünden parasal haklarının ödenmesini talep eden başvurucunun meslekle ilişiğinin HSK'nın 31/5/2017 tarihli kararıyla kesildiği kaydedilmelidir. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin dava açma süresinde HSK'nın 31/5/2017 tarihli kararını esas almasının keyfî olduğu veya bariz takdir hatası içerdiği söylenemez. Bu nedenle müdahalenin kanuni bir dayanağının bulunduğu kabul edilmelidir.

19. İdari bir işleme karşı açılacak davada süre koşulu öngörülmesinin hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan idari istikrarın sağlanması şeklinde meşru bir amacı bulunmaktadır.

Müdahalenin ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesinde öncelikle HSK'nın 31/5/2017 tarihinde tesis ettiği işlemle başvurucunun meslekten ayrıldığı olgusunun ortaya çıktığı, bir diğer ifadeyle başvurucunun göreviyle ilişiğinin sona erdiği belirtilmelidir. Başvurucunun süre aşımı gerekçesiyle reddedilen davasına konu talebi de meslekten ayrıldığı tarih öncesi açıkta geçirdiği dönemde mahrum kaldığı parasal hakların tazmin edilmesine ilişkindir. Dolayısıyla İdare Mahkemesinin açığa alınma ve meslekten çekilme tarihleri arasında mahrum kalınan parasal hakların ödenmesi için açılan davada dava açma süresinin başlangıcını HSK'nın 31/5/2017 tarihinde tesis ettiği işlemden itibaren başlatması keyfî ve temelsiz değildir. Öte yandan başvurucunun meslekten çıkarma kararının kaldırılması ve meslekten çekilme talebinin kabul edilmesi hakkındaki karar tarihi ile başvurucunun parasal hakların ödenmesi talebiyle idari makamlara yaptığı başvuru tarihi arasında geçen süre de gözetildiğinde İdare Mahkemesi yorumunun da başvurucunun dava açmasını aşırı derecede zorlaştıracak ya da imkânsız hâle getirecek nitelikte katı bir yaklaşım içermediği sonucuna varılmıştır.

20. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, açığa alınma tarihinden meslekten çekilme tarihine kadar olan parasal haklarının ödenmediğini ve benzer durumdaki kişilere ödemelerin yapıldığını ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde, başvurucunun mülkü veya meşru beklentisi bulunmadığı ve ayrımcılık iddiasını temellendiremediği belirtilmiştir.

22. Başvurunun bu kısmındaki iddialar mülkiyet hakkı kapsamında incelenmiştir.

23. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunulabilmesi için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermesi gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). Anayasa Mahkemesi Abdulkadir Güneşdoğdu ([1. B.], B. No: 2013/6590, 21/1/2015) ve Ali Rıza Baylı ([2. B.], B. No: 2014/2458, 5/7/2017) kararlarında, mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri süren ancak idari işlemler için süresinde dava açmayan başvuruculların hukuk sisteminde düzenlenen başvuru yollarını usulünce tüketmediğini, bu nedenle başvuru yollarını usulünce tüketmeden bireysel başvuruda bulunduklarını belirtmiş; başvuruları başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (Abdulkadir Güneşdoğdu, §§ 61-63; Ali Rıza Baylı, §§ 52, 53).

24. Başvurucunun mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddialarını dile getirebileceği dava süre aşımı yönünden reddedilmiştir. Yukarıda mahkemeye erişim hakkı kapsamında yapılan tespitler de gözetildiğinde başvurucu, iddiaya konu şikâyeti yönünden söz konusu olağan hukuk yolunu tüketme konusunda üzerine düşen gerekli özeni göstermemiştir. Buna göre başvuru yollarının usulüne uygun olarak tüketildiğinden söz edilemez.

25. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

AYHAN ÜN

B. No: 2021/825 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/825

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

AYHAN ÜN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/825)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : C. Ece YALIM

Başvurucu : Ayhan ÜN

Vekili : Av. İskender ÜN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza kovuşturması sonunda verilen müsadere kararının hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının kesinleştirilmesiyle birlikte infazı nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu hakkında Antalya Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) 18/4/2017 tarihinde iddianame düzenlenerek orman arazisine duvar örmek, ağaç dikmek ve ev yapmak suretiyle açma yapıp işgal ve faydalanmada bulunduğu iddiasıyla orman alanlarının işgali, ormandan faydalanma ve orman içinde yerleşilmesi suçundan Antalya 4. Asliye Ceza Mahkemesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır.

3. Mahkemece keşif yapılarak alınan bilirkişi raporunda dava konusu alanın tamamının Obruk Devlet Ormanı sınırı içinde kaldığı tespit edilmiştir.

4. Mahkemece yapılan yargılama sonunda 31/10/2018 tarihinde başvurucunun işgal ve faydalanma suçunu işlediği gerekçesiyle 31/8/1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanunu uyarınca cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkeme, başvurucunun kurum zararını gidermemesi nedeniyle 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 231.

maddesinin uygulanmasına yer olmadığına, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 51. maddesi uyarınca cezanın ertelenmesine, ayrıca suçun konusunu oluşturan işlenmesinde kullanılan ve işlenmesiyle elde edilen eşyaların 6831 sayılı Kanun'un 93. maddesinin üçüncü fıkrası yollamasıyla 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesi uyarınca müsadere edilmesine istinaf kanun yolu açık olmak üzere karar vermiştir.

5. Mahkeme gerekçesinde alınan bilirkişi raporuna, orman muhafaza memurlarının düzenlediği tutanak içeriğine ve tanık sıfatıyla alınan beyanlarına değinmiş, orman alanının işgali ve faydalanma suçunun oluştuğunu belirtmiştir.

6. Anılan karara karşı taraflarca istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Başvurucu 2/11/2018 tarihli istinaf başvuru dilekçesinde bilirkişi raporunun bilimsel gerçeklere dayanmadığını, yetersiz gerekçe ve eksik incelemeye dayalı olarak karar verildiğini ileri sürmüştür.

7. Müşteki Orman İşletme Müdürlüğü 21/11/2018 tarihli dilekçesinde müsadere yönünden infaza elverişli olarak yeniden hüküm kurulmasına karar verilmesini talep etmiş, müsadereye ilişkin kısmın suça konu alan içerisinde olduğu belirtilen 180 m^2lik iki katlı ev ile 15 m^2lik deponun, bilirkişi raporunda belirtilen 30 adet meyve ağacının müsaderesine şeklinde belirtilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 13. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 8/9/2020 tarihinde suça konu yerin eski açma niteliğinde olması nedeniyle orman idaresinin bir zararının bulunmadığını değerlendirerek 5271 sayılı Kanun'un 231. maddesi gereğince başvurucu hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB), başvurucunun beş yıl denetim süresine tabi tutulmasına, suça konu yer üzerinde bulunan iki katlı yapı, kulübe, duvar ve 30 adet meyve ağacının 6831 sayılı Kanun'un 93. maddesinin üçüncü fıkrası atfı ile 5237 sayılı Kanun'un 54. maddesi gereğince müsaderesine şeklinde Mahkeme kararının düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu HAGB kararına itirazda bulunmuştur. Başvurucu itirazında suçun unsurlarının oluşmadığını, müsadereye konu edilen araziyi zilyetlik devir senedi ile 1995 yılında satın aldığını, müsadere kararının hukuka aykırı olduğunu, HAGB kararının beş yıllık denetim süresi boyunca askıda olan bir karar niteliği taşıdığını, bu süreçte müsadere kararının infazının hak kaybına yol açacağını ileri sürmüştür.

10. Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi HAGB kararının usul ve kanuna uygun olduğunu değerlendirerek 22/10/2020 tarihinde itirazın reddine karar vermiştir.

11. Başvurucu, nihai hükmü 22/10/2020 tarihinde öğrendikten sonra 25/12/2020 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

13. Başvurucu; zilyetlik devir senedi ile 1993 yılında H.D.den aldığı arazinin H.D. tarafından kendisine devredilmeden önce 18 yıl kullanıldığını, 42 yıllık süreçte elektrik ve su aboneliklerinin başlatıldığını, söz konusu arazinin orman vasfını yitirip 2/B diye tabir edilen araziye dönüştüğünü, müsadere kararının haksız şekilde verildiğini, müsadere kararının esasına ilişkin itirazlarının karşılanmadığını belirterek mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. Anayasa Mahkemesi Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) kararında otuz günlük süre kuralının bireysel başvurunun ön şartlarından biri olduğunu ve bu sürenin başlangıç tarihinin tespitinde kanun hükmü gereği öğrenme tarihinin esas alınacağını belirtmiştir. Anılan kararda bireysel başvuru süresinin işlemeye başlaması yönünden nihai kararın gerekçesinin tebliğinin öğrenme şekillerinden biri olduğunu, bununla birlikte başka şekillerde de öğrenmenin söz konusu olabileceğini ifade etmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 20-23).

15. Bu doğrultuda kullanıcıların Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden yaptıkları işlemlerin (doküman oluşturma, düzenleme, imzalama, açma, okuma ve yazdırma gibi) kayıt altına alındığı evrak işlem kütüğünün Anayasa Mahkemesi tarafından incelenmesi sonucunda nihai kararın açılarak okunduğuna ilişkin bir işlemin tespiti hâlinde bu işlemi yapan ilgililerin işlem sırasında nihai kararın sonucunu öğrendiklerinin kabul edileceği, böyle bir durumda bireysel başvuru süresinin de bu tarihten itibaren başlatılması gerektiği belirtilmiştir (Hüseyin Aşkan, §§ 26-29).

16. Somut olayda Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 1. Ceza Dairesi tarafından verilen nihai kararın başvurucu vekilince UYAP üzerinden 22/10/2020 tarihinde okunduğu görülmüştür. Dolayısıyla nihai kararın anılan tarihte başvurucu vekili tarafından öğrenildiği anlaşılmıştır. Belirtilen tarihten itibaren en geç otuz gün içinde bireysel başvuruda bulunulması gerekirken bu süre geçtikten sonra 25/12/2020 tarihinde yapılan başvurunun süresinde olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

17. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KEREMU ASIMUGULI

B. No: 2021/11462 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/11462

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KEREMU ASIMUGULI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/11462)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : Keremu ASIMUGULI

Vekili : Av. Ahmet UYGUR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı nedeniyle kötü muamele yasağının ve aile hayatına saygı hakkının, sınır dışı etme işleminin iptali talebiyle açılan davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle de bu haklarla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu 1993 doğumlu bir kadın olup Çin Halk Cumhuriyeti vatandaşıdır.

3. Başvurucu, 18/8/2018 tarihinde Yayladağı (Hatay) İlçe Jandarma Komutanlığınca 1. derece askerî yasak bölgede Suriye'den Türkiye'ye yasa dışı yollarla giriş yapmak isterken yakalanmıştır. Başvurucu; şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde 2/4/2014 tarihinde Türkiye'ye yasal yollarla giriş yaptığını, altı ay kadar önce de birlikte yaşadığı Türk vatandaşı A.K. ile yasal olmayan yollarla Suriye'deki akrabalarını ziyarete gittiğini, A.K.nın iki hafta kadar önce yasal olmayan yollarla Türkiye'ye giriş yaptığını, kendisinin de yasal olmayan yollarla giriş yapmak isterken 18/8/2018 tarihinde sınırda görevli askerler tarafından yakalandığını belirtmiştir. Beyanına göre başvurucu, menşe ülkesinde Doğu Türkistanlılara yapılan

zulümden dolayı Türkiye'ye gelmiştir. Başvurucu adli işlemleri tamamlandıktan sonra idari işlemlerin tesisi için Hatay İl Göç İdaresi Müdürlüğü Geri Gönderme Merkezine teslim edilmiştir.

4. Hatay Valiliğinin (Valilik) 6179469.101.18.03.02 sayılı kararıyla başvurucunun 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (d) ve (h) bentleri uyarınca sınır dışı edilmesine karar verilmiştir.

5. Başvurucu 29/3/2019 tarihinde hakkında alınan sınır dışı kararına karşı Hatay 1. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) iptal davası açmıştır. Dava dilekçesinde, Türk vatandaşı eşi ile dinî nikâhlı olduğunu, hakkında alınan sınır dışı kararı nedeniyle resmî nikâh yapamadıklarını ve oturum izni alamadığını, Türkiye'den başka gidecek yeri olmadığını belirtmiş; dava dilekçesi ekine Valiliğin hakkında aldığı 6179469.101.18.03.02 sayılı sınır dışı kararının bir örneğini eklemiştir.

6. İdare Mahkemesi 27/6/2019 tarihinde başvurucunun (davacının) gösterdiği adrese tebligat yapılamadığı ve başvurucunun adres kayıt sisteminde tebligata elverişli bir Merkezî Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) adresinin de bulunmadığı gerekçesiyle dosyanın işlemden kaldırılmasına, 25/9/2020 tarihinde ise dosyanın işlemden kaldırılma tarihinden itibaren bir yıl içinde yeni adres bildirilerek dosyanın yeniden işleme konulması istenmediği gerekçesiyle davanın açılmamış sayılmasına kesin olarak karar vermiştir.

7. Başvurucu, İdare Mahkemesine 8/1/2021 tarihinde sunduğu dilekçeyle sınır dışı kararının usulüne uygun olarak tebliğ edilmediğini, davayı haricen öğrenmesinden sonra süresinde açtığını belirterek dosyanın yeniden işleme konulmasını istemiştir. İddiasına göre başvurucu, Çin'in Doğu Türkistan'da yaptığı zulümlerden kaçarak Türkiye'ye sığınmıştır ve Türk vatandaşı eşi ile dört çocuğundan ayrı olarak sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğü bozulacaktır. Başvurucu 28/1/2021 tarihinde aynı iddialarını tekrar ederek bu kez yeni bir dava açmıştır.

8. İdare Mahkemesi 1/3/2021 tarihinde, başvurucunun 29/3/2019 tarihinde hakkında tesis edilen sınır dışı işlemine karşı dava açtığı, dava dilekçesi ekine dava konusu sınır dışı kararını da eklediği, dolayısıyla başvurucunun hakkında alınan sınır dışı kararını en geç 29/3/2019 tarihi itibarıyla öğrendiği anlaşıldığından on beş günlük dava açma süresinden sonra 28/1/2021 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle kesin olarak reddine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 8/3/2021 tarihinde öğrendikten sonra 22/3/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Göç İdaresi Başkanlığının Anayasa Mahkemesine sunduğu cevabi yazı ve ekindeki bilgi ve belgelere göre başvurucu hakkında tesis edilen sınır dışı etme kararı 29/5/2023 tarihinde kaldırılmıştır.

11. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

12. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli

yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir..

13. Başvurucu; eşi ve çocuklarının Türk vatandaşı olduğunu, sınır dışı edilmesi hâlinde aile birleşmesinin mümkün olmayacağını, uluslararası kuruluşların raporlarında da belirtildiği üzere menşe ülkesi olan Çin'de Uygur Türkü olan Müslümanların kötü muameleye maruz kaldıklarını, sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye uğrayacağını, buna rağmen davanın süre aşımından reddedildiğini belirterek etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

14. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

15. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

16. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir (M.A. [2. B.], B. No: 2021/43562, 26/3/2025, § 16).

17. Göç İdaresi Başkanlığının Anayasa Mahkemesine sunduğu cevabi yazı ve ekindeki bilgi ve belgelerden başvurucu hakkında tesis edilen sınır dışı etme kararının 29/5/2023 tarihinde idarece kaldırıldığı anlaşılmıştır (bkz. § 10). Başvurucu hakkında sınır dışı etme işlemi fiilen uygulanmamıştır, böylelikle başvurucunun Türkiye'de kalmasına engel herhangi bir idari karar veya fiilî durum bulunmamaktadır.

18. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği nedeniyle Anayasa Mahkemesi, kural olarak yalnızca başvurunun yapıldığı tarih itibarıyla başvurucunun temel hak ve özgürlükleri bakımından güncel bir mağduriyeti olup olmadığını değerlendirir. Somut olayda başvurucunun ileri sürdüğü ihlal iddialarına konu olan idari işlem sonradan kaldırılmış ve başvurucunun Türkiye'de kalma durumu bakımından hak ihlali riski ortadan kalkmıştır. Dolayısıyla başvurucunun güncel bir mağduriyetinin bulunmadığı sonucuna varılmıştır.

19. Açıklanan gerekçelerle İçtüzük'ün 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendi uyarınca başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

20. Öte yandan başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması ya da temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi bakımından önemli bir mesele içermediği ve insan haklarına saygının gerektirdiği bir durumun bulunmadığı değerlendirilmiştir. Bu nedenle 80. maddenin (2) numaralı fıkrası uyarınca başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir durum da bulunmamaktadır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

H.C.A.

B. No: 2021/15836 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/15836

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

H.C.A. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/15836)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : H.C.A.

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumu disiplin kurulu kararına karşı yapılan şikâyetin dinlenmesi talep edilen tanığın mahkeme huzurunda dinlenmeden ve kamera kayıtlarının başvurucunun yokluğunda incelenerek reddedilmesi nedeniyle silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Tekirdağ 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (Kurum) hükümlü olarak bulunmaktayken koğuşun kapısına vurmak suretiyle huzursuzluk çıkarması, koğuşa gelen görevli memura saldırarak memuru darbetmesi, odadan çıkarılmasını takiben görevli memurlara tekrar saldırarak tehdit ve hakaret etmesi nedeniyle hükümlü ve tutukluları kasten veya neticesi sebebiyle ağırlaşmış yaralama ile görevlileri her türlü kasten yaralama disiplin suçunu işlediği gerekçesiyle 15 gün hücreye koyma disiplin cezası almıştır.

3. Başvurucu, Disiplin Kurulu kararına karşı infaz hâkimliğine şikâyette bulunmuş; şikâyet dilekçesinde COVID-19 salgını nedeniyle karantinada olduğunu, avukatı ile iletişim kuramadığını, daha detaylı savunmayı daha sonra yapacağını belirtmiştir. Ayrıca darp, cebir ve tomografi sonuçlarının istenmesini, kamera kayıtlarının getirtilmesini, Kurumda bulunan K.Ç.nin tanık olarak dinlenmesini, avukatına duruşma gününün bildirilmesini talep etmiştir.

4. Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği) 23/12/2020 tarihli tensip zaptı ile başvurucunun Hâkimlikte hazır edilmesi ve avukatı ile savunma yapabileceğinin bildirilmesi hususunda müzekkere yazılmasına karar vermiştir. 14/1/2021 tarihli duruşmada İnfaz Hâkimliği, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi'ndeki (SEGBİS) teknik arıza nedeniyle kayıt yapılamadığı tespitinde bulunmuş ve başvurucunun savunması SEGBİS vasıtası ile alınmıştır. İnfaz Hâkimliği duruşmada başvurucunun İnfaz Hâkimliğine hitaben yazdığı bir dilekçe olup olmadığı hususunun sorulmasına ve kamera kayıtlarının incelenmek üzere istenmesine karar vermiştir.

5. Kurum, kayıtlarda başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yönelik bir dilekçesinin olmadığı hususunda müzekkereye cevap vermiş ve bir başka müzekkereyle de bir CD içinde kamera kayıtlarını göndermiştir.

6. İnfaz Hâkimliği 22/1/2021 tarihinde CD İzleme Tutanağı düzenlemiştir. Bu tutanak kâtip ve hâkim tarafından elektronik imza ile imzalanmıştır. Tutanakta şu tespitler yer almaktadır:

"... CD içerisinde 18 ayrı kameradan elde edilen görüntü kayıtlarının olduğu görülmüş, her bir görüntü kaydı tek tek izlenmiş, izlenen görüntülerde, İnfaz Kurumu görevlilerinin başvurucuyu odasından aldıkları, başvurucunun karşı gelmesi üzerine plastik kelepçe kullandıkları, omuzlarından ve pantolonundan (veya eşofmanından) bel kısmından tutarak, süngerli odaya götürdükleri, süngerli oda içerisinde başvurucunun duvardaki elektrik anahtarını eliyle söktüğü, söktüğü plastik aksama da eliyle zarar vermeye çalıştığı, bunun üzerine görevlilerin süngerli odaya gelerek başvurucunun yeniden plastik kelepçeyle ellerini arkadan bağladıkları, bir süre sonra oradan çıkardıkları, bu defa başvurucunun yürüdüğü, mahkûm kabul biriminde 112 ekiplerine teslim edildiği görülmüştür.

İzlenen görüntülerde, başvurucunun veya görevlilerin birbirlerine vurdukları görülmemiştir. Başvurucunun kaldığı odanın içerisini görüntüleyen bir kameranın olmadığı anlaşılmış, işbu tutanak birlikte imza altına alınmıştır."

7. Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) başvurucunun şikâyetinin reddedilmesi gerektiği yönünde 1/2/2021 tarihinde mütalaa hazırlamıştır. İnfaz Hâkimliği yeniden duruşma açmadan 2/2/2021 tarihli kararla şikâyet başvurusunun reddine karar vermiş; karar gerekçesinde kamera kayıtlarına ilişkin CD içeriğinin tutanak altına alındığına ve Başsavcılık mütalaasına işaret etmiştir. Soruşturmanın süresinde açıldığı ve bitirildiğini, eylemin nitelendirilmesinde ve hükmolunan disiplin cezasının takdirinde bir hata olmadığını değerlendirmiştir.

8. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin kararına itiraz etmiştir. İtiraz dilekçesinde davanın esasının kendisine işkence yapılması olduğunu, SEGBİS kaydı yapılmadan duruşmanın görüldüğünü, kararda gerekçe olmadığını, tanığının dinlenmediğini, can güvenliği olmadığına dair defalarca dilekçe yazdığını, kamera kayıtlarının %90'ı silinse dahi %10'nunda kendisine işkence yapıldığının görüleceğini ifade etmiştir.

9. Tekirdağ 1. Ağır Ceza Mahkemesi 27/4/2021 tarihli kararla, verilen kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

10. Başvurucu, nihai hükmü 20/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 14/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, kötü muamele yasağının ve eğitim hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetler yönünden başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle, kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasının süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna, adil yargılanma hakkının ihlal edildiği iddiasının

kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; savunma hakkının İnfaz Hâkimliği tarafından kısıtlandığını, SEGBİS'in kasten kapatılarak sözlü beyanlarının zapta geçirilmediğini, tanığının dinlenmediğini, beyanlarının zapta geçirilmediğini, kararlarda gerekçe olmadığını, kamera kaydı görüntülerinin yokluğunda izlenip tutanaklara ve karara yazılmadığını, bu nedenlerle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun iddialarının kanun yolu şikâyeti niteliğinde olup olmadığı hususunun dikkate alınması gerektiğine işaret edilmiştir. Ayrıca başvurucunun savunmasının herhangi bir kesinti ya da aksaklık yaşanmadan SEGBİS ile alındığı, başvurucunun duruşmada söylenenleri duyamadığına ve göremediğine veya savunmasını yapamadığına yönelik bir şikâyeti olmadığı, hangi beyanlarının zapta geçirilmediğine yönelik somut bir şikâyetinin bulunmadığı ifade edilmiştir. Gerekçeli karar hakkı ile ilgili olarak ise başvurucunun araştırılmasını istediği hususlara ilişkin taleplerini temellendirip temellendirmediğinin yapılacak incelemede gözönünde bulundurulması gerektiği açıklanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında konu ile ilgili olarak Başsavcılık tarafından yürütülen soruşturma dosyasına ve kovuşturma yapılmasına yer olmadığına ilişkin karara ve asliye ceza mahkemesinde yürütülen yargılamaya değinmiş, başvuru formunda belirttiği şikâyetleri yinelemiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder. Başvurucunun iddiaları silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkeleri kapsamında değerlendirilmiştir.

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı maddi adaleti değil şeklî adaleti temin etmeye yönelik güvenceler içermektedir. Bu bakımdan adil yargılanma hakkı davanın taraflardan biri lehine sonuçlanmasını garanti etmemektedir. Adil yargılanma hakkı temel olarak yargılama sürecinin ve usulünün hakkaniyete uygun olarak yürütülmesini teminat altına almaktadır (M.B. [GK], B. No: 2018/37392, 23/7/2020, § 80).

16. Ceza davaları ile medeni hak ve yükümlülüklere ilişkin davaların usul kuralları da dâhil olmak üzere yargılamanın tüm aşamalarında silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin güvence altına alınarak adil yargılanma hakkının korunması hukuk devleti olmanın bir gereğidir. Asıl kural tarafların eşit şartlarda yargılamaya katılımının sağlanması, gösterdikleri kanıtlardan ve sundukları görüşlerden bilgi sahibi olması, bunlarla ilgili görüşlerini bildirebilme imkânının kendilerine verilmesidir (benzer değerlendirmeler için bkz. Taylan Özgür Tor [2. B.], B. No: 2013/2454, 12/3/2015, § 43).

17. Hakkaniyete uygun yargılanma hakkının unsurlarından biri de silahların eşitliği ilkesidir. Silahların eşitliği ilkesi, davanın taraflarının usule ilişkin haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına gelir. Adil yargılanma hakkının unsurlarından olan çelişmeli yargılama ilkesi taraflara dava dosyası hakkında bilgi sahibi olma ve yorum yapma hakkının

tanınmasını, bu nedenle de tarafların yargılamanın bütününe aktif olarak katılmasını gerektirir. Bu anlamda mahkemece tarafların dinlenmemesi, taraflara delillere karşı çıkma imkânı verilmemesi yargılama faaliyetinin hakkaniyete aykırı hâle gelmesine neden olacaktır (Abdullah Özen [2. B.], B. No: 2013/4424, 6/3/2014, § 21). Ceza davalarının yanı sıra medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin hukuk davaları ve idari davalarda da bu ilkeye uyulmalıdır (Yaşasın Aslan [2. B.], B. No: 2013/1134, 16/5/2013, § 32).

18. Bireysel başvuruya konu olayda başvurucunun aldığı disiplin cezası, Kurum tarafından düzenlenen tutanağa, bu gerekçeyle başlatılan disiplin soruşturmasında alınan beyanlara ve kamera görüntülerine dayanmaktadır. İnfaz Hâkimliğince söz konusu bilgi ve belgeler gözönünde bulundurularak netice ve kanaate ulaşıldığı görülmüştür.

19. Somut olayda değerlendirilmesi gereken temel mesele uyuşmazlık konusu disiplin cezasına esas alınan tutanağa karşı başvurucunun olayların tutanakta belirtildiği gibi gerçekleşmediğine yönelik savunmasının ispatı için kendisine delillerini sunma kolaylığı verilip verilmediği ve dosyadaki mevcut delillere ulaşabilmesi için imkân sağlanıp sağlanmadığıdır. Silahların eşitliği ilkesi bağlamında yargılamada adaletin sağlanması için tutanağa karşı başvurucunun delillerinin dosyaya celbedilmesi ve bunların İnfaz Hâkimliği huzurunda tartışılarak söz konusu güçler dengesinin sağlanması gerekmektedir. Silahların eşitliği ilkesi gereği, yargılamada hükme esas alınan delillerin aksinin ispat edilmesi imkânının ilgili tarafa verilerek, gerekirse tanıklar yeniden dinlenerek ya da varsa başkaca tanık beyanlarına başvurularak bunların olayın oluş şekline uygunluğu tespit edilmelidir (benzer yönde değerlendirme için bkz. Asliddin Ahmedali (2) [2. B.], B. No: 2019/10037, 6/9/2023, §§ 23, 24).

20. Başvurucu hakkında düzenlenen tutanak kapsamında disiplin soruşturması başlatılmış ve başvurucu hücreye koyma disiplin cezası ile cezalandırılmıştır. İnfaz Hâkimliği başvurucunun dinlenmesini istediği tanığı dinlememiş, kamera görüntülerini ise başvurucunun yokluğunda inceleyerek tutanağa bağlamış, bu tutanağın içeriği hakkında başvurucuyu bilgilendirmemiş ve başvurucuya itiraz hakkı tanımamıştır. Gerekçeli kararda da kamera görüntülerinin içeriğine ilişkin bilgilere yer vermemiştir.

21. Bu bağlamda İnfaz Hâkimliği sadece Kurum tarafından tutulan tutanağa itibar ederek başvurucunun savunmasına dayanak olarak gösterdiği tanığı değerlendirmemiş, kamera görüntülerinin içeriği hakkında başvurucu bilgilendirilmemiş ve kendisine itiraz hakkı tanınmayarak başvurucu zayıf konuma düşürülmüştür. İnfaz Hâkimliği; kararında, bildirilen tanığın neden dinlenmediğine ilişkin gerekçe oluşturmadığı gibi kamera kayıtlarının içeriği hakkında da değerlendirme yapmamıştır. Başvurucunun benzer şikâyetlerle itiraz merciine yaptığı başvuruda da yargılamanın sonucunu değiştirebilecek nitelikteki bu iddialarının karşılanmadığı görülmüştür.

22. Bu itibarla disiplin soruşturması ve yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucu hakkında verilen disiplin cezası ile ilgili olarak belirleyici nitelikte bir delil olan tanığın dinlenmemesinin ve kamera kayıtlarının başvurucunun huzurunda incelenmemesinin başvurucuyu önemli ölçüde dezavantajlı duruma düşürdüğü, menfaatlerini koruyan güvencelerin başvurucuya sağlanmadığı, bu durumun yargılamayı bir bütün hâlinde adil olmaktan çıkardığı sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal

edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile tutar ve tür belirtmeksizin tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için ihlalin niteliği dikkate alınarak manevi zararları karşılığında başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

B. Silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Kararın bir örneğinin silahların eşitliği ve çelişmeli yargılama ilkelerinin ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Tekirdağ 1. İnfaz Hâkimliğine (E.2020/2600, K.2021/351) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YİĞİT AKSAKOĞLU (2)

B. No: 2021/18350 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/18350

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YİĞİT AKSAKOĞLU BAŞVURUSU (2)

(Başvuru Numarası: 2021/18350)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Fatih ALKAN

Başvurucu : Yiğit AKSAKOĞLU

Vekili : Av. Serkan CENGİZ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, yurt dışına çıkma yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına yönelik taleplerin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, gezi olaylarına ilişkin İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca (Başsavcılık) başlatılan soruşturma kapsamında 17/11/2018 tarihinde tutuklanmış, cebir ve şiddet kullanarak Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetini ortadan kaldırmaya veya görevlerini yapmasını kısmen veya tamamen engellemeye teşebbüs suçlamasıyla yargılandığı İstanbul 30. Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) 25/6/2019 tarihli ara kararıyla tahliye edilmiştir. Mahkemenin 18/2/2020 tarihli kararıyla başvurucunun beraatine karar verilmiştir. Başvurucu, beraat kararının ardından 2020 yılı Eylül ayında iki çocuğu ve eşiyle birlikte Hollanda'ya taşınmıştır.

3. Söz konusu beraat kararı, istinaf incelemesini yapan İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 3. Ceza Dairesince bozulmuş ve bozma kararı üzerine Mahkemece düzenlenen 28/1/2021 tarihli tensip zaptıyla başvurucu hakkında yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine hükmedilmiştir. Kararda, başvurucunun da içinde bulunduğu şüpheliler yönünden

kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu ve yargılamanın safahatı dolayısıyla adli kontrol tedbirinin uygulanmasının orantılı olacağı belirtilmiştir. Yargılama dosyasının birleştirildiği İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesince de anılan adli kontrol kararının devamına ilişkin kararlar verilmiştir.

4. Adli kontrol tedbirinin kaldırılması talebiyle başvurucu vekilince sunulan itiraz dilekçelerinde; başvurucunun ailesiyle birlikte Hollanda'ya taşındığı, orada çalıştığı ve çocuklarının okula gittiği, kendisinin ve eşinin işsiz kalmaması, çocuklarının eğitimlerinin olumsuz etkilenmemesi için Türkiye'ye dönmesinin mümkün olmadığı, Türkiye'deki aile büyüklerini ziyaret edebilmesinin ise söz konusu adli kontrol kararı nedeniyle imkân dâhilinde olmadığı ileri sürülmüştür. Başvurucunun Türkiye'ye gelerek kendi savunmasını bizzat yapabilmesi, akabinde ailesinin yanına Hollanda'ya dönebilmesi ve aile büyüklerini sorunsuz şekilde ziyaret edebilmesi için adli kontrol kararının kaldırılması talep edilmiş, aksi yönde verilen kararların adil yargılanma hakkı ve aile hayatına saygı hakkı ile seyahat hürriyetine aykırı olduğu iddia edilmiştir.

5. Adli kontrol tedbirinin devamına ilişkin kararlara karşı başvurucu vekilince yapılan itirazlar, kararlarda usule ve kanuna aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle İstanbul 14. ve 31. Ağır Ceza Mahkemelerince farklı tarihlerde reddedilmiştir. Başvurucu, söz konusu kararlar nedeniyle temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edildiği iddiasıyla birçok kez Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuş ve nihai olarak İstanbul 14. Ağır Ceza Mahkemesince itiraz üzerine verilen 15/3/2022 tarihli kesin kararı başvuruya konu etmiştir.

6. Komisyon, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia dışındaki diğer şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna, anılan iddia yönünden kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

7. Başvurucunun yargılandığı davanın İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde hâlen derdest olduğu, yurt dışına çıkma yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin devam ettiği ve başvurucu vekilinin anılan adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ilişkin talebinin son olarak 10/6/2025 tarihli duruşmada reddedildiği görülmektedir.

II. DEĞERLENDİRME

8. 2021/35427, 2021/52824, 2021/65882, 2022/23374 ve 2022/45825 sayılı başvuruların kişi ve konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2021/18350 sayılı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

9. Başvurucu; tutukluluğun hukuki olmadığına ilişkin yaptığı bireysel başvuruda Anayasa Mahkemesince ihlal kararına hükmedildiğini, hakkında verilen beraat kararının ardından 2020 yılında eşi ve çocuklarıyla birlikte Hollanda'ya taşındığını, kendisinin ve eşinin orada çalıştığını, çocuklarının eğitimlerine Hollanda'da devam ettiğini, beraat kararının bozulması üzerine 2021 yılında verilen adli kontrol kararı nedeniyle Türkiye'ye gelemediğini, geldiği takdirde söz konusu kararın ailesinin yanına dönmesine engel olacağını, hâlihazırda yargılandığı davanın duruşmalarına katılamadığını ve aile büyüklerini ziyaret edemediğini belirtmiştir. Ayrıca Hollanda'da yaşamaya devam edeceğini, Türkiye'ye geldiği takdirde dönmesine engel olacak karar nedeniyle aile ve iş bağlantılarını sağlıklı şekilde geliştiremeyeceğini, adli kontrol kararının devamına ilişkin kararların gerekçesiz olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı, aile hayatına saygı hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; sürece ilişkin bilgiler verilmiş ve kuvvetli suç

şüphesinin bulunması ve yargılama safahatı dikkate alınarak orantılı olacağı gerekçesiyle söz konusu adli kontrol tedbirine karar verildiği, başvuru tarihi itibarıyla başvurucunun yurt dışında bulunduğunu belirtmesinin uygulanan tedbirin haklılığını gösterdiği ifade edilmiştir. Başvurucu vekilince Bakanlık görüşüne karşı sunulan beyanda, başvuru formunda yer alan iddia ve talepler yinelenmiştir.

11. Başvuruya konu yurt dışına çıkma yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin esas olarak yerleşme ve seyahat hürriyeti kapsamında kaldığı açıktır. Anayasa Mahkemesinin daha önceki kararlarında, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek (4) No.lu Protokol'e Türkiye'nin taraf olmadığı hatırlatılarak anılan protokolde yer alan serbest dolaşım özgürlüğünün ortak koruma alanına girmediği açıklanmıştır (birçok karar arasından bkz. Mehmet Takımsu [2. B.], B. No: 2016/63712, 15/11/2018, §§ 76-80; Sebahat Tuncel [1. B.], B. No: 2012/1051, 20/2/2014, §§ 49-55; Onur Can Taştan [GK], B. No: 2018/32475, 27/10/2021, § 49). Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru kapsamında olmayan bazı hakların ortak koruma alanı içinde yer alan temel haklarla esaslı şekilde ilişkili olması durumunda ilgili haklarla bağlantı kurularak inceleme yapılmasının mümkün olduğunu da açıklamıştır (ifade özgürlüğü bağlamında bkz. Özgür Sevgi Göral Birinci [2. B.], B. No: 2014/12112, 4/10/2017; özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı bağlamında bkz. Şengül Tükel [2. B.], B. No: 2018/12456, 12/1/2022).

12. Nitekim Anayasa Mahkemesi Yağmur Erşan ([GK], B. No: 2018/36451, 27/10/2021) ve Onur Can Taştan kararlarında esasen seyahat özgürlüğü kapsamında kalan pasaport iptalinin, Latife Akyüz ([1. B.], B. No: 2016/50822, 7/9/2021) ve Hakkı Gök ([1. B.], B. No: 2017/33469, 3/11/2022) kararlarında ise yurt dışına çıkış yasağı öngören adli kontrol tedbirinin belirli şartların varlığı hâlinde özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebileceğini kabul etmiştir (ayrıntılı açıklamalar için bkz. Yağmur Erşan, §§ 39, 40, 47-51; Onur Can Taştan, §§ 39, 40, 47-51; Latife Akyüz, §§ 36-38; Hakkı Gök, §§ 31-33).

13. Somut olaya konu tedbirin başvurucunun aile hayatına olan etkisinin bulunması nedeniyle başvurunun aile hayatına saygı hakkı kapsamında incelenebilir nitelikte olduğu değerlendirilmiş ve başvuru bu bağlamda ele alınmıştır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hakkı Gök, § 33; Hasan Hüseyin Güney [1. B.], B. No: 2019/32372, 23/5/2023, § 14).

14. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

15. Başvurucu hakkında yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanması aile hayatına saygı hakkına müdahale oluşturmaktadır. Söz konusu müdahalenin 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 109. maddesine istinaden gerçekleştirildiği görüldüğünden kanuni dayanağı bulunmaktadır. Ayrıca müdahalenin kamu düzeninin sağlanması meşru amacı ile yapıldığı görülmektedir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hakkı Gök, §§ 40, 41; Hasan Hüseyin Güney, § 16). Bu belirlemelerin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olup olmadığı irdelenecektir.

16. Genel olarak adli kontrol, işlediği iddia olunan bir suçtan dolayı şüpheli veya sanığın, tutuklama sebeplerinin varlığı hâlinde belirli yükümlülükler yüklenerek adli makam ve merciilerin denetimi ve kontrolü altına sokulmasıdır. Adli kontrol koruma tedbiri,

tutuklamaya göre kişi özgürlüğünü daha az kısıtladığı ve sanık tutuklanmaksızın muhakemenin yapılabilmesini sağladığı için tutuklama yerine geçmek üzere ihdas edilmiştir. Böylelikle ilgili, bütünüyle özgürlüğünden yoksun bırakılmaksızın denetim altında tutulabilmektedir. Tutuklamaya alternatif bir koruma tedbiri olan adli kontrol, bu özelliğiyle tutuklamaya ancak istisnai hâllerde başvurulması kuralının işlerlik kazanmasına katkıda bulunmakta; tutuklamanın son çare olma özelliğini ortaya koymaktadır (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. Latife Akyüz, § 46; Hakkı Gök, § 42).

17. Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında lehte ve aleyhte ileri sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını, süregelen koruma tedbirlerinin devamına ilişkin olarak verilen kararlarda da tedbirin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiğini ifade etmiştir (Hülya Kar, §§ 29, 30, 35; ayrıca bkz. Latife Akyüz, §§ 49-52, 56; Hakkı Gök, §§ 51, 52).

18. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Hülya Kar ve Latife Akyüz başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; süregelen bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararlarda, tedbirin türü ve kapsamı konusunda yargı merciilerinin geniş takdir hakkının bulunduğu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Hülya Kar, §§ 25-28, 44; Latife Akyüz, §§ 48-51, 58; Hakkı Gök, §§ 44-47, 54; Hasan Hüseyin Güney, § 17).

19. Yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine ve devamına karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek, adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği söylenebilir. Ayrıca yurt dışına çıkış yasağının belirsiz bir süre uzaması ve uzun süre uygulanması hâlinde öngörülen sınırlandırmanın özel hayata ve aile hayatına etkilerinin zamanla ağırlaşacağı ve her hâlde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulacağı da unutulmamalıdır (Hakkı Gök, §§ 50, 51).

20. Somut olayda başvurucu, gezi olayları nedeniyle başlatılan soruşturma kapsamında 2018 yılında tutuklanmış ve 2019 yılında tahliye edilmiştir. Hakkındaki beraat kararının istinaf incelemesi neticesinde bozulmasının ardından 28/1/2021 tarihli tensip zaptıyla yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir. Söz konusu tarihte yurt dışında bulunan başvurucu hakkında verilen kararın gerekçesinde, başvurucunun da içinde olduğu şüpheliler yönünden kuvvetli suç şüphesinin bulunduğu ve yargılamanın safahatı dolayısıyla adli kontrol tedbirinin uygulanmasının orantılı olacağı belirtilmiştir. Adli kontrol tedbirinin devamına yönelik kararlara karşı yapılan itirazların reddedildiği ve tedbirin hâlen devam ettiği görülmektedir. Başvurucu vekilince yargı merciilerine sunulan dilekçelerde başvurucunun Hollanda'da ailesiyle beraber yaşadığı ve çalıştığı, çocuklarının Hollanda'da eğitimlerine devam ettiği belirtilmiş ve tedbirin kaldırılması talep edilmiştir.

21. Başvurucunun yargılanmasına İstanbul 13. Ağır Ceza Mahkemesinde devam edilmektedir. 28/1/2021 tarihinden bu yana uygulanan başvuruya konu adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına ilişkin taleplerin anılan Mahkemece ve itiraz üzerine İstanbul 14. ve 31. Ağır Ceza Mahkemelerince değerlendirildiği ve reddedildiği görülmektedir. Başvurucunun eşi ve çocuklarıyla beraber yurt dışında yaşadığı, bu nedenle çekirdek ailesiyle olan bağlarının anılan tedbirden kaynaklı olarak doğrudan etkilenmediği açıktır. Başvurucunun aile büyüklerini ziyaret edemediğine ilişkin iddiasının ise tedbire hükmeden ve yargılamayı yürüten mahkemelerin başvurucu hakkındaki tespitleri ile anılan tedbirin kamu düzenini sağlamada elverişli bir yol olarak kabul edilebileceği hususu birlikte değerlendirilerek ele alındığı anlaşılmaktadır.

22. Başvurucunun eşi ve çocuklarıyla birlikte yaşadığı gözönüne alındığında bahse konu adli kontrol tedbirinin başvurucunun aile hayatına olan etkilerinin sınırlı olduğu, yargı merciilerince tedbirin verilmesinin gerekliliğine ilişkin olarak tespit edilen gerekçelerin keyfî olmadığı ve adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulmadığının mevcut koşullarda söylenemeyeceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla söz konusu müdahalenin ölçüsüz olmadığı anlaşılmaktadır.

23. Sonuç olarak başvuru konusu tedbirin türü, tedbirin amacı, uygulanma yöntemi ve başvurucunun aile hayatı üzerindeki sınırlı etkileri birlikte değerlendirildiğinde, tedbirin keyfî şekilde uygulanmadığı değerlendirilmiş ve mevcut davanın koşullarında anılan tedbirin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve izlenen meşru amaçla orantılı olduğu kanaatine varılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, yurt dışına çıkma yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin kaldırılmasına yönelik

taleplerin reddedilmesi nedeniyle aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, yurt dışına çıkış yasağı şeklindeki adli kontrol tedbirinin başvurucunun aile hayatına etkilerini Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirerek, müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olduğu, dolayısıyla ihlalin bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

3. Somut olayda başvurucunun 2020 yılından bu yana eşi ve çocuklarıyla birlikte Hollanda'da yerleşik olarak yaşadığı sabittir. Başvurucu, ailesiyle birlikte kurduğu yaşam düzeninin yurt dışına çıkış yasağı nedeniyle ağır biçimde sekteye uğradığını, Türkiye'ye gelmesinin ailesinden ayrı kalmasına ve yaşam koşullarının telafisi güç şekilde bozulmasına yol açacağını ileri sürmüştür.

4. Başvurucu hakkında uygulanan yurt dışına çıkış yasağına ilişkin kararların tamamı, soyut ve tekrar eden ifadelerle kaleme alınmış; başvurucunun yurt dışındaki ailevi bağları, çocuklarının eğitimi ve eşinin çalışması gibi somut durumları hiç tartışılmamış; kamu makamlarınca, bu ağır sınırlamayı haklı gösterecek bireyselleştirilmiş bir gerekçe sunulamamıştır.

5. Adli kontrol, hakkında suç isnadı bulunan kişinin tutuklanmaksızın yargı sürecine dâhil edilmesini sağlayan ve özgürlüğünü sınırlayan, ancak tamamen ortadan kaldırmayan bir koruma tedbiridir. Tutuklama nedenleri bulunsa dahi, daha hafif müdahale yolu olarak şüpheli veya sanığa belirli yükümlülükler yüklenerek yargı makamlarının gözetimi altında kalması sağlanır. Bu yönüyle adli kontrol, tutuklamanın istisna olması ilkesine işlerlik kazandırır ve kişinin temel haklarını daha az sınırlayan bir araç olarak öne çıkar. Amaç, ceza yargılamasının sağlıklı şekilde sürdürülmesini temin ederken, kişi özgürlüğü üzerindeki müdahaleyi asgari düzeyde tutmaktır. (Hülya Kar [GK], B. No: 2015/20360, 27/2/2019, §§ 18, 50; ayrıca bkz. Latife Akyüz [1. B.], B. No: 2016/50822, 7/9/2021, § 46; Hakkı Gök [1. B.], B. No: 2017/33469, 3/11/2022, § 42).

6. Anayasa Mahkemesi, mahkemelerin koruma tedbiri kararlarında lehte ve aleyhte ileri sürülen bütün delilleri incelemek ve temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahaleye katlanmayı gerektirecek nitelikte kamu yararını haklı kılan gerçek bir ihtiyacın varlığını göstermek zorunda olduklarını, süregelen koruma tedbirlerinin devamına ilişkin olarak verilen kararlarda da tedbirin devamını haklı kılan gerekçelerin gösterilmesi ve çatışan menfaatler arasında adil dengenin korunması gerektiğini ifade etmiştir (Hülya Kar, §§ 29, 30, 35; ayrıca bkz. Latife Akyüz, §§ 49-52, 56; Hakkı Gök, §§ 51, 52).

7. Ayrıca Anayasa Mahkemesi Hülya Kar ve Latife Akyüz başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; süregelen bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararlarda, tedbirin türü ve kapsamı konusunda derece mahkemelerinin geniş takdir hakkının bulunduğu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir (Hülya Kar, §§ 25-28, 44; Latife Akyüz, §§ 48-51, 58; Hakkı Gök, §§ 44-47, 54; Hasan Hüseyin Güney [1. B.], B. No: 2019/32372, 23/5/2023 § 17).

8. Adli kontrol tedbirlerinde amaç, tutuklama koruma tedbirinden beklenen sonuçlara daha hafif tedbirler yoluyla ulaşmak ve kişinin belirlenen yükümlere uymak kaydıyla toplumsal ve bireysel yaşamını olağan şekilde sürdürmesine imkân sağlanmaktır. Bu bağlamda özellikle yurt dışına çıkış yasağı şeklinde adli kontrol tedbirine ve devamına karar verilirken kişinin yurt dışındaki ailevi, kişisel ve mesleki bağları ile kişiye isnat edilen suçun niteliği, delil durumu ve mahkûmiyet hâlinde alacağı cezanın ağırlığı birlikte değerlendirilerek, adli kontrol tedbirinden beklenen kamusal menfaat ile başvurucunun menfaatleri arasında adil bir dengenin kurulması ve bu durumun yeterli gerekçeyle açıklanması gerektiği söylenebilir. Ayrıca yurt dışına çıkış yasağının belirsiz bir süre uzaması ve uzun süre uygulanması hâlinde öngörülen sınırlandırmanın özel hayata ve aile hayatına etkilerinin zamanla ağırlaşacağı ve herhâlde gözetilmesi gereken kamusal yarar ile bireyin kişisel yararı arasındaki dengenin bozulacağı da unutulmamalıdır (Hakkı Gök, §§ 50, 51).

9. Ayrıca Hülya Kar ve Latife Akyüz başvurularında başvuruya konu adli kontrol koruma tedbirinde olduğu gibi tüm koruma tedbirlerinin geçici olduğunu, herhangi bir tedbirin ilanihaye veya herhangi bir kriterden bağımsız olarak süreklilik arz eder biçimde uygulanmasının mümkün olmadığını vurgulamış; süregelen bir koruma tedbirinin durumun gerektirdiğinden daha uzun sürdüğünün anlaşıldığı durumlarda tedbir nedeniyle müdahale edilen anayasal hakların ihlalinin söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Anılan kararda, tedbirin türü ve kapsamı konusunda derece mahkemelerinin geniş takdir hakkının bulunduğunu ancak yürütülen bir soruşturma veya kovuşturma kapsamında alınan koruma tedbiri ile hedeflenen amaca ulaşmak için hakların daha az sınırlanmasını sağlayacak alternatif yolların bulunup bulunmadığının da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir (Hülya Kar, §§ 25-28, 44; Latife Akyüz, §§ 48-51, 58; Hakkı Gök, §§ 44-47, 54; Hasan Hüseyin Güney, § 17).

10. Somut olayda başvurucu, gezi olayları kapsamında başlatılan soruşturma kapsamında 2018 yılında tutuklanmış ve 2019 yılında tahliye edilmiştir. Hakkındaki beraat kararının istinaf incelemesi neticesinde bozulmasının ardından 28/1/2021 tarihli tensip zaptıyla hakkında yurt dışına çıkma yasağı şeklinde adli kontrol tedbiri uygulanmasına karar verilmiştir. Adli kontrol tedbirinin devamına yönelik kararlara karşı yapılan itirazların reddedildiği ve tedbirin hâlen devam ettiği görülmektedir. Başvurucu vekilince yargı mercilerine sunulan dilekçelerde başvurucunun Hollanda'da ailesiyle beraber yaşadığı ve çalıştığı, çocuklarının Hollanda'da eğitimlerine devam ettiği belirtilmiş ve tedbirin kaldırılması talep edilmiştir.

11. Başvurucu hakkında 2021’den bu yana uygulanan yurt dışına çıkış yasağının kaldırılmasına yönelik talepler, mahkemelerce başvurucunun aile hayatına etkisi değerlendirilmeden, soyut ve tekrar eden gerekçelerle reddedilmiştir. Tedbirin dört yılı aşkın süredir devam etmesine rağmen, bu sürenin yargılamaya katkısı ortaya konmamış, alternatif tedbirler de dikkate alınmamıştır. Bu durum, kamusal yarar ile bireysel menfaat arasında adil bir denge kurulmadığını ve müdahalenin ölçülülük ilkesine aykırı olduğunu göstermektedir.

12. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 20. maddesinde güvence altına alınan aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

YURDUM ANADOLU TELEVİZYON YAYINCILIK A.Ş.

B. No: 2021/19598 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/19598

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YURDUM ANADOLU TELEVİZYON YAYINCILIK A.Ş. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/19598)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Yusuf KARABULAK

Başvurucu : Yurdum Anadolu Televizyon Yayıncılık A.Ş.

Vekili : Av. Emrah GENÇ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurucu şirkete ait "Yurdum TV" logosuyla yayın yapan kanalın yayın lisansının iptali nedeniyle basın ve ifade özgürlüklerinin ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 12/5/2021 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlığın görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucunun sahibi olduğu ve Yurdum TV logosuyla yayın yapan televizyon kanalında

9/2/2018 tarihinde bitkisel bir ürünün tanıtıldığı ticari iletişim yayını, Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca (RTÜK) 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'a aykırı görülerek bir yıl içinde aynı ihlalin tekrar edilmesi sebebiyle 14/2/2018 tarihinde 10 gün süreyle televizyon kanalındaki yayınların durdurulmasına karar verilmiştir.

6. 22/2/2018 tarihinde söz konusu yaptırım başvurucuya tebliğ edilmiş, başvurucu da bu işlemin iptali istemiyle Ankara 3. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) yürütmenin durdurulması talepli dava açmıştır. Mahkeme 26/2/2018 tarihinde davalı taraf savunma dilekçesini sunduktan veya sunması gereken son tarih geçtikten sonra yeni bir karar verilinceye kadar işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Davalı idarenin savunma dilekçesinden sonra yeniden bir değerlendirme yapan Mahkeme 19/3/2018 tarihinde başvurucunun yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar vermiştir.

7. Yürütmenin durdurulması talebinin reddine yönelik karar 28/3/2018 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiş ve başvurucu 30/3/2018 tarihinde saat 05.29'dan itibaren yayın durdurma müeyyidesinin gereklerini yerine getirerek yayınlarını durdurmuştur. 1/4/2018 tarihinden itibaren ise logo değiştirerek GALA TV logosuyla yayın hayatına devam etmiştir.

8. RTÜK, yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararının 28/3/2018 tarihinde tebliği üzerine 29/3/2018 tarihinde saat 00.01'den itibaren televizyon kanalının yayınlarını durdurması gerekirken bu tarihte yayınlarını durdurmadığını tespit etmiştir. Bunun üzerine süreli yayın yasağı işleminin tebliğe rağmen gereğinin geciktirilerek 30/3/2018 tarihinde yerine getirilmesi sebebiyle 6/9/2018 tarihli kararla başvurucunun yayın lisansının iptaline karar vermiştir.

9. Başvurucu, lisans iptali işlemine yönelik yeni bir dava açmış; Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi süreli yayın durdurma işleminin iptali istemiyle bağlantılı olduğu gerekçesiyle dosyayı aynı Mahkemeye göndermiştir. Uyuşmazlığı inceleyen Mahkeme, lisans iptali işleminin hukuka uygun olduğu gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Mahkemenin gerekçeli kararının ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Uyuşmazlık konusu olayda; davacı şirkete ait yayıncı kuruluşun yayınlarının Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun 14/2/2018 tarihli 2018/07 sayılı toplantısında alınan 68 nolu kararıyla 10 gün süreyle durdurulmasına karar verilmesi üzerine bahse konu Kurul kararının iptali ile yürütmenin durdurulmasına karar verilmesi istemiyle mahkememizin 2018/418 sayılı esasına kayden açılan davada, 26/2/2018 tarihinde '...idarenin savunması ve ara kararı cevabı alındıktan ya da savunma ve ara kararına cevap verme süresi geçtikten sonra... yeni bir karar verilinceye kadar yürütülmesinin durdurulmasına' karar verildiği, ancak davalı idarenin savunması alındıktan sonra 19/3/2018 tarihinde yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verildiği ve bu kararın davacı şirket vekiline 28/3/2018 tarihinde tebliğ edildiği, Mahkememiz ve UYAP kayıtlarının tetkik edilmesi neticesinde anlaşılmış olup, davacı şirketin yayınının 10 gün süreyle durdurulmasına yönelik olarak 14/2/2018 tarihli 2018/07 sayılı toplantısında alınan 68 nolu Kurul kararına ve bu karara karşı açtıkları davada 2018/418 esas sayılı dosyasında 19/3/2018 tarihinde verilen ve davacı şirkete 28/3/2018 tarihinde tebliğ edilen yürütmenin durdurulması isteminin reddine yönelik olarak verilen karara rağmen kararın kendisine tebliğ edildiği 28/3/2018 tarihini takip eden 29/3/2018 tarihi saat 00:00:01 itibarıyla yayınlarını durdurması gerekirken 30/3/2018 tarihinde saat 05:29'da yayınlarını durdurduğu tespit edilen davacı şirketin yayın lisansının iptaline yönelik olarak verilen dava konusu Kurul kararında; 6112 sayılı Kanunun

32. maddesinin 5. fıkrasının son cümlesinde '...Programlarının yayını veya yayınları süreli durdurulan medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi hâlinde yayın lisansının iptaline karar verilir.' şeklinde düzenlenen [h]üküm uyarınca hukuka aykırılık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."

10. Başvurucunun bu karara karşı yaptığı istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 7. İdari Dava Dairesince (Bölge İdare Mahkemesi) reddedilmiştir. Başvurucunun yaptığı temyiz başvurusu ise Danıştay Onüçüncü Dairesince (Danıştay) reddedilerek Mahkeme kararının onanmasına karar verilmiştir.

11. Nihai kararın 13/4/2021 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucu 12/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

12. Öte yandan başvurucunun süreli yayın durdurma yasağına ilişkin açtığı ilk davada Mahkeme televizyon yayınlarının 10 gün süreyle durdurulmasına ilişkin işlemi hukuka uygun bularak 28/6/2019 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Karar, tarafların istinaf yoluna başvurmaması üzerine 9/9/2019 tarihinde kesinleşmiştir.

IV. İLGİLİ HUKUK

13. 6112 sayılı Kanun'un "Yayın hizmeti ilkeleri" başlıklı 8. maddesinin (4) numaralı fıkrası şöyledir:

"Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, arkadaş bulma amacıyla kişilerin tanıştırıldığı ve/veya buluşturulduğu türden programlara, takviye edici gıdalar ve benzeri destekleyici ürünler de dâhil olmak üzere herhangi bir ürünün ilgili mevzuatına aykırı olarak sağlık beyanıyla satışına, pazarlanmasına ve/veya reklamına, sohbet, arkadaşlık ve eş bulma hatlarının ve hizmetlerinin tanıtımına yer verilemez. Katma değerli elektronik haberleşme hizmet numaraları, yerel aranır numaralar, benzeri özel içerikli hizmetlere ilişkin numaralar ile özel ücrete tabi diğer sabit ve mobil numaralar kullanılmak suretiyle, izleyici ve dinleyicileri yanıltıcı ve/veya haksız kazanca neden olacak şekilde yarışma, çekiliş, lotarya ve benzeri adlar altında ödül ve ikramiye taahhüt edilemez ve bu yöntemle ürün tanıtımı, satışı ve pazarlaması yapılamaz."

14. 6112 sayılı Kanun'un "İdarî yaptırımlar" başlıklı 32. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentlerindeki ilkelerle dördüncü fıkrasına aykırı yayın yapılmasını müteakip verilecek yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı hâlinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının on güne kadar durdurulmasına; ikinci tekrarı hâlinde ise, yayın lisansının iptaline karar verilir. (Ek cümleler: 17/4/2017-KHK-690/61 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/51 md.) 8 inci maddenin birinci fıkrasının (a), (b) ve (d) bentleri dışındaki bentlerini, aynı maddenin ikinci fıkrasını ve bu Kanunun yayın hizmetlerinde ticari iletişimi düzenleyen hükümlerinden herhangi birini yaptırım kararının tebliğinden itibaren bir yıl içinde yirmiden fazla ihlal eden medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayını beş güne kadar durdurulur. Bir yıl içinde aynı ihlalin tekrarı hâlinde, medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yayınının beş günden on güne kadar durdurulmasına; ihlalin ikinci tekrarı hâlinde ise yayın lisansının iptaline karar verilir. Programlarının yayını veya yayınları süreli durdurulan medya hizmet sağlayıcı kuruluşun yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam etmesi hâlinde yayın lisansının iptaline karar verilir."

V. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

16. Başvurucu; 6112 sayılı Kanun'da yer alan yayın durdurma yaptırımının tebliğ edildiği tarihi izleyen gün uygulanmasını gerektiren yasal bir düzenlemenin bulunmadığını, televizyon kanalının uzun süre kapalı kalarak yayın faaliyetlerini gerçekleştiremediğini belirterek hak arama özgürlüğü ile basın ve ifade özgürlüklerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Bakanlık görüşünde; başvurucunun ifade ve basın özgürlüğü hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir.

B. Değerlendirme

18. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucular tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddialarının özü, sahibi olduğu kanala ilişkin verilen idari yaptırımın gereğinin süresinde yerine getirilmemesi sebebiyle yayın lisansının iptal edilmesine ilişkindir. Bu kapsamda başvurucunun iddialarının Anayasa'nın 28. maddesinde güvence altına alınan basın özgürlüğü ışığında ve bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir (benzer yöndeki karar için bkz. Yol Bıldungs Und Medıenwerk [2. B.], B. No: 2019/19624, 12/7/2023, § 24).

19. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... kamu düzeni, kamu güvenliği... başkalarının şöhret veya haklarının... korunması... amaçlarıyla sınırlanabilir.

..."

20. Anayasa'nın "Basın hürriyeti" başlıklı 28. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Basın hürdür, sansür edilemez...

Devlet, basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alır.

Basın hürriyetinin sınırlanmasında, Anayasanın 26 ve 27 nci maddeleri hükümleri uygulanır.

..."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

22. Somut olayda başvurucunun sahibi olduğu televizyon kanalının yayın lisansının iptal edilmesiyle başvurucunun ifade özgürlüğüne müdahalede bulunulmuştur.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

23. Yukarıda anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşullara uygun olmadığı müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir.

24. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

25. Bu sebeple sınırlamanın Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedene dayanma ve demokratik toplum düzeni ile ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

26. Müdahalenin 6112 sayılı Kanun'un 8. maddesinin (4) numaralı fıkrası ve 32. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile öngörüldüğü, dolayısıyla kanunla sınırlama ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

27. Başvurucuya ait televizyon kanalının yayın lisansının iptaliyle ulaşılmaya çalışılan toplum sağlığının korunması amacının Anayasa'nın 26. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan "başkalarının haklarının" ve "kamu düzeninin" korunması yönündeki meşru amaçlara uygun olduğu sonucuna varılmıştır (benzer yönde değerlendirme için bkz. Meltem Radyo ve Televizyon Yayıncılık A.Ş. [GK], B. No: 2018/13551, 23/2/2023, § 32).

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygun Olması

28. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı olması gerekir (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 53-55; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

29. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; Sırrı Süreyya Önder [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; Bekir Coşkun, § 51; Mehmet Ali Aydın, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. Zübeyde Füsun

Üstel ve diğerleri, § 132; Bekir Coşkun, § 57; Tansel Çölaşan, §§ 46, 49, 50; Hakan Yiğit [2. B.], B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

(b) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

30. Anayasa Mahkemesi her zaman ifade özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmiştir (Mehmet Ali Aydın, § 69; Bekir Coşkun, §§ 34-36). Nitekim Anayasa'nın 26. maddesinin birinci fıkrası, ifade özgürlüğüne içerik bakımından bir sınırlama getirmemekte; siyasi, sanatsal, bilimsel, akademik veya ticari düşünce ve kanaat açıklamaları gibi her türlü ifadeyi kapsamına almaktadır (Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 37; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 40). Bu bağlamda ifade özgürlüğünün sağlık meseleleri ile ilgili bilgileri ve fikirleri araştırmayı, edinmeyi ve paylaşmayı da içerdiği açıktır.

31. Bununla birlikte ifade özgürlüğü mutlak bir hak olmayıp Anayasa'da yer alan temel hak ve özgürlüklerin sınırlama rejimine tabidir (Abdullah Öcalan [GK], B. No: 2013/409, 25/6/2014, § 70). Devletler, bu hakkı toplumun meşru çıkarlarını korumak için kısıtlayabilir. Bireyin ve toplumun sağlığı da bu çıkarlardan birisidir (Mutia Canan Karatay (2) [1. B.], B. No: 2018/6707, 31/3/2022, § 33).

(2) İlkelerin Olaya Uygulanması

32. Başvuru konusu olay bakımından yapılacak değerlendirmelerin temel ekseni, kamu makamlarının müdahaleye neden olan kararlarında dayandıkları gerekçelerin ifade özgürlüğünü kısıtlama bakımından demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğunu inandırıcı bir şekilde ortaya koyup koyamadığı olacaktır. Anayasa Mahkemesinin görevi, bu denetimi yerine getirirken yargı mercilerinin yerini almak değil söz konusu yargı mercilerinin takdir yetkilerini kullanarak verdikleri kararların Anayasa'nın 26. maddesi açısından doğruluğunu denetlemektir (Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 76).

33. Anayasa Mahkemesi, somut olayın koşullarında başvurucunun bitkisel bir ürünü televizyon kanalında tanıtım amaçlı yayımlamış olması nedeniyle verilen süreli yayın durdurma cezasının gereğinin süresinde yerine getirilmemesi sebebiyle yayın lisansının iptaline karar verilmesini dikkate almaktadır. Söz konusu idari yaptırımın zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediği, gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığı, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçelerin ilgili ve yeterli görünüp görünmediği davanın bütününe bakılarak değerlendirilecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

34. Somut olayda başvurucu, RTÜK'ün kabulüne göre genel sağlığa zararlı olduğu aktarılan bir ürünün televizyon kanalında yayımlanan bir porgramda yapılan tanıtımı nedeniyle 10 gün süreli yayın durdurma yaptırımı ile cezalandırılmıştır (bkz. § 5). Başvurucu, bu işlemin iptali istemiyle yürütmeyi durdurma talepli olarak yargı yoluna başvurmuştur. Mahkeme incelemenin ilk aşamasında olayın niteliğini ve davanın durumunu dikkate alarak davalı taraf savunma dilekçesini sunmasından veya sunmak için verilen süre geçmesinden sonra yeni bir karar alınıncaya kadar işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar vermiştir. Savunma dilekçesi sunulduktan sonra yeniden yapılan değerlendirme sonucunda ise Mahkeme, başvurucunun yürütmeyi durdurma talebini reddetmiş ve kararı başvurucuya tebliğ etmiştir.

35. RTÜK'e göre, 10 gün süreli yayın durdurma işlemine karşı yargı yoluna başvurulmuşsa da Mahkemenin yürütmenin durdurulması isteminin reddine yönelik verdiği kararın tebliğini izleyen günden itibaren işlemin gereklerinin yerine getirilmesi gerekir. RTÜK, başvuruya konu işlem gerekçesinde Mahkemece yeni bir karar verilinceye kadar yürürlüğü durdurulan işlemin davalı tarafın savunmasından sonra verilen ikinci kararda yürürlüğünün durdurulmadığını, yürütmenin durdurulması isteminin reddine karar verildiğini vurgulamıştır. Bu karar üzerine icrailik vasfını yeniden kazanan işlemin gereğinin yürütmenin durdurulması talebinin reddi kararının tebliğini izleyen günden itibaren yerine getirilmemesi sebebiyle başvuruya konu yayın lisansının iptaline karar verilmiştir.

36. İlk derece mahkemesi, yayın lisansının iptaline ilişkin işlemin öncesindeki süreci kronolojik olarak kararda açıklamıştır. Süreli yayın durdurma yasağına ilişkin ilk işlemden itibaren gelişen süreci anlatmış, lisans iptaline ilişkin tesis edilen ve başvuruya konu edilen ikinci işleme sebebiyet veren durumu karar gerekçesinde detaylı olarak değerlendirmiştir. Bu doğrultuda süreli yayın durdurma kararının gereklerine aykırı olarak başvurucunun yayınlarına devam ettiği gerekçesiyle tesis edilen idari işlemi hukuka uygun bulmuştur. Bölge İdare Mahkemesi, somut olaya ilişkin olarak Mahkemece tespit edilen hususlarda daha fazla bir değerlendirme yapmadan istinaf başvurusunu reddetmiştir. Danıştay da mevcut olaya ilişkin Bölge İdare Mahkemesinin kararının bozulmasını gerektirecek yasal bir neden bulunmadığını belirterek temyiz talebinin reddine karar vermiştir.

37. Eldeki başvuruda çözüme kavuşturulması gereken mesele; bir süre yürütmesi yargı kararıyla durdurulan idari işlemin anılan karar ortadan kalktıktan ve bu karar muhataba tebliğ edildikten sonra gereklerinin ne zaman yerine getirileceğine ilişkindir. Nitekim başvurucu bu konuda kanunda bir açıklık bulunmadığını ileri sürmektedir. Bu doğrultuda idare hukuku alanında genel kabul gören görüş şu şekilde özetlenebilir:

i. Kural olarak idari işlemler oluşturuldukları andan itibaren icrailik/yürütülebilirlik özelliğini taşımaktadırlar. İşlemin muhatabı konumundaki kişiler ise kural olarak tesis edilen işlemin gereklerini yerine getirmekle veya sonuçlarına katlanmakla yükümlüdürler. Bu durumun istisnası ise yargı makamlarınca verilen yürütmenin durdurulması kararlarıdır. İdari yargıda yürütmenin durdurulması kararıyla güdülen amaç, kişilerin hak arama özgürlüklerini daha etkili biçimde kullanabilmelerini sağlamaktır (AYM, E.2012/107, K.2013/90, 10/7/2013). Yürütmenin durdurulması kararı geçici bir tedbir olarak işlemin muhatabı açısından hukuki güvenlik sağlamaktadır. Bu bağlamda, yargı mercinin verdiği yürütmenin durdurulması kararı üzerine işlemin icrailik vasfı askıya alınmaktadır. Yürütmeyi durdurma kararları, işlemin hukuka aykırılığıyla ilgili olarak kesin bir karar ortaya koymamakta, ilk bakışta (prima facie) uygulanmakla etkisi tükenecek işlemlerin veya uygulanması hâlinde telafisi güç ve imkânsız zarar doğuracak işlemlerin açıkça hukuka aykırı görülmesi hâlinde hukuki bir tedbir olarak verilmektedir. Yürütmenin durdurulması talebi yargılamanın her safhasında talep edilebilmekte ve mahkemelerce uygun görülmesi hâlinde her aşamada yürütmenin durdurulması kararı verilebilmektedir.

ii. Yürütmenin durdurulması kararları idarenin yargısal denetimine etkinlik sağlamaya yöneliktir. Yürütmeyi durdurma kararları, ilk bakışta hukuka aykırı olan ve uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararları doğuracak olan işlemlerin, davacı açısından zararlı sonuçlarını dava sonuna kadar ortadan kaldırmayı hedefleyen kararlardır. Nitelik itibarıyla iptal kararları gibi işlem açısından hukuka aykırılık yürütmenin durdurulması kararlarında da mevcut olup, iptal kararlarından farkı ise telafisi güç ve imkânsız zarar kavramıdır. Bu kavram hukuka uygunluk karinesinden yararlanan idari işlemin uygulandığı

taktirde dava sonuçlanıncaya kadar davacıyı bu işlemin zararlı sonuçlarından korumayı hedefleyen bir olgudur. Buradan hareketle yürütmenin durdurulması kararları, dava sonuna kadar geçerli olmak üzere verilmiş bir tedbir kararı niteliğindedir (aynı yönde bkz. Danıştay 12. Dairesinin 16/10/2018 tarihli ve E.2015/3803, K.2018/4181 sayılı kararı).

iii. İdari yargıda, davacı tarafın talebi uyarınca davanın ilk aşamasında belirli bir şarta veya süreye bağlanarak verilen yürütmeyi durdurma kararları (davalının savunması alınıncaya kadar, ara karara cevap verilinceye kadar vs.) işlemin icrailiğini askıya alıcı etki doğurmaktadır (benzer yönde bkz. Danıştay 10. Dairesinin 27/12/2013 tarihli ve E.2013/8166 sayılı kararı). Bu şart gerçekleştikten veya süre tamamlandıktan sonra yeni bir kararla yürütmenin durdurulması devam ettirebileceği gibi sona erdirme yönünde de irade gösterilebilir. İlk aşamada verilen karar, ilgiliye usule veya esasa yönelik kazanılmış bir hak sağlamamaktadır. Mahkemenin uyuşmazlığa konu olaya yönelik yaptığı değerlendirme sonucunda yürütmenin durdurulması talebinin reddine karar verildikten sonra geçmişte tesis edilen işlem ilk tesis edildiği andan itibaren hukuki geçerliliğini yeniden kazanmaktadır. Bu durumda işlemin muhatabı, Mahkemece sağlanan muafiyetten artık faydalanamayacak ve dava konusu işlemin gereklerini yerine getirmeye kaldığı yerden devam edecektir. Davanın ilk aşamasında lehine işlemin yürütmesinin durdurulmasına karar verilen kişi, daha sonra yürütmeyi durdurma talebinin reddine yönelik verilen kararın tebliğini izleyen günden itibaren işleme bağlı olarak kendisine yüklenen sonuçlara katlanmak zorundadır.

38. Başvuru konusu olayda; başvurucunun süreli yayın durdurma yasağına karşı yargı yoluna başvurduğu, bu başvuru sonucunda ise davanın aleyhine sonuçlandığı görülmektedir (bkz. § 12). Bireysel başvuruya konu edilen yayın lisansı iptalinin ise söz konusu süreli yayın durdurma işleminin süresinde uygulanmamasına bağlı olarak verildiği anlaşılmaktadır. Yetkili makamca yayın yasağı kararının gereğini yerine getirmediği tespit edilen başvurucunun bu yayına bağlı olarak tesis edilen yaptırımın sonuçlarını Mahkemenin verdiği yürütmenin durdurulması isteminin reddine yönelik kararın tebliğini izleyen günden itibaren uygulaması gerektiği yukarıda açıklandığı üzere idare hukukunun genel kabulüdür. Somut olaydaki idari işlemin yürütmesinin durdurulması talebinin reddi kararından sonra bu kararın ne zaman icra edileceğine ilişkin ayrı ve açık bir kanun düzenlemesi bulunmadığı yönündeki başvurucunun itirazının haklı olmadığı değerlendirilmiştir. Başvurucu, yapılan tebliğe rağmen gecikmeli bir şekilde 10 günlük yayın durdurma kararını uygulamaya başlamış; üstelik bunu da yalnızca 1 gün sürdürüp daha sonra başka bir TV logosuyla yayına devam etmiştir. Bu açıdan bakıldığında başvurucunun idarece tesis edilen bir işlemin gereklerini süresinde ve tam anlamıyla yerine getirdiğini söylemek mümkün görünmemektedir.

39. Bu itibarla kendisine yapılan usulüne uygun tebligata rağmen idari işlemin gereğini yerine getirmede gecikme gösteren başvurucunun yayın lisansının iptal edilmesinin meşru amaca ulaşma bakımından zorlayıcı toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği ve demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olduğu söylenemez. Zira RTÜK'ün ilgili yasal düzenlemede de yer aldığı üzere aynı ihlalin tekrar etmesi sebebiyle bir üst ceza kapsamında verdiği bir idari yaptırımın (yayın durdurma) zamanında yerine getirilmemesinden kaynaklı olarak gerçekleşen eyleme daha hafif bir ceza verilmesi, derecelendirilen idari yaptırıma konu eylemleri işlemekte ısrar söz konusu olduğundan mümkün görünmemektedir. Bunun yanı sıra başvurucunun idari yaptırıma konu eylemlerinin sayısı ile bu konudaki idari makamların takdir alanı dikkate alındığında ifade

özgürlüğüne yapılan müdahalenin orantılı olduğu sonucuna varılmıştır.

40. Sonuç olarak mevcut başvuruda, yargı mercileri yukarıda zikredilen süreçten yola çıkarak somut olay özelinde bir değerlendirme yapmış ve yayınları süreli durdurulan medya hizmet sağlayıcısı başvurucunun, yaptırım kararının tebliğine rağmen kararın gereklerine aykırı olarak yayınlarına devam ettiğini belirterek mevzuata aykırı davranıldığı gerekçesiyle davanın reddine karar vermiştir. Gerek konuya ilişkin yasal düzenlemeler gerekse de ilk derece mahkemesinin gerekçesinde yer alan değerlendirmeler gözönüne alındığında başvurucunun yayın lisansının iptaline yönelik işlemi inceleyen kararın ilgili ve yeterli bir gerekçe içerdiği değerlendirilmiştir.

41. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SÜSÜN DİNÇ

B. No: 2021/23712 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/23712

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SÜSÜN DİNÇ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/23712)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Süsün DİNÇ

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu; Hakkâri'nin Şemdinli ilçesi, Anadağ Köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyü terk etmek durumunda kaldığı ve can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle köye dönemediğinden bahisle köyde bulunan mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğu ileri sürülen zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini istemiyle Hakkari Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına 6/12/2017 tarihinde yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır.

3. Mahkeme, dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir. İstinaf mahkemesi 6/12/2016-6/12/2017 tarihleri arasındaki dönem için istinaf isteminin reddine,

30/5/2007-6/12/2016 tarihleri arasındaki dönem için ise davanın reddine karar vermiştir.

4. Başvurucu, nihai kararı 25/4/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/4/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

6. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

7. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

8. Somut olayda başvurucu; başvuru sonrası ölmüş -23/3/2024 tarihinde- başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 7/5/2025 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

9. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MESUT GÜNEY

B. No: 2021/26480 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26480

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MESUT GÜNEY BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26480)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mustafa Erdem ATLIHAN

Başvurucu : Mesut GÜNEY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ceza infaz kurumunda kalabalık odada barındırılma ve tutuklunun ailesine daha yakın bir ceza infaz kurumuna nakil talebinin reddedilmesi işlemine ilişkin şikâyetinin infaz hâkimliğince incelenmeden reddedilmesi nedeniyle kötü muamele yasağı ve özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, başvuru tarihinde başka bir ceza infaz kurumundan 16/12/2020 tarihinde naklen getirildiği Tavşanlı T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda (İnfaz Kurumu) barındırılmaktadır.

3. Başvurucu, kaldığı ceza infaz kurumu koğuşunun on kişi için planlanmış olmasına rağmen yirmi mahpusla barındırıldığını, yeterli sayıda ranza olmadığı için yerde yattığını, şahsi eşyalarını koyacak bir dolabı da olmadığını belirterek ailesinin yaşadığı şehre yakın ve kapasitesi uygun olan başka bir infaz kurumuna nakledilmesi talebiyle 22/2/2021 tarihinde İnfaz Hâkimliğine başvurmuştur.

4. Tavşanlı İnfaz Hâkimliği (İnfaz Hâkimliği), başvurucunun talebinin yetkisi dâhilinde değerlendirilebilir olmadığı ya da kurul kararı (İnfaz Kurumunca verilmiş bir karar bulunmadığının ifade edilmeye çalışıldığı düşünülmüştür.) olmadığı gerekçesiyle talebin

reddine karar vermiştir. Başvurucu, İnfaz Hâkimliğinin nakil talebini içeren şikâyetini incelemeye görevli ve yetkili olduğunu belirterek ret kararına itiraz etmiştir.

5. Tavşanlı Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi), İnfaz Hâkimliğinin kararında ve kararın gerekçesinde usul ve kanuna aykırı bir yön bulunmadığı gerekçesiyle itirazın reddine karar vermiştir.

6. Başvurucu, nihai kararı 30/4/2021 tarihinde öğrenmesinin ardından 31/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

7. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

A. Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

9. Başvurucu; barındırıldığı koğuşun çok kalabalık olduğunu, yatacak ranza bulunmadığı için yerde yattığını, eşyalarını koyacak bir dolabı olmadığını, tutulma şartları nedeniyle nakledilme talebini içeren şikâyetinin İnfaz Hâkimliğince yetkisi dâhilinde olmaması ya da bir kurul kararı bulunmaması gerekçe gösterilerek reddedildiğini ifade ederek kötü muamele yasağı ile etkili başvuru hakkının, itiraz merciinin hâkimlikten gelen kararların itirazını değerlendirirken kararın içeriğine bakmaksızın gerekçesiz olarak ret kararı verdiğini belirterek de adil yargılanma hakkı ile birlikte bazı anayasal güvencelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun tutma şartlarına ilişkin şikâyetleri yönünden farklı bir ceza infaz kurumuna nakledilmesi nedeniyle tazminat davası açabileceğinden bahisle başvuru yollarının usulüne uygun tüketilmediği, başvurucunun şikâyet ve itirazları hakkında herhangi bir kısıtlamaya maruz kalmadan İnfaz Hâkimliği nezdinde şikâyet başvurusunda bulunabildiği, İnfaz Hâkimliği kararına karşı yaptığı itirazla kararın hukuki denetimini sağladığı ileri sürülmüştür. Başvurucunun iddiaları değerlendirilirken Anayasa ve mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formunda dile getirdiği hususları yinelemiştir.

11. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun 4. maddesine göre hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak infaz hâkimliğinin görevlerindendir. Buna rağmen somut olayda İnfaz Hâkimliği, yetkisi dâhilinde değerlendirilebilir bir talep olmadığı ya da kurul kararı olmadığı gerekçesiyle talebin reddine karar vermiştir (bkz. § 4). Başvurucunun tutulma koşullarına ilişkin şikâyetlerinin büsbütün temelsiz olmadığı, bir başka ifadeyle sözü edilen iddiaların savunulabilir (tartışmaya, değerlendirmeye değer) nitelikte olduğu anlaşıldığından belirtilen iddialar kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir (etkili başvuru hakkından inceleme için bağlantı kurulan hak, özgürlük ya da

yasağın savunulabilir olmasının şart olduğuna dair kararlar için birçok karar arasından bkz. Cengiz Kahraman ve Kenan Özyürek [1. B.], B. No: 2013/8137, 20/4/2016, § 73).

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

13. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut olması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, bir başka söyleyişle başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir ihlalin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

14. Somut olayda başvurucunun tutulduğu odaların kalabalık olmasına yönelik iddialarını içeren ceza infaz kurumunun şartlarının uygunsuz olduğuna ilişkin şikâyetlerinin şikâyet konusunun 4675 sayılı Kanun'da düzenlenen infaz hâkimliklerinin görev alanına girmediği gerekçesiyle esasa girilmeden reddedildiği, bu itibarla başvurucunun barınmasına ilişkin şikâyeti konusunda yerel mahkemelerce bir inceleme ve araştırma yapılmadığı anlaşılmıştır. Şikâyet konusunun 4675 sayılı Kanun'un 4. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan ve infaz hâkimliklerine mahpusların hak ve hürriyetlerinin korunması adına geniş bir görev alanı tanıyan düzenlemenin kapsamına hangi nedenlerle girmediği hususunda yerel mahkemelerce ikna edici açıklamalarda bulunulmadığı görülmüştür.

15. Başvurucunun İnfaz Hâkimliğine yaptığı şikâyetine ilişkin verilen ret kararının ilgili ve yeterli gerekçe içermediği, başvurucunun iddialarının incelenmesine ve uygun bir telafi şansı sunmaya elverişli olmadığı değerlendirilmiştir. İnfaz Hâkimliği tarafından verilen kararın dayanağı olarak gösterilen ilgili mevzuatın başvuruya konu işlemin hukuka ve Anayasa'ya uygun olup olmadığının denetlenmesini yasaklamadığı da dikkate alındığında İnfaz Hâkimliğince ortaya konulan bu yaklaşım, temel hak ve hürriyetlerin ihlal edildiğine yönelik şikâyetin etkili bir şekilde incelenmesine imkân sağlamamıştır. İtirazın yapıldığı Ağır Ceza Mahkemesi de bu eksikliği gidermeye yönelik bir karar vermemiştir. Neticede başvurucuya, kötü muamele yasağı kapsamında olduğunu ileri sürdüğü müdahalenin ortadan kaldırılması talebiyle başvurabileceği ve asgari güvenceleri içeren, pratikte de işleyen etkili bir hukuk yolunun sunulmadığı sonucuna varılmıştır.

16. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

B. Özel Hayata ve Aile Hayatına Saygı Hakkıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

17. Başvurucu; barındırıldığı infaz kurumunun ailesinin yaşadığı şehre uzak olması nedeniyle ailesiyle görüşemediğini, tutulma şartları yanında İnfaz Kurumunun ailesinin yaşadığı yere uzak olması nedeniyle nakil talebini içeren şikâyetinin İnfaz Hâkimliğince yukarıda gösterilen sebeple reddedildiğini ifade ederek özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür (bkz.§ 9).

18. Başvurunun bu kısmı özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı kapsamında incelenmiştir.

19. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Başvurucunun bireysel başvuru konusu şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve delilleri zamanında bu makamlara sunması, bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (İsmail Buğra İşlek [1. B.], B. No: 2013/1177, 26/3/2013, § 17). İkincillik ilkesi gereği, iddia edilen hak ihlalleri nedeniyle oluşan zararın idari veya adli makamlarca giderilmesi imkânı bulunmaktayken Anayasa Mahkemesinin ilk kez bireysel başvuru yoluyla dile getirilen bu iddiaları incelemesi mümkün değildir.

20. 4675 sayılı Kanun'un "İnfaz hâkimliklerinin kuruluşu ve yetkisi" başlıklı 2. maddesine göre infaz hâkimliğinin yargı çevresi, kurulduğu il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır ve infaz hâkimliğinin yetkisi, hükmün infazına ilişkin işlemin yapıldığı yere göre belirlenir. Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında idarece yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere ilişkin yapılan şikâyetler bakımından işlemin yapıldığı veya faaliyetin gerçekleştiği ceza infaz kurumunun bulunduğu yer infaz hâkimliği yetkilidir.

21. Anayasa Mahkemesi, iller arası ceza infaz kurumuna nakil iddiasıyla yapılan bireysel başvurular bakımından idari yargı yolunun tüketilmesi gereken etkili bir hukuk yolu olduğu sonucuna varmıştır. Somut olayda başvurucu, farklı ildeki bir ceza infaz kurumuna nakledilmesi işlemine karşı şikâyeti hakkında yetkili ve görevli makamın her ne kadar infaz hâkimliği olduğunu iddia etmiş ise de mevzuat uyarınca infaz hâkimliğinin yetki alanının kurulduğu yer ağır ceza veya asliye ceza mahkemesinin yargı çevresi ile sınırlı olduğu anlaşılmıştır. Öte yandan ilgili mevzuat ve Uyuşmazlık Mahkemesi kararları birlikte değerlendirildiğinde yargı çevresi dışında bir başka ceza infaz kurumuna nakil işleminde Bakanlığın yetkili olduğu ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından yerine getirilen bu görevin bir yargı faaliyeti olarak değil idari işlem veya eylem olarak yürütüldüğü tespit edilmiştir. Bu kapsamda idari yargının görev alanına giren nakil işleminin iptali isteminin idari yargı yerinde dava edilebileceği sonucuna ulaşılmıştır (Y.Ş. [1. B.], B. No: 2017/37742, 18/6/2020, § 47).

22. Somut olayda yukarıda anılan karardan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Somut olayın koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde ileri sürülen özel hayatın ve aile hayatının korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 2. maddesi kapsamında açılacak iptal davasında incelenmesi mümkündür. Başvurucunun şikâyetlerini yetkili idari ve yargısal mercilere süresinde iletip iddialarının öncelikle bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve çözüme kavuşturulması bakımından üzerine düşen gerekli özeni göstermediği sonucuna varılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi

nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 200.000 TL manevi ve tutar belirtmeksizin maddi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvurucunun farklı ceza infaz kurumlarında barındırılıyor olması nedeniyle tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır.

26. Öte yandan ihlalin niteliği dikkate alınarak başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ödenmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Başvurucu, maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. 1. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Özel hayata ve aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

D. Başvurucuya net 115.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET ORDUSU SENDİKASI

B. No: 2021/26974 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/26974

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET ORDUSU SENDİKASI BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/26974)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Sağlık ve Sosyal Hizmet Ordusu Sendikası

Temsilcisi : Hüseyin Ümit GÜLDAL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, devlet hastanesinin döner sermaye komisyonu seçimi ve inceleme heyeti oluşumuna dair işlemleri ile döner sermaye gelirinden ek ödeme dağıtımına ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğu iddiasıyla açılan iptal davasında Anayasa'ya aykırılık iddiasının karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, idare mahkemesinde dava açarken vermiş olduğu dava dilekçesinde dava konusu işlemlerin hukuka aykırı olduğu iddialarının yanı sıra bu işlemlere dayanak teşkil eden kanun ve yönetmelik hükümlerinin Anayasa'ya ve hukuka aykırı olduğunu, mevzuata göre yapılan ödemelerin eşitsizliğe yol açtığını ileri sürmüştür. Ordu 1. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada mahkeme 17/2/2021 tarihli kararıyla, 14/2/2013 tarihli ve 28559 mükerrer sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye Kamu Hastaneleri Kurumuna Bağlı Sağlık Tesislerinde Görevli Personele Ek Ödeme Yapılmasına Dair Yönetmelik'e (Yönetmelik) uygun olarak komisyonun seçildiğini ve 4/1/1961 tarihli ve 209 sayılı Sağlık Bakanlığına Bağlı Sağlık Kurumları İle Esenlendirme (Rehabilitasyon) Tesislerine Verilecek

Döner Sermaye Hakkında Kanun'a uygun olarak döner sermaye tutarının belirlendiğini ve dağıtılacak tutarın tespit edildiğini gerekçe göstererek davayı reddetmiştir.

3. Başvurucu, Mahkeme kararına karşı istinaf kanun yoluna başvurmuştur. İstinaf dilekçesinde iddialarının bir kısmının Mahkeme tarafından değerlendirilmediğini, 209 sayılı Kanun'un ek 3. maddesi kapsamındaki sabit ödeme düzenlemesinin Anayasa Mahkemesine götürülmesi gerektiğini ancak bu hususta değerlendirme yapılmadığını ileri sürmüştür.

4. Samsun Bölge İdare Mahkemesi 4. İdari Dava Dairesi (Daire) 13/4/2021 tarihli kararıyla istinaf talebini reddetmiştir. Kararın gerekçesinde mevzuat gereğince Sağlık Bakanlığında çalışan personele sabit ek ödemeden az olmamak üzere döner sermaye ödemesi yapılmasının öngörüldüğü, ek ödemenin performans ek ödemesinden mahsup edilmesinin hukuka aykırı olmadığı tespit edilmiştir. Tabiplere, tabip olmayanlara göre farklı sabit ek ödeme yapıldığı iddiası yönünden ise 209 sayılı Kanun'un ek 3. maddesi gereğince tabipler yönünden bu ek ödemenin özel olarak düzenlendiği gerekçesiyle bu iddialara itibar edilmemiştir. Tabip dışı çalışanlara ek ödemenin adil yapılmadığı iddiası yönünden ise hangi kıstaslara göre ödeme yapılacağının Yönetmelik hükümlerine göre belirlendiği, yapılan paylaşımın idarenin takdir yetkisi kapsamında Yönetmelik'e uygun olduğu değerlendirmeleri yapılmıştır. %20 ödüllendirme yapılan personel yönünden somut bir neden ortaya konulamadığı iddiası yönünden ise ek puanın yine Yönetmelikte belirtilen kıstaslara göre dağıtıldığı, takdir yetkisinin mevzuat çerçevesinde kullanıldığı değerlendirilmiştir.

5. Başvurucu, nihai hükmü 3/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 28/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. İLGİLİ HUKUK

6. 209 sayılı Kanun'un ek 3. maddesi şöyledir:

"Bakanlık ve bağlı kuruluşlarının kadro ve pozisyonlarına (döner sermaye dâhil) atanan ve 5 inci madde gereğince döner sermaye gelirlerinden ek ödeme alan eğitim görevlilerine en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil) %410'u, uzman tabip, tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile uzman diş tabiplerine %335'i ve pratisyen tabip ve diş tabiplerine ise %265'i oranında, her ay herhangi bir katkıya bağlı olmaksızın merkezî yönetim bütçesinden ek ödeme yapılır. İl sağlık müdürlüğünün ve hastanelerin sözleşmeli pozisyonlarında istihdam edilen tabipler ile Bakanlık veya bağlı kuruluşlarının kadrosunda tıpta ve diş hekimliğinde uzmanlık mevzuatına göre diğer kamu kurum ve kuruluşlarında uzmanlık eğitimi veya yan dal uzmanlık eğitimi yaptırılanlar için de bu hüküm uygulanır. Bu ödemeye hak kazanılmasında ve ödenmesinde aylıklara ilişkin hükümler uygulanır.

Bu madde kapsamında yapılan aylık ek ödeme tutarı, 5 inci madde ile 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 42 nci maddesi uyarınca aynı aya ilişkin olarak yapılacak ek ödeme tutarından mahsup edilir. Bu maddeye göre yapılan ek ödemenin 5 inci madde ile 11/10/2011 tarihli ve 663 sayılı Sağlık Alanında Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 42 nci maddesi uyarınca aynı aya ilişin olarak yapılacak ek ödemeden fazla olması hâlinde aradaki fark geri alınmaz. Bu madde kapsamında ödeme yapılanlara 375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek 9 uncu maddesi hükümlerine göre ek ödeme yapılmaz."

7. Yönetmelik'in 5. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

"Bakanlık ve bağlı kuruluşlarının kadro ve pozisyonlarına (döner sermaye dâhil) atanan ve 209 sayılı Kanunun 5 inci maddesi (altıncı ve yedinci fıkrası kapsamında ek ödeme alanlar hariç) gereğince döner sermaye gelirlerinden ek ödeme alan eğitim görevlilerine en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil) %410'u, uzman tabip, tıpta uzmanlık mevzuatına göre uzman olanlar ile uzman diş tabiplerine %335'i, pratisyen tabip ve diş tabiplerine ise %180'i oranında, her ay maaş ödemesi ile birlikte herhangi bir katkıya bağlı olmaksızın ek ödeme yapılır. Bu ödemeye hak kazanılmasında ve ödenmesinde aylıklara ilişkin hükümler uygulanır. 209 sayılı Kanunun ek 3 üncü maddesi gereği yapılan aylık ek ödeme tutarı, bu Yönetmelik kapsamında aynı aya ilişkin olarak ek ödeme yapılması hâlinde, yapılacak ek ödeme tutarından mahsup edilir. 209 sayılı Kanunun ek 3 üncü maddesi gereği yapılan ek ödemenin bu Yönetmelik kapsamında aynı aya ilişkin olarak yapılacak ek ödemeden fazla olması hâlinde aradaki fark geri alınmaz."

III. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; her ne kadar mevzuat kapsamında karar verilmiş olsa da mahkemelerin asli görevinin bu mevzuatın Anayasa'ya aykırı olup olmadığını denetlemek olduğunu, bu denetim yapılmadan yapılacak olan yargılamanın hakkaniyete uygun yargılanma hakkını ihlal edeceğini ileri sürmüştür. Mevzuatın ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini, tabip ve tabip dışı çalışanlar yönünden haklı sebebe dayanmayan ayrıma gidildiğini ifade etmiştir. Yapılan değerlendirmelerin Anayasa'ya aykırı olup olmadığının dikkate alınmamasının etkili başvuru hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, yargılama mercilerinin esas yönünden inceleme yaptığını ve iddiaları ciddi görmediğini, bu nedenle Anayasa'ya aykırılık yönünden değerlendirme yapılmadığını, iddiaların kanun yolu şikâyeti olduğunu, ciddi olmadığı açık olan iddiaların gerekçede karşılanmak zorunluluğunun bulunmadığını belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, kişilerin hakkaniyete uygun bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve bu amaca uygunluk yönünden yargılamanın denetlenmesini amaçlamaktadır. Mahkeme kararlarının, davanın temel maddi ve hukuki sorunları ile taraflarca ileri sürülen ve davanın sonucunu etkileyen iddia ve itirazlar hakkında delillerle bağ kurulmak suretiyle yeterli gerekçe içermesi zorunludur. Uyuşmazlığın hukuki ve maddi sorunlarıyla ilgisiz değerlendirmelere kararda yer verilmesi de gerekçeli karar hakkıyla bağdaşmamaktadır. Karar gerekçesinin belirtilen unsurları taşıması, yargılamanın adil yargılanma hakkı güvencelerine uygun şekilde yürütülüp yürütülmediğinin taraflarca öğrenilmesini sağladığı gibi ayrıca demokratik bir toplumda kendi adlarına verilen yargı kararlarının sebeplerini toplumun öğrenmesinin sağlanması için de gereklidir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31, 34).

13. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin, yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterli görülebilir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan veya ancak ilk defa kanun yolu merciine ileri sürülebilecek nitelikteki esaslı iddia ve itirazların kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (bazı eklemeler ve farklılıklarla birlikte bkz. Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

14. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı mahkemelerin, önlerindeki uyuşmazlığa uygulanacak hukuk kuralını Anayasa'ya uygunluk yönünden de denetimden geçirmesi şeklinde bir güvence içermediği gibi anayasallık denetiminden geçirmesi için Anayasa Mahkemesine başvurmalarını da teminat altına almamaktadır (Hilmi Kocabey ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/27686, 17/11/2021, § 83).

15. Bununla beraber adil yargılanma hakkının bu şekilde bir güvence içermemesi başvuruculara medeni hak ve yükümlülüklerine ilişkin uyuşmazlığın esasını etkileyen iddiaları karşılama yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Bu bağlamda yürürlüğe girdiği anda derdest olan uyuşmazlıklara uygulanan ve idari otoriteler ile mahkemelere takdir yetkisi tanımayan bir kuralın anayasal hükümleri ihlal ettiği şikâyetinin esaslı bir iddia olduğu kabul edilmelidir. Bu nedenle mahkemelerin tarafların Anayasa'ya aykırılık iddialarını karşılamaması somut olayın koşulları çerçevesinde gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açabilir (Hilmi Kocabey ve diğerleri, § 84).

16. Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesinin yapılması Anayasa Mahkemesinin tekelinde olmasa da kuralın Anayasa'ya aykırı olduğunun tespiti hâlinde bunu iptal etme yetkisi sadece Anayasa Mahkemesine aittir. Dolayısıyla tesis edilmiş idari işlemleri hükümsüz kıldığı kabul edilen ve derdest davaların sonucunu etkileyen kanun hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğu itirazının öne sürülmesi durumunda mahkemelerin bu itirazları ilgili ve yeterli gerekçeyle karşılaması oldukça önemlidir. Nitekim Anayasa'nın mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurmasına ilişkin hükümleri düzenleyen 152. maddesinin ikinci fıkrasında mahkemenin Anayasa'ya aykırılık iddiasını ciddi görmemesi durumunda bu iddianın temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanacağı düzenlenmekle davanın taraflarınca ileri sürülen ve yeterli ölçüde temellendirilebilen Anayasa'ya aykırılık iddialarının karşılanması gerekliliğine işaret edilmiştir. Mahkemelerin itiraz yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurma zorunluluğu bulunmasa da kanun hükümlerini iptal etme konusunda tek yetkili merci Anayasa Mahkemesi olduğuna göre Anayasa Mahkemesine başvurulmasını gerekli görmediklerinde bunu gerekçelendirmeleri beklenir. Aksi takdirde başvuruculara medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili esaslı iddiaları cevaplandırılmamış, uyuşmazlığın esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmamış olacaktır (Hilmi Kocabey ve diğerleri, § 85).

17. Somut olayda başvurucu, devlet hastanesinin döner sermaye komisyonu seçimi ve inceleme heyeti oluşumuna dair işlemleri ile döner sermaye gelirinden ek ödeme dağıtımına ilişkin işlemin hukuka aykırı olduğunu ve bu işlemlere dayanak gösterilen 209 sayılı Kanun'un ek 3. maddesinin ve Yönetmelik hükümlerinin Anayasa'nın 10. maddesine aykırı olduğunu ileri sürmüştür. Başvurucunun ilgili Kanun hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğuna ilişkin iddiasının temellendirilmiş ve esasa etkili bir iddia olduğu anlaşılmaktadır.

18. Başvurucu, yargılamanın aşamalarında Mahkemenin gerekçesinde dayandığı mevzuat hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğunu iddia etmiştir. Mahkeme uyuşmazlığın çözümünde

esas aldığı bu mevzuat hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olmadığı kanaatinde ise bunun nedenini gerekçelendirmelidir. Aksi hâlde başvurucunun esaslı iddiaları cevaplandırılmamış, uyuşmazlığın esası tam manasıyla çözüme kavuşturulmamış olacaktır. Mahkeme ve Dairenin başvurucunun uygulanan mevzuat hükümlerinin Anayasa'ya aykırı olduğuna yönelik iddialarına ilgili ve yeterli gerekçe sunamadığı görülmüştür.

19. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

IV. GİDERİM

20. Başvurucu; ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

21. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

22. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ordu 1. İdare Mahkemesine (E.2020/471, K.2021/177) GÖNDERİLMESİNE,

D. 487,60 TL harçtan oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde

OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

SELDA TATAR VE DİĞERLERİ

B. No: 2021/28240 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/28240

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SELDA TATAR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/28240)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Selda TATAR 2. Kerem TATAR 3. Süleyman Mustafa TATAR 4. Sümeyye TEMİROV

Vekili : Av. Özcan İLYASOĞLU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; ceza infaz kurumunda bir hükümlünün ölümü olayı hakkında etkili ceza soruşturması yürütülmemesi nedeniyle yaşam hakkının, davanın sonucuna etkili iddianın kararda karşılanmaması nedeniyle de gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

A. A.T.nin Ölümü ve Yürütülen Ceza Soruşturmasına İlişkin Süreç

2. Başvurucu Selda Tatar'ın eşi ve diğer başvuruculaların babası olan A.T. silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında Osmaniye 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 7/4/2017 tarihli kararıyla tutuklanarak aynı tarihte Osmaniye 2 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuştur. A.T.nin sağlık durumu hakkında aynı gün hazırlanan oda yerleşimi acil risk ihtiyaç raporunda A.T.nin sürekli tedavi gerektiren kronik veya müzmin bir hastalığının (yüksek tansiyon) olduğu belirtilmiştir. A.T.nin 10/4/2017 tarihindeki Kuruma ilk giriş muayenesinde de kronik hastalık olarak hipertansiyon ve hiperlipidemi rahatsızlıklarının olduğu belirlenmiştir.

3. A.T.nin vekili, Ceza İnfaz Kurumuna sunduğu 6/6/2017 tarihli dilekçeyle A.T.nin kronik iskemik kalp hastası olduğunu belirtip buna ilişkin evrakı da dilekçeye ekleyerek A.T.nin hastalığı ve tansiyon sorunu nedeniyle tedavi edilmesi gerektiğini bildirmiştir. A.T.nin çeşitli tarihlerde sunduğu, revir hizmetinden yararlanmak istediğine ilişkin olan dilekçeleri de dikkate alınarak 29/5/2017, 31/5/2017, 12/6/2017, 10/7/2017 ve 24/7/2017 tarihlerinde revir biriminde muayenesi yapılmıştır. 1/6/2017, 14/6/2017 ve 16/6/2017 tarihlerinde Osmaniye Devlet Hastanesine götürülerek muayene ettirilen A.T.nin tedavi sürecinde kan tahlilleri yapılmış, MR çekilmiş ve rahatsızlıklarına binaen 15/6/2017 ve 6/7/2017 tarihli reçeteler düzenlenmiştir.

4. 1/8/2017 günü sabah saatlerinde A.T.nin kalmakta olduğu B-2 odasının butonunun yanması üzerine nöbetçi memur oda mazgalından ne olduğunu sormuştur. Odada kalan tutukluların A.T.nin rahatsızlandığını söylemeleri üzerine nöbetçi memurun çağırdığı vardiya revircisi odaya girerek A.T.nin durumunu kontrol etmiş ve kurum doktorunu arayarak bilgi vermiştir. Kurum doktorunun A.T.yi revire çıkarmaları yönündeki talimatı üzerine odaya tekerlekli sandalye götürülmüş ise de A.T.nin bu şekilde çıkarılamayacağı anlaşılmıştır. Yeniden bilgilendirilen kurum doktorunun talimatıyla 112 Acil Servis aranarak ambulans istenmiştir. Bir süre sonra odaya gelen kurum doktoru ilk müdahaleyi yaptıktan hemen sonra 112 Acil Servis görevlileri A.T.ye yaklaşık 50 dakika müdahale etmiştir. Tedavisinin devamı için hastaneye sevk edilen A.T. burada yapılan tüm müdahalelere rağmen aynı gün saat 12.31 sıralarında vefat etmiştir.

5. Osmaniye Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) ölüm olayına ilişkin resen ceza soruşturması başlatmış, soruşturma kapsamında 1/8/2017 tarihinde bilirkişi eşliğinde otopsi işlemi gerçekleştirmiş ve Adli Tıp Kurumu Adana Adli Tıp Grup Başkanlığından 10/10/2017 tarihinde otopsi raporu almıştır. Raporun sonuç bölümünde A.T.nin kalp damar hastalığı sonucu öldüğü kanaati bildirilmiştir. Başsavcılık olaya ilişkin tanık ve şüpheli beyanlarını almış, A.T.nin vefat anını gösteren kamera kayıtları ile A.T.ye ait rapor, tutanak ve tedavi evrakını Ceza İnfaz Kurumundan celbetmiştir.

6. A.T. ile aynı koğuşta tutulan tanıklar S.H., M.D. ve T.I. soruşturma kapsamında alınan beyanlarında A.T.nin kalp hastası olup ilaç tedavisi gördüğünü, olay günü rahatsızlanması üzerine infaz koruma memurunu çağırdıklarını, A.T.nin iki kez tansiyonunun ölçüldüğünü, A.T.nin rahatsızlandığı hususunda başmemuru ikna edemediklerini, başmemurun "Film çevirmeyin." dediğini, ısrarları sonucunda A.T.nin sedyeyle koğuştan çıkarıldığını, müdahalede yaklaşık yarım saat geç kalındığını belirtmiştir. Şüpheli sıfatı ile beyanları alınan Ceza İnfaz Kurumu görevlileri N.Ç., L.G., O.A., B.G., A.S. ve F.T. beyanlarında olay günü A.T.nin rahatsızlandığının söylenmesi üzerine A.T.yi sedyeyle koğuştan çıkardıklarını, durumu bildirdikleri kurum doktorunun ambulans çağrılması talimatı üzerine ambulans çağırdıklarını, ambulans beklerken A.T.nin durumunun kötüye gitmesi üzerine kurum doktorunun müdahale ettiğini, kurum doktorunun gelmesiyle eş zamanlı ambulansın geldiğini, yaklaşık bir saat müdahale edildikten sonra hastaneye kaldırılan A.T.nin orada vefat ettiğini söylemiştir.

7. Başsavcılık, Ceza İnfaz Kurumundan görevliler hakkında yapılan disiplin soruşturmasına ilişkin bilgi ve belgelerin gönderilmesini istemiştir. Ceza İnfaz Kurumunun cevap yazısındaki Ceza İnfaz Kurumu Disiplin Amirliğinin 15/9/2017 tarihli kararında A.T.nin gerekli tedavi, muayene, sevk ve kontrollerinin gerek kurumda gerekse hastanede düzenli ve özenli şekilde yapıldığı, Ceza İnfaz Kurumu sağlık memurunun ölüm olayında herhangi bir ihmal, kasıt ya da kusuru olmadığı belirtilerek görevlilerin herhangi bir disiplin cezası ile

cezalandırılmasına yer olmadığı kararı verilmiştir. Ceza İnfaz Kurumunun ikinci müdürünce hazırlanan 15/9/2017 tarihli muhakkik araştırma raporunda da aynı gerekçelerle Ceza İnfaz Kurumu sağlık memurunun disiplin cezası ile cezalandırılmasına yer olmadığı kanaati bildirilmiştir.

8. Başsavcılık, A.T.nin ölümünün doğal nedenlerden kaynaklandığı, ölümüne ilişkin herhangi bir suç unsuruna rastlanmadığı ve üçüncü kişilere yüklenebilecek herhangi bir kusur bulunmadığı gerekçesiyle A.T.nin ölümü açısından 8/11/2017 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Bu karara itiraz edilmemiştir.

9. 8/11/2017 tarihinde Ceza İnfaz Kurumu personeliyle ilgili görevi kötüye kullanma suçu yönünden soruşturma evrakını ayıran Başsavcılık, başka bir esas numarasından soruşturmaya devam etmiş; aynı tarihte kovuşturmaya yer olmadığına dair karar vermiştir. Kararda A.T.nin doğal nedenlerden öldüğü, infaz koruma memurları ile sağlık çalışanlarının üzerine düşeni yaptıkları, üçüncü kişilere yüklenebilecek herhangi bir kasıt ya da ihmal bulunmadığı belirtilerek görevi ihmal suçunun somut olayda yasal unsurları itibarıyla oluşmadığı ifade edilmiştir. Bu karara karşı başvurucu Selda Tatar'ın Osmaniye 2. Sulh Ceza Hâkimliğine müşteki sıfatıyla yaptığı itiraz, Başsavcılıkça verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın usul ve kanuna uygun olduğu gerekçesiyle 23/11/2017 tarihinde reddedilmiştir.

10. Başvurucu Selda Tatar, nihai hükmü 25/12/2017 tarihinde öğrenmesinin ardından 21/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

B. Tam Yargı Davası Süreci

11. Başvurucular olay nedeniyle uğradıkları maddi ve manevi zararların tazmini için Ankara 18. İdare Mahkemesi nezdinde tam yargı davası açmıştır. 13/8/2018 tarihli dava dilekçesinde başvurucular; kalp ve tansiyon hastası olan yakınları A.T.nin durumunun kritik olduğunu hem Başsavcılık hem de Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne bildirdikleri hâlde özen gösterip tedbir alınmadığını, görevlilerin A.T.nin kritik durumuna rağmen kriz geçirdiğine inanmayıp müdahale etmekte ve ambulans çağırmakta geç kaldığını, A.T.ye normal emeklilik yaşına kadar emekli maaşının yanında her ay Sosyal Güvenlik Kurumunca ödenecek kadrosuzluk tazminatı ödemesinin durdurulması nedeniyle maddi zararlarının doğduğunu belirterek davalı idarenin maddi ve manevi zararlarını hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği tazmin etmesi gerektiğini iddia etmiştir.

12. Ankara 18. İdare Mahkemesi yaptığı ilk incelemede hizmetin görüldüğü veya eylemin yapıldığı yer olan Osmaniye'nin yargı çevresi bakımından bağlı olduğu Gaziantep İdare Mahkemesinin yetkili olduğu sonucuna ulaşarak yetkisizlik kararı vermiştir. Gaziantep 2. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) görülen davada Başsavcılıktan soruşturma dosyası, Ceza İnfaz Kurumundan olay gününe ait kamera kayıtları ve disiplin soruşturması dosyası istenmiştir. Yapılan yargılama sonucunda 11/9/2019 tarihinde davanın reddine karar verilmiştir. Kararda A.T.nin Ceza İnfaz Kurumunda tutuklu kaldığı süre boyunca kronik hastalıklarıyla ilgili olarak muayene ve tedavilerinin yapıldığı, ilaçlarının sağlandığı, gerektiğinde hastaneye sevk edilmesi suretiyle tedavi ettirildiği, vefatına neden olan kalp krizi sırasında kurum görevlilerince makul süre içinde A.T.ye müdahale edildiği, A.T.nin müdahalelere cevap vermeyerek vefat ettiği belirtilerek vefat sebebiyle uğranılan zarar ile illiyet bağı kurulabilecek bir idari eylemin, idareyi sorumlu tutacak herhangi bir kusurlu hareketin veya kusursuz sorumluluğu gerektirecek bir durumun olmadığı ifade edilmiştir.

13. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvuran başvurucular istinaf dilekçelerinde Ceza İnfaz Kurumu personeli ile sağlık görevlilerinin ilk müdahalede geç kaldığını, bu müdahalenin zamanında ve uygulanmasında sıkıntı olup olmadığı hususunda kamera kayıtları üzerinde herhangi bir inceleme yapılmadığını, yerel mahkemenin kararında buna ilişkin bir açıklama yapmadığını, karar gerekçesinde yer alan makul süre içinde müdahale edildiği kanaatinin nasıl hasıl olduğunu anlayamadıklarını, kamera görüntülerine ilişkin rapor alınmadan karar verilmesinin usul ve kanuna aykırı olduğunu iddia etmiştir. Başvuruculaın istinaf başvurusu Gaziantep Bölge İdare Mahkemesi 3. İdari Dava Dairesinin (Daire) 1/4/2021 tarihli kesin kararıyla reddedilmiştir. Daire, kararında istinaf başvurusuna konu kararın ve dayandığı gerekçenin hukuka ve usule uygun olduğu, kararın kaldırılmasını gerektirecek yasal bir sebebin bulunmadığı gerekçesine yer vermiştir.

14. Başvurucular, nihai hükmü 1/5/2021 tarihinde öğrenmelerinin ardından 21/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

15. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucular, Ceza İnfaz Kurumunda tutulan yakınları A.T.nin kalp ve tansiyon hastası olduğu Ceza İnfaz Kurumunca bilindiği hâlde özen gösterilmeyip tedbir alınmadığını, idarenin olay günü kalp krizi geçiren A.T.ye müdahale etmede ve ambulans çağırmada gecikerek kusurlu olduğunu, olaya ilişkin yürütülen ceza soruşturmasında dinlenen tanıkların beyanlarında idarenin olaya müdahalede geciktiği açıkça belirtilmesine rağmen bu beyanlara itibar edilmeyip tanık beyanları ve kamera görüntüleriyle beyanları çelişen memurların ifadelerine itibar edildiğini, olay gününü gösteren kamera kayıtları ve diğer delillerin incelenmeyerek olay aydınlatılmadan kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini, bu şekilde etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğini ifade etmiştir. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; somut olay süreci, insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuat detaylı olarak aktarılarak yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

17. Olayın niteliği ve formdaki iddialar doğrultusunda inceleme, yaşam hakkı kapsamında yapılmıştır.

18. Başvurucular öz itibarıyla devletin gözetimi altında meydana gelen ölüm olayında Ceza İnfaz Kurumu görevlilerinin ihmali olmasından ve sorumluların belirlenmesi açısından etkili ceza soruşturması yürütülmemesinden yakınmıştır.

19. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet, yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

20. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve

diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde önlemler alması gerekir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136). Anılan yükümlülük, özgürlüğünden yoksun bırakılan kişilerin tıbbi tedavilerine özen gösterilmesini ve yaşamı üzerinde oluşabilecek olası tehditleri engellemeyi de içerir (Murat Karabulut [2. B.], B. No: 2013/2754, 18/2/2016, § 43).

21. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de vardır. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

22. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemişse etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük -istisnaları bulunmakla birlikte- her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

23. Anayasa Mahkemesi ceza infaz kurumunda meydana gelen ölüm olayları bağlamında dile getirilen yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddiaları şimdiye kadar hep ceza soruşturmaları üzerine incelemiştir (örnek kararlar için bkz. Elanur Gemici ve diğerleri [1. B.], B. No: 2018/23070, 6/10/2022; Aynur Çetin ve diğerleri [1. B.], B. No: 2020/8602, 30/3/2023). Bu nedenle başvuruculların yaşam hakkının ihlaline ilişkin iddiaları yürütülen ceza soruşturması bağlamında incelenmiştir.

24. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). Başvurucunun nihai kararın bir örneğini alma hakkının bulunduğu hâllerde otuz günlük süre, karar örneğinin tebliği tarihinden itibaren başlar. İç hukukta kararın tebliğ edilmesi öngörülmüyorsa tarafların kararın içeriğini kesin olarak öğrenebilecekleri tarihi, otuz günlük başvuru süresinin başlangıcı olarak almak gerekir (Özgür Çapkın [2. B.], B. No: 2014/2546, 30/12/2014, § 21).

25. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 11. maddesinde yer alan kural uyarınca vekil vasıtasıyla takip edilen işlerde tebligat vekile yapılır ve tebliğ edilen evrakın içeriğine göre bir kanun yoluna başvurulması söz konusu ise kanunda öngörülen süreler bu tarih itibarıyla işlemeye başlar (Yasin Yaman [1. B.], B. No: 2012/1075, 12/2/2013, § 24).

26. Bireysel başvuruda sürenin başlangıcı yukarıda belirtildiği gibi tebligatla değil başvuru yolları tüketildikten sonra veya başvuru yolu öngörülmemişse ne şekilde olduğu gözetilmeksizin ihlalin öğrenilmesiyle başlar. Vekille takip edilen işlerde de öğrenmenin asıl veya vekil tarafından gerçekleşmesinde sürenin başlangıcı açısından herhangi bir fark söz konusu değildir. Bu bağlamda başvuru süresinin başlangıcı, hak ihlaline uğradığını iddia eden kişinin bu durumu bizzat veya vekili tarafından öğrendiği tarih olarak kabul edilmektedir. Başka bir ifade ile bireysel başvuruda başvuru süresinin başlangıcı başvurucu ve/veya vekili olması fark etmeksizin hangisi tarafından öğrenilirse öğrenilsin ilk öğrenilme tarihinden başlamaktadır (Kadir Turgut [1. B.], B. No: 2014/4985, 6/7/2017, § 25).

27. Somut olayda başvuruya konu davaya ilişkin nihai kararın (Osmaniye 2. Sulh Ceza Hâkimliğinin 23/11/2017 tarihli takipsizlik kararına itirazın reddi kararı) 25/12/2017 tarihinde dosyada müşteki sıfatıyla yer alan başvurucu Selda Tatar'ın vekiline tebliğ edildiği, bu tarihten itibaren otuz günlük başvuru süresi içinde ve en geç 24/1/2018 tarihine kadar başvurulması gerekirken bu süre geçtikten sonra 21/5/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunulduğu anlaşılmıştır.

28. Açıklanan gerekçelerle yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Gerekçeli Karar Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

29. Başvurucular ayrıca olay nedeniyle uğradıkları zararların tazmini talebiyle açtıkları tam yargı davası yargılamasında Ceza İnfaz Kurumundan celbedilen kamera kayıtları üzerinde herhangi bir inceleme yapılmadığını, görüntülere ilişkin bir rapor alınmadan ve soruşturma aşamasında toplanan deliller değerlendirilmeden davanın reddedildiğini, A.T.ye makul süre içinde müdahale edildiğine ilk derece mahkemesinin nasıl kanaat getirdiğini anlayamadıklarını, babaları A.T. ölmeseydi normal emeklilik yaşına kadar emekli maaşı ile beraber kadrosuzluk tazminatı alacağını, A.T.nin ölümüne binaen kadrosuzluk tazminatının ödemesinin durdurulmasıyla maddi zararlarının doğduğunu, ıslah yoluyla dava değerini yükseltme durumları söz konusu olduğu hâlde istinaf mahkemesi kararına karşı temyiz yolunun hukuka aykırı olarak kapatıldığını, idarenin sebep olduğu zararlardan hizmet kusuru veya kusursuz sorumluluk ilkeleri gereği sorumlu tutulması gerekirken taleplerinin hukuka aykırı biçimde reddedildiğini belirterek yaşam hakkının, adil yargılanma hakkının ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Bakanlık görüşünde; somut olay süreci ve insan hakları yargısı içtihadı ile mevzuatı detaylı olarak aktarıldıktan sonra yapılacak değerlendirmede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümlerinin, Anayasa Mahkemesi içtihadının ve somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

30. Başvurucuların İdare Mahkemesinde açtıkları tam yargı davası yargılaması açısından temel şikâyetleri, babalarına zamanında müdahale edilmediği iddialarının dosya kapsamındaki deliller bağlamında değerlendirilmemesi ve ret kararı sonucuna nasıl ulaşıldığına dair yeterli gerekçe sunulmamasıdır. Bu nedenle başvurucuların adil yargılanma hakkına ilişkin ihlal iddialarının anılan hakkın güvencelerinden biri olan gerekçeli karar hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

31. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

32. Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkı gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsamaktadır (daha geniş değerlendirme için bkz. Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75). Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Mahkemelerin anılan yükümlülüğü, yargılamada ileri sürülen her türlü iddia ve savunmaya karar gerekçesinde ayrıntılı yanıt vermesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Ancak mahkemeler, kendilerine sunulan tüm iddialara yanıt vermek zorunda değilse de (Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, § 56) davanın esas sorunlarını inceledikleri gerekçeli karardan anlaşılmalıdır. Bir kararda tam olarak hangi unsurların bulunması gerektiği davanın niteliğine ve şartlarına

bağlıdır. Muhakeme sırasında açık ve somut bir biçimde öne sürülen iddia ve savunmaların davanın sonucuna etkili, başka bir deyişle davanın sonucunu değiştirebilecek nitelikte olması hâlinde davayla doğrudan ilgili olan bu hususlara mahkemeler, makul bir gerekçe ile yanıt vermelidir (Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, § 35). Aksi bir tutumla mahkemenin davanın sonucuna etkili olduğunu kabul ettiği bir husus hakkında ilgili ve yeterli bir yanıt vermemesi veya yanıt vermeyi gerektiren usul veya esasa dair iddiaları cevapsız bırakması hak ihlaline neden olabilecektir (Sencer Başat ve diğerleri, § 39).

33. Yargılama süreci incelendiğinde İdare Mahkemesinin dosyaya getirdiği ceza soruşturmasında dinlenen tanıklar A.T.ye geç müdahale edildiğini belirtip olay süreci hakkında Ceza İnfaz Kurumu yetkililerinden farklı yönde ifade vermiştir (bkz. § 6). Tanık beyanları ve başvuruculaın iddiaları dikkate alındığında özellikle Ceza İnfaz Kurumunda kaldığı dört aylık sürede tedavisine devam edilen ve Kuruma girdiği andan itibaren kalp hastası olduğu bilinen A.T.ye olay günü yapılan müdahale açısından idarenin hizmet işleyişinde kusur olup olmadığı yönünde oluşan tereddütün giderilmesi gerekir. İdare Mahkemesi bu açıdan esasa etkili olan olay gününü gösterir kamera kayıtlarını Ceza İnfaz Kurumundan celbetmişse de bu kamera kayıtlarına ilişkin herhangi bir değerlendirme yapmadan A.T.ye makul sürede müdahale edildiği gerekçesiyle davayı reddetmiştir. Başvuruculaın kamera kayıtlarının incelenmesini dava açarken ve kanun yoluna başvururken öne sürdükleri dikkate alındığında bu delilin değerlendirilmemesinin esasa etkili bir iddianın değerlendirilmemesi sonucu doğurduğu kanaatine varılmıştır. Ayrıca belirtmek gerekir ki başvuruculaın mülkiyet hakkı şikâyetiyle öne sürdüğü kadrosuzluk tazminatının ödenmesinin durdurulması ile ilgili maddi tazminat talebini de reddeden İdare Mahkemesi karar gerekçesinde bu talebe ilişkin de herhangi bir değerlendirmede bulunmamıştır.

34. İzah edildiği şekilde yargılama makamlarınca olay günü A.T.ye makul süre içinde müdahale edilmesi nedeniyle idarenin kusuru olmadığı sonucuna nasıl ulaşıldığına dair ilgili ve yeterli bir gerekçe sunulmaması ve başvuruculaın davanın sonucuna ilişkin temel iddialarının karşılanmaması yoluyla gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği anlaşılmıştır.

35. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

36. Başvurucular istinaf mahkemesi tarafından kesin olarak reddedilen davada temyiz yolunun açık olmaması sebebiyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Umut Öztürk ([GK], B. No: 2017/37079, 29/9/2021, §§ 32-38) kararındaki ilkeler doğrultusunda iddiaların başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

37. Başvurucular; ihlalin tespiti ile 200.000 TL maddi ve 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

38. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu

ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

39. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Gaziantep 2. İdare Mahkemesine (E.2018/1341, K.2019/825) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvuruculara tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvuruculara MÜŞTEREKEN ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvuruculara Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ŞEVKET AKDUMAN

B. No: 2021/29216 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/29216

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ŞEVKET AKDUMAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/29216)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Şevket AKDUMAN

Vekili : Av. Elif ERDEMİR GÜL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, şirkete yatırılan paranın iadesi talebiyle açılan dava sırasında yapılan kanuni düzenleme sonucu alacağın tahsili imkânının ortadan kaldırılması nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvurucu nihai hükmü 15/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Anayasa Mahkemesi, olay ve olguları somut başvuru ile benzer nitelikte olan Turgay Kılıç ([2. B.], B. No: 2020/21022, 14/12/2023) kararında uygulanacak anayasal ilkeleri belirlemiştir. Bu çerçevede alacağın tahsili için uygun hukuki yollara başvurmasına rağmen yargılama sırasında yapılan kanuni düzenleme nedeniyle hukuki mekanizmaları işletme imkânından mahrum bırakılan başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili

başvuru hakkının ihlal edildiğine karar vermiştir. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır. Bu doğrultuda başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

3. Başvurucu, ihlalin tespiti ile maddi ve manevi tazminat talebinde bulunmuştur. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesine (E.2019/2772, K.2020/1088) iletilmek üzere Konya 4. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2018/249, K.2019/469) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

MEHMET GÜRBİLEK

B. No: 2021/31467 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/31467

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET GÜRBİLEK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/31467)

Karar Tarihi: 17/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 16/2/2026 - 33170

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Mehmet GÜRBİLEK

Vekili : Av. Fatih ÖZGÖKÇEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, öğretim üyesi olarak görev yapan kişinin bölüm başkanının makam odasında hakaret ve kasten yaralama eylemine maruz kaldığı iddiasıyla idare aleyhine açtığı manevi tazminat talepli tam yargı davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 30/1/2009 tarihinde bölüm başkanının hakaret ve yaralama eylemlerine maruz kaldığı iddiasıyla savcılığa şikâyette bulunmuştur. Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada mahkeme 20/6/2011 tarihinde, sanığın hakaret ve yaralama eylemlerinden ötürü adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; sanığın ders notlarının kitap hâline getirilip getirilmemesi veya ders notlarının para karşılığı öğrencilere satılıp satılmaması hususundaki tartışma sonucunda hakaret ve yaralama eyleminin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

3. Başvurucu 7/9/2011 tarihinde adli yargıda, eylemleri gerçekleştiren kişi aleyhine manevi

tazminat davası açmıştır. Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen davada 28/2/2013 tarihli kararla Mahkeme, davayı kısmen kabul etmiştir. Karara karşı davalı, temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 27/2/2014 tarihinde anılan kararı bozmuştur. Kararın gerekçesinde; kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken kusurlu eylemleri nedeniyle oluşan zararlardan doğan tazminat davalarının rücu edilmek kaydıyla ve kanunda gösterilen koşullara uygun olarak idare aleyhine açılabileceğine, davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde yeniden görülen davada Mahkeme bozma kararına uymuş ve 8/12/2014 tarihinde husumet yokluğundan davanın reddine karar vermiştir. Bu karar, tarafların temyiz etmemesi nedeniyle 16/1/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, bu kez 20/1/2015 tarihinde idare mahkemesinde idare aleyhine tam yargı davası açmıştır. Konya 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada Mahkeme 20/2/2015 tarihli kararıyla dava dilekçesinin görevli idari merciine tevdi edilmesine karar vermiştir. İdarenin cevap vermemesi üzerine başvurucu tarafından idare mahkemesinde 14/5/2015 tarihinde yeniden dava açılmıştır. Mahkeme 25/5/2015 tarihli kararı ile davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Mahkeme, gerekçesinde eylemin idariliği ve/veya adı geçen kamu görevlisinin tamamen kendi iradesi ile kişilere karşı siyasal, kişisel veya başka nedenlerle kin, garaz, husumet ve benzeri duyguların etkisi altında zarar verip vermediği hususunun Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla öğrenildiğini belirtmiştir. Başvurucunun da bu kararı en geç asliye hukuk mahkemesinde davanın açıldığı tarih olan 7/9/2011 tarihinde öğrendiğinin kabulünün gerektiği tespitini yapmıştır. Buna göre de en geç 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca sulh ceza mahkemesi kararının öğrenildiği en geç 7/9/2011 tarihinden itibaren bir yıl içinde zararın tazmini istemiyle davalı idareye başvurulması gerekirken bu süre geçirildikten sonra merciine tevdi kararı ile yapılan başvurunun cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine 14/5/2015 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesinin mümkün olmadığını değerlendirmiştir. Bu karara karşı başvurucu, temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

5. Danıştay Sekizinci Dairesi 28/12/2017 tarihli kararıyla Mahkeme kararını oyçokluğu ile bozmuştur. Kararın gerekçesinde; 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde tam yargı davasının açılabilmesi için gereken koşulların Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı ile ortaya çıktığını, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirtilen bir yıllık sürenin hesaplanmasında da Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararının kesinleştiği tarihin değil Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin davanın husumet yokluğundan reddi kararının kesinleştiği 16/1/2015 tarihinin esas alınması gerektiğini tespit etmiştir. Mahkeme 30/5/2018 tarihli kararı ile ilk kararında ısrar etmiştir. Başvurucu, bu karara karşı 23/7/2018 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmuştur.

6. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2/10/2019 tarihli kararı ile oyçokluğuyla Mahkemenin ısrar kararını gerekçeli onamıştır. Kararın gerekçesinde; başvurucunun eylemi 30/1/2009 tarihinde öğrendiği, Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdindeki davanın ise 7/9/2011 tarihinde açıldığı dikkate alındığında görevsiz mahkemeye başvuru tarihi idari yargı merciine başvuru tarihi olarak kabul edileceğinden 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirtilen bir yıllık süre geçtikten sonra açılan davada süre aşımı bulunduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Karşıoy gerekçesinde; başvurucunun hak arama yönündeki iradesinin ve Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen kararın niteliğinin gözardı edildiği, görev hususunun son derece tartışmalı olduğu dosyada görevli mahkemenin doğru

şekilde tayin edilmesi sorumluluğunu başvurucuya yüklemenin hak arama hürriyeti bağlamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmesinin bir başka boyutunu oluşturduğu görüşüne yer verilmiştir. Başvurucu bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurmuştur. Karar düzeltme talebi yine oyçokluğu ile 4/2/2021 tarihli kararla reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 30/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkı şikâyetinin kabul edilemez olduğuna, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; memurların haksız eylemleri için daha önce adli yargıda dava açıldığını, daha sonra Yargıtayın görüş değiştirdiğini ve bu davaların idare aleyhine açılması gerektiğine karar verdiğini, bundan sonra tekrar görüş değiştirdiğini, bu davaların adli yargıda görülmesi gerektiğine ilişkin kararlar verdiğini beyan etmiştir. Başvurucu, görev hususunun Yargıtay bozma kararı ile tespit edildiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğü yazısı paylaşılmış, başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (Tahir Canan [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurucunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

13. Başvuruya konu davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin Mahkeme kararının 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla eldeki olayda başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı olduğu anlaşılmıştır.

14. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde meşru bir amacı olduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. Ayşe Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; Fatma Altuner [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir

sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörülen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

16. Bu kapsamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale ölçülülük bağlamında büyük önem taşımaktadır (Yaşar Çoban [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereği, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceği rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğiyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (Ahmet Yıldırım [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

17. Türk hukuk sisteminde kanun koyucu -somut olay bağlamında uygulanabilirliği olmasa da- mahkemeye erişim hakkının korunmasına yönelik birtakım koruyucu düzenlemelerle mahkemeye erişim hakkını kısıtlayan aşırı ve katı yorumların önüne geçmek istemiştir. Örneğin 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "Davanın reddinde ek süre" başlıklı 158. maddesinde de görevli olmayan bir mahkemede dava açılması hâlinde alacaklıya haklarını kullanabilmesi için altmış günlük ek süre verilmesine ilişkin düzenleme de bunlardan biridir.

18. Somut olayda başvurucu, bölüm başkanının makam odasında hakaret ve kasten yaralama eylemine maruz kaldığını iddia etmiştir. Daha sonra asliye hukuk mahkemesinde karşı taraf aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Yargıtay bu davanın idare aleyhine açılabileceği gerekçesiyle husumet yokluğundan reddine karar verilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Başvurucu ise bunun üzerine idare aleyhine idare mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Bu dava, süre aşımı gerekçesiyle reddedilmiştir.

19. Başvuru konusuyla ilgili temel mesele, başvurucuya karşı gerçekleştirilen haksız eylemin idari nitelik taşıyıp taşımadığının tespitinin kendisinden beklenip beklenemeyeceği ve bu bağlamda mahkemelerin süre aşımı ile ilgili yorumunun ölçüsüz olup olmadığıdır.

20. Memurların birbirlerine karşı suç teşkil eden eylemlerinin idari nitelik taşıyıp taşımadığı somut olayın özelliğine göre farklılık gösterebilir.

21. Eldeki başvuruda kamu görevlisi olan başvurucuya bir başka kamu görevlisi tarafından hakaret ve yaralama eylemlerinde bulunulmuştur. Başvurucu da ilk olarak bu kişi aleyhine adli yargıda manevi tazminat davası açmıştır. Bu kapsamda yukarıda da işaret edildiği üzere memurların birbirlerine karşı suç teşkil eden eylemlerinin idari nitelik taşıyıp taşımadığı somut olayın özelliğine göre farklılık göstermekte olup bireysel başvuruya konu olayda

eylemin niteliği Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma kararı ile tespit edilmiştir. Bu noktada tespit edilmesi gereken bir diğer husus, başvurucunun eylemin niteliğine (idari olup olmadığına) ne zaman vâkıf olduğunun kabul edilmesi gerektiği, dolayısıyla dava açma süresinin ne zaman başlayacağıdır. Mahkeme ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu aynı sonuca varmış olsa da 2577 sayılı Kanun'un hangi maddesinin uygulanacağı hususunda farklı tespitler yapmıştır.

22. Mahkeme; gerekçesinde eylemin idariliği ve/veya adı geçen kamu görevlisinin tamamen kendi iradesi ile kişilere karşı siyasal, kişisel veya başka nedenlerle kin, garaz, husumet ve benzeri duyguların etkisi altında zarar verip vermediği hususunun Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla öğrenildiğini, başvurucunun da bu kararı en geç asliye hukuk mahkemesinde davanın açıldığı tarih olan 7/9/2011'de öğrendiğinin kabulü gerektiğini belirtmiştir. Buna göre de 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca bu tarihten itibaren bir yıl içinde idareye başvurulması gerekirken bu süre geçirildikten sonra merciine tevdi kararı ile yapılan başvurunun cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine açılan davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçesi incelendiğinde sanığın ders notlarının kitap hâline getirilip getirilmemesi veya ders notlarının para karşılığı öğrencilere satılıp satılmamasının tartışılması sonucunda hakaret ve yaralama eyleminin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

23. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ise kararında Yargıtayın davanın husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesi gerektiğine yönelik bozma kararı üzerine asliye hukuk mahkemesince verilen görevsizlik kararının aslında davanın idari yargı merciinde açılması gerektiğini ifade eden bir karar olduğu tespitini yapmıştır. Bu hâlde 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesinin uygulanması gerektiğine işaret etmiştir. Bu maddeye göre ise görevsiz yargı yerine başvuru tarihi idari yargıya başvuru tarihi olarak kabul edilmektedir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu; başvurucu tarafından eylemin 30/1/2009 tarihinde öğrenildiği, asliye hukuk mahkemesi nezdindeki davanın ise 7/9/2011 tarihinde açıldığı, bu noktada da 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirtilen bir yıllık süre geçtikten sonra davanın açıldığı gerekçesine dayanmıştır.

24. Somut olayda başvurucu, davasını eylemin adli yargıda görüleceği düşüncesiyle asliye hukuk mahkemesinde açmıştır. Başvurucunun Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma kararı ile idari yargının görevli olduğunu, bu bağlamda eylemin idariliğini öğrendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu bu eylemin idariliğinin öğrenildiği tarihten itibaren dava açma sürelerinin belirlenmesi gerekirken, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından görevsiz yargı yerine başvuru tarihinin idare mahkemesine başvuru tarihi olarak görülerek davanın süresinde açılmadığına ilişkin yorumu başvurucuya aşırı külfet yüklemiştir.

25. Bu itibarla Mahkemenin ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun dava açma sürelerinin belirlemesine ilişkin yorumunun başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvurucunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirdiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu yorumdan hareketle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurucunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. İdare Mahkemesine (E.2018/737, K.2018/738) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

HAYAT ERDOĞAN VE MUSA ERDOĞAN

B. No: 2021/34031 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/34031

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

HAYAT ERDOĞAN VE MUSA ERDOĞAN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/34031)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şehadet ÖZTÜRK

Başvurucular : 1. Hayat ERDOĞAN 2. Musa ERDOĞAN

Vekili : Av. Necmiye ŞABBAZ BAŞEL

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru; kamu makamları tarafından öngörülebilir ve önlenebilir nitelikteki bir canlı bomba saldırısı sonucu ölüm olayı meydana gelmesi ve bu olaydan doğan zararların tazmini talebiyle açılan davanın kısmen reddedilmesi nedeniyle yaşam hakkının, verilen kararın eşitsizlik yaratacak nitelikte olması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Bazı sivil toplum kuruluşlarınca gerekli yasal izinler alınarak 10/10/2015 Cumartesi günü 12.00-16.00 saatleri arasında Ankara'da barış, emek ve demokrasi konulu bir miting yapılması kararlaştırılmıştır. Planlamaya göre farklı şehirlerden gelen gruplar Ankara Tren Garı'nda toplanacak ve Talatpaşa Bulvarı, Opera Meydanı ile Atatürk Bulvarı'nı takiben Sıhhıye Meydanı'na yürüyecektir. Ankara Tren Garı önünde 10/10/2015 tarihinde toplanan kalabalığın hazırlıkları sürerken saat 10.04 sıralarında peş peşe iki patlama meydana gelmiş, olay nedeniyle pek çok kişi ölmüş ve yaralanmıştır (Hasan Kılıç [2. B.], B. No: 2018/22085, 27/1/2021, §§ 7, 8). Başvuruculların oğlu N.E. de bu patlama sonucu vefat edenlerden biridir.

3. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının olay hakkında yürüttüğü soruşturmada saldırının

DEAŞ terör örgütüne üye olan iki canlı bomba tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

4. İçişleri Bakanlığı, olay öncesinde yeterli güvenlik önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda iki mülkiye başmüfettişi ile iki polis başmüfettişine ön inceleme yaptırmıştır.

5. Ön inceleme sonunda hazırlanan raporda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. 29/1/2015 tarihinde yürürlüğe giren Ankara Emniyet Müdürlüğü Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Önleme ve Müdahale Planı'nda toplantı ve gösteri yürüyüşleri için faraziyelerin, alınacak önlemlerin ve hareket tarzının nasıl olacağı ayrıntılı olarak belirlenmiş; toplantı ve gösteri yürüyüşüne katılanlara dışarıdan herhangi bir saldırının olabileceği ihtimalinin de gözönüne alınması gerektiği belirtilmiştir. Bahse konu plana göre Güvenlik Şube Müdürlüğünün toplantı öncesinde yapacağı işlemler arasında toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak elde edilen her türlü istihbari bilgiyi süratle değerlendirmek de vardır. Planda genel olarak alınacak tedbirleri planlama ve organize etme görevlerinin Güvenlik Şube Müdürlüğüne ait olduğu, İstihbarat ve Terörle Mücadele (TEM) Şube Müdürlüklerinin genel olarak toplantı ve gösteri yapılacağı günün kesinleşmesinden itibaren toplantı ve gösteri yürüyüşü ile ilgili olarak istihbarat toplama görevini yerine getirecekleri açıklanmıştır.

ii. 10/10/2015 tarihinde Sıhhiye Meydanı'nda yapılmak istenen miting için güvenlik planlaması yapılmış, saat 08.00'den itibaren görev yapmak üzere Asayiş Harekât Merkezi oluşturulmuş ve toplantı öncesinde bomba aramasını da içeren alan aramaları yapılmıştır. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır. Bununla birlikte toplanma alanı olan tren garı ve çevresinde arama noktaları oluşturularak kişilerin üstleri aranmamış, kişilerin üst aramasının miting yeri olan Sıhhiye Meydanı girişinde yapılması planlanmıştır.

iii. Mitinge tahminen 10.000 kişinin katıldığı ve 2.044 personelin görevlendirildiği dikkate alındığında yıl içinde yapılan benzer mitinglere nazaran görevlendirilen personel sayısı yeterlidir.

iv. Miting için alınacak güvenlik tedbirlerini ve personelin hareket tarzını göstermek üzere Ankara Emniyet Müdürlüğü Güvenlik Şube Müdürlüğünün 8/10/2015 tarihli ve emniyet tedbiri konulu yazısı ilgili birimlere gönderilmiştir. Bahse konu yazıda alınacak güvenlik tedbirleri ve personelin hareket tarzı ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

v. 2015 yılı başından itibaren İstihbarat ve TEM Şube Müdürlüklerine değişik kaynaklardan birçok istihbarat bilgisi gelmiştir. Bu istihbarat bilgilerinin büyük çoğunluğu ya yer, zaman ve kişiye ilişkin somut bilgiler ihtiva etmemiş ya da teyide muhtaç niteliktedir ancak sözü edilen istihbarat bilgilerinin yine de güvenlik tedbirlerinin planlamasında dikkate alınması gerekir. 2015 yılında DEAŞ terör örgütü ile ilişkili istihbaratın fazlalığına rağmen Ankara Tren Garı önünde canlı bomba terör eylemini gerçekleştiren Y.E.A.nın da aralarında olduğu bazı şahısların canlı bomba eyleminde bulunabileceğine ve irtibatlı oldukları DEAŞ terör örgütünün Diyarbakır ve Suruç terör eylemlerinden sonra ülkemizde ses getirecek başka terör eylemi hazırlığı içinde olduğuna, halkın kalabalık olduğu yerlerde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde birden fazla canlı bomba eylemi yapabileceğine yönelik istihbaratlar son derece önemlidir. Zira toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin yoğun olarak yapıldığı illerin başında Ankara gelmektedir. Bu sebeple anılan nitelikteki bilgilerin toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin güvenliğini planlamakla sorumlu il emniyet müdürü, emniyet müdür yardımcısı, emniyet birimleri hatta vali ile paylaşılması gereklidir. Buna rağmen TEM Şube

Müdürlüğü, emniyet tedbirlerinin gözden geçirilmesi veya sıklaştırılması amacıyla emniyet birimlerine çoğunlukla aynı içerikli yazılar göndermiştir.

vi. Gelen istihbarat bilgileri üzerine TEM ve İstihbarat Şube Müdürlükleri tarafından genellikle kişilerin Ankara ile bağlantıları araştırılmış, Suruç'ta meydana gelen patlama sonrasında birim müdürlerinin katılımı ile il emniyet müdürü başkanlığında bazı toplantılar gerçekleştirilmiştir. Terör eylemlerine karşı daha duyarlı olunması konusunda tamim hazırlanmış ve değişik önleyici tedbirler -bu tedbirlerin neler olduğu açıklanmamıştır- alınmıştır. Ayrıca TEM ve İstihbarat Şube Müdürlüklerinin koordine ettiği operasyonlar yapılarak bazı terör eylemleri önlenmiştir (ön incelemeye dair süreç ve ön inceleme sonunda hazırlanan rapor hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Hasan Kılıç, §§ 11-14).

6. Başvurucular ve ölen N.E.nin kardeşleri İçişleri Bakanlığına başvurarak bombalı saldırı sonucu uğradıklarını ileri sürdükleri manevi zararları için tazminat talep etmiştir. Bu talep zımnen reddedilmiştir.

7. Başvurucular ve ölen N.E.nin kardeşleri 7/4/2016 tarihinde Ankara 3. İdare Mahkemesi (İdare Mahkemesi) nezdinde 1.375.000 TL manevi tazminat talepli tam yargı davası açmıştır. Dava dilekçesinde davacılar saldırı gerçekleşebileceği yönünde istihbarat bilgisine sahip olunmasına rağmen idarenin saldırının önlenmesi ve mitingle gösteri yürüyüşünün sağlıklı bir şekilde yapılması için gerekli tedbirleri almadığına ilişkin birçok iddiada bulunup güvenlik güçlerinin ölenlerin, yaralananların ve yaralılara yardım edenlerin üzerine olaydan sonra gaz bombası atıp cankurtaranların olay yerine ulaşmasını ve ilk yardım çalışmalarını fiilen engellediğini ileri sürmüştür. Dilekçede ayrıca DEAŞ saldırılarına ilişkin uyarı yazılarının ilgili yerlerden getirtilmesi, DEAŞ ile ilgili istihbarat bilgilerinin temini için yazışma yapılması, Adıyaman Cumhuriyet Başsavcılığı ile yazışma yapılarak DEAŞ faaliyetleri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarının istenmesi, İçişleri Bakanlığına yazılacak yazıyla olayda kusuru bulunan güvenlik güçleri hakkında disiplin soruşturması açılıp açılmadığının sorulması ve açılmışsa bu soruşturma dosyalarının getirtilmesi, Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığıyla konuyla ilgili yazışma yapılıp ilgili bilgi ve belgelerin istenmesi talep edilmiştir. Bunların yanında davacılar; miting öncesinde mitinge katılan kişilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan planlamalara, alınan fiilî tedbirlere ilişkin tüm bilgi ve belgelerin Ankara Valiliği ile Ankara Emniyet Müdürlüğünden temin edilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8. İdare Mahkemesi, yargılama sürecinde beş ara kararı vermiştir. Bu kararlar; adli yardım talebinin kabul edilmesine, onaylı vekâletname temin edilmesine, taraflardan olaya ilişkin bilgi/belge istenmesine, bilirkişi tayinine ve bilirkişi incelemesi yaptırılmasından vazgeçilmesine ilişkindir.

9. İçişleri Bakanlığı savunmasında idarenin hizmet kusurundan kaynaklanan bir güvenlik açığı olmadığını, idarenin üzerine düşen dikkat ve özeni gösterdiğini, olayın bir terör saldırısı olduğunu, patlamaların miting alanı dışında ve miting için kararlaştırılan zaman diliminden önce yaşandığını, idarenin hizmet kusuru bulunmadığını belirtmiştir. Savunmada ayrıca uyuşmazlığın 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun çerçevesinde çözülmesi gerektiği, manevi zararların ise bu kanun kapsamında olmadığı ifade edilmiştir.

10. İdare Mahkemesinin ara kararı cevabı uyarınca Ankara Valiliğinin gönderdiği 23/10/2015 tarihli Olay Tutanağı'nda başlıca şu tespitler yer almıştır:

i. Toplanma alanını da kapsayacak şekilde kişilerin üstlerinin ve araçlarının aranmasına imkân veren önleme araması kararı alınmıştır.

ii. Olay sabahı saat 06.02'den itibaren 500 bariyer kullanılarak miting alanının çevrelenmesine başlanmıştır.

iii. Miting için gelen topluluğun hareketlerinin izlenmesi ve bilgi akışı sağlanması için görevlendirilen Muhabere Elektronik Şube Müdürlüğü (MOBESE ve telsiz) görevlilerine ilaveten tüm birimlerden toplam 2.044 personel planlaması yapılmıştır.

iv. Özel Harekât Şube Müdürlüğünce yeteri kadar personel talep edilmesi hâlinde görev almak üzere hazır bulundurulmuştur.

v. Ankara Tren Garı ile miting alanında yeteri kadar itfaiye, ambulans ve zabıta görevlendirilmiştir.

vi. Ankara vali yardımcısı başkanlığında Güvenlik, Terörle Mücadele ve İstihbarat Şube Müdürlükleri, İl Jandarma Komutanlığı, Büyükşehir Belediyesi EGO Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Daire Başkanlığı ve İl Sağlık Müdürlüğü görevlilerinden oluşan Asayiş Harekât Merkezi (Kriz Merkezi) oluşturulmuştur.

vii. Bomba İmha ve İnceleme Şube Müdürlüğüne bağlı yeteri kadar görevli ve bomba arama dedektör köpek timleri ile birlikte ilk toplanma alanı ve Sıhhiye Meydanı'na kadar olan yürüyüş güzergâhında bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

viii. Saat 09.00'da Güvenlik Şube Müdürü tarafından Trafik Denetleme Şube Müdürlüğü Ekipler Amirine arama noktalarına yakın yerlerdeki kamyonet ve panelvan tipi araçların uzman ekiplerce kontrol edilerek kaldırılması talimatı verilmiştir.

ix. Miting alanı ve bu alana çıkan cadde ve sokaklar trafiğe kapatılmış, belirli yerlerde giriş arama koridorları ve polis zinciri oluşturulmuştur. Arama noktaları ve polis zincirinde görev almak üzere sekiz adet, toplamda ise 13 adet İl Emniyet Müdürlüğü birliği görevlendirilmiştir.

x. Miting alanında bulunan vatandaşların dışarıya çıkması sağlandıktan sonra miting için kurulan platform, platform çevresi ve miting alanı içinde bomba arama dedektör köpek timleri kullanılarak bomba, patlayıcı, bereleyici ve benzeri madde araması yapılmıştır.

11. İdare Mahkemesi 21/12/2018 tarihli kararıyla davayı kısmen kabul ederek başvurucular için ayrı ayrı 40.000 TL, ölenin kardeşleri olan davacıların her biri için 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine, fazlaya ilişkin taleplerin reddine hükmetmiştir. Gerekçede sosyal risk ilkesine ilişkin açıklamada bulunularak terör saldırısı niteliğindeki olay nedeniyle yakınlarını kaybeden davacıların meydana gelen zararlarının sosyal risk ilkesi gereğince hizmet kusuru bulunmasa bile idarece tazmin edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

12. Tarafların istinaf başvurusu Ankara Bölge İdare Mahkemesi 10. İdari Dava Dairesi (İstinaf Mahkemesi) tarafından 26/6/2019 tarihinde reddedilmiştir.

13. Tarafların temyiz kanun yoluna başvurması üzerine Danıştay 10. Dairesi (Daire) 15/12/2020 tarihinde temyiz talepleriyle ilgili kararını vermiştir. Kararın gerekçesinde öncelikle Dairenin yerleşik içtihadı uyarınca terör olayları sonucu bir zararın ortaya çıkması ve idarenin gerek hizmet kusuru gerekse kusursuz sorumluluk hâllerinin olayda bulunmaması durumunda 5233 sayılı Kanun kapsamında gerekli inceleme ve araştırma yapılarak karar verileceği belirtilmiştir. Gerekçenin devamında aynı olayı temel alan

uyuşmazlıklarda farklı idare mahkemeleri tarafından verilen ara kararlar üzerine Ankara Valiliği (emniyet birimleri) tarafından verilen cevaplarda emniyet birimlerine konuya ilişkin ihbarda bulunulmadığının belirtildiği ifade edilmiştir. İçişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ön inceleme raporu içeriğinde Terörle Mücadele Daire Başkanlığının Ankara dâhil olmak üzere çok sayıda emniyet birimine ilettiği DEAŞ'ın canlı bomba gibi eylemlerde bulunma hazırlığı yaptığı yönündeki yazının toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde emniyet tedbiri almakla görevli güvenlik şube müdürlüğüne iletildiği yönünde bir bilgi/belge olmadığı vurgulanmıştır. Bununla beraber birden fazla birimle paylaşılan istihbari yazı nedeniyle elinde istihbari bilgi bulunan idarece önceki standart uygulamadan ayrılarak bu bilgiyi ilgili birimlere iletmesi, güvenlik tedbirleri alması noktasında gerekli hassasiyet ve özenin gösterilmediğinin düşünülebileceği ancak söz konusu yazı nedeniyle idarenin hizmet kusuru temelinde sorumlu tutulabilmesi için bu yazının yer, zaman ve kişi bakımından somut bir içeriği olması gerektiği, bu bağlamda olay öncesine ilişkin olarak idarenin hizmet kusurundan bahsedilemeyeceği ifade edilmiştir. Gerekçede ayrıca İçişleri Bakanlığının ön inceleme raporu ve Ankara Valiliği tarafından sunulan Olay Tutanağı ile emniyet tedbirleri konulu yazı temel alınarak idarenin önceki uygulamaları doğrultusunda açık hava toplantılarında toplanma yeri ile ilgili herhangi bir genel aramanın yapılmadığı, yeterli sayıda emniyet personelinin görev yaptığı, önleyici ve güvenliğe yönelik bomba aramalarının yapıldığı belirtilerek idarenin bu yönden de kusuru olmadığı değerlendirilmiştir. Sağlık hizmetinin sunumu, olaya yaralılara müdahale yönünden de olay yerinde yeterli sayıda ambulansın görevlendirildiği, sadece 65 dakika içinde tüm yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği, sağlık hizmetinin sağlanması bağlamında bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı belirtilerek idarenin bu bakımdan da hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç itibarıyla somut olayda idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğunun söz konusu olmadığı belirtilerek yukarıda özetlenen gerekçe ile ölen N.E.nin kardeşleri olan davacılara ayrı ayrı 15.000 TL manevi tazminat ödenmesine yönelik İstinaf Mahkemesi kararı onanmıştır. Kararda müteveffanın anne ve babası olan başvurucular açısından hükmedilen manevi tazminat miktarının Daire içtihatlarına göre yüksek olduğu belirtilerek İstinaf Mahkemesi kararının bu kısmı bozulmuştur.

14. Daire, kararında farklı idare mahkemelerinde hasım konumuna alınmasına karar verilen Ankara Valiliğinin savunmasından bahsetmiştir. Bu savunma ekinde, olay sonrası idareye yönelik -bir başka tam yargı davasında ileri sürülen- hizmet kusuru iddialarını yanıtlayan 17/3/2016 tarihli Ankara İl Emniyet Müdürlüğü yazısı, olayda zarar gören kişilerin kimler olduğunu gösteren liste, toplantıya izin verilmesine dair 30/9/2015 tarihli Ankara Valiliği yazısı, olay sonrası sağlık hizmeti sunumuna dair Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ile 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğü yazıları ve Olay Tutanağı bulunmaktadır.

15. Ankara İl Sağlık Müdürlüğünün anılan yazısında patlama öncesinde olay yerinde tam teçhizatlı üç ambulansın bekletildiği, patlama ihbarı üzerine olay yerine 57'si resmî, 5'i özel olmak üzere 62 ambulans görevlendirilerek yaralıların sağlık kurumlarına nakledildiği ve 65 dakika içinde olay yerinde hiçbir yaralı kalmadığı belirtilmiştir. Yine Ankara Valiliği 112 Acil Çağrı Merkezi Müdürlüğünün 29/4/2016 tarihli yazısında olaya ilişkin olarak ilk çağrının saat 10.05'te yapıldığı, çağrının başlangıcından 33 saniye sonra vaka formu düzenlendiği, devamında eş zamanlı olarak gerekli yönlendirmelerin yapıldığı ve bu süreçte herhangi bir iletişim aksaklığı yaşanmadığı ifade edilmiştir.

16. Başvurucular, Daire kararını 1/8/2021 tarihinde tebellüğ etmelerinin ardından kararın onanarak kesinleşen kısmına ilişkin 25/8/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur

(Başvurucular kararın onanan kısmına ilişkin bireysel başvuru yaptıklarını belirtmişse de kararda başvurucular yönünden onama kararı yoktur.).

17. Kısmen bozma üzerine İstinaf Mahkemesi, başvuruculara ayrı ayrı 30.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. 17/11/2021 tarihli bu kararın gerekçesinde Daire kararındaki gibi idarenin hizmet kusurunun ve/veya kusursuz sorumluluğu olmadığı değerlendirmesine yer verilerek Daire kararına uyulduğu belirtilmiştir.

18. Taraflar anılan karara karşı temyiz kanun yoluna başvursa da Daire 23/3/2022 tarihli kararıyla İstinaf Mahkemesi kararını onamıştır.

19. Başvurucular, nihai kararı 28/9/2022 tarihinde tebellüğ etmelerinin ardından 11/10/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

21. 2022/90480 numaralı başvurunun 2021/34031 numaralı başvuru ile birleştirilmesine karar verilmesi gerekir.

A. Yaşam Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

22. Başvurucular;

i. İzinli şekilde yapılacak mitingde bombalı saldırı gerçekleştirileceğine dair gerçek ve yakın bir riskin varlığına rağmen bu riskten haberdar olan kamu makamlarının sahip oldukları yetkiler kapsamında ve makul ölçüler çerçevesinde riskin gerçekleşmesini önlemek için gerekli önlemleri almadığını,

ii. Güvenlik güçlerinin olaydan sonra ölenlere ve yaralılara yardım edenlerin üzerine gaz bombası atıp ambulansların olay yerine ulaşmasını geciktirdiğini, olayda yeterince acil sağlık hizmeti sunulmadığını,

iii. Yargılama makamlarının kendilerinin ileri sürdüğü iddiaları dikkate almadan, yeterli araştırma yapmadan ve olayda hizmet kusurunun neden bulunmadığını açıklamadan sosyal risk ilkesine dayanarak yetersiz miktarda manevi tazminata hükmettiğini belirterek yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

23. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde öncelikle başvurucular lehine sosyal risk ilkesi uyarınca hükmedilen manevi tazminata işaret edilerek başvuruculara uğradığı zararın giderildiği, bu nedenle başvuruculara mağdur sıfatının ortadan kalkıp kalmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Daha sonra miting için alınan tedbirler açıklanarak başvuruculara yakınının ölümüne sebep olan patlamanın terör örgütü bağlantılı olarak organize edildiği, zararın üçüncü şahısların kusurundan doğduğu, bireysel bir olay olan terör eylemine yönelik herhangi bir ihbarın ya da istihbari bilginin idareye intikal etmediği, meydana gelen terör saldırısı eylemini azmettiren, saldırıya yardım eden ve iştirak eden kamu görevlisi olduğuna dair bilgi, belge ve delil elde edilemediği, terör olaylarının tamamen önlenmesinin mümkün olmadığı, terör eylemlerinin öngörülmesi ve engellenmesindeki imkânsızlıklar gözönünde bulundurulduğunda mevcut olayda devletin kusur sorumluluğu olduğunu kabul etmenin kamu makamları üzerinde aşırı yük meydana getirecek bir yorum olduğu belirtilmiştir. Son olarak idareye karşı hizmet kusuru ya da sosyal risk ilkesine dayanılarak açılan tam yargı davalarında terör olayları nedeniyle

ödenmesine hükmedilen tazminat miktarlarının aralarında farklılık olmadığını belirterek başvuruculara ödenen tazminatın yeterli olduğu ve yaşam hakkının pozitif yükümlülüğü kapsamında yargı sürecinin gerçekleşen zararın nedenlerini tespit etme ve zararı giderme bakımından yeterince etkili şekilde işletildiği bildirilmiştir.

24. Başvurucular, Bakanlık görüşüne karşı beyanlarında mağdur sıfatlarının devam ettiğini belirtmiş ve başvuru formundaki iddialarını yinelemiştir.

25. Başvurucular, ölen yakınlarının patlamadan sağ kurtulup patlamanın ardından acil sağlık hizmetine ihtiyaç duyup duymadığı ve güvenlik güçlerince yapıldığını ileri sürdükleri müdahale ile acil sağlık hizmetlerinde yaşandığını iddia ettikleri ihmallerin ölen yakınlarını ne şekilde etkilediği yönünde bir açıklama yapmamıştır. Ayrıca yakınlarının patlamadan sağ kurtulup güvenlik güçlerinin gazlı müdahalesi ve/veya acil sağlık hizmetlerindeki ihmali nedeniyle yaşamını yitirdiğini de iddia etmemiştir. Bu nedenle başvuruculaın güvenlik güçlerinin olay yerinde maddi güç kullandığı iddiaları ile sağlık hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili şikâyetlerinin yaşam hakkı veya Anayasa ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin ortak koruma alanındaki bir başka hak, özgürlük veya yasak kapsamında incelenmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmıştır.

26. Başvuruculaın şikâyetleri esas olarak öngörülebilir nitelikte olan terör saldırısının idarenin kusuru nedeniyle engellenememesine ve açtıkları tazminat davasında aksi yöndeki olgulara rağmen idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı sonucuna ulaşılıp yetersiz tazminata hükmedilmesine yöneliktir. Bu nedenle başvuru, yaşam hakkının koruma yükümlülüğüne ilişkin maddi boyutu ile etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutu kapsamında incelenmiştir.

27. Anayasa Mahkemesi Hasan Kılıç (anılan kararda bkz. §§ 41-43) başvurusunda, yapılan yargılama sonucunda sosyal risk ilkesi uyarınca başvurucu lehine hükmedilen tazminat bakımından yaptığı değerlendirmede, yargılamada yaşamı koruma yükümlülüğünün ihlal edildiği yönünde bir tespitte bulunulmaması ve idarenin kusursuz sorumluluk ilkesi uyarınca olaydan sorumlu olduğunun kabul edilmesi nedeniyle başvurucunun mağdur sıfatının ortadan kalkmadığı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuru bakımından da bu değerlendirmeden ayrılmayı gerektirecek bir durum bulunmamaktadır.

28. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

1. Yaşam Hakkının Maddi Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

29. Anayasa'nın yaşam hakkını güvence altına alan 17. maddesinin kendisine yüklediği pozitif yükümlülükler uyarınca devlet; yetki alanındaki bireylerin yaşamlarını kamu görevlileri ile diğer bireylerin eylemlerinden hatta kişilerin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi altındadır (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri [2. B.], B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 50, 51).

30. Koruma ödevinin yerine getirilebilmesi için devletin; yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal ve idari çerçeve oluşturması (İpek Deniz ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/1595, 21/4/2016, § 149; T.A. [GK], B. No: 2017/32972, 29/9/2021, § 135), bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğunun kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda organları veya görevlileri aracılığıyla makul ölçüler çerçevesinde ve bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek

şekilde önlemler alması (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; T.A., § 136) hatta önceden belirlenebilir bir veya daha fazla bireyin yaşamına yönelik bir tehdit söz konusu olmasa bile kişilerin yaşamını korumak için genel güvenlik tedbirleri alması gerekir (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya [1. B.], B. No: 2013/1280, 28/5/2014, § 59). Bu ödev, bireylerin yaşam hakkının terörden kaynaklanan bir tehdit altında olduğu durumlar için de söz konusudur (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 62).

31. Öte yandan yetkili makamlardan yaşamla ilgili her türlü potansiyel tehdidin gerçekleşmesini önlemek için somut tedbirler alması beklenemeyeceği (Mehmet Çetinkaya ve Maide Çetinkaya, § 60) gibi özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında koruma yükümlülüğünün kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanması da mümkün değildir. Ayrıca hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olunsa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbirle yerine getirilebilir. Unutulmaması gerekir ki yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirindedir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 53; Bilal Turan ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59; T.A., §§ 136, 137).

32. Başvuruya konu olayın gerçekleştiği tarihten önce 2015 yılı Haziran ayında Diyarbakır'da, 2015 yılı Temmuz ayında ise Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde kalabalığa yönelik terör saldırıları yapılmıştır. Bu bakımdan olayın meydana geldiği dönemde önceden duyurulan ve izin verilen büyük ölçekli etkinliklere yönelik terör saldırılarının önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması konusunda bir yükümlülüğün doğduğu söylenebilir. Bununla birlikte anılan yükümlülük mutlak nitelikte değildir ve devletin somut olaydan sorumlu olup olmadığı, kamu makamlarının 10/10/2015 tarihinde yapılacak etkinliğe katılacak kişilerin yaşamlarına yönelik gerçek ve yakın riski bilip bilmedikleri veya bilmelerinin gerekip gerekmediği, şayet biliyor ya da bilmeleri gerekiyorsa saldırı riskini önlemek için kendilerinden makul olarak beklenebilecek gerekli önleyici tedbirleri alıp almadıklarına bağlıdır (Suruç'taki saldırı olayından kamu makamlarının sorumlu olduğu iddiasıyla yapılan başvuruda yapılan benzer değerlendirme için bkz. Ali Sadet ve diğerleri [2. B.], B. No: 2018/6838, 8/6/2021, §§ 83-86).

33. Daire kararındaki tespitler (bkz. § 13) ve Hasan Kılıç başvurusundaki bilgi ve belgeler nazara alındığında başvuruya konu olaydaki hiçbir unsur kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriye katılanların hayatlarına yönelik belirli, somut ve yakın bir tehdit bulunduğunu bildiklerine veya bilmeleri gerektiğine işaret etmemektedir. Ayrıca yetkililerin gösteriye katılan kişilerin güvenliğini sağlamak amacıyla gösteri alanına barikat kurulması, iki binin üzerinde personel görevlendirilmesi, miting alanına girenlerin aranması, alan ve çevresinde patlayıcı madde araması yapılması gibi makul olarak kabul edilebilecek bir dizi tedbir aldığı (bkz. § 10) görülmüştür.

34. Terör saldırısı gerçekleştikten sonra da yetkililerin acil kurtarma hizmetlerinin derhâl olay yerine gönderilebilmesini sağlamak için gerekli tedbirleri aldığı, olayın ağırlığıyla oluşan kaos ortamına rağmen nispeten hızlı bir şekilde yeterli tedavinin sağlandığı anlaşılmıştır (bkz. § 15). Başvuruculara öne sürdüğü şekilde polis saldırıdan hemen sonra kalabalığı dağıtmak ve kolluk kuvvetlerinin olay yerine erişimini sağlamak için göz yaşartıcı gaz kullanmışsa da bu uygulamanın sağlık çalışanlarının yaralılara ilk yardımı sağlamak için hızlı bir şekilde müdahale etmesini herhangi bir şekilde engellediği yönünde bir tespit

yapılamamıştır. Kaldı ki başvurucular, yakınlarının yeterli acil sağlık hizmeti sunulmayanlar arasında olduğunu veya olay yerinde kolluk görevlilerince kullanılan gaza maruz kaldığını iddia etmemiştir.

35. Belirtilen bu hususlar ve 12.00-16.00 saatleri arasında yapılacak olan gösterinin hazırlıklarının devam ettiği sırada henüz gösteri başlamamış iken saat 10.04'te birbirinin peşi sıra iki patlamanın gerçekleştiği hususu da gözönüne alındığında Anayasa Mahkemesinin genel anlamda bulunduğu kabul edilen terör saldırısı riskinin idare tarafından hafife alındığını veya bu risk açısından daha iyi planlama ve diğer önleyici tedbirlere başvurularak gerçekleşen neticenin önlenebileceğini değerlendirebilecek bir konumda bulunmadığı anlaşılmıştır.

36. Yapılan belirlemeler ışığında kamu makamlarının 10/10/2015 tarihli gösteriyle ilgili olarak öngörülebilir, ciddi ve yakın bir terör saldırısı tehdidi olduğundan habersiz olduğu ve bu tür bir terör saldırısını önlemenin doğasında var olan özel zorlukları gözönünde bulundurularak kamu makamlarının yaşamı koruma yükümlülüğü açısından üstüne düşen sorumluluğu yerine getirmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır (aynı olay hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından yapılan aynı yöndeki değerlendirme için bkz. Selçuk/Türkiye, B. No: 23093/20, 9/7/2024).

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

2. Yaşam Hakkının Usul Boyutunun İhlal Edildiğine İlişkin İddia Yönünden

38. Pozitif yükümlülüğü kapsamında devletin yaşam hakkını korumak için oluşturulan yasal ve idari çerçevenin gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili bir yargısal sistem kurma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Bu yükümlülük -kamusal olsun veya olmasın- yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 52; T.A., § 134).

39. Yaşam hakkının ihlaline kasten sebebiyet verilmemiş ise etkili bir yargısal sistem kurma yönündeki pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 59; Nafia Sevin Ergün Sefada ve diğerleri [GK], B. No: 2014/14844, 1/12/2016, § 63).

40. Yaşam hakkı kapsamındaki sorumluluğu ortaya koymak adına adli ve idari yargıda açılan tazminat talepli davalarda makul derecede ivedilik ve özen şartının yerine getirilmesi gerekmektedir (Perihan Uçar ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/5860, 1/12/2015, § 52) ancak yargı mercilerinin özenli inceleme yapma yükümlülükleri, yaşam hakkı ile ilgili her davada mutlaka mağdurlar lehine sonuca varılmasını garanti etmez (Aysun Okumuş ve Aytekin Okumuş [1. B.], B. No: 2013/4086, 20/4/2016, § 73).

41. Başvuruculaların iddiaları, idarenin hizmet kusurunun tespit edilip bunun neticesinde doğan zararlardan sorumlu tutulması gerekirken bu husus gözardı edilerek taleplerinin kısmen reddedilmesine ilişkindir.

42. Daire, nihai kararında hizmet kusurunun -hatta kusursuz sorumluluk hâlinin de- bulunmadığı sonucuna ulaşırken terör saldırısından önce mevcut olan bilgilere dayanarak durumu değerlendirmiş ve yetkililerin terör saldırısının yakın olduğunu gösterecek herhangi

bir bilgiye sahip olmadıklarını tespit etmiştir. Ayrıca kararda söz konusu gösteriyle ilgili olarak yetkililer tarafından yeterli güvenlik önlemlerinin alındığı, yaralıların ambulansla en yakın hastanelere tahliye ettirilmesi nedeniyle saldırıdan 65 dakika sonra olay yerinde hiç yaralı kalmadığı ve saat 10.05'te 112 Acil Servis arandıktan 33 saniye sonra acil servislerin acil bakıma ihtiyacı olanlara öncelik vermek üzere koordine olmaya başladığı ve çeşitli servisler arasında iletişimde herhangi bir kopukluk yaşanmadığı belirtilmiştir. Yapılan yargılama neticesinde başvuruculara manevi tazminat talepleri sosyal risk ilkesi uyarınca kısmen kabul edilmiştir.

43. Mevcut durumda yapılan yargılamalarda ölüm olayını çevreleyen koşulların tespiti ve başvuruculara iddiaları doğrultusunda idarenin sorumluluğunun belirlenmesi için gerekli makul adımların atıldığı ve elde edilen deliller kapsamında idarenin hizmet kusuru olup olmadığı noktasında nesnel bir yaklaşım sergilenerek gerekli irdelemelerin yapıldığı görülmüştür. Yargılama sonunda ise başvuruculara ispat yükünü hafifleten sosyal risk ilkesi benimsenerek bu ilke uyarınca belli miktarda manevi tazminata hükmedilmiştir. Somut olay açısından yaşamı koruma yükümlülüğü bağlamındaki devletin pozitif yükümlülüğünün ihlal edilmediği sonucuna varılması da gözönünde bulundurulduğunda yaşam hakkının etkili soruşturma yürütme yükümlülüğüne ilişkin usul boyutunun gerekliliklerinin yerine getirilmediğinin söylenemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

44. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

B. Ayrımcılık Yasağının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

45. Başvurucular, bazı kişilerce tutuklamanın hukuka aykırılığı iddiasıyla açılan tazminat davalarında bile daha yüksek manevi tazminatlara hükmedildiğini belirterek mitinge katılanların muhalif kimliğinden dolayı eşitsizlik yaratacak şekilde karar verilmesi nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

46. Ayrımcılık iddiasının incelenebilmesi için başvuruculara kendileriyle benzer durumdaki kişilere yönelik farklı uygulamaların meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (Adnan Oktar (3) [2. B.], B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 50).

47. Somut olayda başvurucular, kendilerine hangi nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin açıklayıcı bir beyanda bulunmamıştır. Dolayısıyla başvurucular tarafından ileri sürülen iddiaların temellendirilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

48. Açıklanan gerekçelerle başvuruculara iddialarını temellendirmediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvuruların BİRLEŞTİRİLMESİNE,

B. 1. Yaşam hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

C. 1. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının maddi boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

2. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usul boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

D. Yargılama giderlerinin başvurucular üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

GÖKALP BAŞTÜRK

B. No: 2021/44107 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/44107

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GÖKALP BAŞTÜRK BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/44107)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Gökalp BAŞTÜRK

Vekili : Av. Aysel TAN UZUNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, başvurucunun yönetim kurulu üyesi olduğu şirkete zarar verdiği gerekçesi ile açılan tazminat davasında mahkemeye erişim hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu ve davalılar aleyhine 2004 yılında yöneticisi ve denetçisi oldukları şirketi zarara uğrattıkları gerekçesiyle tazminat davası açılmıştır. İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından 7/4/2005 tarihinde görevsizlik kararı verilmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 15/1/2007 tarihli kararı ile görevsizlik kararının hatalı olduğu gerekçesiyle kararı bozmuştur. İstanbul 9. Asliye Ticaret Mahkemesi tarafından bozma kararına uyulmuştur.

3. İstanbul 10. Asliye Ticaret Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada mahkeme 25/12/2019 tarihli kararı ile davayı başvurucu ve diğer davalılar aleyhine kabul etmiştir. Başvurucu 11/6/2020 tarihinde kararı adli yardım talepli olarak temyiz etmiştir. Mahkeme 22/6/2020 tarihli muhtıra ile 400 TL posta masrafı ve 3.300.263,28 TL temyiz karar harcının yatırılmasını istemiştir. Başvurucu 3/7/2020 tarihinde gönderdiği dilekçe ile temyiz talebinde bulunurken adli yardım talebinde de bulunduğunu, bu talebin değerlendirilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Dosya Yargıtay'a gönderilmiştir.

4. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi (Daire) 29/9/2020 tarihli kararı ile başvurucunun adli yardım talebi ile ilgili olarak 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 336. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca temyiz dilekçesinin ekinde sunulması gereken belgeleri sunmadığı gerekçesiyle başvurucunun adli yardım talebini itiraz yolu açık olmak üzere reddetmiştir.

5. Mahkeme 31/12/2020 tarihli muhtırası ile anılan Yargıtay kararının 13/12/2020 tarihinde davalı vekiline tebliğ edildiği, yasal süre içinde adli yardım talebinin reddine ilişkin karara itiraz edilmediği gerekçesiyle harcın ödenmesi için yeniden muhtıra hazırlamıştır. Bu muhtıra başvurucuya 10/1/2021 tarihinde tebliğ edilmiştir.

6. Başvurucu 8/1/2021 tarihli dilekçesi ile Yargıtay ilgili hukuk dairesine gönderilmek üzere adli yardım talebini yinelemiştir. Dosya bu kez itiraz makamı olan Yargıtay 12. Hukuk Dairesine gönderilmiştir. İtiraz makamı 26/4/2021 tarihli kararıyla adli yardım talebine ilişkin dilekçe ve ekinde yer alan bilgi ve belgeler tek başına adli yardım talebinde bulunan başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğunu ispatlar nitelikte olmadığı gerekçesiyle itirazı reddetmiştir. Mahkeme kararı 13/8/2021 tarihinde kesinleştirilmiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 14/6/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/7/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Mahkemeye Erişim Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

8. Başvurucu; mali durumunun yetersizliğini her türlü delil ile ispatladığını, buna rağmen adli yardım talebinin reddedilmesinin etkili başvuru hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu Hukuk İşleri Daire Başkanlığından temin edilen görüş ve ilgili belgeleri sunmuştur. Başvurucunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

10. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi nedeniyle ekonomik gücü olmamasına rağmen temyiz kanun yolu yargılama giderlerini ödemeye zorlanması çerçevesinde dile getirdiği iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin, usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, §

65).

13. Başvurucunun adli yardım talebinin reddedilmesi sonucu temyiz başvurusunun incelenmemesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır. Mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma, ölçülülük ilkesine aykırı olmama şartlarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir.

14. Dairenin 6100 sayılı Kanun'un 336. maddesinin (2) numaralı fıkrasını esas alarak verdiği ret kararına göre yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı anlaşılmaktadır.

15. Yargı harçları, yargı hizmetinden yararlanılması karşılığında devlete ödenen katkı payını ifade etmektedir. Yargı harcı ödeme yükümlülüğü getirilmesiyle, bölünebilen bir kamu hizmeti olan yargı hizmetinden yararlananların bu hizmetin maliyetinin bir kısmına katlanması hedeflenmektedir. Bunun yanında yargı harcının abartılı, zorlama veya ciddiyetten yoksun taleplerin disipline edilmesi ve gereksiz başvuruların önüne geçilerek mahkemelerin meşgul edilmesinin önlenmesi amacına hizmet ettiği de açıktır. Öte yandan başvurucuların harç dışındaki yargılama giderleri karşılığında avans yatırmakla yükümlü kılınmasının amacı ise yargılama sırasında yapılması zorunlu giderleri finanse etmektir. Bu giderlerin yargı hizmeti talep eden kişi tarafından karşılanması işin doğası gereğidir. Dolayısıyla başvurucuların harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkının doğasından kaynaklanan ve anayasal açıdan meşru amaçlara dayandığı sonucuna ulaşılmıştır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim [1. B.], B. No: 2017/21882, 10/2/2021, § 45).

16. Kanunilik ve meşru amaç şartlarını sağladığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahale ölçülülük ilkesi bakımından da değerlendirilmelidir. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

17. Mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin ölçülülüğü bağlamında ilk değerlendirilmesi gereken husus elverişlilik kriteridir. Başvurucuların harç ve yargılama gideri ödemekle yükümlü kılınmasının gereksiz yere dava açılmasını önleme amacına ulaşılması yönünden elverişli bir araç olduğu açıktır (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 50).

18. İkinci olarak müdahalenin gereklilik kriterini sağlayıp sağlamadığı incelenmelidir. Gereklilik, mahkemeye erişim hakkını en az zedeleyen aracın seçilmesini ifade etmektedir. Yargısal başvurularda ilgililerin harç ve diğer yargılama giderlerini ödemekle yükümlü kılınmasının mahkemeye erişim hakkını kısıtladığı tartışmasızdır. Bununla birlikte harç ve yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün doğduğu ana göre müdahalenin derecesi değişebilmektedir. İlgilinin daha yargılamanın başında yargılama giderlerini ödemekle

yükümlü tutulması ile yargılamanın sonunda yargılama giderlerini ödemeye mahkûm edilmesi arasında müdahalenin ağırlığı bakımından önemli farklılık bulunmaktadır. Yargılama giderlerinin dava şartı olarak öngörülmesinin davanın esası karara bağlandıktan sonra kişinin yargılama giderini ödemekle yükümlü kılınmasına nazaran mahkemeye erişim hakkına daha ağır bir müdahale teşkil edeceği kuşkusuzdur. Bu sebeple yargılama giderlerini ödeme yükümlülüğünün yargılamanın sonuna ötelenmesinin hakka daha hafif bir müdahale teşkil etmesi sebebiyle tercihe şayan bir yöntem olduğu söylenebilir (Famiye Beğim ve Mehmet Tahir Beğim, § 51).

19. Dava açılırken veya yargılama sırasında taraflardan birine yükletilen harç ve diğer yargılama masraflarının miktarı, ilgilinin ödeme kabiliyeti ve kısıtlamanın getirildiği dava aşaması, mahkemeye erişim hakkı yönünden dikkate alınması gereken hususlardır. Bu açıdan somut olay koşullarında ölçülülük incelemesi yapılırken Mahkeme tarafından ödenmesi istenen harç ve yargılama giderlerinin başvurucuya aşırı bir külfet oluşturup oluşturmadığı, bu yükümlülüğün kaldırılmasının yolu olan adli yardımla ilgili verilen ret kararının gerekçesinin yeterliliğinin de değerlendirilmesi gerektiği açıktır (Mehmet Yaşar Sarcan [1. B.], B. No: 2020/10269, 7/6/2023, § 45).

20. Somut olayda başvurucu temyiz kanun yoluna başvururken adli yardım talebinde bulunmuştur. Talebine gerekçe olarak hapis cezası aldığını ve daha sonra şartlı tahliye edildiğine işaret etmiştir. Cezasının infazına başlanılması nedeniyle, Marmaraereğlisi Sulh Hukuk Mahkemesinin 15/7/2015 tarihli kararı ile kendisine vasi atandığını ve bu yargılamada hiçbir mal varlığı ve geliri olmadığının hüküm altına alındığını ileri sürmüştür. Daire başvurucunun iddiasını dayandırdığı delilleri ve yargılama giderlerini karşılayabilecek durumda olmadığını gösteren mali durumuna ilişkin belgeleri sunmadığı gerekçesiyle adli yardım talebini reddetmiştir. Başvurucu bu karara karşı itiraz dilekçesi sunmuştur. İtiraz dilekçesinde bir önceki hususlara değinmiş ve muhtarlıktan aldığı fakirlik belgesini, kaymakamlıktan aldığı mal varlığına ilişkin araştırma belgesini itiraz dilekçesine eklemiştir. Sosyal Güvenlik Kurumundan aylık 1.812,14 TL emekli maaşı aldığını, kısa süreli çalışması ile aylık 500 TL ek gelirinin olduğunu beyan etmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi adli yardım talebine ilişkin dilekçe ve ekinde yer alan bilgi ve belgelerin tek başına adli yardım talebinde bulunan başvurucunun ödeme gücünden yoksun olduğunu ispatlar nitelikte olmadığı gerekçesiyle itirazı reddetmiştir.

21. Yargılama mercilerince başvurucunun adli yardım talebinin reddedilme gerekçesi ödeme gücünün bulunmadığına ilişkin olarak sunduğu belgelerin yeterli ispat aracı olarak kabul edilmemesine dayanmaktadır. Yargılama mercileri başvurucunun adli yardım talebini değerlendirirken hangi belgelerin kabul edilebilir olduğu hususunda herhangi bir açıklamada bulunmamıştır. Oysa başvurucunun ekonomik durumu ile ilgili yargılama mercilerine sunduğu adli yardım ihtiyacı içinde olduğunu destekleyici bilgi ve belgelerin adli yardım talebinin değerlendirilmesinde hangi açıdan ikna edici olmadığının izah edilmesi gereklidir. Bu durumun açıklanmaması başvurucuyu iddiasını ispat hususunda zayıf durumda bırakmıştır. Kaldı ki yargılama mercilerinin adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli olan belgeleri başvurucunun ekonomik ve sosyal durumuyla ilgili olarak Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden ya da başka vasıtalarla elde edebileceği de açıktır.

22. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, yargılama mercilerinin başvurucunun ekonomik ve sosyal durumuna ilişkin belgeleri yeterli görmediği gerekçesiyle adli yardım talebini reddederek temyiz kanun yoluna başvurma imkânını ortadan kaldırması suretiyle

mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahalenin gözetilen meşru amaca ulaşma bakımından orantılı olmadığı, başvurucunun üzerinde aşırı bir külfet oluşturan bu müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

24. Başvurucunun mülkiyet hakkının, kişinin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkının ve çalışma hakkının ihlal edildiğini ileri sürdüğü görülmekle birlikte mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verildiğinden anılan ihlal iddiaları hakkında ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

26. 9/1/2013 tarihli ve 6384 sayılı Tazminat Komisyonunun Görevleri ile Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Kanun'da değişiklik yapan 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun uyarınca üç ay içinde yapılacak müracaat üzerine makul süre şikâyetlerinin Tazminat Komisyonu tarafından inceleneceği düzenlenmiştir. Nitekim Anayasa Mahkemesi Ahmet Kartalkuş ([2. B.], B. No: 2019/39635, 19/3/2024) kararında ilk bakışta ulaşılabilir olan ve ihlal iddialarıyla ilgili başarı şansı sunma ve yeterli giderim sağlama kapasitesi olduğu görülen Tazminat Komisyonuna başvuru yolu tüketilmeden yapılan başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincil niteliği ile bağdaşmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Somut başvuruda da, anılan kararda açıklanan ilkelerden ve ulaşılan sonuçtan ayrılmayı gerektiren bir durum bulunmamaktadır.

27. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

28. Başvurucu, ihlalin tespiti ve yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

29. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

30. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Yargıtay 11. Hukuk Dairesine (E.2020/6343, K.2020/3659) iletilmek üzere İstanbul 10. Asliye Ticaret Mahkemesine (E.2014/816, K.2019/1056) GÖNDERİLMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

YUNUS AYKIN

B. No: 2021/45664 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/45664

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

YUNUS AYKIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/45664)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ekin ÇANKAL

Başvurucu : Yunus AYKIN

Vekili : Av. Hüseyin ALTAY

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hakkında yayımlanan bir haberle ilgili düzeltme ve cevap talebinin reddedilmesinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. 31 Mart 2019 tarihinde Mahalli İdareler Genel Seçimleri yapılmıştır. AK Parti ve Milliyetçi Hareket Partisi, kamu görevlisi olmayan sandık kurulu başkan ve üyelerinin seçimde görevlendirilmelerine itiraz etmiştir. Bunun üzerine Yüksek Seçim Kurulu (YSK), dörde karşı yedi oyla itirazı yerinde görüp 6/5/2019 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptal edilmesine karar vermiştir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi 23/6/2019 tarihinde tekrarlanmıştır. Bu süreçte söz konusu iptal kararı ülke çapında büyük yankı uyandırmış ve pek çok kesimin tepkisini çekmiştir. Sonrasında İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı seçilen E.İ.nin bazı YSK üyeleriyle ilgili ifadeleri sebebiyle hakaret suçunu işlediği iddiasıyla hakkında ceza yargılaması başlamıştır.

3. Başvurucu -olayların geçtiği tarihte- Danıştay üyesi ve aynı zamanda YSK üyesidir. Başvuru formundan anlaşıldığı üzere 6/12/2020 tarihinde gerçekleşen Venezuela Meclis Seçimleri'ne katılım sağlaması için YSK tarafından resmî olarak görevlendirilen başvurucu,

aynı tarihlerde eski başbakan B.Y.nin oğlu E.Y.nin de Venezuela'da olması sebebiyle çeşitli gazetelerde haberlere konu olmuştur.

4. Konuya ilişkin Birgün gazetesinin 30/5/2021 tarihli nüshasında yayımlanan "[İ.yi] suçlayan YSK üyesiyle aynı karede" başlıklı bir haber yazısı, bir fotoğraf eşliğinde yayımlanmıştır. Bahsi geçen haber yazısındaki ifadeler şöyledir:

"İBB Başkanı [E.İ.] hakkında hazırlanan iddianamede, suçlayan taraf olan YSK üyesi ile, [B.Y.ni]n oğlu ve avukatı Venezuela'da aynı kareden çıktı.

İBB Haber'in sosyal medyasından yapılan paylaşımda bahsi geçen isimlerin yan yana olduğu fotoğraflar yer aldı. Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, [İ.ni]n seçimin iptaline ilişkin olarak 4 Kasım 2019'da basın açıklaması yaptığı kaydedildi.

[İ.ni]n açıklamasında "31 Mart'ta seçimi iptal edenler ve dünyada, Avrupa'da onların gözünde nereye düştüğümüz noktasında, o olan biten şeylere baktığımızda, tam da işte 31 Mart'ta seçimi iptal edenler ahmaktır" şeklinde konuşmuştu. Başlatılan soruşturma kapsamında, 6 Mayıs 2019 tarihinde YSK'da görev yapan 11 kurul üyesi mağdur sıfatıyla yer aldı. Öte yandan organize suç örgütü elebaşısı [S.P.] geçen hafta yayımladığı 7'nci videoda AKP Genel Başkan Vekili [B.Y.ni]n oğlu [E.Y.ni]n uyuşturucu ticaretinin güzergâhını değiştirmek için Venezuela'ya gittiğini öne sürmüştü. Bu iddialardan hemen sonra [E.Y.ni]n de 2020 yılının Aralık ayında Venezuela'ya gittiğini gösteren fotoğraflar ortaya çıktı. Haber Merkezi

İBB Başkanı [E.İ.] hakkında hazırlanan iddianamede, suçlayan taraf olan YSK üyesi ile, [İ.ni]n rakibi [B.Y.ni]n oğlu ve avukatı Venezuela'da aynı kareden çıktı."

5. Başvurucu, Ankara Noterliği kanalıyla ismi geçen gazetenin sorumlu müdürüne düzeltme ve cevap metni yayımlaması için ihtarname göndermiştir. Söz konusu metnin yayımlanmaması üzerine başvurucu, Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğine (Sulh Ceza Hâkimliği) sunduğu dilekçesinde mezkûr haberin gerçeği yansıtmadığını, Venezuela'da bulunmasının YSK'yı temsilen resmî bir görev icabı olduğunu, E.Y.nin de aynı tarihte Venezuela'da olmasının tesadüf olup asılsız bir şekilde isminin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı hakkındaki ceza davası ile ilişkilendirilerek hakkında olumsuz bir algı oluşturduğunu, YSK'nın dörde karşı yedi oyla, iki siyasi partinin itirazını yerinde görüp 6/5/2019 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini iptal ettiği kararda dört muhalif oydan birinin kendisine ait olduğunu belirtmiş, düzeltme ve cevap metninin yayımlanmasını talep etmiştir.

6. Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun talebini, "gazetelerde yer alan yazı içeriğinin genel olarak güncel olayları irdeleyen, kamu yararını gözeten eleştiri niteliğinde olduğu, talep edenin doğrudan kişilik haklarını ihlal edici içeriğe yer verilmediği" gerekçesiyle reddetmiştir. Başvurucunun karara itiraz etmesi üzerine Ankara 8. Sulh Ceza Hâkimliği ise itirazın kesin olarak reddine karar vermiştir.

7. Başvurucu, nihai hükmü 2/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 27/9/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Başvurucu, resmî adıyla Bolivarcı Venezuela Cumhuriyeti'nin resmî daveti üzerine, YSK'nın kararı ile Ulusal Meclis Seçimlerinde gözlemci olarak görevlendirildiğini; uyuşmazlık konusu haberde yer alan fotoğrafın ise Venezuela'daki Türkiye Büyükelçiliğinin düzenlediği resmî program çerçevesinde Karakas Maarif Okulu ziyareti esnasında çekildiğini, fotoğrafın Büyükelçiliğin resmî hesabından da yayımlandığını belirtmiştir. 2019 yılında yapılan Mahalli İdareler Genel Seçimlerinde İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptal edilmemesi yönünde oy kullandığını vurgulayan başvurucu, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı hakkında görülen ceza yargılamasıyla herhangi bir ilgisi olmadığını, bu açıdan mezkûr haberin gerçeğe aykırı olduğunu savunmuştur. Başvurucu; bahsi geçen haberin şahsını ve itibarını zedeleyecek nitelikte olduğunu, bir hâkim olarak tarafsız duruşuna gerçeğe aykırı bir haberle leke sürüldüğünü, gerçeğe aykırı bilgilerin yer aldığı haberin eleştiri sınırını aştığını, şeref ve itibarının korunması hakkı ile adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

10. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığının değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı cevabında başvuru formundaki ifadelerini tekrarlamıştır.

11. Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

12. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmiştir.

13. Anayasa Mahkemesi, basın özgürlüğüne cevap ve düzeltme hakkının kullanımıyla yapılan müdahalelerin anayasaya uygunluk denetiminin nasıl yapılacağına ilişkin inceleme usulünü ve temel ilkelerini Aydın Gelleci ([GK], B. No: 2018/18910, 5/9/2024) kararında ortaya koymuştur. Buna göre basın özgürlüğü ile şeref ve itibarın korunması hakkı arasında dengeleme yapılırken incelemede sırasıyla şu üç aşamalı teste göre bir değerlendirme yapılması gerekmektedir (Aydın Gelleci, § 54):

i. Anayasa koyucu, düzeltme ve cevap hakkının kullanımını; kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kişilerle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması şartlarından en az birinin gerçekleşmesine özgülemiştir (Aydın Gelleci, §§ 47, 54). Buna göre düzeltme ve cevap hakkının kullanılması konusunda karar verecek sulh ceza hâkimlikleri, ilk olarak bu iki şarttan en az birinin gerçekleşip gerçekleşmediğini ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymalıdır. Bu yapılırken düzeltme ve cevap talebinin kabulü için şeref ve itibara yönelik müdahalenin her somut olayın koşullarına göre belli bir ağırlık düzeyine ulaştığı yargısal kararda, objektif bir gözlemciyi ikna edecek şekilde ilgili ve yeterli bir gerekçe gösterilmelidir.

ii. Talebin Anayasa'nın 32. maddesi uyarınca zaruri olan şartlardan en az birini taşıdığına karar verildiği takdirde ikinci aşamada, yayımlanması talep edilen metnin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba tekabül edip etmediği belirlenmelidir. Buna göre;

- Düzeltme ve cevap metni haberin karşılığı olmalıdır. Diğer bir ifadeyle düzeltme ve cevap metninin süreli yayında yer alan haber veya makalenin kapsamını aşmaması, metnin konusu ile kullanılan ifadeler arasında düşünsel bağlılık bulunması gerekir.

- Düzeltme ve cevap metni suç unsuru içermemeli, üçüncü kişilerin hukuken korunan menfaatlerine aykırı olmamalıdır.

iii. Talebin teknik olarak bir düzeltme ve cevaba denk geldiği de tespit edilmişse Hâkimlik tarafından son olarak orantılılık değerlendirmesi yapılması gerekir. Bu çerçevede özellikle düzeltme ve cevap metninin uzunluğunun yapılan yayımın uzunluğunu bariz bir şekilde aşmasının orantılılık sorununa yol açacağının altı çizilmelidir.

14. Somut olaya gelince, başvurucu uyuşmazlık konusu haberde hakkında gerçeğe aykırı bilgilerin okuyucuya sunulduğu ve hâkim olarak tarafsızlığına hukuka aykırı şekilde gölge düşürüldüğü iddiasındadır. Bu kapsamda düzeltme ve cevap yolunun ancak kişilerin haysiyet ve şereflerine dokunulması veya kendileriyle ilgili gerçeğe aykırı yayınlar yapılması durumunda başvurulan, bireyin şeref ve itibarına yönelik müdahalelerin gecikmeksizin bertaraf edilebilmesi amacını taşıyan bir yol olduğu dikkate alındığında, başvurucunun düzeltme ve cevap hakkını kullanma iradesini ortaya koyması doğaldır. Diğer yandan her somut olay özelinde cevap ve düzeltme hakkının, basın özgürlüğünün ve basın mensuplarının haber verme ve eleştiri haklarının özüne dokunmayacak ve aynı zamanda hak sahibinin çıkarlarını koruyacak şekilde kullanılması gerektiği hatırlanmalıdır (Ahmet Oğuz Çinko ve Erkan Çelik [GK], B. No: 2013/6237, 2/7/2015, § 58).

15. Başvurucunun Sulh Ceza Hâkimliğine verdiği dilekçede detaylı şekilde izah ettiği üzere, YSK'nın dörde karşı yedi oyla, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimini iptal ettiği kararda dört muhalif oydan biri kendisine ait olmasına ve Venezuela'da YSK'yı temsilen resmî görevi icabı bulunmasına rağmen, E.İ.nin ceza davasında taraf olduğu ve aynı zamanda ismi geçenin seçimdeki rakibinin oğluyla planlı bir şekilde Venezuela'da buluştuğu izlenimi vererek ihtilaflı haberin okuyucuda kendisi hakkında yanlış bir intiba oluşturmaya elverişli olduğunu vurgulamıştır (bkz. § 5).

16. Bu noktada, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptaline ilişkin kararda hangi üyenin ne yönde oy kullandığının, diğer bir söylemle başvurucunun bahsi geçen seçimin iptal edilmemesi yönünde oy kullandığı bilgisinin kamunun erişimine açık kaynaklardan kolaylıkla elde edilebildiğinin altı çizilmelidir. Haberde her ne kadar İBB Haber'in sosyal medyasından yapılan paylaşıma atıf yapılmışsa ve Büyükelçiliğin internet sitesinde de yayımlanan fotoğrafa yer verilmişse de fotoğrafın mezkûr haberdeki sunuluş biçimiyle, sanki planlanmış bir şekilde başvurucu ile E.Y.nin Venezuela'da bulundukları izlenimi verilerek hâkim olarak görev yapan başvurucu hakkında ciddi bir iddia ortaya konduğunu söylemek mümkündür. Bu bağlamda başvurucu da söz konusu habere cevap vermek ihtiyacı hissetmiştir. Buna karşın taraflarca getirilme ilkesinin olmadığı, resen araştırma yükümlülüğü bulunan bir yargılamada Sulh Ceza Hâkimi, başvurucunun açıkça haberde gerçeğe aykırı bilgi verildiğine yönelik iddiasını somut delillerle ortaya koymasına rağmen haberde gerçeğe aykırı bilgi verildiği hususunu değerlendirmekten geri durmuştur. Bunun yerine haberin güncel bir mesele hakkında olduğunu, eleştiri amacıyla yapıldığını, kamu yararı taşıdığını değerlendiren Sulh Ceza Hâkimliği başvurucunun talebini başkaca bir gerekçe ortaya koymadan reddetmiştir.

17. Oysa Anayasa Mahkemesinin defalarca altını çizdiği üzere, bir kişinin hakkında doğru bilgi verilmesine ve kamu nezdinde kendisinin doğru tanıtılmasına ilişkin menfaatleri zedelendiğinde bu durum, şeref ve itibara yönelik bir saldırı teşkil edebilir. Bu noktada, Devletin bireyin manevi varlığının bir parçası olan kişisel şeref ve itibarına üçüncü kişilerin saldırılarını önlemek şeklinde pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır (Adnan Oktar (3) [2. B.],

B. No: 2013/1123, 2/10/2013, § 32). Şeref ve itibara yönelik basın ve yayın yolu ile yapılan saldırılara karşı bireyin korunmaması hâlinde Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrası ihlal edilmiş olabilir (İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 42; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, § 36).

18. Demokratik bir toplumda basının işlevlerini tam anlamıyla yerine getirebilmesi için özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi şarttır. Basın özgürlüğünde belli ölçüde abartıya hatta tahrik yoluna başvurmak mümkün olsa da bu özgürlük aynı zamanda ilgililerin meslek ahlakına saygı göstererek doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etmelerini de zorunlu kılmaktadır (İlhan Cihaner (2), § 60; Orhan Pala [2. B.], B. No: 2014/2983, 15/2/2017, § 48; Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş. [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, § 42; Kadir Sağdıç, § 53).

19. Öte yandan başvurucunun hâkim olduğu dikkate alındığında, toplum nezdinde tarafsız ve bağımsız konumunu korumasının hem bireysel manada hâkim kimliğinin itibarının korunmasında hem de toplumda genel itibarıyla adalet sistemine olan güvenin korunmasında hayati önemi haiz olduğu açıktır. Bu bağlamda başvurucunun haberin şeref ve itibarına saldırı teşkil ettiği iddiası da değerlendirilmeye muhtaçtır. Basının gerçeğe aykırı olduğu kolaylıkla anlaşılabilecek bilgileri haber içerisinde okuyucuya sunarak, üstelik haber metnine gerçeğe aykırı bir başlık vererek ve başvurucunun fotoğrafını da haberde paylaşarak meslek ahlakına uygun hareket etmediği görülmektedir. Başvurucunun hakkındaki asılsız habere, haberin yayımlandığı mecrada cevap vermesi ve kendisini ifade edebilmesi, demokratik bir toplumda zaruri bir ihtiyaç ve aynı zamanda anayasal bir haktır.

20. Buna karşın Sulh Ceza Hâkimliğinin ne haberin gerçeğe aykırı olduğu ne de başvurucunun şeref ve itibarına zarar verdiği iddiaları hakkında bir değerlendirme yapmadığı, dolayısıyla yukarıda bahsedilen üç aşamalı testin ilk basamağındaki düzeltme ve cevap hakkının kullanımının söz konusu iki nedenden en az birine dayanıp dayanmadığını denetlemediği anlaşılmaktadır. Karara itiraz üzerine yapılan incelemede de aynı eksikliğin devam ettiği görülmektedir. Testin ilk aşamasında belirtilen ölçütlere uygun bir yargısal denetim yapılmadığı tespit edildiğinden devam eden aşamalardaki ölçütler kapsamında bir inceleme yapılmasına gerek bulunmamaktadır.

21. Bütün bu açıklananlar ışığında, somut olayda ilgili yargılama mercilerinin Aydın Gelleci kararındaki ilkeleri somut olaya uyguladığından söz etmek mümkün görünmemektedir.

22. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

23. Başvurucu; ihlalin tespiti, ihlalin giderilmesi için gerekli tedbirlere hükmedilmesi ile 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

24. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde

yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

25. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

26. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan şeref ve itibarın korunması hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin şeref ve itibarın korunması hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 7. Sulh Ceza Hâkimliğine (2021/9421 D.İş.) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucuya net 20.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, hakkında yayımlanan bir haberle ilgili düzeltme ve cevap talebinin reddedilmesinin başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememizin çoğunluğu başvurucunun şeref ve itibarın korunması hakkının ihlal

edildiğine karar vermiştir. Aşağıda açıklanan gerekçeler çerçevesinde somut olayda ifade ve basın özgürlüğü bağlamında yapılan değerlendirmelerin yeterince gözetilmediği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

3. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü, yalnızca zararsız ve herkesçe kabul edilebilir görüşlerin değil, devleti, kamu otoritesini, yargı organlarını ya da kamu görevlilerini rahatsız edici, çarpıcı ve kışkırtıcı görüşlerin de korunmasını kapsar. Aynı şekilde, 28. maddede güvence altına alınan basın özgürlüğü, demokratik toplumun temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir.

4. Başvuruya konu haber, kamuoyunun gündeminde geniş yer tutan bir yargılama süreciyle ilgilidir. Bahse konu kişi ise, olayların yaşandığı dönemde Yüksek Seçim Kurulu üyesi ve Danıştay hâkimi sıfatlarını haizdir. Bu tür kamu görevi yürüten kişilerin, demokratik toplumda daha yüksek bir eleştiri eşiğine katlanmaları gerektiği gerek Anayasa Mahkemesi'nin önceki kararlarında gerekse Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadında vurgulanmıştır.

5. Haberde kullanılan ifadeler, esasen kamuoyunun dikkatini çeken bir görüntünün haberleştirilmesinden ibarettir. Haber içeriğinde doğrudan başvurucuya atfedilen somut bir suçlama veya hakaret bulunmamaktadır. Fotoğraf kamuya açık bir programda çekilmiş, kamuya açık kaynaklarda paylaşılmış ve haber, bir sosyal medya paylaşımına dayandırılarak yapılmıştır. Haberdeki anlatım, kamusal ilgiyi haiz bir konuda, belirli bir yorum ve değerlendirme içerse de bu, ifade özgürlüğü sınırları içinde kalmaktadır.

6. Nitekim haberin kamu yararına ilişkin bir konuyu işlemesi, söz konusu kişiyle bir kamu görevi üzerinden bağlantılı olması ve kamuoyunda yoğun tartışmalara neden olmuş bir olayla ilgili olması dikkate alındığında, haberin yapılması gazetecilik faaliyeti kapsamında değerlendirilmeli ve düzeltme ve cevap hakkı bağlamında müdahale, orantılılık denetiminden geçmelidir.

7. Düzeltme ve cevap hakkı, bireylerin itibarlarını koruma amacı taşırsa da bu hakkın kullanılmasında ifade özgürlüğünü bastıracak şekilde genişletilmesi, özellikle kamu gücü kullanan kişilere yönelik eleştirilerin engellenmesi sonucunu doğurabilir. Bu durum, demokratik toplumda basının denetleyici işlevini zayıflatma riski taşır.

8. Somut olayda, başvurucunun Venezuela'daki ziyareti resmî görev kapsamında gerçekleştirilmiş olsa da aynı yerde ve zamanda kamuoyunca bilinen başka bir isimle birlikte aynı karede yer alması, haber değeri taşıyan bir durumdur. Gazetenin bunu haber yapması, bir kamuoyuna bilgilendirme faaliyetidir. Başvurucunun kendi açıklamaları ile bu durumu düzeltmek istemesi anlaşılabilir olsa da haberin tamamen kaldırılması ya da zorla tekziple dengelenmesi, ifade özgürlüğü lehine kurulması gereken anayasal dengeyi bozmaktadır.

9. Anayasa Mahkemesi'nin bu tür olaylarda daha önce benimsediği dengeleme yaklaşımında, "kamu yararı", "ifadenin muhatabı olan kişinin kamu görevlisi olup olmadığı", "eleştiri sınırları", "haber dili ve tonu" gibi ölçütlerin birlikte ele alınması gerekir. Bu çerçevede, haberin yayımlanmasının, başvurucunun şeref ve itibarını ağır şekilde zedelediği veya gerçeğe açıkça aykırı olduğu yönünde Mahkemece ortaya konmuş somut bir gerekçe bulunmamaktadır.

10. Sonuç olarak, bu olayda düzeltme ve cevap hakkının reddedilmesi, başvurucunun şeref ve itibarına yönelik ölçüsüz bir müdahale teşkil etmediğinden; düzeltme talebinin

yayımlanmamasına ilişkin kararlar, Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan hakka aykırılık oluşturmamaktadır. Aksine, çoğunluk görüşüyle verilen ihlâl kararı, basın ve ifade özgürlüğü bakımından soğutucu etki yaratabilecek ve kamusal tartışma alanını daraltabilecek niteliktedir.

11. Bu nedenlerle, başvurucunun şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine dair çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

İSMAİL KURT

B. No: 2021/48824 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/48824

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İSMAİL KURT BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/48824)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : İsmail KURT

Vekili : Av. Mehmet ÇAVDAR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanmasına (FETÖ/PDY) üye olduğu şüphesiyle o tarihte hâkim olan başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Soruşturma kapsamında kendisine ulaşılamayan başvurucunun yakalanmasına yönelik olarak 21/7/2016 tarihinde yakalama emri düzenlenmiştir.

3. Yakalama kararının infazının beklendiği aşamada kendileri hakkında yürütülen soruşturma dosyalarında başvurucu aleyhine beyanda bulunan şüpheliler M.Ç. ve N.İ.nin ifadeleri dosyaya gönderilmiştir. M.Ç. 2013 yılı hâkim adaylığı döneminde örgüte ait evde kaldığını ve başvurucunun evlenme işleriyle ilgilendiğini ifade etmiştir. N.İ. ise 1997 yılındaki staj dönemlerinde başvurucunun kendisini örgüte ait eve götürdüğünü ileri sürmüştür. Diğer taraftan başvurucu adına kayıtlı 0507...449 numaralı hattın takılı bulunduğu cihaz ile ByLock kullanıldığına ilişkin sorgu sonucu raporu dosyaya gönderilmiştir.

4. Başvurucu, üzerinde başkası adına sahte olarak düzenlenmiş kimlik ile yurt dışına yasa dışı yollardan kaçmak üzereyken 1/6/2018 tarihinde Edirne'de yakalanmıştır. Başvurucu; soruşturma aşamasındaki ifadesinde gezmek amacıyla Edirne'ye gittiğini, bulunduğu araçtaki diğer kişileri tanımadığını, ele geçirilen ve A.H.Y.ye ait olduğu tespit edilen kimlikten haberi olmadığını, 0507...449 numaralı telefonu kendisinin kullandığını, telefonundaki Tango isimli programı kendisinin indirdiğini ve deneme amaçlı kullanıp sildiğini, aynı telefona ilişkin ByLock tespitini ise kabul etmediğini belirtmiştir. Başvurucu, aleyhinde beyanda bulunan M.Ç.yi tanımadığını, N.İ.yi ise staj döneminden tanıdığını ancak beyanlarını kabul etmediğini de ifade etmiştir.

5. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma şüphesiyle 1/6/2018 tarihinde gözaltına alınmış; 8/6/2018 tarihinde ise tutuklanmıştır.

6. Soruşturma neticesinde Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 21/6/2018 tarihinde iddianame düzenlemiş; iddianamede Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun (HSYK) ihraç kararındaki tespitler, başvurucu adına kayıtlı olan telefon üzerinden ByLock kullandığına ilişkin sorgu sonucu raporu olduğunu, başvurucunun örgüt tarafından Adalet Bakanlığının bir projesi kapsamında yabancı dil eğitimi amacıyla yurt dışına gönderildiğini, kamuoyunda İzmir askerî casusluk davası olarak bilinen yargılamayı yürüten mahkemede üye hâkim olarak görev yaptığını belirterek atılı suçu işlediğini belirtmiştir. Ayrıca şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan M.Ç.nin başvurucunun staj döneminde örgüt üyelerinin evlenmeleriyle ilgili görev üstlendiğine ilişkin beyanları ile yine şüpheli N.İ.nin başvurucunun kendisini staj döneminde örgüte ait eve götürdüğüne, bu evde vaaz izletmek istediğine, daha sonraki tarihte yine kendisini götürdüğü örgüt evinde benzer suçtan işlem yapılan B.E.nin de bulunduğuna dair beyanlarda bulunduğu belirtilmiştir.

7. İddianamenin kabulüyle açılan dava, İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesince (Mahkeme) görülmeye başlanmıştır. Mahkeme 17/7/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda -diğerlerinin yanı sıra- başvurucuya ait dijital materyaller üzerinde kriminal inceleme raporu düzenlenmesine, Asya Katılım Bankası A.Ş.de (Bank Asya) hesaplarının araştırılmasına, başvurucuya ait GSM hattına ilişkin HTS ve ByLock ID ile içerik kayıtlarının istenmesine ve yine tanık M.Ç. ile N.İ.nin dinlenmeleri amacıyla işlem yapılmasına karar verilmiştir.

8. Diğer taraftan başvurucu hakkında yakalama esnasında ele geçen ve sahte olduğu değerlendirilen kimlikle ilgili olarak resmî belgede sahtecilik suçundan cezalandırılması talebiyle Edirne 1. Asliye Ceza Mahkemesinde dava da açılmıştır.

9. Başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçu kapsamında yargılandığı kovuşturmaya ilişkin birinci celse öncesinde, benzer suçtan hakkında işlem yapılan ve o tarihte Cumhuriyet savcısı olan M.S.E.nin; başvurucunun askerî casusluk davasındaki tahliyeler konusunda sert bir tavır takındığına ve 2014 yılı HSYK seçimlerinde örgütün bağımsız adaylarına oy istediğine ilişkin olarak müdafii huzurunda verdiği savcılık beyanları dosyaya gönderilmiştir. Aynı şekilde celse arasında başvurucunun Bank Asya hesabının bulunmadığına ilişkin yazı cevabı ile tanık M.Ç.ye tebligat yapılamadığına dair istinabe evrakı dosyaya eklenmiştir.

10. Birinci celsede, başvurucu kovuşturmanın esasına ilişkin savunmasını yapmamış fakat soruşturma usulünün hukuka aykırı olduğunu, kovuşturma şartı gerçekleşmediğinden durma, yer itibarıyla yetkisiz mahkemede yargılanması nedeniyle de yetkisizlik kararı

verilmesini talep etmiştir. Mahkeme durma ve yetkisizlik kararına yönelik talepleri reddederek tebligat yapılamayan tanık M.Ç.nin dinlenmesinden vazgeçilmesine, tanığın hazırlık beyanlarının okunulmasıyla yetinilmesine, diğer tanık N.İ.nin beyanlarının alınmasının beklenmesine karar vererek duruşmayı ertelemiştir. Mahkeme M.S.E.nin dinlenmesine yönelik herhangi bir işlem ise yapmamıştır.

11. İkinci celsede, istinabe mahkemesi tarafından dinlenmesine karar verilen tanık N.İ. mahkemede bizzat hazır bulunmuştur. Tanık N.İ. mahkemedeki beyanlarında, başvurucu ile 1997 yılı staj döneminde aynı sınıfta olduklarını, başvurucunun kendisini cemaat evine götürmediğini ancak bir defasında ramazan ayında namaz kılmak için bir eve götürdüğünü, evdeki televizyonda FETÖ liderinin kasetini görünce eve girmeden gittiklerini beyan etmiştir. Bu celseye başvurucu bulunduğu ceza infaz kurumundan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla, müdafii de bizzat katılmış ise de tanık N.İ.nin beyanlarının alındığı esnada başvurucunun tanığın beyanlarını teknik aksaklık nedeniyle duyamadığı tutanağa aktarılmıştır. Bunun üzerine Mahkemece başvurucu müdafiine tanığa soru sorma hakkı verilmiş ve yine tanık N.İ.nin beyanlarının SEGBİS çözümü şeklinde başvurucuya 31/1/2019 tarihinde tebliği sağlanmıştır. Başvurucunun tebliğden sonra tanık beyanına karşı sunmuş olduğu dilekçesinde; tanığın soruşturma aşamasındaki bir kısım suçlayıcı beyanından Mahkeme huzurunda vazgeçmiş olduğunu, bir kısım beyanının ise çeliştiğini, tanığa soru soramadığı için bu hususların açıklığa kavuşturulamadığını beyan etmiştir.

12. Üçüncü celse öncesinde başvurucunun HSK ihraç dosyası Mahkemeye gönderilmiş, başvurucunun kullandığı tespit edilen ByLock programına ilişkin kullanıcı adı ve içerik bilgisinin henüz temin edilemediği bildirilmiştir. Mahkeme ByLock tespiti yapılan cep telefonuna ait CGNAT kayıtlarının Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumundan (BTK) istenmesine karar vermiştir. Dördüncü celsede ise CGNAT kayıtları ile başvurucu hakkında beyanda bulunan M.S.E.nin -birinci celse öncesinde gelen- beyan ve teşhisi başvurucuya okumuştur. Başvurucu; ByLock kullanmadığını, M.S.E.nin beyanlarının kişisel değerlendirme içerdiğini ve bu kişinin Mahkemece tanık olarak dinlenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Diğer taraftan başvurucu hakkında ayrı yürütülmekte olan resmî belgede sahtecilik suçuna ilişkin yargılama dosyası kapsamında da birleştirme kararı verilerek dosya Mahkemeye gönderilmiştir.

13. 28/5/2019 tarihli celsede birleşen dosya bakımından başvurucunun savunması alınmıştır. Mahkeme sahte olduğu değerlendirilen kimlik hakkında gözlem yapılabilmesi için kimliğin dosyaya gönderilmesi amacıyla duruşmayı ertelemiştir. Yedinci celsede başvurucuyla ilgili ele geçen kimliğin aldatma kabiliyetinin bulunduğu tespit edilmiş, başvurucunun bilirkişi incelemesine yönelik talepleri reddedilmiştir. Celse arasında Cumhuriyet savcılığı tarafından başvurucunun ByLock kullandığı, 2014 yılı HSYK seçimlerinde bağımsız adaylara destek sağladığı, kaçak olarak sahte kimlik belgesiyle yakalandığı ve örgütle irtibatına dair tanık anlatımları bulunduğu iddiasıyla silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebini içeren esas hakkındaki mütalaa dosyaya ibraz edilmiştir.

14. Başvurucu ve müdafii esas hakkındaki savunmalarında; kovuşturmanın hukuka aykırı şekilde yapıldığını, ByLock kullandığının kesin olarak ispatlanmadığını, tanık beyanlarının soyut ve yetersiz olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, başvurucunun resmî belgede sahtecilik yapma suçundan 3 yıl 9 ay; silahlı terör örgütüne üye olma suçundan ise 10 yıl hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkemenin alt sınırdan uzaklaşma gerekçesi ise kastın yoğunluğu, güttüğü amaç, saik ve suçun işleniş biçimi ile başvurucunun örgütteki

konumu olarak açıklanmıştır.

15. Mahkemenin resmî belgede sahtecilik suçu yönünden mahkûmiyet gerekçesinde; başvurucunun kimlik kontrolü esnasında A.H.Y. adına düzenlenmiş nüfus cüzdanını ibraz ettiği ve kriminal rapora göre ele geçirilen kimlik belgesinin tamamen sahte olarak düzenlendiğinin tespit edildiği hususlarına dayandığı anlaşılmaktadır. Mahkemenin başvurucu hakkındaki silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden mahkûmiyet gerekçesi ise şu hususlara dayanmaktadır:

i. Ayrıntılı tespit ve değerlendirme tutanağı temin edilememiş olsa da adına kayıtlı GSM hattı üzerinden ByLock kullandığı,

ii. FETÖ/PDY'den adli işlem yapılan şahıslarla birlikte Edirne'den yurt dışına kaçmak üzereyken yakalandığı,

iii. Huzurda dinlenen tanık N.İ.nin başvurucunun kendisini staj döneminde götürdüğü evde örgüt liderine ait vaaz videosunu izlettirmeye çalıştığına, iftar amacıyla davet ettiği evde ise örgüt liderine ait kitaplar bulunduğuna dair beyanları,

iv. Tanık M.Ç.nin başvurucunun HSYK tetkik hâkimi olduğu dönemde örgüt içinde evlenme işiyle ilgilendiğine ilişkin beyanları,

v. Tanık M.S.E.nin başvurucunun 2014 yılı HSYK seçimlerinde adaylarla birlikte topluca gezerek bağımsız adaylara oy istediğine ilişkin beyanları,

vi. Başvurucudan ele geçirilen dijital metaryallerde Signal adı verilen haberleşme uygulamasının telefonunda kurulu olduğu ve programın 30 dakikada bir yazışmaları silmeye ayarlı olduğu,

vii. İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesinde askerî casusluk olarak bilinen davada üye hâkim olarak görevli olduğu ve bu dava ile ilgili olarak hakkında şikâyet dilekçelerinin bulunduğu, darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine İstanbul 3. Tüketici Mahkemesinde görevlendirildiği.

16. Başvurucu ve müdafii istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme esas alınan tanıklar N.İ., M.Ç. ve M.S.E.yi mahkeme huzurunda sorgulayamadıklarını ileri sürmüştür.

17. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi 27. Ceza Dairesi (Daire) tarafından resmî belgede sahtecilik suçu yönünden verilen cezada 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun 5. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca artırım yapılamayacağı gerekçesiyle karar kaldırılarak başvurucunun 2 yıl 6 ay hapis ile cezalandırılmasına, silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden ise istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiştir. İstinaf kararında resmî belgede sahtecilik suçu yönünden verilen kararın kesin olduğu da açıklanmıştır. Başvurucunun bu suç yönünden temyiz başvurusu ise 13/5/2020 tarihli ek kararla reddedilmiştir.

18. Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olma ve resmî belgede sahtecilik suçları yönünden Dairenin asıl ve ek kararına karşı benzer gerekçelerle temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 16. Ceza Dairesi "...Diğer delillerin atılı suçun sübutu için yeterli olduğu görülmekle, ByLock kullanıcısı olduğunu bildiren sanığın ayrıntılı bylock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesinin sonuca etkili bulunmadığını" belirtmek suretiyle Dairenin asıl ve ek kararının 2/6/2021 tarihinde onanmasına karar vermiştir.

19. Başvurucu, nihai kararı 10/9/2021 tarihinde öğrendikten sonra 8/10/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

20. Komisyon; adli yardım talebinin reddi ile başvuru harcının başvurucudan tahsiline, tanık sorgulama hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan hakka ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Silahlı Terör Örgütüne Üye Olma Suçu Yönünden Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

21. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanıklar M.Ç. ve M.S.E.nin duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

22. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafiine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, tanık beyanının yanı sıra dosya kapsamındaki diğer delillere de kararda yer verildiği, tanık beyanının tek veya belirleyici delil olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiği görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında önceki ihlal iddialarını tekrar etmiştir.

23. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

24. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

25. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

26. Somut olayda Mahkeme, aleyhe beyanda bulunan tanık M.Ç.nin istinabe mahkemesinde, tanık M.S.E.nin ise kendisiyle ilgili soruşturma dosyasında alınan beyanlarını başvurucu ve müdafiine okumuş ancak tanıkların başvurucunun da hazır bulunduğu duruşmada dinlenilmesine ilişkin herhangi bir çaba göstermemiştir. İlgili Duruşma Tutanağı ve gerekçeli kararda da tanıklar M.Ç. ve M.S.E.nin Mahkemede hazır edilememesinin veya aynı anda görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle dinlenilmemesinin hangi geçerli nedene dayandığına ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

27. Mahkemenin başvurucunun terör örgütü üyeliği suçundan mahkûm olmasında esas olarak ByLock isimli haberleşme programını kullanmasına, haklarında FETÖ/PDY üyeliğinden soruşturma yürütülen birçok kişi ile kaçarken yakalanmasına, ele geçirilen dijital materyallerinde Signal isimli uygulamanın tespit edilmiş olmasına, İzmir askerî casusluk davası olarak bilinen davaya bakan mahkemede üye hâkim olarak görev yapmasına ve tanık beyanlarına dayandığı görülmektedir.

28. Duruşmada sorgulanmayan tanıkların ifadesinin tek veya belirleyici delil olup olmadığı hususu öncelikle mahkûmiyet gerekçesine bakılarak tespit edilir. Bu açıdan mahkemenin sorgulanmamış tanıkların ifadelerinin ağırlık derecesini gerekçeli kararda tartışmış olması beklenir. Başvurucu hakkındaki gerekçeli karar incelendiğinde, duruşmada dinlenmeyen tanıkların başvurucu aleyhine verdiği beyanların ve diğer delillerin ağırlığı hususunda Mahkemece herhangi bir değerlendirmede bulunulmadığı görülmüştür. Ancak gerekçeli kararda bu tartışmanın yapılmadığı veya mahkemenin yaptığı değerlendirmenin bariz takdir hatası veya açık keyfîlik içerdiği hâllerde Anayasa Mahkemesinin kendisi bu değerlendirmeyi yapacaktır.

29. Testin ikinci aşaması uygulanırken delilin tekliğinden o delilin sanık aleyhine yegâne delil olması, delilin belirleyiciliğinden ise davanın sonucunu ağırlıklı olarak etkileme eğilimi olan delil anlaşılmalıdır (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Baran Karadağ, § 65). Belirtilmelidir ki bir delilin belirleyici olup olmadığı sadece başvurucunun mahkûmiyeti yönünden değil temel cezanın alt sınırdan uzaklaşılarak tayin edilmesi açısından da dikkate alınmalıdır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Hasan Bati [2. B.], B. No: 2019/8419, 28/6/2022, §§ 33-35). Aksi hâlde suçun sübutu tespit edilerek mahkûmiyete karar verilmesi dışındaki sonuçlar yönünden adil yargılanma güvenceleri anlamsızlaşır. Bu bakımdan mahkûmiyet hükmünün yalnızca sorgulanmamış tanığın ifadesine dayandığı veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sadece sorgulanmamış tanığın ifadesine dayanıldığı bir durumda delilin tek olduğu söylenebilir. Buna karşılık mahkûmiyet hükmü kurulurken veya cezanın alt sınırdan uzaklaşılmasında sorgulanmamış tanığın ifadesinin yanında başka delilin/delillerin de bulunduğu ancak bu delilin/delillerin ağırlığının sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha az olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğu ifade edilebilir. Diğer delillerin ispat gücünün sorgulanmamış tanığın ifadesine nazaran daha yüksek olduğu hâllerde sorgulanmamış tanığın ifadesinin belirleyici delil olduğunun kabulü mümkün olmayacaktır.

30. Yargıtay içtihadı uyarınca kişinin ByLock kullanıcısı olduğunun tespiti açısından -somut olayda da olduğu gibi- sadece BTK'dan getirtilen CGNAT kayıtları yeterli delil olarak kabul edilmemektedir [birçok karar arasından bkz. (Kapatılan) Yargıtay 16. Ceza Dairesinin

30/6/2021 tarihli ve E.2020/2018, K.2021/4527; Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 4/10/2022 tarihli ve E.2021/18943, K.2022/5428 sayılı kararları].

31. Yargıtay bazı kararlarında gizlilik ve örgütsel iletişimi temin etme amacıyla örgüt tarafından -mecbur kalınan durumlarda- Signal isimli programın kullanıldığını belirtmiş ve bunu -diğer delillerle birlikte- silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden yaptığı değerlendirmede kullanmıştır (Yargıtay 3. Ceza Dairesinin 8/2/2024 tarihli ve E.2021/7878, K.2024/1767; 17/1/2024 tarihli ve E.2022/8728, K.2024/716 sayılı kararları).

32. Gerekçeli karar içeriği ve hükme esas alınan delillere ilişkin Yargıtay uygulaması gözönüne alındığında duruşmada dinlenmeyen tanıklar M.Ç.nin başvurucunun HSYK tetkik hâkimi olduğu dönemde örgüt içinde evlenme işi ile ilgilendiğine ve M.S.E.nin 2014 yılı HSYK seçimlerinde adaylarla birlikte topluca gezerek bağımsız adaylara oy istediğine ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ölçüde dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanık beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

33. Somut olayda ilk derece mahkemesi ayrıca verilecek cezayı belirlerken cezanın alt sınırından uzaklaşarak başvurucunun teşdiden cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme, başvurucunun kastının ve eylemlerinin yoğunluğu ile örgüt içindeki konumunu dikkate alarak temel cezayı belirlemiştir. Mahkemenin başvurucunun örgüt içindeki konumunu, tanık M.Ç.nin başvurucunun örgüt içinde evlenme işiyle ilgilendiğine ilişkin beyanları doğrultusunda belirlediği sonucuna ulaşmak mümkündür. Dolayısıyla Mahkemenin sorgulama imkânı tanınmayan tanık M.Ç.nin anlatımlarını sadece mahkûmiyet hükmü bakımından değil cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesinde de belirleyici nitelikte delil olarak esas aldığının kabul edilmesi gerekmektedir.

34. Tanıkların beyanının belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi nedeniyle üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu olumsuzluğun telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır. Somut olayda diğer tanık N.İ., başvurucu müdafiinin bizzat, başvurucunun ise SEGBİS aracılığıyla hazır bulunduğu celsede dinlenmiş ve fakat başvurucunun teknik aksaklık nedeniyle tanığı duyamadığı Duruşma Tutanağı ile tespit edilmiştir. Mahkeme bu tespite rağmen tanığın yeniden dinlenmesine yönelik bir işlem yapmamıştır.

35. Sanık ile tanığın yüz yüze gelmesinin önem arz etmediği davalarda sadece müdafiinin sanığın yokluğunda dinlenen tanığa doğrudan soru sorabilme imkânına ulaşması yeterli bir karşı dengeleyici güvence olarak kabul edilebilir. Bahsi geçen güvencenin yeterli düzeyde dengeleyici olup olmadığına karar verirken tanık beyanının fiziksel teşhise ilişkin olup olmadığının ve güvenilirliğini sarsan unsurların bulunup bulunmadığının tespiti önemlidir (Kadir İnan [2. B.], B. No: 2020/23928, 30/10/2024, § 37; O.T. [2. B.], B. No: 2022/7468, 27/2/2025, § 23). Başvurucu, sorgulama imkânı bulamadığı tanığın anlatımlarına karşı sunduğu dilekçede; tanığın Mahkemede verdiği beyanlarda bir kısım aleyhe beyanlardan döndüğünü, bir kısım beyanlarının ise çelişkiler içerdiğini, tanığı sorgulama fırsatı tanınmadığı için çelişkilerin ise giderilemediğini ileri sürmüştür (bkz. § 11). Tanığın anlatımlarının 1997 yılındaki staj dönemine ilişkin olması ve yine başvurucunun tanık beyanındaki çelişkileri ortaya koyabilmek amacıyla tanığı sorgulama fırsatı elde edemediğine dair itirazlarının kapsamı dikkate alındığında -diğer tanıklar M.Ç. ve M.S.E.nin de başvurucu tarafından sorgulanamaması karşısında- tanık beyanının sadece başvurucu

müdafii tarafından sorgulanabilmiş olmasının telafi edici bir güvence teşkil ettiği söylenemeyecektir.

36. Diğer taraftan yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Buna ek olarak hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanı dışında başka delillere de dayanılmıştır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ya da tanıkların istinabe olunan mahkemede dinlenirken başvurucunun haberdar edilip edilmediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların istinabe mahkemelerince veya soruşturma makamlarınca alınmış yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanığın beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan sorulara verdiği cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanığın tepkileri konusunda Mahkemenin dikkati çekilememiş, tanığın beyanlarının doğruluğu ve güvenilirliği test edilememiştir. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken tepkileriyle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Öte yandan hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanığın beyanı dışında başka delillere de dayanılmış olmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanığı sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanık beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda tanıkların duruşmada veya SEGBİS yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

37. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Resmî Belgede Sahtecilik Suçu Yönünden Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

38. Başvurucunun resmî belgede sahtecilik suçu yönünden adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddialarının Hüseyin Aşkan ([2. B.], B. No: 2017/15649, 21/7/2020) ve Birnur Doğan ([GK], B. No: 2020/34420, 31/1/2024) kararları kapsamında süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

39. Başvurucu; ihlalin tespiti, yeniden yargılama yapılması ile 300.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

40. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir

(yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

41. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

42. Tanık sorgulama hakkı tanığın yargılama evrelerindeki beyanlarının delil değeriyle ilgili bir derecelendirme yapılmasını güvence altına almamaktadır. Diğer bir ifadeyle bu hak, tanığın duruşmadaki beyanlarına üstünlük tanınması gerektiği yönünde bir güvence içermemektedir. Savunmaya duruşmada tanığı sorgulama fırsatı tanındığı ve sanığın diğer haklarına saygı gösterildiği sürece tanığın yargılama evresindeki beyanlarının hangisine itibar edileceği meselesi karar veren mahkemenin takdirindedir (bazı değişikliklerle birlikte bkz. Musa Yılmaz Acar [1. B.], B. No: 2013/1664, 16/7/2014, § 53).

43. İhlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Resmî belgede sahtecilik suçu yönünden adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE Yıldız SEFERİNOĞLU ve Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. Kararın bir örneğinin tanık sorgulama hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 26. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2018/232, K.2019/341) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın sanık tarafından sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkin olup, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasanın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamında tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz nedenlerle çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı o tarihte hâkim olan başvurucu hakkında FETÖ/PDY üye olma suçundan soruşturma başlatmış, soruşturma kapsamında kendisine ulaşılamayan başvurucunun yakalanmasına yönelik 21.07.2016 tarihli yakalama emri düzenlenmiştir. Başvurucu, üzerinde başkası adına sahte olarak düzenlenmiş kimlikle birlikte yurt dışına yasa dışı yollardan kaçmak üzere iken 1.6.2018 tarihinde Edirne'de yakalanmıştır. Başvurucu hakkında FETÖ/PDY üyesi olma suçundan iddianame düzenlenmiş, iddianamenin ağır ceza mahkemesince kabulü ile dava görülmeye başlanmıştır. Başvurucu ilk celsede kovuşturmanın esasına yönelik savunmasını yapmıştır.

İkinci celsede, istinabe mahkemesi tarafından dinlenmesine karar verilen tanık N.İ. mahkemede bizzat hazır bulunmuştur. Tanık N.İ. mahkemedeki beyanlarında, başvurucu ile 1997 yılı staj döneminde aynı sınıfta olduklarını, başvurucunun kendisini cemaat evine götürmediğini ancak bir defasında Ramazan Ayında namaz kılmak için bir eve götürdügünü, evdeki televizyonda FETÖ liderinin kasetini görünce eve girmeden gittiklerini beyan etmiştir. Bu celseye başvurucu bulunduğu ceza infaz kurumundan Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) vasıtasıyla, müdafi de bizzat katılmış ise de tanık N.İ.'nin beyanlarının alındığı esnada başvurucunun tanığın beyanlarını teknik aksaklık nedeniyle duyamadığı tutanağa aktarılmıştır. Bunun üzerine mahkemece başvurucu müdafine tanığa soru sorma hakkı verilmiş ve yine tanık N.İ.'nin beyanlarının SEGBİS çözümü şeklinde başvurucuya 31/1/2019 tarihinde tebliği sağlanmıştır. Başvurucunun tebliğden sonra tanık beyanına karşı dilekçe sunmuştur. Üçüncü celse öncesinde başvurucunun HSK ihraç dosyası mahkemeye gönderilmiştir. Dördüncü celsede, CGNAT kayıtları ile başvurucu hakkında beyanda bulunan M.S.E.'nin birinci celse öncesinde gelen beyanı ve teşhisi başvurucuya okunmuştur.

Yerel mahkeme sanığın terör örgütü üyeliğinden cezalandırılmasına karar vermiş olup, mahkemenin gerekçeli kararında, ayrıntılı tespit ve değerlendirme tutanağı temin edilememiş olsa da adına kayıtlı GSM hattı üzerinden bylock kullandığı, FETÖ/PDY' den adli işlem yapılan şahıslarla birlikte Edirne'den yurt dışına kaçmak üzereyken yakalandığı, huzurda dinlenen tanık N.İ.'nin başvurucunun kendisini staj döneminde götürdüğü evde örgüt liderine ait vaaz videosunu izlettirmeye çalıştığı, iftar amacıyla davet ettiği evde ise örgüt liderine ait kitaplar bulunduğuna dair beyanları olduğu, tanık M.Ç.'nin başvurucunun HSYK tetkik hâkimi olduğu dönemde örgüt içinde evlenme işiyle ilgilendiğine ilişkin beyanları olduğu, tanık M.S.E.'nin başvurucunun 2014 HSYK seçimlerinde adaylarla birlikte topluca gezerek bağımsız adaylara oy istediğine ilişkin beyanları olduğu, başvurucudan ele geçirilen dijital materyallerde Signal adı verilen haberleşme uygulamasının telefonunda kurulu olduğu ve programın 30 dakikada bir yazışmaları silmeye ayarlı olduğu, İzmir 12. Ağır Ceza Mahkemesinde askerî casusluk olarak bilinen davada üye hâkim olarak görevli olduğu ve bu dava ile ilgili olarak hakkında şikâyet dilekçelerinin bulunduğu, darbe girişiminin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine İstanbul 3. Tüketici Mahkemesinde

görevlendirildiği belirtilmiştir.

Başvurucu ve müdafi istinaf dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- hükme esas alınan tanıklar N.İ., M.Ç. ve M.S.E.'yi mahkeme huzurunda sorgulayamadıklarını ileri sürmüştür. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi, silahlı terör örgütüne üye olma suçu yönünden istinaf başvurusunun esastan reddine karar vermiştir. Yargıtay 16. Ceza Dairesi, "...Diğer delillerin atılı suçun sübutu isin yeterli olduğu görülmekle, bylock kullanıcısı olduğunu bildiren sanığın ayrıntılı bylock tespit ve değerlendirme tutanağının dosyaya gelmesi beklenilmeden karar verilmesinin sonuca etkili bulunmadığını" belirtmek suretiyle Bölge Adliye Mahkemesi kararının onanmasına karar vermiş ve karar kesinleşmiştir.

Başvurucu gerek soruşturma gerekse kovuşturma süreçlerinde müdafi yardımından yararlanmış, iddianameye konu eylemler ve dosya kapsamı hakkında bilgi verilmiş ve savunması alınmıştır. Dosya kapsamında tanık ifadeleri alınmış, başvurucuya tanık beyanına karşı savunma imkânı tanınmıştır. BTK' ya yazılan müzekkere ile bylock programını kullanıp kullanmadığı sorulmuş ve ayrıntılı tespit ve değerlendirme tutanağı temin edilememiş olsa da adına kayıtlı GSM hattı üzerinden bylock kullandığı belirlenmiştir. Yine başvurucudan ele geçirilen dijital materyallerde Signal adı verilen haberleşme uygulamasının telefonunda kurulu olduğu ve programın 30 dakikada bir yazışmaları silmeye ayarlı olduğu belirlenmiştir. Yargılamada başvurucuya esas hakkında mütalaaya savunma imkânı tanınmış ve başvurucunun savunması sonrasında hüküm verilmiştir.

Yargılamayı yapan ağır ceza mahkemesi tüm dosya kapsamını nazara alarak, hukuk kurallarını nasıl uyguladığını ve yorumladığını, ayrıca takdir yetkisini gerekçelendirerek hüküm kurmuştur. Yerel Mahkemenin kararı istinaf ve temyiz kanun yollarından geçerek kesinleşmiştir. Buna göre, başvurucunun bireysel başvurusunda yer alan iddiaları kanun yolu şikâyeti niteliğini haiz olup, bireysel başvuruda bu hususların değerlendirilmesi mümkün değildir.

Anayasa Mahkemesi, Aydın Yavuz ve Diğerleri başvurusunda (Başvuru Numarası: 2016/22169, Karar Tarihi: 20/6/2017, R.G. Tarih ve Sayı: 30/6/2017-30110) darbe teşebbüsünün arkasındaki yapılanmaya ilişkin olarak FETÖ/PDY örgütünün özellikleri hakkında kapsamlı açıklamalara yer vermiştir. Söz konusu kararda, yetkili makamlarca ve soruşturma mercilerince 15 Temmuz darbe teşebbüsünün faili olduğu belirtilen FETÖ/PDY'ye ilişkin olarak özellikle son yıllarda yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda bu yapılanmanın özelliklerine ve faaliyetlerine ilişkin birçok tespit ve değerlendirmeye yer verilerek, özetle; FETÖ/PDY'nin yöneticileri ve üyelerinin, faaliyetlerini gizlilik esasıyla yürüttüğü ve gizliliği sağlayacak haberleşme yöntemleri kullandığı, gizlilik anlayışı, devlet yönetimi bakımından önemli görülen TSK, yargı, emniyet ve mülki idare birimlerinde ayrı bir titizlikle uygulandığı, FETÖ/PDY'nin gerçek amacının devleti ele geçirmek olduğu belirtilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında belirtildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Başvurucu hakkında terör örgütü üyeliğinin sübut bulduğunu kabul eden yerel mahkeme somut olay bağlamında bylock delilini, yurt dışına kaçarken yakalanma, asker, casusluk davasındaki şikayet dilekçeleri, başvurucunun bu davadaki tutumunu ve tanık ifadelerini birlikte değerlendirmiş, kararını gerekçelendirmiş ve hüküm

kurmuştur. Yerel mahkeme gerekçeli kararında tanık beyanları yanında, bylock ve diğer delilleri de nazara aldığını belirtmiş olup, başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurarken tek ve belirleyici delil olarak tanık deliline dayanmamıştır. Yerel mahkemenin kararı gerekçeli olup, hukuk kurallarının uygulanmasında bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de mevcut değildir.

Bu nedenlerle başvurucunun, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye Yıldız SEFERİNOĞLU Üye Ömer ÇINAR

ASIM ŞAHİN

B. No: 2021/54442 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/54442

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ASIM ŞAHİN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/54442)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : Asım ŞAHİN

Vekili : Av. Eylem SALIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

Başvuru; hukuka aykırı yakalama, gözaltı ve tutuklama tedbirleri sebebiyle ödenen tazminatın yetersiz olması, haksız olarak uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri sebebiyle oluşan zararların tazmin edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı (Cumhuriyet Başsavcılığı) tarafından başvurucu ve diğer dokuz şüpheli hakkında DEAŞ silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işledikleri iddiasıyla yürütülen soruşturma kapsamında başvurucu yakalanıp 29/10/2017-7/11/2017 tarihleri arasında hakkında on gün gözaltı tedbiri uygulanmıştır. Başvurucu müsnet suçtan İzmir 1. Sulh Ceza Hâkimliği (Sulh Ceza Hâkimliği) kararıyla 7/11/2017 tarihinde tutuklanmıştır. İtiraz üzerine Sulh Ceza Hâkimliği 16/11/2017 tarihinde, tutuklamadan beklenen amacın adli kontrol tedbiri uygulanarak sağlanabileceği gerekçesiyle başvurucu hakkında yurt dışına çıkamama ve konutu terk etmeme adli kontrol tedbirlerinin uygulanarak başvurucunun tahliyesine karar vermiştir.

3. Cumhuriyet Başsavcılığının talebi üzerine İzmir 5. Sulh Ceza Hâkimliği tarafından verilen 25/1/2018 tarihli kararla delillerin yeterince toplanmış olması, adli kontrol tedbirinden

beklenen yararın gerçekleşmiş olması gerekçeleriyle başvurucu hakkındaki her iki adli kontrol tedbirinin de kaldırılmasına karar verilmiştir.

4. Cumhuriyet Başsavcılığı; çatışma bölgeleriyle bağlantılı DEAŞ yanlısı faaliyet gösteren şahıslarla iltisaklı olabileceği, söz konusu örgüt nezdinde faaliyette bulunan bir şahısla internet üzerinden bağlantılı olabileceği yönünde teyide muhtaç bilgiler nedeniyle başvurucu hakkında soruşturma yürütüldüğünü, yapılan aramada herhangi bir toplatma kararı bulunmayan örgütsel içerikli bir adet kitabın ele geçirildiğini ve kolluk birimince hazırlanan tahkikat evrakında belirtilen hususlar dışında herhangi bir bilgi ve belgenin elde edilemediğini belirterek 22/6/2022 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığına karar vermiştir.

5. Bu karar üzerine başvurucu hukuka aykırı olarak yakalanıp on gün süreyle gözaltında kaldığını ve haksız olarak doksan gün süreyle elektronik kelepçe takılmak suretiyle hakkında konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulandığını belirterek 10.000 TL maddi, 20.000 TL manevi tazminatın ödenmesi talebiyle dava açmıştır.

6. Karşıyaka 3. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) 6/4/2021 tarihinde başvurucunun maddi ve manevi tazminat taleplerinin kısmen kabulü ile haksız olarak gözaltında ve tutuklulukta geçirdiği 18 gün için başvurucuya 842,40 TL maddi, 2.000 TL manevi tazminatın ödenmesine karar vermiştir. Ağır Ceza Mahkemesi "... davacının gözaltında ve tutuklu kaldığı dönemde geliri ve kazanç kaybı miktarı konusunda itibar edilebilecek herhangi bir belge ibraz edemediği gözönüne alınarak yerleşik Yargıtay içtihatları doğrultusunda maddi tazminatın net asgari ücret tutarı üzerinden hesaplanması cihetine gidilmiştir. Her ne kadar davacı vekili ev hapsi uygulanması nedeniyle de tazminat talebinde bulunmuş ise de; Yargıtay 12. Ceza Dairesinin... kararında belirtildiği üzere; 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 141. ve devamı maddelerinde yakalama, gözaltı, tutuklama, arama ve el koyma işleminden kaynaklanan maddi ve manevi zararların tazmininin düzenlendiği dikkate alındığında, davacı hakkında uygulanan ... konutunu terk etmemek şeklindeki adli kontrol tedbiri nedeniyle tazminat isteminin reddine karar verilmesi gerektiği, ancak davacının gözaltında ve tutuklulukta geçirmiş olduğu süreler (18 gün) için ... aylık net asgari ücret[e]... göre 842,40 TL maddi tazminat hesaplanmıştır. Davacının yukarıda belirtilen ve tespit olunan gözaltında ve tutuklu geçirdiği 18 günlük süre ve daha sonra uzun süre adli kontrol altında kalması nedeniyle davacının sosyal ve ekonomik durumu, üzerine atılı suçun niteliği, gözaltına alınmasına neden olan olayın cereyan tarzı, gözaltında, tutuklu ve adli kontrol altında kaldığı süre gözetilmek suretiyle, ... maddi ve manevi tazminat ile gözaltı tarihinden itibaren yasal faize hükmedilmesinin uygun olduğu,..." gerekçesine dayanmıştır.

7. Karara karşı istinaf kanun yoluna başvurulmuştur. Başvurucu istinaf dilekçesinde özetle aynı soruşturmada gözaltına alınıp aynı sürede konutu terk etmeme tedbirine muhatap olan ve neticede hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilen, kendisiyle aynı mesleği yapan kardeşi lehine daha fazla tutarda maddi ve manevi tazminata hükmedildiğine, iki yargılama sonucunda hükmedilen tazminat miktarlarının çelişkili olduğuna değinmiştir. Dilekçede, konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin baştan beri haksız olduğuna dair bir iddia bulunmamaktadır.

8. Tarafların istinaf kanun yolu başvurusunu İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesi (Bölge Adliye Mahkemesi) 15/10/2021 tarihinde düzelterek esastan reddetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi "...dava ile bağlılık ilkesi gereği davacının dava dilekçesinde haksız gözaltı ve evden çıkmama adli kontrolü nedeniyle maddi ve manevi tazminat talebinde

bulunduğu, haksız tutuklamaya ilişkin bir talebin olmadığı ve adli kontrolün davacıya yüklenen suç dosya içeriği ve adli kontrolün süresi itibarıyla ölçülülük ilkesinin aşılmadığı değerlendirilerek yapılan incelemede... davacının gözaltında kaldığı süreye ilişkin olarak ... net asgari ücret miktarı üzerinden yapılan hesaplama sonucunda belirlenecek miktarın maddi tazminat olarak davacıya ödenmesine karar verilmesi gerektiğinin gözetilmemesi, ... manevi tazminatın davacının sosyal ve ekonomik durumu, üzerine atılı suçun niteliği, gözaltında ve tutuklu kaldığı süre, olayın cereyan tarzı ve benzeri hususlar ile tazminat davasının kesinleşeceği tarihe kadar yasal faizi ile birlikte elde edeceği parasal değer dikkate alınıp, hak ve nesafet ilkelerine uygun makul bir miktar olarak tayin ve tespiti gerekirken, belirlenen ölçütlere uymayacak miktarda manevi tazminata hükmolunması kanuna aykırı olup..." gerekçesiyle başvurucunun hakkında uygulanan tutuklama tedbiri nedeniyle bir tazminat talebi bulunmadığını belirtmiş; başvurucu hakkında uygulanan konutu terk etmeme adli kontrol tedbirinin ise ölçülü olduğuna, maddi ve manevi tazminat miktarlarının da uygulanan haksız gözaltı tedbirinin süresi gözetilerek yeniden belirlenmesine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi başvurucu lehine 421,21 TL maddi, 700 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

9. Başvurucu, nihai kararı 8/11/2021 tarihinde öğrenmiş ve 23/11/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

10. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Haksız Tutuklama Tedbirinden Dolayı Hükmedilen Tazminat Miktarının Yetersizliği Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

11. Başvurucu; hukuka aykırı olarak tutuklandığını, buna rağmen hükmedilen tazminat miktarlarının düşük olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

12. Başvurunun bu kısmı kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulabilmesi için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yargı merciilerince düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir hak arama yoludur (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, §§ 16, 17).

14. Tazminat davası dilekçesinde başvurucunun sadece hukuka aykırı yakalama ve gözaltı işlemi ile konutu terk etmeme tedbirinin uygulanması nedeniyle tazminat talebinde bulunduğu, hukuka aykırı tutuklama tedbirine ilişkin bir iddia ileri sürmediği görülmekle başvurunun incelenmesinin bireysel başvurunun ikincillik niteliği ile bağdaşmadığı sonucuna varılmıştır.

15. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Haksız Yakalama ve Gözaltı Tedbirlerinden Dolayı Hükmedilen Tazminat Miktarının Yetersizliği Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

16. Başvurucu; hukuka aykırı olarak yakalanıp gözaltında tutulduğunu, buna rağmen hükmedilen tazminat miktarının düşük olduğunu belirterek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı

ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

17. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; başvurucunun 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi kapsamında açtığı bir dava bulunmamasının başvurunun kabul edilebilirlik incelemesi sırasında gözetilmesi gerektiğini, başvurucu lehine tazminata hükmedildiğini belirtmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanında dava dilekçesinden itibaren tüm aşamalarda hakkında uygulanan tedbirlerin haksızlığını dile getirmiştir.

18. Başvuru yollarının tüketildiği sonucuna varılan ve açıkça dayanaktan yoksun olmayıp kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

19. Anayasa Mahkemesi Gülseren Çıtak ([GK], B. No: 2020/1554, 27/4/2023) kararıyla içtihat değişikliğine gitmiş, haklarında kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararı verilenlerin 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülen tazminat yolunu tükettikten sonra yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmadığı ve ödenen tazminatın yetersiz olduğu iddiasıyla yaptıkları bireysel başvurularda başvuru yollarının tüketildiğinin kabul edilebilmesi için yalnızca 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi kapsamında bir tazminat davasının açılmasının yeterli olacağı sonucuna varmıştır. Zira bu hükümle yakalama, gözaltı ve tutuklamanın daha sonra verilen kovuşturmaya yer olmadığı veya beraat kararıyla hukuka aykırı hâle geldiğinin kabul edildiği, dolayısıyla 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendi uyarınca açılan tazminat davalarının Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında olduğu değerlendirilmiştir. Bu çerçevede bu bent kapsamında açılan davalarda hukuka aykırılık kanun gereğince kabul edildiğinden ağır ceza mahkemesince bu bende dayanılarak tazminat ödenmesi durumunda Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrası kapsamında yapılacak inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (Gülseren Çıtak, §§ 36-38).

20. Somut başvuruda da uygulanan gözaltı tedbiri bakımından Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ihlal tespiti yapılmış ve bir miktar manevi tazminata hükmedilmiş olmakla başvuruda yapılacak inceleme hükmedilen tazminat miktarlarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E. [2. B.], B. No: 2018/696, 9/5/2019, § 47).

21. Bu bağlamda yargı merciilerinin tazminat için somut olayın koşullarına göre takdir yetkisi bulunmakla birlikte meydana gelen ihlalle orantılı olmayan önemsiz miktarda bir tazminat Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasına aykırı olacaktır. Öte yandan tazminat miktarı Anayasa Mahkemesinin benzer davalarda verdiği tazminat miktarına göre kayda değer ölçüde düşük olmamalıdır. Bununla birlikte hükmedilen miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği tazminat miktarından belirli ölçüde düşük olması tek başına Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiği anlamına gelmez. Tazminatın Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasıyla uyumlu olup olmadığı değerlendirilirken somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerekir (M.E., § 48).

22. Bunun yanında manevi tazminat miktarının yeterli olup olmadığı belirlenirken tazminata karar veren yargı merciinin karar tarihinde Anayasa Mahkemesinin benzer başvurular üzerine verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre bir karşılaştırma yapılacaktır. Anayasa Mahkemesince yakalama, gözaltı veya tutuklamanın hukuki olmaması nedeniyle manevi tazminata hükmedilirken kişinin sosyal ve ekonomik durumu, mesleki ve toplumsal konumu, üzerine atılı suçun niteliği, koruma tedbirine neden olan olayın cereyan tarzı,

tedbirin kişinin üzerinde bıraktığı olumsuz etkiler ve tedbirin süresi, tedbir nedeniyle meydana gelen ihlalin ağırlığı dikkate alınmaktadır (Siyami Hıdıroğlu [GK], B. No: 2018/11489, 11/1/2024, § 35).

23. Tazminat davasını inceleyen Ağır Ceza Mahkemesi 6/4/2021 tarihinde kovuşturmaya yer olmadığı kararıyla sona eren soruşturma sırasında başvurucunun yakalanıp gözaltında kaldığı ve sonrasında tutuklu kaldığı 18 gün için 2.000 TL manevi tazminat ödenmesine hükmetmiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ise 15/10/2021 tarihinde bu miktarı 700 TL olarak belirlemiştir. Dolayısıyla yapılacak inceleme bu miktarın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği veya hükmedebileceği tazminat miktarına nazaran yeterli olup olmadığının belirlenmesiyle sınırlı olacaktır. Hükmedilen 700 TL manevi tazminat miktarı somut olayın koşullarında ve manevi tazminatın belirlenmesine ilişkin yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde değerlendirildiğinde; -tazminata karar veren ilk derece mahkemesinin karar tarihi itibarıyla- Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verdiği veya verebileceği tazminat miktarına göre oldukça düşük olduğu ortadadır (Anayasa Mahkemesinin gözaltının hukukiliği ile ilgili iddialarda bir günlük gözaltı süresi için hükmettiği tazminat miktarı ilk derece mahkemesinin karar tarihi olan 2021 yılı için asgari 600 TL, ortalama 1.600 TL, azami 4.000 TL; 2025 yılı için ise 3.330 TL'dir). Bölge Adliye Mahkemesince yakalama ve gözaltı tedbiri nedeniyle hükmedilen tazminatın Anayasa Mahkemesinin benzer durumlarda verilmesine hükmettiği veya hükmedebileceği tazminat miktarıyla aynı olması gerekmemekle birlikte ödenmesine hükmedilen miktarın, tazminat hakkının özünü zayıflatacak kadar düşük olduğu anlaşılmıştır.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Konutu Terk Etmeme Tedbirinden Dolayı Uğranılan Zararın Tazmin Edilmemesi Nedeniyle Kişi Hürriyeti ve Güvenliği Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

25. Başvurucu, tazminat davasında konutu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri konusunda herhangi bir değerlendirme yapılmadığından ve tazminat ödenmediğinden şikâyet etmiştir. Bakanlık görüşünde, yapılacak incelemede kabul edilebilirlik kriterlerinin gözetilmesi gerektiği belirtilerek Anayasa Mahkemesinin bazı kararlarına değinilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmuştur.

26. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun bu kısmının kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

27. Anayasa Mahkemesi konutu terk etmeme tedbirinin niteliği, uygulanış şekli ve özellikleri itibarıyla hareket serbestîsi üzerindeki sınırlayıcı etkisinin derece ve yoğunluk olarak seyahat özgürlüğüne göre oldukça ileri bir boyutta olduğu, dolayısıyla kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale teşkil ettiği sonucuna varmıştır (Esra Özkan Özakça [GK], B. No: 2017/32052, 8/10/2020, §§ 68-76).

28. Anayasa'nın 19. maddesinin birinci fıkrasında herkesin kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına sahip olduğu belirtilmiş; ikinci ve üçüncü fıkralarında özgürlüğün kısıtlanabileceği durumlar sayılmış; dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarında ise hürriyetinden yoksun kalan kişilere tanınan güvencelere yer verilmiştir.

29. Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında ise bu esaslar dışında bir işleme tabi tutulan kişilerin uğradıkları zararların tazminat hukukunun genel prensiplerine göre devlet

tarafından ödeneceği ifade edilmiştir. Anılan fıkrada yer alan "bu esaslar dışında bir işleme tâbi tutulan kişiler" ifadesi ile maddenin diğer tüm fıkralarında belirtilen kurallara aykırı bir işleme tabi kılınmanın kişiye tazminat hakkı doğurduğu belirtilmiştir. Buna göre maddenin ikinci veya üçüncü fıkralarında belirtilen durumlara aykırı şekilde kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahalede bulunulması ya da kişi hürriyeti ve güvenliği hakkına müdahale edilen kimsenin maddenin dördüncü, beşinci, altıncı, yedinci ve sekizinci fıkralarındaki güvencelerden yararlandırılmaması hâlinde uğradığı zararlar devlet tarafından ödenecektir (Safkan Aydoğdu [2. B.], B. No: 2014/7498, 5/4/2017, § 44).

30. Anayasa Mahkemesinin Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlal edilip edilmediğini belirleyebilmesi için öncelikle başvurucunun anılan maddenin diğer fıkralarında belirtilen esaslar dışında bir işleme tabi tutulup tutulmadığını incelemesi gerekmektedir. Anayasa Mahkemesi, bu inceleme sonucunda başvurucunun Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğunu ve bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediğini tespit ederse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olabilecektir (Safkan Aydoğdu, § 45).

31. Bu bağlamda kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu, bu kapsamda uğradığı zararın devlet tarafından tazminat hukukunun genel prensiplerine göre ödenmediği veya bir tazminat imkânının bulunmadığı tespit edilirse Anayasa'nın 19. maddesinin dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan tazminat hakkının ihlali söz konusu olacaktır. Öte yandan kişinin Anayasa'nın 19. maddesinin ilk sekiz fıkrasında belirtilen esaslara aykırı bir işleme tabi tutulduğu yargı merciileri tarafından tespit edilmişse Anayasa Mahkemesinin yapacağı inceleme tazminat miktarının yeterli olup olmadığını belirlemekle sınırlı olacaktır (M.E., §§ 46, 47).

32. Anayasa Mahkemesi E.Y. ([GK], B. No: 2018/10482, 14/12/2022) kararında, başvurucunun adli kontrol tedbirine ilişkin etkili olmayan bir yolu tüketip tüketmediği, başvuruyu süresinde yapıp yapmadığı hususu başvurunun esasını ilgilendirdiğinden kabul edilebilirlik değerlendirmesinin işin esasıyla birlikte yapılmasına karar vermiştir (E.Y., § 30). Anayasa Mahkemesi, Yargıtayın içtihatlarını da gözeterek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde adli kontrol tedbiri uygulanması hâlinin tazminat talep edilebilecek hususlar arasında sayılmadığını, dolayısıyla 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinde öngörülmüş olan tazminat davası yolunun, konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması nedeniyle uğranan hak ihlalini özü itibarıyla tespit etme ve yeterli giderim sağlama imkânı sunmadığını tespit etmiştir (E.Y., §§ 37- 49, 65). Söz konusu karardan sonra 2/3/2024 tarihli ve 7499 sayılı Kanun ile 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesine ekleme yapılmış, konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulandıktan sonra haklarında kovuşturmaya yer olmadığına veya beraatlerine karar verilen kişilerin de uğradıklarını iddia ettikleri maddi ve manevi her türlü zararlarının tazminini isteyebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Fakat bu imkân, haklarında verilen karar ve hükümler 1/6/2024 tarihinden sonra kesinleşen kişilere tanınmıştır. İşbu başvurunun söz konusu kanun değişikliğinden önce yapıldığı gözetildiğinde başvurunun incelenmesinde E.Y. kararında belirtilen ilkelerden ayrılmayı gerektirir bir durum bulunmadığı anlaşılmaktadır.

33. Bölge Adliye Mahkemesinin adli kontrol tedbirinin hukukiliğine ve ölçülülüğüne ilişkin değerlendirmeleri gözetildiğinde öncelikle müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve tedbirin niteliğine uygun düşen; kanun tarafından öngörülme, Anayasa'nın 19.

maddesinin üçüncü fıkrasında belirtilen haklı sebeplerden bir veya daha fazlasına dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama koşullarına uygun olup olmadığının belirlenmesi gerekir (Halas Aslan [1. B.], B. No: 2014/4994, 16/2/2017, §§ 53, 54; Selçuk Özdemir [GK], B. No: 2016/49158, 26/7/2017, § 60).

34. Başvurucu, terör örgütü üyesi olma isnadı ile 29/10/2017 tarihinde gözaltına alınmış ve 7/11/2017 tarihinde tutuklanmıştır. 16/11/2017 tarihinde Sulh Ceza Hâkimliği tarafından 5271 sayılı Kanun'un 109. maddesi uyarınca başvurucunun yurt dışına çıkamama ve konutunu terk etmeme şeklindeki adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle tahliyesine karar verilmiştir. Dolayısıyla başvurucu hakkında adli kontrol yükümlülüğü olarak uygulanan konutu terk etmeme tedbirinin kanuni dayanağı bulunmaktadır.

35. Kanuni dayanağı bulunduğu anlaşılan adli kontrol tedbirinin meşru bir amacının olup olmadığı ve ölçülülüğü incelenmeden önce ön koşul olarak suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekir.

36. Somut olayda başvurucunun tutuklanmasına dayanak yapılan DEAŞ örgütü üyeliği isnadına ilişkin olarak Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararda başvurucu hakkında teyide muhtaç bilgi nedeniyle soruşturma başlatıldığı ancak soruşturma sonunda kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiği ifade edilmiştir (bkz. § 4). Dolayısıyla soruşturma dosyasında başvurucunun suçu işlediğine ilişkin kuvvetli belirtinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

37. Suçun işlendiğine dair kuvvetli belirti bulunmadığının değerlendirilmesi sebebiyle tedbirin amacının meşruluğu ve ulaşılmak istenen amaca nazaran tedbirin ölçülülüğü konusunda inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

38. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

39. Başvurucunun haksız koruma tedbirinden kaynaklı hükmedilen maddi tazminat miktarının yetersiz olması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiası yönünden kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali ile birlikte yeniden yargılamaya karar verildiğinden ayrıca inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

40. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 10.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

41. Somut başvuruda haksız yakalama ve gözaltı tedbirleri uygulanmasına dayalı olarak hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlalinin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmıştır. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1.

B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100). Öte yandan ihlalin niteliğine göre yeniden yargılama yapılmasının bu iddia bakımından yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun haksız yakalama ve gözaltı tedbirleri uygulanmasına dayalı olarak hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlali iddiasına ilişkin tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

42. Hukuka aykırı konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri sebebiyle uğranılan zararların tazminine yönelik dava tarihi itibarıyla bir hukuk yolu öngörülmemiş olması nedeniyle söz konusu ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmamaktadır. Buna göre bu ihlalin sonuçlarına ilişkin eski hâle getirme kuralı çerçevesinde başvurucunun varsa zararlarının da giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle başvurucuya talebiyle bağlı olarak net 20.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir. Başvurucu, konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri nedeniyle uğradığını iddia ettiği maddi zarara ilişkin olarak bilgi/belge sunmadığından maddi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Haksız tutuklama tedbirine dayalı olarak hükmedilen tazminat miktarının yetersizliği nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Haksız yakalama ve gözaltı tedbirine dayalı olarak hükmedilen tazminat miktarının yetersizliği ve konutu terk etmeme tedbiri nedeniyle uğranan zararların tazmin edilmemesi nedenleriyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiaların KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. 1. Konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması sebebiyle uğranan zararların tazmin edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

2. Haksız yakalama ve gözaltı tedbiri uygulanmasına dayalı olarak hükmedilen tazminat miktarının yetersizliği sebebiyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Haksız yakalama ve gözaltı tedbirine dayalı olarak hükmedilen tazminatın yetersiz olması nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrası ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin İzmir Bölge Adliye Mahkemesi 19. Ceza Dairesine (E.2021/1129, K.2021/2204) iletilmek üzere Karşıyaka 3. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/264, K.2021/193) GÖNDERİLMESİNE,

E. 1. Başvurucunun haksız yakalama ve gözaltı tedbiri uygulanmasına dayalı olarak hükmedilen tazminat miktarının yetersizliği sebebiyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlaline dayalı tazminat talebinin REDDİNE,

2. Konutu terk etmeme adli kontrol tedbiri uygulanması sebebiyle uğranan zararların tazmin edilmemesi nedeniyle Anayasa'nın 19. maddesinin -üçüncü fıkrasıyla bağlantılı olarak- dokuzuncu fıkrasında güvence altına alınan kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edilmesi nedeniyle net 20.000 TL manevi tazminatın başvurucuya ÖDENMESİNE, tazminata ilişkin diğer taleplerin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

KAAN YALÇIN

B. No: 2021/65631 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2021/65631

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

KAAN YALÇIN BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2021/65631)

Karar Tarihi: 17/7/2025

R.G. Tarih ve Sayı: 30/12/2025 - 33123

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Şahap KAYMAK

Başvurucu : Kaan YALÇIN

Vekili : Av. Emrehan EVERDİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, ayıplı hizmet ifasından kaynaklanan bedelden indirim ve kazanç kaybı sebebiyle uğranılan zararın ıslah dilekçesiyle artırılan kısmının zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu, Türk Hava Kurumu Gökçen Havacılık İktisadi İşletmesi ile 24/11/2011 tarihinde ATP (A) Pilot Adayı Uçuş Eğitimi Sözleşmesi imzalamıştır. Anılan sözleşmede kurs süresi sözleşmede kararlaştırılan şartların taraflarca tam ve eksiksiz olarak yerine getirilmesi kaydıyla 12-18 ay, kurs ücreti ise katma değer vergisi dâhil 66.500 USD olarak belirlenmiştir. Başvurucu, sözleşmenin süresi içinde ifa edilmediğinden bahisle ayıplı ifa iddiasına dayalı olarak 13/2/2015 tarihinde Ankara 6. Tüketici Mahkemesinde (Mahkeme) fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla dava tarihinden itibaren uygulanacak yasal faizi ile birlikte 1.000 TL maddi ve 20.000 TL manevi tazminat davası açmıştır.

3. Mahkeme 4/10/2016 tarihinde göreve ilişkin dava şartı noksanlığı gerekçesiyle davanın usulden reddine, kararın kesinleşmesi ve talep hâlinde dosyanın Ankara Asliye Hukuk

Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; mesleki bir amaçla hareket eden kişinin tüketici sayılamayacağını, işbu davada görevli mahkemenin asliye hukuk mahkemesi olduğunu belirtmiştir.

4. Görevsizlik kararının tebliği üzerine başvurucu 9/2/2017 tarihinde dosyanın görevli asliye hukuk mahkemesine gönderilmesini talep etmiş, ardından görevsizlik kararının 2/3/2017 tarihinde kesinleştiğini belirtip aynı tarihte söz konusu talebini yinelemiştir. Mahkeme 9/3/2017 tarihinde dosyayı Ankara Hukuk Mahkemeleri Tevzi Bürosuna göndermiştir.

5. Dosyanın tevzi edildiği Ankara 25. Asliye Hukuk Mahkemesi 28/3/2017 tarihinde davanın görev yönünden usulden reddine, talep hâlinde dosyanın yetkili ve görevli Ankara Tüketici Mahkemesine gönderilmesine ancak daha önceden görevsizlik kararı verildiğinden dosyanın merci tayini için bölge adliye mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; pilot adayı uçuş eğitimi sözleşmesinden kaynaklanan maddi ve manevi tazminat talebine ilişkin uyuşmazlığın tüketici mahkemesinde çözümlenmesinin gerektiğini, başvurucunun henüz pilot olarak görev yapmadığını, uyuşmazlık konusunun 23/2/1995 tarihli ve 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 4/A maddesi kapsamında ayıplı hizmet niteliğinde olduğunu belirtmiştir.

6. Ankara 25. Asliye Hukuk Mahkemesi 25/8/2017 tarihinde merci tayini için dosyayı Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesine göndermiştir. Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 13. Hukuk Dairesi 25/10/2017 tarihinde Mahkemenin yargı yeri olarak belirlenmesine kesin olarak karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; sözleşmenin 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gereğince tüketici işlemi sayıldığını, başvurucunun tüketici vasfı taşıdığını, davanın tüketici işleminden kaynaklanması sebebiyle davaya tüketici mahkemesinde bakılması gerektiğini ifade etmiştir.

7. Uyuşmazlığın çözümünde görevli olduğuna karar verilen Tüketici Mahkemesince 3/4/2019 tarihinde davanın kısmen kabulüne, ayıplı hizmet nedeniyle başvurucunun bedelden indirim talebinin kabulüne, bu bağlamda 1.000 TL'lik kısmı için dava tarihinden, geri kalan kısmı için ıslah tarihinden itibaren yasal faiz işletilmek suretiyle 62.452,44 TL'nin başvurucuya ödenmesine, maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Uçuş eğitimi sözleşmesine ilişkin olarak mevzuatta özel bir zamanaşımı süresi bulunmadığından eldeki davanın 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 146. maddesi uyarınca on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğu, davanın açıldığı tarih itibarıyla bu sürenin henüz dolmadığı,

ii. Sözleşmenin süresi içinde ifa edilmemesi, bunun telafisine yönelik olarak başvurucuya alternatif çözümlerin sunulmaması ve sözleşmenin feshedilmeyerek keyfî uygulamalar ve ispatlanamayan suçlamalar ile aksi iddia edilemeyecek şekilde ayıplı hizmetin gerçekleştiği, dolayısıyla başvurucunun ayıp oranında bedelden indirim talep edebileceği,

iii. 41.275,86 USD indirilmiş hizmet bedeli üzerinden iadesi gereken bedelin 25.224,14 USD olduğu, bu tutarın 62.452,44 TL'ye tekabül ettiğinin tanık beyanları ve hükme esas alınan bilirkişi raporuyla sabit olduğu,

iv. Maddi tazminat talebi yönünden başvurucunun kazanç kaybı sebebiyle uğradığını ileri sürdüğü zararın varsayıma dayalı olduğu, manevi tazminat talebi yönünden ise uçuş eğitimine ilişkin hizmetin ayıplı olmasından dolayı kişilik haklarının zedelendiğine dair vakıa ileri sürme ve bu vakıaları ispat etme yükünün başvurucuya ait olduğu ancak başvurucunun

bu yönde bir vakıa iddiası olmadığı gibi ispata ilişkin delilleri de ortaya koyamadığı hususlarına yer verilmiştir.

8. Tarafların bu karara karşı istinaf kanun yoluna başvurması üzerine Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesince (Bölge Adliye Mahkemesi) 18/11/2020 tarihinde tarafların istinaf taleplerinin kabulüne, Mahkeme kararının kaldırılmasına ve manevi tazminat talebinin reddi ile ayıp nedeniyle bedelden indirim ve maddi tazminat talebinin kısmen kabulüne, kısmen reddine karar verilmiştir. Buna göre 1.000 TL ayıba dayalı indirim bedeli ile 1.000 TL maddi tazminatın dava tarihinden itibaren işleyecek yasal faizi ile birlikte başvurucuya ödenmesine hükmedilmiştir. Kararın gerekçesinde;

i. Taraflar arasında uçuş eğitimine yönelik sözleşme bulunduğu, sözleşme bedelinin 66.500 USD olduğu ve bu bedelin ödendiği, sözleşme gereğince eğitimin 12-18 ay içinde tamamlanacağının kararlaştırıldığı, 24/11/2011 tarihinde başlayan eğitimin 4/4/2014 tarihinde tamamlandığına ilişkin ihtilaf bulunmadığı,

ii. Eğitimin uzamasının başvurucunun kusurundan kaynaklandığının davalı tarafından ispat edilemediği, ayıplı olarak verildiği anlaşılan hizmet nedeniyle başvurucunun 4077 sayılı Kanun'un 4/A maddesi gereğince seçimlik haklarını kullanabileceği, bu kapsamda bedelden indirim ve tazminat talep edebileceği, bilirkişi raporları ile hizmetin ayıplı verilmesine dayalı bedelden indirim miktarının 62.452,44 TL, başvurucunun kazanç kaybı nedeniyle uğradığı zararın ise 204.773,86 TL olarak belirlendiği,

iii. Ancak eldeki davanın belirsiz alacak davası değil kısmi dava olduğu, davalı tarafından ıslah dilekçesinin tebliğ tarihinden itibaren süresinde davanın ıslah edilen kısmına ilişkin olarak zamanaşımı definde bulunulduğu, 4077 sayılı Kanun'un 4/A maddesinde ayıplı hizmetten kaynaklı seçimlik hakların kullanılmasına yönelik olarak iki yıl, hizmetin ayıplı olmasından kaynaklı zarar taleplerine yönelik olarak ise üç yıllık zamanaşımı süresinin düzenlendiği, ıslah tarihi itibarıyla ıslah talebine konu tutarlara ilişkin olarak hem bedelden indirim hem de maddi tazminat talebi yönünden zamanaşımı sürelerinin dolduğu,

iv. Manevi tazminat talebi yönünden ise sözleşmeye konu edimin ayıplı ifa edildiği iddiasından kaynaklı uyuşmazlığın tek başına başvurucunun kişilik haklarının ihlali olarak değerlendirilemeyeceği, başvurucunun da yargılama sırasında manevi tazminat talebini ispata yarar delil sunamadığı ifade edilmiştir.

9. Bölge Adliye Mahkemesi kararına karşı taraflar temyiz kanun yoluna başvurmuş, Yargıtay 3. Hukuk Dairesi (Daire) 3/11/2021 tarihinde söz konusu kararı vekâlet ücreti yönünden düzelterek onamıştır.

10. Başvurucu, nihai hükmü 30/12/2021 tarihinde öğrendikten sonra 31/12/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

11. Başvurucu; Mahkemenin 6098 sayılı Kanun gereğince zamanaşımı süresini on yıl olarak kabul ettiğini, Bölge Adliye Mahkemesi ve Dairenin görevli mahkemenin belirlenmesine yönelik olarak geçen üç yıllık süreyi zamanaşımı süresi içinde değerlendirdiğini, makul sürede yargılama yapılmayarak alacağının zamanaşımına uğradığını ileri sürmüştür. Ayrıca davanın türünün belirsiz alacak davası olduğunu ve görevsizlik kararı sebebiyle başvuru hakkından sonuç alamadığından hareketle zarara uğradığını belirterek adil yargılanma

hakkının, mülkiyet hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına gönderilmiştir.

12. Başvuru, mahkemeye erişim hakkı kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkına sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur (Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 34).

15. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kapsamında yaptığı değerlendirmelerde mahkemeye erişim hakkının bir uyuşmazlığı mahkeme önüne taşıyabilmek ve uyuşmazlığın etkili bir şekilde karara bağlanmasını isteyebilmek anlamına geldiğini, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hâle getiren, bir başka anlatımla mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini ifade etmiştir (Özkan Şen [2. B.], B. No: 2012/791, 7/11/2013, § 52).

16. Dava açmayı imkânsız kılacak ya da aşırı zorlaştıracak ölçüde kısa olmadıkça dava açma ya da kanun yollarına başvurma için belli sürelerin öngörülmesi hukuki belirlilik ilkesinin bir gereğidir ve tek başına bu durum mahkemeye erişim hakkına aykırılık oluşturmaz (Remzi Durmaz [2. B.], B. No: 2013/1718, 2/10/2013, § 27). Bu nedenle usul kurallarını uygularken mahkemelerin yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten ve kanunla öngörülmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak aşırı esneklikten kaçınmaları gerekir (Kamil Koç [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65).

17. Eldeki davada bedelden indirim ve kazanç kaybı sebebiyle uğranılan zararın artırılan kısım yönünden zamanaşımı nedeniyle reddedilmesi mahkemeye erişim hakkına müdahale teşkil etmektedir. Hak arama özgürlüğüne yapılan bu müdahale Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen şartlara (kanun tarafından öngörülme, haklı bir sebebe dayanma ve ölçülülük ilkesine aykırı olmama) uygun olmadığı takdirde Anayasa'nın 36. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Başvuru konusu olaya ilişkin verilen ıslah dilekçesiyle artırılan kısma dair talebin zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesi ile yapılan müdahalenin kanun tarafından öngörülme ölçütünü karşıladığı karar gerekçesinde dayanılan 4077 sayılı Kanun'un 4/A maddesinden anlaşılmıştır. Söz konusu maddede daha uzun bir süre için garanti verilmemiş ise ayıp daha sonra ortaya çıkmış olsa bile ayıplı hizmetten dolayı yapılacak taleplerin hizmetin ifasından itibaren iki yıllık zamanaşımına tabi, ayıplı hizmetin neden olduğu her türlü zararlardan dolayı yapılacak taleplerin ise üç yıllık zamanaşımına tabi olduğu hükmüne yer verilmiştir. Diğer yandan dava açılmasının belli bir süre şartına bağlanmasının hukuki güvenlik ve istikrarın sağlanması ile mahkemeye erişim hakkı arasında makul bir denge kurulması amacına yönelik olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple ıslah hakkının iki ve üç yıllık zamanaşımı süre şartıyla sınırlandırılmasının meşru bir amaca yönelik olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla başvurucunun mahkemeye erişim hakkına ilişkin müdahalenin ölçülü olup olmadığı ve başvurucuya ağır bir yük getirip getirmediği hususlarının değerlendirilmesi gerekmektedir.

18. Ölçülülük ilkesi elverişlilik, gereklilik ve orantılılık olmak üzere üç alt ilkeden

oluşmaktadır. Elverişlilik öngörülen müdahalenin ulaşılmak istenen amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, gereklilik ulaşılmak istenen amaç bakımından müdahalenin zorunlu olmasını yani aynı amaca daha hafif bir müdahale ile ulaşılmasının mümkün olmamasını, orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (AYM, E.2011/111, K.2012/56, 11/4/2012; E.2013/66, K.2014/19, 29/1/2014; E.2016/16, K.2016/37, 5/5/2016; Mehmet Akdoğan ve diğerleri [1. B.], B. No: 2013/817, 19/12/2013, § 38).

19. Başvuruya konu olay çerçevesinde müdahalenin elverişliliği ve gerekliliği yönünden bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir. Buna göre müdahalenin amacı ile kullanılan aracın ve dolayısıyla başvurucuya yüklenen külfetin ağırlığı karşılaştırılarak orantılılık ölçütü yönünden değerlendirme yapılacaktır.

20. Başvurucu, sözleşmede yer alan sürede uçuş eğitim kursunun tamamlanmadığından bahisle ayıplı hizmet ifası nedeniyle fazlaya ilişkin hakları saklı kalmak kaydıyla maddi ve manevi tazminat talebiyle dava açmıştır. Mahkeme 5/6/2018 tarihli 2. celsede bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar vermiştir. Bunun üzerine düzenlenen 16/7/2018 tarihli bilirkişi raporunda, sözleşmede taahhüt edilen eğitim süresini (12-18 ay) aşan bir biçimde hizmetin 11 ay geciktirilerek 29 ayda ifa edilmesinin ayıplı hizmet niteliğinde olduğu, bu gecikmenin başvurucunun kusurundan kaynaklandığını ispata yarar delil tespit edilemediği, başvurucunun 4077 sayılı Kanun gereğince seçimlik haklarından ayıp oranında bedelden indirim hakkını kullandığı belirtilmiştir. Anılan raporda, Yargıtayın yerleşik içtihatları gereğince ayıp oranında indirim bedeli hesaplanırken nispi metodun esas alınacağı, buna göre yapılan hesaplama neticesinde başvurucunun ayıp oranında bedelden indirim olarak 62.452,44 TL talep edebileceği ancak uğradığı bir zararın olmadığı ifade edilmiştir.

21. Daha sonra tarafların itirazı üzerine Mahkemece 14/9/2018 tarihinde ek rapor alınmıştır. Ek raporda da başvurucunun ayıp oranında bedelden indirim olarak 62.452,44 TL talep edebileceği belirtilmiş, ayrıca Mahkeme tarafından ayıplı hizmet nedeniyle başvurucunun zarara uğradığı ve karşı tarafın bu zarardan sorumlu olduğu kanaatine varılması hâlinde başvurucunun kazanç kaybının 204.773,86 TL olduğu değerlendirilmiştir. Bu rapordaki hesaplama üzerine başvurucu 19/9/2018 tarihinde ıslah talebinde bulunmuştur. Başvurucu ıslah dilekçesinde, yargılama sürecinde düzenlenen bilirkişi raporlarında ayıplı hizmet nedeniyle ayıp oranında bedelden indirimin 62.452,44 TL, kazanç kaybı sebebiyle uğranılan zararın ise 204.773,86 TL hesaplandığını belirtmiş; bu çerçevede dava değerini toplam 267.226,30 TL'ye artırmıştır. Davalı 24/9/2018 tarihinde ıslah dilekçesine karşı zamanaşımı definde bulunmuştur.

22. Davalı tarafından bilirkişi raporlarına itiraz edilmesi üzerine Mahkemece 24/10/2018 tarihli 3. celsede yeniden bilirkişi incelemesi yaptırılmasına karar verilmiştir. 7/2/2019 tarihli yeni bilirkişi raporunda ayıplı hizmetin gerçekleştiği, bu konuda önceki bilirkişi raporunda hesaplanan ayıp oranında bedelden indirim karşılığının 62.452,44 TL olduğu yönündeki görüşe iştirak edildiği, başvurucunun kazanç kaybı sebebiyle uğradığı zararın tazminine yönelik talebinin tamamen varsayıma dayalı olduğu belirtilmiştir.

23. Mahkeme uyuşmazlığın 6098 sayılı Kanun'un 146. maddesi uyarınca on yıllık zamanaşımı süresine tabi olduğunu ve davanın açıldığı tarih itibarıyla zamanaşımı süresinin dolmadığını vurgulamış, ıslah dilekçesini dikkate alarak 62.452,44 TL'nin başvurucuya ödenmesine karar vermiştir. Bölge Adliye Mahkemesi ise davada 4077 sayılı Kanun'un 4/A maddesi gereğince iki ve üç yıllık zamanaşımı sürelerinin geçerli olduğunu, ıslah tarihi

itibarıyla bedelden indirim ve maddi tazminat talepleri yönünden zamanaşımı sürelerinin dolduğu gerekçesiyle 1.000 TL ayıba dayalı indirim bedeli ile 1.000 TL maddi tazminata hükmetmiş ve bu karar temyiz incelemesinden geçerek kesinleşmiştir.

24. Somut olayda başvurucunun dava tarihi itibarıyla (13/2/2015) ayıba dayalı indirim bedeli ve kazanç kaybı nedeniyle uğradığı zararı tespit edebilmesinin mümkün olmadığı, bu tutarın ancak bilirkişi raporuyla belirlenebildiği ve ilk bilirkişi raporu tarihi itibarıyla (16/7/2018) 4077 sayılı Kanun'un 4/A maddesinde yer alan zamanaşımı sürelerinin geçtiği anlaşılmıştır. Diğer taraftan Bölge Adliye Mahkemesinin kararında zamanaşımı süresini hangi tarihten başlattığı anlaşılamadığı gibi söz konusu sürenin başlangıcı olarak hizmetin ifa edildiği tarihin (4/4/2014) veya dava tarihinin (13/2/2015) esas alınması zamanaşımı süresi dolduktan sonra bilirkişi raporu alındığı gerçeğini değiştirmemektedir. Üstelik başvurucunun bu sürenin uzamasına yönelik bir kusuru da ortaya konulamamıştır.

25. Öte yandan görevli yargı yeri tespitinin 2 yıl 8 ay sürdüğü, nihai olarak davanın açıldığı mahkemenin görevli olduğuna karar verildiği, uyuşmazlığın esasının incelenmesinin geciktiği, bu nedenle bilirkişi raporlarının geç alındığı, yargılamada yaşanan gecikmeler nedeniyle başvurucunun kusurunun bulunmadığı ancak ıslah edilen kısım yönünden davanın zamanaşımından reddine karar verildiği görülmüştür.

26. Bu itibarla zamanaşımı süresinin bu şekilde uygulanmasının başvurucuyu bedelden indirim ve kazanç kaybı sebebiyle uğradığı zararın tamamını talep edebilme imkânından mahrum bıraktığı, bu durumun başvurucuya aşırı bir külfet yüklediği, başvurucunun katlanmak zorunda kaldığı külfet hedeflenen meşru amaçla karşılaştırıldığında külfetin orantısız olduğu, dolayısıyla müdahalenin ölçülü olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

27. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

28. Başvurucu, görevsizlik kararı sebebiyle zarara uğradığı ve dava türünün kısmi dava olarak kabul edilmesinin hatalı olması nedeniyle mülkiyet hakkının ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini ileri sürmekle birlikte söz konusu iddiaların ıslah talebinin zamanaşımı gerekçesiyle reddedilmesinin sonuçlarını ifade etmek için dile getirildiği anlaşıldığından bu iddialar yönünden inceleme yapılmasına gerek olmadığına karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

29. Başvurucu, ihlalin tespiti ile 500.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

30. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

31. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

32. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından başvurucunun maddi ve manevi tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Diğer ihlal iddialarının İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

D. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara Bölge Adliye Mahkemesi 3. Hukuk Dairesine (E.2019/1511, K.2020/1640) iletilmek üzere Ankara 6. Tüketici Mahkemesine (E.2017/469, K.2019/97) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

F. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF BEKLER

B. No: 2022/2112 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/2112

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF BEKLER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/2112)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Ayça GANİDAĞLI DEMİRCİ

Başvurucu : Arif BEKLER

Vekili : Av. Ayşe Mualla TAŞKIN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Başvuru, soruşturma ve kovuşturma evrelerinde gerçekleştirilen işlemler nedeniyle başka temel hakların ihlal edildiğine ilişkin şikâyetleri de içermektedir.

2. Başvurucu 24/2/2011 tarihinde Yargıtay üyeliğine seçilmiştir. Başvurucunun 1/7/2016 tarihli ve 6723 sayılı Kanun'un 22. maddesiyle Yargıtay üyeliği sonlandırılarak Yargıtay tetkik hâkimi olarak görevlendirilmesine, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Genel Kurulunun 24/8/2016 tarihli ve 2016/426 sayılı kararıyla Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile irtibatı ve iltisakı olduğu değerlendirilerek meslekten çıkarılmasına karar verilmiştir.

3. Darbe teşebbüsü sonrası Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık) tarafından başlatılan soruşturma kapsamında Cumhuriyet savcısının 16/7/2016 tarihli yazılı talimatıyla "Türkiye genelinde hükûmeti devirmeye ve anayasal düzeni cebren ilgaya teşebbüs etmek suçunun hâlen işlenmeye devam edildiği, bu suçu işleyen Fetullah[çı] Terör Örgütlenmesi

üyelerinin yurt dışına kaçıp saklanma ihtimali bulunduğu" gerekçesiyle başvurucunun gözaltına alınmasına, konutunda, aracında ve işyerinde arama yapılmasına karar verilmiştir.

4. Ankara Emniyet Müdürlüğüne bağlı polislerce başvurucunun konutu ve aracında 18/7/2016 tarihinde, işyerinde 19/7/2016 tarihinde arama yapılmış; suç delili olabileceği değerlendirilen bazı materyallere (dizüstü bilgisayar, flash disk, CD ve cep telefonu) el konulmuş, aynı zamanda başvurucu 18/7/2016 tarihinde gözaltına alınmıştır.

5. Başvurucu 19/7/2016 tarihinde Başsavcılıkta ifade vermiştir. Başvurucunun ifade alma işlemi sırasında müdafii de hazır bulunmuştur. Başsavcılık, ifade almadan önce başvurucunun FETÖ/PDY üyesi olması ve bu örgütün yargı ayağını oluşturması nedeniyle hakkında bir soruşturma yürütüldüğünü kendisine bildirmiştir. Başvurucu; ifadesinde Yargıtay üyesi olarak görev yaptığını, bu nedenle hakkında yürütülecek bir ceza soruşturmasının ancak Yargıtay 1. Başkanlık Divanının görevlendireceği bir ceza dairesi başkanı tarafından yapılabileceğini belirtmiştir. Ayrıca hakkında iddia edilen suç yönünden suçüstü hâli olmadığından genel hükümlere göre soruşturma yapılamayacağını, ifadesini yetkili makama vermek istediğini belirtmiş; isnat edilen suçlamalara ilişkin bir beyanda bulunmamıştır.

6. Başsavcılık 20/7/2016 tarihinde tutuklanması istemiyle başvurucuyu Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliğine sevk etmiştir. Bu sırada başvurucunun avukatı da hazır bulunmuştur. Sorgu işlemi, Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) aracılığıyla kayda alınmıştır. Başvurucu; sorgu sırasındaki ifadesinde soruşturmanın 4/2/1983 tarihli ve 2797 sayılı Yargıtay Kanunu'na göre yürütülmesi gerektiğini, herhangi bir örgütün üyesi olmadığını ve suçlamaları kesinlikle kabul etmediğini belirtmiştir. Ankara 6. Sulh Ceza Hâkimliği sorgu sonucunda başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan tutuklanmasına karar vermiştir.

7. Başsavcılık, başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma suçundan kamu davası açılması için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına hitaben fezleke düzenlemiştir. Fezlekede 15/7/2016 tarihinde gerçekleştirilen darbe teşebbüsünün arkasında FETÖ/PDY'nin olduğunu belirterek bu yapılanmaya mensup oldukları, yapılanmanın emir ve talimatları doğrultusunda hareket ettikleri değerlendirilen yargı mensupları hakkında adli soruşturma yapıldığına değinmiştir. Başsavcılık, darbe tehlikesinin tam olarak bertaraf edilemediğine dikkat çekerek ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçüstü hâlinin mevcut olduğunu belirtmiştir. Fezlekede, Başsavcılığın bu durumu dikkate alarak başvurucu hakkında genel hükümlere istinaden 16/7/2016 tarihinde soruşturma başlattığını ifade etmiştir.

8. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 29/12/2017 tarihli iddianamesinin kabulü ile başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması istemiyle Yargıtay 9. Ceza Dairesinde (Mahkeme) kamu davası açılmıştır. FETÖ/PDY'ye ve bu örgütün yargıdaki yapılanmasına ilişkin genel bilgilerin yer aldığı iddianamede başvurucunun üzerine atılı suçu işlediğine ilişkin olarak temelde Başsavcılığın fezlekesindeki olgulara dayanılmıştır. İddianamede birtakım şüpheli ve tanığın başvurucunun bu yapı içinde olduğu yönündeki beyanlarına ve HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda elde edilen verilere yer verilmiştir. İddianamede yer alan deliller özetle şöyledir:

i. Şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan M.G. beyanında başvurucu ile birlikte Ordu'nun Akkuş ilçesinde görev yaptıklarını, başvurucunun konuşmalarından FETÖ/PDY'ye mensup olduğunun açıkça anlaşıldığını, o ilçede örgütle irtibatını Z.K.nın sağladığını belirtmiştir.

ii. Şüpheli sıfatıyla ifadesi alınan İ.D. beyanında başvurucunun hemşehrisi olduğunu, Yargıtay üyesi olduktan sonra bu kişinin FETÖ/PDY tarafından Yargıtay üyesi seçtirildiğini öğrendiğini ifade etmiştir.

iii. Gizli tanık olarak ifadesi alınan Sinop, beyanında katıldığı sohbetlerde ve görev yaptığı adliyelerde FETÖ/PDY mensubu olan birçok kişi tanıdığını, bunlardan birinin de başvurucu olduğunu belirtmiştir.

iv. Gizli tanık olarak ifadesi alınan Murat, beyanında hukuk fakültesinde öğrenciyken FETÖ/PDY'ye mensup birden fazla kişiyi tanıdığını, bu kişilerden birinin de başvurucu olduğunu, başvurucunun da aralarında olduğu bu kişilerle beraber FETÖ/PDY tarafından organize edilen toplantı, piknik, kamplar ve konferanslar gibi çeşitli etkinliklere katıldığını belirtmiştir.

v. Başvurucunun HTS kayıtlarının incelenmesi sonucunda FETÖ/PDY'nin sivil imamları olduğu belirtilen C.S. ve S.A.yla ortak baz hareketliliği olduğu tespit edilmiştir.

vi. Başvurucunun FETÖ/PDY ile iltisaklı kurum olduğu belirlenen Kimse Yok Mu Dayanışma ve Yardımlaşma Derneğinden 87 kez mesaj almak suretiyle bu dernekle iletişim kurduğu ifade edilmiştir.

9. Mahkemece 22/1/2018 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapılmıştır. Tensip Tutanağı'nda diğerlerinin yanı sıra Başsavcılığa müzekkere yazılarak başvurucu hakkında mahkeme kararı uyarınca temin edilen HTS bilgilerinin CD ortamında gönderilmesinin istenmesine karar verilmiştir. Duruşmanın ilk celsesinin 10/4/2018 tarihinde görülmesi kararlaştırılmıştır.

10. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 25/9/2018 tarihli yazısıyla örgüt üyelerinin tespiti amacıyla Ankara genelinde 477 ankesör-ücretli sabit telefon sahiplerinin HTS verilerinin alınmasına ilişkin mahkeme kararı alınmıştır. Alınan mahkeme kararını müteakip eski yüksek yargı mensupları Yargıtay, Danıştay, HSYK, Anayasa Mahkemesi üyeleri bakımından sabit, kontörlü, ücretli telefonlar aracılığıyla sistematik olarak veya ardışık şekilde aranmalarının irtibatlı olup olmadıklarının belirlenmesi bağlamında farklı günlerde yapılan periyodik aranmalarını gösterir, metin ve görselleri içerir bilirkişi raporu hazırlanmıştır. Bu rapor ile başvurucu ve diğer yüksek yargı mensuplarının aynı gün içinde yapılan aranmalarını gösterir metin ve görselleri içerir ek bilirkişi raporunda başvurucunun adına kayıtlı GSM hattından başvurucu da dâhil on bir eski yüksek yargı mensubu ile toplamda otuz kez değişik tarihlerde irtibata geçildiği tespit edilmiştir.

11. Yargılamanın ilk celsesinde gizli tanıklar Murat ve Sinop'un dinlenmesinden vazgeçilmesine, gelecek celse beyanlarının okunulmasıyla yetinilmesine, yargılamanın ikinci celsesinde gizli tanıklar Gündüz ve Bulut'un dinlenmesi hususunda diğer tanıklar dinlendikten sonra değerlendirme yapılmasına karar verilmiştir.

12. Yargılama kapsamında tanık B.E. ve tanık M.S. Mahkeme huzurunda, tanık İ.D. ve tanık İ.O. ise SEGBİS ile dinlenmiştir. Tanık M.G. ve tanık C.A. istinabe yoluyla dinlenmiştir.

13. Tanık B.E. yargılamanın başvurucunun da hazır bulunduğu 7/8/2018 tarihli celsesinde Mahkeme huzurunda alınan beyanında 2011 yılında yapılan Yargıtay üyeliği seçimlerinden önce o zamanki Genel Sekreter M.K.nın kendilerini evine davet edip bir ön görüşme yapmak istediğini söylediğini, oraya gittiğinde cemaate mensup sekiz HSYK üyesi, İ.O. ve A.H. ile birlikte onların ellerindeki listenin tanıtım sunumunu yaptıklarını, başvurucunun orada

cemaate mensup üyeler tarafından ismi gündeme getirilen ve seçilmesi istenen üyelerden biri olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun yapılan görüşmeler sonunda seçildiğini, toplantıda ilk listede başvurucunun olduğunu, başvurucu cemaatin listesinde olmasaydı bu sekiz üyenin aslında onu istemeyeceğini, dolayısıyla cemaat istemeseydi başvurucunun seçilmeyeceğini ifade etmiştir. Gelinen süreçte bu yapının organize hareket ederek yönetim ve seçim işlerinde salt çoğunluğu elde etmiş gibi etkili olmaya başladığını, bunun da diğer üyeler arasında yakınmaya sebep olduğunu, 2013 yılında bu yapıya mensup olmayan 25-30 civarındaki Yargıtay üyesiyle Hâkimevinde toplantılar yaptıklarını ve toplantılara kimlerin çağrılacağı noktasında Yargıtay üyelerinin listesini gözden geçirdiklerinde başvurucu hakkında bu yapıyla birlikte hareket ediyor şeklinde bir kanaat belirtildiğini, bu nedenle yaptıkları bu toplantılara başvurucuyu çağırmadıklarını beyan etmiştir.

14. Tanık İ.D. yargılamanın başvurucunun da hazır bulunduğu 7/8/2018 tarihli celsesinde SEGBİS ile alınan beyanında başvurucunun FETÖ/PDY tarafından Yargıtay üyesi seçildiğini Yargıtaya geldikten sonra öğrendiğini ifade etmiştir. 2010-2011 HSYK seçimlerinde referandumdan sonra Yargıtay üyeliği seçimi için çalışmalar başladığını, o dönemde 2. Ağır Ceza Mahkemesi başkanı olarak Gaziantep'te görevli olduğunu, bir arkadaşının aradığını ve kendisini ziyarete geleceklerini söylediğini, yazlık olarak kullandığı evinde arkadaşlarını kabul ettiğini, sadece Gaziantep ve çevre illerde (Hatay, Kahramanmaraş, Diyarbakır, Osmaniye, Adana, Mersin, Şanlıurfa) görev yapan ve Yargıtaya seçilmesi düşünülen arkadaşlarının geldiğini, aralarında başvurucunun da olduğunu, yapılan çalışmanın Yargıtaya üye seçilmesi düşünülen kişilerle görüşme yapılmasına ilişkin olduğunu, toplantının 2010 yılı Eylül-Ekim ayına tekabül ettiğini ve cemaat toplantısı olduğunu belirtmiştir. Sonrasında Yargıtay üyesi olarak seçildiklerini, 2011 yılında başvurucu ile 13. Ceza Dairesinde birlikte görev aldıklarını, 13. Ceza Dairesinde birlikte görev yaptıkları sırada cemaatin kendi mensuplarını sohbet grubu olarak daire bazında görevlendirdiğini, başvurucuyu bir de bu şekilde hatırladığını, başvurucu ile birlikte aynı grupta belli bir süre görev aldıklarını yani belli sohbetlere katıldıklarını hatırladığını, başvurucunun bizzat aidat verdiğini hatırlayamadığını ama sohbete gelenlerin genelde aidat verdiğini beyan etmiştir.

15. Tanık İ.O. yargılamanın 4/10/2018 tarihli celsesinde Mahkemede SEGBİS'le alınan beyanında başvurucuyu ismen hatırlayamadığını, Yargıtaya seçilen kişilerden biri gibi geldiğini ancak cemaat listesinde olup olmadığını hatırlayamadığını beyan etmiştir. Ayrıca bu celsede gizli tanıkların dinlenmesi yönündeki talebin reddine karar verilmiştir.

16. Tanık M.S. yargılamanın 17/12/2018 tarihli celsesinde Mahkeme huzurunda alınan beyanında başvurucunun adını ilk kez Yargıtaya gelince duyduğunu ve ilk kez Yargıtayda gördüğünü, tanışmaların ve oylamaların yapıldığı ortamlardan tanıdığını, 15. Ceza Dairesinde görev yaparken M.A.nın da yan dairede olduğunu, seçilen arkadaşların önemli bir bölümünü tanımadığından M.A.ya başvurucuyu sorduğunu, M.A.nın başvurucunun sohbetlere katıldığını söylediğini, o vesileyle başvurucuyu tanıdığını, M.A. ile çalışırken ondan duyduğu kadarıyla bilgisi olduğunu beyan etmiştir.

17. Tanık M.G.nin ifadesi İstanbul 34. Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda 7/11/2018 tarihinde istinabe yoluyla alınmıştır. Tanık M.G. beyanında başvurucu ile 2000-2002 yılları arasında Akkuş Cumhuriyet savcısı olarak görev yaptığı dönemde Akkuş'ta bir süre birlikte çalıştıklarını, bu tarihler arasında Akkuş, Ünye ve Fatsa'da görev yapan, o zamanlar topluma kendisini cemaat olarak tanıtan FETÖ/PDY yapısına mensup hâkim ve savcıların ayda bir veya iki kez sohbet toplantıları yaptığını, bu sohbet toplantılarının birkaçına katıldığını, bu toplantılarda başvurucunun da olduğunu, o tarihlerdeki toplantıların tamamen dinî içerikli

olduğunu, 2002 yılında Akkuş'tan ayrıldığı için başvurucunun 2002 yılından sonra yapı ile bağlantısı ve ilişkisi hakkında bir bilgisi olmadığını beyan etmiştir.

18. Tanık C.A.nın ifadesi Adana 12. Ağır Ceza Mahkemesi huzurunda 25/1/2019 tarihinde istinabe yoluyla alınmıştır. Tanık C.A. beyanında 2013 yılına kadar kamuoyunda o zaman Fetullah Gülen cemaati olarak bilinen yapının içinde kaldığını, 2011 yılında Adana'ya tayin olduğunu, geldikten yaklaşık bir iki ay sonra Ankara'dan bir tetkik hâkiminin geldiğini ve kendileri ile tanışmak istediğini söylediklerini, hâkim D.Ş.nin evinde çevre illerden de gelen hâkim ve savcıların olduğu bir toplantıya katıldığını, bu toplantıda sadece özel yetkili mahkemelerin genel işleyişi, Yargıtayın özel yetkili mahkemelerdeki içtihatları hususunda bilgiler verildiğini, amacın cemaat mensuplarının birbirleriyle tanışması olduğunu, başvurucuyu ilk ve son kez orada gördüğünü, o dönemde başvurucunun Adana 7. Ağır Ceza Mahkemesinde üye hâkim olarak görev yaptığını, kısa bir süre sonra da Yargıtay üyesi olarak seçildiğini beyan etmiştir.

19. Son duruşmaya başvurucu, bulunduğu Ceza İnfaz Kurumundan SEGBİS vasıtasıyla katılmıştır. Yapılan yargılama sonucunda Mahkeme 21/5/2019 tarihli kararıyla başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir. Mahkeme; gerekçesinde, dinlenen tanık beyanlarıyla örgütün sohbet adı altında düzenlenen örgütsel toplantılarına katılıp himmet vermesi, örgütün talebiyle Yargıtay üyeliğine seçilmesi, seçildikten sonra da örgüt mensuplarıyla birlikte hareket etmesi nedeniyle başvurucunun örgütün içinde olmadığına ve atılı suçu işlemediğine dair savunmalarına itibar edilmediğini belirtmiştir. Ayrıca başvurucunun yıllarca örgütün mahrem yargı yapılanmasında yer alıp 17/25 Aralık'tan sonra da aktif olarak Yargıtay yapılanmasında faaliyet göstermesi, yıllarca hâkimlik görevinde bulunup 24/2/2011 tarihinden 17/7/2016 tarihine kadar da Yargıtay üyeliği yapması nedeniyle eğitimi ve sosyal durumu, hep gizlilik içinde hareket etmesi, mesleğinin ilk yıllarından itibaren örgüt içinde olması, yakalandığı tarihe kadar da yargı alanındaki önemli kurumlardan birisi olan Yargıtay yapılanması içinde yer alması nedeniyle alt sınırdan uzaklaşmanın dosyadaki delillerle uyumlu ve ceza adaleti yönünden gerekli olduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Karar gerekçesinin başvurucu hakkındaki tanık beyanlarına ilişkin kısmı şöyledir:

"... Tanıklardan [B.E.nin] açık beyanı ile FETÖ/PDY yandaşı olan grup tarafından sanığın ön plana çıkarıldığı ve o grubun seçilmesini istediği bölüm içerisinde yer aldığını bildirmektedir.

FETÖ/PDY'nin Yargı ve Yüksek Yargı içindeki yapılanması örgütün yapısının anlatıldığı bölüm içerisinde ayrıntılı bir şekilde yer almıştır. Örgüt kendi yandaşlarını yüksek yargıya seçtirmek için ağırlık koymuş ve hatta yapılan bu ev toplantısında örgütün lanse ettiği sayının fazlalığı gündeme geldiği zaman toplantıya ara verilmiş, bir kısım örgüt yandaşı yetkililer kendi içlerinde konuşmuşlar ve örgütün 140 kişinin altında bir kontenjana razı olmadığını bildirmişlerdir. Bu belirleme tanık beyanlarına göre 'bu işin daha önce hocaya sorulduğu' ve koridorda görüşme yapıp dönenler tarafından bu durumun tebliğ edildiği anlaşılmıştır.

Bunun üzerine yine yukarıdaki 2 tanığın anlatımına göre yeniden pazarlık yapılmış ve sayı 108'e kadar indirilmiştir. Bu nedenle sanığın FETÖ/PDY örgütü yandaşları tarafından mutlak surette Yargıtay'a seçilmek istenmesi yolundaki veri (kaldı ki seçim bu şekliyle gerçekleşmiştir) örgütün niteliği, yapısı, amaçları doğrultusunda sanık aleyhine bir delil olarak kabul edilmiştir.

Tanık [M.G.] sanığın 2000-2002 yılları arasında Akkuş'ta hakim olarak görev yaptığı dönemde örgüt toplantılarına katıldığını belirtmiş, kriminolojik olarak yapılan değerlendirmede tanıklardan [C.A.nın] 2011 yılında Adana'ya tayin olmasının akibinde örgütün özel yetkili mahkemelerde çalışan hakim savcıların oryantasyonu için yaptığı toplantıya sanığın da katıldığını belirtmesi karşısında sanığın örgüt ile bağını geçen zamana rağmen koparmadığını gösteren önemli bir delil olarak heyetçe takdir edilmiştir.

Sanığın meslek hayatında önemli yer tutan Yargıtay üyeliğine seçimi ve daha sonraki Yargıtay mahrem yapılanmasındaki yeri ise tanıklar [İ.D.], [B.E.] ve [M.S.nin] birbirleri ile uyumlu beyanları ile ortaya çıkmıştır.

Şöyleki; tanık [İ.D.] dosyaya yansıyan beyanlarında 2011 yılı Yargıtay üyeliği seçiminden önce kendi yazlık evinde yapılan örgütün üye olmasını planladığı hakim savcılarla yapılan örgütsel toplantıya sanığın da katıldığını belirtmiş; devamında ise tanık [B.E.] sanığın, örgüt mensuplarının [M.K.nın] evinde yaptığı toplantı da onların isteği ve ısrarı ile Yargıtay üyesi olarak seçilen kişilerden olduğunu söylemiştir. Bunun yanında tanık [İ.D.nin] sanığın Yargıtay üyesi olduktan sonra da örgütün mahrem yapılanmasında yer alıp Yargıtayda oluşturduğu örgütsel grup toplantılarına katıldığı, himmet verdiği yönündeki anlatımı ... aleyhe delil olarak değerlendirilmiştir ...

Tüm deliller çerçevesinde sanığın TCK 314/2 maddesi uyarınca örgüt üyesi olarak kabulünde zorunluluk bulunmakla mahkememizce cezalandırılması yoluna gidilmiş, cezanın bireyselleştirmesi aşamasında mesleğinin ilk yıllarından itibaren örgüt içinde olması, yakalandığı tarihe kadar da yargı alanındaki önemli kurumlardan birisi olan Yargıtay yapılanması içerisinde yer alması göz önüne alındığında alt sınırdan uzaklaşmanın dosyadaki delillerle uyumlu ve ceza adaleti yönünden gerekli olduğu anlaşılmış..."

20. Başvurucu, gerekçeli temyiz dilekçelerinde -diğerlerinin yanı sıra- istinabe ile dinlenen tanıklar ile yüzleştirilmediğini belirterek kararın bozulmasını talep etmiştir. Kararın temyiz edilmesi üzerine Yargıtay Ceza Genel Kurulunca verilen 1/7/2021 tarihli kararda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından gönderilen raporda yer alan ankesörlü aranmaya ilişkin sabit telefon kayıtlarının dosyada yer alan niteliği ve sanık savunmaları dikkate alındığında bu aramaların başvurucunun örgütün gizli haberleşmesine dâhil olduğunu göstermede yeterli olmadığı ve mahkûmiyet hükmüne esas alınamayacağı anlaşılmış ise de diğer deliller dikkate alındığında sonuca etkili görülmediğinden bu hususun bozma nedeni yapılmadığı belirtilerek karar onanmıştır.

21. Başvurucu 6/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

22. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği yönündeki şikâyetin kabul edilemez olduğuna, diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

23. Öte yandan başvurucu; kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının, özel hayata saygı ve konut dokunulmazlığı haklarının, mülkiyet hakkının ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkin olarak 9/9/2016 tarihinde Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuştur. 2016/22702 numaralı başvurunun Anayasa Mahkemesi Genel Kurulu tarafından 31/10/2019 tarihinde kabul edilemez olduğuna karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

24. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıklar M.G. ve C.A.nın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

25. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; mevcut başvuruda başvurucunun adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği konusunda Anayasa Mahkemesi tarafından yapılacak incelemede Anayasa ve mevzuat hükümleri doğrultusunda somut olayın kendine özgü koşullarının gözönünde bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

26. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

27. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

28. Anayasa Mahkemesi, birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarında somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmektedir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeninin varlığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmamış olması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99, 20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

29. Mahkeme, konutu yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığı hakkında bir değerlendirme yapmamış; tanığın konutunun yargı çevresi dışında olmasını istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli sebep saymıştır. Başvurucunun söz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlenmediğini de açıklamamıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

30. Gerekçeli karar içeriğinden Mahkemenin istinabe ile dinlenen -tanıklar M.G. ve C.A.nın beyanı dışında- başvurucunun FETÖ/PDY mensubu olduğu, bu örgüte mensubiyeti dolayısıyla Yargıtay üyeliğine seçildiği, seçildikten sonra da örgüt mensuplarıyla birlikte hareket ettiği için yıllarca örgütün mahrem yargı yapılanması içinde yer alıp kritik tarih sonrası da aktif olarak Yargıtay yapılanmasında faaliyet göstermesine ilişkin diğer tanık beyanlarına dayandığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda duruşmada sorgulanamayan tanıklar M.G. ve C.A.nın beyanlarının mahkûmiyet kararına götüren tek veya belirleyici nitelikte delil olduğunun kabulü mümkün görünmemektedir. Başvurucunun sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanıkların beyanlarının tek veya belirleyici delil olarak mahkûmiyette kullanılmadığının tespit edilmesi nedeniyle tanık sorgulama hakkıyla ilgili uygulanan testin üçüncü aşamasıyla ilgili bir inceleme yapılmamıştır.

31. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

Kenan YAŞAR bu sonuca katılmamıştır.

B. Diğer İhlal İddiaları

32. Başvurucunun ayrıca suçta ve cezada kanunilik ilkesinin ihlal edildiği iddiasının Adnan Şen ([GK], B. No: 2018/8903, 15/4/2021) kararı, non bis in idem ilkesinin ihlal edildiği iddiasının Ünal Gökpınar ([GK], B. No: 2018/9115, 27/3/2019) kararı, tanık dinletme hakkının ihlal edildiği iddiasının Atila Oğuz Boyalı, § 47; Ahmet Zeki Üçok ([1. B.], B. No: 2013/1966, 25/3/2015, § 70) kararları, müdafi yardımından yararlanma hakkının ihlal edildiği iddiasının Orhan Patarya ([GK], B. No: 2019/42695, 20/5/2021) kararı, savunma için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olma hakkının ihlal edildiği iddiasının Erol Aydeğer ([1. B.], B. No: 2013/4784, 7/3/2014, § 46) kararı, gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasının Abdullah Topçu ([1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, §§ 77, 78) kararı, masumiyet karinesinin ihlal edildiğine ilişkin iddianın Ahmet Çağlıyan ([1. B.], B. No: 2017/21520, 3/6/2020, §§ 89-94) kararı, hukuka aykırı delilin hükme esas alınması suretiyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Şehdavut Demircan ([2. B.], B. No: 2014/12014, 11/12/2018, §§ 13-22) kararı, tarafsızlık ve bağımsızlık ilkelerine aykırı mahkemece yargılama yapıldığı iddiasının Hikmet Kopar ve diğerleri ([GK], B. No: 2014/14061, 8/4/2015) kararı, din ve vicdan özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü haklarının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Hikmet Balabanoğlu ([2. B.], B. No: 2012/1334, 17/9/2013, § 24); Abuzer Kaplan ve diğerleri ([1. B.], B. No: 2014/11953, 19/11/2019, §§ 21-36); Metin Birdal ([GK], B. No: 2014/15440, 22/5/2019, §§ 41-84); Murat Kur ve diğerleri ([2. B.], B. No: 2013/7604, 4/7/2019) kararlarına atfen açıkça dayanaktan yoksun olması, internet trafik bilgilerinin ve HTS kayıtlarının mevzuatta belirlenen süreden fazla tutulduğu gerekçesiyle özel hayata saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Ertan Erçıktı (3) ([1. B.], B. No: 2018/14040, 30/6/2021) kararına atfen başvuru yollarının tüketilmemesi, suç isnadına bağlı tutmaya ilişkin olarak kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Mehmet Emin Kılıç ([2. B.], B. No: 2013/5267, 7/3/2014, §§ 19-32) ve Mehmet Şimşek ([1. B.], B. No: 2018/10953, 22/7/2020, §§ 47-70) kararları doğrultusunda süre aşımı, sistematik olarak tutukluluğun devam ettirilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın Ç.Ö. ([GK], B. No: 2014/5927, 19/7/2018, §§ 36-39) kararı doğrultusunda açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

2. Diğer ihlal iddialarının kabul edilebilirlik kriterlerini karşılamaması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının İHLAL EDİLMEDİĞİNE Kenan YAŞAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Başvuru, beyanları mahkûmiyet kararında belirleyici ölçüde delil olarak kullanılan tanıkların duruşmada sanık tarafından sorgulanamaması nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Mahkememiz çoğunluğu, başvurucunun adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edilmediği sonucuna ulaşmıştır. Aşağıda açıklanan gerekçeler uyarınca çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

3. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne esas alınan tanıklar M.G. ve C.A.nın duruşmada dinlenmemesi nedeniyle tanıklara soru sorma imkânı elde edemediğini belirterek tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

4. Anayasa Mahkemesi birçok kararında tanık kavramını sanığa isnat edilen fiil hakkında bilgi veren herhangi bir kişi şeklinde özerk olarak yorumlamış ve tanık sorgulama hakkı ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi, tanık sorgulama hakkıyla ilgili olarak verdiği kararlarda somut bir yargılama öncesinde veya haricinde elde edilen tanık beyanlarının delil olarak kabulünün yargılamanın adilliğine zarar verip vermediğini değerlendirmek için üç aşamalı bir test uygulanması gerektiğini ifade etmiştir. Buna göre ilk olarak tanığın mahkemede hazır edilmemesinin geçerli bir nedeni olup olmadığına bakılmalıdır. Ancak buna ilişkin geçerli bir nedenin ortaya konulmaması tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak sanığın sorgulama veya sorgulatma imkânı bulamadığı tanık tarafından verilen beyanın mahkûmiyetin dayandığı tek veya belirleyici delil olup olmadığı değerlendirilmelidir. Sorgulama veya sorgulatma imkânı tanınmayan tanığın beyanının tek veya belirleyici delil olduğunun tespit edilmesi durumunda ise üçüncü aşama olarak savunma tarafının maruz kaldığı bu zorlukların telafi edilmesi amacıyla yeterli düzeyde karşı dengeleyici güvenceler sağlayan bir usulün yürütülüp yürütülmediği ortaya konulmalıdır (Atila Oğuz Boyalı [2. B.], B. No: 2013/99,

20/3/2014, §§ 34-56; Selçuk Demir [2. B.], B. No: 2014/9783, 22/1/2015, §§ 27-46; AZ. M. [2. B.], B. No: 2013/560, 16/4/2015, §§ 45-67; Baran Karadağ [2. B.], B. No: 2014/12906, 7/5/2015, §§ 49-76; Orhan Güleryüz [1. B.], B. No: 2019/30221, 28/12/2021, §§ 33-42; Abdurrahim Balur [2. B.], B. No: 2013/5467, 7/1/2016, § 80; Onur Urbay [1. B.], B. No: 2014/6222, 6/3/2019, §§ 36, 40; Zekeriya Sevim [2. B.], B. No: 2018/18989, 16/6/2021, §§ 44, 51; Metin Akdemir (2) [1. B.], B. No: 2020/3964, 21/9/2022, § 36; Uğur Özcan [1. B.], B. No: 2021/12137, 26/7/2022, § 40).

5. Mahkeme, konutu yargı çevresi dışında bulunan tanıkların duruşmaya getirilmesinin zor olup olmadığı hakkında bir değerlendirme yapmamış, tanığın konutunun yargı çevresi dışında olmasını istinabe yoluyla dinlenmesi için yeterli sebep saymıştır. Başvurucunun söz konusu tanıklara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlenmediğini de açıklamamıştır. Dolayısıyla başvurucunun tanık sorgulama imkânından yararlandırılmamasının gerekçelendirilmesi yükümlülüğü somut olayda kamu makamları tarafından yerine getirilmemiştir. Ancak buna ilişkin bir nedenin ortaya konulmaması, tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğinin kabul edilmesi için yeterli değildir. İkinci olarak hükmün tek başına veya belirleyici ölçüde başvurucunun sorgulama imkânına sahip olmadığı bir tanık tarafından verilen ifadeye dayalı olup olmadığı ortaya çıkarılmalıdır.

6. Gerekçeli karar içeriğine bakıldığında tanık M.G.nin başvurucunun 2000-2002 yılları arasında Akkuş'ta hâkim olarak görev yaptığı dönemde örgüt toplantılarına katıldığı yönündeki beyanı ve tanık C.A.nın 2011 yılında Adana'ya tayin olmasının akibinde örgütün özel yetkili mahkemelerde çalışan hâkim ve savcıların oryantasyonu için yaptığı toplantıya başvurucunun da katıldığı yönündeki beyanının hükme esas alındığı anlaşılmıştır. Dahası Mahkeme, bu tanıkların beyanları hakkında başvurucunun FETÖ/PDY ile olan bağı bakımından kriminolojik olarak yapıtığı değerlendirmede, "başvurucunun örgüt ile bağını geçen zamana rağmen koparmadığını gösteren önemli bir delil olarak takdir edildiğini" ifade etmiştir (bkz. § 19). Bununla birlikte Mahkeme, istinabe mahkemelerince dinlenen tanıkların (tanıklar M.G. ve C.A.nın beyanı dışında) başvurucunun örgüte mensup olduğu, örgüte mensubiyeti dolayısıyla Yargıtay üyeliğine seçildiği, seçildikten sonra da örgüt mensuplarıyla birlikte hareket ettiği için yıllarca örgütün mahrem yargı yapılanması içinde yer alıp kritik tarih sonrası da aktif olarak Yargıtay yapılanmasında faaliyet göstermesine ilişkin beyanlarına dayanmıştır.

7. Somut olayda Mahkeme, verilecek cezayı belirlerken cezanın alt sınırından uzaklaşarak başvurucunun teşdiden cezalandırılmasına karar vermiş; başvurucunun mesleğinin ilk yıllarından itibaren örgüt içinde olmasını, yakalandığı tarihe kadar da yargı alanındaki önemli kurumlardan biri olan Yargıtayda yer almasını dikkate alarak alt sınırdan uzaklaşmak suretiyle temel cezayı belirlemiştir. Dolayısıyla derece mahkemesinin sorgulama imkânı tanınmayan tanıklar M.G. ve C.A.nın beyanlarını sadece mahkûmiyet hükmü bakımından değil cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilsinde de belirleyici nitelikte delil olarak esas aldığı kabul edilmelidir.

8. Yargılama sürecinde başvurucuya olayları kendi bakış açısına göre anlatma ve delillerini sunma imkânı tanınmıştır. Dosyada tanık beyanlarını destekleyen başka deliller de bulunmaktadır. Ancak Mahkemenin yargı çevresi dışındaki tanıkları başvurucunun da onlara soru sormasına imkân sağlayacak şekilde SEGBİS gibi vasıtalarla neden dinlemediğine ilişkin bir bilgi ve belgeye ulaşılamamıştır. Tanıkların yazılı beyanları duruşmada okunmuş ise de başvurucu, tanıkların beyanlarının tespiti sırasında hazır bulunmadığından ses ve görüntü nakli yoluyla da olsa onları sorgulayamamış; sorulan

sorulara verdikleri cevaplar hakkında izlenim edinme fırsatı elde edememiştir. Bu yüzden tanıkların gösterdiği tepkiler konusunda Mahkemenin dikkatini çekememiş, böylelikle tanıkların beyanlarının güvenilirliği test edilememiştir.

9. Mahkeme de tanıklar beyanda bulunurken gösterdiği tepkilerle ilgili olarak izlenim edinememiştir. Hükme ulaşılırken sorgulanmamış tanıkların beyanları dışında başka delillere de dayanılmasının beyanları belirleyici ölçüde mahkûmiyete temel alınan tanıkları sorgulama imkânı tanınmaması nedeniyle savunma makamının maruz kaldığı sınırlamayı telafi ettiğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Sonuç olarak güvenilirliği ve doğruluğu test edilmemiş tanıkların beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alındığı hâlde savunmanın karşılaştığı zorlukları telafi edecek karşı dengeleyici güvencelerin sağlanmadığı anlaşılmıştır. Bu bağlamda istinabe yoluyla beyanları alınan tanıkların duruşmada ya da ses veya görüntü nakli yoluyla dinlenmemesinin bir bütün olarak yargılamanın hakkaniyetini zedelediği sonucuna ulaşılmıştır.

10. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkının ihlal edildiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Üye Kenan YAŞAR

SERDAR ES

B. No: 2022/5837 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/5837

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SERDAR ES BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/5837)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Leyla Nur ODUNCU

Başvurucu : Serdar ES

Vekili : Av. İbrahim MENDEŞAĞU

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, idari para cezasının iptal edilmesi talebiyle sulh ceza hâkimliğine yapılan başvuruda karar sonucunu değiştirebilecek nitelikteki esaslı iddiaların karşılanmaması nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. DEĞERLENDİRME

2. Bireysel başvurunun ön şartlarından biri de başvuru süresidir. Süre, başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür (Deniz Baykal [2. B.], B. No: 2013/7521, 4/12/2013, § 32). 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 47. maddesinin (5) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 64. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereği bireysel başvurunun başvuru yollarının tüketildiği, başvuru yolu öngörülmemiş ise ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren otuz gün içinde yapılması gerekir.

3. Anayasa Mahkemesi Mehmet Özcan ([1. B.], B. No: 2019/6266, 15/1/2020, § 27) kararında, tebligatın elektronik tebliğ yöntemiyle yapıldığı hâllerde elektronik tebligatın açıldığı tarihte başvuruculların bireysel başvuruya ilişkin gerekçeli nihai karardan haberdar

olunduğunu kabul etmiş ve bireysel başvuru süresinin bu tarihten başlayacağını belirtmiştir.

4. Başvuru konusu olayda Büyükçekmece 1. Sulh Ceza Hâkimliğinin 13/12/2021 tarihli nihai kararını içeren tebligat, başvurucunun vekili tarafından Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi üzerinden 13/12/2021 tarihinde açılmış ve tebligat içeriği öğrenilmiştir. Bu itibarla başvurucunun elektronik tebligatın yapıldığı 13/12/2021 tarihinden itibaren otuz gün içinde en geç 12/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunması gerekirken bu tarihi geçirdikten sonra 13/1/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunduğu anlaşıldığından başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varılmıştır.

5. Açıklanan gerekçelerle başvurunun süre aşımı nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun süre aşımı nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderlerinin başvurucu üzerinde BIRAKILMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.A.H.

B. No: 2022/31558 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/31558

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.A.H. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/31558)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : A.A.H.

Vekili : Av. Zeynep ERTEKİN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, sınır dışı etme kararı nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Etiyopya vatandaşı olan başvurucu hakkında İzmir Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğünce 19/6/2021 tarihinde 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (g) bendi uyarınca sınır dışı etme ve aynı Kanun'un 57. maddesi kapsamında altı ay süreyle idari gözetim kararı alınmıştır.

3. Başvurucunun anılan kararın iptali istemiyle açtığı dava İzmir 1. İdare Mahkemesi tarafından 24/1/2022 tarihinde kesin olarak reddedilmiştir.

4. Başvurucu, nihai nitelikteki kararı 2/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra 31/3/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

5. Göç İdaresi Başkanlığının cevabi yazısı ve eklerinde yer alan bilgilere göre başvurucu

25/11/2023 tarihinde İstanbul Havalimanı'nı kullanmak suretiyle kendi isteğiyle Türkiye'dençıkış yapmıştır.

6. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

7. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir..

8. Başvurucu; ülkesinde yaşanan çatışmalar, keyfî gözaltılar ve etnik temelli şiddet olaylarını gerekçe göstererek Tigray kökenli olması nedeniyle Etiyopya'ya sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalma riski bulunduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca Türkiye'de eşi ve çocuğuyla yaşadığını, sınır dışı edilmesi hâlinde aile bütünlüğünün bozulacağını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, başvurucunun iddiaları değerlendirilirken Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda benimsediği ilkelerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formundaki beyanlarını yinelemiştir.

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 48. maddesinin (5) numaralı fıkrası şöyledir:

"Kabul edilebilirlik şartları ve incelemesinin usul ve esasları ile ilgili diğer hususlar İçtüzükle düzenlenir."

11. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün80. maddesi şöyledir:

"(1) Bölümler ya da Komisyonlarca yargılamanın her aşamasında aşağıdaki hâllerde düşme kararı verilebilir:

…

ç) Bölümler ya da Komisyonlarca saptanan herhangi bir başka gerekçeden ötürü, başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmemesi.

(2) Bölümler ya da Komisyonlar; yukarıdaki fıkrada belirtilen nitelikteki bir başvuruyu, Anayasanın uygulanması ve yorumlanması veya temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde incelemeye devam edebilir."

12. Başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararının uygulanmasının olası sonuçlarıyla ilgili iddiaların incelenebilmesi için sınır dışı kararının uygulanması ya da uygulanmasının önünde bir engel bulunmaması gerekir (M.A. [2. B.], B. No: 2021/43562, 26/3/2025, § 16).

13. Anayasa Mahkemesine sunulan Göç İdaresi Başkanlığının cevabi yazısı ve ekindeki bilgi

ve belgelerden başvurucunun 25/11/2023 tarihinde Türkiye'den kendi isteğiyle ayrıldığı ve hakkında tesis edilen sınır dışı etme kararının fiilen uygulanmadığı anlaşılmıştır (bkz. § 5). Bu durumda gönüllü olarak Türkiye'den ayrılan başvurucu yönünden sınır dışı etme işleminin herhangi bir sonuç doğurmayacağı açıktır. Öte yandan başvurunun Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması ya da temel hakların kapsam ve sınırlarının belirlenmesi bakımından önemli bir mesele içermediği, insan haklarına saygının gerektirdiği bir durum bulunmadığından başvurunun incelenmesine devam edilmesini gerektiren bir durum da bulunmamaktadır.

14. Açıklanan gerekçelerle başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden görülmediğinden düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. Başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir neden olmaması nedeniyle DÜŞMESİNE,

D. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

A.N.

B. No: 2022/33712 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/33712

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

A.N. BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/33712)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

GİZLİLİK TALEBİ KABUL

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Merve ARSLANTÜRK

Başvurucu : A.N.

Vekili : Av. Baturay ULU

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; sınır dışı etme kararı nedeniyle kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkının, bu karara karşı açılan davanın süre aşımından reddi nedeniyle de kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 5/4/2022 tarihinde yapılmıştır. Komisyon, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

3. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüşünü bildirmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

III. OLAY VE OLGULAR

4. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ve Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) aracılığıyla erişilen bilgi ve belgeler çerçevesinde olaylar özetle şöyledir:

5. Afganistan İslam Cumhuriyeti vatandaşı olan başvurucu 1988 doğumlu bir kadındır.

6. Başvurucu, 6/2/2018 tarihinde eşi H.N.nin refakatinde uluslararası koruma başvurusunda bulunmuştur. Aynı tarihte düzenlenen Muvafakat Verme Tutanağı'na göre başvurucu, söz konusu başvuru kapsamında eşine ilişkin işlemlere muvafakat vermiştir. Başvurucunun bu muvafakatını göstermek üzere belgeye parmak izi bastığı ve işlemin tercüman aracılığıyla gerçekleştirildiği tutanakta belirtilmiştir.

7. Başvurucu 23/10/2021 tarihinde Arnavutköy İlçe Emniyet Müdürlüğünde bir olay nedeniyle müşteki sıfatıyla ifade vermiştir. Kolluk Tutanağı'na göre başvurucu, kendisini ifade edebilecek düzeyde Türkçe bildiğini beyan etmiş; tercüman talep etmemiş, İfade Tutanağı'nı imzalamıştır. İfade işleminin ardından başvurucu, idari işlemler için İstanbul İl Göç İdaresi Müdürlüğüne (Göç İdaresi) sevk edilmiştir.

8. Göç İdaresince 27/10/2021 tarihinde, başvurucunun ülkeye yasa dışı yollardan giriş yaptığının tespiti ve hakkında uluslararası koruma başvurusunun olumsuz sonuçlanmış olması nedeniyle 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin (h) bendi (Türkiye’ye yasal giriş veya Türkiye’den yasal çıkış hükümlerini ihlal edenler ya da bu hükümleri ihlale teşebbüs edenler) ve (i) bendi (uluslararası koruma başvurusu reddedilen, uluslararası korumadan hariçte tutulan, başvurusu kabul edilemez olarak değerlendirilen, başvurusunu geri çeken, başvurusu geri çekilmiş sayılan, uluslararası koruma statüleri sona eren veya iptal edilenlerden haklarında verilen son karardan sonra bu Kanunun diğer hükümlerine göre Türkiye’de kalma hakkı bulunmayanlar) uyarınca sınır dışı edilmesine ve aynı Kanun'un 57. maddesi gereğince idari gözetim altına alınmasına karar verilmiştir.

9. Söz konusu sınır dışı etme ve idari gözetim kararları aynı gün Türkçe ve Farsça olarak düzenlenen tebliğ formu ile başvurucuya tebliğ edilmiştir. Tebliğ formunda sadece il göç uzmanının imzası vardır. Başvurucu, formu imzalamamıştır. Form üzerine görevli idare memuru “Tebligat Kanunu hükümleri anlatılarak tebligat yapılmıştır. Ancak yabancı imzadan imtina etmiştir.” ibaresini yazmıştır. Tebligat anında başvurucuya bilgilendirme yapıldığına veya tercüman huzurunda işlem gerçekleştirildiğine ilişkin herhangi bir kayıt yoktur.

10. Başvurucu hakkında uygulanan idari gözetim tedbiri idare tarafından sonlandırılmış, idari gözetimin sonlandırılmasına ilişkin karar 5/11/2021 tarihinde başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, anılan tebliğ formunu parmak izi basmak suretiyle tebellüğ etmiştir.

11. Başvurucu, sınır dışı etme işleminin iptali talebiyle İstanbul 15. İdare Mahkemesinde (İdare Mahkemesi) dava açmıştır. Dava dilekçesinde 27/10/2021 tarihli sınır dışı kararının kendisine yalnızca Türkçe ve Farsça düzenlenmiş bir tebliğ formu ile bildirildiğini, bu formda kendi imzasının yer almayıp sadece il göç uzmanının imzası ve “Tebligat Kanunu hükümleri anlatılarak tebligat yapılmıştır. Ancak yabancı imzadan imtina etmiştir.” şeklinde bir ibare olduğunu belirtmiştir. Başvurucu; okuma yazma bilmediğini, tebliğ sırasında tercüman bulunmadığını, bu nedenle kararın içeriği ve hukuki sonuçları hakkında bilgilendirilmediğini ileri sürerek davanın süresinde açıldığının kabul edilmesi gerektiğini beyan etmiştir. Ayrıca sınır dışı edilmesi hâlinde Afganistan genelinde hâkim olan durum nedeniyle kötü muameleye maruz kalma riski olduğunu iddia etmiştir.

12. İdare Mahkemesince 3/2/2022 tarihinde davanın süre aşımı nedeniyle reddine kesin olarak karar verilmiştir. Kararda 6458 sayılı Kanun'un 53. maddesi uyarınca dava açma

süresinin kararın tebliğinden itibaren yedi gün olduğu, kararın başvurucuya 27/10/2021 tarihinde tebliğ edildiği, tebliğ formunda başvurucunun imzasının bulunmadığı ancak bu durumun imzadan imtina ibaresiyle kayıt altına alındığı, söz konusu ibarenin yer almasının dava açma süresinin başlamasına engel teşkil etmediği, dolayısıyla dava açma süresinin 3/11/2021 tarihinde sona erdiği, davanın ise bu tarihten sonra açıldığı gerekçesiyle davanın esasının incelenemeyeceği belirtilmiştir.

13. Başvurucu, nihai kararı 9/3/2022 tarihinde öğrendikten sonra süresinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

14. Göç İdaresi Başkanlığının cevabi yazı ve eklerinde yer alan bilgilere göre başvurucunun Türkiye'den çıkış yaptığına dair bir kayıt bulunmamaktadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

15. Anayasa Mahkemesinin 17/7/2025 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Adli Yardım Talebi Yönünden

16. Anayasa Mahkemesi tarafından adli yardım talebinin kabul edilebilmesi için gerekli şartlar Mehmet Şerif Ay ([2. B.], B. No: 2012/1181, 17/9/2013, § 23) kararında, yabancıların adli yardım talepleri konusunda benimsenen ilkeler ise Nadali Aghelı Kohne Shahrı ([1. B.], B. No: 2014/12633, 9/9/2015, §§ 17, 18) kararında yer almaktadır. Anılan ilkelere göre adli yardım için gerekli şartlar mevcutsa karşılıklılık şartı gerçekleşmese bile yabancının adli yardım talebi kabul edilmelidir. Somut başvuruda yargılama giderlerini ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir..

B. Kötü Muamele Yasağı ve Kötü Muamele Yasağıyla Bağlantılı Olarak Etkili Başvuru Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

17. Başvurucu; sınır dışı edilmesi hâlinde Afganistan'ın genel güvenlik durumu, kadın olması ve Taliban rejiminin baskıcı uygulamaları nedeniyle kötü muameleye maruz kalma riski olduğunu belirterek kötü muamele yasağının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ayrıca sınır dışı kararının tebliğinin bilgilendirme şartını karşılamadığını ve bu hususa ilişkin herhangi bir şerhin tebliğ formunda yer almadığını, okuma yazma bilmediğinden yalnızca evrakın kendisine verilmesi hâlinin kanunda öngörülen hak düşürücü süreyi başlatmayacağını ileri sürmüştür. Başvurucu, imzadan imtina hâllerinde tebligat yapılması mümkün olsa da bu durumun idarenin bilgilendirme yükümlülüğünü ortadan kaldırmadığını belirterek adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

18. Bakanlık görüşünde, başvurucunun ileri sürdüğü iddiaların değerlendirilmesinde Anayasa, 6458 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadı ile birlikte somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği bildirilmiştir.

2. Değerlendirme

19. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı, "Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı" başlıklı 17. maddesinin üçüncü fıkrası ile "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Madde 5:

Devletin temel amaç ve görevleri, ... kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

Madde 17:

...

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.

...

Madde 40:

Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlal edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkanının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir.

Devlet, işlemlerinde, ilgili kişilerin hangi kanun yolları ve mercilere başvuracağını ve sürelerini belirtmek zorundadır.

..."

20. Başvurucunun sınır dışı edilmesi hâlinde kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin şikâyetleri Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağı, sınır dışı etme kararının usulüne uygun tebliğ edilmediği, bu nedenle süresi içinde yasal yollara başvuramadığı yönündeki şikâyetleri ise anılan maddeyle bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesi kapsamında görülmüştür. Somut olayda öncelikli olarak etkili başvuru hakkı bakımından bir inceleme yapılacaktır. Bu incelemenin sonucuna göre kötü muamele yasağı yönünden ayrıca değerlendirme yapılıp yapılmayacağına karar verilecektir.

a. Kabul Edilebilirlik Yönünden

21. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

b. Esas Yönünden

i. Genel İlkeler

22. Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara başvurabilme imkânı sağlar. Bunun için sözü edilen başvuru yollarının sadece hukuken mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması, başarı şansı sunması gerekir. Bununla birlikte bir başvuru yolunun gerek hukuken gerekse uygulamada genel anlamda etkili olması, somut olay bakımından etkili başvuru hakkına ilişkin bir müdahale bulunup bulunmadığının değerlendirilmesine engel değildir (Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad [2. B.], B. No: 2016/5604, 24/5/2018, §§ 60, 61). Ayrıca etkili başvuru

hakkı bakımından inceleme yapılabilmesi kural olarak bu hakla arasında bağlantı kurulan hakkın, özgürlüğün ya da yasağın ihlal edildiğine önceden karar verilmiş olmasına bağlı değildir (Abdullah Yaşa [GK], B. No: 2015/12486, 5/11/2020, § 64).

23. Anayasa Mahkemesi içtihatlarına göre kötü muamele yasağı kapsamında inceleme yapılabilmesi için yabancının sınır dışı edileceği ülkede Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasına aykırı bir muameleye uğrayacağı konusunda gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılması için esaslı gerekçelerin gösterilmesi aranırken anılan yasakla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğinin makul şekilde açıklanması inceleme için yeterli görülebilir (benzer yöndeki değerlendirme için bkz. Yusuf Ahmed Abdelazım Elsayad, § 63).

ii. İlkelerin Olaya Uygulanması

24. Somut olayda başvurucu hakkında verilen sınır dışı etme kararı, Türkçe ve Farsça olarak düzenlenen bir tebliğ formu ile 27/10/2021 tarihinde kendisine bildirilmiş ancak başvurucu, bu formu imzalamamıştır.

25. Başvurucunun 23/10/2021 tarihinde kollukta verdiği ifade sırasında kendini ifade edebilecek kadar Türkçe bildiğini belirttiği ve İfade Tutanağı'nı imzaladığı görülmektedir. Ne var ki başvurucu okuma yazma bilmediğini beyan etmektedir ve bu beyan, bazı resmî belgelerde başvurucunun imzası yerine parmak izini kullanmasıyla desteklenmektedir (bkz. §§ 6, 10). Ayrıca üzerine “Tebligat Kanunu hükümleri anlatılarak tebligat yapılmıştır. Ancak yabancı imzadan imtina etmiştir.” yazılmış olsa da tebliğ formu, sınır dışı kararının tebliği sırasında tercümanın hazır bulunduğu ve kararın içeriğinin anladığı dilde kendisine açıklandığına dair bir kayıt içermemektedir. Bu bakımdan tebliğ formuna yazılan husus, başvurucunun sınır dışı kararının hukuki sonuçlarından ve yargı yolları ile süreleri hakkında bilgilendirildiğini ortaya koymamaktadır. Dolayısıyla başvurucu, sınır dışı etme kararına karşı etkili şekilde başvuru yapabilmesini sağlayacak ölçüde bilgilendirilmemiştir.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

27. Etkili başvuru hakkının ihlaline karar verilmesiyle birlikte sınır dışı etme kararının uygulanması hâlinde kötü muamele yasağının ihlal edileceğine ilişkin iddiaların İdare Mahkemesi tarafından araştırılabilmesi imkânı ortaya çıkmıştır. Öte yandan başvurucunun sınır dışı edildiğine dair dosya kapsamında herhangi bir bilgi veya belge yoktur. Bu nedenle, Anayasa'nın 148. maddesinin üçüncü fıkrasında öngörülen ikincillik ilkesi gereği anılan hak yönünden bu aşamada ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

C. Aile Hayatına Saygı Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

28. Başvurucu, 4 ile 17 yaşları arasında altı çocuğu olduğunu, sınır dışı edilmesi hâlinde eşi ve çocuklarından ayrı kalacağını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edileceğini iddia etmiştir.

2. Değerlendirme

29. Bireysel başvuru yoluyla Anayasa Mahkemesine başvurabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm

organlarının anayasal ödevi olup, bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle, temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle yargı mercileri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt [2. B.], B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

30. Bir kanun yolunun tüketildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle usulüne uygun bir başvuru yapılması, yapılan başvurunun sonucunun beklenmesi ve inceleme süresince öngörülmüş olan yöntem, biçim, süre ve diğer koşullara uygun hareket edilmesi gerekir (Özlem Türkeş [1. B.], B. No: 2014/505, 17/7/2014, § 31).

31. Somut olayda başvurucu, sınır dışı edilmesi hâlinde eşi ve altı çocuğundan ayrı kalacağını belirterek aile hayatına saygı hakkının ihlal edileceğini iddia etmiştir. Ne var ki İdare Mahkemesinde açtığı iptal davasında yalnızca sınır dışı edilmesi durumunda kötü muameleye maruz kalacağına ilişkin bir iddia ileri sürmüş, aile hayatına saygı hakkına yönelik bir şikâyette bulunmamıştır.

32. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

33. İlgili idari ve yargısal merciler nezdinde ileri sürülmeyen bir şikâyet yönünden ikincillik ilkesi uyarınca Anayasa'nın 40. maddesi kapsamında etkili başvuru hakkına ilişkin bir inceleme yapılması mümkün değildir. Bu nedenle aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkı yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

V. GİDERİM

34. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yeniden yargılama yapılması talebinde bulunmuştur.

35. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

36. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak, yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Kamuya açık belgelerde başvurucunun kimliğinin gizli tutulması talebinin KABULÜNE,

C. 1. Kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

2. Aile hayatına saygı hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

D. Anayasa'nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

E. Kötü muamele yasağı ile aile hayatına saygı hakkıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın İNCELENMESİNE GEREK OLMADIĞINA,

F. Kararın bir örneğinin kötü muamele yasağıyla bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul 15. İdare Mahkemesine (E.2021/1604, K.2022/187) GÖNDERİLMESİNE,

G. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

H. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

İ. Kararın bir örneğinin İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı ve Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

İBRAHİM HALİL ŞEKER

B. No: 2022/53714 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/53714

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

İBRAHİM HALİL ŞEKER BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/53714)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Aydın DEMİREL

Başvurucu : İbrahim Halil ŞEKER

Vekili : Av. Aydın IŞIK

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, hukuka aykırı şekilde ve gerekçesiz olarak tutukluluğun devamına karar verilmesi, tutukluluğun devamına ilişkin kararın ve buna ilişkin itiraz sonucunun tebliğ edilmemesi, Cumhuriyet savcısının tutukluluğa ilişkin görüşünün bildirilmemesine dayalı olarak açılan tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

A. Ceza Davasına İlişkin Süreç

2. 26/4/2019 tarihinde E.S. isimli kişinin öldürülmesi sonrası başlatılan soruşturmada başvurucu aynı gün gözaltına alınmış, 27/4/2019 tarihinde tutuklanmıştır.

3. 25/10/2019 tarihinde kabul edilen 6/10/2019 tarihli iddianameye göre başvurucunun cezalandırılması talep edilmiş, Şanlıurfa 8. Ağır Ceza Mahkemesinde başlayan yargılamada 21/2/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir.

4. Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) kayıtlarına göre başvurucu vekili, söz konusu tutukluluk hâlinin devamına ilişkin kararı 24/2/2020 tarihinde okumuş; aynı gün tutukluluk hâlinin devamına ilişkin karara itiraz etmiştir.

5. 28/2/2020 tarihinde başvurucunun tutukluluğunun devamına ilişkin itirazı reddedilmiştir.

6. 9/3/2020 tarihinde başvurucu ve müdafiinin de hazır bulunduğu duruşmada başvurucunun tutukluluk hâlinin devamına karar verilmiştir. Söz konusu duruşma zaptında "Celse arasında sanığın tutukluluk durumunun değerlendirildiği, tutukluluk hâlinin devamına karar verildiği, bu kararın sanığa tebliğ edildiği anlaşıldı. Okundu, dosyaya konuldu." ifadesine yer verilmekle birlikte UYAP üzerinden yapılan araştırmada söz konusu tebliğ işleminin hangi tutukluluğun devamına dair karara ilişkin olduğu tespit edilememiştir.

B. Tazminat Davasına İlişkin Süreç

7. Başvurucu 21/2/2020 tarihinde hukuka aykırı şekilde ve gerekçesiz olarak verilen tutukluluğun devamı kararının ve bu karara dair itirazına ilişkin sonucun tebliğ edilmediğini, Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmediğini belirterek 24/9/2020 tarihinde 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır.

8. Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi (Ağır Ceza Mahkemesi) tarafından 16/10/2020 tarihinde düzenlenen tensip zaptı ile davanın dava şartı yokluğundan reddine karar verilmiştir. 25/10/2020 tarihli gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"...Bu bilgiler ışığında somut olayımız incelendiğinde; davacı sanığın kanunda belirtilen koşullar içerisinde yakalandığı, tutuklandığı ve tutukluluğun devamına karar verildiği anlaşıldığından davacı sanığın bu yöndeki talebin 141/1-a maddesindeki şartlar oluşmadığından reddine,

Usulüne uygun olarak tutuklanan davacı hakkında 28/10/2019 tarihinde dava açıldığı, Şanlıurfa 8. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından tensip zaptı ile davacı sanığın tutukluk hâlinin devamına karar verildiği, davacının tüm süreçlerde kanunda belirlenen süreler içerisinde tutukluluğun devamına ilişkin inceleme yapıldığı, davacı sanığın kanuna uygun olarak yakalandığı, tutuklandığı ve tutukluluğun devamına karar verildiği, makul sürede yargılama mercii önüne çıkarıldığı anlaşılmakla CMK 141/1-d maddesinde düzenlenen ve tazminata hak kazanması için aynı anda gerçekleşmesi gereken iki koşuldan ilk koşulun gerçekleşmediği anlaşıldığından davacı sanığın bu yöndeki talebinin 141/1-d maddesindeki şartlar oluşmadığından reddine karar verilmiştir."

9. Ağır Ceza Mahkemesinin kararına karşı 3/3/2021 tarihinde istinaf başvurusu yapılmıştır. İstinaf dilekçesinde, şikâyetlerin hatalı olarak nitelendiği, dava dilekçesinde yer almayan vakıaların yargılamaya konu edildiği ifade edilmiştir.

10. Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 16. Ceza Dairesi tarafından 23/3/2022 tarihinde istinaf başvurusunun esastan reddine kesin olarak karar verilmiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şu şekildedir:

"... Koruma tedbirleri nedeniyle tazminat davasına ilişkin yapılan yargılamaya, toplanıp karar yerinde gösterilen ve değerlendirilen delillere, mahkemenin kovuşturma sonucuna uygun olarak oluşan kanaat ve takdirine, incelenen dosya kapsamına göre; 5271 sayılı CMK'nın 141 ve devamı maddelerinde düzenlenen tazminat koşullarının oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesinde ve buna bağlı olarak tensiple birlikte kurulan hükümde Hazine lehine vekâlet ücreti takdir edilmemesinde usul ve yasaya aykırı bir yön bulunmadığından davacı vekili ile davalı Hazine vekilinin İSTİNAF BAŞVURULARININ ESASTAN REDDİNE... [karar verildi.]"

11. Başvurucu, nihai hükmü 29/4/2022 tarihinde öğrendikten sonra 5/5/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Bireysel Başvurudan Sonraki Süreç

12. 13/5/2022 tarihinde başvurucu hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmuştur. Ayrıca başvurucunun tahliye istemi reddedilerek tutukluluk hâlinin hükümle birlikte devamına karar verilmiştir.

13. 23/5/2023 tarihinde Gaziantep Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesi tarafından istinaf başvurusunun esastan reddine karar verilmiş, mahkûmiyet Yargıtayın 25/11/2024 tarihli kararıyla onanarak kesinleşmiştir.

14. Komisyon, adli yardım talebinin kabulüne, başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

15. Başvurucu; hukuka aykırı şekilde ve gerekçesiz şekilde tutukluluğunun devamına karar verildiğini, söz konusu kararın ve buna yönelik itirazının sonucunun tebliğ edilmediğini, Cumhuriyet savcısı görüşünün bildirilmediğini ifade ederek bunlara dayalı olarak açtığı tazminat davasının reddedilmesi nedeniyle kişi hürriyeti ve güvenliği hakkı ile adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde, somut olayın şartları gözetilerek değerlendirme yapılması gerektiği bildirilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı beyanda bulunmamıştır.

16. Başvurucunun iddialarının özünün tazminat talebinin reddedilmesine ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Ağır Ceza Mahkemesinin davanın reddine ilişkin gerekçesine yönelik şikâyetlerin gerekçeli karar hakkı yönünden incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

17. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

18. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu belirtilmiş ancak gerekçeli karar hakkından açıkça söz edilmemiştir. Bununla birlikte Anayasa'nın 36. maddesine "...ile adil yargılanma" ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmelerde de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dâhil edildiği vurgulanmıştır. Nitekim Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakkaniyete uygun yargılanma hakkının kapsamına gerekçeli karar hakkının da dâhil olduğunu Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi birçok kararında vurgulamıştır. Dolayısıyla Anayasa'nın 36. maddesinde düzenlenen adil yargılanma hakkının gerekçeli karar hakkı güvencesini de kapsadığının kabul edilmesi gerekir (Abdullah Topçu [1. B.], B. No: 2014/8868, 19/4/2017, § 75).

19. Anayasa'nın 141. maddesinin üçüncü fıkrasında da "Bütün mahkemelerin her türlü kararları gerekçeli olarak yazılır." denilerek mahkemelere kararlarını gerekçeli yazma yükümlülüğü yüklenmiştir. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi gereği, anılan Anayasa kuralı da gerekçeli karar hakkının değerlendirilmesinde gözönünde bulundurulmalıdır (Abdullah Topçu, § 76).

20. Anayasa Mahkemesi, önüne gelen birçok başvuruda gerekçeli karar hakkının kapsam ve içeriğini belirlemiştir. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma

hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkı, Anayasa'nın 141. maddesi de dikkate alındığında kişilerin adil bir şekilde yargılanmalarını sağlamayı ve denetlemeyi amaçlamaktadır. Gerekçeli karar hakkı, yargılamada ileri sürülen tüm iddialara ayrıntılı şekilde yanıt verilmesi gerektiği şeklinde anlaşılamaz. Bu nedenle gerekçe gösterme zorunluluğunun kapsamı kararın niteliğine göre değişebilir. Tarafların uyuşmazlığın sonucuna etkili nitelikteki iddia ve itirazlarının mahkemesince ilgili ve yeterli bir gerekçe ile karşılanması gerekir. Diğer taraftan kanun yolu incelemesi yapan merciin yargılamayı yapan mahkemeyle aynı sonuca ulaşması ve bunu aynı gerekçeyi kullanarak veya aynı atıfla kararına yansıtması, kararın gerekçelendirilmiş olması bakımından yeterlidir. Bununla birlikte ilk derece mahkemesince karşılanmayan iddia ve itirazların bu defa kanun yolu merciince de değerlendirilmemesi gerekçeli karar hakkının ihlaline yol açar (Muhittin Kaya ve Muhittin Kaya İnşaat Taahhüt Madencilik Gıda Turizm Pazarlama Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/1213, 4/12/2013, §§ 25, 26; Vesim Parlak [2. B.], B. No: 2012/1034, 20/3/2014, §§ 33, 34; Yasemin Ekşi [1. B.], B. No: 2013/5486, 4/12/2013, §§ 56, 57; Sencer Başat ve diğerleri [GK], B. No: 2013/7800, 18/6/2014, §§ 31-39; Münür Ata [2. B.], B. No: 2014/4958, 22/1/2015, §§ 37-43; Hikmet Çelik ve diğerleri [2. B.], B. No: 2013/4894, 15/12/2015, §§ 54-59; Şah Tarım İnşaat Turizm Seyahat Yatçılık San. ve Tic. Ltd. Şti. [2. B.], B. No: 2013/7847, 9/3/2016, §§ 36-48; Mehmet Yavuz [1. B.], B. No: 2013/2995, 20/2/2014, § 51).

21. Somut olayda başvurucu 21/2/2020 tarihinde hukuka aykırı şekilde ve gerekçesiz olarak verilen tutukluluğun devamına ilişkin kararın ve buna ilişkin itiraz sonucunun tebliğ edilmediğini, ayrıca Cumhuriyet savcısının görüşünün bildirilmediğini ifade ederek 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesi uyarınca tazminat davası açmıştır (bkz. § 7). Ağır Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun tazminat talebi 5271 sayılı Kanun'un 141. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) ile (d) bentlerindeki şartları taşımadığından reddedilmiştir (bkz. § 8). Başvurucunun açık ve somut bir şekilde ileri sürdüğü tutukluluğunun devamına ilişkin kararın ve buna dair itiraz sonucunun tebliğ edilmediğine ilişkin iddialarının Ağır Ceza Mahkemesinin 5271 sayılı Kanun'un (1) numaralı fıkrasının (d) bendinde yer alan "Kanuna uygun olarak tutuklandığı hâlde makul sürede yargılama mercii huzuruna çıkarılmayan ve bu süre içinde hakkında hüküm verilmeyen" hükmü kapsamında kaldığına ilişkin değerlendirmesinde hukuka uyarlık bulunmamaktadır. Zira Anayasa Mahkemesi birçok kararında tutukluluk incelemeleri sonucunda verilen kararların ve tutukluluğa itiraz sonuçlarının tebliğ edilmemesi gibi şikâyetlerin öncelikle aynı maddenin (k) bendi kapsamında ele alınması gerektiğini ifade etmiştir (Cafer Yıldız [2. B.], B. No: 2014/9308, 9/1/2018, §§ 37-40; Yaşar Saçlı [1. B.], B. No: 2014/9311, 24/1/2018, §§ 37-40; Özgür Arıbaş [1. B.], B. No: 2015/2394, 31/10/2018, §§ 57-60; Ali Efendi Peksak (2) [2. B.], B. No: 2017/37727, 12/9/2019, §§ 56-67; Mehmet Takımsu [2. B.], B. No: 2016/63712, 15/11/2018, §§ 65-69; Abdurrahim Özkan [1. B.], B. No: 2017/25586, 18/4/2018, §§ 80-86; Mehmet Aslan [1. B.], B. No: 2018/14190, 8/9/2020, § 36; Mehmet Tuncay [1. B.], B. No: 2017/8528, 29/9/2020, § 116; Serkan Başer [2. B.], B. No: 2017/15410, 30/9/2020, §§ 81, 82; F.A. (2) [2. B.], B. No: 2018/2521, 10/10/2019, §§ 63-65; F.A. [1. B.], B. No: 2017/38209, 11/9/2019, §§ 74, 75; Resul Darama [1. B.], B. No: 2018/251, 18/7/2019, §§ 83, 84).

22. Sonuç olarak başvurucunun tazminat davasında açık ve somut bir şekilde ileri sürdüğü iddiaların Ağır Ceza Mahkemesi tarafından ayrı ve açık olarak ele alınıp karşılanmadığı, söz konusu eksikliğin istinaf incelemesi sırasında da telafi edilmediği görülmüştür. Bu nedenle yargılama süreci bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvurucunun gerekçeli karar hakkının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

23. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

24. Başvurucu; ihlalin tespiti ile 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

25. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

26. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyuşmazlığın sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

27. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Gerekçeli karar hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan gerekçeli karar hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin gerekçeli karar hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesine (E.2020/501, K.2020/386) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemenin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

CEMAL YILDIRIM

B. No: 2022/66222 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/66222

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

CEMAL YILDIRIM BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/66222)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Tolga BAŞBOZKURT

Başvurucu : Cemal YILDIRIM

Vekili : Av. Semra DEMİR

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, bir sosyal paylaşım sitesi üzerinden sarf edilen sözler nedeniyle adli para cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

2. Bir sosyal paylaşım sitesi üzerinden ve bir haber sitesine ait profilden üst düzey kamu görevlisi olan F.A.ya ait fotoğraf ile birlikte "[F.A.]: Türkiye olarak yaradılanı Yaradan'dan ötürü severek her zaman ırkçılık ve faşizm gibi hastalıklardan azade olduk." şeklindeki açıklaması haber niteliğinde paylaşılmıştır. Başvurucu da bu paylaşımı alıntılayarak kendi profili üzerinden "Hıyar turşusu kuracağım. Tariflerinizi alabilir miyim?" şeklinde bir cevabi paylaşımda bulunmuştur.

3. Başvurucunun paylaşımındaki sözler nedeniyle hakkında suç duyurusunda bulunulmuştur. İstanbul Anadolu Cumhuriyet Başsavcılığı (Başsavcılık), F.A. hakkında sarf edilen sözlerin onur ve şerefi rencide ettiği gerekçesiyle başvurucu hakkında kamu görevlisine karşı hakaret suçundan hakkında iddianame tanzim etmiştir.

4. İstanbul Anadolu 10. Asliye Ceza Mahkemesi (Mahkeme) başvurucunun savunmasını almak üzere Ankara Asliye Ceza Mahkemesine talimat yazısı göndermiştir. Ankara Asliye

Ceza Mahkemesi tarafından başvurucunun alınan savunmasında, başvurucu söz konusu sosyal medya hesabının kendisine ait olduğunu ancak bu paylaşımı ne zaman yaptığını hatırlamadığını, şayet bu paylaşımı yaptıysa da ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

5. Başvurucu müdafii 16/5/2022 tarihli bir dilekçe ile Mahkemeye 17/5/2022 tarihli duruşmaya -aynı tarihteki başka bir duruşmaya dair belgeyi de ekte sunarak- mesleki mazeretinden dolayı katılamayacağını iletmiştir.

6. Mahkemenin 17/5/2022 tarihli son duruşmasına başvurucu ve müdafii katılmamıştır. Başvurucu müdafiinin mazeretine ilişkin Mahkeme tarafından herhangi bir ara kararı verilmemiştir. Cumhuriyet savcısı aynı duruşmada başvurucunun cezalandırılması için esas hakkındaki mütalaasını açıklamıştır. Akabinde aynı celsede Mahkeme, başvurucu ve müdafiine mütalaaya karşı savunmalarını sunmaları için süre tanımadan, başvurucu hakkında hakaret suçundan 1.740 TL adli para cezasına mahkûmiyetine kesin olarak karar vermiştir. Mahkeme kararının gerekçesinde şu hususları belirtmiştir:

"Anılan Twitter profil sayfasının künye bilgileri, özellikle bu sayfayı kullanan kullanıcının diğer bilgilerinin, sanığın kişisel bilgileri ve bu konudaki bilirkişi raporuyla da uyumlu olmasından dolayı sanığın katılana sosyal medya ortamında ve olay tarihinde, katılan olan [F.A.]'nın: 'Türkiye olarak yaradılanı Yaradan'dan ötürü severek her zaman ırkçılık ve faşizm gibi hastalıklardan azade olduk' şeklinde ibarelerin ve katılanın fotoğrafının da bulunduğu bir video paylaşımını alıntılayıp, katılan [F.A.]'ya hitaben onun onur, şeref ve saygınlığını rencide edici boyutta 'Hıyar turşusu kuracağım. Tariflerinizi alabilir miyim?' şeklinde sözü yazmak suretiyle, bu yazdığı sözle de emsal Bursa Bölge Adliye Mahkemesi'nin 4/12/2018 tarih, 2018/2011 esas ve 2018/2871 karar sayılı ilamında da yer aldığı üzere, cümle bütünlüğü ve anlamsal bütünlük olarak sanığın kullandığı kelimelerle katılana hıyar şeklindeki sözle birlikte sövme şeklinde olan yazılı ileti şeklindeki eylemiyle katılana hitaben sosyal medya ortamlarında başkalarının görmelerine imkân sağlayacak şekilde aleni bir biçimde basit ve aleni hakaret suçunu işlediği takdir ve sonucuna varılmış, ..."

7. Başvurucu, nihai kararı 13/6/2022 tarihinde öğrendikten sonra 15/6/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

8. Başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

9. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

10. Başvurucu vekili; başvurucu tarafından sarf edilen sözlerin muhatabının politikacı olduğunu, bu nedenle politikacılara yönelik sarf edilen ağır eleştirinin ifade özgürlüğü kapsamında kalacağını ileri sürmüştür. Bu nedenle başvurucu hakkında hükmedilen mahkûmiyet kararıyla ifade özgürlüğünün ihlal edildiğini iddia etmiştir. Son olarak; başvurucunun kovuşturma aşamasında savunmasının bizzat alınmayıp istinabe yoluyla diyeceklerinin sorulduğunu, ayrıca ikinci celse için sunulmuş olan haklı mazeret dilekçesi hakkında bir karar dahi verilmeden Cumhuriyet savcısının mahkûmiyet talepli esas hakkındaki mütalaasına karşı diyeceklerinin sorulmadığını, mütalaaya karşı savunma için ek süre tanınmadığını ve bu şekilde yargılamanın mahkûmiyet kararıyla sonuçlandırıldığı belirtilerek adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ifade etmiştir.

11. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Anayasa Mahkemesinin somut olayla benzer olaylarda verdiği bazı kararlara yer verilmiş; başvurucunun ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkının ihlal edilip edilmediği noktasında inceleme yapılırken görüşte değinilen Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri, Anayasa Mahkemesi içtihadı ve somut olayın kendine özgü koşullarının dikkate alınması gerektiği ifade edilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı ihlal iddialarını yinelemiştir.

12. Başvurucunun ileri sürdüğü şikâyetler bir bütün hâlinde ifade özgürlüğü kapsamında incelenmiştir.

13. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

14. Başvurucunun sosyal medya üzerinden sarf ettiği sözler nedeniyle mahkûmiyetine karar verilmesinin başvurucunun ifade özgürlüğü hakkına yönelik bir müdahale olduğu açıktır. Anılan müdahale, Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen koşulları yerine getirmediği müddetçe Anayasa'nın 26. maddesinin ihlalini teşkil edecektir. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

15. İfade özgürlüğüne gerçekleştirilen müdahalenin dayanağı olan 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin kanunilik ölçütünü karşıladığı değerlendirilmiştir. Müdahalenin başkalarının şöhret veya haklarının korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır. Bu belirlemenin ardından müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluğu yönünden inceleme yapılacaktır.

16. Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğüne yapılan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için toplumsal bir ihtiyacı karşılaması ve başvurulabilecek en son çare niteliğinde olması gerekir. Nitekim bu şartları taşımayan bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olduğu kabul edilemez (Bekir Coşkun [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 51; Mehmet Ali Aydın [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 68; Tansel Çölaşan [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, § 51). Başvuruya benzer davalarda mahkemelerin taraflardan birinin ifade özgürlüğü ile diğerinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları hayati önem taşımaktadır. Bu dengeleme esnasında kullanılması gereken ölçütler genel olarak şunlardır:

i. İfadelerin kim tarafından dile getirildiği (Nihat Zeybekci [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29; Kemal Kılıçdaroğlu [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, § 59),

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük düzeyi ve önceki davranışları yanında katlanması gereken eleştirinin sınırlarının sade bir vatandaşa göre daha geniş olup olmadığı (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Ali Suat Ertosun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 128, 129; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; İlhan Cihaner (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, § 82; Kadir Sağdıç [GK], B. No: 2013/6617,

8/4/2015, §§ 60-66; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. Bekir Coşkun, §§ 66, 67; Ergün Poyraz (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, §§ 59- 61),

iii. İfadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı (Bekir Coşkun, § 69; Çetin Doğan (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; Ergün Poyraz (2), § 56; Kadir Sağdıç, §§ 60-66; İlhan Cihaner (2), §§ 66-73; Nihat Zeybekci, § 32),

iv. Kamuoyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı (Seray Şahiner Özkan [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; İbrahim Okur (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28),

v. Şikâyetçinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı (Temel Coşkun [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; Şaban Sevinç (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; Nihat Zeybekci, § 39),

vi. İfadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi (Ali Suat Ertosun (2) [2. B.], B. No: 2013/1592, 20/5/2015, § 33; Hüseyin Kocabıyık [1. B.], B. No: 2020/15593, 22/11/2022, § 24),

vii. Cezalandırmaya konu edilen ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı (Nilgün Halloran, § 52; Bekir Coşkun, §§ 62, 63; Önder Balıkçı [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45; Nihat Zeybekci, § 36),

viii. Başvurucunun yaptırıma maruz kalma endişesinin başvurucu üzerinde caydırıcı etki yaratıp yaratmayacağı (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Ergün Poyraz (2), § 79; Kemal Kılıçdaroğlu (3) [2. B.], B. No: 2015/1220, 18/7/2018, § 71),

ix. Dava konusu söylemlerin maddi vakıaların açıklanması veya değer yargısı olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği (Durmuş Fikri Sağlar (2) [GK], B. No: 2017/29735, 17/3/2021, § 50; Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020, §§ 48-49).

17. Anayasa Mahkemesi; somut olayın koşullarında başvurucunun müşteki hakkında kullandığı ifadeler sebebiyle mahkûmiyet kararı verilmesinin zorunlu bir ihtiyaca karşılık gelip gelmediğini, müdahalenin gerçekleşmesi amaçlanan meşru amaçla orantılı olup olmadığını, bunu haklı göstermek için ortaya konan gerekçenin Anayasa Mahkemesince ortaya konan ve yukarıda açıklanan kriterleri karşılayan, ilgili ve yeterli bir gerekçe olup olmadığını davanın bütününe bakarak değerlendirecektir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Sinan Baran [1. B.], B. No: 2015/11494, 11/6/2018, § 38; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120).

18. Somut olayda, üst düzey kamu görevlisi olan F.A. tarafından Türkiye'nin faşizm ve ırkçılık konusundaki duruşuna ilişkin bir açıklama yapılmıştır. Bu açıklamayı, sosyal medya hesabı bulunan bir haber profili F.A.nın fotoğrafını da ekleyerek paylaşmıştır. Başvurucu da bu paylaşımı alıntılayarak kendi sosyal medya hesabı üzerinden "Hıyar turşusu kuracağım. Tariflerinizi alabilir miyim?" şeklinde bir cevabi paylaşımda bulunmuştur. Bunun üzerine, F.A. şeref ve onurunun rencide edildiği iddiasıyla başvurucu hakkında Başsavcılığa şikâyetçi olmuştur. Yürütülen ceza davası sonucunda da başvurucu hakaret suçundan adli para cezasına mahkûm edilmiştir.

19. Dolayısıyla somut olayda Anayasa Mahkemesi, başvurucunun ifade özgürlüğü ile şikâyetçinin şeref ve itibarı arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını inceleyecektir.

Eldeki başvurunun çözümlenmesinde gözönünde tutulması gereken hususlardan ilki, hem başvurucu hem de şikâyetçinin toplumsal konumlarıdır (Kemal Kılıçdaroğlu, § 59). Sözlerin muhatabı olan şikâyetçi F.A. toplumda herkes tarafından tanınan üst düzey bir kamu görevlisidir. Başvurucu ise başvuru formunda kendisi hakkında kamuoyu tarafından tanınan, siyasetçi veya kamu görevlisi olduğuna dair herhangi bir bilgi paylaşmamıştır. Bu sebeple, başvurucunun sarf ettiği eleştirilere davacı konumunda bulunan üst düzey kamu görevlisinin sade vatandaşa göre daha fazla hoşgörü göstermesi beklenmektedir (Önder Balıkçı, § 42; Mustafa Nihat Behramoğlu ve Güneş Basım Yayım Organizasyon ve Ticaret Ltd. Şti. [1. B.], B. No: 2015/11961, 11/6/2018, § 54). Ancak olgusal temeli bulunmayan veya değer yargısı içeren söz konusu dil ve üslup karşısında kamu görevlilerinin lekelenmeme haklarının korunması gerektiği de gözardı edilmemelidir.

20. Somut başvuru açısından tespit edilmesi gereken ikinci husus, başvurucu tarafından dile getirilen ifadelerin tartışılan konu bağlamında kalıp kalmadığının tespit edilmesidir. Anayasa Mahkemesinin benzer uyuşmazlıklarda pek çok kez altını çizdiği üzere, bir kimse aleyhine sarf edilen sözün bağlamı öncelikle değerlendirilmeye muhtaçtır. Zira bir ifadenin hakaret boyutuna varıp varmadığı tespit edilirken kullanıldığı bağlamdan kopartılmaksızın, olayın bütünlüğü içerisinde ele alınması gerekir (Cem Atmaca [2. B.], B. No: 2018/6030, 8/9/2021, § 37; Nilgün Halloran, § 52; Önder Balıkçı, § 45; Aziz Yıldırım (6) [2. B.], B. No: 2022/13809, 10/7/2024, § 12). Başvurucunun yaptığı paylaşımda sarf ettiği sözlerin F.A.nın dile getirdiği ifadeyle nasıl bir bağlam bütünlüğü içinde olduğu ilk bakışta anlaşılabilir durumda değildir. Diğer bir ifadeyle Türkiye'nin faşizm ve ırkçılık konusundaki duruşuna ilişkin yapılan açıklama ile başvurucunun davacıya yönelik dile getirdiği ifadeler arasında doğrudan bir bağlantı kurulamamaktadır.

21. Bununla birlikte söz konusu bağlamın ne olduğu konusunda en iyi açıklamayı yapacak konumdaki başvurucunun savunmasının Mahkeme tarafından doğrudan alınmadığı, istinabe yoluyla alınan savunmada ise başvurucunun sözlerinin bağlamının ne olduğunun sorulmadığı görülmektedir (bkz. § 4). Dahası başvurucu müdafiinin duruşmaya katılım konusundaki mazereti hakkında herhangi bir ara kararı verilmeden devam eden yargılamada savcılığın esas hakkındaki mütalaasına karşı talep edilen savunma süresi de tanınmadan yargılamanın mahkûmiyet kararıyla bitirildiği görülmektedir (bkz. §§ 5-6). Bu durumda ilk derece mahkemesinin başvurucu tarafından sarf edilen sözlerin bağlamını ve dolayısıyla sebepsiz ve sırf tahkir amaçlayan keyfî bir saldırı niteliğinde olup olmadığını tespit etmek için yeterli gayreti gösterdiği söylenemez.

22. Bu doğrultuda Anayasa Mahkemesi çok sayıdaki kararında, ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahalelerin Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edeceğini ifade etmiştir (Kemal Kılıçdaroğlu, § 58; Bekir Coşkun, § 56; Tansel Çölaşan, § 56; Zübeyde Füsun Üstel ve diğerleri, § 120). Yukarıdaki açıklamalar ışığında ilk derece mahkemesi gerekçesinde, başvuruya konu ifadenin dile getirilme nedenini, kullanılan sözün arka planı olup olmadığını, müştekinin önceki davranışları nedeniyle kendisine yöneltilen sözlere katlanması gerekip gerekmediğini, söz konusu tartışmanın kamusal bir yarara katkı sağlayıp sağlamadığını ve müştekinin rahatsız olduğu başvurucunun sözlerine cevap verme imkânının bulunup bulunmadığını değerlendirmemiştir. İlk derece mahkemesi tarafından sadece soyut bir değerlendirmeyle, daha önce bölge adliye mahkemesine konu olmuş ve hakaret olarak kabul edilmiş bir karara atıf yapılarak başvurucu hakkında mahkûmiyet kararına hükmedilmiştir.

23. Bu kapsamda ilk derece mahkemesi tarafından ileri sürülen bu gerekçenin -emsal bir

karara sadece atıf yapılması- yeterli olduğu söylenemeyecektir. Zira her ifade, doğası gereği, kendi bağlamı ve şartları içinde ele alınmak durumundadır. Diğer bir deyişle bölge adliye mahkemesinin bir davanın kendi koşulları içinde hakaret olarak kabul ettiği herhangi bir ifade, birebir aynı dahi olsa her olayda otomatik olarak hakaret suçunun oluştuğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Bunun için davanın kendi subjektif koşulları kapsamında yeni ve yeniden bir hukuki değerlendirme yapılması gerekir ki yukarıda sayılan dengeleme ölçütleri buna hizmet etmektedir (Fatih Altaylı [1. B.], B. No: 2022/109322, 18/12/2024, § 17). Buna karşın somut olayda Mahkeme, taraflar arasındaki olayların ve yapılan paylaşımın bütününe bakarak başvurucunun ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibarının korunması hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; anılan ölçütlere göre bir değerlendirme yapmaksızın söz konusu ifadenin hakaret suçunu oluşturduğunu kabul etmiştir (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. Oğuz Demirkaya [2. B.], B. No: 2018/15033, 18/5/2021, § 38; Sami Küçükbaşkan [2. B.], B. No: 2018/5571, 8/9/2021, § 44; Metin Çapar [2. B.], B. No: 2018/12551, 16/12/2020, § 40). Dolayısıyla ilk derece mahkemesinin verdiği mahkûmiyet kararıyla başvurucunun ifade özgürlüğüne yaptığı müdahalenin zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiğini ortaya koyacak nitelikte ilgili ve yeterli bir gerekçeyle açıklandığı söylenemez.

24. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

Ömer ÇINAR bu sonuca katılmamıştır.

III. GİDERİM

25. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 5.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

26. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerince yapılması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. Mehmet Doğan [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; Aligül Alkaya ve diğerleri (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; Kadri Enis Berberoğlu (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

27. Eski hâle getirme kuralı çerçevesinde ihlalin sonuçlarının bütünüyle ortadan kaldırılabilmesi için başvurucuya manevi zararları karşılığında taleple bağlı kalınarak net 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA OYBİRLİĞİYLE,

C. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE Ömer ÇINAR'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA,

D. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere İstanbul Anadolu 10. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2022/145, K.2022/584) GÖNDERİLMESİNE,

E. Başvurucuya net 5.000 TL manevi tazminat ÖDENMESİNE,

F. 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

G. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

H. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde karar verildi.

KARŞIOY

Başvurucu, sosyal medya üzerinden yapılan bir paylaşım nedeniyle hakkında adli para cezasına hükmedilmesinin ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia etmiş, Sayın Mahkemece yapılan değerlendirmede çoğunluk tarafından, başvurucunun Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğü hakkının ihlal edildiği kabul edilmiştir. Aşağıda belirttiğimiz gerekçeler ile çoğunluk görüşüne katılmıyoruz. Şöyle ki;

Bir sosyal paylaşım sitesi üzerinden ve bir haber sitesine ait profilden T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı F.A.'ya ait bir fotoğraf ile birlikte haber niteliğinde bir paylaşım yapılmıştır. Başvurucu bu paylaşımı alıntılayarak kendi profili üzerinden "Hıyar turşusu kuracağım. Tariflerinizi alabilir miyim" şeklinde bir cevabi paylaşımda bulunmuştur. Bu paylaşım üzerine başvurucu hakkında suç duyurusunda bulunulmuş, Başsavcılık tarafından başvurucunun kamu görevlisine hakaret suçundan cezalandırılması için iddianame düzenlenmiş, başvurucu savunmasında sosyal medya hesabını kendisinin kullandığını, paylaşımı ne zaman yaptığını hatırlayamadığını belirtmiş, mahkemece yapılan yargılama sonucunda başvurucunun 1.740 TL adli para cezası ile cezalandırılmasına kesin olarak hükmedilmiştir.

Anayasanın 17. maddesinde kişilerin maddi ve manevi varlığının korunması ve geliştirilmesi hakkı düzenlenmiştir. Yine Anayasanın 26. maddesinde herkesin düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu belirtilmiş, bu hürriyetlerin kullanılmasının, millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceği belirtilmiştir. Buna göre, kişilerin şeref ve itibarının korunması amacı ile kanunla ifade özgürlüğüne müdahale edilmesi ve sınırlanması mümkündür.

Türk Ceza Kanununun 125. maddesinde "Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide

edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir. (2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur. (3) Hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.” düzenlemesi yer almaktadır. Yine aynı Kanunun 126. maddesinde, “- (1) Hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat üstü kapalı geçiştirilmiş olsa bile, eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğunda duraksanmayacak bir durum varsa, hem ismi belirtilmiş ve hem de hakaret açıklanmış sayılır”.

Anayasanın 26. maddesinde, şeref ve haysiyetin korunması amacı ile ifade özgürlüğünün sınırlanması mümkün kılındığından kişilerin şeref ve itibarının korunması ve söz konusu hakaret ve sövme fiillerinin tekrarlanmaması amacı ile Türk Ceza Kanununun 125. ve 126. maddelerinde öngörülen düzenlemeler kanunilik ölçütünü karşılamaktadır. Bunun yanında hakaret veya sövme fiilleri nedeniyle kişilik hakları ihlal edilen kişilerin Türk Ceza Kanunu uyarınca failin cezalandırılmasını istemesi, mutlaka failin hapis cezası alması anlamına da gelmemektedir. Öyle ki, ceza hukukunda adli para cezası, hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi yaptırım türleri mevcut olup, mahkeme somut durum ve koşullara göre fiilin suç oluşturmayacağını kabul edebileceği gibi, suç olduğu kanaatine ulaşırsa hapis cezası dışındaki yaptırım türlerine de hükmedebilecektir. Buna göre mahkemece cümle ve anlam bütünlüğü dikkate alınarak başvurucunun eylemi sövme şeklinde nitelendirilerek, yazılı iletinin katılana hitaben sosyal medya ortamlarında başkalarının görmesine imkan sağlanacak şekilde paylaşılması nedeniyle başvurucunun basit ve aleni hakaret suçunu işlediği kabul edilmiş ve adli para cezasına hükmedilmiştir.

Anayasa Mahkemesi Emin Aydın kararında (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, Karar Tarihi; 23/1/2014) kamu görevlilerin daha fazla eleştiriye katlanmaları gerektiğini belirttikten sonra onların kamuoyu önünde itibarsızlaştırılması nedeniyle somut olayda adli para cezasına hükmedilmesi ve hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilmesini Anayasa’ya aykırı görmemiştir. Mahkeme, kararında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Janowski/Polonya kararına da atıf yapmıştır. Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında özetle (Emin Aydın, B. No: 2013/2602, Karar Tarihi; 23/1/2014), “77. Nitekim AİHM, Janowski davasında, gazeteci olan başvurucunun belediye görevlilerinin yüzlerine karşı “aptal” ve “hödük” ifadelerini kullanması sonucu yerel mahkemece cezalandırılmasını ifade özgürlüğü kapsamında inceleyerek, başvurucunun bu sözlerinin, kamuoyunu ilgilendiren konularda yapılan bir fikir alışverişi kapsamında olmadığını, bu sözlerin kamuya açık bir alanda ve birçok kişinin önünde sarf edildiğini bu sebeple başvurucunun olayda gazeteci değil sıradan bir vatandaş olarak kabul edileceğini, kamu görevlilerine yapılan bu hakaretin kabuledilebilir eleştiri sınırını aştığını belirterek, kullanılan sözlerin ifade ve basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilemeyeceğine karar vermiştir (bkz. Janowski/Polonya, B.No: 25716/94, 21/1/1999, §§32-35).78. Diğer taraftan müdahalenin ölçülülüğü değerlendirilirken dikkate alınması gereken başka bir husus da uygulanan yaptırımın ağırlığıdır… 79. … Somut olayda başvurucu hakkında ceza davası açılmış ve yargılanmış olmakla birlikte başvurucu aleyhine hapis cezası verilmekten kaçınılarak adli para cezasına hükmedildiği ve verilen cezanın da hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle uygulanmadığı görülmektedir.” gerekçelerine yer vermiş, sanık hakkında adli para cezası verildikten sonra hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle kararın

uygulanmamasını da ölçülü bir yaptırım olarak değerlendirmiştir. Somut olayımızda ise, başvurucu aleyhine adli para cezası karşılığı 1.740 TL para cezasına hükmedilmiştir. Cezanın adli para cezası olduğu ve meblağ olarak yüksek bir tutarda olmadığı nazara alındığında söz konusu yaptırım ölçülü olmaktadır.

Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihatlarında ifade edildiği üzere, delillerin değerlendirilmesi ve hukuk kurallarının yorumlanması bireysel başvurunun ikincilliği ilkesi gereği yargılamayı yapan derece mahkemelerinin görevidir. Anayasa Mahkemesinin görevi ise, derece mahkemelerinin yorumlarının açıkça keyfi veya bariz takdir hatası içerecek nitelikte olup olmadığını incelemektir. Yerel mahkeme, somut olay bağlamında dosya kapsamındaki delilleri değerlendirmiş, başvurucunun ifadesine başvurarak sosyal medya hesabını kullandığını belirlemiş, kararını gerekçelendirerek başvurucu hakkında ilgili Kanun maddeleri çerçevesinde adli para cezasına hükmetmiştir. Buna göre, başvurucu hakkında verilen hapis cezaları başvurucunun işlediği fiil ile orantılı olmaktadır. Başvurucunun cezalandırılması, şikayetçinin Anayasa'nın 17. maddesindeki maddi ve manevi varlığının korunması hakkı açısından zorunlu toplumsal bir ihtiyaca karşılık geldiği gibi, adli para cezasına hükmedilmesi şeklindeki müdahale orantılı olup, demokratik toplum düzeninin gereklerine de aykırı değildir.

Yukarıda belirttiğimiz nedenlerle, başvurucunun Anayasanın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü hakkı ihlal edilmediği kanaatinde olduğumdan, aksi yöndeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye Ömer ÇINAR

SOFİ BEYGO

B. No: 2022/79744 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/79744

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

SOFİ BEYGO BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/79744)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mehmet ALTUNDİŞ

Başvurucu : Sofi BEYGO

Vekili : Av. Mürsel EKİCİ

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, mülke ulaşılamamasından kaynaklanan zararın tazmini için yapılan idari başvurunun süresinde görülmemesi nedeniyle mülkiyet hakkı ile bağlantılı olarak etkili başvuru hakkının ve makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucunun; Hakkâri'nin Şemdinli ilçesi, Meşelik Köyünde ikamet etmekteyken yaşanan terör olayları nedeniyle 1990'lı yıllarda köyü terk etmek durumunda kaldığı ve can ve mal güvenliği tehlikesi sebebiyle köye dönemediğinden bahisle köyde bulunan mal varlığına ulaşamadığı ve mal varlığından yararlanamadığı için 30/5/2007 tarihi sonrasında oluştuğu ileri sürülen zararlarının 17/7/2004 tarihli ve 5233 sayılı Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun uyarınca tazmini istemiyle Hakkari Valiliği Zarar Tespit Komisyonu Başkanlığına 6/12/2017 tarihinde yaptığı başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada Erzurum Bölge İdare Mahkemesi 2. İdari Dava Dairesi 13/5/2022 tarihli kararla dava konusu işlemin kısmen iptaline, davanın kısmen reddine kesin olarak karar vermiştir.

3. Başvurucu, nihai kararı 5/7/2022 tarihinde öğrendikten sonra 28/7/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

4. Başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

II. DEĞERLENDİRME

5. Ödeme gücünden yoksun olduğu anlaşılan başvurucunun adli yardım talebinin kabulüne karar verilmesi gerekir.

6. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (İçtüzük) 80. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (ç) bendine göre başvurunun incelenmesinin sürdürülmesini haklı kılan bir sebep olmadığı kanaatine varılması hâlinde başvurunun düşmesine karar verilebilir. Bununla birlikte İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrası gereği Anayasa'nın uygulanması ve yorumlanması, temel hakların kapsamının ve sınırlarının belirlenmesi ya da insan haklarına saygının gerekli kıldığı hâllerde başvurunun incelenmesine devam edilebileceği öngörülmüştür.

7. Somut olayda başvurucu; başvuru sonrası ölmüş -25/10/2023 tarihinde- başvuruya mirasçılar tarafından devam edilip edilmeyeceğinin bildirilmesi için başvurucunun vekiline gönderilen bildirime ilişkin tebligat, vekile 19/12/2023 tarihinde tebliğ edilmiş ancak başvurucunun vekili veya mirasçıları verilen süre içinde başvuruya devam etme yönündeki iradelerini Anayasa Mahkemesine bildirmemiştir. Başvurunun incelenmesine devam etmeyi gerekli kılan ve İçtüzük'ün 80. maddesinin (2) numaralı fıkrasında öngörülen nedenlerden biri de bulunmamaktadır (benzer yöndeki kararlar için bkz. Enver Karabey [2. B.], B. No: 2021/36984, 22/1/2025; Emin Kırmızıgül [1. B.], B. No: 2023/13689, 18/12/2024).

8. Açıklanan gerekçelerle başvurunun düşmesine karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Adli yardım talebinin KABULÜNE,

B. Başvurunun başvurucunun ölümü nedeniyle DÜŞMESİNE,

C. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

ARİF KÖROĞLU

B. No: 2022/97483 | Karar tarihi: 17.07.2025

İkinci Bölüm

https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/kbb/BB/2022/97483

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

ANAYASA MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

ARİF KÖROĞLU BAŞVURUSU

(Başvuru Numarası: 2022/97483)

Karar Tarihi: 17/7/2025

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU Kenan YAŞAR Ömer ÇINAR Metin KIRATLI

Raportör : Hüseyin ERAL

Başvurucu : Arif KÖROĞLU

Vekili : Av. Ömer Faik ÇETİNER

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, beyanları belirleyici ölçüde hükme esas alınan tanığın başvurucu (sanık) tarafından duruşmada sorgulanmasına imkân verilmemesi nedeniyle tanık sorgulama hakkının, yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle de makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

2. Başvurucu, bireysel başvuruya konu olayların geçtiği tarihte Fetullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY) ile iltisaklı ve irtibatlı olduğunun tespit edilmesi nedeniyle kapatılmasına karar verilen Özel K. Erkek Öğrenci Yurdunda müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır.

3. Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı FETÖ/PDY'ye üye olduğu şüphesiyle başvurucu hakkında soruşturma başlatmıştır. Başvurucu; kolluk görevlilerine verdiği ifadesinde işsiz olduğu için yurtta çalışmaya başladığını, örgütle bağının bulunmadığını ve örgütün yaptıkları ortaya çıkınca işten ayrıldığını beyan etmiştir.

4. Başvurucu 4/10/2016 tarihinde gözaltına alınmış, 7/10/2016 tarihinde ise adli kontrol tedbiri uygulanmak suretiyle serbest bırakılmıştır.

5. Soruşturma işlemleri kapsamında, başvurucunun ByLock kullanıcısı olup olmadığı, Asya Katılım Bankasında (Bank Asya) hesabının bulunup bulunmadığı, örgütle iltisak ve irtibatı bulunan dernek ve kurumlarda çalışma kaydının bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Bu doğrultuda başvurucunun ByLock kaydının bulunmadığına, dernek ve sendika kaydına da rastlanmadığına dair tutanaklar ile başvurucu adına tespit edilen Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) çalışma kayıtları ile Bank Asya hesap hareketleri dosyaya ibraz edilmiştir. Diğer taraftan bir kısım soruşturma dosyasında A.Ö., E.Ü., M.D., R.U. ve E.E.nin başvurucu aleyhine verdikleri beyanlar soruşturma dosyasına gönderilmiştir.

6. Çorum Cumhuriyet Başsavcılığı, başvurucunun eylemlerinin yoğunluk kazandığı yerin Ankara olduğu gerekçesiyle 22/5/2018 tarihinde yetkisizlik kararı vermiş ve soruşturma dosyasını Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına (Başsavcılık) göndermiştir.

7. Başsavcılık, başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılması talebiyle 15/8/2018 tarihli iddianame düzenlemiştir. İddianamede özetle başvurucunun örgüte bağlı erkek öğrenci yurdunda müdür yardımcılığı yaptığı, başvurucu aleyhine beyanda bulunan kişilerin başvurucunun kaldıkları evde sorumlu abilik yaptığına, himmet parası topladığına ve sohbetler düzenlediğine yönelik anlatımlarda bulundukları belirtilerek atılı suçu işlediği ileri sürülmüştür.

8. Açılan dava hakkında Ankara 21. Ağır Ceza Mahkemesinin verdiği yetkisizlik kararından sonra Çorum Ağır Ceza Mahkemesinin de verdiği yetkisizlik kararıyla ortaya çıkan yetki uyuşmazlığı Yargıtay tarafından Çorum Ağır Ceza Mahkemesinin (Mahkeme) yetkili olduğuna karar verilmek suretiyle giderilmiştir.

9. Mahkeme 5/2/2019 tarihinde duruşma hazırlığı işlemleri yapmıştır. Tensip Tutanağı'nda tanıklar A.Ö., E.Ü., M.D., R.U., E.E., A.E., İ.E., E.D. ve A.C.nin beyanlarının istinabe mahkemeleri tarafından alınmasına yönelik işlem yapılmıştır. Ayrıca başvurucuya ait Bank Asya hesap hareketleri, başvurucu hakkında düzenlenen Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) raporu ile SGK kayıtlarının istenmesine karar verilmiştir.

10. Yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Birinci celse öncesinde başvurucunun örgütle iltisakı nedeniyle kapatılan yurtta müdür yardımcısı olduğuna dair kurum kayıtları ve Bank Asya hesaplarında bakiyeye rastlanmadığına ilişkin olarak MASAK tarafından düzenlenen rapor dosyaya gönderilmiştir.

11. Diğer taraftan birinci celse öncesinde istinabe mahkemeleri tarafından dinlenen tanıkların beyanları da Mahkemeye gönderilmiştir. İstinabe mahkemelerince dinlenen tanıkların beyanlarında özet olarak;

i. Tanık M.D. başvurucunun erkek öğrenci yurdunda belletmen olarak görev yaptığını, Elmadağ ilçe imamının verdiği sohbetlere katıldığını, esnaflara sohbet verdiğini, küçük bölge imamı olarak görevlendirildiğini ve esnaflardan örgüte para topladığını,

ii. Tanık R.U. başvurucuyu 2014 yılında müdür olarak çalıştığı yurda kalmak için gelmesi nedeniyle tanıdığını, altı ay sonra kendisinin yurt müdürlüğünü bırakması nedeniyle başkaca bir bilgisinin olmadığını,

iii. Tanık E.E. başvurucunun ev abiliği yaptığını, okuma kamplarına katıldığını, esnaf grubuna sohbet verdiğini ve himmet topladığını, 2013 yılı Temmuz ayından sonrasına ilişkin bilgisinin olmadığını,

iv. Tanık E.D. başvurucuyu örgüte ait evde kalması nedeniyle tanıdığını ve sohbetlerde

gördüğünü,

v. Tanık A.C. başvurucuyu yüksek okulda okuduğu dönemde örgüt evinde kalması nedeniyle tanıdığını, ikinci sınıftan sonra başvurucunun yurda geçtiğini bildiğini,

vi. Tanık A.E. başvurucuyu 2011-2013 yıllarından örgüt evinde kalması nedeniyle tanıdığını, kitap okuma programlarına katıldığını ve başvurucunun üst konumda olan biri olmadığını belirtmiştir.

12. Birinci celsede gelen tanık beyanları başvurucuya okunmuş ve başvurucunun talebi doğrultusunda müdafii hazır bulunmaksızın savunması alınmıştır. Başvurucu savunmasında özet olarak 2013 yılında sınava hazırlanabilmek amacıyla yurtta kaldığını ve örgütle herhangi bir ilgisinin bulunmadığını beyan etmiştir. Başvurucu ayrıca istinabe yoluyla alınan tanık beyanlarını kabul etmediğini, bölge imamlığı yapmadığını ve tanık beyanlarının çelişkili olduğunu ifade etmiştir. Mahkeme, tanıklar E.Ü., A.Ö. ve İ.E.nin beyanlarının alınmasına yönelik ara kararından, mevcut delil durumu ve beyanları alınan diğer tanık anlatımlarını dikkate alarak vazgeçmiştir. Cumhuriyet savcısı aynı celse sunmuş olduğu esas hakkındaki mütalaasında; başvurucunun örgütle iltisaklı yurtta müdür yardımcısı olarak çalıştığını, örgüt evlerinde kalıp sorumlu olarak abilik yaptığını, sohbet ve okuma programlarına katıldığını belirterek silahlı terör örgütüne üye olma suçundan cezalandırılmasını talep etmiştir. Mahkeme başvurucuya savunmasını hazırlamak amacıyla süre vererek duruşmayı ertelemiştir.

13. Celse arasında Mahkemenin dinlenmesinden vazgeçtiği tanık A.Ö.nün istinabe mahkemesi tarafından alınan beyanları dosyaya gönderilmiştir. Tanık A.Ö.nün örgüte ait bir evde başvurucuyla kaldıklarını ve başvurucunun ev abiliği yaptığını beyan ettiği anlaşılmaktadır. Diğer taraftan başvurucu adına müdafii tarafından vekâletname ibraz edilmiştir. Başvurucu ikinci celsede müdafii huzurunda yapmış olduğu savunmalarında, tanık beyanlarını kabul etmediğini ve örgütle irtibatının bulunmadığını beyan etmiştir. Mahkemece başvurucunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği sabit kabul edilerek örgüt üyeliği suçundan alt sınırdan uzaklaşılmak suretiyle 6 yıl 10 ay hapis cezasıyla cezalandırılmasına karar verilmiştir. Mahkemenin alt sınırdan uzaklaşma gerekçesi meydana gelen tehlike ve zararın ağırlığı olarak açıklanmıştır. Gerekçeli kararın diğer kısmı şu şekildedir:

"... Dosya kapsamındaki aşamalarda alınan tanık beyanlarından sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü içerisinde bulunduğu, örgüt içerisinde süreç öncesinde ve sonrasında çeşitli konumlarda sorumlu düzeyde faaliyet yürüttüğü, örgüte ait evlerde kaldığı, örgüt evlerinde ev abiliği yaptığı, okuma kamplarına ve örgütün ev imamlarından oluşan istişare toplantılarına katıldığı, örgüte ait yurtta belletmenlik yaptığı, örgütün sohbet toplantılarını düzenlediği, esnaf ve öğrencilere sohbet verdiği, örgüt adına sorumlusu olduğu esnaflardan himmet adı altında para topladığı, sohbet grubu sorumlusu olduğu ve örgüt hiyerarşisi içerisinde yükselerek küçük bölge imamı olduğu ve örgütün Elmadağ ilçe imamına bağlı olarak faaliyet yürüttüğü hususlarının anlaşıldığı,

Sanığın FETÖ/PDY Silahlı Terör Örgütü ile irtibatlı ve iltisaklı olan Özel K.K. Orta Öğretim Erkek Öğrenci Yurdunda 11/4/2014-4/7/2014 tarihleri arasında müdür yardımcısı olduğu..."

14. Başvurucu müdafii mahkûmiyet kararına yönelik Mahkemeye sunmuş olduğu 26/6/2019 tarihli istinaf -süre tutum- dilekçesinde verilen kararın hukuka aykırı olduğunu belirtmiştir. Başvurucunun istinaf talebi Samsun Bölge Adliye Mahkemesi 2. Ceza Dairesince (Daire)

16/10/2019 tarihinde esastan reddedilmiştir.

15. Başvurucu 29/4/2022 tarihinde sunmuş olduğu temyiz dilekçesinde -diğerlerinin yanı sıra- aleyhine beyanda bulunan tanıkların Mahkeme huzurunda dinlenmediğini ve tanıklarla yüzleştirilmediğini de belirtmiştir.

16. Dosyanın temyiz incelemesinin devam ettiği aşamada başvurucunun Meriç ilçesinde bulunan birinci derece askerî yasak bölgede kaçmak üzereyken yakalandığı belirtilerek Mahkemece 31/3/2022 tarihinde tutuklanmasına karar verilmiştir.

17. Yargıtay 3. Ceza Dairesi istinaf talebinin esastan reddine ilişkin Daire kararını 14/9/2022 tarihinde onamıştır.

18. Başvurucu, nihai hükmü 17/10/2022 tarihinde öğrendikten sonra 10/11/2022 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

19. Komisyon; adli yardım talebinin kabulüne, tanık sorgulama hakkı ve makul sürede yargılanma hakkı dışındaki şikâyetlerin kabul edilemez olduğuna ve anılan haklara ilişkin şikâyetin kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

A. Tanık Sorgulama Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

20. Başvurucu, beyanları mahkûmiyet hükmüne belirleyici ölçüde esas alınan tanıklar M.D. ve E.E.nin duruşmada dinlenmemeleri nedeniyle tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

21. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; duruşmada okunan tanık ifadelerine karşı başvurucu ve müdafiine itiraz ve savunmalarını sunma imkânı tanındığı, tanık beyanının yanı sıra dosya kapsamındaki diğer delillere de kararda yer verildiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı başvuru formunda yer alan şikâyetlerle aynı doğrultuda beyanda bulunmuştur.

22. Başvurucunun iddiaları adil yargılanma hakkı kapsamındaki tanık sorgulama hakkı yönünden incelenmiştir.

23. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir."

24. Başvurucunun aleyhine olan tanıkları sorguya çekme veya çektirme, lehine olan tanıkların da aleyhine olan tanıklarla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını isteme hakkı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi kapsamında düzenlenmiştir. Bu durumda başvurucunun tanıkların istinabe mahkemeleri tarafından yokluğunda dinlenmesi nedeniyle onlara soru soramadığı yönündeki iddiasının Anayasa'nın 36. ve Sözleşme'nin 6. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (d) bendi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.

25. Başvuru öncelikle kabul edilebilirlik yönünden tanık sorgulama hakkından feragat edilip edilmediği bakımından değerlendirilmelidir. Anayasa Mahkemesi, Selçuk Arslan ([GK], B. No: 2020/19752, 6/2/2025) kararında tanık sorgulama hakkından feragat ile ilgili ilkeleri belirlemiştir. Anayasa Mahkemesi daha önce adil yargılanma hakkı güvencelerinden açık veya örtülü şekilde feragat edilmesinin mümkün olduğunu belirtmiştir. Buna göre

Anayasa'nın herhangi bir maddesi, kişilerin tanık sorgulama hakkını da içeren adil yargılanma hakkının güvencelerinden feragat etmelerini yasaklayan bir hüküm içermemektedir (birçok karar arasından bkz. S.Ö. [GK], B. No: 2020/38783, 4/7/2024, § 15; Selçuk Arslan, § 61).

26. Anayasa Mahkemesi feragatin Anayasa'ya uygun kabul edilebilmesi için feragat iradesinin kesin olarak (tereddütsüz) ortaya konulması ve feragatin sonuçlarının kişi yönünden makul ve öngörülebilir olması gerekliliğini ifade etmiştir. Buna ek olarak asgari usul güvencelerinin sağlanmış olması, ayrıca adil yargılanma hakkından feragat edilmesini meşru olmaktan çıkaran üstün bir kamu yararının da bulunmaması gerekir (bazı farklılıklar ve eklemelerle birlikte bkz. Nurettin Balta [1. B.], B. No: 2016/10023, 28/12/2021, § 45). Örtülü feragatin hangi durumlarda Anayasa'ya uygun kabul edileceğine ilişkin ilkeler genel olarak Ansar Onat ([2. B.], B. No: 2019/14515, 15/6/2022) kararında belirtilmiştir. Buna göre örtülü feragatin geçerli olabilmesi için feragat eden tarafın söz konusu eylemlerinin sonuçlarını makul olarak öngörebileceğinin ortaya konulması gerekir. Dolayısıyla yetkili yargı organları bu konuda varsayıma dayalı bir değerlendirme yapmamalıdır. Bununla birlikte adil yargılanma hakkı güvencelerinden feragat iradesi, bunu gösteren olguların bulunmasından veya suç isnadı altındaki kişinin tutum ve davranışlarından anlaşılabilir (Ansar Onat, § 21; Selçuk Arslan, § 62).

27. Feragatle ilgili olarak Anayasa Mahkemesince benimsenen bu genel ilkeler her somut olayın kendi koşulları çerçevesinde değerlendirilerek bir sonuca ulaşılabilecektir. Bu kapsamda -her durumda- belli bir veriden hareketle ya da tanık sorgulamaya dair talebin sadece yargılamanın belli bir aşamasında ileri sürülmediği gerekçesiyle feragat sonucuna varılması uygun görünmemektedir. Özellikle feragatin kesin/tereddütsüz olması koşulunun somut olayda gerçekleşip gerçekleşmediği titizlikle incelenmelidir. Bu koşul yönünden mahkemelerin tanık sorgulama taleplerini hangi gerekçeyle reddettikleri büyük önem kazanmaktadır (Selçuk Arslan, § 63).

28. Türk hukukunda istinaf mahkemelerinin de tanık dinleme yetkisi bulunmaktadır. İlk derece mahkemesince mahkûm edilen kişilerin tanık sorgulama konusundaki taleplerini ilk kez istinaf mahkemesi önünde ileri sürdüğü durumlarda, feragat değerlendirmesi bağlamında istinaf mahkemesinin bu talebi ele alış şekli üzerinden bir inceleme yapılması gerekmektedir. İlk derece mahkemesinin tanık sorgulama taleplerini sanığa atfedilebilir bir kusura dayalı olarak ve makul sınırlar içinde reddettiği durumlar hariç olmak üzere, istinaf mahkemesinin sanığın tanık sorgulama konusundaki talebini hiç incelemediği ya da bu konudaki talebi gerekçesiz reddettiği durumlarda feragat sonucuna ulaşılmamalıdır. İstinaf mahkemesinin bu talebi karşıladığı durumlarda ise mahkemece sunulan gerekçe üzerinden bir değerlendirme yapılması gerekir (Selçuk Arslan, § 66).

29. Buna karşın sanığın tanık dinleme yetkisine sahip olan ilk derece ve istinaf mahkemeleri önünde bu şikâyetini dile getirmeyip temyiz aşamasında bu talepte bulunduğu durumlarda -talebin ilk kez temyiz aşamasında ileri sürülmesini haklı kılan koşulların bulunduğu durumlar dışında- Yargıtay bu şikâyeti karşılamamış olsa dahi feragat sonucuna ulaşılması mümkün olabilir. Çünkü sanık, hukukun kendine sağladığı imkânlara rağmen bu talebini ilk kez tanık dinleme yetkisine sahip olan ilk derece mahkemesi ve istinaf mahkemesi önünde değil bu yetkiye sahip olmayan bir kanun yolu mercii (Yargıtay) önünde dile getirmiştir (Selçuk Arslan, § 67).

30. Somut olayda Mahkemenin başvurucu hakkında silahlı terör örgütüne üye olma

suçundan mahkûmiyet kararı vermesine dayanak yapılan delillerin, tanıklar M.D., R.U., E.E., E.D., A.C. ve A.E.nin başvurucu hakkındaki örgüt evlerinde ev abiliği yaptığı, örgüte ait yurtta belletmenlik yaptığı, örgüt adına sorumlusu olduğu esnaflardan himmet adı altında para topladığı ve örgüt hiyerarşisi içinde yükselerek küçük bölge imamı olduğu şeklindeki beyanlar ile başvurucunun FETÖ/PDY ile irtibatı ve iltisakı nedeniyle kapatılan erkek öğrenci yurdunda müdür yardımcısı olarak çalıştığına ilişkin kayıtlar olduğu anlaşılmaktadır.

31. Yargıtayın tanık ifadeleri dışındaki delillerle ilgili uygulaması dikkate alındığında mahkeme huzurunda dinlenmeyen tanıkların başvurucu hakkındaki ev abiliği yaptığına, sohbet düzenlediğine, himmet topladığına ve küçük bölge imamı olduğuna ilişkin beyanlarının başvurucunun silahlı terör örgütü üyesi olduğu yönündeki kanaatin oluşmasında önemli ağırlıkta bir delil olarak dikkate alındığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Diğer bir ifadeyle sorgulama imkânı tanınmayan tanıkların ifadelerinin mahkûmiyet kararına götüren tek olmasa da belirleyici nitelikte delil olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir.

32. Bu durumda mahkûmiyet kararı yönünden belirleyici nitelikte delil kabul edilen tanık beyanlarına karşı başvurucu ve müdafii tarafından tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmesi ve tanık sorgulama hakkının kullanılması yönünde bir talepte bulunulup bulunulmadığının da ortaya çıkartılması gerekmektedir. Yargılama iki celsede tamamlanmıştır. Başvurucu birinci celsede esas hakkındaki savunmasını yapmış, Mahkeme tarafından kendisine okunan tanık beyanlarına karşı "... talimatla alınan tanık beyanlarında geçen aleyhe olan hususları kabul etmiyorum. Tanık beyanları doğru değildir. Çelişkilidir." şeklinde beyanda bulunmuştur (bkz. § 12). Başvurucu ve müdafii, ikinci celsede yapmış oldukları savunmalarında ise tanık beyanlarını kabul etmediklerini, beyanların çelişkili olduğunu ifade etmişlerdir (bkz. § 13). Görüleceği üzere başvurucu ve müdafii tarafından ilk derece yargılamasında tanıkların mahkeme huzurunda dinlenmesi ve tanık sorgulama hakkının kullanılması yönünde bir talepte bulunulmamıştır. Dahası ceza muhakemesi hukukumuzda istinaf mahkemelerinin tanık dinleme yetkisi varken başvurucu, 26/6/2019 tarihli istinaf başvurusunda da tanık beyanları hakkında herhangi bir değerlendirme yapmamış ve yine dinlenmeleri hususunda bir talepte bulunmamıştır (bkz. § 14). Bununla birlikte başvurucu temyiz dilekçesinde istinabe ile dinlenen tanıklar ile yüzleştirilmediğinden şikâyet ettiğini belirtmiştir (bkz. § 15).

33. Başvurucunun ve müdafiinin tanık dinleme yetkisine sahip olan ilk derece ve istinaf mahkemeleri önünde tanık sorgulayamama şikâyetini dile getirmeyip ilk defa temyiz aşamasında bu talepte bulunduğu anlaşılmıştır. Eldeki uyuşmazlığın tüm bu özellikleri birlikte değerlendirildiğinde başvurucu ve müdafiinin tanıkların istinabe yoluyla dinlenilmesinin ne gibi sonuçlar doğuracağını makul bir şekilde öngörebilecek durumda oldukları, imkânları varken zamanında tanık sorgulama hakkını kullanmayı talep etmedikleri, feragatin gönüllü ve bilinçli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca söz konusu feragatin herhangi bir önemli kamu menfaatine de aykırı olduğu söylenemez. Böylelikle başvurucunun hukukun kendisine sağladığı imkânlara rağmen bu talebini ilk kez tanık dinleme yetkisine sahip olan ilk derece mahkemesi ve istinaf mahkemesi önünde değil bu yetkiye sahip olmayan bir kanun yolu mercii (Yargıtay) önünde dile getirmesi tanık sorgulama hakkından zımnen feragat ettiği yönünde değerlendirilmiştir.

34. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

35. Başvurucunun yargılamanın uzun sürmesi nedeniyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddiasının Veysi Ado ([GK], B. No: 2022/100837, 27/4/2023) kararı doğrultusunda başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

III. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Tanık sorgulama hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın başvuru yollarının tüketilmemesi nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 339. maddesinin (2) numaralı fıkrası uyarınca tahsil edilmesi mağduriyetine neden olacağından adli yardım talebi kabul edilen başvurucunun yargılama giderlerini ödemekten TAMAMEN MUAF TUTULMASINA 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.